

A N K A R A B A R O S U

ANKARA BAROSU SPOR HUKUKU KURULU
“AV. HASAN AYDIN TANSU”
ARMAĞANI

Editör

Av. Tacar ÇAĞLAR

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI

Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye/ANKARA

Tel: (0.312) 416 72 00

Faks: (0.312) 309 22 37

www.ankarabarusu.org.tr

ankarabarusu@ankarabarusu.org.tr

ABEM

ANKARA BAROSU

EĞİTİM VE KÜLTÜR MERKEZİ

İhlamur Sk. No: 1 Kızılay/ANKARA

Tel: (0.312) 416 72 00

GÖLBAŞI AVUKAT ÖZDEMİR ÖZOK

SOSYAL TESİSLERİ

Gazi Osman Paşa Mah. Sahil Cd.

No: 46 Gölbaşı/ANKARA

Tel : (0.312) 485 03 93 - 484 46 06

ANKARA BAROSU

GELİNCİK MERKEZİ

İhlamur Sk. No: 1 Kızılay/ANKARA

Tel: (0.312) 444 43 06

www.gelincikprojesi.org.tr

Grafik–Tasarım:

Ali Kemal ÇERŞİL

(Ankara Barosu)

Basım Yeri:

Azım Matbaacılık

Büyük Sanayi 1. Cad. Alibey İşhanı No: 99/33 İskitler/ANKARA

T: 0312 342 03 71-72 • F: 0312 341 29 77

info@azimmatbaacilik.com • www.azimmatbaacilik.com

ISBN: 978-605-9050-79-1

© Ankara Barosu Başkanlığı 2016

Tüm Hakları Saklıdır.

ÜCRETSİZDİR.

Kitaptaki görüş ve değerlendirmeler, katılımcıların kendi fikirleri olup, Ankara Barosu'nun görüşleri olarak nitelendirilemez ve Ankara Barosu'nun resmi bir yorumu olarak kabul edilemez.

“AV. HASAN AYDIN TANSU”
ARMAĞANI

TÜRK TRAKTÖR
VE ZİRAAT
MAKİNELERİ A.Ş.

VE

MESLEKTAŞLARIMIZIN
KATKILARIYLA
HAZIRLANMIŞTIR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	xi
Av. Hakan CANDURAN	
SUNUŞ.....	xiii
Av. Tacar ÇAĞLAR	
AV. HASAN AYDIN TANSU / BİYOGRAFİ	16
Av. Aysel TANSU	
SEVGİLİ AYDIN'IN ANISINA	20
Av. Semih GÜNER	

MAKALELER

(SIRALAMA SOYADINA GÖREDİR)

<i>vi</i>	FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR: REKLAMLARI, DEVRE ARASI ŞOVU VE ŞAMPİYONLUK MAÇI İLE SUPER BOWL FENOMENİ	55
	Burçak AKANSEL	
	SPOR DİSİPLİN VE YARGISINA “TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER PENCERESİNDEN BAKIŞ”	79
	Prof. Dr. Ali AKYILDIZ	
	EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLER VE SPORTİF ETKİNLİKLERİN ÖNEMİ.....	159
	Doç. Dr. Fatma ARSLAN	
	Doç. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI	
	Doç. Dr. Oktay ÇAKMAKÇI	
	SPORTİF DİSİPLİN KURULLARININ OLUŞUMU VE BAĞIMSIZLIĞI....	175
	Av. Zübeyt AYDIN	
	FUTBOLDA ALTYAPI MODELLERİ	281
	Arş. Gör. Yalçın UYAR	
	Yrd. Doç. Velittin BALCI	

AVUSTRALYA SPOR YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	337
Hamza Kaya BEŞLER	
DİYABET VE EGZERSİZ	355
Doç. Dr. OKTAY ÇAKMAKÇI	
Doç. Dr. EVRİM ÇAKMAKÇI	
ÇOCUKLARDA HAREKET EĞİTİMİ VE ÖNEMİ.....	375
Doç. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI	
Dr. Arş. Gör. Özgür GÜL	
Doç. Dr. Oktay ÇAKMAKÇI	
Doç. Dr. Fatma ARSLAN	
BİSİKLET KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI VE BİSİKLETLİ ULAŞIM MEVZUATI	395
Arş. Gör. Senem ÇEYİZ	
Doç. Dr. Oğuz ÖZBEK	
DİN VE SPOR.....	407
SWANTJE SCHARENBERG	
Çev.: Arş. Gör. Ahmet DİNÇ	
YABANCI SPORCULARIN VE SPOR ADAMLARININ TÜRKİYE’DE ÇALIŞMA HAKLARI	429
Av. Kazım Yücel DÖNMEZ	
GEÇİCİ TRANSFER SÖZLEŞMESİ.....	449
Arş. Gör. Canan ERDOĞAN	
REŞİT OLMAYAN OYUNCULARIN ULUSLARARASI TRANSFERLERİNDEKİ HUKUKİ UYGULAMA.....	489
Av. Behiç Cüneyt FİDANOĞLU	
CAS 2014/A/3665, 366 & 3667 LUIS SUAREZ, FC BARCELONA & URUGUAY FUTBOL BİRLİĞİ VE FIFA TAHKİM KARARI ÇEVİRİSİ	499
Çev.: Av. Cüneyt Behiç FİDANOĞLU	
BAĞIMSIZ SPOR FEDERASYONLARI DİSİPLİN YARGILAMASI	543
Av. Cafer GEYİK	

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK EĞİLİMLERİ VE AHLAKÎ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ.....	591

Prof. Dr. Özbay GÜVEN

Aynur YILMAZ

MEHMET AKZAMBAK'IN TÜRK GÜREŞİNE HİZMETLERİ.....	613

Prof. Dr. Özbay GÜVEN

FUTBOL SEYİRCİSİNİN ELEKTRONİK BİLET/PASSOLİĞ UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	641

Doç. Dr. Oğuz ÖZBEK

Arş. Gör. Sercan KURAL

FEI MAHKEMESİ KARARI 2014 /ATA KÖTÜ MUAMELE DAVASI CE12* SAKHİR / BAHREYN 7-8 ŞUBAT 2014 15 EYLÜL 2015.....	659

Çevirenler: F. Doğuş ÖZDEMİR

Meriç ÇAĞLAR YAĞANOĞLU

ANTRENÖR VE SPOR ADAMI ALACAĞI DAVALARI	681

Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR

<i>viii</i> SPORTİF UYUŞMAZLIKLARDA “GÖREV” KONUSUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	701

Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR

FİZİKSEL AKTİVİTE VE DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜNÜN BAKIŞ AÇISI.....	735

Gamze ÖZDİL

Samet AKTAŞ

ÖRGÜTLERDE REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMIN HUKUKİ BOYUTU.....	747

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SANİOĞLU

Arş. Gör. Zehranur SANİOĞLU

TÜRK SPOR YÖNETİMİNDE GÜNCEL SORUNLAR	757

Doç. Dr. Hakan SUNAY

Arş. Gör. Arif YÜCE

TÜRK SPOR YÖNETİMİNDEKİ SORUNLARA ANALİTİK BAKIŞ.....	767

Doç. Dr. Hakan SUNAY

Seçkin DOĞANER

FEİ MAHKEMESİ KARARI 16 EYLÜL 2015 POZİTİF KONTROLLÜ İLAÇ DAVASI NO: 2013/FT28	781
Çev: Av. Yağmur TOPALOĞLU	
 SPORDA ETKİLİ İLETİŞİM VE ETİK.....	795
Doç. Dr. Turhan TOROS Yrd. Doç. Dr. Recep CENGİZ	
 SPORDA ŞİDDET VE ÇÖZÜM YOLLARI.....	815
Mehmet Ali YURTSEVER	

ÖNSÖZ

Spor, dünya üzerinde sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla büyük önem taşır hale gelmiştir. Bu önem, aynı zamanda spor hukukunun da ayrı bir disiplin olması zorunluluğunu doğurmuştur.

Önemi gün geçtikçe artan bu alanda donanımlı hukukçuların eğitilmesi ve yetiştirilmesi zorunluluktur. Ancak ülkemizde *Spor Hukuku*'na üniversiteler tarafından gereken önem/özen gösterilmemektedir.

Spor hukuku, bir yandan ulusal hukukun parçası olduğu gibi diğer yandan da uluslararası hukukun da ayrılmaz bir parçasıdır. Eş deyişle evrensel niteliktedir.

Bu bağlamda *spora* ve *Spor Hukuku*'na emeği geçen Baromuz üyesi meslektaşlarımıza atfen Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu tarafından altıncısı hazırlanan "Armağan" ile spor hukukunun gelişmesine ve yerleşmesine katkı sunulacağı kuşkusuzdur.

xi

Armağan'ı, geçen yıl yitirdiğimiz Ankara Barosu levhasına 6846 sicil numarasıyla kayıtlı Av. Hasan Aydın TANSU'nun aziz hatırasına atfettik.

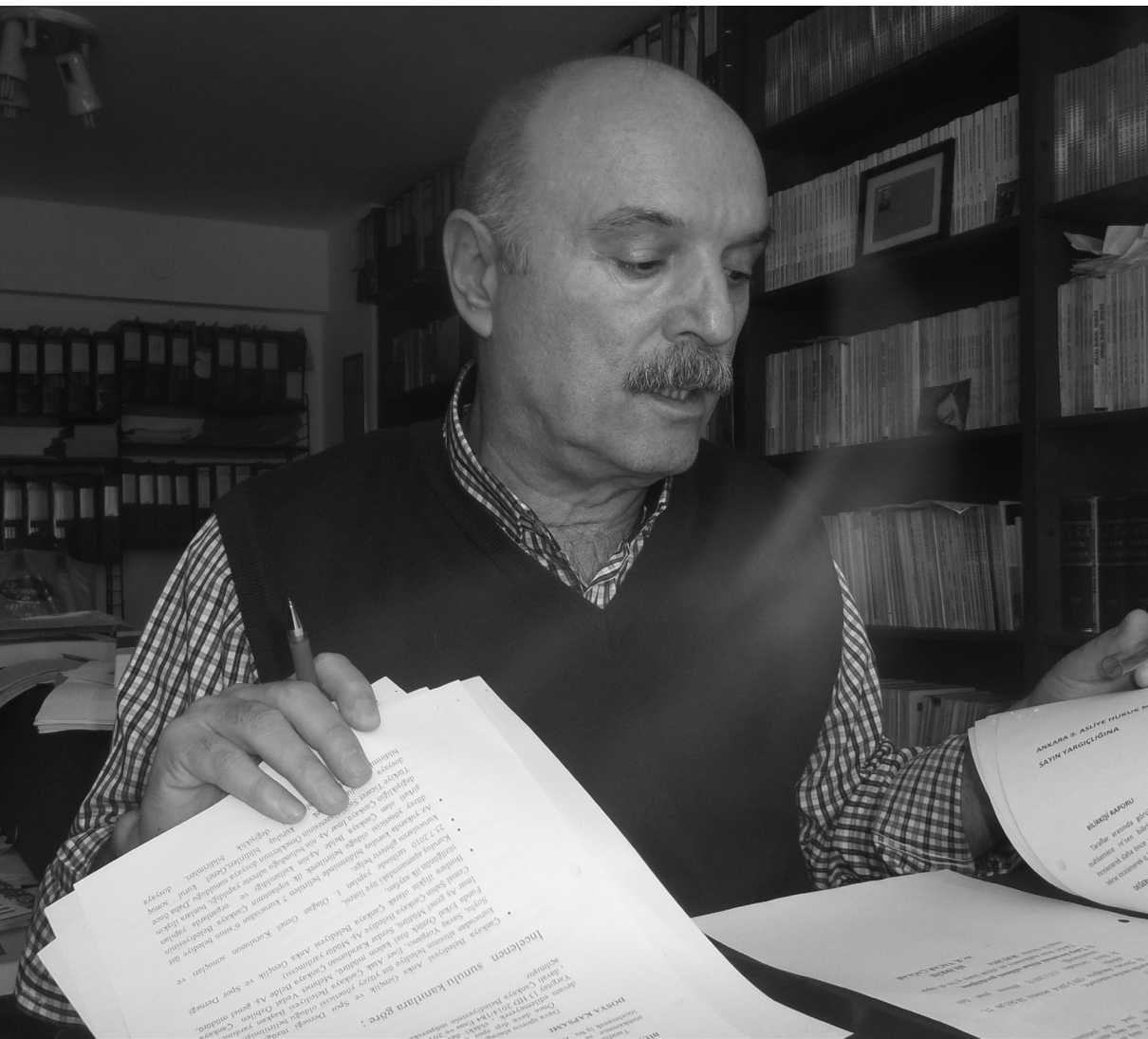
Av. Hasan Aydın TANSU, hukuka bakışı ve kişiliği ile Baromuzda ve toplumda saygın bir yer edinmiş; bilişim hukuku alanında meslektaşlarımıza öncülük etmiştir.

Türk Hukuk Kurumu çatısı altında önemli ve etkin çalışmalara imza atan Av. Hasan Aydın TANSU, aynı zamanda bilgisayarı ve bilgisayar kültürünü Baromuza getiren ve etkin kullanımını sağlayan meslektaşımızdır.

Armağan'ın hazırlanmasında emeği bulunan Spor Hukuku Kurulu Başkanımız Av. Tacar ÇAĞLAR'a ve emeği geçen herkese teşekkürü borç biliriz.

Av. Hakan CANDURAN

Ankara Barosu Başkanı

SUNUŞ

Devre arasını beklemeden “yaşam oyunundan” çıkan merhum, baromuz üyesi “HASAN AYDIN TANSU” adına hazırladığımız elinizdeki ARMAĞAN, “sportif” kaynak olarak “spor hukuku” başlığı altında bibliyografyalarda yerini alacaktır.

Aktif sporculuğu olmayan, bilişim hukuku çalışmaları ile tanınan, meslektaşımız Hasan Aydın Tansu ile birlikte, kurulumuz “Spor Hukuku ve Bilişim Hukuku” açısından sahaya çıkacaktı... Olmadı... Bu maç böyle bitti... Spor-Bilişim Hukukçuları artık “önlerindeki maçlara” bakacaklar...

xiii

HASAN AYDIN TANSU ARMAĞANI’nda yayınlanan makaleler ve karar çevirileri uygulamacı açısından yön verici olmakla birlikte teorik açıdan da son derece önemlidir.

Elinizdeki “ARMAĞAN” bizlerin çalışmasının yanı sıra meslektaşlarımızın yardımları ve katkıları ile sizlere sunulmuştur.

Emekleri ile “ARMAĞAN” a can veren Azim Matbaacılık çalışanlarına, Baromuz grafikeri Ali Kemal Çerşil’e ve Baromuz çalışanı Burak Kayıkçı’ya yürek dolusu teşekkürlerimizi sunarız.

Av. Tacar ÇAĞLAR

Ankara Barosu

Spor Hukuku Kurulu Başkanı

Av. Hasan Aydın

TANSA

AVUKAT HASAN AYDIN TANSU

B İ Y O G R A F İ

- Ankara Barosu'nun 6846, Türkiye Barolar Birliği'nin 12762 sicil no'lu üyesi olan 29 Ocak 1954 doğumlu kardeşim, ilköğretimine Ulubatlı Hasan İlkokulu'nda başlamış, girdiği TED Ankara Koleji Ara Sınavını kazanıp eğitimine burada devam etmiştir.
- Ortaokul ve Liseyi aynı Kolejde okuyup 1972 yılında TED Ankara Koleji'nden mezun olmuştur.
- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek tahsiline başlayıp 1978 yılında diplomasını almış ve Ankara Barosu'nda avukatlık stajına başlamıştır.
- Avukatlık Ruhsatını 1979 yılında alarak meslektaşım olmuş ve kısa bir süre benim büromda çalıştıktan sonra Ocak 1980'den Aralık 1980'e kadar kendi bürosunda serbest avukatlık yapmıştır.
- 1980 yılında evlenen kardeşim ve eşi iki oğul yetiştirmişlerdir.
- 1981 yılının Ağustos ayında vatani hizmetine başlamış ve Kasım 1982'ye kadar Mamak Muhabere Okulunda 4 aylık eğitim sürecinden sonra Kara Havacılık Okulu Öğretim Kurulunda muhabere asteğmen rütbesi ile Plan Program Subayı vekilliği yapmıştır.
- Aralık 1982'den Aralık 1994'e kadar yine kendi ofisinde serbest avukatlık ve hukuk danışmanlığı yapmıştır. 1987 yılında geçirdiği trafik kazası nedeniyle Hastanede yattığı sürede ve evde geçirdiği istirahat döneminde işlerini ben yürüttüm. Temmuz 1987'de bu kez ben onun bürosuna geçtim ve 2000 yılına kadar büro ortaklığı yaptık. Ocak 1995'den itibaren de Tansu Hukuk Bürosu yöneticiliği ve aynı büroda avukat ve hukuk danışmanı hizmeti vermiştir.

- Avukatlıkla birlikte Nisan 1979'da Sivil Savunma Kolejinde eğitim görevlisi olarak çalışmaya başlamış ve bu görevi yapabilmek için 1979 yılında aynı Kolejde "Sivil Savunma Uzman Eğitimi" ve "İlk Yardım Öğretmeni Eğitimi" ne katılarak sertifikalarını almıştır. 1980 yılında da TSK NBC Okulunda "NBC Savunma Uzmanı Eğitimi"ni katılmış ve NBC uzmanı olmuştur. Vatani görevinden sonra Kasım 1982'den istifa ettiği Mart 1994'e kadar 657 sayılı yasaya tabi olarak Sivil Savunma Kolejinde eğitmen olarak çalışmaya devam etmiş ve birkaç kez görevli olarak yurtdışına gönderilerek Uluslararası resmi toplantılara katılmıştır. 1987 yılından sonra da NATO Sivil Savunma Komitesi ve alt grubu toplantılarına katıldı.
- Mesleki olarak da Nisan 1992 yılında "Ulusal İhale Şekilleri Şartname Hazırlama Esasları Semineri" ne katılan kardeşim, "Teklif, ihale şartnamesi, sözleşme hazırlama ve bu işlerle ilgili karşılıklı görüşmelerde", "Banka kredi ilişkilerinde çıkabilecek sorunların ve anlaşmazlıkların çözümünde" ve "Sulh görüşmelerinde" deneyim sahibiydi.
- Aynı zamanda, Şirketler Hukuku, Deniz ve Kara Nakliye Hukuku, Ticaret ve Gümrük Hukuku, Hasar ve Tazminat Davaları, İş Hukuku, Ticari Ceza davaları, Telif Hakları Hukuku ve Aile Hukuku dallarında bilgi ve deneyim ile marka-patent-sınai haklar hukuku dalında da bilgi sahibiydi.
- İngilizce bilen kardeşim, Hukuk Danışmanlığını ve avukatlığını yaptığı Uluslararası Nakliyat Şirketini İngiltere'de görülen tahkimde savunmuş ve tahkim duruşmalarında temsil etmiştir. Keza, Türk şirketlerinin Almanya'da görülen davalarının yönlendirilmesi ve hazırlığında şirketleri temsil etmiştir.

- Bu deneyim ve yeteneklerinin yanında kişisel bilgisayar donanım ve yazılımları hakkında ileri düzeyde kullanıcı bilgisi ve deneyimi ile Web sitesi tasarımı ve yöneticiliği konusunda deneyim sahibiydi.
- Bu bilgi ve deneyimlerini ANKARA BAROSUNUN HİZMETİNE de SUNARAK aşağıda belirtilen görevleri ÜSTLENMİŞTİR.
 1. 1992 yılında bilgisayar sisteminin ilk kez kuruluşunda danışman ve koordinatörlüğü,
 2. 2000-2003 (Mart ayı) bilgisayar sistemleri ve yazılımları ile ilgili her türlü konuda danışman, koordinatör ve web sitesi düzenleyiciliği ile yöneticiliği yapmış,
 3. 2001-2002 yıllarında Staj Kurulunda üye ve bilgisayar eğitiminden sorumlu gözetmen avukat,
 4. 2002 Ekim-2003 Şubat ABAYS, Staj Eğitim Kurulu üyesi ve Meslek İçi Eğitim Kurulu Başkanı olarak çalışmıştır.
 5. Bu arada “İnisiyatif.net” sitesini kurmuş, Türkçe ve İngilizce mesleki yazılar yazmış; yine her iki dilde hukuk siteleri, Resmi Gazete, Mevzuat v.b. linkleri sitesine almış; meslektaşların yazılarını sitesinde yayınlamış; “<http://www.inisiyatif.net/document>” de Yasa tasarılarını, tüzük, yönetmelik ve Yönergeleri paylaşmış; “Haber / Tanıtım / Web sayfalarında Yazı ve Duyuruları” yayımlamış; ayrıca üyelerin e-maillerine duyuruları göndermiş ve böylece hukuk camiasına azımsanamayacak katkıda bulunmuştur.
- TÜRK HUKUK KURUMUNDA Yönetim Kurulu Üyesi olduğu 2008 Mayıs - 2012 Mayıs (4 yıl 2 dönem Yönetim Kurulu Üyeliği) döneminde de bu kurumun bilgisayar sistemleri ve yazılımları ile ilgili her türlü konuda danışman, koordinatör ve web sitesi düzenleyiciliğini yapmıştır.
- Yaşamı boyunca gerek mesleki gerekse diğer konularda (roman, anı, inceleme, siyaset bilimi ve benzeri) İngilizce ve Türkçe dillerinde sayısını anımsayamayacağım kadar çok kitap okumuş ve kendisinden önce

yitirdiğimiz başta Av. Noyan ÖZKAN olmak üzere dostlarıyla çok duyarlı oldukları ülke sorunlarını tartışmış, birlikte çareler aramış entelektüel, sevgi dolu ve yardımsever bir insan olan kardeşimin ani kaybında ortak arkadaşımız Av. Mehmet Emin YEŞİL'in beni çok etkileyen "ona karşı duyduğum sevgi ve takdir dışında bu kadar bilgi birikimine sahip bir beynin yok olması çok büyük bir kayıp, bunun için de ayrıca üzülmüyorum." sözleriyle kısa yaşam öyküsüne son verirken ARMAĞANI çıkarmaya karar veren Ankara Barosu Spor Hukuku Kuruluna, hazırlanmasında yoğun emek harcayan Av. Tacar Çağlar'a ve katkıda bulunan tüm kişilere teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Av. Aysel TANSU

Sevgili Aydın'ın Anısına

1975 yılından yakın zamana kadar meslektaşlarımızın vefatı nedeniyle Baro Dergimizde ve değişik yayın organlarında yazı yazdım. Ancak, sevgili kardeşim Aydın için bu yazıyı yazamıyorum. Önce, ölümünü yaklaşık 1 yıl geçmesine rağmen hala kabul edemiyorum. Şaka yaptığını umuyorum. Anısına yazı yazmak için kalemi elime aldığımda tek satır yazmadan bırakıyorum. Ama yaşam gibi ölüm de bir gerçek. Yıllarca birlikte gerçekleştirdiğimiz yayınlardan sonra bu kez Aydın'ın anısına bu yazıyı yazmak kaderde varmış.

Sevgili Aydın ile staja başladığı 1978 yılında tanıştım. O tarihte Baro Genel Sekreteri olarak görev yapıyordum. Ankara Maarif Koleji mezunu olmasının yanı sıra, bir kamu kurumunda çalışmasının kazandırdığı deneyim, eğitici olmasının verdiği birikim ile sıra dışı bir avukat stajyerin aramıza katıldığını görmemek, hissetmemek mümkün değildi. Bu aşamada başlayan ağabey kardeş ilişkimiz, aramızdan ayrıldığı tarihe kadar sürdü. 2015 yılında yayınlanan Avukatlık Hukuku isimli kitabımın önsözünde değindiğim gibi “ilk beş baskıda unutmadığım katkılarıyla yardımcı olan değerli meslektaşım ve kardeşim Av. Hasan Aydın TANSU, hiç beklenmedik şekilde aramızdan ayrılması ile bu kez beni yalnız bıraktı. Rahmet diliyorum”.

Aydın'la stajda başlayan birlikteliğimiz 1985 yılında taşındığı Merkez İşhanı'nda bu kez mesleğimiz için bir şeyler üretmeye dönüştü. Aydın'ın araştırmacı karakteri, var olanı sorgulamadan kabul etmeyen yapısı ve mesleğimize ilişkin her konuda bilginin ve geçmişi yansıtan sürecin temeline inme arzusu bugün bile zevkle hatırladığım günlük tartışmalar arasında yer almaktadır.

Aydın'ın tüm insanlara ve özellikle mesleğimize sınır tanımayan yardım ve katkı arzusu meslek örgütümüzün çalışmalarına da yansımıştır. Baromuzda uzun yıllar ve kesintisiz süren çalışmalarında özellikle 90'lı yıllardan itibaren Aydın'la birlikte bir şeyler üretme olanağını buldum. Hemen hatırladığım kadarıyla avukat stajyerlerimizin bilgisayar eğitimi bunların başında gelmektedir. Sıhhiye'deki adliyenin 2. Katında faaliyete geçirdiğimiz ABBEM bunun en canlı örneğidir. Sevgili Aydın, önce en uygun koşullarda eğitim için gerekli bilgisayar ve diğer gereçleri temin etti, kurdu, çalışır hale getirdi ve hiç yüksünmeden her gün bu merkezde mesleğimizin geleceği olan stajyerlerimize bilgisayarı tanıttı, eğitimini verdi. Bu çabalarını Baro Kalemimiz için de yaptı. Her gün baro personeli gibi Baro'ya geldi, eğitim

verdi, bozulan bilgisayarları onardı. Hiçbir beklentisi olmaksızın severek ve isteyerek mesleğimiz adına talep edilenleri geri çevirmeden yaptı.

Sevgili Aydın, kusursuz ve akıcı İngilizcesi ile Baromuzun dış ilişkilerinde de çok büyük katkılar yaptı. Yabancı konuklarımızla iletişimimizde yardımcı oldu, yabancı metinleri dilimize kazandırdı. Mesleğimizle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar yaptı.

Baroda değişik unvanlarla görev yaptığım süre içinde Aydın, hep yanımdaydı. Ankara içinde ve dışında toplantılara birlikte gider, dinlerdik. Aydın, toplantı sonunda yaptığı eleştiriler ile olayları ve konuları farklı yönü ile görmeme çok yardımcı olurdu. Bu onun çok farklı bir yönü ve yeteneği idi.

Aydın, mesleğe olan katkılarını İnisiyatif isimli internet ortamında yayınlanan sayfa ile sürdürdü. Konusuna o kadar hakimdi ki, bir etkinlik yapıldığında meslektaşlar “acaba Aydın ne yazmış” diye bakmayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Bu sayfada doğruyu ve yanlışını görmek mümkündü. Bir mevzuat arama gereği duyduğumda Aydın’ın verdiği linkleri kullanarak anında bilgiye ulaşıyordum. Ankara Barosunun tarihsel geçmişi için yaptığı araştırmaları, hiçbir yerde yer almayan Genel Kurul incelemelerini zevkle okuyor ve tartışıyordum.

Ama bütün bunlar sona erdi. Her canlı için ölüm kaçınılmazdı. Ama Aydın için çok erken geldi.

21

İnsan olarak, meslektaş olarak ve kardeş olarak yeri asla doldurulamayacak bir kayıp.

Tanrıdan rahmet diliyorum.

Av. Semih GÜNER

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI

..27... / ..11... / 197..8

D U Y U R U

22

Baromuz Avukat stajyerleri listesine yazılmazını isteyen, ...
Ankara' da Emec Mah.Yıldızevleri 6.Blok No.76 da
adreste oturan H.Aydın Tansu * * * * 'nın 1136 sayılı
Avukatlık Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca verdiği belgeler in-
celenmiş, aynı Kanunun 18. maddesi gereğince 15 gün süre ile
ilân edilmesi kararlaştırılmıştır.

Yukarıda fotoğrafı ilişik olan isteklinin stajyer listesine yazılma-
sına itirazı bulunanların bu süre içinde Başkanlığa başvurmaları
gerektiği duyurulur.

ANKARA BAROSU BAŞKANI

Av.Teoman Evren

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞINA

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 31.10.1978 tarihinde mezun oldum. Avukat stajyerliğine kabul için aranılan nitelikleri taşıyorum.

Ankara Mahkemelerinde staj yapmak istiyorum. Gerekli işlemin yapılmasını dilerim. 24.11.1978

Saygı ile.

Adres :

Yıldızevleri 6.Blok No:76
Emek Mah. - ANKARA.

H. Aydın TANSU

H. Aydın

23

Baronuz staj listesine yazılmasını isteyen dilekçe sahibini yakinen tanıdığımızı beyan eder, kendisini takdim ederiz.

Avukat

M. Nuri AKYÜZ

M. Nuri Aküz

Avukat

Aysel TANSU

Aysel Tansu

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI	
27.11.1978	321
Eki:	İgi:

Avukat
Ferruh Salih
Sakarya Cad.No:13
Örnek İş Hanı Kat 2
Telefon: 187445

Ankara...../...../197

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞINA

KONU :27/II/978 T-III/İşl 393 Sayılı yazınıza cevaptır:

Avukat stajyeri olarak Ankara Barosuna kayıt olmak is
teyen H.Aydın Tansu hakkındaki tahkikat ile ilgili olarak; Muhitinde
Avukatlık ile bağdaşmayan hal ve tavır içinde görülmediğini,halen bir iş
te çalışmayıp,işesini aldığı gayrimenkul kiralara ile tenin ettiğini
bilgilerinize saygı ile arz ederim.14/12/978

Av.Ferruh Salih

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI	
Göle	
Tarih: 18.12.1978	Sayı: 998
Eki:	İlgi;

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI

BARO YÖNETİM KURULU KARARI

KARAR TARİHİ : 21.12.1978
KARAR NO : 167

27.11.1978 tarihli dilekçe ile Baromuz Avukat stajyerleri listesine yazılma isteğinde bulunan, Ankara'da Emek Mah. Tıbbiye Yolu 6. Blok 76 no oturan Hasan Aydın Tansu'nın verdiği belgeler incelendi ve gereği görüldü :

İsteklinin Ankara Hukuk Fakültesinden mezun, Baromuz bölgesinde oturma yeri ve iyi durum sahibi olduğu, geçmişte hükümlülüğü ve stajyerlik görevini devamlı yapmaya engel bir hastalığı bulunmadığı ve ahlaki durumunun yerinde olduğu dilekçesine ekli belgelerden,

1136 sayılı Avukatlık Yasasının 3. maddesinin f ve 5. maddesinin a bentlerinde yazılı hallerin kendisinde bulunmadığı, stajyerlikle bağdaşmayan bir iş yapmadığı vermiş olduğu bildiri kâğıdından,

1136 sayılı Avukatlık Yasasının 18. maddesi gereğince yapılan ilân süresi içinde hiç bir itiraz olmadığı dosyasından,

1136 sayılı Avukatlık Yasasının 19. maddesi uyarınca gerekli nitelikleri taşıdığı soruşturma için görevlendirilen Avukat Ferruh Salih tarafından verilen 16 / 12 / 1978 tarihli rapordan,

Stajyerliğe istekli Hasan Aydın Tansu stajyerlikle bağdaşmayan bir iş yapmadığının bildirildiğine dair rapordan ve diğer belgelerden anlaşılmıştır.

Bu durumda isteklinin stajyerliğe kabulü ile stajyer listesine yazılmasına ve ilk altı aylık staj devresine başlatılmasına dosyasındaki belgelerin birer örneğinin Türkiye Barolar Birliğine gönderilmesine 21.12.1978 tarihinde karar verildi.

25

Başkan Av. Sabahattin Ardiçoğlu Başkan Yardımcısı Av. Özdemir Üzök Genel Sekreter Av. Semih Güner Sayman Av. Erol Durukan
İmza İmza İmza İmza

İmza

Üye Av. Ahmet Cenani Üye Av. Turan Aslan Üye Av. Sabite Gürman Üye Av. Önder Aker
İmza İmza İmza İmza

Üye Av. Mesut Erdem
İmza

Üye Av. Tanju Uygur
İmza

Üye Av. Aydın Gürel
İmza

HÜSEYİN AVNİ FERAH
HAYAT YÜKSEL FERAH
AVUKAT

DENİZCİLER CAD. NO. 10, KAT : 1/7 ANKARA TEL. DÜĞÜ : 10 61 71 TEL. EV : 14 39 73

26.9.1979

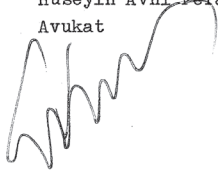
ANKARA BAROSU
SAYIN BAŞKANLIĞINA
ANKARA

Nezdimde avukatlık stajı yapmakta olan bay
Hasan Aydın Tansu, üç aylık staj dönemini tamamlamıştır.

Bu süre içinde bay Hasan Aydın Tansu'nun
Avukatlık yasası ile bağdaşmayacak bir tutum ve davranışı
vaki olmamıştır.

Kendisi hakkındaki gözlem ve kanaatlerimin tam
ve noksansız olduğunu, saygı ile sayın başkanlığınıza arz
ederim.

Hüseyin Avni Ferah
Avukat

703

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI	
Tarih: 26-9-79	
Sayı: 6860	
Ekt: 1	

ANKARA BAROSU BAŞKANLIĞI

BARO YÖNETİM KURULU

Karar Tarihi : 27.12.1979...

Karar No. : 193.....

Baromuz avukat olarak kayıt ve kabul isteğinde bulunan avukat stajyeri H.Aydın Tansu'nun..... dilekçesi staj dosyasıyla birleştirilerek okundu ve gereği görüldü :

Adı geçenin Baromuz avukat stajyeri olarak yazılmasına Yönetim Kurulunca karar verildikten, mahkemelerde altı aylık stajını tamamladıktan sonra Avukat Hüseyin Avni Ferah'in yanında ikinci kısım altı aylık stajına 27.6.1979... tarihinde başladığı ve bu stajına da aralıksız devam ederek 25.12.1979..... tarihinde bitirdiği stajı sırasında kötü durumuna rastlanmadığı ve mesleki ilgisinin yerinde bulunduğu dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

1136 Sayılı Avukatlık Yasasının 16 ve 19 ncu maddelerinde yazılı ve soruşturma işlemi adı geçen stajyerliğe kaydı sırasında yapılmış olduğundan tekrar yapılmasına lüzum görülmemiştir.

1 — Adı geçene staj bitim belgesinin verilmesine,

2 — Baromuz levhasına avukat olarak kayıt ve kabulüne ve dosyasının Adalet Bakanlığına gönderilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkan Yardımcısı	Genel Sekreter	Sayman
Av.Sabahattin ARDIÇOĞLU	Av.Turan ASLAN	Av.Abdurrahman VURAL	Av.Akın ATAKSOY
(İmza)	(İmza)	(İmza)	(İmza)

Üye	Üye	Üye	Üye
Av.Sabite GÜRMAN	Av.Özdemir ÖZOK	Av.Erol DURUKAN	Av.Adnan KURTULUŞ
(İmza)	(İmza)	(İmza)	(İmza)

Üye	Üye	Üye
Av.Mehmet Ali ÇOBANER	Av.Semih GÜNER	Av.Murat ASLAN
(İmza)	(İmza)	(İmza)

AK/

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Kimlik Kartı (1976)

Bir Arkadaşının Nişan Töreninde (1977)

Sivil Savunma Kolejinde Öğretmen İken NBC Kursunda (1980)

4 Temmuz 1980

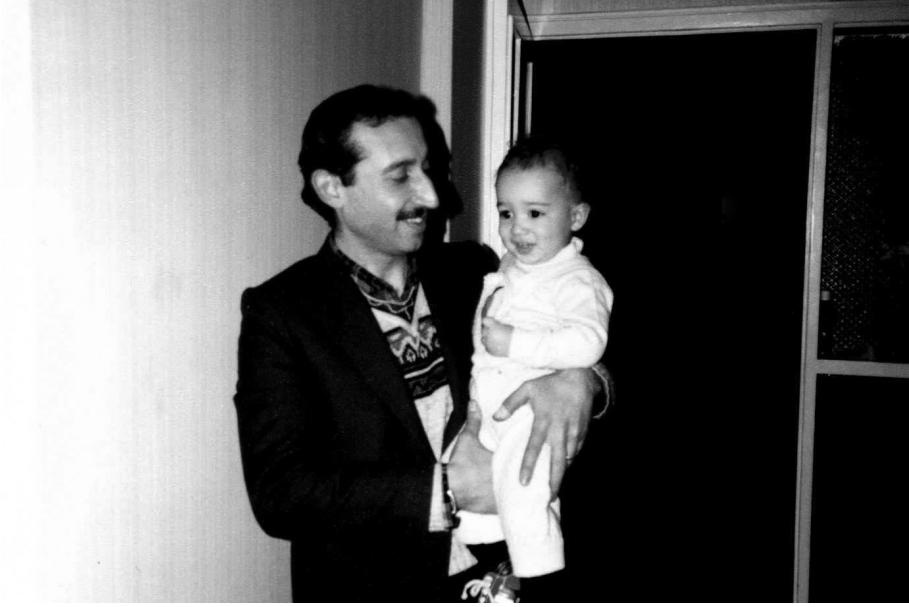

Sivil Savunma Kolejinde (1984)

31

Sivil Savunma Kolejinde (1984)

Oğlu Alkın'ın Birinci Yaşgününde (3 Ocak 1984)

Meslektaşlarıyla (1985)

Babası ve oğulu ile (10 Ekim 1985)

Bir Arkadaşının Düğününde (1987)

Bir İş Yemeğinde (1988)

35

Oğlu Alkın'ın Beşinci Yaşgününde (1988)

Yeğeninin Nişan Töreninde (15 Ekim 1989)

Eşinin Doğumgününde (25 Ocak 1988)

Gölbaşı (31 Aralık 1990)

Londra (1991)

Londra (1991)

38

Londra (1991)

Londra (1991)

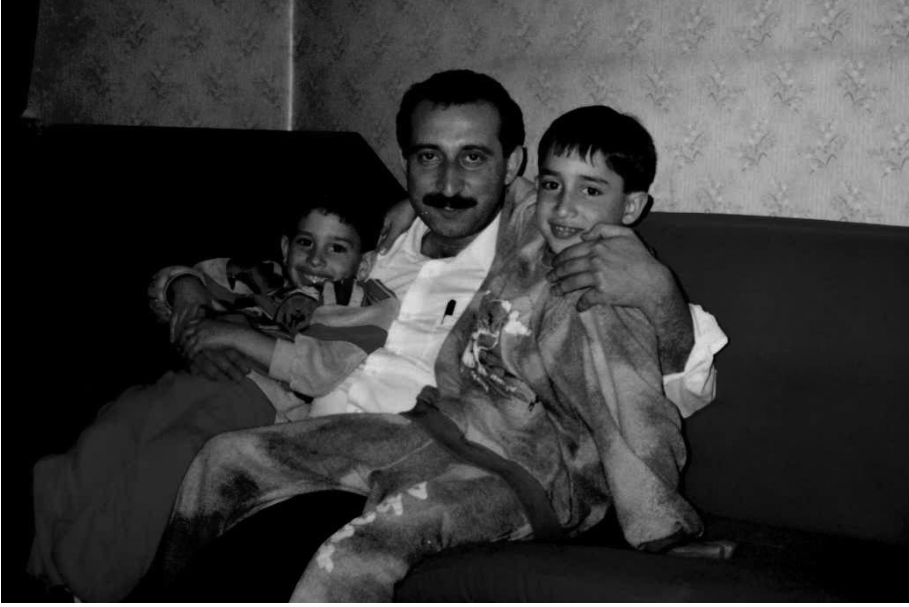
Londra (1991)

Oğlu Alkın ile (2 Nisan 1994)

Evinde (1994 Mayıs)

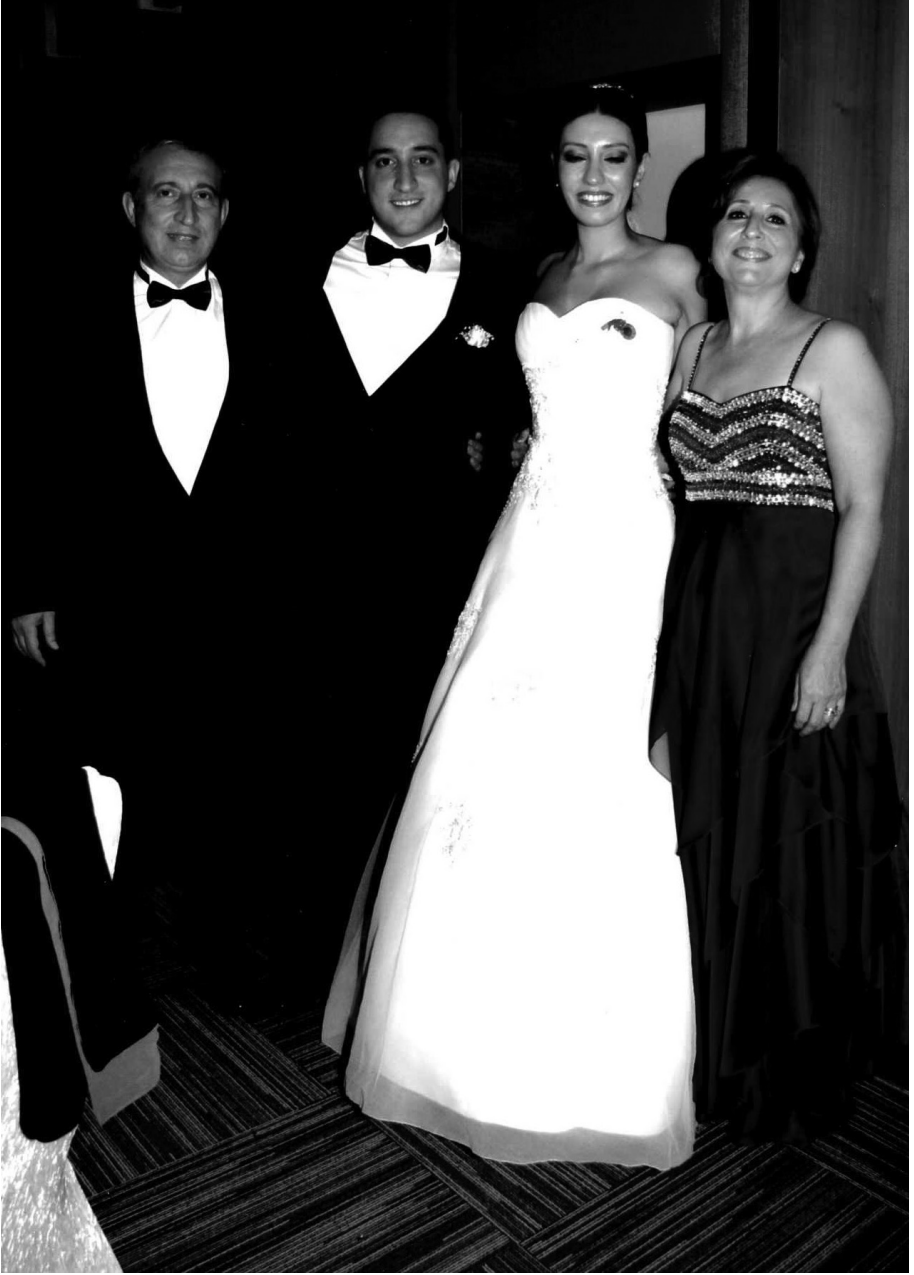

Oğulları Baran ve Alkın ile (1994)

Eşiyle (İstanbul)

Büyük Oğlu D. Alkan TANSU'nun Düğününde

Gölbaşı (1999)

Bir Yılbaşı Akşamı (2003)

Bir Etkinlikte (2000)

Aileyle Bir Yılbaşı Yemeği (2006)

Ablalarıyla (2006)

Litai'de (27 Haziran 2011)

Litai Otel (2011)

Türk Hukuk Kurumunda

TED Ankara Koleji Mezunları Toplantısında (2013)

TED Ankara Koleji Mezunları Toplantısında (2014)

Eskişehir (Kasım, 2014)

51

2015

ARMAĞANA CAN VERENLER

Av. Bahattin YAVUZ, Av. Tacar ÇAĞLAR, Murat ÇELİK, Ali Kemal ÇERŞİL

MAKALELER

FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR: REKLAMLARI, DEVRE ARASI ŞOVU VE ŞAMPİYONLUK MAÇI İLE SUPER BOWL FENOMENİ

Burçak AKANSEL*

* Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı doktora
öğrencisi.

GİRİŞ

Simon Kuper'in 1994 yılında yayınlanan ve Türkçe'ye 1996 yılında çevrilen kült kitabının (*Football Against The Enemy*) adı olan ve sonrasında futbolseverler tarafından sıkça kullanılan bir ifade haline gelen "Futbol asla sadece futbol değildir." cümlesi Amerikan futbolunu tanımlamak için de kullanılabilecek yerinde bir ifadedir. Zira Amerikan Ulusal Futbol Ligi (NFL) şampiyonunu belirlemek üzere oynanan Super Bowl, bir spor müsabakası olmanın ötesinde ticari bir değer ve kültürel bir fenomen olarak görülmekte ve Amerikan ekonomisine yaptığı katkı ile dikkat çekmektedir. Etkinlik yönetimi ve spor pazarlaması açısından değerlendirildiğinde Super Bowl sahadaki mücadelenin yanı sıra devre arası şovu, reklam filmleri ve saha dışı etkinlikleri ile Amerika'da düzenlenen en büyük spor etkinliği olma özelliğini taşımaktadır.

TİCARİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL BİR OLGU OLARAK SUPER BOWL

Super Bowl ilk kez rakip iki lig olan Ulusal Futbol Ligi (*National Football League – NFL*) ile Amerikan Futbol Ligi'nin (*American Football League – AFL*) 8 Haziran 1966 yılında aldığı birleşme kararı neticesinde iki lig şampiyonu arasında 1966 sezonu sonunda oynanmıştır. 15 Ocak 1967 tarihinde oynanan ilk maç ile 1967 sezonunda oynanan ikinci maç AFL-NFL Dünya Şampiyonluk Maçı adıyla düzenlenmiştir. 1968 sezonundan itibaren Super Bowl ismini alan karşılaşma, NFL çatısı altında gerçekleşen 1970 sezonundaki resmi birleşme ile iki ayrı lig şampiyonu yerine, ligi oluşturan iki konferans olan NFC (Ulusal Futbol Konferansı) ve AFC (Amerikan Futbol Konferansı) şampiyonları arasında oynanmakta ve NFL şampiyonunu belirlemektedir (Super Bowl, 2016).

7 Şubat 2016 tarihinde 50'ncisi düzenlenen Super Bowl her ne kadar ulusal bir ligin final karşılaşması olsa da yarattığı ekonomik ve sosyal etki göz önüne alındığında mega etkinliktir. Mega etkinlikler uluslararası medya yansıması almakta, sponsorlara hatırı sayılır

derecede promosyon değeri sunmakta ve küresel etki yaratmaktadır (O'Reilly v.d., 2008). Bu yıl Santa Clara, Kaliforniya'da düzenlenen etkinlik için 3.6 milyar dolar harcama yapıldığı ancak aynı zamanda etkinliğin 20 milyar doların üstünde iş hacmi yaratarak en kazançlı spor organizasyonu olarak tarihe geçtiği düşünüldüğünde (Göçmez, 2016) ve 170'den fazla ülkede yayınlandığı (NFL, 2016) göz önüne alındığında Super Bowl'un bir mega etkinlik olduğunu söylemek mümkündür. AFC şampiyonu Denver Broncos ve NFC şampiyonu Carolina Panthers arasında oynanan maçı 71 bin kişi stadyumda izlerken CBS tarafından yapılan 4 saatlik yayını ise 111.9 milyon kişi televizyondan takip etmiştir. Denver Broncos takımının 24-10'luk skorla 2015 NFL şampiyonu olduğu Super Bowl 50 maçının Amerika'da 54.3 milyon evde izlendiği belirtilmektedir (NFL History, 2016; Nielsen, 2016b). Böylece Super Bowl 50 Amerikan televizyon tarihinin en fazla izlenen üçüncü programı olmuştur (Pallotta ve Stelter, 2016).

İlk yılında 18.5 rating oranı ile 24.430 seyirciye ulaşan Super Bowl'un, 2015 yılında 47.5 rating oranı ile 114.4 milyon seyirciye ulaşarak (Tablo 1) 49 yılda izleyici sayısını %124 oranında artırdığı görülmektedir (Nielsen, 2016a; Nielsen 2016b). İlk kez bir Super Bowl yayını, o zamana kadar Amerikan televizyon tarihinin en fazla izlenen yayını olan M*A*S*H dizisinin 106 milyon seyirciye ulaşan 1983 yılındaki finalini, 2010 yılında 106.5 milyon seyirciye ulaşarak geçmiş ve bir rekora imza atmıştır. Amerika'da 1983 yılında 83.3 milyon evde televizyon bulunurken bugün 116 milyon evde televizyon olmakla birlikte (Flint, 2016) Super Bowl 50 yayınının Amerika'da televizyon bulunan evlerin %72'sinde izlenmiş olduğu (Nielsen 2016b) düşünüldüğünde muazzam bir izleyici kitlesine ulaşıldığı görülmektedir. Amerikan televizyon tarihinin en fazla izlenen yayını Super Bowl 2015 olurken ilk 7 sırayı Super Bowl yayınlarının alması rastlantı değildir. Son 8 yıldır üst üste Super Bowl yayınları 100 milyondan fazla seyirci tarafından izlenmiştir (Flint, 2016).

Tablo 1: Yıllara göre Super Bowl verileri: İzleyici sayıları, rating oranları ve reklam ücretleri¹

Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
50 ²	7.2.2016	CBS	46.6	111.9	Carolina Panthers	Denver Broncos	5.000,000 USD
XLIX	1.2.2015	NBC	47.5	114,442	Seattle Seahawks	New England Patriots	4.500,000 USD
XLVIII	2.2.2014	FOX	46.7	112,191	Seattle Seahawks	Denver Broncos	4.000,000 USD
XLVII	3.2.2013	CBS	46.4	108,693	San Francisco 49ers	Baltimore Ravens	3.800,000 USD
XLVI	5.2.2012	NBC	47.1	111,346	New York Giants	New England Patriots	3.500,000 USD
XLV	6.2.2011	FOX	46.0	111,041	Green Bay Packers	Pittsburgh Steelers	3.100,000 USD
XLIV	7.2.2010	CBS	45.0	106,476	New Orleans Saints	Indianapolis Colts	2.954,010 USD

1 Şampiyon takımlar koyu yazılmıştır.

2 Super Bowl maçları Romen rakamları ile ifade edilirken 2016 yılının Super Bowl'un 50. yılı olması nedeniyle Super Bowl L yerine Super Bowl 50 adı tercih edilmiştir.

Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
XLIII	1.2.2009	NBC	42.0	98,732	Arizona Cardinals	Pittsburgh Steelers	2.999,960 USD
XLII	3.2.2008	FOX	43.1	97,448	New York Giants	New England Patriots	2.699,963 USD
XLI	4.2.2007	CBS	42.6	93,184	Chicago Bears	Indianapolis Colts	2.385,365 USD
XL	5.2.2006	ABC	41.6	90,745	Seattle Seahawks	Pittsburgh Steelers	2.500,000 USD
XXXIX	6.2.2005	FOX	41.1	86,072	Philadelphia Eagles	New England Patriots	2.400,000 USD
XXXVIII	1.2.2004	CBS	41.4	89,795	Carolina Panthers	New England Patriots	2.302,200 USD
XXXVII	26.1.2003	ABC	40.7	88,637	Tampa Bay Buccaneers	Oakland Raiders	2.200,000 USD

FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR:
REKLAMLARI, DEVRE ARASI ŞOVU VE
ŞAMPİYONLUK MAÇI İLE SUPER BOWL FENOMENİ
Burçak AKANSEL

Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
XXXVI	3.2.2002	FOX	40.4	86,801	St. Louis Rams	New England Patriots	2.200,000 USD
XXXV	28.1.2001	CBS	40.4	84,335	NY Giants	Baltimore Ravens	2.200,000 USD
XXXIV	30.1.2000	ABC	43.3	88,465	St. Louis Rams	Tennessee Titans	2.100,000 USD
XXXIII	31.1.1999	FOX	40.2	83,72	Atlanta Falcons	Denver Broncos	1.600,000 USD
XXXII	25.1.1998	NBC	44.5	90	Green Bay Packers	Denver Broncos	1.291,100 USD
XXXI	26.1.1997	FOX	43.3	87,87	Green Bay Packers	New England Patriots	1.200,000 USD
XXX	28.1.1996	NBC	46.0	94,08	Dallas Cowboys	Pittsburgh Steelers	1.085,000 USD
XXIX	29.1.1995	ABC	41.3	83,42	San Francisco 49ers	San Diego Chargers	1.150,000 USD

Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
XXVIII	30.1.1994	NBC	45.5	90	Dallas Cowboys	Buffalo Bills	900,000 USD
XXVII	31.1.1993	NBC	45.1	90,99	Dallas Cowboys	Buffalo Bills	850,000 USD
XXVI	26.1.1992	CBS	40.3	79,59	Washington Redskins	Buffalo Bills	850,000 USD
XXV	27.1.1991	ABC	41.9	79,51	NY Giants	Buffalo Bills	800,000 USD
XXIV	28.1.1990	CBS	39.0	73,852	San Francisco 49ers	Denver Broncos	700,400 USD
XXIII	22.1.1989	NBC	43.5	81,59	San Francisco 49ers	Cincinnati Bengals	675,000 USD
XXII	31.1.1988	ABC	41.9	80,14	Washington Redskins	Denver Broncos	645,000 USD
XXI	25.1.1987	CBS	45.8	87,19	NY Giants	Denver Broncos	600,000 USD
XX	26.1.1986	NBC	48.3	92,57	Chicago Bears	New England Patriots	550,000 USD
XIX	20.1.1985	ABC	46.4	85,53	San Francisco 49ers	Miami Dolphin	525,000 USD
XVIII	22.1.1984	CBS	46.4	77,62	Washington Redskins	LA Raiders	368,200 USD
XVII	30.1.1983	NBC	48.6	81,77	Washington Redskins	Miami Dolphins	400,000 USD

FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR:
REKLAMLARI, DEVRE ARASI ŞOVU VE
ŞAMPİYONLUK MAÇI İLE SUPER BOWL FENOMENİ
Burçak AKANSEL

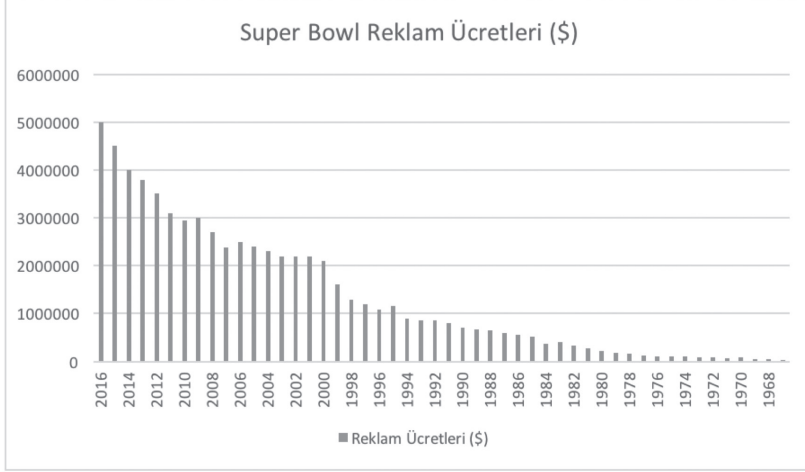
Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
XVI	24.1.1982	CBS	49.1	85,24	San Francisco 49ers	Cincinnati Bengals	324,300 USD
XV	25.1.1981	NBC	44.4	68,29	Philadelphia Eagles	Oakland Raiders	275,000 USD
XIV	20.1.1980	CBS	46.3	76,24	LA Rams	Pittsburgh Steelers	222,000 USD
XIII	21.1.1979	NBC	47.1	74,74	Dallas Cowboys	Pittsburgh Steelers	185,000 USD
XII	15.1.1978	CBS	47.2	78,94	Dallas Cowboys	Denver Broncos	162,300 USD
XI	9.1.1977	NBC	44.4	62,05	Minnesota Vikings	Oakland Raiders	125,000 USD
X	18.1.1976	CBS	42.3	57,71	Dallas Cowboys	Pittsburgh Steelers	110,000 USD
IX	12.1.1975	NBC	42.4	56,05	Minnesota Vikings	Pittsburgh Steelers	107,000 USD
VIII	13.1.1974	CBS	41.6	51,7	Minnesota Vikings	Miami Dolphins	103,500 USD
VII	14.1.1973	NBC	42.7	53,32	Washington Redskins	Miami Dolphins	88,100 USD
VI	16.1.1972	CBS	44.2	56,64	Dallas Cowboys	Miami Dolphins	86,100 USD
V	17.1.1971	NBC	39.9	46,04	Dallas Cowboys	Baltimore Colts	72,500 USD
IV	11.1.1970	CBS	39.4	44,27	Minnesota Vikings	Kansas City Chiefs	78,200 USD
III	12.1.1969	NBC	36.0	41,66	Baltimore Colts	NY Jets	55,000 USD
II	14.1.1968	CBS	36.8	39,12	Green Bay Packers	Oakland Raiders	54,500 USD

Super Bowl	Tarih	Kanal	Rating (Ev)	Ortalama İzleyici Sayısı 2+ (000)	NFC Şampiyonu	AFC Şampiyonu	Reklam Ücreti (30 sn.)
I	15.1.1967	CBS	22.6	26,75	Green Bay Packers	Kansas City Chiefs	42,000 USD
I	15.1.1967	NBC	18.5	24,43	Green Bay Packers	Kansas City Chiefs	37,500 USD

Kaynak: Veriler Flint, 2016; NFL History, 2016; Nielsen, 2016b; Smith, 2015b; Yelkur v.d., 2013'ten derlenmiştir.

Böylesine büyük bir izleyici kitlesinin varlığı şirketler ve reklamcılar için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Super Bowl, mal ve hizmetlerini spor aracılığı ile hedef kitlelerine ulaştırmak isteyen şirketler açısından olduğu kadar spor pazarlamasının geldiği nokta açısından da önem arz etmektedir. Reklamları ile Super Bowl'u takip eden ciddi sayıdaki taraftar ve izleyiciye ulaşmak isteyen şirketler bunun için büyük bütçeler ayırmaktadır. 1967'de Super Bowl yayınında 30 saniyelik bir reklam için 37.500 dolar ödenirken 2015 yılına gelindiğinde aynı reklam süresinin fiyatının %11.900'lük bir artış ile 4.5 milyon dolara ulaştığı görülmektedir (Smith, 2015b). Super Bowl reklam ücretleri 1995 yılında 29'uncu senesinde 1 milyon dolar eşliğini aşmıştır (Langager, 2015). Reklam ücretlerinde zaman zaman cüzi düşüşler görülse de genel itibari ile istikrarlı bir artış söz konusudur (Tablo 1, Grafik 1). 2016 yılında 30 saniyelik reklam ücreti 5 milyon dolarla zirveye ulaşırken (Flint, 2016; Göçmez, 2016) bu seneki maç yayınlayan CBS kanalının reklam gelirinin 350 milyon dolar olduğu düşünülmektedir (Milliyet, 2016).

Grafik 1: Yıllara göre Super Bowl reklam ücretleri

Kaynak: Nielsen verileri

Super Bowl reklam ücretlerinde yaşanan rekor artış (Tablo 1 ve Grafik 1) aynı zamanda reklam verenlerin Super Bowl'a ilgisinin artarak devam ettiğini de göstermektedir. Bir saniyesi yaklaşık 170 bin doları bulan reklam ücretlerine ve yüksek prodüksiyon maliyetlerine rağmen şirketlerin Super Bowl'a reklam vermesinin nedeni bu reklamların Super Bowl öncesinde ve sonrasında sürekli gündeme gelmesi, online olarak da milyonlarca kez izlenmesi, hatırlanma oranının *prime timed*a yayınlanan diğer reklamlara oranla %54 daha fazla olması, Super Bowl sonrasında marka bilinirliği, satış rakamları ve hisse senedi fiyatlarında artış görülmesi gibi faktörler de hesaba katıldığında reklam değerinin 10 milyon doları bulduğu şeklinde açıklanmaktadır (Smith, 2015a).

1998, 2000, 2002, 2004 ve 2006 yıllarında Amerika'da sekiz şehirde yapılan araştırma sonucunda tüketicilerin Super Bowl'a reklam veren ve sponsor olan şirketlerin ürünlerini almaya meyilli oldukları ve bu ürünler için daha fazla para ödemeye razı oldukları ortaya çıkmıştır (O'Reilly v.d., 2008). Bu durum şirketlerin tutundurma faaliyetleri ile ulaşmak istedikleri bilinirliği ve satışı artırma gibi amaçlar bakımından

reklam ve sponsorluk için Super Bowl'u seçmelerinin etkili ve doğru bir tercih olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu bağlamda Super Bowl 50 yayınında reklam veren Türk Hava Yolları'nın bu girişimi de şirketin Amerikan pazarındaki bilinirliğini ve satışlarını artırmak ve marka imajını doğru yansıtmak için iyi bir seçim olarak değerlendirilebilir. "Türk Hava Yolları markasına olumlu katkı sağlayacağına" inanılarak "Batman v. Superman: Adaletin Şafağı" filmine sponsor olan şirket (THY, 2016), Super Bowl 50 yayınında resmi sponsoru olduğu bu filmi konu alan iki reklam filmini yayınlamıştır. Türk Hava Yolları'nın reklam filmlerinde Batman'i canlandıran Ben Affleck ile Lex Luthor karakterini canlandıran Jesse Eisenberg yer almıştır (Kocası, 2016). 113 ülke ile dünyada en fazla ülkeye uçan havayolu şirketi Türk Hava Yolları (THY, 2016), her iki reklam filmine de "En çok ülkeye uçan havayolu Türk Hava Yolları yeni uçuş noktasını gururla sunar" cümlesi ile başlamaktadır. Yeni uçuş noktaları olarak çizgi romanların en meşhur kurgusal şehirleri gösterilirken reklam filmlerden biri Batman'in yaşadığı şehir Gotham City'de, diğesinde ise Superman'in şehri olan Metropolis'te geçmektedir. Türk Hava Yolları'nın bu reklam kampanyasının Twitter'da *trend topic* listesinde birinci olduğu bildirilmiştir (Hürriyet, 2016).

Super Bowl'un açılış töreni ve devre arası şovu da reklamlar kadar çok konuşulan ve ilgi çeken unsurlarıdır. Super Bowl maçı başlamadan önce Amerikan milli marşı ya da "Güzel Amerika" (*America the Beautiful*) şarkısı önceleri okul, kilise koroları ya da bandolar eşliğinde genellikle de tanınan ama süper star olmayan kişiler tarafından seslendirilmiştir. 1982 yılında Diana Ross'un performansı ile ünlü şarkıcılar açılış seremonisinde yer almaya başlamıştır. Super Bowl'un en unutulmaz performansı ise 1991 yılında Whitney Houston'un seslendirdiği Amerikan milli marşı olarak görülmektedir. Körfez Savaşı döneminde gerçekleşmesi ve milli duyguların yüksek olması nedeniyle çok ses getiren bu performans daha sonra *single* olarak piyasaya sürülmüştür (Dresdale, 2016b). Açılış seremonisinde milli marşın söylenmesi, çocuk korolarının yer alması, ülke dışında görev

yapan askerlerin görüntülerinin yayınlanması gibi öğelerle Super Bowl, spor ve milli kimlik arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaktadır (Pappas, 2014). Amerikan kimliğini vurgulaması ve Amerikan kültürünün ikonu haline gelen sporcu ve sanatçıları kapsaması dolayısıyla Super Bowl'un kendisi de kültürel bir fenomen haline almıştır.

Benzer şekilde, devre arasında gerçekleştirilen şovlar da Amerikan kimliği ve kültürünü yansıtmakta ve vurgulamaktadır. Özellikle 1993 yılında düzenlenen Super Bowl'da Michael Jackson'ın 3.500 çocuk ile sahne alması ile devre arası şovları sınıf atlamış ve sonraki yıllarda da dünyaca ünlü isimlerin performanslarına sahne olmuştur (Dresdale, 2016a; Pappas, 2014). 1990'lara kadar devre arası şovlarında Ella Fitzgerald ve Chubby Checker gibi dönemin ünlü isimleri bazen yer almış olsa da genellikle şovlar bandoların performanslarından oluşmaktaydı. Bunun temel nedeni de devre arası şovlarının televizyon izleyicilerinden ziyade stadyumdaki taraftarların eğlenmesi için düzenlenmiş olmasıdır (Dresdale, 2016a). 1990'lardan itibaren hem açılış töreninde hem de devre arası şovlarında ünlü isimlere (Tablo 2) yer verilmesi ile Super Bowl'un büyük bir şova dönüştüğü ve popüler kültürün önemli bir parçası haline geldiği görülmektedir.

Tablo 2: Super Bowl açılış töreninde ve devre arası şovunda sahne alan sanatçılar

Yıl	Milli Marş	Devre Arası Şovu
1990	Aaron Neville	Pete Fountain, Doug Kershaw, Irma Thomas
1991	Whitney Houston	New Kids on the Block
1992	Harry Connick Jr.	Gloria Estefan
1993	Garth Brooks	Michael Jackson
1994	Natalie Cole	Clint Black, Tanya Tucker, Travis Tritt, Wynonna ve Naomi Judd
1995	Kathie Lee Gifford	Patti Labelle, Miami Sound Machine & Tony Bennett
1996	Vanessa Williams	Diana Ross
1997	Luther Vandross	ZZ Top, James Brown, Dan Aykroyd ile the Blues Brothers, John Goodman ve James Belushi

1998	Jewel	Boyz II Men, Smokey Robinson, Martha Reeves, the Temptations, Queen Latifah
1999	Cher	Stevie Wonder, Gloria Estefan, Big Bad Voodoo Daddy
2000	Faith Hill	Phil Collins, Christina Aguilera, Enrique Iglesias, Toni Braxton
2001	Backstreet Boys (Amerikan milli marşı) Ray Charles (Güzel Amerika)	Aerosmith, 'N Sync, Britney Spears, Nelly, Mary J. Blige
2002	Mariah Carey	U2
2003	Dixie Chicks	Shania Twain, No Doubt, Sting
2004	Beyoncé Knowles	Janet Jackson, Justin Timberlake, Nelly, Kid Rock, P. Diddy
2005	Amerikan Kara, Hava, Deniz Harp Okulu koroları	Paul McCartney
2006	Dr. John ile Aaron Neville ve Aretha Franklin (2006)	The Rolling Stones
2007	Billy Joel	Prince
2008	Jordin Sparks	Tom Petty & The Heartbreakers
2009	Jennifer Hudson	Bruce Springsteen & The E Street Band
2010	Carrie Underwood	The Who
2011	Christina Aguilera	Black Eyed Peas
2012	Kelly Clarkson	Madonna
2013	Alicia Keys	Beyoncé (ve Destiny's Child)
2014	Renee Fleming	Red Hot Chili Peppers ile Bruno Mars
2015	Idina Menzel	Katy Perry, Lenny Kravitz & Missy Elliott
2016	Lady Gaga	Coldplay, Beyoncé ve Bruno Mars

Kaynak: Dresdale, A., 2016a ve 2016b.

Super Bowl reklamlarının ve performanslarının oluşturduğu merak ve ilgi Super Bowl yayınının kitlesel ve kültürel bir olaya dönüşmesinde etkili olmuştur. 15 dakikalık 4 periyottan oluşan maçta her devrede takımların üçer mola hakkı bulunmaktadır. Normalde her bir mola 30 saniye olsa da reklamlardan dolayı mola araları 3 dakikayı bulmaktadır (Pappas, 2014). Devre arasının da yarım saat sürdüğü hesaba

katıldığında ortalama Super Bowl yayını 4 saat civarındadır. Pappas (2014) yayın süresi açısından bakıldığında şampiyonluk maçının Super Bowl yayınının çeyreğini oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Maç öncesi programı ve analizler de dahil edildiğinde Super Bowl yayını gün boyunca spor, reklam ve eğlenceden oluşan bir çeşitlilik sunmaktadır. Bu nedenle Super Bowl'u televizyondan takip eden ya da stadyumda deneyimleyen seyirci/taraftar/tüketicilerin etkinliğe katılım nedenlerinin de değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Nielsen (2011) verilerine göre Amerikan futbolu çoğunlukla erkekler tarafından izlense de (%66.41 erkek, %33.59) Amerika'da kadınların en çok takip ettiği takım sporudur. Bunda kadınlar için üretilen lisanslı ürünler, düzenlenen koçluk eğitimleri ve meme kanseri için farkındalık ayında pembe kurdele takılması gibi NFL'in gerçekleştirdiği pazarlama ve sosyal sorumluluk çalışmalarının büyük etkisi vardır. Kadın izleyicilerin oranı 2006 yılında %32.6 iken 2010 yılında %33.6'ya, 2015'te ise %34'e yükselmiştir (Nielsen, 2016a; Nielsen, 2011). Super Bowl ise normal sezon maçlarına kıyasla daha fazla kadın tarafından izlenmektedir. 2015 NFL sezonunda kadın izleyici oranı %34 iken bu oran Super Bowl 2015 maçında %47 olarak açıklanmıştır. Bu da 114.4 milyon Super Bowl 2015 izleyicisinin 54 milyonunun kadın olduğu anlamına gelmektedir (Nielsen, 2016a). Super Bowl'un daha fazla kadın izleyici çekmesinin nedeni ise içeriğinde sunduğu çeşitlilikten dolayı Super Bowl'un bir spor karşılaşmasından çok sosyal bir etkinlik olarak algılanması şeklinde yorumlanmaktadır (Nielsen 2011). Super Bowl 2012'yi izleyen kişiler arasında yapılan bir çalışma da bu açıklamayı destekler niteliktedir. Araştırma sonucunda erkeklerin Super Bowl'u daha çok maçın kendisi için, kadınların ise devre arası şovu ve reklamlar için izlediği görülmüştür (Cooper ve Tang, 2013).

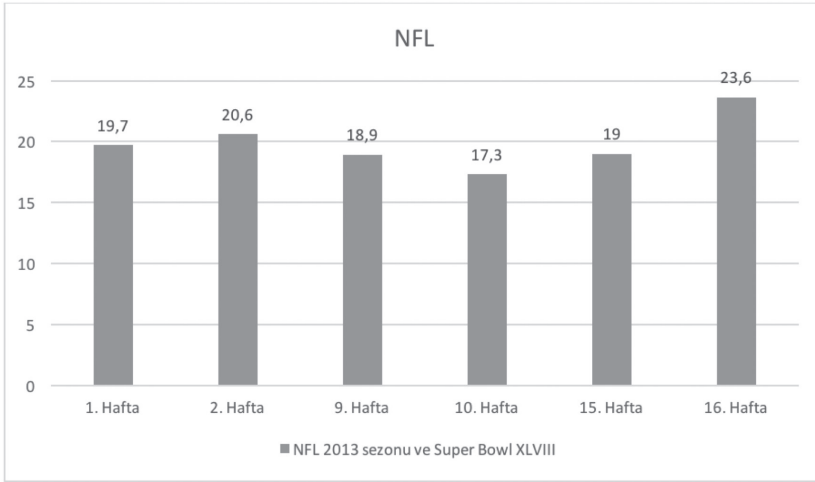
Super Bowl online olarak da izlenmekte ve sosyal medyada geniş yer bulmaktadır. İlk kez 2012 yılında nfl.com ve nbcsports.com adreslerinden online olarak yayınlanmaya başlanan Super Bowl'u tekil 2.1 milyon izleyici bilgisayar ve mobil cihazlardan takip etmiştir. Super Bowl 2012'nin 111.3 milyon televizyon izleyicisi olduğu

düşünüldüğünde online seyirci sayısı az gibi görünse de bu maç online olarak en çok izlenen spor etkinliği olarak ilk yılında bir rekor kırmıştır (Cooper ve Tang, 2013 içinde Stelter ve Sandomir, 2012). Facebook, Twitter ve diğer sosyal medya platformlarında ise Super Bowl 2012 hakkında 17 milyon ileti paylaşılmıştır (Cooper ve Tang, 2013). 2016 yılına gelindiğinde 3.96 milyon tekil izleyici bilgisayar, tablet, telefon ve Apple TV gibi mobil cihazlardan Super Bowl 50 yayını online olarak takip ederek yeni bir rekora imza atmıştır (Risen, 2016). Twitter, Super Bowl 50 ile ilgili atılan 27 milyon tweetin 4.3 milyar görüntülenme aldığını açıklarken Facebook'ta ise 60 milyon kişinin Super Bowl ile ilgili 200 milyon ileti, yorum ya da beğeni ile 2015'teki rakamların (65 milyon kişi ve 265 milyon ileti, yorum ya da beğeni) gerisinde kaldığı görülmüştür (Risen, 2016). Cooper ve Tang (2013) Super Bowl 2012 esnasında kadınların erkeklere kıyasla sosyal medyada daha aktif olduğunu ifade etmiştir. Nielsen (2016b) ise Super Bowl 2016 TV yayını sırasında 1.4 tekil kullanıcı tarafından atılan 4.6 milyon tweetin reklamlar ile ilgili olduğunu, en çok tweetin (162.000) ise saat 20:44'te (Doğu zaman dilimine göre) devre arası şovundan bir dakika sonra atıldığını açıklamıştır. Kadınların sosyal medyada daha aktif olduğu ve reklamlar ile devre arası şovuyla daha çok ilgilendiği göz önüne alındığında Nielsen verileri ile Cooper ve Tang'ın çalışmasının paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir. Ancak kesin bir yargıya varmak için atılan tweetlerin kullanıcı cinsiyetleri açısından incelenmesi gerekmektedir.

Super Bowl'un online izleyici sayısının televizyon izleyicisi sayısına göre çok daha düşük olmasının nedeni karşılaşmanın genellikle arkadaş grubu ile evde ya da dışarıda izlenen sosyal bir etkinlik olması, bu yüzden de televizyonun daha uygun bir araç olduğu şeklinde açıklanmaktadır (Cooper ve Tang, 2013). Super Bowl'un "gayriresmi milli bayram" olarak anıldığı (Cooper ve Tang, 2013, s.349) ve Super Bowl pazarının parti havasında (Yelkur v.d., 2013) geçtiği göz önüne alındığında izleyicilerin maçı evde tek başına izlemek yerine barlarda, restoranlarda veya evde düzenledikleri partilerde aile ve arkadaşları ile

seyretmeyi tercih ettiği görülmüştür. 2010-2014 yıllarında Super Bowl izleyicilerinin %10'unun maçı kendi evleri dışında başka bir evde (aile ya da arkadaş) izledikleri, bunun yaklaşık 11 milyon izleyiciye teka-bül ettiği belirtilmiştir. Dışarıda maç izleme oranlarına bakıldığında (Grafik 2) NFL sezonunun başında ve sonunda oranların yüksek olduğu, Super Bowl'un oynandığı pazar günü (*Super Bowl Sunday*) ise oranların en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Yıllık ortalama ise %19.1 olarak hesaplanmıştır (Nielsen, 2016c).

Grafik 2: Dışarıda maç izleme oranları (Kanal: FOX)

Kaynak: Nielsen, 2016c.

Super Bowl farklı sektörlere ve bunun sonucunda Amerikan ekonomisine sağladığı katma değer açısından da bir mega etkinliktir. ABD Ulusal Perakendeciler Birliği, Super Bowl için 2015 yılında kişi başına ortalama 78 dolar, toplamda 14.3 milyar dolar harcama yapıldığını açıklarken 2016 yılı öngörüsünü ise kişi başına ortalama 82 dolar, toplamda da 15.5 milyar dolar olarak ifade etmiştir (Milliyet, 2016). Şükran Günü'nden sonra Amerika'da en çok gıda ve içecek tüketilen günün Super Bowl'un oynandığı pazar günü olduğu bilinmektedir. (Göçmez, 2016; Wilson, 2007). 2015 yılında Super Bowl'dan önceki

iki hafta boyunca Amerika'da cips, sandviç gibi atıştırma malikâtlara 2.54 milyar dolar, biraya ise 1.2 milyar dolar harcanmıştır. Super Bowl'dan sonraki hafta ise antiasit ilaçlara³ 53 milyon dolar ödenmiş ve ilaç satışlarında normale kıyasla %4.5 oranında bir artış görülmüştür (Nielsen, 2016a). Bilet fiyatlarının 3 bin dolardan başlayıp 20 bin dolara kadar çıktığı (Cürgen, 2016) maçın ortalama bilet fiyatı ise 4.821 dolar olarak açıklanmış ve "ülke tarihinde bir spor müsabakası için ödenen en yüksek ortalama ücret" olarak tarihe geçmiştir (Göçmez, 2016). Maçın oynandığı Levi's Stadyumu'nda satılan en ucuz biranın fiyatı 13 dolar iken bir kadeh şarap 25 dolar, bir şise su ise 7 dolardan satılmıştır (Milliyet, 2016). Taraftar kimliğini öne çıkaran ve özdeşleşme sağlayan NFL lisanslı ürünleri ve Super Bowl'a özel tasarlanmış hatıra eşyaları da milyon dolarlık bir endüstri oluşturmakta ve farklı demografik özelliklere sahip milyonlarca kişi tarafından satın alınmaktadır (Pappas, 2014). Super Bowl'dan en çok kar eden sektörlerden biri de bahis sektörüdür. Amerika'nın kumarhaneleriyle ünlü Las Vegas şehrinin de yer aldığı Nevada eyaletinin Oyun Komisyonu, Super Bowl 50 için 132.5 milyon dolarlık bahis oynanarak bir rekora ulaşıldığını açıklarken Amerikan Kumar Birliği ise bu rakamın yasa dışı bahislerle birlikte 4.1 milyar dolar olduğunu düşünmektedir (Purdum, 2016). Bu bağlamda, Super Bowl'un tek kazananının şampiyon takım olmadığı; taraftarların ve farklı sektörlerden pek çok şirketin ciddi kazançlar elde ettiği görülmektedir.

3 Mide asidini dengelemek için kullanılan ilaçlar.

SONUÇ

NFL şampiyonunun belirlendiği maç olan Super Bowl, rekabet, mücadele, güç, başarı gibi kavramları simgeleyen ve Amerikan kimliğini yansıtan reklam ve performanslar ile bir spor etkinliği olmanın ötesinde ticari, sosyal ve kültürel bir olgu halini almıştır. Super Bowl, sahadaki karşılaşmaya ek olarak televizyon yayını, yeni medya yansımaları, reklam ücretleri, açılış töreni, devre arası şovu gibi konularla da gündem oluşturmakta, düzenlendiği şehre ve ülke ekonomisine ciddi katkı yapmakta ve parti atmosferi yaratmaktadır.

Spor pazarlaması ve etkinlik yönetimi açısından bakıldığında başlı başına bir marka olduğu görülen Super Bowl, aynı zamanda spor endüstrisinin etkisini ve büyüklüğünü ortaya koyan başarılı bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle izleyiciler ortalama fiyatı yaklaşık 5 bin doları bulan Super Bowl bileti aldığı anda yalnızca bir maç bileti değil, maçı çevreleyen diğer ürün ve hizmetleri de kapsayan Super Bowl deneyimini satın almaktadır.

Maçı yerinde izleyemeyen milyonlar ise genellikle Super Bowl yayını evde düzenledikleri partilerle ya da bar ve restoranlarda toplu olarak izlemektedir. 100 milyondan fazla televizyon izleyicisine ulaşan Amerikan televizyon tarihinin en fazla izlenen yayını olma özelliğini taşımaktadır. Muazzam bir izleyici kitlesine ulaşması dolayısıyla Super Bowl şirketler ve reklamcılar için de büyük bir fırsat sunmaktadır. Sürekli artan reklam ücretlerine ve prodüksiyon maliyetlerine rağmen şirketler hedef kitlelerini oluşturan taraftar/tüketicilere ulaşmak için Super Bowl'a büyük ilgi göstermektedir.

Super Bowl'un reklamları, açılış töreni ve devre arası şovu izleyiciler açısından maçın sonucu kadar merak uyandırmakta ve ses getirmektedir. Super Bowl'un kitlesel ve kültürel bir etkinlik haline gelmesinde etkili olan bu öğelerde ünlü isimlere yer verilmesi sonucunda Super Bowl büyük bir şova dönüşmüştür. Amerikan kimliğini yansıtan ve Amerikan kültürünün ikonu haline gelen sporcu ve sanatçıları içermesi

dolayısıyla Super Bowl'un kendisi de popüler kültürün bir parçasını oluşturmaktadır.

Spor, reklam ve eğlenceden oluşan içeriği ile Super Bowl farklı demografik özelliklere sahip çok sayıda seyirci/taftar/tüketiciye ulaşmakta ve büyük bir yankı uyandırmaktadır. İlk 50 yılında geleneksel medyada çığır açan Super Bowl'un son dönemdeki teknolojik gelişmelerle birlikte yeni medyada birçok rekora imza attığı görülmüştür. Sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımların Super Bowl'un sosyal ve ticari etkinlik olma özelliğini arttırdığını söylemek mümkündür. Zira maç ve maçı çevreleyen eğlence ile ilgili yapılan paylaşımlar sayesinde izleyiciler birbirleri ve arkadaşları ile iletişim kurmakta; şirketler ise gerçekleştirdikleri sosyal medya kampanyaları ve yaptıkları paylaşımlar ile tüketici/taftarlar ile etkileşime geçmektedir.

Super Bowl tek günlük bir etkinlik olmasına rağmen maç günü öncesi ve sonrasında gıda, turizm, eğlence, medya ve bahis gibi farklı sektörlerle doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Gerek sunduğu katma değer gerekse yarattığı istihdam sayesinde Super Bowl Amerikan ekonomisi açısından da önemli bir değerdir.

Mega etkinlik olan Super Bowl'un bir fenomene dönüşmesi yıllar içinde yaşanan sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere ek olarak gerçekleştirilen pazarlama stratejisi sayesinde NFL'in reklam veren ve sponsorluk yapan şirketler, yayıncı kuruluşlar ve eğlence endüstrisi ile stratejik iş birliği geliştirmesinin bir sonucudur. Bundan sonraki dönemde de Super Bowl'un spor ve eğlence sektöründeki gelişim ve değişimleri öngörerek ve trendleri belirleyerek büyümesini sürdüreceği düşünülmektedir. Çünkü Amerikan futbolu asla sadece Amerikan futbolu değildir.

KAYNAKÇA

- Cooper, R. ve Tang, T., 2013. "Gender and predictors of multiplatform media uses: a case study of the Super Bowl" *International Journal of Sport Communication*. 2013 (6). 348-363.
- Cürgen, E., 2016. "Sporda Amerikan rüyası" 20 Şubat 2016. <http://www.hurriyet.com.tr/sporda-amerikan-ruyasi-40057783> [Erişim tarihi 20 Şubat 2016].
- Dresdale, A., 2016a. "Super Bowl 2016: a history of halftime performances" 7 Şubat 2016. <http://abcnews.go.com/Entertainment/super-bowl-2016-history-halftime-performances/story?id=36750043> [Erişim tarihi 13 Şubat 2016].
- Dresdale, A., 2016b. "Super Bowl 2016: a history of national anthem singers" 7 Şubat 2016. <http://abcnews.go.com/Entertainment/super-bowl-2016-history-national-anthem-singers/story?id=36749733> [Erişim tarihi 13 Şubat 2016].
- Flint, J., 2016. "Super Bowl 50 ranks as third most-watched title game" 8 Şubat 2016. <http://www.wsj.com/articles/super-bowl-50-ranks-as-third-most-watched-title-game-1454962962> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].
- Göçmez, Y., 2016. "Dünyanın en fazla para basan spor müsabakası: Super Bowl!" *Hürriyet Gazetesi*. 7 Şubat 2016. <http://www.hurriyet.com.tr/dunyanin-en-fazla-para-basan-spor-musabakasi-super-bowl-40050554> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].
- Hürriyet, 2016. "THY dünyanın izlediği maça reklam verdi" 8 Şubat 2016. <http://www.hurriyet.com.tr/thy-dunyanin-izledigi-maca-reklam-verdi-40050813> [Erişim tarihi 13 Şubat 2016].
- Kocası, A.N., 2016. "THY'den Super Bowl kampanyası" 8 Şubat 2016. <http://www.mediacaonline.com/thyden-super-bowl-reklam/> [Erişim tarihi 13 Şubat 2016].
- Langager, C., 2015. "Super Bowl commercial costs by the numbers" 3 Mart 2015. <http://www.sportingcharts.com/articles/nfl/history-of-super-bowl-commercial-cost-by-the-numbers.aspx> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].
- Milliyet, 2016. "620 milyon dolarlık şov" 9 Şubat 2016. <http://www.milliyet.com.tr/620-milyon-dolarlik-sov-gundem-2191442/> [Erişim tarihi 12 Şubat 2016].
- NFL, 2016. "Foreign language broadcasts" <http://www.nfl.com/superbowl/50/live/foreign-language-broadcasts> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].
- NFL History, 2016. "Super Bowl history" <http://www.nfl.com/superbowl/history> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].
- Nielsen, 2016a. "Super Bowl super facts" 4 Şubat 2016. <http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2016/super-bowl-super-facts.html> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].

Nielsen, 2016b. "Super Bowl 50 draws 111.9 million TV viewers, 16.9 million tweets" 8 Şubat 2016. <http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2016/super-bowl-50-draws-111-9-million-tv-viewers-and-16-9-million-tweets.html> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].

Nielsen, 2016c. "Where the NFL fansa re: out-of-home viewing scores a touchdown" <http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2016/where-the-nfl-fans-are-out-of-home-viewing-scores-a-touchdown.html> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].

Nielsen, 2011. "Football TV ratings soar: the NFL's playbook for success" 28 Ocak 2011. <http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2011/football-tv-ratings-soar-the-nfls-playbook-for-success.html> [Erişim tarihi 15 Şubat 2016].

O'Reilly, N., Lyberger, M., McCarthy, L., Séguin, B. Ve Nadeau, J., 2008. "Mega-special-event promotions and intent to purchase: a longitudinal analysis of the Super Bowl" *Journal of Sport Management* 2008 (22). 392-409.

Pallotta, F. Ve Stelter, B., 2016. "Super Bowl 50 audience is third largest in TV history" 8 Şubat 2016. <http://money.cnn.com/2016/02/08/media/super-bowl-50-ratings/> [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].

Pappas, P., 2014. "America on parade: Thrills's affect-zone and the 2012 NBC Super Bowl broadcast" *Canadian Review of American Studies/Revue canadienne d'études américaines* 44 (03). 426-449.

Purdum, D. 2016. "Record \$132 million bet on Super Bowl 50 at Nevada sportbooks" 9 şubat 2016. http://espn.go.com/chalk/story/_/id/14742837/record-132-million-bet-super-bowl-50-nevada-sports-books-doing-well [Erişim tarihi 22 Şubat 2016].

Risen, T., 2016. "Super Bowl breaks online audience record" 9 Şubat 2016. <http://www.usnews.com/news/articles/2016-02-09/super-bowl-breaks-online-audience-record> [Erişim tarihi 16 Şubat 2016].

Smith, C., 2015a. "Could a Super Bowl commercial really be worth \$10 million? Surprisingly, yes" 16 Ocak 2015. <http://www.forbes.com/sites/chris-smith/2015/01/16/could-a-super-bowl-commercial-really-be-worth-10-million/#7eeb5b1a7276> [Erişim tarihi 12 Şubat 2016].

Smith, C., 2015b. "The Money behind Super Bowl XLIX" 31 Ocak 2015. <http://www.forbes.com/sites/chris-smith/2015/01/31/the-money-behind-super-bowl-xlix/#6e5daa783f56> [Erişim tarihi 12 Şubat 2016].

Stelter, B. ve Sandomir, R., 2012. "Streaming of Super Bowl sets record" *The New York Times*. 8 Şubat 2012. s.14.

Super Bowl, 2016. https://en.wikipedia.org/wiki/Super_Bowl [Erişim tarihi 11 Şubat 2016].

FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR:
REKLAMLARI, DEVRE ARASI ŞOVU VE
ŞAMPİYONLUK MAÇI İLE SUPER BOWL FENOMENİ
Burçak AKANSEL

THY, 2016. “Türk Hava Yolları’nın Amerika Birleşik Devletleri’ndeki en yeni uçuş noktaları Gotham City ve Metropolis oldu” Basın Bülteni. 29 Ocak 2016. <http://www.turkishairlines.com/tr-tr/kurumsal/basin-odasi/basin-bultenleri/basin-bulteni-detayi/turk-hava-yollarinin-amerika-birlesik-devletlerinnde-en-yeni-ucus-noktalari-gotham-city-ve-metropolis-oldu> [Erişim tarihi 13 Şubat 2016].

Wilson, C., 2007. “First and goal for food and fun” 31 Ocak 2007. http://www.usatoday.com/life/people/2007-01-31-super-bowl-fans_x.htm [Erişim tarihi 18 Şubat 2016].

Yelkur, R., Tomkovick, C., Hofer, A. Ve Rozumalski, D., 2013. “Super Bowl ad likeability: enduring and emerging predictors” *Journal of Marketing Communications* 19 (1). 58-80.

SPOR DİSİPLİN VE YARGISINA “TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER PENCERESİNDEN BAKIŞ”

Prof. Dr. Ali AKYILDIZ*

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare
Hukuk Anabilim Dalı Başkanı.

I. GİRİŞ

Dünyada spor faaliyetleri gitgide genişlemekte ve çeşitlenmektedir. Bir yandan geleneksel spor dalları yeni kurallarla evrimleşerek varlığını sürdürürken, diğer taraftan yeni spor dalları ortaya çıkmakta ve hızla gelişmektedir. Öteden beri sporun dostluk, kardeşlik ve centilmenlik gibi bir kısım temel insani değerlerin gelişmesine kaynaklık etmesi arzu edilmektedir. Bu bakımdan, onun mümkün olduğunca siyaset üstü bir bünye içerisinde yapılanması ve icra edilmesi amacına dönük çabalar sarf edilmekte, buna uygun evrensel kurallar ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Öte yandan, sporun gitgide artan teknik yapısı ve spora ilişkin uyuşmazlıkların süratle çözülmesine olan ihtiyaç, spor hukukunun kendine özgü bir yapı kazanmasına ve giderek devlet yargısından bağımsızlaşan bir spor yargısının (sporda tahkim usulünün) doğmasına yol açmaktadır. Artık spor müsabakaları salt birer efor ve güç testi olmanın çok ötesine geçmiş; efor, teknik, fizik kuralları ve çoğu kez takım çalışmasından oluşan harmonisiyle yepyeni bir içerik kazanan bu müsabakalara ilişkin uyuşmazlıkların, geleneksel yargılama mekanizmaları içerisinde çözülebilmeleri adeta imkansız hale de gelmektedir. Bu nedenle, sporda hem hızlı işleyen hem de uzmanlaşmış bir uyuşmazlık çözüm yöntemine duyulan ihtiyaç artık tartışmasız şekilde hissedilmektedir. Uluslararası spor yapılanmaları, üye ülkelerin spor örgütlenmelerini spor faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkları hızlı ve basit işleyen, uzman yargıçların görev aldığı tahkim usulüyle çözmeleri konusunda teşvik etmektedir. Tahkim yönteminin benimsenmesi, uygulamada giderek uluslararası spor organizasyonlarına katılabilmenin adeta ön şartı haline gelmektedir.

Dünyadaki bu gelişmelerden Türk Hukuk Sistemi de doğrudan etkilenmiştir. Ülkemizde, sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların tahkim usulüyle çözülmesi, artık Anayasal bir zorunluluk haline gelmiştir: “Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu

tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz" (Anayasa, m.59)¹. Önceleri, doğrudan yasayla yapılan tahkim düzenlemeleri, Anayasa Mahkemesince bu düzenlemeler hakkında iptal kararı verilmesi üzerine, söz konusu Anayasa değişikliği yapılmıştır².

Gerçekten de, "spor faaliyetleri genellikle haftalık, sezonluk ve nihayet yıllık periyotlarda yürütülür. O halde, spor uyuşmazlıklarının mümkün olduğunca hızlı şekilde sonuca bağlanması pratik bir zorunluluktur. Olağan devlet yargısı ise, ne kadar hızlı işlemesi sağlanmaya çalışılırsa çalışılsın, doğası icabı sportif faaliyete ilişkin periyotların en uzun olan yıllık süreyi dahi genellikle aşar. Bazen bu süre, birkaç yılı alabilir"³.

Spor faaliyetlerinde genel devlet yargısı dışına çıkılma zorunluluğunun bir diğer gerekçesi, spor faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlıkların sadece hızlı çözülmek zorunda olması değil, aynı zamanda uzmanlık da gerektirmesidir. Mahkemeler, en basit spor uyuşmazlıklarında dahi Bilirkişi incelemesi yaptırmaksızın doğrudan karar veremeyeceklerdir. Yargılama süreci bu nedenle de ayrıca uzamış olacaktır.

Bu ve benzeri nedenlerle, spor uyuşmazlıklarının çözümünde, geleneksel devlet yargısı sistemi dışında, hızlı işleyen bir zorunlu tahkim yargısının düzenlenmesi kabul edilmekle birlikte, bu konunun gereği gibi düzenlenmemesi halinde umulan netice elde edilemeyecektir. Bunun için; Öncelikle, bağımsız bir işleyişin sağlanması açısından, tahkim kurullarının statüsü ve bu kurullarda görev yapacak olan üyelerin belirlenmesi yöntemi önem taşımaktadır. İkincisi, bu kurulların görev alanının açık seçik belirlenmesi, sınırlarının iyi çizilmesi, görev uyuşmazlığı çıkması durumunda da çözüm mekanizmasının

1 Bu fıkra, maddeye 17/3/2011 tarihli ve 6214 sayılı Kanun ile eklenmiştir. Anayasa değişikliğine ilişkin bu kanun, TBMM gündemine Bakanlar Kurulu tasarısı olarak değil, TBMM de bulunan bütün partilere mensup milletvekillerinden oluşan kişilerce verilen kanun teklifi şeklinde gelmiştir. Bu değişikliğin yapılış şekli, sporun siyaset üstü kalması ilkesi ile de uyumlu olmuştur.

2 Geniş bilgi için bk. Akyıldız, Ali; "Sporun Hukuku ve Yargısı", Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı, Ankara Barosu Yayını, 2013, s.59-116.

3 Akyıldız, agm., s.79

düzenlenmesi zorunludur. Üçüncüsü, spor suç ve cezalarının belirlenmesinde de, başta Anayasa olmak üzere, hukuk sistemimizle uyumlu bir spor disiplin ve ceza sisteminin oluşturulması zorunluluğudur. Dördüncüsü, hem spor uyuşmazlıklarında uygulanacak kurallar, hem de dünya spor yargı sistemi ile mümkün olduğunca entegre bir spor tahkim sistemi kurulmalıdır.

Spor etkinlikleri ve spor yargısı alanında, dünyadaki uluslararası sistemi şöylece özetleyebiliriz: Ülkelerin spor federasyonları ve bu federasyonların üye oldukları uluslararası (kıtasal ya da tüm dünyayı kapsayan) federasyonlar oluşturulmuştur. Ayrıca, belirli uluslararası spor organizasyonları için sürekli komiteler mevcuttur. Federasyonlar ya da spor kuruluşları bünyesinde karara bağlanan spor uyuşmazlıklarına ilişkin olarak, ilgili federasyonun ya da spor kuruluşunun statüsünde buna imkan tanınmış olması halinde ve ilgili spor federasyonu yahut spor kuruluşunun kendi statüsünde belirlenen iç başvuru yolları tüketildikten sonra, İsviçre’nin Lozan Şehrinde kurulu bulunan uluslararası spor tahkim mahkemesine (CAS-Court of Arbitration for Sport) başvurulması mümkündür. Söz konusu başvuru, bir çeşit yasa yolu (istinaf) başvurusu olmaktadır⁴. Öte yandan, yine uluslararası spor uyuşmazlıklarında, tarafların müştereken yetkilendirmeleri ya da spor organizasyonunun kurallarının bunu gerektirmesi halinde, CAS, ilk derecede uyuşmazlık çözüm mercii olarak da hizmet sunabilmektedir.

Böylece, CAS’ın yargılamaya ilişkin ikili görev yapısı ortaya çıkmaktadır: İlki; spor federasyonları veya spor kuruluşları tarafından verilen spor uyuşmazlıklarına ilişkin kararlara karşı yapılacak başvuruları ikinci derecede incelemek (ki, bu görevi bir çeşit istinaf yargılaması şeklinde cereyan etmektedir); ikincisi, başta Olimpiyatlar ve diğer uluslararası spor etkinlikleri olmak üzere, tarafların yetkilendirmelerine dayalı olarak, spor etkinliklerinde ortaya çıkacak uyuşmazlıkları ilk derecede tahkim mercii olarak karara bağlamak. CAS, talep edilmesi

4 Akil, Cenk; “Genel Olarak Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Bu Mahkemede Uygulanan Tahkim Çeşitleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.2, 2011, s.76.

halinde arabuluculuk ve hizmeti de sunabilmekte, belli kuruluşlar tarafından sorulan konularda hukuksal görüşler de bildirebilmektedir. CAS'ın sunduğu bu hizmetler belli bir spor dalına hasredilmemiştir; bütün spor dalları bakımından anılan faaliyetler yürütülmektedir.

Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesinde, iki resmi dil kullanılmaktadır: İngilizce ve Fransızca. Bu mahkemenin ismi de, kısaca bu dillerdeki isimlerinin baş harfleriyle belirtilmektedir: CAS/TAS (Court of Arbitration for Sport - Tribunal Arbitral du Sport). Mahkemenin merkezi Lozan'da (Lausanne-Switzerland) (İsviçre) olmakla birlikte, Sidney ve New York'ta sürekli büroları bulunmakta, olimpiyat oyunları sırasında da ad hoc (o faaliyete özgü) geçici kurullar oluşturulmaktadır.

CAS'ın oluşum hikayesi, aslında sporun siyasetten bağımsızlaşması için kurulan Uluslararası Olimpiyat Komitesinin (IOC-*International Olympic Comitee*) bir organı olarak 1981 yılından itibaren vücut bulmasından itibaren başlar. Ancak CAS'ın bağımsız kararlar veren bir uluslararası spor mahkemesi olarak genel kabul görmesi, IOC'un sağladığı ekonomik ve idari desteğin temini için ayrı bir Uluslararası Spor Tahkim Konseyi (*International Council of Arbitration for Sport*) kurulması ve böylece CAS'ın idari ve yargısal fonksiyonlarının birbirinden ayrılmasından sonraki süreçte (1994 sonrasında) gerçekleşir. Bu değişimin temelinde de, CAS'ın IOC'tan bağımsız olmadığına ilişkin spor çevrelerinde oluşan genel yaygın kanaat ve özellikle de İsviçre Federal Mahkemesinin 15 Mart 1993 tarihinde verdiği bir kararın yer aldığı görülmektedir⁵. Federal Mahkeme, bu kararına konu olan temyiz başvurusunu, CAS'ın bağımsız ve tarafsız bir tahkim mahkemesi olduğunu belirterek reddetmekle birlikte, kararının gerekçesinde, IOC'un CAS üzerindeki yapısal etkilerine değinmiş ve bu nedenlerle CAS'ın, IOC'un taraf olduğu uyuşmazlıklarda tarafsızlık ve bağımsızlığının tartışmalı hale geleceği uyarısında bulunmuştur: Mahkemeye göre; IOC ile CAS arasında önemli bağlantılar vardır.

5 Küçükgüngör, Erkan; "Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Tahkim" (The Court of Arbitration for Sport), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.53, 2004/2, s.7-9.

Örneğin; CAS’ın finansal desteği IOC tarafından sağlanmaktadır, CAS’ın statüsünün değiştirilmesinde de yine IOC yetkilidir; CAS üyelerinin belirlenmesinde de IOC ve IOC başkanı yetkili durumdadır. Bütün bunlar, IOC’un taraf olacağı uyuşmazlıklarda CAS’ın tarafsızlığını ve bağımsızlığını tartışmalı hale getirebilecek yapısal sorunlardır.

Bunun üzerine, CAS’ın bağımsızlık ve tarafsızlığını tartışmalı olmaktan çıkarmak ve kurumsal bağımsızlığını sağlayabilmek için, CAS statüsünde ve ilgili diğer düzenlemelerde değişikliklere gidilmiştir. Bunlardan en önemlisi, CAS’a IOC tarafından sağlanan organizasyon ve finansman desteğini sağlamak üzere Milletlerarası Spor Tahkim Konseyi’nin (*International Council of Arbitration for Sport*, ICAS) kurulmasıdır. Böylece CAS’ın idari ve yargısal fonksiyonlarının ayrılması sağlanmıştır⁶. Aslında IOC’un bir organı olarak kurulan CAS’ın, bu komiteden de bağımsızlaştırılması başarılabilmiş, 1994 yılından itibaren gerçek bir bağımsız spor mahkemesine dönüşmesi sağlanabilmiştir⁷.

İşleyiş, çok özetle şöyledir: CAS’ın üst yönetimi, yirmi üyesi bulunan bir kurul (Milletlerarası Spor Tahkim Konseyi- ICAS (*International Council of Arbitration for Sport*) tarafından gerçekleştirilmektedir⁸. CAS’ta görev yapan çok sayıda spor uzmanı hakem ve arabulucu mevcuttur. Kural olarak, ilk derecede bakılan uyuşmazlıkları çözecek üç kişilik kurulun (basit uyuşmazlıklarda ya da tarafların müştereken talep etmeleri halinde tek hakem de görevlendirilebilir) birer üyesi

⁶ Küçükgüngör, s. 8.

⁷ ICAS’ın kuruluşu (ve dolayısıyla CAS’ın yeni yapısı), 22 Haziran 1994 tarihinde Paris’te imzalan bir antlaşmayla (Paris Agreement) gerçekleştirilmiştir: Agreement concerning the constitution of the *International Council of Arbitration for Sport* (Uluslararası Spor Tahkim Konseyi hakkında Antlaşma) isimli bu antlaşma, dünyada sporu temsil eden 31 en büyük spor federasyonu ve organizasyonu tarafından imzalanmıştır. Daha sonra, birçok uluslararası spor federasyonu ve Milli Olimpiyat Komiteleri de kendi tüzüklerine koydukları hükümlerle CAS’ın yargılama yetkisini tanıyan tahkim şartları koymuşlardır. Böylece CAS, 1994 yılından sonraki süreçte, gerçek bir Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesine dönüşmüştür. Fazla bilgi için bk. Küçükgüngör, s. 9.

⁸ Bozkurt, Murat Nart; “Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, s.2010/2, s.168-169.

tarafarla atanmakta, o iki hakem de oy birliğiyle üçüncü hakemi (kurul başkanını) atayarak hakem heyeti oluşturulmaktadır. Ancak, tarafların atadığı hakemlerinin üçüncü hakem üzerinde uzlaşamamaları durumunda, bu üçüncü hakem ilgili birim başkanı (ICAS üyesi) tarafından görevlendirilmektedir⁹.

Türkiye'deki spor kulüpleri açısından, iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra CAS'a başvurulması mümkün gözükmemektedir. Çünkü, spor federasyonlarımızın statülerinde böyle bir yetkilendirilme durumu mevcut değildir. Ancak, Uluslararası Spor Faaliyetleri kapsamında çıkan uyuşmazlıklarda, CAS'a ikinci derecede gidilmesi ya da CAS'ın ilk derece uyuşmazlık çözüm mercii olarak görevlendirilmesi mümkündür. Örneğin; TFF, UEFA ve FIFA üyesi olduğundan, söz konusu federasyonlar bünyesinde düzenlenen spor etkinliklerinde çıkan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın tarafı olan kişi veya kulüpler tarafından ilgili federasyonların iç denetim yolları tüketildikten sonra, uyuşmazlığın CAS önüne taşınması mümkün olduğu gibi, Olimpiyat Oyunları gibi uluslararası spor etkinliklerinde CAS'a doğrudan (ilk derecede) başvurulması da mümkün olabilecektir.

Aşağıda, Türkiye'de mevcut spor tahkim sistemine ilişkin temel hukuksal sorunlar incelenecektir. Fakat burada öncelikle belirtmek gerekir ki; Türkiye'deki tahkim kurulları, kararları aleyhine hiçbir mercie başvurulamayan nihai uyuşmazlık çözüm mercileri olarak tasarlandıkları için yargısal kurullardır; bu nedenle Anayasada yargı organları ve görevlileri için geçerli temel ilkelerin bu kurullar bakımından da geçerli olması gerekir. En azından gerek kurulların görev, yetki ve bağımsızlıklarını sağlayıcı hususlarda, gerekse üyelerinin statülerine ilişkin olarak yargı organı ve yargıçların statülerine benzer şekilde, ilgili anayasal ilkeler gözetilerek yasal düzenleme zorunluluğuna uyulması, çerçeve statülerinin mutlaka yasalarla oluşturulması, bu konularda federasyon statüsü yahut federasyon yönetim kurulunca hazırlanan talimatnamelerle, ya da idari düzenleyici işlemlerle ilk

9 İşleyiş ve usul kuralları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akil, agm, s.78- 88.

elden düzenlemeler yapılamaması gerekir. Aksi takdirde bu kurulların oldukça güvencesiz ve bağımlı şekilde oluşturulmasına yol açılmış olur.

Gerçekten de, Tahkim Kurulları, devletin yetki alanında vukua gelen belli uyuşmazlıkların nihai çözüme kavuşturulmaları amacıyla oluşturulduklarına ve kararları aleyhine hiçbir yargı organına başvurulamayacağına göre, verdikleri hukuksal kesinlik içeren kararları nedeniyle yargısal fonksiyon ifa ettikleri tartışmasızdır. Her ne kadar sporda zorunlu tahkim konusu Anayasanın “Yargı” başlıklı bölümünde yer almasa da, bu kurulların da tıpkı mahkemeler gibi tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri üzerinde yapılandırılmaları gerekir.

Diğer taraftan, Anayasa’ımızda spor bir kamu hizmeti olarak düzenlenmiş, spor kamu hizmetine yönelik olarak devlete görevler verilmiş ve bununla ilgili idari teşkilat kurulmuş, yasal düzenlemeler yapılmıştır¹⁰. Spor faaliyetlerinin denetlenmesi, spor uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulması ve spor faaliyetleri sırasında oluşacak suç iddialarına ilişkin yargısal denetimin yapılması gerekmektedir. Spor suçları, uygulamada ceza hukukunu ve disiplin hukukunu ilgilendiren iki yönlü bir kavram olarak karşımıza çıkabilmektedir: çünkü çoğu kez spor disiplinine ve spor faaliyetlerine ilişkin idari kurallara aykırılıklardan da spor suçları olarak söz edildiği görülmektedir. Ancak, bu ikinciler suç hukukunun kapsamında değildirler, kabahat teşkil ederler. Ceza hukukunu ilgilendiren spor suçları, ceza yargısının görevine girmektedir ve bu nedenle diğer ceza hukuku suçlarından herhangi bir farkı bulunmamaktadır¹¹.

Spor hukukuna ilişkin disiplin kuralları ve idari düzenlemelere aykırılıklardan doğan kabahatlere ilişkin hukuksal düzenlemeler ve bunlara aykırılık iddialarına ilişkin uyuşmazlıkların çözümü, Anayasa (m.59) düzenlenen belli sınırlar dahilinde genel yargı sisteminin dışına çıkartılmış, zorunlu tahkim yargısına tabi tutulmuştur. İşte,

10 Konu hakkında fazla bilgi için şu çalışmaya bakılabilir: Akyıldız, A., “Kamu Hizmeti Olan Sporun Özendirilmesi ve Örgütlenmesi”, Av. Mustafa Kemal Kaya Armağanı, Ankara Barosu Yayını, 2015, s.65-130.

11 Fazla bilgi için bakınız: Akyıldız, A., “Sporun Kamu Düzeni: Yükümlülükler, Suçlar ve Kabahatler”, Av. Akın Ataksoy Armağanı, Ankara Barosu Yayını, 2015, s.69-116.

Türk hukukundaki bu zorunlu tahkim uygulamasında, uyuşmazlıkları çözmekle yetkilendirilen Tahkim Kurullarının statüsü, işleyişi, bunların uygulayacakları maddi hukuk kurallarını oluşturan spor faaliyetlerine ilişkin disiplin suç ve cezalarının düzenlenmesi gibi temel hukuksal konuların Anayasal sistemimizle uyumlu şekilde ve spor kamu hizmetinin hukuksal güven duygusu içerisinde gelişmesine hizmet edecek biçimde düzenlenip düzenlenmediklerini bu çalışmamızda ele alacağız.

Bu bağlamda, incelenmesi gereken temel hukuksal sorunları şöylece sıralayabiliriz:

(1) *Tahkim Kurullarının Statüsü*: Yargısal görev yaptığı açık olan bu kurulların, tarafsızlık ve bağımsızlığı sağlanabilmiş midir? Özellikle; Spor Genel Müdürlüğü işlemlerinden ya da Türkiye Futbol Federasyonunu yönetim kurulu işlemlerinden kaynaklanan belli tür uyuşmazlıklarda, bu kurulların statüsünden kaynaklanan sorunlar var mıdır?

(2) *Tahkim kurullarının görevleri*, zorunlu tahkim yoluna ilişkin anayasal sınırlar içerisinde kalmakta mıdır? Tahkim kurulu kararlarına karşı temyiz yolunun kapatılmış olması, yasal düzenlemede referans alındığı anlaşılan Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesinin (CAS) bulunduğu ülke hukuku içerisindeki (İsviçre) hukuksal statüsüne uygun mudur? Bu hususta olması gereken hukuk açısından neler söylenebilir?

(3) *Spor faaliyetlerinde uygulanacak disiplin suç (kabahat) ve cezaları (yaptırımları)*; başta spor yapma hakkı olmak üzere, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ya da teşebbüs hürriyeti gibi temel haklara, suç ve cezalara ilişkin genel ilkelere, temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin anayasal sisteme, egemenliğin kullanımına ilişkin temel yaklaşıma ve bunun yasama yetkisi alanında yansımaları olan yasama yetkisinin devredilmezliği yasağına uygun şekilde düzenlenmiş midir?

II. SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHKİM KURULU

1. Kurulun Yapısı, Kurul Üyelerinin Güvenceleri ve Tarafsızlığına İlişkin Düzenlemeler ve Sorunlar:

Günümüz itibariyle ülkemizde, spor uyuşmazlıkları alanında iki tahkim kurulu mevcuttur: Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu ve TFF Tahkim Kurulu.

Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da (3289 sayılı kanun), 2007 yılında yapılan değişiklikle¹² spor uyuşmazlıklarında zorunlu tahkim yoluna ilişkin düzenleme yapılmış, daha doğrusu Tahkim Kuruluna ilişkin hükümler ilave edilmiştir. Esasen kanunda, tahkim kurulu başlıklı müstakil bir madde bulunmamaktadır. Yapılan söz konusu ilavelere göre;

"Tahkim Kurulu yedi asıl ve yedi yedek üyeden teşekkül eder.

Üyelerin beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişiler olmaları şarttır. Üyeler Genel Müdürün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl için görevlendirilir. Hâkim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar hâkimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurulların onayı alınmak suretiyle Tahkim Kurulunda görev alabilirler. Üyeler kendi aralarından bir başkan seçerler. Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir".

Görüldüğü üzere, Tahkim Kurulu, Spor Genel Müdürlüğü'nün herhangi bir organı gibi tasarlanmıştır. Tahkim kurulu üyelerinin tamamı; Spor Genel Müdürünün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl için görevlendirilirler. Böyle bir organın üyelerinin gerçekten tarafsız ve sonuçta da organın kendisinin de gerçekten bağımsız olabilmesi, özellikle Türkiye gibi siyasal bölünmüşlüğü çok

12 27.05.2007 tarih ve 5674 sayılı kanunun 2. Maddesi ile, 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Bağımsız Spor Federasyonları başlıklı ek-9. Maddesine eklenen fıkralar.

keskin, siyasal rekabetin çok şiddetli olduğu toplumlarda, oldukça zor gözükmetedir. Bu yapının, ifa ettiği görevin yargısal nitelikte olduğu da düşünüldüğünde, anayasal ilkelerle uyumlu olduğu da söylenemez. Özellikle, Spor Genel Müdürlüğünün bir şekilde ilişkili olabileceği uyuşmazlıklarda, kurulun tarafsızlığı daima tartışmalı hale gelecektir.

Gerçi, tahkim kurulu üyelerine görev süreleri boyunca yasal güvence sağlanmaktadır. Buna göre; "Tahkim Kurulu, görevinde bağımsız ve tarafsızdır. Üyeler, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yenisi görevlendirilemez". Ancak, getirilen bu yasal güvenceler, kurul üyelerinin atama usulünden kaynaklanan temel sistem hatasını dengeleyebilecek bir içeriğe sahip değildir. Özellikle, kurul üyelerinin görev süreleri sonunda yeniden atanabilmeleri, görevleri sırasında atama makamının etkisi altında kalabilme potansiyelini daha da artırmaktadır.

Yasada, kurul üyelerinin kişisel tarafsızlığını sağlamaya yönelik bazı düzenlemeler de mevcuttur. Buna göre; "federasyonların veya spor kulüplerinin kurullarında (örneğin kulüp başkan ya da yönetim kurullarında) görevli olanlar" Tahkim Kurulu üyesi olamayacaklardır. Ayrıca kanun, kurul üyelerinin oldukça disiplinli ve temiz sicilli kişiler olmasını da istemiştir; "İhtar cezası dışında sportif ceza alanlar"¹³ ve maddenin beşinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen suçlardan ceza alanlar Tahkim Kurulu üyeliği yapamazlar".

Disiplin cezası almamış olma şartına ilişkin bu düzenlemenin muhatabı, Tahkim Kurulu üyeliğine spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde

13 Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği'ne göre(m. 15), başlıca sportif cezalar; "İhtar cezası, yarışmadan men cezası, hak mahrumiyeti cezası, yarışmayı seyircisiz oynama cezası, saha kapatma cezası, puan indirme cezası, küme düşürme cezasıdır". Bunlardan ilk üç sırada yer alan cezalar, bireysel sorumluluk gerektiren durumlarda kişilere de verilebilir ve dolayısıyla bu cezalardan ihtar dışındakine muhatap olanlar, Tahkim Kurulu üyeliğine getirilemezler.

Sportif cezalara ilişkin yönetmelikte (m.15) yer alan düzenleme ise şöyledir: Uluslararası federasyonlarca düzenlenen müsabakalarda yapılan ihlaller nedeniyle sporcu, yarış hayvanı ve bunların sorumlularına uluslararası federasyonlarca öngörülen cezalar verilir. Bu durumda da, ihtar cezasına karşılık gelen ceza üyeliğe engel olmayacak, onun üzerindeki cezalar engel sayılacaktır.

bulunmuş kariyer sahibi kişiler arasından seçilecek iki asıl ve iki yedek üyedir. Hukukçuluk vasfıyla tahkim kurulunda üye olacak diğer beş üye açısından bahsedilen düzenlemeler doğrudan bir etkiye sahip olamayacaktır.

Maddenin beşinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen suçlardan kasıt ise, ek-9. Maddenin beşinci fıkrasında (d) bendinde düzenlenen suçlardır¹⁴. Bu suçlardan ceza alanlar, Federasyon başkanı adayları olmadıkları gibi, genel olarak hiçbir kamu görevinde bulunamamakta, Tahkim Kurulu üyesi de olamamaktadırlar. Bu düzenleme, Tahkim Kurulu üyeliğine atanacak herkes için etki doğurmaktadır.

Görüldüğü üzere; 3289 sayılı kanunla (ek-9. madde) getirilen yasal düzenleme, yargısal bir organ olan Tahkim Kuruluna ilişkin olarak; üyelerin nitelikleri ve kurulun organik bağımsızlığı bakımından bazı olumlu unsurlar içerse de, üyelerin tamamının herhangi bir idari görevli gibi atanması usulü getirmiş olması nedeniyle, yargısal görev yapan bir organ açısından kabul edilebilir bir düzenleme değildir. Maddi bakımdan yargısal görev içeren bu kurulun üyelerinin atanması, idarenin etkisinden ve özellikle de tekelinden çıkartılmalı, tarafsızlık ve bağımsızlık açısından uygun bir usule bağlanmalıdır.

Kurulda görev yapacak yedi üyeden beşi için aranan “hukukçu olma” şartı, “spor hukuku alanında çalışmalarıyla temayüz etmiş hukukçu olmak” gibi ilave bir şarta bağlanmalıdır. Madem ki spor uyuşmazlıklarının genel yargıdan ayrılmasının sebeplerinden biri uzmanlık gerektiren bir alan olmasıdır; o halde spor uyuşmazlıklarını çözecek mercii olan tahkim kurulunun hukukçu üyelerinin de bu alanda temayüz etmiş olmaları şartı da aranmalıdır. Ayrıca, başta *bağımsız bir bütçe ve sekreteryaya sahip kılınması* olmak üzere, alınacak

14 Kanunun ek-9. Maddesinin beşinci fıkrasının (d) bendi şöyledir: “Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı ve haksız mal edinme suçlarından hükümlü bulunmamak”.

yasal tedbirlerle Tahkim Kurulunun kurumsal bağımsızlığını sağlayacak düzenlemeler de yapılmalıdır.

2. Kurulun İşleyişine İlişkin Sorunlar:

Tahkim Kurulunun işleyişi, kanunun ek-9/A maddesinde¹⁵ düzenlenmektedir. Oldukça uzun olan bu madde, toplamda onbeş paragraftan oluşmaktadır. Tahkim Kurulunun işlevselliği ile ilişkili olduğu ölçüde, işleyişe ilişkin bazı önemli hususlara burada değineceğiz.

Ancak, öncelikle şunu belirtelim: Tahkim kurulu, daha çok idari yargının görev alanında faaliyet gösterdiği için, işleyişi de İdari Yargılama Usulü Kanununda (İYUK) getirilen sistemin adeta oldukça hızlandırılmış ve sadeleştirilmiş bir özeti gibidir. Ancak, kurulun sadece üyelerinin atanması bakımından değil, işleyişine ilişkin olarak da bağımsızlığına zarar verici düzenlemelerin mevcudiyeti dikkat çekmektedir.

a. Kurulun İşleyişi Genel Müdürlüğe Bağımlı Hale Getirilmiştir:

Kanuna göre (m. ek-9/A, ilk fıkra); "Tahkim Kurulu, en az beş üyenin katılımıyla toplanır ve oy çokluğuyla karar alır. Oyların eşitliği halinde Başkanın kullandığı oyun tarafı çoğunluk sayılır".

Kurula başvuru usulü ve başvuru sırasında ödenecek meblağlar, ikinci fıkrada düzenlenmektedir¹⁶. Başvurunun kabul edilmesi halinde, ödenen başvuru ücreti iade edilecektir.

Buraya kadar olan düzenlemelerde bir sorun gözükmemektedir. Ancak, yine kanuna göre, Kurulun bağımsız bir sekreteryası bulunmamaktadır; sekreteryası hizmetleri Genel Müdürlük tarafından yürütülecek, Kurulun ihtiyaçları da Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulmak suretiyle karşılanacaktır. Görüldüğü üzere Kurul, sadece atanma bakımından idareye tamamen bağımlı kalmamakta; sekreteryası

15 Ek-9/A maddesi, 29/3/2011 tarihli ve 6215 sayılı kanunun 11 maddesi ile eklenmiştir.

16 Tahkim Kurulunun başvuru aşamasından karar aşamasına kadar işleyiş sürecine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Artuç, Mustafa; "Spor Tahkim Kurulları", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 5, S.19(2014), s.874 vd.

hizmetleri ve mali bakımdan da tam bir bağımlılık söz konusu olmak-tadır. Kurulun statüsünün gerek atanma gerekse de işleyişe ilişkin bu düzenlemeler karşısında idareden ayrı, ona rağmen bir karar vermesi adeta imkansız görülmektedir.

Maddenin devamında, başvuru usulü ve süresi, dilekçelerin içeriği, başvuru üzerine yapılacak ilk inceleme ve esastan inceleme, Bilirkişi İncelemesi, Karar ve karar sürecinde alınacak önlem kararları, kurulun kararlarına karşı yasa yolları yer almaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, bütün bu düzenlemelerde İYUK kurumlarından çok özet şekilde istifade edildiği görülmektedir.

Karar sürecine ilişkin usulü konuların¹⁷ düzenlenmesinden sonra, maddenin devamında (sekizinci ve dokuzuncu fıkralar) kurulun görev

17 Kanunda, Tahkim Kurulunun işleyişine ilişkin süreç şöyle düzenlenmiştir: Başvuru: Başvuru süresi oldukça kısa tutulmuştur (on gün). Ancak bunu olağan karşılamak gerekir. Çünkü, zaten bu kurulun varlık nedeni, spor uyumsuzluklarının süratle çözümünü sağlamak içindir. Kanuna göre, kurula başvuru süresi; “federasyon yönetim kurulu kararı ile disiplin veya ceza kurulu kararının yazılı bildiriminden itibaren on gündür”.

Dilekçe içeriği: Başvuru sahibi dilekçesinde; tarafları, konuyu, hukuki sebepler ile dayanan delilleri ve taleplerini belirtmek zorundadır. Böylece kanun koyucu, uyumsuzlukların süruncemede kalmasını önlemek istemektedir.

Dilekçe üzerinde ön inceleme: Yine, sürecin uzamaması için, dilekçeler üzerinde ön inceleme yapılacak, peşinden hemen esasa geçilecektir. Bütün bu işlemler, başkan tarafından dilekçenin havale edildiği üye tarafından yapılacaktır: Bu üye, dilekçeyi ve eklerini; görev, merci atlanması, ehliyet, menfaat, süre aşımı konuları bakımından inceleyecek, eğer buralarda bir sorun yoksa hemen esastan inceleyerek görüşünü en geç beş gün içinde bildirecektir. Başkan, uzmanlık isteyen konularda, Kurul üyesi olmayan ancak konusunda uzman kişi veya kişileri ücretini de belirlemek suretiyle bilirkişi olarak görevlendirebilir.

Merci atlanmasının tespiti halinde dilekçe, gerekli işlem için ilgili yere gönderilir ve başvuru sahibine de bildirimde bulunulur. İlk incelemede herhangi bir aykırılık görülmemesi halinde veya varsa, biçimsel eksikliklerin giderilmesi üzerine dilekçe, karşı tarafa ve ihbarı gerekli görülen diğer kişilere tebliğ olunur. Karşı taraf, tebliğ tarihinden itibaren en geç on gün içinde cevap dilekçesini vermek zorundadır. Dilekçede, maddi ve hukukî açıklamalar ile deliller ve talepler yer alır ve bunlara ilişkin belgeler eklenir. Davanın Kurulca Ele Alınması, infazın durdurulması ve diğer tedbir kararları: Tamamlanan dosya, dosyayı inceleyen üyenin düşüncesi veya bilirkişi raporu ile birlikte Kurula sevk edilir. Kurul, incelemesini evrak üzerinde yapabileceği gibi tarafların sözlü açıklamalarına da başvurabilir.

Kurula başvuru icra ve infazı durdurmaz. Ancak; Kurul, ivedi durumlarda, ilgilinin talepte bulunması koşuluyla, başvuru veya itiraz konusu kararda hukuka açıkça aykırılık bulunması halinde ve yargılamanın seyrini dikkate alarak, icra veya infazın durdurulmasına karar verebilir. Kurul, haklı ve gerekçeli nedenlerin bulunması halinde ihtilafla doğrudan ilgili konularda ihtiyati tedbir kararı verebilir.

alanına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Burada Kurula, Anayasanın 59. Maddesinde çizilen sınırları aşar nitelikte görevler verme eğilimi dikkati çekmektedir. Aşağıda kurulun görev alanı biraz daha yakından incelenecektir.

b. Kurulunun Görev Alanı Anayasal (59. madde) Sınırları Aşar Şekilde Düzenlenmiştir:

Anayasal ve yasal düzenlemelere göre kurulun görev alanı şöyledir:

Yukarıda da izah edildiği üzere, Anayasanın 59. Maddesinde şu düzenleme mevcuttur:

"Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz".

Öyleyse, tahkim kurulunun zorunlu başvuru yolu olmak bakımından görev alanı, spor federasyonlarının;

- Spor faaliyetlerinin yönetimine,
- Spor disiplinine ilişkin kararlarından ibarettir.

Bu iki konu dışında bir husus zorunlu tahkim kapsamında düzenlenemez.

Uygulanacak maddi ve usuli hükümler: Kurul kararını; Kurul, ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları, kanunların usule ilişkin hükümleri ile dosya münderecatı, tanık beyanları, bilirkişi incelemesi ve her türlü delile göre adalet ve nasafet esasları dairesinde tesis eder. Zorunlu haller dışında sportif faaliyetlere ilişkin iş ve işlemlerde en geç on iş günü, diğer hususlarda ise en geç üç ay içerisinde kararını verir. Kurul; itirazın reddine, kabulüne veya itiraz konusu kararın değiştirilerek karara bağlanmasına hükmedebilir. Kararlar gerekçeli olur. Varsa muhalefet şerhleri eklenir.

Kararların sonuçları: Kısa karar, ilgiliye ve federasyon başkanlığına faks ve internet üzerinden derhal bildirilir ve federasyon ile ilgililer tarafından uygulanmaya başlanır. Gerekçeli karar daha sonra tebliğ olunur. Kararlar, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesi hükmü uyarınca ilam mahiyetinde sayılır. Kanun Yolu: Taraflar, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde verilen karara karşı karar düzeltme yoluna başvurabilirler. 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun (6100 sayılı HMK Hükümlerinin) kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi veya yargılamanın yenilenmesi halleri dışında Kurul aynı konuda tekrar karar veremez.

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim kurulunun çalışmasına ilişkin bir de yönetmelik bulunmaktadır: R. G. 28.01.2012/28187

Yine bu düzenleme, zorunlu olağan devlet yargısına (adli, idari, askeri yargı yollarına) getirilen bir istisna niteliğindedir. İstisna hükümlerinin dar yorumlanması gerekir. Bu nedenle, Spor Faaliyetlerinin Yönetimi ve Spor Faaliyetlerinin Disiplini konuları dar anlaşılmak durumundadır. Ayrıca, sadece spor federasyonlarının bu konulara ilişkin kararları Tahkim Kurulunun görev alanı kapsamındadır, başka konuların bu kapsama dahil edilmemesi gerekmektedir.

Kanunun (3289 sayılı kanun) ek 8. Maddesine göre; “Tahkim Kurulu, federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyonlarca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek sonuçlandırır. Tahkim Kurulu; itiraz üzerine Genel Müdürlük ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak ihtilafları inceleyerek sonuçlandırır”.

Bu düzenlemeye göre;

(1) Tahkim Kurulunun “Sporun Yönetimine” İlişkin Görevleri:

Kanuna göre; “federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyonlarca verilecek kararlar” üzerine çıkacak ihtilafları inceleyerek sonuçlandıracaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, daha alt seviyede (kulüpler ile sporcular, kulüpler ile teknik direktör yahut antrenör arasında) meydana gelen ihtilafların, iç başvuru yolları tüketilip bir federasyon kararı haline gelmedikçe, zorunlu başvuru yolu olarak tahkim kurulu önüne götürülemeyeceğidir.

Yine, kanuna göre; “itiraz üzerine Genel Müdürlük ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak ihtilafları” da Tahkim Kurulu inceleyerek sonuçlandıracaktır. Burada ölçü, uyuşmazlığın kaynağının sporun yönetimi, davalı tarafın da mutlaka spor federasyonu olmasıdır. Ancak, Genel Müdürlük ile federasyonlar arasında çıkacak ihtilafların zorunlu tahkim görevi kapsamına sokulması,

Tahkim Kurulunun Anayasal görev alanının kapsamı bakımından sorunlu gözükmektedir. Çünkü Anayasa, sadece spor federasyonlarının kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklardan söz etmekte, Spor Genel Müdürlüğü'nün kararlarını bu kapsamda düzenlememektedir. O halde, bu konu ancak ihtiyari tahkimin konusunu oluşturabilecektir. Aksi takdirde, Spor Genel Müdürlüğü kararlarına karşı ancak genel yargı (idari yargı) yerlerine başvurulması söz konusu olabilecektir.

Ayrıca, bütün bu ihtilafların, doğrudan sporun yönetimine (ya da disiplinine) ilişkin faaliyetlerden kaynaklanması gerekir. Örneğin, acil bir ihtiyacı için kulüpten borç para yahut avans alan ya da mesleki sözleşmesinden kaynaklanan alacağı bulunan bir teknik direktörün, kulüple bu hususlardan dolayı ortaya çıkacak ihtilafı, elbette Tahkim Kurulunun görevine (zorunlu tahkim) girmeyecektir. Yine, Federasyonlar arası ihtilafın, sporun yönetimine ilişkin olmayan bir konudan (örneğin, bir tesisin mülkiyet hakkı) kaynaklanan ihtilafları da bu kapsamda değerlendirilemeyecektir. Bu ve benzeri konular, ancak ihtiyari bir tahkim sürecine konu edilebilirler.

(2) Tahkim Kurulunun "Sporun Disiplinine" İlişkin Görevlerinden Kaynaklanan Sorunlar:

Tahkim Kurulu, "disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek sonuçlandırır". Kanunda disiplin ve ceza kurulundan söz edilmektedir. Bu, elbette disipline ilişkin kararı verecek kurullar bakımından bir isimlendirme konusudur. Ceza kurulu veya disiplin kurulu bu anlamda aynı şeyi ifade eder. Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinde¹⁸ Ceza Kurullarından söz edilmekte ve başlıca ceza kurulları; Merkez Ceza Kurulu, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, il ve ilçe ceza kurulları olarak düzenlenmektedir. Söz konusu yönetmelik, amatör spor dallarını kapsamakta, kural olarak bağımsız spor federasyonlarını kapsamamaktadır. Bu bakımdan da, Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği kapsamında verilen disiplin cezalarına ilişkin kararlar, kural olarak Tahkim Kurulunun görevine girmeyecektir.

18 "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği", 07.01.1993/21458 RG

Çünkü sonuçta bu cezalar, Spor Genel Müdürlüğü’nün bir organı olan disiplin kurulları tarafından verilmiş olacağından, Spor Genel Müdürlüğü’ne izafe edilebilecek kararlardır. Oysa ki, Tahkim Kurulunun zorunlu tahkim yetkisi, ancak Spor Federasyonlarının sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin kararlarından doğan uyuşmazlıkları kapsamaktadır. Spor Genel Müdürlüğü organlarıncaya verilen kararların bu kapsamda olmadığı açıktır. Bu tür kararlar aleyhine ancak idari yargı yoluna başvurulabilir.

Ancak, bazı durumlarda, Bağımsız Spor Federasyonlarının yönetim organlarını oluşturan kişiler bakımından da bu yönetmelik (Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği) uygulanacaktır. Bu uygulama; orada düzenlenen disiplin kurulları tarafından (özellikle Merkez Ceza Kurulu tarafından) ilgili federasyonun disiplin yönetmeliği uygulanmak suretiyle karar verilmesi şeklinde olacaktır. Yani bu durumda, Amatör Spor Dalları Disiplin Yönetmeliği, sadece yetkili disiplin kurulu ve orada uygulanacak usul bakımından uygulanmış olacaktır. Diğer bazı durumlarda ise, amatör spor dalları yönetmeliği bağımsız spor federasyonlarına bağlı kulüp veya diğer kişiler bakımından bir bütün olarak uygulanacaktır. Bu son halde; hem disiplin uyuşmazlıklarında karar verecek disiplin kurulları, hem de disiplin cezaları ve bu cezalara esas alınacak disiplin suçları anılan yönetmeliğe göre belirlenecektir.

Özetle; Bağımsız Spor Federasyonlarına ilişkin olarak, Amatör Spor Dalları Disiplin Yönetmeliğinin uygulanması istisnai bir nitelik taşıyacak ve bu uygulama; ya orada düzenlenen disiplin kurulları tarafından (özellikle Merkez Ceza Kurulu tarafından) ilgili Bağımsız Spor Federasyonu disiplin yönetmeliği uygulanmak suretiyle karar verilmesi şeklinde olacak, ya da doğrudan doğruya söz konusu yönetmeliğin (Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin) hem karar verici kurullar hem de disiplin suç ve cezalarının belirlenmesi bakımından uygulanması şeklinde olacaktır.

Şimdi bu konulara biraz yakından bakmakta yarar vardır:

(a) *Bağımsız Spor Federasyonu mensubu kişilerden “Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği” kapsamında olanlar.* Bağımsız spor

federasyonlarının organlarını oluşturan kişiler (yani başkan, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyeleri) de bu yönetmelik kapsamındadır. Çünkü bu kişilerin kendi yöneticisi veya herhangi bir organının üyesi olduğu federasyon bünyesindeki disiplin kurulunun denetimine tabi tutulması, işleyebilir bir yol değildir. Nitekim kanunda¹⁹; "federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin, spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde" bunların Bakan tarafından Genel Müdürlük Merkez Ceza Kuruluna sevk edilecekleri, Merkez Ceza Kurulunca verilecek kararlara karşı da, ilgililerin itirazı üzerine konu hakkında Tahkim Kurulunun karar vereceği düzenlenmektedir²⁰.

(b) Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin, Bağımsız spor federasyonlarına bağlı kulüp veya diğer kişiler bakımından da uygulandığı durumlar:²¹ Bağımsız spor federasyonunun faaliyet programında

19 3289 sayılı kanunun 29/3/2011 tarih ve 6215/10. Maddesi ile değişik 9/A maddesinin dokuzuncu fıkrası

20 Bağımsız spor federasyonlarının diğer ilgililerinin (yani sporcu, antrenör, hakem, teknik direktör, kulüp idarecileri ile diğer görevlilerinin) disiplin işleri ise, bu federasyonların kendi disiplin talimatlarında düzenlenmektedir. Nitekim söz konusu ceza yönetmeliğinin "kapsam" başlıklı 2. Maddesinin ilk fıkrasında; "Bu Yönetmelik; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı spor federasyonlarının, başkan, her seviyedeki kurul üyeleri, sporcu, hakem, teknik direktör, antrenör, kulüp idarecisi ve spor faaliyetlerinde görevli diğer kişiler ile özerk (aslında "bağımsız" denilmek isteniyor) federasyonların, başkan, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelerini kapsar" denilmektedir.

Görüldüğü üzere, bağımsız spor federasyonlarının diğer mensupları(sporcu, antrenör, hakem, teknik direktör, kulüp idarecileri ile diğer görevliler) Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin kapsamında yer almamaktadırlar. Bu kişilerin disiplin işleri, kendi bağımsız federasyonlarının disiplin mevzuatına göre kendi disiplin kurullarınca karara bağlanacaktır.

21 "İzin Alınan Merciin Disiplin yahut Ceza Kurulunun Yetkili olması" hali de bu kapsamdadır. Kulüp, Kurum veya kuruluşlarca, belli bir federasyonun ya da il ve ilçe müdürlüğünün faaliyeti kapsamında bir etkinliğe iştirak edilmeyip de, sadece bu kurum ve kuruluşlardan izin alınmak suretiyle spor faaliyetinde bulunulmuşsa, bu takdirde disiplin yetkisi şöyle belirlenmektedir: Federasyondan, il veya ilçe müdürlüklerinden izin alınmak suretiyle düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerde; ilgili spor dalında faaliyette bulunan kuruluşlar, kulüpler, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine, izin alınan merciin disiplin/ceza kurulu bakar (m.18/c). Bu takdirde, eğer il ve ilçe ceza kurulları tarafından bağımsız spor federasyonları kulüpleri ya da mensuplarına bir disiplin cezası verilmişse, Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği hükümleri uyarınca, Genel Müdürlük Ceza Kuruluna itiraz edilebilir.

yer almayan, spor il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenen (ya da düzenlenmesine izin verilen) müsabaka ve faaliyetlerde; kulüpler ya da ilgili spor dalında faaliyette bulunan diğer kuruluşlar ile sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine, bağlı bulundukları federasyon disiplin ya da ceza kurulu değil, Spor Genel Müdürlüğü il veya ilçe ceza kurulları bakacaktır.

Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Disiplin İşlemleri başlıklı 18/. Maddesine göre ((a)fıkrası); “Federasyonların faaliyet programında yer alan müsabaka ve faaliyetlerde; kulüpler, federasyona bağlı spor dallarında faaliyette bulunan kuruluşlar, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine federasyonun ceza yahut disiplin kurulu bakacaktır. Yani, federasyonun kendi disiplin ya da ceza kurulları, ancak federasyonların faaliyet programında yer alan müsabaka ve faaliyetlere ilişkin disiplin uyuşmazlıklarında yetkili olacaktır. Bu kurulların yetkileri kapsamındakiler: kurumlar bakımından; federasyonun spor faaliyetine katılan kulüpler veya kuruluşlardan ibarettir. Kapsamdaki gerçek kişiler ise; sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerdir. Sayılan bu kurum ve kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza (disiplin cezası ve diğer idari yaptırımlar) işlerine federasyonun ceza yahut disiplin kurulu bakacaktır.

Ancak, yukarıda izah edildiği üzere, bağımsız spor federasyonunun faaliyet programında yer almayan, spor il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerde; kulüpler ya da ilgili spor dalında faaliyette bulunan diğer kuruluşlar ile sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine ise, faaliyetin düzenlendiği yere göre, Spor Genel Müdürlüğü il veya ilçe ceza kurulları bakacaktır (m.18/b).

Verilen cezalar, (İster nihai olarak Tahkim Kurulunca verilsin, isterse Genel Müdürlük ceza kurulları, federasyon disiplin /ceza kurulları ile il veya ilçe ceza kurullarınca verilmiş olsun), Genel Müdürlük Merkez Ceza Kurulunda oluşturulacak sportif ceza kütüğüne kaydedilir.

Görüldüğü üzere; yukarıda yer alan iki farklı durumda, sporun disiplinine ilişkin kararlar, federasyon kararı (federasyon disiplin kurulu kararı) şeklinde değil, Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki disiplin/ceza kurullarının kararı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kararlara karşı netice itibarıyla zorunlu tahkim yetkisi kapsamında Tahkim Kuruluna itiraz edilebilmesi, Anayasal düzenleme karşısında oldukça sorunlu gözükmemektedir. Çünkü Anayasada (m.59), sadece spor federasyonlarının sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin kararları zorunlu tahkime tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda olmayan idari kararlar, ancak genel yargı yolu kapsamında idari yargıda dava konusu edilebilirler.

c. Tahkim Kurulunun Görev Alanının Genişletilmesi Eğilimi:

2011 yılında yapılan değişiklikte, maddeye,; "Tahkim Kurulu, bu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi²² ile dördüncü fıkrasında belirtilen hallerde²³ federasyonu genel kurula götürecek komisyonu belirler"²⁴ şeklinde bir düzenleme eklenmiştir (m. Ek-9/A, dokuzuncu fıkra). Bu düzenlemeye göre; belli durumların

- 22 Olağanüstü genel kurul;
b/1) Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere Bakanın istemi üzerine, olağanüstü toplanır (m., ek-9/A, b/1)).
- 23 (m.,ek-9/A, 4. Fıkra) "Olağan ve olağanüstü genel kurullarını bu maddede öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurulları Tahkim Kurulunca oluşturulacak üç kişilik komisyon marifetiyle altmış gün içerisinde yapılır ve federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında mevzuata uymamaktan dolayı idari ve adli işlem başlatılır".
- 24 3289 sayılı kanunun 29/3/2011 tarih ve 6215/10. Maddesi ile değişik 9/A maddesinin dokuzuncu fıkrası

ortaya çıkması halinde, Tahkim Kurulu, federasyonu genel kurula götürmek üzere üç kişilik bir komisyon belirleyecektir.

İlk bakışta oldukça masum görünen bu eklemenin, işleyişte çok ciddi sakıncalar içerdiği ve Dernekler Hukukundan ve Tahkim Kurulunun görev alanının anayasal sınırlarından oldukça ciddi bir sapmaya yol açtığı izlenmektedir. Şöyle ki:

Türk Medeni Kanununun 75. Maddesine göre; “Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağrılır”.

“Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmasa; üyelerden birinin başvurusu üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir”.

Ancak, spor federasyonları bakımından genel kurulu toplayacak üç kişilik heyeti atama yetkisi, sulh hukuk hakiminden alınmakta, kanunla Tahkim Kuruluna verilmektedir. Böylece, hem Türk Medeni Kanunuyla getirilen sistemden önemli bir sapma söz konusu olmakta, hem de, bu sapmadan daha da önemli olarak, ancak mahkeme kararıyla yapılacak bu işlemin anayasal dayanağı olmaksızın başka bir mercie bırakılması sağlanmaktadır.

Yukarıda izah edildiği üzere, Anayasanın 59. Maddesi ile getirilen zorunlu tahkim yöntemi, sadece “Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı” yapılacak başvurular bakımından getirilmiştir. Sporun yönetimini, *spor federasyonlarının yönetimini de kapsayacak* şekilde genişletmek burada çizilen anayasal sınırlar bakımından mümkün değildir. Çünkü, getirilen bu zorunlu tahkim yöntemi, devletin yargı yetkisine getirilen zaten bir istisna düzenlemesidir. Gerçekte yargı yetkisi, Anayasamıza göre Türk Milleti adına ancak bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır. İstisna hükümlerinin geniş yorumlanması mümkün değildir; bu tür düzenlemelerin dar yorumlanması hukukun genel ilkesidir. Aksi takdirde, alabildiğine geniş yorumlarla denetlenemeyen bir alan oluşturulmuş olur. Bilindiği üzere, yine Anayasaya göre, “Tahkim

Kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz". Zaten kendisi idareye bağımlı bu yapının, kararlarının hukuksal denetimi de böylece mümkün değildir. Eğer bu istisnai düzenleme geniş yorumlanır ve yeterince denetlenemeyen bu alan sürekli genişletilirse, buradan hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırılması mümkün olmayan bir sonuç ortaya çıkar²⁵.

25 Bağımsız Spor Federasyonları Genel Kurul toplantıları, kanun ek-9. Maddesinde düzenlenmektedir. Burada yer almayan hususlar bakımından derneklere ilişkin mevzuat hükümleri uygulanır. Buna göre; "Genel kurul federasyonun en üst organıdır. Genel kurulun toplanması ile ilgili her türlü işlemler yönetim kurulunca yürütülür. Genel Müdürlük, genel kurul toplantılarında gözlemci bulundurulur. Gözlemci, genel kurul çalışmalarının bu Kanun ile ana statüye uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleyerek, raporunu Bakana sunulmak üzere onbeş gün içerisinde Genel Müdürlüğe verir. Genel Müdürlük, raporun verildiği, ilgililer ise genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebilir. Genel kurul;

a) Olağan genel kurul; olimpiik ve paralimpik spor dallarında ilgili olimpiyat oyunlarının, diğer spor dallarında yaz olimpiyat oyunlarının bitiminden, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra kurulacak federasyonlarda ise; kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten itibaren üç ay içerisinde yapılır.

b) Olağanüstü genel kurul;

1) Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere Bakanın istemi üzerine,
2) Federasyon yönetim kurulunun kararıyla,
3) Son yapılan genel kurul toplantısında delege olanların en az yüzde 40'ının noter kanalı ile yazılı müracaatıyla,
4) Federasyon başkanının istifası, başkan olma şartlarından herhangi birisini kaybetmesi veya ölümü halinde,

olağanüstü toplanır.

c) Mali genel kurul iki yılda bir ana statülerinde belirtilen tarihte yapılır. Mali genel kurulda ibra edilmeyen veya üçüncü fıkranın (b) bendinde belirtilen hallerde başkan ve yönetim kurulu üyelerinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere en geç altmış gün içerisinde seçimli olağanüstü genel kurul toplanır....."

(Değişik dördüncü fıkra: 29/3/2011-6215/10 md.) Olağan ve olağanüstü genel kurullarını bu maddede öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurulları Tahkim Kurulunca oluşturulacak üç kişilik komisyon marifetiyle altmış gün içerisinde yapılır ve federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında mevzuata uymamaktan dolayı idari ve adli işlem başlatılır. Genel kurul çağırısı ve gündemi, toplantı tarihinden en az otuz gün önce; faaliyet raporu, denetleme raporu ile bütçe tasarısı ise en az onbeş gün önce federasyonun ve Genel Müdürlüğün resmi internet sitelerinde üyelere duyurulur."

Görüldüğü üzere, olağan, olağanüstü ve mali olmak üzere üç çeşit genel kurul düzenlenmiştir. Genel Kurul sürecinde aksama olması halinde, Tahkim Kurulunca atanacak üç kişilik komisyon her durumda süreci gerçekleştirecektir. Yalnız, b/1) de yer alan durumda, her halükarda süreç bu üç kişilik komisyon tarafından icra edilecektir.

Uygulamada, Tahkim Kurulu tarafından atanan seçim heyetinin yaptığı işlemlerin de tahkim kurulunun denetiminde yapıldığı, tahkim kurulu kararları denetlenemeyeceği için anılan işlemlerin de denetlenemeyeceği öne sürülmektedir. Gerçekten de, tahkim kurulunca atanan bu üç kişilik heyet, görevleri oldukça sınırlı da olsa bir çeşit yönetim kayyımı olacağı için, bunların görevleri süresince yaptığı işlemlerin denetiminin de onları atayan Tahkim Kurulunca yapılması gerekir. Örneğin, Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan bir genel kurul kararı iptali davasında, eğer genel kurul Tahkim Kurulunca atanan üç kişilik heyet tarafından toplanmışsa ve bu aşamada bu üç kişilik heyetin kararlarıyla oluşturulan genel kurul delegelerine ilişkin listelere itiraz edilmiş fakat bu itiraz tahkim kurulunca reddedilmişse, genel kurul oluşturulan üyelerin tüzüğe uygun şekilde oluşturulup oluşturulmadığının asliye hukuk mahkemesince denetlenemeyeceği de öne sürülmektedir. Çünkü, bu listeler, itiraz üzerine Tahkim Kurulu kararıyla kesinleşmiştir ve Tahkim Kurulu kararları da yasaya göre kesindir; bu kararlar aleyhine hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

Elbette bu iddanın kabulü mümkün değildir; çünkü burada denetlenecek olan Tahkim Kurulunun kararı değil, bu kurulun atadığı seçim komitesinin işlemleridir. Ancak, genel kurul süreci devam ederken listelere yapılan itirazların da Tahkim Kurulu tarafından reddedilmek suretiyle karara bağlanması durumunda, genel kurul delege listelerine de yasal olarak itiraz imkanı kalmadığı öne sürülmektedir. Davalarda, anılan hususta yoğun tartışmalar yapılmaktadır ve mahkemelerin de bu tartışmaların etkisi altında kaldığı gözlenmektedir²⁶.

26 “Davalı Federasyonun 06.12.2014 tarihinde gerçekleşen Olağan Mali Genel Kurulunun yokluğunun tespiti, olmazsa hükümsüzlüğünün tespiti, olmazsa genel kurul toplantısının iptali” talepli davada hazırladığımız Bilirkişi Raporu, bu husustaki sorunları tipik şekilde ortaya koymaktadır: “Mahkemece Bilirkişiliğimize verilen görev, *Genel Kurul Başkanlık Divanı oluşturulduktan sonraki döneme ilişkin itirazlar*” la sınırlıdır. Bu da, genel kurulun fiilen icrasından ibarettir. Dosyada mevcut olağan mali genel kurul gündemine göre, özellikle 4. Maddede yer alan yönetimin ibrası konusu önem taşımaktadır. Çünkü davacının en önemli iddiası bu maddeye ilişkindir. Denetim kurulunun oluşmadığına (ve raporunun da yeterli olmadığına) ilişkin iddia, özellikle denetim kurulunun oluşumu

(toplantı ve karar yeter sayısı) bakımından somut delillerle ispatlanamamıştır. Çoğunluk teriminin, tekli sayılarda yarımdan sonraki sayıya bir eklenerek bulunacağına ilişkin davacı tezi, bir zamanlar devrin başbakanı tarafından Anayasa Mahkemesi hakkında (11'in çoğunluğunun 7 olduğu şeklinde) öne sürülmüşse de, hukuk camiasında kabul görmemiştir. Ancak, en azından denetim kurulu raporunda açıklanması gereken bilançonun özellikle avans rakamlarına ilişkin soruların ve diğer mali konuların genel kurul sırasında yönetim tarafından cevaplandırılmayıp teftiş kuruluna intikal ettiği gerekçesiyle yazılı olarak cevaplanacağını belirtilmesi, yönetimin ibrası bakımından önemli bir eksiklik oluşturmuştur. Çünkü, genel kurul o anda yapılmaktadır ve raporda yer alan avans bilgisinin niteliği o anda açıklanmalıdır ki, genel kurul delegeleri ona göre oy kullansınlar. Aksi tutum, genel kurulun iradesini sakatlayabilecektir".

"O halde bu davada, ele alınması gereken hususlar: (a) asıl olarak yönetim kurulunun ibrasına ilişkin gündem maddesinin ve buna bağlı olarak da (b) başkanlık divanının oluşturulması konusudur. Bir de, (c) delege olmayanların genel kurul salonuna alınması ve bunların delegelerle aynı yerde bulunması, oylamanın bu şekilde yapıldığı iddialarıdır. (d) Bunlara bir de denetleme kurulu raporunda yer alan avans kalemine ilişkin durum eklenmelidir.

Başkanlık divanının oluşması konusu: Divan başkanlığına bir yönetim kurulu üyesinin (Mehmet Uykun) seçildiği taraflar arasında tartışmasıdır. Davacı, yönetim kurulunun ibrasını oylayacak toplantının başkanlığının yönetim kurulu (onun bir üyesi) tarafından yürütülmesinin hem hukuka hem de etik kurallarına aykırı olduğunu öne sürmekte, davalı ise mevzuatta bunu önleyen bir düzenleme bulunmadığını savunmaktadır. Mevzuatta açık bir düzenleme olmaması, denetlenen kişinin aynı zamanda bu süreci kendisinin de yönetebileceği, kendi kendisini aklamak için oy kullanabileceği anlamına gelmemektedir. Bu, düzenlemeyi gerektirmeyecek derecede açık bir husustur. Nitekim hukukumuzda çeşitli mevzuatta (özellikle mahalli idareler mevzuatında) kişilerin doğrudan kendilerini ilgilendiren hususlarda oylamalara katılamayacağına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Medeni Kanunun Derneklere ilişkin düzenlemelerinde böyle bir açık düzenleme mevcut olmamakla birlikte, kişinin kendi davasında yargıç olamayacağına benzer bir durum burada da söz konusudur. Ancak, Başkanlık Divanı için tek önerge verildiği de görülmektedir ve önergedeki isimler oy çokluğu ile başkanlık divanına seçilmişlerdir.

Delege olmayanların genel kurul salonuna alınması ve bunların delegelerle aynı yerde bulunması, oylamanın bu şekilde yapıldığı iddiası: Bu iddianın doğruluğunun ispatlanması halinde, genel kurul iradesinin fesada uğratıldığının kabulü gerekir. Nitekim Dernekler yönetmeliğinde de, gerek genel kurul üyesi olmayan dernek üyelerinin gerekse de konukların toplantı salonuna alınmaları halinde, delegelerden ayrı bir bölümde oturtulmalarının gerektiği düzenlenmiştir (m. 15/1). Ancak bu konuda ne Genel Müdürlük Gözlemci raporunda, ne de Genel Kurul Tutanağında hiçbir bilgi ve açıklama olmadığı görülmektedir.

Yönetim kurulunun faaliyet raporunun ve denetim kurulu raporunun okunması ve ibrası konuları: Bu konular, gündemin 4. ve 5. Maddelerinde yer almaktadır. Bu iki konu birbirleriyle yakından ilgilidirler. Denetim kurulu raporunun yokluğuna ilişkin davacı iddialarının dayanakları bu haliyle dosyada mevcut değildir. Kaldı ki beş kişilik bu kurulun iki üyesi zaten idare kontenjanından seçilmektedir. Ancak, faaliyet raporuna ilişkin soruların (M. Cengiz Aydın'ın soruları) cevapsız kalması, özellikle bilançoda yıllara sarı olarak aynen devam eden avans miktarının kaynağının açıklanmaması (48.596 TL.), bu konunun ve sorulan diğer hususların genel kurulda cevaplandırılmasının reddedilip daha sonra yazılı olarak cevap verileceğinin belirtilmesi, genel kurul iradesinin sağlıklı şekilde oluşumunu sakatlar. Nitekim, Genel Kurul tutanağında (2. Sayfa sonu, 3. Sayfa başı) yönetim kurulunun aleyhteki konuşmalar için "bu

konu teftişe intikal ettiği için ilgililere yazılı cevap hakkımızı kullanmak istediklerini bildirdikleri” yolundaki izahat, yapılan tenkitlerin cevaplandırılmadığı anlamına gelmektedir. Genel Kurul o anda olup bitmektedir. Soru sahibine daha sonra yazılı cevap verilmesi-ki böyle bir cevabın verildiği de dosyadan anlaşılmamaktadır-ışın niteliğine uygun değildir ve genel kurulda sorulan sorunun cevaplandırıldığı anlamına gelmez. Soruların genel kurul sırasında cevaplandırılması, böylece delegelerin konular hakkında aydınlatılması gerektirdi. Delegeler aydınlatılmaksızın raporların oylamaya sunulması, hukuksal anlamda gerçekten bir ibra kararı verildiği anlamına gelmez. Kaldı ki, bir konunun teftişe intikal etmesi, o konudaki sorunun cevaplandırılmasına engel değildir; bilakis böylesi tartışmalı konuların izah edilerek genel kurulun aydınlatılması gerektirdi.

Genel kurulda, hem yönetim kurulu tarafından sorulan sorulara cevap verilmemek suretiyle genel kurul iradesinin sağlıklı şekilde oluşması önlenmiş, hem de konuşmaların süresi üç (3) dakika ile sınırlandırılmak suretiyle delegelerin ifade özgürlüğünün anayasal bir ilke olan ölçülülük ilkesine aykırı (ölçüstüz) şekilde kısıtlanmıştır. Bu tür toplantılarda, ortalama on-onbeş dakikalık bir süre makul görülebilir. Konuşma taleplerinin çok fazla olması durumunda, bu sürenin belki beş dakika ile sınırlanması gündeme gelebilir. Ama üç kişinin söz aldığı bir toplantıda sürenin üç dakika ile sınırlanması, makul değildir.

Öte yandan, verilen önergelerle gündemin 4, 5 ve 6. Maddelerinde yer alan konuların (Yönetim Kurulu Dönem Faaliyet Raporu, Denetim Kurulu Dönem Raporları ve Federasyonun 2 yıllık Tahmini Bütçesi) internet sitesinde yayımlandığı ve imza karşılığı üyelerle dağıtıldığı gerekçesiyle okunmadan müzakere edilmesinin karar bağlandığı görülmektedir. Ortaya şöyle bir görüntü çıkmaktadır: ibra edilen raporlar okunmamıştır; bu raporlar müzakereye açıldığında yapılacak konuşmalar sadece üç dakikayla sınırlandırılmıştır; raporlar üzerinde sadece iki kişi aleyhe söz almıştır; yönetim, müzakere sırasında yapılan üç dakikalık iki konuşmada öne sürülen hususlara cevap vermemiştir. Divan tarafından sadece iki sayfalık el yazısı tutanak tutulmuştur ve bu tutanakta hiçbir ayrıntı mevcut değildir. Özetle; yönetim ve denetim kurullarının raporları ne okunmuş, ne de üzerinde sağlıklı bir müzakere yapılamadan oya sunulmuş ve oy çokluğuyla ibra kararı verilmiştir. Burada, gerçek anlamda bir genel kurul icrasından söz etmek kolay gözükmemektedir.

Bu sayılanların ötesinde kalan asıl diğer hususlar, dava ile doğrudan alakalı olmakla birlikte, Bilirkişilik Görevimiz kapsamında değildir. Özellikle Genel Kurul delegelerinin yasaya ve federasyon iç tüzüğüne uygun şekilde oluşturulmadığına ilişkin iddialar, davaya konu genel kurulda ortaya çıkan iradenin genel kurul iradesi olarak kabul edilip edilemeyeceğiyle doğrudan ilgilidir. Ancak bu hususlardaki tartışmalara ilişkin kararlar daha önce yasal prosedür gereği zorunlu olarak Tahkim Kurulu kararlarına konu olduğundan ve 3289 sayılı yasanın ek-9. Maddesine ve Anayasanın 59/2. Maddesine göre(ama bu maddede sayılan konularla sınırlı olarak) Tahkim Kurulu kararları kesin olduğundan, bu konular hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılabilmesi mümkün gözükmemektedir.

Ancak, Tahkim Kurulunun yasal düzenlemesi ve görevlerinde anayasal düzenleme ile çelişki gözükmemektedir. Anayasanın 59/2. Maddesinin kapsamı ile, 3289 sayılı yasanın ek-9. Maddesinde yer alan düzenleme, bazı yönlerden çelişmektedir. Çünkü, Anayasanın 59/2. Maddesi, Tahkim Kuruluna sadece “Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı” yapılacak başvurularda kesin karar verebilme yetkisi tanımaktadır. Oysa burada, spor faaliyetlerinin yönetimine ilişkin değil, spor federasyonunun bizatihi kendisinin yönetim ve işleyişine ilişkin bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu tür uyuşmazlıklar, zorunlu Tahkim Başvurusuna ilişkin anayasal düzenleme kapsamının kesinlikle dışarısında yer almaktadır. Ancak

3289 sayılı kanunun ek-9. Maddesi, böyle bir ayırım yapmaksızın, birçok konuyu tahkim kurulunun görevine vermiş ve yine hiçbir ayırım yapmaksızın tahkim kurulu kararlarının kesin olduğuna ilişkin düzenleme yapmıştır. Yasayla tahkim kuruluna elbette başka görevler de verilebilir; ancak tahkim kurulunun verdiği her karar değil, Anayasanın 59/2. Maddesi kapsamındaki spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararları yargısal nitelikte ve kesin kararlar sayılır. Bunun dışındaki kararlarının yargı denetimi dışında kalması, Anayasa ile getirilen istisnayı genişletmek anlamına gelmektedir.

Tahkim kurulunun görevi, 3289 sayılı kanunun ek-9. maddesinin 8. Fıkrasında belirlenmiştir. Buna göre; (**Değişik sekizinci fıkra: 27/5/2007-5674/2 md.**) "Tahkim Kurulu, federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyonlarca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek sonuçlandırır. Tahkim Kurulu; itiraz üzerine Genel Müdürlük ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak ihtilafları inceleyerek sonuçlandırır". Burada sayılan görevlerin, sporun yönetimi ve disiplini ile sınırlı tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak, maddeye 2011 yılında eklenen değişik 9. Fıkranın, tahkim kurulunun anayasal görevleri ile ilgisi olmadığı görülmektedir: "(**Ek fıkra: 27/5/2007-5674/2 md.; Değişik dokuzuncu fıkra: 29/3/2011-6215/10 md.**) *Tahkim Kurulu, bu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi ile dördüncü fıkrasında belirtilen hallerde federasyonu genel kurula götürecektir komisyonu belirler. Federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin, spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından Genel Müdürlük Merkez Ceza Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda, Merkez Ceza Kurulunca verilecek kararlara karşı, ilgililerin itirazı üzerine karar verir*". Görüldüğü üzere, buradaki görevler, doğrudan spor faaliyetlerine ilişkin olmayıp, federasyonların bizatihi kendi işleyişleri ile alakalıdır. Ancak, ek-9. maddesinin 7. Fıkrasında, görevleri bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın, "Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir" düzenlemesi bulunmaktadır. Böylece, dokuzuncu fıkrada belirtilen görevler konusunda verdiği kararlar da kesindir sonucu ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç, dokuzuncu fıkrada belirtilen görevler bakımından anayasal dayanağa sahip değildir. Görevler arasında hiçbir ayırım yapmayan yedinci fıkra (Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir) hükmü, bu şekliyle anayasaya aykırı olmaktadır. Anayasaya uygun olabilmesi için, buradaki düzenlemenin hiç olmazsa "Tahkim kurulunun sekizinci fıkrada belirtilen konularda verilen kararları kesindir" gibi bir açıklamayı içermesi gerekirdi.

SONUÇ Türkiye (...) Federasyonunun davaya konu 06.12.2014 tarihinde gerçekleşen Olağan Mali Genel Kurulunun yokluğunun tespiti, olmazsa hükümsüzlüğünün tespiti, olmazsa genel kurul toplantısının iptali talepli bu davada; "Genel Kurul Başkanlık Divanı oluşturulduktan sonraki döneme ilişkin itirazlar" la sınırlı olarak, dava dosyası ve dosyaya kazandırılan genel kurul evraklarının incelenmesi sonucunda; Genel Kurul gündeminin 4. Maddesinde yer alan; "yönetim kurulunun 16.09.2012-31.10.2014 dönem faaliyet raporunun okunması, müzakeresi ve oylanarak ibrası" maddesinin; faaliyet raporunun fiilen okunmamış olması, faaliyet raporu üzerindeki konuşmaların üç (3) dakikayla sınırlanarak anlamsızlaştırılması ve bu kısıtlı süreye rağmen getirilen tenkitlere de federasyon yönetimince "daha sonra yazılı cevap verileceği" gerekçesiyle cevap verilmeyerek doğrudan oylamaya geçilmesi olguları hep birlikte değerlendirildiğinde; aslında anılan gündem maddesinin usule uygun ve gereği gibi icra edilmediğinin, bu nedenle iptali gerektiğinin söylenebileceği; ancak, davacının taleplerinde açıkça "belirli genel kurul kararlarının iptalinin talep edilmesi" yerine, "genel kurulun iptalinin" istendiği; bu talebin, bahse konu gündem maddelerine

Görüldüğü üzere, tahkim kurulunun görev alanına yapılan oldukça masum görünümlü ilavelerin bile ciddi neticeleri olabilmektedir. En doğrusu, tahkim kurulunun görev alanının anayasal düzenlemenin mutlak sınırları içerisinde tutulması, doğrudan sporun yönetim ve disiplini kapsamında olmayan hiçbir görevin bu kurula verilmemesidir.

Diğer yandan, kurulun görev alanı ile ilgili bir tartışma çıktığında, *bu tartışmayı karara bağlayacak bir merci de hukukumuzda yer almamaktadır*. Yargı düzenleri arasında görev uyuşmazlıklarını çözmekle görevli olan Uyuşmazlık mahkemesinin görev kapsamında Tahkim Kurulu ile adli ve idari yargı düzenleri arasında çıkacak görev uyuşmazlıklarını çözme görevi bulunmamaktadır. O halde, madem ayrı bir spor yargısı oluşturulmuştur; öyleyse uyuşmazlık mahkemesinin görevine bu yargı kolu (Tahkim Kurulları) ile diğer yargı kolları arasında çıkabilecek görev ve hüküm uyuşmazlıklarının giderilmesi görevi de verilmeli; ayrıca belli şartlar altında bu kurulların kararlarının Yargıtay'da oluşturulacak bir uzmanlık dairesi tarafından hukuki (temyiz) denetiminin de sağlanması gereklidir.

III. TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU (TFF) TAHKİM KURULU

1. TFF Yargı Sisteminin Genel Yapısı

Türkiye’de, bağımsız spor federasyonlarının çok da bağımsız olmadığı, genel kurullarından ekonomik destek programlarına kadar bütün konularda idarenin ve netice itibarıyla idareye emir vermek

ilişkin alınan herhangi bir kararın (örneğin: Yönetim kurulunun ibrasına ilişkin söz konusu kararın) iptalini de içerip içermediğinin sayın Mahkemenin takdirinde olduğu, Yukarıda izah edildiği üzere; 3289 sayılı kanunun ek-9. maddesinin 9. Fıkrası ile Tahkim Kuruluna verilen görevlerin, Anayasanın 59/2. Maddesinde yer alan düzenlemenin kapsamı dışında olmasına rağmen; kanunun ek -9 maddesinin 7. Fıkrasında bu durum istisna edilmeksizin Tahkim Kuruluna verilen bütün kararların kesin olduğunun belirtilmesinin, Anayasanın 59/2. Maddesine açıkça aykırılık teşkil ettiği; Sayın Mahkemenin bu hususta resen Anayasa Mahkemesine başvurma konusunda takdir yetkisine sahip bulunduğu, Kanaatine Ulaşılmaktadır.
Sayın Mahkemenin Takdirlerine Saygıyla Sunulur.15.08.2015 (Prof. Dr. Ali AKYILDIZ-Bilirkişi)

konumunda bulunan siyasetin belirleyici olduğu, siyaset üstü bir konuma yerleştirilmesi gereken sporun bu şekilde siyasetle içli-dışlı yapılmasının yanlış olduğu söylenebilir.

Spor dalları içerisinde, Türkiye Futbol Federasyonu bütün bu spor yapılanmasının önemli bir istisnasını teşkil etmektedir. En azından, diğer bağımsız spor federasyonları gibi, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün kuruluş kanununa bir ek madde ilave edilerek düzenlenmemiştir; müstakil bir kanunu vardır ve kendi organlarını kuruluş kanunu çerçevesinde kendisi belirlemektedir.

Türkiye Futbol Federasyonu (TFF), 05.05.2009 tarih ve 5894 sayılı kanunla düzenlenmiştir. Toplam 21 maddeden oluşan bu kanunun 4. Maddesinde, federasyonun teşkilatına ilişkin şu düzenlemeler yer almaktadır: TFF'nin teşkilatı, merkez, yurt içi ve yurt dışı teşkilatından meydana gelir; merkezi Ankara'dadır ve TFF teşkilatı Statüsünde belirlenir.

Türkiye'deki her türlü futbol teşkilatı TFF'ye bağlıdır ve bunların hak ve görevleri TFF Statüsü ve diğer talimatlarda tanımlanır. Görüldüğü üzere, amatör futbol faaliyetleri dahil, hepsi TFF'ye bağlı olarak faaliyet göstermektedir; bunların hiçbirisi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde değildir.

Kanuna göre; TFF, iki uluslararası örgütün, FIFA ve UEFA'nın üyesidir. Bunun hukuksal açıdan en temel sonucu, bu uluslararası kuruluşların hukuksal müktesebatı TFF için de geçerli olacaktır.

Kanun, TFF merkez teşkilatının en az şu kurullardan oluşması zorunlu tutmaktadır: a) Genel Kurul, b) Başkan, c) Yönetim Kurulu, ç) İcra Kurulu, d) Hukuk kurulları e) Denetleme Kurulu ve f) Genel Sekreter. Burada, en az tabiri kullanılmakla, TFF nin gerektiğinde Statü değişikliği ile başka kurullar oluşturabilme imkanı da saklı tutulmuş olmaktadır²⁷.

27 Bilindiği üzere dernekler hukukuna göre zorunlu organlar; Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetleme kurulundan ibarettir. Türk Medeni Kanunu, m.72: "Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Dernekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak, bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez". Yine TMK. M.

TFF'nin, danışma ve idari birimleri ise, Genel Sekreterlik ile yan ve geçici kurullardan oluşmaktadır.

Federasyonun kurul veya organları, federasyon Statüsü uyarınca atanarak veya seçilerek göreve gelecektir. Seçimle göreve gelenler için yapılacak seçimler, özgür ve bağımsız demokratik yollarla gerçekleştirilecektir.

Kanunda, federasyonun zorunlu kurullarından oluşan hukuk kurulları, İlk Derece Hukuk Kurulları ve Tahkim Kurulu olmak üzere iki aşamalı şekilde düzenlenmektedir. (5 ve 6. maddeler). Bu düzenlemelere göre ilk derece hukuk kuralları:

- a) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu.
 - b) Disiplin kurulları.
 - c) Kulüp Lisans Kurulu.
 - ç) Etik Kurulu
- olmak üzere dört çeşittir.

Kanun, ilk derece hukuk kurullarının görevleri, yetkileri, hakları ve üyelerinin sahip olmaları gereken nitelikler ile her bir kurulun usul kurallarının federasyon Statüsü ve ilgili talimatlarda düzenleneceğini söylemekte, böylece statü ve talimatlara yollamada bulunmaktadır (m.5/(4)). Aynı şekilde, bu kurullarının üyelerinin belirlenmesi de federasyon (TFF) statüsüne göre yapılacaktır (m.5/(5)). Şu kadar ki, ilk derece hukuk kurullarının hiçbir üyesi, TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alamayacağı gibi TFF üyesi herhangi bir kulüp ya da diğer bir özel hukuk tüzel kişisi bünyesinde de görev alamaz. Bu üyeler tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde görevlerini icra etmek zorundadırlar (Kanun, m.5/(6)). Böylece, ilk derece hukuk kurullarının tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içerisinde hareket etmelerinin yasal gerekleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak, bunun için asıl önem taşıyan birincil konuların dahi kanunla düzenlenmeyip federasyon

98'e göre; Federasyon ve Konfederasyonlar hakkında da TMK hükümleri uygulanır. Oysa TFF, icra edeceği görevler itibarıyla kendi kuruluş yasasıyla bu üç organdan çok daha fazlasına zorunlu organ olarak sahip kılınmıştır ve bu yönü ile ve bununla sınırlı olarak genel Dernekler Hukukundan ayrılmaktadır. Kuruluş kanununda bulunmayan diğer hususlarda TFF'nin de Dernekler Hukukuna tabi olacağı açıktır.

statüsüne bırakılması, bu kurullara yasayla sağlanmaya çalışılan bağımsızlık ve tarafsızlık statüsünü önemli ölçüde etkisiz bırakabilecektir²⁸.

Kanun (m.5/(2)), "ilk derece hukuk kurullarının kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkili" olduğunu düzenlemektedir. Böylece, kulüp lisansı konusunda münhasır yetkiye sahip ilk derece hukuk kurullarının yetkisinin mutlak olduğu, bunlar aleyhine başka bir yargı merciine başvurulamayacağı belirtilmiş olmaktadır.

Kanunda, başvuru süresine ve yargı yoluna başvurma yasağına ilişkin olarak da açık düzenleme bulunmaktadır (m.5/(3)). Buna göre, başvuru süresi, TFF talimatları bakımından, talimatın yayımından; ilk derece hukuk kurulları tarafından alınan kararlar bakımından ise ilgili kararın tebliğinden itibaren yedi gündür. Bu süre içerisinde itiraz edilmeyen talimat veya ilk derece mahkemesi kararı kesinleşir. Ayrıca, ilk derece hukuk kurullarının görevlerine giren konularda doğrudan doğruya yargı mercilerine başvurulamayacağı gibi, bunlar tarafından verilen kararlara karşı da yargı yoluna başvurulamaz. Yani, bu kurulların görevlerine giren hususlar yargı mercilerinin denetimi dışındadır; belirtilen konularda, ilgisine göre önce ilk derece hukuk kurullarına, bu kurulların kararına karşı da yedi günlük itiraz süresi içinde ancak Tahkim Kuruluna başvurulabilecektir²⁹.

2. Üst Hukuk Mercii: Tahkim Kurulu

a. Tahkim Kurulunun Yapısal Sorunları

Kanun (m.6/(1)), Tahkim Kurulunu, "bu Kanun uyarınca bağımsız ve tarafsız bir zorunlu tahkim mercii ve TFF'nin en üst hukuk kurulu" olarak tanımlamaktadır. Yine kanuna göre, Tahkim Kurulu, "TFF Statüsü ve ilgili talimatlarda belirtilen nitelikteki uyuşmazlıklar

28 TFF Statüsünün 54 ila 64. Maddeleri (11 madde) Hukuk Kurullarına ayrılmıştır. Bunlardan 60. Maddeye kadar olanlar ilk derece hukuk kurullarına ilişkindir.

29 İşleyiş ilişkin fazla bilgi için bkz. Artuç, s.882, vd.

ile ilgili nihai karar merciidir». **Nihai başvuru mercii** olan Tahkim Kurulu, “TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca karar verme yetkisine sahip kurul ve organlar tarafından verilecek kararları nihai olarak inceleyerek münhasıran (kesin ve nihai olarak) karara bağlar” (m.6/(2) ve (4)).

Yine kanunda yer alan “*ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz*” düzenlemesinin, 2011 yılı Ocak ayında (6 Ocak), tıpkı 3289 sayılı kanundaki aynı nitelikteki düzenleme gibi, Anayasa mahkemesince iptal edildiği görülmektedir³⁰. Daha sonra Anayasanın 59. Maddesinde yapılan değişiklikle “Spor federasyonlarının sporun yönetimi ve denetimine ilişkin kararlarından doğan uyuşmazlıkların” zorunlu Tahkime tabi tutulmasından sonra, bu maddede yeniden düzenleme yapılmamıştır. Ancak, yeniden düzenleme yapılmaması Anayasanın 59. Maddesindeki açık düzenleme nedeniyle zorunlu tahkim yolunun nihai bir uyuşmazlık çözüm mercii de olması bakımından bir sorun teşkil etmemektedir. Çünkü söz konusu Anayasa maddesindeki değişiklikte, aynı zamanda tahkim kararlarına karşı hiçbir yargı merciiine başvurulamayacağı da ayrıca somut bir şekilde düzenlenmiştir.

Kanunda (m.6/(2)) Tahkim Kuruluna başvuru süresinin TFF talimatlarının yayımından veya itiraz edilen kararın tebliğinden itibaren yedi gün olduğu da belirtilmektedir. Buradaki yedi günlük süre, aslında ilk derece hukuk kurulları kararlarının ya da federasyon talimatlarının kesinleşmesine ilişkin düzenlenen sürenin Tahkim Kuruluna başvuru süresi yönünden yeniden tekrarından ibarettir.

Kanunda (m.6/(3)), Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken niteliklerin belirlenmesi konusunda TFF Statüsüne, Kurulun işleyişi ve usul kuralları bakımından da federasyon tarafından çıkartılacak talimata atıf yapılmaktadır. Bu derece temel konuların kanunla düzenlenmeyip de TFF statüsüne bırakılması, başta *yasama yetkisinin devredilmezliği*

30 Anayasa Mahkemesi’nin 6/1/2011 tarihli ve E.: 2010/61 K.: 2011/7 sayılı kararı.

ilkesi (m.7) ve mahkemelerin kanuniliği ilkesi (m.142) olmak üzere, anayasal ilke ve kurallarla uyumlu hiçbir şekilde uyumlu değildir.

Zorunlu tahkim yoluna ilişkin düzenlemeler, TFF Statüsünün 61 ila 64. Maddelerinde yer almaktadır. Ayrıca, Tahkim Kurulunun çalışma usul ve esaslarını düzenleyen bir de Talimat bulunmaktadır³¹.

Tahkim Kurulu üyeliği ile bağdaşmayan işler konusunda da ilk derece hukuk kurullarındaki üyelerle ilgili düzenlemeye atıf yapıldığı görülmektedir (m. 6/(5) Tahkim Kurulu üyeleri de bu Kanunun 5 inci maddesinin altıncı fıkrası hükümlerine tabidir). Yukarıda izah edildiği üzere, ilk derece hukuk kurulu üyeliği ya da buradaki atıf dolayısıyla aynı zamanda tahkim kurulu üyeliği ile bağdaşmayan işler; "TFF'nin başka kurul ve organlarında veya TFF üyesi herhangi bir kulüp ya da diğer bir özel hukuk tüzel kişisi bünyesinde görev almak" şeklinde sayılmaktadır.

Böylece, Türkiye Futbol Federasyonunun 5894 sayılı kanunla oluşturulan zorunlu tahkim sistemi, *ilk derece hukuk kurulları* ve *Tahkim Kurulu* şeklinde iki aşamalı bir yapıdan oluşmaktadır. Çok genel olarak ifade etmek gerekirse; bu kurulların görev alanına giren konularda yargı mercilerinde dava açılmayacağı, bunlar tarafından verilen kararlara karşı da yargı yoluna gidilemeyeceği, ilk derece hukuk kurulları tarafından verilen kararlara karşı ancak Tahkim Kurulu nezdinde itirazda bulunabileceği³² ve tahkim kurulu tarafından verilen kararların da kesin olduğu belirtilmektedir.

Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, federasyon bünyesinde nihai kararlar veren bir sistem oluşturulmuştur. O halde, inceledikleri uyuşmazlıklar konusundaki kararları kesin olan bu mercilerin aslında birer yargısal işlev gördükleri ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, sporda

31 Statünün 61/9. Maddesine göre; "Tahkim Kurulunun çalışma esas ve usulleri Yönetim Kurulu tarafından çıkarılacak bir talimatla belirlenir". Federasyon Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan ve toplam 24 maddeden oluşan bu talimatta, ilki 05.09.2009 tarihinde olmak üzere, 2011, 2014 ve 2015 (iki kez) tarihlerinde beş kez değişiklik yapıldığı görülmektedir. Talimat ya da değişiklikler, (www.tff.org) adresinde yayımlanmakla yürürlüğe girmektedirler.

32 Disiplin kurullarının daha az önemli olduğu kabul edilen bazı kararlarının verildiği anda kesin olduğu düzenlenmektedir.

zorunlu tahkim sistemi kapsamında yer alan bu kurulların, bir yandan görev alanlarının Anayasanın 59. Maddesinde çizilen sınırlar içerisinde kalması, diğer yandan da kurul üyelerinin ve bir bütün olarak bu kurulların bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması büyük önem kazanmaktadır.

Ancak kanun, bu kurulların görev alanlarının belirlenmesini ve karar verici kurulların üyelerinin seçimini federasyon statüsüne bırakmıştır. Bir yargı yolunun görev sınırları ile o yargı kurulunda görev alacakların nitelikleri ve göreve getiriliş usulünün, kendi genel kurulu tarafından yapılabilen ve değiştirilebilen bir federasyonun statüsüne (hatta bazen yönetim kurulunca çıkartılan ilgili talimatlara) bırakılması, hukuk sistemimiz ile uyumlu değildir. Gerçi, bu kurulların görev sınırlarının genel çerçevesi Anayasanın 59. Maddesinde sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar şeklinde çok genel bir çerçeve şeklinde belirlenmiştir. Ancak, Anayasada çok genel ifadelerle belirlenen bu görev alanının yasal bir düzenlemeyle uygulamaya ışık tutacak şekilde ayrıntılı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü, görev konusu kamu düzenindendir; kamu hukukunda yetkisizlik asıl, yetki istisnadır. İstisna hükümleri dar yorumlanır ve yasayla özel olarak düzenlenmek durumundadır.

Dahası, Tahkim Kurulu nihai ve kesin kararlar verdiği göre, sonuçta bir yargı işlevi ifa etmektedir. O halde bu kurul Anayasada yargıya ilişkin var olan ilkelere uygun şekilde oluşturulmalı; Kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenmelidir (Anayasa, m.142). Yasada bütün bu hususların federasyon statüsüne ve federasyon talimatlarına bırakılması, yasayla düzenleme anlamına gelmediği gibi, yasayla düzenlenmesi gereken hususların başka mercilerin iradesine bırakılması yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle de uyumlu bulunmamaktadır (Anayasa, m.7).

Anayasaya göre (m.6), yargı yetkisi, devletin egemenlik yetkisinin üç görünüm şekline biridir. Egemenlik, kayıtsız şartsız Türk Milletine aittir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre (Anayasa, m.9, m.59 ve m.142 vb.), yetkili organlar

eliyle kullanır. Anayasa, 59. Maddesinde belli tür uyuşmazlıklar bakımından zorunlu tahkim usulünü benimsemiştir. Bu tür uyuşmazlıkların yasayla düzenlenecek spor tahkim kurullarının görev alanında bırakılması anayasaya uygun ve hatta anayasa gereğince zorunludur. Ancak, "egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz" (m.6/3). TFF Spor tahkim kurulu, kanunla adeta sadece ismen kurulmuş, kanunla hiçbir unsur düzenlenmemiş, Anayasanın 142. Maddesinde kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilen bütün unsurlar TFF statüsüne ve talimatlarına bırakılmıştır. Böylece, Türkiye'de futbol sporuna ilişkin olarak TFF statüsü dahilinde çıkan uyuşmazlıklar bakımından egemenlik yetkisi bir kişiye (TFF) bırakılmıştır. İşte bu düzenleniş şekli, sadece kanunla düzenleme ilkesine ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık teşkil etmemekte, aynı zamanda "*egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz*" şeklindeki açık anayasal yasağa da uygun düşmemektedir.

Gerçi, denebilir ki; Kanun, TFF'nin UEFA ve FIFA üyesi olduğunu düzenlemekte, dolayısıyla bu kuruluşların müktesebatına uyulmasına yasal dayanak hazırlanmaktadır. Bu müktesebat, futbol sporu faaliyetleri bağlamında bir anlamda uluslararası antlaşma niteliği kazanmaktadır. Anayasanın 90. Maddesi ışığında, anılan müktesebat kanun gücünde olacağından, kanunla düzenleme ilkesine bir aykırılık söz konusu olmamakta, egemenliğin devredilmezliği ilkesine aykırılık da böylece ortadan kalkmaktadır. Ancak bu yorum, TFF bünyesinde düzenlenen tahkim kurumunun ve Anayasanın 59. Maddesinde yapılan 2011 değişikliğinin meşruiyet temelleri için uygun gerekçeler olabilirse de, kanunla düzenleme zorunluluğunu bertaraf eder nitelikte değildir. Çünkü, anılan müktesebatta öngörülen somut bir model olmadığı gibi, ortada uluslararası spor mahkemesi (CAS/TAS) modeline benzer bir yapı da bulunmamaktadır. Tahkim Kurulunun mevcut yasal düzenlenme şekli, görev alanı, uygulanacak usul, kurul üyelerinin seçimleri yönlerinden tamamen belirsiz bir yapı kurmaktadır. Bu yapı, yukarıda izah edildiği üzere; Mahkemelerin kuruluş,

görev ve işleyişlerinin kanunla düzenlenmesi ilkesine aykırı olduğu gibi, mevcut düzenleniş şekli itibariyle egemenliğin ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleriyle de uyumlu değildir. İçerdiği belirsizlikler dolayısıyla, mevcut düzenlemenin hukuk devleti ilkesiyle (belirlilik ve öngörülebilirlik alt ilkeleriyle) bağdaştırılması da mümkün gözükmemektedir. Bütün bu nedenlerle, Tahkim Kurulunun kuruluş ve görevleri ile işleyişi, Anayasanın 142. Maddesi çerçevesinde ve yargıya ilişkin diğer ilkeler de gözetilerek, yasayla düzenlenmelidir.

TFF Statüsü, Tahkim Kurulu üyelerini seçme yetkisini, başkanın teklifi üzerine TFF Yönetim Kuruluna vermektedir (m.61). Kurul, bir başkan ve altı üyeden oluşur; altı da yedek üye seçilir. Kurulun görev süresi, Federasyon Başkanının görev süresi ile sınırlıdır. Üyelerde aranan tek şart, en az beş yıllık mesleki deneyime sahip hukukçu (Hukuk Fakültesi Mezunu) olmaktır. Üyelerin belirlenmesinde, FIFA ve UEFA kurallarının da esas alınacağı belirtilmekle beraber, bu kuralların neler olduğu talimatta belli olmadığı gibi, bunlara uyulup uyulmadığını denetleyecek bir merci de bulunmamaktadır. O halde üyelerin belirlenmesinde tek objektif şart, beş yıllık deneyime sahip hukukçu olmaktan ibarettir. Bu da çok anlamlı bir şart niteliği taşımamaktadır. Başkan, bu asgari şarta sahip yüzbinlerce kişi arasından istediklerini üye olarak önerebilecektir.

Başkanlık seçimi, TFF genel kurulunda yönetim kurulu üyelerinin seçiminden önce yapılır. Başkanın görev süresi beş yıldır ve başkan seçilebilmek için delegelerin salt çoğunluğunun oyunu almak gerekir (m.39/5). Başkan seçiminden sonra, genel kurulda yine aynı şekilde oy çokluğu ile yönetim kurulu üyeleri seçilir (ondört asıl ve ondört yedek üye). Bunların görev süresi de başkan gibi dört yıldır.

Genel Kurulun oy çokluğu ile seçtiği başkan ve yönetim kurulu üyeleri de, tahkim kurulu üyelerinin tamamını seçer. Özetle, genel kurul çoğunluğunu sağlayan başkan, aslında Tahkim Kurulunda üyelerinin belirlenmesinde de adeta tek hakim irade konumuna gelmektedir. Tahkim Kurulu üyelerinin görev süresinin başkanın görev süresiyle ilişkilendirilmesi, bu durumu daha da güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, federasyon içerisinde genel kurul çoğunluğuna dayalı bir iradeyi dengeleyecek herhangi bir yapılanma söz konusu değildir. Mevcut yapılanma, adeta "kazanan her şeyi alır" ilkesinden hareket ederek, çoğunluğa değil katı bir çoğunlukçu anlayış üzerine oturmakta; çoğunluğun iradesine dayalı federasyon yönetimini hukuk kuralları içerisinde kalmaya etkin şekilde zorlayacak denetim ve denge mekanizmalarını içermemektedir. Oysa; Tahkim Kurulu üyelerinin atanma usulünün ve/veya görev sürelerinin farklılaştırılması (örneğin altı veya yedi yıl gibi bir süreye çıkartılması), üyelerin ikinci defa seçilmelerinin önlenmesi gibi usuli yöntemlerle bu kurula federasyon içerisinde etkin bir denetim ve denge mekanizması işlevi kazandırılması mümkün olabilir.

b. Tahkim Kurulunun Görev Alanı ve Hukuksal Sorunlar

(1) Görev Alanının Genel Düzenlenişi

TFF Statüsüne göre (m. 61/7), Tahkim Kurulu, çalışmalarını, TFF Statüsü hükümleri ile FIFA ve UEFA kurallarına ve yargılamaya ilişkin kanunların ilgili hükümlerine göre yapar ve inceleme sonunda başvuru konusu talebin kısmen veya tamamen kabulü veya reddi ya da değiştirilerek kabulüne karar verir. Yani, temelde kabul kararı veya ret kararı verir. Ancak; kabul kararı kısmen kabul, tamamen kabul yahut değiştirilerek kabul şeklinde olabilir. Ret kararı da, kısmen veya tamamen ret şeklinde olabilir. Kısmen kabul ve kısmen ret, zaten aynı kararın iki yönünü oluşturur.

Talimata göre; kurul en az beş üyenin katılımı ile toplanacak ve oy çokluğu ile karar verecektir. Uygulanacak süreç konusunda da oldukça sınırlı da olsa bazı düzenlemeler vardır ve bazı bakımlardan idari yargılama usulüne benzetilmiştir. Bunu da olağan karşılamak gerekir. Çünkü, özü itibarıyla genellikle idari yargı alanına dahil olabilecek uyuşmazlıklar kurulun görev alanına girmektedir.

Kanun, kurulun görev ve yetkilerinin TFF Statüsü ile düzenlenmesini öngörmektedir. Böylesi bir düzenlemenin anayasal ilkelerle

uyumsuzluğu ve çelişmesi yukarıda izah edildi. Şimdi burada, statü ile belirlenen yapı ele alınacaktır.

Statünün “Tahkim Kurulunun Görev ve Yetkileri” başlıklı 62. Maddesine göre; “Tahkim Kurulu, aşağıdaki karar ve düzenlemelere ilişkin uyuşmazlıkları ilgililerinin başvurusu üzerine inceleyerek kesin olarak karara bağlar:

a) Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, sağlık personelleri ve diğer yetkililer hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilen kararları,

b) Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurullarının kararları,

c) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararları,

d) Kulüp Lisans Kurulu kararları,

e) Etik Kurulu kararları,

f) Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip *diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararları*,

g) Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan talimatları ilgililerin başvurusu üzerine inceler ve karara bağlar”.

Sayılan bu hususlar hakkında Tahkim Kurulu’na başvuruda bulunmak isteyen taraf, ilgili kararın kendisine tebliğini veya talimatın yayımını takip eden yedi gün içinde yazılı olarak başvurusunu gerçekleştirmek zorundadır. Tahkim Kurulu kararları kesin ve nihaidir. İdari veya yargısal makamların onayına tabi olmadığı gibi, bu kararlara karşı idari veya yargısal makamlara da başvurulamaz³³.

33 Talimatta (Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı, m.2) ise kurulun görev alanı “kurulun yargı yetkisi” başlığı altında şöyle düzenlenmektedir;

a) Kurul, öncelikle Federasyon ile; Kulüpler, Hakemler, Futbolcular, Teknik Direktörler, Oyuncu Temsilcileri, masörler ile diğer görevliler arasında çıkan ihtilaflar hakkında **Yönetim Kurulu tarafından verilecek kararlara karşı** yapılan başvuruları ilgililerin talebi üzerine inceler ve karara bağlar.

b) Kurul, ikinci olarak, Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurulları kararlarına karşı yapılan itirazları, yine ilgililerin talebi üzerine inceler ve karara bağlar.

c) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları da, ilgililerin talebi üzerine incelemek ve karara bağlamak da, yine kurulun görevleri arasında sayılmıştır.

d) Son olarak; Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından çıkartılmış Talimatların, Kanun, Ana Statü, FIFA ve UEFA Ana Statülerine aykırılığına ilişkin başvuruları, ilgililerin talebi üzerine inceler ve karara bağlamak da kurulun görevlerine dahildir.

(2) "Yönetim Kurulu Kararlarına Karşı Yapılan Başvuruları İncelemek" Görevi.

(a) Yukarıda sayılan görevlerden bir kısmı, doğrudan yönetim kurulu kararlarına ilişkindir. a) ve g) şıklarında yer alan görevler, federasyon yönetim kurulunun bireysel ve düzenleyici işlem yapma (talimat çıkarma) yetkilerinin kullanılmasına karşı yapılan başvuruları kapsamaktadır. Aynı şekilde, aşağıda izah edileceği üzere, etik kurul kararları (62/e) da kural olarak yönetim organınca benimsendikten sonra uygulanabilmektedir. Yine, 62/f de yer alan durum da (Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip *diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararları*) da, kural olarak yönetim kurulu kararı gerektirecektir.

Görüldüğü üzere, statüde tahkim kurulunun görevlerini belirleyen 62. Maddede sayılan *yedi farklı durumdan dördü, içerik olarak aslında neticede yönetim kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları incelemek şeklinde* gerçekleşecektir. Tahkim kurulu üyeleri bu başvurulara ilişkin olarak karar verirken, aslında kendisini atayan ve dönem sonunda tekrar seçilebilmeleri halinde tekrardan da atayabilecek olan yönetim kurulunun işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetlemeye çalışacaktır. Kurulun bu yapısal statüsü içerisinde anılan görevlerini gereği gibi yapmasında ciddi zorluklarla karşılaşılması her zaman mümkün olabilir. *Özetle, burada ciddi bir sistemsel sorun mevcuttur ve bu sorun aslında kurulun bağımsızlığı ile de doğrudan ilgilidir.*

İkinci olarak; yönetim kurulunun aldığı her karar, ilgililerin hakkını veya menfaatini ihlal edebilmekle birlikte, bu kararlar *doğrudan sporun yönetim veya denetimine ilişkin konular kapsamında olmayabilir.* Örneğin, yönetim kurulu salt mali sonuçlar doğuran kararlar da pekala

Görüldüğü üzere talimatta kurulun görev alanı federasyon statüsünde düzenlenenden daha dar düzenlenmiştir. Bu görevler arasında ilk derece hukuk kurullarından Kulüp Lisans Kurulunun ve etik kurulun kararlarına yapılan itirazları incelemek yer almamaktadır. Bu ikisine ilaveten, statüde düzenlenen "Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip *diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararlar*" da talimatta yer verilen görevler tahkim kurulu görevleri arasında bulunmamaktadır.

alabilirler. Bu tür yönetim kurulu kararlarından doğan uyuşmazlıkların da Tahkim Kurulunun zorunlu görevleri kapsamına alınması ve bu tür konulara ilişkin olarak Tahkim Kurulunca verilen kararlara karşı da hiçbir yargı merciine başvurulamaması, Anayasanın 59. Maddesinde zorunlu tahkim başvurusuna ilişkin olarak 2011 yılında yapılan düzenlemenin kapsamını bir hayli aşabilecektir. Oysa, belirtilen kapsamdaki konular, olsa olsa ancak taraflar arasında yapılacak bir anlaşmayla gidilebilecek olan ihtiyari tahkimin konusunu oluşturabilirler. Bu nedenle, Tahkim Kurulunun bakacağı uyuşmazlıkların ihtiyari veya zorunlu tahkim olmak bakımından ikiye ayrılması ve yasayla sınırlarının açıkça belirlenmesi, usulünün de ona göre düzenlenmesi gerekmektedir.

İlk grupta ((a) şıkında) yer alan konuların bir tarafında daima federasyon (yönetim kurulu kararı) yer almaktadır. Federasyon yönetim kurulu tarafından verilen ve kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, sağlık personelleri ve diğer yetkilileri ilgilendiren kararlara karşı, bu sayılanlardan herhangi bir menfaati ya da hakkı ihlal edilenler, dava açmak istediklerinde bu davalarını tahkim kurulunda açacaklardır. Dava açacaklar, sayma yöntemiyle belirtilmekle birlikte “diğer yetkilileri ilgilendiren yönetim kurulu kararlarına karşı dava açılmasından” da söz edildiğine göre, bu kapsamda dava açacaklar sadece burada ismen sayılan kişi ve kurumlardan ibaret değildir. Şu kadar ki, “diğer yetkililer” kavramı, bu kapsamda dava açabileceklerin, ancak sporun yönetiminde yetki sahibi kişiler olabileceğini göstermektedir.

Söz konusu dava, ilgili yönetim kurulu kararının iptaline ilişkin olabileceği gibi, somut bir zarar varsa belli bir tazminat talebini de içerebilir. Ancak burada, yukarıda da belirtildiği üzere, doğrudan sporun disiplini ve yönetimi kapsamında olmayan kararlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların, zorunlu tahkim kapsamında sayılmaması gerekir. Bu da yeterli açıklıkta bir yasal düzenleme ihtiyacını göstermektedir.

Öte yandan, (g) şıkında Tahkim Kuruluna “Yönetim Kurulu tarafından çıkarılan talimatları ilgililerin başvurusu üzerine inceleyip

karara bağlamak" görevi de verilmektedir. Federasyon statüsünde düzenlenen birçok konunun ayrıntıları, statüde verilen yetkiye istinaden yönetim kurulunca çıkartılan talimatlarla düzenlenmektedir³⁴. İşte bu talimatlara karşı da ilgililer dava açmak istediklerinde, davalarını Tahkim Kurulunda açmaları gerekmektedir. Burada, tipik bir iptal davası söz konusudur. İlgililer, davaya konu talimatla menfaati ya da hakkı ihlal edilenler olabilir. Burada potansiyel davacı kitlesinin, (a) şikkında düzenlenen yönetim kurulu kararlarına karşı açılacak davalardakinden daha geniş olduğunu söyleyebiliriz.

b. Etik Kurulu kararlarına karşı da, Tahkim Kurulu nezdinde itirazda bulunulabilir³⁵.

Tahkim Kurulunun bu görevinin ne anlama geldiğini anlayabilmek için, öncelikle Etik Kurulun görevlerini incelemek gerekmektedir.

Talimata göre, Etik Kurulun görevleri (m.4);

Kurulun öncelikli görevi, Etik Kurul Talimatı'nda (m.2/h) tanımlanan Futbol Camiasına³⁶ mensup kişilerin Futbol Disiplin Talimatı uyarınca işlem yapılmayan³⁷ ve Etik Kurul Talimatı kapsamına giren,

34 TFF web sayfasında halen yönetim kurulunca yürürlüğe konulmuş 40'a yakın talimat olduğu görülmektedir: Futbol müsabaka talimatı, Futbol saha komiserleri talimatı, futbol disiplin talimatı, tahkim kurulu talimatı, yayın talimatı vs. Bu talimatlarda, sürekli değişiklikler de söz konusu olabilmektedir. İşte yeni bir talimat ya da mevcut talimattaki bir değişiklik, ilgililerin bu kapsamda dava açabileceği düzenleyici işlemlerdir.

35 Etik Kurul Talimatı uyarınca; Etik Kurulu, TFF Başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile seçilecek bir Başkan ve dört (4) asıl ve dört (4) yedek üyeden oluşur. Üyelerin tamamının asgari 5 (beş) yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçu olması zorunludur. (2) Kurulun görev süresi dört (4) yıldır. Bununla birlikte, kurulun görev süresi her halükarda TFF Yönetim Kurulunun görev süresi ile sınırlıdır. (3) Kurulun hiçbir üyesinin yerine, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça yenisi atanamaz.

36 Talimat, m. 2/h) **Futbol Camiası**: "Bir belgeye veya sözleşmeye dayalı ve TFF denetimine tabi olarak amatör veya profesyonel sıfatla çalışan, görev yapan futbolcular, teknik adam, sağlık personeli, futbolcu temsilcisi ve müsabaka organizatörü gibi tüm gerçek kişileri ve kulüpler ile kulüp başkan, onursal başkan ve yöneticileri, kulüplerde fahri olarak görev yapan kişileri ve futbolla ilgili diğer gerçek ve tüzel kişileri", ifade eder.

37 Kurul, gerek etik davranış ilkeleri ihlal iddiaları, gerekse şike ve teşvik primi iddialarını başvuru üzerine inceler. Bu inceleme sırasında, konunun disiplin soruşturmasına ya da yargıya konu olduğunun anlaşılması halinde incelemesini derhal durdurur. Görüldüğü üzere kurulun yetkisi ikincil yetki niteliğindedir.

etik davranış ilkelerini (talimat, m.10 ila 21) ihlal iddialarını incelemektir. Ayrıca, Şike ve teşvik primi iddialarını incelemek de kurulunun görevine girmektedir.

Etik davranış ilkesi ihlali başvurusu yapıldığında, kurul bu husustaki incelemelerinde ulaştığı sonucu ilgililere tebliğ eder. İlgililer, bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde tahkim kurulu nezdinde itirazda bulunabilirler. Süresi içinde itiraz edilmemesi veya itirazın reddedilmesi halinde karar, inceleme sonucu *kesinleşmiş Kurul kararına dönüşür*. Kesinleşmiş kararlar TFF’nin internet sitesi aracılığıyla kamuoyuna duyurulur.

Şike ve Teşvik Primi iddiaları söz konusu olduğunda, Etik kurul, yapacağı araştırma neticesinde bir rapor düzenler ve TFF Yönetimine sunar. TFF Yönetim Kurulu, Etik Kurulu raporunu değerlendirir ve gerek gördüğü takdirde kulüp hakkında disiplin yargılaması yapılması amacıyla ilgili kulübün Disiplin Kuruluna sevkine karar verir. Etik Kurulu raporuna karşı ancak Disiplin Kurulu’nun konuya ilişkin kararı ile birlikte Tahkim Kurulu nezdinde itiraz edilebilir. Esasen Etik Kurulu’nun raporu TFF Yönetim Kurulu ve Disiplin Kurulu açısından mütalaa niteliğindedir. Bir müsabakada şike yapıldığı veya teşvik primi verildiği hususundaki nihai kararı delillere ve vicdani kanaatine göre Disiplin Kurulu verir.

Etik Kurulun, ayrıca bazı danışmanlık ve görüş bildirme görevleri de bulunmaktadır³⁸.

Görüldüğü üzere, etik kurulun görevleri de, doğrudan doğruya sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin faaliyetler kapsamında kalmaktadır. Öyleyse, etik kurul kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim

38 Talimat, m.4/ c) Türk futbolunun etik değerleri ve marka değerinin korunması ve toplumdaki saygınlığının zedelenmemesi için gerekli hukuki denetimleri yapmak, bu bağlamda Türk futbolunu ahlaki açıdan tehdit eden risklere karşı bağımsız ve tarafsız bir şekilde danışmanlık faaliyetinde bulunmak,
d) Futbol camiasının uyması gereken etik davranış ilkelerinin ihlâl edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları incelemek, araştırmak ve karara bağlamak,
e) Etik davranış ilkeleri konusunda uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik olarak, istendiğinde, TFF Başkanlığına ve futbola ilgili tüzel kişilere görüş bildirmek, f) Kararlarıyla ilgili olarak bülten yayımlamak

başvuru yolunun öngörölmüş olması, Anayasanın 59. Maddesine aykırı düşmemektedir.

(c) TTF statüsüne göre, Tahkim Kurulunun bir görevi de; "Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip diğer kurulların verdikleri hukuki sonuç doğuran kararları"³⁹ itiraz halinde nihai olarak inceleyip karara bağlamaktır.

Bu, çok geniş ve ucu açık bir görevlendirmedir. Elbette Tahkim Kurulu için bu tür bir görev tanımı da yapılabilir. Sorun, burada verilen görevin Anayasa 59. Maddesi kapsamında sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin zorunlu tahkim kapsamında yapılıp yapılamayacağıdır. Elbette zorunlu tahkim kapsamında olmayan uyuşmazlıkların da ihtiyari tahkim kapsamında çözölməsi taraflarca kararlaştırılabilir. Ancak bunun yasa ve alt düzenleyici işlemler tarafından açıkça belirlenmesi gerekir. Çünkü, yargı yolu kamu düzenindendir ve yargı yoluna ilişkin hususlar ancak Anayasal ve ona uygun yasal düzenlemelerle yapılabilir. Aksi halde yapılacak düzenlemeler, başta zorunlu tahkim yolunu düzenleyen Anayasanın 59. Maddesi olmak üzere, Anayasanın birçok hükmüne aykırı olacaktır. Örneğin, mahkemelerin görev ve yetkilerinin ancak kanununla düzenlenebilmesine ilişkin Anayasal düzenlemeye (m.142) de aykırılık söz konusu olacaktır.

Şimdi, Tahkim Kurulunun bu görevinin ne anlama geldiğini inceleyelim:

Türkiye Futbol Federasyonu Statüsüne göre karar verme yetkisine sahip kurullar şunlardır:

Statünün "teşkilat yapısı" başlıklı 20. Maddesine göre, federasyonun merkez teşkilatını oluşturan kurullar şunlardır: a) Genel Kurul;

39 Burada, her türlü karar değil, hukuki sonuç doğuran kararlar tahkim kurulunun görevi kapsamında sayılmaktadır. Hukuki sonuç doğurma, hukuk aleminde değişiklik meydana getirebilme, idare hukukundaki nitelemesiyle icrailik özelliğine sahip olma anlamına gelmektedir. Etkisiz kararlar bu kapsamda yer almamaktadır. Örneğin, görüş belirten kararlar böyledir ve bu tür kararların anılan genel görevlendirme kapsamında tahkim yargısına götürölməsi söz konusu olamayacaktır.

b) Yönetim Kurulu; **c)** İcra Kurulu; **d)** Hukuk Kurulları (1. Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, 2. Disiplin Kurulları, 3. Kulüp Lisans Kurulu, 4. Etik Kurulu ve 5. Tahkim Kurulu) ve **e)** Denetleme Kuruludur.

Bu kurullardan, denetleme kurulunun icrai nitelikte bir kararı olamayacağı için, yargılamaya muhatap olması da olağan değildir.

Genel Kurul kararlarına karşı, dernekler mevzuatı çerçevesinde ancak asliye hukuk mahkemesinde dava açılabilir. Nitekim, federasyon statüsünde bu konuda şu düzenleme bulunmaktadır (m. 26/(son)): “Genel Kurul’un, Türk hukukuna ve işbu Statü hükümlerine aykırılık teşkil eden tüm kararlarına karşı, karar tarihinden itibaren otuz gün içinde TFF merkezinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde iptal davası açılabilir. Bu davalar basit yargılama usulüne tâbidir”.

Aslında böyle bir düzenlemeye gerek bulunmamaktadır. Yasada aksi yönde bir düzenleme olmadıkça, zaten genel kurul kararlarına karşı açılacak davalar ancak yetkili asliye hukuk mahkemesinde açılabilir. Özellikle de bu düzenlemenin “bu davalar basit yargılama usulüne tabidir” şeklindeki son cümlesi pek anlamlı değildir. Çünkü, bir federasyonun statüsünde bir mahkemenin yargılama usulü kuralı düzenlenemez. Ancak, maddede yapılan söz konusu düzenlemenin bir bütün olarak, üyelere bilgi verme amacıyla yapıldığını, genel kurul kararlarına karşı tahkim yoluna başvurulamayacağının açıklığa kavuşturulmak istendiğini söyleyebiliriz. Bu halde dahi, düzenlemenin az önce izah ettiğimiz yargılama usulüne ilişkin son cümlesi anlamsız kalmaktadır.

Genel Kurulun görevleri arasında, doğrudan doğruya sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin kararlar alınması yer almamaktadır. Bu konularda yetkili organlar, federasyon bünyesinde yer alan başta yönetim ve disiplin kurulu olmak üzere, diğer organlardır. Bu nedenle genel kurul kararlarının zorunlu tahkime tabi tutulması söz konusu değildir. Hatta ihtiyari tahkim de bu duruma uygun değildir. Öyleyse, genel kurul kararlarının dernekler hukuku çerçevesinde denetlenmesi hem yasal bir zorunluluktur; hem de işin niteliğine uygun düşmektedir.

Statünün 20. Maddesine göre, federasyon bünyesinde yan ve geçici kurullar da bulunmaktadır (m.42 ila 48). Statünün 42. Maddesine göre yan kurullar: a) Merkez Hakem Kurulu, b) Temsilciler Kurulu, c) Sağlık Kurulu, d) Dış İlişkiler Kurulu, e) Fair Play ve Sosyal Sorumluluk Kurulu, ve f) Diğer Yan Kurullar şeklinde belirlenmektedir. Buradan, ihtiyaç halinde bu sayılanlardan başka yan kurulların da kurulabileceği anlaşılmaktadır.

Statünün 48. Maddesine göre; Yönetim Kurulu gerektiğinde özel görevlerle ve belirli süreler için geçici kurullar oluşturabilir. Geçici kurulların üyelerini Yönetim Kurulu atar ve görev kapsamlarını belirler. Burada düzenlenen geçici kurulları, geçici yan kurullar olarak da niteleyebiliriz.

Yan kurulların genel statüsü, bu kurulların ismen sayıldığı 42. Maddenin devamında düzenlenmektedir. Buna göre; Yönetim Kurulu, Statü'de aksine hüküm bulunmadığı müddetçe tüm yan kurulların üye sayısını, çalışma usul ve esaslarını kurulun göreceği hizmetin nitelik ve özelliklerini göz önünde bulundurarak belirler. Yan kurullar Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan ilgili talimatlar doğrultusunda çalışırlar ve görev süreleri, Yönetim Kurulu'nun görev süresi ile sınırlıdır. *Hukuki açıdan en önemli husus ise, bu kurulların görüş, öneri ve raporlarının istisari nitelikte olması, mahiyetine göre Federasyon Başkanı veya Yönetim Kurulunca onanmadıkça uygulanamamasıdır. Öyleyse bu kurullar, Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve talimatları uyarınca nihai karar verme yetkisine sahip diğer kurullar" kapsamında değildir.* Öyleyse zaten bu kurulların kararlarına karşı doğrudan tahkim kuruluna başvurulamaz.

Bu kurulların görüşleri, onaylandığı takdirde icrai nitelik kazanır; bu görüşler Yönetim Kurulunca onandığında, esasen bir yönetim kurulu kararına da dönüşmüş olur. Bu takdirde, yönetim kurulu kararı olarak zaten bunlar aleyhine Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir. Ama Yönetim Kurulu başkanın onayı ile kesinleşen ve icrai nitelik kazanan (hukuk aleminde değişiklik meydana getiren) yan kurul kararları söz konusu olduğunda, bu tür kararlara karşı tahkim kuruluna

gidilebilmesi de mümkün olmayacak mıdır? Burada denetlenemeyen bir alan var mıdır? Gerçekten uygulamada böyle bir sorunla karşılaşılması olası gözükmemektedir. Öyleyse, Tahkim Kurulunun görevinin, bu tür durumları da kapsayacak şekilde düzenlenmesi isabetli olabilir.

(3) Tahkim Kurulunun incelemekle yetkilendirildiği Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarına gelince:

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatına göre (m.2), bu kurulun yargı yetkisi, kapsamda sayılan kişiler ya da kurumlar arasında çıkan ve futbolla ilgili sözleşmeden doğan uyuşmazlıkları tarafların başvurusu üzerine münhasıran görevli ve yetkili olarak inceler ve karara bağlar. Kurulun karara bağlayacağı futbolla ilgili sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklar, üç grupta toplanmaktadır.

Birincisi, Kulüpler arasında doğan uyuşmazlıklar.

İkincisi, Kulüpler ile; futbolcular, profesyonel teknik adamlar, antrenörler veya futbol menajerleri arasında doğan ihtilaflar.

Üçüncüsü de, Futbol menajerleri ile; futbolcular ya da profesyonel teknik adamlar, arasında doğan uyuşmazlıklardır.

Bütün bu uyuşmazlıkların hem sözleşmeden doğması, hem de bu sözleşmelerin futbolla ilgili sözleşmeler olması gerekmektedir. Konunun kurul önüne gelebilmesi için, taraflarının başvurusu gereklidir. Bu takdirde kurul söz konusu uyuşmazlığı "*münhasıran görevli ve yetkili olarak*" inceler ve karara bağlar. Talimatta her ne kadar *münhasıran görevli ve yetkili olarak inceler* denilmişse de, federasyon statüsünün 62/d maddesinde, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarını inceleyerek kesin karara bağlamak da Tahkim Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır. Buradaki münhasıran görevli olmayı, talimatta sayılan ilgililerin dorudan bu kurulda dava açmak zorunda olmaları, mahkemeye başvuramayacakları şeklinde anlamak gerekir.

Bu konular, doğrudan sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin hususlar olmadığından, Anayasanın 59. Maddesi kapsamında da değildirler. O halde, sözleşmeden doğan bütün bu uyuşmazlıklarda

Tahkim Kurulunun görev ve yetkisi, sporda zorunlu tahkim kapsamında değildir⁴⁰; ancak ihtiyari tahkim kapsamında düzenlenerek, yine de TFF Tahkim Kuruluna görev olarak verilebilir. Öyleyse, yapılacak bir yasal düzenleme ile Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarının Tahkim Kurulunda incelenmesi zorunlu tahkim yetkisi kapsamında değil, kendi özelliğine uygun şekilde ihtiyari tahkim kapsamında düzenlenmeli, bu hususların tahkim kurulunun anayasal zorunlu yargı yetkisine dahil olmadığı yasada ve alt mevzuatta açıkça belirtilmelidir.

(4) Kulüp Lisans Kurulu kararlarına karşı itirazlar da ancak zorunlu tahkim yetkisi çerçevesinde tahkim kurulunda incelenebilecektir.

Kulüp Lisans Kurulu, TFF faaliyetleri çerçevesinde spor etkinliklerine katılacak tüzel kişilerin (Kulüplerin) talimatta belirlenen kriterlere göre lisanslanmasını yapan bir TFF kurulusudur. Lisans verilmesi iki aşamalıdır. Birinci aşamada Ulusal Lisans verilir ki, bu takdirde TFF bünyesinde düzenlenen ya da TFF tarafından organize edilen spor faaliyetlerine katılma hakkı elde edilmiş olmaktadır. İkinci olarak, kurul UEFA lisansı (ön lisans) verme yetkisine de sahiptir ki, bunun için talimat ve eklerinde belirtilen gerekli diğer kriterlerin de yerine getirilmesi gerekmektedir. Ama bir kulübün herhangi bir UEFA kulüp müsabakalarına katılmasına ilişkin nihai karar UEFA'nın yetkili organları tarafından verilir.

Görüldüğü üzere Kulüp Lisans Kurulunun faaliyetleri, tam da sporun yönetiminin en teknik yönlerinden birini teşkil ettiğinden, bu hususta ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların Anayasanın 59. Maddesi kapsamında kaldığı açıktır.

Kulüp Lisans sisteminin en temel amacı, kulüpleri, Avrupa futbol standartlarına ulaşmaları için teşvik etmek ve gelişmelerini sağlamaktır.

40 Konuya ilişkin usul hukuku sorunları hakkında bkz. Orhan, Ümit; "Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun İhtiyari Hakem Heyeti Olarak Verdiği Kararlara İtiraz Mercii", Avukat Kısmet Erkiner Armağanı- Spor Hukuku Yazıları, İstanbul Barosu Yayını, Ekim – 2014, s. 227-236.

Nihai amaç, mali ve organizasyon yapıları itibariyle kulüplerin UEFA sistemine uyumlu hale getirilmesinin sağlanmaya çalışılmasıdır. Bu sistemde, TFF Lisans veren, bir futbol takımından sorumlu tüzel kişilik ise Lisans Adayıdır. Lisanslama sistemi, Kurulun koordinasyonunda Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Müdürlüğü (KLM) tarafından yürütülür. Müdürlük, bir müdür ve yeteri kadar uzman personelden oluşan teknik bir birimdir. Kulüp Lisans Kurulu (KLK), TFF Başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile seçilecek bir Başkan, bir Başkan Vekili, üç asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Yani kurul normalde beş üyeliştir. Kurulun, görev alanıyla ilgili inceleme ve geliştirme görevlerinin yanı sıra, yaptırım nitelikli karar verme yetkileri de bulunmaktadır. Bu bağlamda kurul:

- Lisans adayı kulüplerin sunduğu bilgi ve belgeler ile Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Müdürlüğü'nün hazırlayacağı raporları da incelemek suretiyle bu talimat (Kulüp Lisans Talimatı) hükümleri ile eklerinde yer alan ilke, kriter ve esaslar çerçevesinde başvuru sahibi kulübe lisans verilip verilmemesine veya lisansın geri alınmasına karar vermek;

- Bu talimatta yazılı kriter ihlalleriyle ilgili yaptırım kararlarını vermek⁴¹ yetkilerine sahiptir.

Kulüp Lisans Kurulu kararlarına karşı, lisans adayı, lisansı Kurul tarafından geri alınan lisans sahibi veya TFF Hukuk Müşavirliği, kararın kendilerine tebliğini takip eden yedi gün içinde Tahkim Kuruluna itiraz edebilirler; aksi takdirde karar ilgililer hakkında kesin hüküm

41 Talimatın üçüncü bölümü yaptırımlara ayrılmıştır (m.23 ila 26). Örneğin, “Süper Lig, 1. Lig ve 2. Lig kulüpleri her yıl mart ayının son iş günü mesai saati bitimine kadar Ulusal Kulüp Lisans başvurusunda bulunmak zorundadırlar. Bu şartı yerine getirmemeleri halinde, 24. madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla başvuru tarihini takip eden sezondan itibaren kulüp bir alt lige düşürülür ve Türkiye Kupası müsabakalarına katılamaz” (m.23).

Geç Başvuru: “Ulusal Kulüp Lisans için her yıl mart ayının son iş gününü takip eden 7 iş günü içerisinde yapılan başvurular geç başvuru sayılacaktır. Geç başvuru halinde, Süper Lig kulüplerine 150.000 TL, 1.Lig kulüplerine 75.000 TL. ve 2. Lig kulüplerine 40.000 TL. para cezası verilir” (m.24).

Lisans başvuru talebinin reddi (m.25) ve yaptırımlara ilişkin diğer özel durumlar da (m.26) yine talimatta yaptırımlar bölümünde yer almaktadır.

teşkil eder. Tahkim kurulunca verilen kararlara karşı başka herhangi bir yargı makamına başvurulamaz; bu kararlar nihai ve kesindir.

Anayasal düzenleme (m.59) bağlamında, bu konu Tahkim Kurulunun zorunlu tahkim yoluna ilişkin görevi kapsamında kalmaktadır. Ancak, UEFA adına ön lisans verilmesi işlemi, olması gereken hukuk açısından Tahkim Kurulunda sonlandırılacak sınırlı bir hukuksal denetime tabi tutulmamalıdır. Tahkim Kurulunun bu kapsamdaki kararlarına karşı, hem iç hukukta hem de uluslararası hukukta başvuru yolları açık tutulmalıdır.

(5) Disiplin Kurulu Kararları

Disiplin Kurulları ile Disiplin Suç ve Cezaları, Futbol Disiplin Talimatı ile düzenlenmektedir: Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurulları, sayı ve atanma usulü bakımından Tahkim Kuruluna benzetilmiştir. Yalnız, bu kurullara atanacak üyelerin fakülte ya da yüksekokul mezunu olmaları yeterlidir. Sadece başkan, başkan vekili ve raportör üye olarak görev yapacak olanların hukuk fakültesi mezunu olmaları zorunludur. Diğer üyelerin faal olmayan teknik adam, hakem ve futbolcular arasından atanmasına özen gösterilir.

Amatör futbol disiplin kurulunun görevleri statünün 63. Maddesinde, profesyonel futbol disiplin kurulunun görevi ise 64. Maddesinde düzenlenmiştir. Her iki kurulun çalışma usulü ise, statünün 65. Maddesinde yer almaktadır.

Amatör futbol faaliyetlerinin il düzeyinde disiplin ihlallerini birinci derecede incelemek üzere, her il merkezinde bir de il disiplin kurulu oluşturulmaktadır. Bunların üye sayısı, o ildeki futbol faaliyetinin yoğunluğuna bağlı olarak üç veya beş kişiden(başkan ve üyeler toplamı) oluşmaktadır.

İl Disiplin Kurulu Kararlarına ilişkin üç durum söz konusudur (Talimat, m.87)

Kesin kararlar: İl Disiplin Kurulları tarafından kişilere verilen ihtar, kınama, iki veya daha az, müsabakadan men, soyunma odası ve yedek

kulübesine giriş yasağı ile on beş gün (on beş dahil) stadyuma giriş yasağı veya hak mahrumiyeti cezası ve kulüplere verilen bir müsabaka için saha kapatma ya da müsabakayı seyircisiz oynama cezaları kesin olup bu ceza kararlarına itiraz *edilemez*.

İtiraza Tabi Kararlar: Yukarıdaki ceza miktarlarını aşan İl Disiplin Kurulu kararlarına, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde AFDK (Amatör Futbol Disiplin Kurulu) nezdinde itiraz edilebilir.

Rêsen incelenen kararlar: Sürekli hak mahrumiyeti cezaları itiraz konusu yapılmısa dahi AFDK tarafından kendiliğinden incelenir.

Amatör ve Profesyonel Disiplin Kurullarında verilen kararlara karşı, tebliğ tarihinden itibaren disiplin cezası verilen kişilerce yedi gün içinde, TFF Tahkim Kurulu nezdinde itiraz edilebilir (m.88).

Soruşturma merciileri de, yine aynı süre içerisinde cezanın artırılması veya azaltılması talebi ile itiraz etme hakkına sahiptirler.

Sürekli hak mahrumiyeti cezaları, itiraz konusu yapılmısa dahi, Tahkim Kurulu tarafından kendiliğinden incelenir. Gerçekten de, sürekli hak mahrumiyeti, bir hakkın kullanımını ortadan kaldıran, belli bir hak ve özgürlüğe sürekli kısıtlama getiren önemli bir karardır.

Sporun disiplinine ilişkin konuların Zorunlu Tahkim yargısına tabi olması, Anayasanın 59. Maddesinde getirilen sporda zorunlu tahkim usulünün kapsamında olması nedeniyle, doğru bir düzenlemedir. Ancak, Tahkim Kurulunun oluşumuna ilişkin çekincelerimiz disiplin kurullarının oluşumu bakımından da aynen geçerlidir. Özellikle il disiplin kurullarınca verilen bazı disiplin cezalarının kesin olması karşısında, bu kurulların da yargı yetkisi kullandığı ortaya çıkmaktadır. Federasyon yönetim kurulunun düzenlediği bir talimatla kurulan ve çalışmaları düzenlenen, federasyon yönetim organınca atanan üyelerin görev yaptığı bu kurullara netice itibarıyla kesin hükümler verme yetkisi tanınması, anayasanın, başta yasama yetkisinin devredilmezliği (m.7), yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı (m.9), mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceğine (m.142) ilişkin hükümleri başta olmak üzere, birçok hükmüne açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Disiplin cezalarının ve özellikle de disiplin suçlarının bir talimatla belirlenmesinin taşıdığı hukuka aykırılıklar ise, aşağıda ayrıca incelenecektir.

IV. TFF STATÜSÜNE GÖRE ULUSLARARASI SPOR TAHKİM MAHKEMESİ'nin (CAS/TAS) (The Court Of Arbitration For Sport/ Tribunal Arbitral Du Sport/) YETKİSİ

TFF Statüsüne göre (m.63); "TFF, üyeleri, kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, müsabaka organizatörleri, sağlık personelleri ve diğer resmi görevliler, *futbolun yönetimine ve disiplinine ilişkin uyumsuzluklar hakkında* hukuk kurullarının dışında başka hiçbir yargı merciine başvuramazlar". Burada söz edilen hukuk kurulları, federasyon statüsünde yer alan hukuk kurullarıdır (Disiplin Kurulları, Kulüp Lisans Kurulu, Etik Kurul ve Tahkim Kurulu).

Maddenin devamında; "Yetki alanına ilişkin tüm uyumsuzlukların FIFA, UEFA veya TFF hukuk organları tarafından karara bağlanacağı" düzenlenmektedir. Maddenin son fıkrasında ise; "Ulusal ihtilaflarda TFF'nin, uluslararası ihtilaflarda ise FIFA'nın yetkili olduğu belirtilmektedir.

TFF Statüsüne göre (m. 4/(son)); Mevzuatın emredici hükümlerinde aksi açıkça öngörülmediği sürece TFF, Türkiye'deki kendi üyeleri, kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktör ve antrenörler, futbolcu temsilcileri, sağlık personelleri ve müsabaka organizatörleri arasında çıkan uyumsuzlukları çözmek için gerekli kurumsal düzenlemeleri yapmakla görevlidir. Bu bağlamda TFF, öncelikle dostane ilişkileri teşvik edecektir. Ancak yine de sorunlar çıktığında, taraflar, TFF Statüsünde düzenlenen hukuk kurullarının yetkisini tanıyacaktır. Bunu sağlamak için daha federasyon üyeliğine başvuru aşamasında gerekli hukuksal tedbirler alınmaktadır: Başvuru sahibinin (spor kulüplerinin) yetkilileri tarafından imzalanmış ve başvuru sahibinin FIFA, UEFA ve TFF'nin bütün statüleri, talimatları ve kararlarına uyacağına ve

bunların statülerinde belirtildiği şekliyle CAS/TAS'ı tanıdığına ve kendi üyelerinin, kulüplerinin, yetkililerinin ve futbolcularının da bunlara uymasını temin edeceğine ilişkin taahhütnamesinin hazır edilmesi, üyeliğe başvuru şartları arasında düzenlenmiştir.

Ayrıca, başvuru sahibinin (kulüplerin) yürürlükte bulunan Futbol Oyun Kurallarına, Futsal ve Plaj Futbolu Oyun Kurallarına uyacağına dair taahhütnamesi de başvuru sırasında aranan belgelerdendir. Böylece, TFF'ye üye olmak isteyenlerin, usul hukuku anlamında bir ihtiyari tahkim sistemine girmeyi kabul etmeleri zorunlu tutulmaktadır.

Ancak, Türk Hukuku bakımından 2011 yılından sonra federasyonların sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin kararları zorunlu tahkim sistemine tabi tutulmuştur. O halde ortaya çıkacak uyuşmazlıklardan doğrudan doğruya bu kapsamda olanlar bakımından, ilgiliden taahhütname alınıp alınmadığına bakılmaksızın zorunlu tahkim usulü geçerlidir. Türk hukukunda spora ilişkin zorunlu tahkim uygulamasından, konumuzla ilgili bazı önemli sonuçlar ve sorunlar ortaya çıkmaktadır:

- Birincisi, Tahkim Kurulunda görülen uyuşmazlıklardan, ancak bir tarafı federasyon olan ve doğrudan doğruya sporun yönetimi veya disiplini ile ilgili olanlar zorunlu tahkime tabidirler. O halde; örneğin TFF üyelerinin kendi aralarında, diğer kulüplerle, kulüplerin futbolcular yahut teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, müsabaka organizatörleri ile olan ekonomik anlaşmazlıkları, zorunlu tahkim kapsamında değildir. Bu tür anlaşmazlıkları, öncelikle karara bağlayacak Uyuşmazlıkları Çözme Kurulunun kararına yapılan itirazlar üzerine nihai olarak çözme görevi de verilen Tahkim Kurulu, bu görevlerini tarafların yapacakları tahkim anlaşmaları çerçevesinde ancak ihtiyari tahkim kurallarına göre yürütebilir.

- Fakat, yukarıda sayılanlar arasında olsa dahi, sporun doğrudan yönetimine yahut disiplinine ilişkin anlaşmazlıklar, TFF disiplin kurullarında alınan kararlar yoluyla TFF kararı haline geldiklerinde, bunlara karşı yapılan başvurular da zorunlu tahkim kapsamında çözülürler.

- TFF ile diğer spor aktörleri arasında çıkacak mali anlaşmazlıklar da, uyuşmazlık kurulu ve nihai olarak da tahkim kurulunca aynı şekilde ancak ihtiyari tahkim kurallarına göre çözülebilirler.

- Bu tür ekonomik nitelikli uyuşmazlıklara ilişkin tahkim kurulu kararları hakkında, tahkim kurulu mevzuatında aksi düzenlenmiş olsa bile, sınırlı da olsa bazı yasal yollara başvurulabilmesi mümkün olabilmelidir.

Tahkim Kurulu talimatının "Tahkim Kurulu kararlarının kesinliği" başlıklı 14. Maddesinde, ise; "Kurul kararları kesindir; idari veya yargısal mercilerin onayına tabi olmadığı gibi, bu kararlara karşı idari veya yargısal mercilere de başvurulamaz" düzenlemesi yer almaktadır. Buradaki kesinlik kuralını, zorunlu tahkim yoluna tabi uyuşmazlıklar bakımından anlamak gerekir. Yoksa, ihtiyari tahkim kapsamındaki tahkim kurulu kararlarına karşı, şartları varsa Hukuk Muhakemeleri kanunu (6100 sayılı kanun) kapsamında sınırlı şekilde de olsa başvuru yolları mevcut olabilir. Buradaki başvuru haklarından önceden verilecek bir taahhütname ile vazgeçmenin hukuksal bir bağlayıcılığı bulunmayacaktır. Çünkü, Anayasal bir hak olan hak arama hürriyetinden önceden vazgeçilmesi söz konusu değildir. Ancak burada, temel sorun, hangi uyuşmazlıkların zorunlu tahkime, hangi uyuşmazlıkların ise ihtiyari tahkime tabi olduğunun somut durumlar bağlamında nasıl karara bağlanacağı, bu konuya ilişkin tartışmalı durumlarda nihai sözü kimin söyleyeceğidir. İşte bu nedenle, tahkim kurullarının göre alanına ilişkin uyuşmazlıkları karara bağlama görevinin de Uyuşmazlık Mahkemesine verilmesi düşünülebilir.

Öte yandan, zorunlu tahkim başvurularında Tahkim Kurulu kararlarının kesinliği hem Anayasa hem de kanunla düzenlendiğinden, talimattaki kural bu kez yeterli hukuksal dayanağa da sahiptir; o halde, statü ile yetkilendirilmesi söz konusu ol(a)madığından, bu tür kararlara karşı uluslararası tahkim mahkemesine (CAS/TAS) başvurulması da söz konusu olamayacaktır. TFF Statüsünde yetkilendirilme yapılabilseydi, sınırları çizilmiş bazı spor uyuşmazlıklarına ilişkin Tahkim Kurulu kararların bu mahkemede ikinci derecede incelenebilmesi

mümkün olabilirdi. Yasa değişikliğine gerek olmaksızın, ihtiyari tahkim kapsamındaki bazı uyuşmazlıklara karşı TFF statüsünde yapılacak küçük bir düzenleme ile bu yolun açılması düşünülebilir.

Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS/TAS), bir üst spor mahkemesi olarak, ancak ya doğrudan yetkilendirildiğinde ilk derecede uyuşmazlıkları çözme, ya da ilgili federasyonların kararlarına karşı, onların iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra yapılan başvuruları, ilgili federasyonun statüsünde yetkilendirilmiş olması şartıyla ikinci derecede inceleme yetkisine sahip olmaktadır. Yukarıda izah edildiği üzere, TFF’nun faaliyetleri çerçevesinde herhangi bir spor uyuşmazlığının temyizden bu mahkemeye iletilmesi söz konusu değildir. TFF faaliyetleri çerçevesinde tarafların doğrudan bir uyuşmazlığı ilk derecede ihtiyari hakem olarak da bu mahkemeye götürmeleri, Türkiye’deki yasal düzenlemeler ve TFF statüsü gereği yine mümkün gözükmemektedir.

Ancak, TFF’ye üye bir kulübün taraf olduğu bir uyuşmazlık, UEFA veya FIFA faaliyetleri çerçevesinde yürütülen spor etkinlikleri kapsamında ortaya çıkmışsa, bu kuruluşların bünyesinde oluşacak nihai kararlara karşı yapılacak bir başvuru ile Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesine (CAS/TAS) taşınabilmektedir. Bunu, diğer uluslararası spor faaliyetleri bakımından da benzer şekilde söylemek mümkündür. Çünkü, bütün uluslararası spor federasyonları ve diğer örgütlenmeler, kendi statülerine CAS’ın yargı yetkisini tanıyan hükümler koymaktadırlar.

Nitekim, TFF statüsünde de, bu federasyonların organlarının yargı yetkisi, 64. Maddedeki sınırlamalar çerçevesinde kabul edilmiştir. Buna göre; “FIFA ve UEFA Statüleri uyarınca, kesin ve bağlayıcı bir FIFA veya UEFA kararına yönelik tüm itirazlar İsviçre Lozan’da bulunan Spor Tahkim Mahkemesi (CAS/TAS) tarafından ele alınır” denilmekle, bu federasyonların ve Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesinin yetkisi tanınmaktadır. Fakat bu yetki şu şekilde sınırlandırılmaktadır: “Ancak CAS/TAS, oyun kuralları ihlalleri, FIFA ve UEFA Statülerinin ilgili hükümleri doğrultusundaki askıya almalar veya TFF’nin bağımsız ve

usulüne uygun olarak oluşturduğu Tahkim Kurulu tarafından alınan kararlar aleyhindeki itirazlara bakamaz". Öyleyse, bu düzenlemeye rağmen TFF Tahkim Kurulu kararları aleyhine TAS/CAS nezdinde itirazda bulunulması söz konusu değildir⁴².

Ancak TFF'nin bu konudaki öncelikli görevi, "FIFA ve UEFA Statülerinde belirtilen yargı kurullarının ve FIFA Statüsü'nün 59 ve 60. maddeleri ile UEFA Statüsü'nün 59. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği şekliyle Spor Tahkim Mahkemesi'nin (CAS) yetkisini tanımaktır" (statü, m.2/m). Nitekim, TFF statüsündeki düzenlemelerle bu yapılmış, söz konusu yargı kurullarının ve Spor Tahkim Mahkemesinin yetkisi belirtilen çerçevede tanınmıştır.

Öte yandan, TFF'nin görevlerinden biri de, "Kendi üyelerinin, kulüplerin, futbolcuların, hakemlerin, yöneticilerin, teknik direktörlerin ve antrenörlerin, sağlık personelinin, futbolcu temsilcilerinin, müsabaka organizatörlerinin ve diğer tüm ilgililerin FIFA ve UEFA'nın statü, talimat ve kararlarına ve ayrıca adı geçen futbol otoritelerinin yetkili organ ve kurullarının verdiği kararlara uymalarını sağlamak" (statü, m.2/f) tır. Aynı şekilde, bu görev 64. Maddede; "TFF, kendisinin ve üyelerinin, futbolcuların, resmi görevlilerin ve müsabaka organizatörleri ve futbolcu temsilcilerinin FIFA veya UEFA organları ile CAS/TAS tarafından alınan ve kesinleşen tüm kararlarına tam olarak uymasını sağlar" denilmek suretiyle daha somut şekilde tekrarlanmaktadır.

Bu konuda sonuç olarak şunları belirtmek gerekir; Türk Spor Yargısında Tahkim Kurulu kararlarına karşı ne genel temyiz yolunun, ne de en azından çerçevesi belirlenmiş bazı önemli uyuşmazlıklar bakımından Uluslararası Tahkim Mahkemesine (TAS/CAS) başvuru yolunun açık olmaması, spor uyuşmazlıklarında taraf olanların yeterli

42 Sporcuların, teknik direktörlerin ve antrenörlerin, sözleşmeden kaynaklanan ve yabancılik unsuru içeren ihtilaflar hakkında Tahkim Kurulu tarafından verilecek kararlara karşı, FIFA ve UEFA talimat ve düzenlemeleri doğrultusunda Spor Tahkim Mahkemesine (CAS) başvurulabilecekleri öne sürülmüştür. Ünlü, Taner; "Futbol Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümü", Avukat Kısmet Erkiner Armağanı- Spor Hukuku Yazıları, İstanbul Barosu Yayını, Ekim – 2014, s.186.

hukuksal güvenceye sahip olamamalarına yol açabilmektedir. Oysa, sınırları iyi çizilmiş bir genel temyiz yolu ve/veya aynı şekilde sınırlı bazı konularda Uluslararası Spor Mahkemesi (TAS/CAS) yolunun açık tutulması, olması gereken hukuk sistemi açısından arzu edilebilir⁴³.

V. SPOR DİSİPLİN HUKUKU VE SORUNLARI

1. Spor Genel Müdürlüğü Spor Disiplin Hukuku ve Sorunları

Anayasa’da (m.59/son), sporun disiplinine ilişkin spor federasyonlarının kararlarının zorunlu tahkime tabi olduğu belirtilmektedir. Ancak, kanunlarda spor suç ve cezalarına ilişkin neredeyse hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda, futbol dışındaki spor dallarına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı genel kanun olan 3289 sayılı kanunun (Spor Genel Müdürlüğü’nün teşkilat ve görevleri hakkında kanun) verilecek cezalar başlıklı 11. Maddesinde sadece şu düzenleme yer almaktadır:

“Beden terbiyesi ve spor çalışmalarında spor teşekkül ve kişilerin, disiplin ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak müeyyideler, kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir. Söz konusu fiillerin para cezası ile müeyyidelenendirilmesi mümkündür. Hangi cezaların paraya çevrileceği ceza yönetmeliğinde belirtilir. Uygulanacak para cezası on milyon lirayı geçemez. Bu miktarı üç katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir”.

43 Bilindiği üzere, uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi CAS/TAS, İsviçre’nin Lozan kentinde bulunmaktadır. Bu nedenle, kararları, hakem kararlarının tabi olduğu hukuk açısından, İsviçre Hukuku kurallarına tabidir. 1987 tarihli İsviçre Federal Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu’nun 190. Maddesi gereğince, hakem kararları; “mahkemenin gerektiği şekilde oluşturulmaması, yargılama yetkisine ilişkin hata yapılmış olması, talep edilen bir şeye karar verilmemesi ya da talep edilmeyen bir şeye hükmedilmiş olması, yargılamada eşit muamele görme veya savunma hakkının ihlali, verilen kararın kamu düzenine uygun olmaması gibi sebeplerle, kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde İsviçre Federal Mahkemesi’nde temyiz edilebilmektedir”. Küçükgüngör, s. 30, 119 nolu dipnotu.

Görüldüğü üzere, buradaki düzenleme son derece yetersizdir. Kanunda, disiplin suçlarından sadece "sportmenliğe aykırı fiiller" olarak söz edilmekte, bu fiillerin neler olduğunun tespiti yönetmeliğe bırakılmaktadır. Ancak kanun, bu yönetmelikle yapılacak düzenlemelerin de "kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak" yapılmasını öngörmektedir. Kanunlarda, içerik olarak disiplin suç ve cezalarına ilişkin somut bir düzenleme bulunmamaktadır. O halde, içerik düzenlemesinde tek somut ölçüt olarak geriye "Milletlerarası (uluslararası) teamüllere uygunluk" kalmaktadır. Bu da, sadece cezayı gerektirecek fiillerin (disiplin suçlarının) belirlenmesi bakımından kanunla çizilmeye çalışılan çok yetersiz ve belirsiz bir çerçeve düzenlemedir. Oysa bu yasal düzenleme, asıl cezalarda kanunilik ilkesi gereği, mutlaka kanunda açıkça yer alması gereken disiplin cezalarına ilişkin hiçbir belirleme ve somut düzenleme içermemektedir.

136

Burada kast edilen uluslararası teamüllerin, spor alanındaki uluslararası organizasyonlarda ortaya çıkan teamüller ve kurallar olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, CAS/TAS kararlarıyla ortaya çıkan müktesebat, spor dallarına ilişkin Avrupa federasyonlarının kuralları, özellikle olimpiyatlarda ve diğer uluslararası spor organizasyonlarında uygulanan kurallar ve teamüller, bu hususta kaynaklık edeceklerdir.

Kanunlarımızda spor disiplin suç ve cezaları konusunda başkaca somut bir düzenleme bulunmamakla birlikte, aslında burada belirtilen disiplin suçları da bir kabahat olduğuna göre, anılan düzenlemedeki (m.11) yollama gereği bu yönetmeliklerin (spor disiplin yönetmeliklerinin) düzenlenmesinin de kabahatlere ilişkin genel kurallara uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Özetle; kanunda disiplin suç ve cezalarına ilişkin çizilen sınır, içerik olarak Milletlerarası Teamüllere atıf yapmaktan başka somut bir düzenleme ve sınır içermese de, sadece disiplin suçlarına ilişkin olarak düzenleme usulü bakımından somut bir sınır içermektedir. Bu da, kabahatlere ilişkin hukukumuzda bulunan genel düzenlemelerdir. Örneğin, Anayasada yer alan suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, *kabahate uygulanacak yaptırımlar (cezalar) bakımından mutlak bir şekilde uygulanırken*, kabahat oluşturan fiiller

bakımından bazen genel çerçevesi çizilmek ve o çerçevenin içi idari düzenleyici işlemlerle belirlenmek suretiyle uygulanabilmektedir.

Oysa, bu anayasal ve yasal kuralların aksine; söz konusu düzenlemede (3289 sayılı kanun, m.11), hiçbir spor disiplin cezası (spor yaptırımı) yasayla belirlenmemiştir. Bu düzenlemede sadece disiplin yaptırımlarının para cezası şeklinde de olabileceği, diğer disiplin cezalarının bazılarının da paraya çevrilmesinin mümkün olabileceği, bu paraya çevirme halinin hangi disiplin cezaları hakkında uygulanabileceğinin de yönetmelikle belirleneceği hususları bulunmaktadır. Son olarak, sadece para cezalarına ilişkin olarak bir üst sınır (on milyon Türk Lirası) da belirlenmekte, bu üst sınırın üç katına kadar artırılması hususunda da Bakanlar Kuruluna yetki verilmektedir.

Görüldüğü üzere, 3289 sayılı kanunda, sadece para cezası bakımından, oldukça eksik de olsa, bir düzenleme söz konusudur. Ama diğer disiplin yaptırımları hakkında hiçbir düzenleme olmadığı gibi, para yaptırımını gerektirecek disiplin suçlarının genel çerçevesi de yasal olarak belirlenmemiştir.

Oysa, disiplin yönetmeliklerinde yer alan cezalar (yaptırımlar), sadece para cezalarından ibaret değildir; ihtar, kınama, ödüllerin iadesi, ihraç, müsabakadan men ve en önemlisi de hak mahrumiyeti cezası gibi çeşitli yaptırımlar mevcuttur. Bu cezalar, kanunda yer almadığı gibi, bu cezaları gerektirecek fiillerin (disiplin suçlarının) genel çerçevesi de kanunda çizilmiş değildir. Buna rağmen idare ya da federasyonlar tarafından yürürlüğe konulan disiplin yönetmelikleri ile spor disiplin cezaları ve suçları düzenlenip uygulanabilir mi?

Bilindiği üzere, spor konusu Anayasanın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlıklı üçüncü bölümünde temel hak ve hürriyetler arasında düzenlenmiştir. Bu bölümde yer alan IX. Faslın (m.58, 59) başlığı "Gençlik ve Spor" dur. Burada yer alan 59. Maddeye göre; "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder; Devlet başarılı sporcuyu korur".

Öyleyse, "sporun geliştirilmesini sağlayacak tedbirleri almak ve kitlelere yayılmasını teşvik etmek, ayrıca başarılı sporcuları korumak" devlet için bir görev ve Anayasayla devlete yüklenen bir kamu hizmeti olduğu kadar, vatandaşlar bakımından da bir haktır. Örneğin, spor yapmak, ülke ve dünya çapında başarılar elde etmek isteyen genç bir Türk vatandaşı açısından, bu düzenlemeler bir hak bahşetmektedir. Öncelikle, spor yapmak isteyenlerin önünde engeller kaldırılmalı, fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Spor disiplini adı altında gençlerin spor istikballerinin önüne engeller çıkartılması, onlara spor federasyonları ya da idareler tarafından, yasal bir temele dayalı olmaksızın geçici ya da sürekli hak mahrumiyeti gibi birtakım disiplin yaptırımları uygulanması, Anayasal sistemimiz ile uyumlu değildir. Spor yapmak Türk vatandaşları açısından Anayasal bir temel hak olduğuna göre, bu hakkın sınırlanması da ancak Anayasal sistem içerisinde mümkün olabilir.

Yine, bilindiği üzere, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel sistem, Anayasanın 13. Maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre;

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz".

O halde, bir temel hakkın sınırlanması için, öncelikle bu sınırlamanın bir kanunla yapılması gerekir. Ayrıca bu kanunun, anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere dayanması da zorunludur. Spor yapma hakkı, Anayasanın 59. Maddesinden doğan bir hak olduğuna göre, sınırlama sebepleri bakımından önce bu maddeye bakılacaktır. Anılan maddede herhangi bir sınırlama sebebi gösterilmediğine göre, herhangi bir kişinin bireysel spor yapma hakkının yasayla da sınırlan-dırılması mümkün değildir. Nitekim, hapisanelerde en ağır suçlardan mahkum olsa bile bütün mahkumların spor yapmaları için gerekli

imkanlar sağlanmaya çalışılmaktadır. Çünkü spor yapma hakkının kişisel durumlarla doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır.

Öte yandan, spor yapmak, özellikle profesyonel spor faaliyetleri anlamında, aynı zamanda bir geçim kaynağı olması bakımından bir meslektir ve bu yönüyle teşebbüs hürriyeti (Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti)⁴⁴ ile de ilgilidir. Sporun, belli bir kulüp çatısı altında ve belli bir federasyonun faaliyetleri çerçevesinde yapılması halinde de, teşebbüs hürriyetinin yanı sıra, dernek kurma hürriyeti dahil⁴⁵, başka bazı temel hak ve özgürlüklerle de ilgisi bulunmaktadır. Öyleyse, hem teşebbüs hürriyeti, hem de dernek kurma hakkına ilişkin anayasal sınırlama sebepleri bu tür etkinlikler için de sınırlama sebebi olabilecek ve bu sebeplere dayalı olarak ancak yasayla düzenlemeler yapılabilecektir⁴⁶.

Ancak, yapılacak yasal düzenlemeler, bu sebeplere dayansa bile, serbestçe yapılamayacaktır. Yani, temel haklar kanunla sınırlanabilse de, bu sınırlama yetkisinin de anayasal bazı sınırlamaları vardır. Buna göre;

44 IV. Çalışma ve sözleşme hürriyeti

Madde 48 – “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır”. Burada, spor federasyonlarının faaliyetlerinin güvenlik içerisinde yürütülmesi bağlamında, disiplin suç ve cezalarının düzenlenmesi, spor federasyonlarına gerekli bazı kamusal yetkilerin verilmesi gibi hususlar sayılabilir. Bu faaliyetlerin kararlılık içinde yürütülmesi bağlamında da, zorunlu tahkim usulünün getirilerek uyuşmazlıkların uzamasının önlenmesi tedbirlerinin alınması belirtilebilir. Yani, 59. Maddedeki doğrudan düzenlemenin yanı sıra, bu maddedeki düzenleme de tahkim usulünün anayasal meşruiyet kaynakları arasında sayılabilir.

45 Dernek kurma hürriyeti Anayasanın 33. Maddesinde düzenlenmektedir. Bu hürriyetin anayasal sınırları olarak maddede şu düzenleme mevcuttur; “Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir”.

46 Konunun, suç ve cezalara ilişkin esaslar bağlamında Anayasanın 38. Maddesindeki düzenlemeler bakımından da anayasal sınırlılıkları bulunduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, para cezaları, mülkiyet hakkına bir müdahale niteliği de taşıdığından, buna ilişkin düzenlemeler yapılırken Anayasanın “Mülkiyet Hakkı” başlıklı 35. Maddesinin de dikkate alınması gerekmektedir.

- Öncelikle, yasayla yapılacak sınırlamalar, öncelikle Anayasanın ilgili maddesinde belirtilen *sınırlama sebeplerine* dayanmak zorundadır. Bu konu hakkında yukarıda bilgi verildi.

- İkincisi, yapılacak sınırlamalar *hakkın özüne* dokunmayacaktır⁴⁷. Sınırlama sonrası o hakkın hiç kullanılamaması ya da kullanılmasının anlamsız hale gelmesi, hakkın özüne dokunulduğu anlamına gelecektir.

- Sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olacaktır, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine aykırı olamayacaktır⁴⁸.

47 Temel hakların sınırlandırılmasının sınırına ilişkin bu düzenleme, 1961 Anayasasının 11/II. Maddesinde şu şekilde yer almıştı: "Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz". 1982 Anayasasının temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin 13. Maddesinde(1961 Anayasasının 11. Maddesine karşılık gelen madde) ise, bu düzenlemeye (hakkın özüne dokunamama) yer verilmemişti. Fakat söz konusu 13. madde, 1961 Anayasasının 11. Maddesinde yer almayan yeni bir ölçüt içermektedir. Buna göre; temel haklara ilişkin olarak getirilecek kısıtlamalar, "demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı" olamayacaktır. Öğretide, işte bu son ölçüte aykırılık halinde hakkın özüne dokunulmuş olacağı kabul edildi ve Anayasa'da lafzen yazılı olmasa da hakkın özü kavramı temel hakların sınırlandırılmasında bir sınırlamanın sınırı olarak varlığını sürdürdü. Türk hukukunda derinlemesine incelenen ve Anayasa Mahkemesi içtihatları temelinde etrafında geniş bir müktesebat oluşturulan bu kavramdan vazgeçilmek istenmedi. Nihayet, 2001 yılı değişikliği ile (03.10.2001 tarih ve 4792 sayılı kanun, m.2) öze dokunma yasağı 13. Maddeye tekrar bir temel hakların sınırlandırılmasının sınırı olarak tekrar dahil edilmiştir. Temel hakların sınırlandırılmasına ve özellikle hakkın özü kavramına (öze dokunma yasağına) ilişkin olarak, 1961 Anayasası döneminde oluşan müktesebata ilişkin olarak şu esere bakılabilir: Sağlam, Fazıl; "Temel Hakların Sınırlanması ve Özü", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, no:50, Ankara 1982. Anayasa'da yapılan 2001 değişikliklerine ilişkin değerlendirmeler için bk. Aslan, Zühtü; "Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa'nın 13. Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler", Anayasa Yargısı (2002), Anayasa mahkemesi Yayını, s.139- 155.

48 Temel hakların sınırlandırılmasının sınırına ilişkin bu düzenleme, 1961 Anayasasının 11/II. Maddesinde şu şekilde yer almıştı: "Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz". 1982 Anayasasının temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin 13. Maddesinde (1961 Anayasasının 11. Maddesine karşılık gelen madde) ise, bu düzenlemeye (hakkın özüne dokunamama) yer verilmemişti. Fakat söz konusu 13. madde, 1961 Anayasasının 11. Maddesinde yer almayan yeni bir ölçüt içermektedir. Buna göre; temel haklara ilişkin olarak getirilecek kısıtlamalar, "demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı" olamayacaktır. Öğretide, işte bu son ölçüte aykırılık halinde hakkın özüne dokunulmuş olacağı kabul edildi ve Anayasa'da lafzen yazılı olmasa da hakkın özü kavramı temel hakların sınırlandırılmasında bir sınırlamanın sınırı olarak varlığını sürdürdü. Daha sonra, 2011 yılı değişikliği ile(03.10.2001 tarih ve 4792 sayılı kanun, m.2) öze dokunma yasağı 13. Maddeye tekrar bir temel hakların sınırlandırılmasının sınırı olarak tekrar dahil edilmiştir. Temel hakların sınırlandırılmasına ve özellikle hakkın özü kavramına (öze dokunma yasağına) ilişkin olarak şu esere bakılabilir: Sağlam, Fazıl; "Temel

- Kanunla yapılacak bu sınırlamalar, ölçülülük ilkesine de aykırı olamayacaktır.

Spor disiplin suç ve cezaları konusunda ise, değil bu anayasal ilkelere uygun yasal düzenleme yapılması, ortada adeta hiçbir yasal düzenleme bulunmamakta, bütün yetki idari düzenleyici işlemlere ve federasyonların talimatlarına aktarılmaktadır. Böylesi belirsizlikler içeren bir durumun Anayasal ilkelerle bağdaşması mümkün gözükmemektedir⁴⁹.

Hakların Sınırlanması ve Özü”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, no:50, Ankara 1982.

49 Yükseköğretim Kanununun 53/b maddesinde şu düzenleme bulunmaktadır: “Öğretim elemanları, memur ve diğer personele uygulanabilecek disiplin cezaları uyarıma, kınama, yönetim görevinden ayırma, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma cezalarıdır. *Hangi fiillere hangi disiplin cezasının uygulanacağı, bu bentte sayılan kişilerin disiplin işlemleri ve disiplin amirlerinin yetkileri, Devlet memurlarına uygulanan usul ve esaslar da göz önüne alınmak suretiyle Yükseköğretim Kurulunca düzenlenir.*”

Görüldüğü üzere, tıpkı spor disiplin hukukunda federasyonlara ve idareye, bazen verilecek disiplin cezalarının neler olacağı bile belirtilmeden, ama her durumda cezayı gerektiren fiillerin neler olacağının çerçevesi dahi çizilmeden yasayla düzenlenmesi zorunlu olan hususlarda yetki devri yapılmasında olduğu gibi, bu yasal düzenlemede de cezaları gerektiren fiillerin neler olduğunu belirleme yetkisi- somut bir çerçeve çizilmeksizin- idareye devredilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yukarıda yer verilen 53/b maddesinin ikinci cümlesini, aralarında “suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlıklı 38. Maddenin de yer aldığı Anayasa maddelerine aykırı bulup iptal etmiş, yasama yetkisinin devredilmezliği yönünden ise, zaten iptal kararı verildiği için incelemeye gerek görmemiştir (14.01.2014 tarih, 2014/100,2015/6 E-K sayılı karar; 07.04.2015/29319 R.G.). “Dava dilekçesinde, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin uygulama alanına disiplin suçlarının da dâhil olduğu, buna bağlı olarak disiplin ve ceza işlerinin kanunla düzenlenmesi gerektiği, hangi fiillere hangi disiplin cezasının uygulanacağını ve bu kişilerin disiplin işlemleri ve disiplin amirlerinin yetkilerinin Yükseköğretim Kurulunca düzenlenmesinin hukuki belirlilik ile suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığı, yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği, bazı branşlarda görevli öğretim elemanlarının faaliyetlerinin akademik gereklilikler nedeniyle düşünce, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti ile bilim ve sanat hürriyetine aykırı kabul edilerek disiplin yaptırımına tabi tutulabileceği belirtilerek kuralın, Anayasa’nın 2., 7., 25., 26., 27., 38., 90. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

.....
“Anayasanın 38. maddesinde suç ve cezaların kanuniliği ilkesi düzenlenmiştir. Ceza yaptırımına bağlanan fiilin kanunun “açıkça” suç sayması şartına bağlanmış olmasıyla, suç ve cezalara ilişkin düzenlemelerin şekli bakımından kanun biçiminde çıkarılması yeterli olmayıp bunların içerik bakımından da belirli amacı gerçekleştirmeye elverişli olmaları gerekir. Bu açıdan kanunun metni, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Bu nedenle,

2. Kabahatler Kanunu ve Spor Disiplin Hukuku

Spor disiplin suç ve cezaları hakkında, 3289 sayılı kanunun 11. Maddesinde yer alan çok yetersiz düzenlemenin dışında, kanunlarda açıkça yapılan hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, söz konusu maddede yer alan "*kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak* yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir" düzenlemesine yine de bir anlam vermek gerekmektedir.

Kanunlarda, açıkça spor disiplin cezalarına ve suçlarına ilişkin düzenlemeler olmasa da, disiplin suç ve cezalarını da kapsadığı açık olan Kabahatler Kanununda (5326 sayılı kanun) suç ve cezaların düzenlenmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Bilindiği üzere, Kabahatlerin bir kısmı suç sayılarak ceza hukukuna dahil olmakta ve ceza kanununda yer almakta, bir kısmı ise idari yaptırım şeklinde idare hukuku kapsamında düzenlenmekte idi. Modern dünyadaki genel eğilime de uygun olarak, 2005 yılında yürürlüğe konulan Kabahatler Kanunu ile, Ceza Kanununda yer alan kabahatler de oradan çıkartılarak, bütün idari yaptırımları kapsayacak şekilde bir yasal düzenleme yürürlüğe konulmuştur (5326 sayılı kanun).

Bu kanunun, "Genel Kanun Niteliği" başlıklı 3. Maddesine göre; Kanunun, İdari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin

belirli bir kesinlik içinde kanunda hangi fiile hangi hukuksal yaptırımın bağlandığının bireyler tarafından bilinmesi ve eylemlerin sonuçlarının öngörülebilmesi gerekir.

Dava konusu kural bu hâliyle disiplin uygulamaları ile ilgili olarak genel ilkeleri ortaya koymamakta, disiplin cezalarını gerektiren hâl ve durumları belirlememektedir. Ayrıca kuralda, disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullar, disiplin cezalarının verilmesinde zamanasımı ve karar verme süreleri, yüksek disiplin kurulunun çalışma usul ve yöntemleri, kurul kararlarına itiraz ve savunma hakkı başta olmak üzere kamu görevlilerinin hakları, cezaların tatbik edilme şekli ve disiplin cezalarının hangi hâllerde özlük dosyasından silinebileceği gibi konuların hiçbirisi ile ilgili kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla kapsama dâhil personelin disiplin işlemlerine dair usul ve esasların kanunda gösterilmeyerek, tüm bu işlemlerin Yükseköğretim Kurulunca düzenlenmesini öngören dava konusu kural, Anayasa'nın 38., 128. ve 130. maddeleriyle bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 38., 128. ve 130. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

.....
Kural Anayasa'nın 38., 128. ve 130. maddelerine aykırı bulunarak iptal edildiğinden, ayrıca Anayasa'nın 2. ve 7. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir".

hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde; diğer genel hükümleri ise, *idari para cezası* veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren *bütün fiiller hakkında*, uygulanır.

O halde, kabahatler kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri, Anayasanın 59. Maddesi ve 3289 sayılı kanununun zorunlu tahkim yolunu düzenleyen ek maddeleri hükümleri karşısında uygulanamayacaktır. Ancak, diğer genel hükümleri, özellikle idari para cezaları bakımından uygulanacaktır.

Kanunun “Kanunilik İlkesi” başlıklı 4. Maddesinde ise; yaptırımlar bakımından tıpkı ceza hukukunda olduğu gibi kanunilik ilkesinin mutlak olarak uygulanacağı düzenlenmektedir: *Kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarı, ancak kanunla belirlenebilir.*

Ancak, yaptırımları gerektiren fiillerin belirlenmesinde kanunilik ilkesi ceza hukukundaki kadar katı bir şekilde uygulanmayacaktır. Burada, kanun koyucu yaptırım gerektiren fiillerin belirlenmesini isterse tamamen kendisi yapabileceği gibi, belirleyeceği çerçeve hükmün (yaptırım gerektiren fiilin kapsam ve koşullarının) içeriğini belirleme yetkisini genel düzenleyici işlemlerle doldurulmak üzere idareye de bırakabilecektir: “*Hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir*”.

Şimdi; 3289 sayılı kanunun 11. Maddesinde yapılan çerçeve düzenlemede, yapılacak ceza yönetmeliğinin kanunlara aykırı olamayacağı açıkça belirtilmektedir. Zaten, bu yasal düzenleme ile herhangi bir kanuna istisna getirilmediğine göre, bu kanundan alınacak yetki ile yapılacak yönetmeliğin de kanunlara aykırı olması düşünülemez. Çünkü idare, kanunlar çerçevesinde hareket etmek ve işlemlerini kanunlara uygun şekilde yapmak zorundadır. Buradaki kanun terimi, yasama organı tarafından yürürlüğe konulan bütün kanunları kapsar. Kabahatler kanunu da bu kanunlardan biridir. O halde, idarenin yönetmelikle düzenleyebileceği disiplin hukukuna (disiplin suç ve cezalarına) ilişkin alan; kanunla kesin ve net şekilde belirlenen disiplin

cezalarının, yine kanunlarla çerçevesi (kapsam ve koşulları) belirlenen hangi fiillerin ihlali halinde verilebileceğine ilişkin ayrıntıların düzenlenmesinden ibarettir⁵⁰.

Mevcut halde, hem disiplin cezalarının açık ve net şekilde yasayla belirlenmemesi, hem de disiplin suçlarına ilişkin çerçeve hükümlerin yasada yer almaması anayasal ve yasal sistemimizle uyumlu değildir⁵¹.

3. Futbol Disiplin Hukuku ve Sorunları

TFF'nin kuruluş ve görevleri hakkındaki 5894 sayılı kanunun "Cezalar" başlıklı 15. Maddesinde, futbol disiplin suç ve cezalarını belirleme konusunda TFF'ye tam bir yetki devri yapıldığı görülmektedir:

"Futbol müsabaka ve faaliyetlerinde kulüplere ve kişilere disiplin ihlalleri ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak cezalar, FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak TFF Statüsü ve Statünün çizdiği çerçevede Yönetim Kurulunun yapacağı talimatlarla belirlenir".

Yukarıdan beri izah edildiği üzere, spora ilişkin teşebbüs hürriyeti ve dernek kurma hakkına ilişkin olarak, disiplin suç ve cezaları bağlamında Anayasal sistem gereği ancak yasama organı tarafından getirilebilecek sınırlamalar, yasayla TFF statüsüne (yani statüyü yapacak ya da değiştirebilecek TFF Genel Kuruluna) ve talimatları yapabilecek ya da değiştirebilecek olan TFF yönetim kuruluna devredilmektedir. Bu düzenleme, en başta yasama yetkisinin devredilmezliğine ilişkin Anayasal yasağa aykırıdır (Anayasa, m.7). Ayrıca, yasama yetkisinin kullanılması, egemenliğin kullanılmasına ilişkin üç temel yöntemden

50 Öte yandan, federasyonlar ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki disiplin kurullarının oluşumu ve işleyişinin de, özellikle federasyonların ana statüsünde bir organ olarak düzenlendikten sonra alt düzenleyici işlemlerle yapılması gerekecektir. Nitekim uygulama da bu şekildedir.

51 Kabahatler kanununa göre (5326 sayılı kanun, m.16); idari yaptırımlar; idari para cezaları ve idari tedbirlerden oluşmaktadır. İdari tedbirler de, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve diğer idari tedbirlerden oluşmaktadır. Bir defa, idari para cezasını gerektiren bütün fiiller hakkında, kanunun, kanun yollarına ilişkin hükümler dışında kalan bütün genel hükümlerinin(m.1 ila 26) uygulanması gerekmektedir. Öyleyse, disiplin yönetmelikleri ya da talimatları düzenlenirken, özellikle para cezalarını gerektiren fiiller bakımından bu genel hükümlerin dikkate alınması gerekmektedir.

biri olduğu için, bu yetkinin devri, aynı zamanda egemenliğin devri yasağı ile de yakından ilgilidir. Anayasadaki düzenlemeye göre (m.6);

Madde 6 – Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

Bir defa, egemenlik yetkisi, ancak Türk Milleti adına ve Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar (yasama, yürütme ve yargı erki ile, bizzat Anayasada düzenlenen idari organlar) tarafından kullanılır. Anayasada, TFF bir yetkili organ olarak düzenlenmemiştir. Anayasanın 59. Maddesinde söz edilen Tahkim Kurulu da, ancak Anayasal düzenlemeler ışığında yasama organının çizdiği sınırlar içerisinde oluşan hukuku uygulayacaktır.

TFF’nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (5894 sayılı kanun), yukarıda yer verilen 15. Maddesi ile, Anayasal yasaklara açıkça aykırı şekilde futbol sporuna ilişkin disiplin suç ve cezalarını ilk elden düzenleme yetkisini TFF Genel Kuruluna ve TFF Yönetim Kuruluna bırakmakta, netice itibarıyla egemenliğin yasamaya ilişkin kısmının kullanımını bir kişiye (TFF Tüzel Kişiliğine) devredilmektedir. Kanundaki bu düzenleme, Anayasanın 6 ve 7. Maddelerindeki yasaklara (egemenliğin hiçbir kişiye ya da zümreye bırakılamayacağı yasağı ile yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine) açıkça aykırı düşmektedir. Yapılması gereken iş, öncelikle FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak disiplin cezalarının tamamının, her bir disiplin suçunun ise genel çerçevesinin yasayla belirlenmesinden sonra, sadece suçların ayrıntıya ilişkin kısımlarının Türkiye Futbol Federasyonuna bırakılmasıdır⁵².

52 Şöyle bir düşünce de öne sürülebilir; hatta bütün bu kurulan sistemin temelinde bu şekilde bir düşünce mantığının yer aldığı anlaşılmaktadır: “Bu (TFF) bir federasyondur. Nasıl ki herhangi bir dernek ya da federasyon kendi disiplin kurallarını kendisi düzenleyebilirse, TFF de aynı şekilde bunu(kendi disiplin kurallarını, disiplin suç ve

Yasanın, disiplin suç ve cezalarına ilişkin çerçeveyi belirleme yetkisini devrettiği TFF Statüsünün 58. Maddesinde, bu çerçeve şöylece belirlenmiştir: "Futbol müsabakaları ve organizasyonlar sırasında kulüpler ve bireyler tarafından işlenen tüm disiplin ihlalleri ve sportmenlik dışı davranışlar ve bu gibi kulüp ve kişilere uygulanacak disiplin cezaları TFF Yönetim Kurulu tarafından, genel kabul görmüş ulusal ve uluslararası uygulamalar ile FIFA ve UEFA Disiplin Talimatları doğrultusunda çıkarılacak TFF Disiplin Talimatı'nda düzenlenir."

"Disiplin Kurulları, kulüpler ve kişiler tarafından sergilenen tüm disiplin ihlalleri veya sportmenlik dışı davranışları ele alır ve karara bağlar".

Spor faaliyetleri esnasındaki disiplin ihlalleri veya sportmenlik dışı davranış ve tutumlara uygulanacak disiplin cezaları, TFF statüsünde (m.58) gruplara ayrılarak sayılmaktadır:

İlk grupta, *hem gerçek hem de tüzel kişiler (kulüpler)* için geçerli olan cezalara yer verilmektedir. Bunlar: İhtar, kınama, para cezası ve ödüllerin iadesi cezaları olarak sayılmaktadır.

Sadece gerçek kişiler için uygulanabilecek disiplin cezaları ise, şöylece sayılmaktadır: İhtar, ihraç, müsabakadan men, soyunma odası ve/veya yedek kulübesine giriş yasağı, stadyuma giriş yasağı, hak mahrumiyeti (Futbolla ilgili her türlü faaliyetten men edilme) ve Lisansın askıya alınması.

cezalarını belirlemeyi) yapabilir. Üstelik, kanunla da yetkilendirildiği için, bu yetkiye herhangi bir federasyona göre evleviyetle sahiptir".

Bu düşünce kabul edilemez. Çünkü: Öncelikle, TFF herhangi bir federasyon değil, kanunla kurulan bir federasyondur. Kanun, bu federasyona birçok kamusal yetkiler tanımaktadır. O halde bu federasyonun yaptığı işlemler, tıpkı bir idari organ gibi tek yanlı olarak muhatapları hakkında (onların rızası aranmaksızın) hukuksal sonuç doğurmakta, hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaktadır. Ayrı bir kanunu olduğu ve kanunla yetkilendirildiği için, sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin olarak faaliyetlerinde dernekler hukukunun sınırlılıklarından ayrık tutulmaktadır. Dahası, futbol alanındaki bütün faaliyetleri yönetmek bakımından tam bir tekele sahiptir. Gerçekten de, 5894 sayılı kanunun 3/ a) maddesinde, "Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetini yürütmek, düzenlemek ve denetlemek" görevi TFF'ye verilmektedir. Özel hukuk hükümlerine tabi olsa da, tamamen kamusal ayrıcalıklara dayalı görevleri olan böylesi bir teşkilatın sıradan bir federasyon gibi değerlendirilmesi mümkün değildir. Yaptığı işlemler idari işlemlerdir ve yasama organı tarafından özel hukuk hükümlerine tabi bir idari organın düzenlenmesi esas alınarak ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

Sadece Tüzel kişiler için uygulanabilecek disiplin cezaları ise şunlardır: Transfer yasağı, seyircisiz oynama, tarafsız sahada oynama, saha kapatma (Belirli bir sahada oynamama), belirli bir tribünün veya bölümün boş bırakılması, müsabaka sonucunun iptali, ihraç, hükmen mağlubiyet, puan tenzili ve bir alt lige düşürme.

Statüde sadece disiplin cezalarının neler olduğu belirlenmiş, disiplin ihlalleri ve sportmenliğe aykırı davranışlardan oluşacağı belirtilen disiplin suçları ise, tamamen yönetim kurulunca çıkartılacak olan disiplin talimatına bırakılmıştır⁵³.

Ancak, burada unutulmaması gereken bir husus da şudur: TFF’nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un (5894 sayılı kanun, m.15) “Cezalar” başlıklı maddesine göre; Futbol müsabaka ve faaliyetlerinde kulüplere ve kişilere disiplin ihlalleri ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak cezalar, FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak TFF Statüsü ve Statünün çizdiği çerçevede Yönetim Kurulunun yapacağı talimatlarla belirlenir”. Yani kanun, çerçeveyi belirleme yetkisini tamamen TFF statüsüne bırakmakta, TFF Statüsü de 58. Maddesinde adeta kanundaki düzenlemeyi tekrar ederek, bütün yetkiyi yönetim kurulunca çıkartılacak disiplin talimatına devretmektedir. Esasen kanunun hem cezaları bütünüyle kendisinin belirlemesi, hem de bu cezaları gerektiren fiillerin çerçevesini esaslı şekilde çizmesi gerekirdi.

VI. KONULARIN ANAYASAL İLKELER İŞİĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsanlık tarihi, son tahlilde bir temel hak ve özgürlükler mücadelesi tarihidir. Anayasalar, Anayasa Mahkemeleri ve bir bütün olarak hukuk devleti anlayışı, hep temel hak ve özgürlüklerin korunması için geliştirilmiş çağdaş kurumlardır. Hukuk devleti, insana öngörülebilir bir gelecek sunar. Bunun için, güçlerin bir elde toplanmaması, temel hakların anayasal güvenceye kavuşturulması, kamusal yetkilerin

53 Toplam 104 maddeden ibaret futbol disiplin talimatı, beş bölümden oluşmaktadır: Başlangıç Hükümleri (m.1-3), Genel Hükümler- Disiplin Cezaları-Disiplin İhlalleri(m. 4-61), Disiplin Kurullarının Oluşumu, Görevleri ve Çalışma Usulleri (m.62-72) , Disiplin Yargılaması ve Usul Hükümleri (m.73- 102) ve Son Hükümler (m.103-104)

tamamının yargısal denetime tabi olması ve bağımsız bir yargının varlığı, sağlanması gerekli asgari şekli şartlar olarak karşımıza çıkar.

Spor, Anayasamızda (m. 59) temel haklar bölümünde, Sosyal ve Ekonomik Haklar arasında düzenlenmiştir. Öyleyse, diğer bütün temel hak ve özgürlükler gibi, sporla ilgili her türlü kısıtlayıcı düzenlemeler, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimine (anayasa m.13) tabidir.

Öte yandan, spor hakkı, başka birtakım anayasal hak ve özgürlüklerle de yakından ilişkilidir. Örneğin; Kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı (m.17), mülkiyet hakkı (m.35) ve çalışma ve sözleşme hakkı (m.48) bunlar arasında sayılabilir. Öyleyse, spor hakkına getirilen herhangi bir kısıtlama, bütün bu temel hak ve özgürlüklerin de kısıtlanmasına yol açabilir.

Esasen, temel hak ve özgürlükler, anayasalarda ayrı ayrı düzenlenmelerine rağmen, aslında bir bütün teşkil ederler. Bir hakka getirilecek herhangi bir kısıtlama, diğer temel hakları da az veya çok etkiler. Bu nedenle, temel hakların kısıtlanması Anayasal güvenceye bağlanmış ve asgari bir standarda tabi tutulmuştur: Temel hakların ancak kanunla sınırlandırabilmeleri (idare tarafından sınırlandırılmama), ancak Anayasada belirtilen sebeplerle sınırlandırabilmeleri, öze dokunulmaması ve sınırlandırmanın ölçülülük ilkesine aykırı olamaması, temel hakların sınırlandırılmasında aranan asgari şartlar arasında yer alır.

Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemelerin ihlali, mevzuatta adli suç ya da kabahat olarak belirlenebilmekte; birincilerin karşılığında adli cezalar, ikincilerin karşılığında ise idari yaptırımlar (idari cezalar) öngörülebilmektedir. Yapılacak bu düzenlemelerin, temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin asgari standartların (Anayasa, m.13) yanı sıra, sınırlandırma usulü ve sınırlandırmayı yapacak organ bakımından başka bir takım anayasalar ilkelere de uygun olması zorundadır: Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi (m.36) bu ilkelerin başında gelir. Aslında bu ilke de, Türk Milletine ait olan egemenlik yetkisinin belli bir kişi veya zümreye devredilememesi (m.6) yasağı ile, aynı ilkede yer alan "hiç kimsenin kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi

kullanamaması” yasağına ve bu yasakların yasama yetkisi bakımından özel bir görünümü olan “yasama yetkisinin devredilmezliği” ilkesine dayanır.

Bütün bu ilke, yasak ve düzenlemelerin temelinde, kişilere hukuk güvenliği ve öngörülebilir bir gelecek sağlamayan hukuk devleti sisteminin kurulması amacı yatar.

Sporun disiplinine ilişkin düzenlemeler, spor disiplin suçları (spor kabahatleri) ile bu suçlar (kabahatler) karşılığında öngörülen idari yaptırımlar (disiplin cezaları) içermektedir ve bütün bu düzenlemelerin disiplin talimatı adı altında spor federasyonlarının organları (yönetim kurulları) tarafından neredeyse ilk elden düzenlenip yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Gerçekten de, spor federasyonlarına yetki veren kanunlarda; ne TFF’nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5894 (m. 15) sayılı kanunda, ne de Spor Genel Müdürlüğü’nün kuruluş ve görevleri hakkında 3289 sayılı kanunda (m.11), spor disiplin cezaları düzenlenmemiş, spor suçlarının çerçevesi çizilmemiştir. Bu kanunlar, disiplin suçlarını belirleme, disiplin suçlarını düzenleme yetkisini doğrudan doğruya disiplin yönetmeliğine, federasyon ana statüsüne ve federasyon yönetim kurulu tarafından yürürlüğe konulacak disiplin talimatlarına bırakmışlardır.

Disiplin suç ve cezalarına ilişkin olarak yapılan bu düzenlemeler; başta suç ve cezaların kanuniliği, yasama yetkisinin devredilmezliği, egemenliğin hiçbir kişiye ve zümreye devredilmezliği yasağı, temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin asgari standartları belirleyen 13. Madde düzenlemeleri olmak üzere, tüm anayasal sistemle açıkça uyumsuzdur. Spor federasyonlarının özel hukuk tüzel kişisi oldukları, dernekler hukukuna tabi bulundukları, kendi kurallarını kendilerinin koyabilecekleri gibi savunmalar da, bu açık Anayasa aykırılıklarını perdeleyebilecek durumda değildir. Kamusal güç ve yetki verilen her kuruluş, o kamusal yetkilerini hukuk sistemi ile uyumlu şekilde kullanmak zorundadır. Spor federasyonları, ülkemizin uluslararası spor ilişkilerini ülke adına yürüten, kuruldukları spor dalında spor kamu hizmetinin sunulmasında tekel (imtiyaz) sahibi olan kuruluşlardır. Bu

kuruluşların, sahip kılındıkları kamusal yetki, ayrıcalık ve üstünlükler dikkate alınmaksızın sırf adından hareketle sıradan bir dernek üst kuruluşu gibi değerlendirilmesi söz konusu olamaz.

Spor Tahkim Kurullarının durumuna gelince: Temel hakların kurumsal güvencesi, bağımsız bir yargı sisteminin varlığıdır. Bilindiği üzere, Anayasanın 59. Maddesinde yapılan değişiklikten sonra, spor federasyonlarının sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin kararları aleyhine ancak tahkim kurullarına gidilebilmekte, genel devlet yargısında bu tür işlemler aleyhine dava açılmamaktadır. Üstelik de, tahkim kurullarının kararları aleyhine hiçbir yargı merciine başvurulamamaktadır. Verdikleri kararlar bu derece kesin ve bağlayıcı olan tahkim kurullarının bağımsızlığı son derece önemlidir ve anayasal bir zorunluluktur.

Ülkemizde, biri TFF bünyesinde, biri de Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde olmak üzere iki adet spor tahkim kurulu bulunmaktadır.

TFF Tahkim Kurulu'nun kuruluş ve görevleri, kanunla düzenlenmemiştir. Kanun (5894 sayılı TFF'nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m.6), sadece tahkim kurulunun bağımsız ve tarafsız zorunlu bir tahkim mercii olduğunu düzenlemekte ve TFF Statüsü ve ilgili talimatlarda belirtilen nitelikteki uyuşmazlıklar ile ilgili nihai karar mercii olduğunu belirtmektedir. Kanun, tarafsızlık ve bağımsızlığın nasıl sağlanacağına ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Tahkim Kurulunun hangi tür uyuşmazlıklara bakacağı da kanunda yer almamakta, bütün bu hususlarda "TFF Statüsü ve ilgili talimatlara" yollama yapılmaktadır.

Daha da önemlisi, kanunda (m.6/3) "Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler TFF Statüsünde belirlenir. Tahkim Kurulunun işleyişi ve usul kuralları TFF tarafından çıkarılacak talimatta yer alır" denilmek suretiyle; yargısal görev yaptığı ve adı tahkim kurulu olsa da zorunlu bir yol olarak öngörüldüğü, bütün bu nedenlerle (üstelik de kararları aleyhine hiçbir yere başvurulamayan) bir yargı mercii olduğu açık olan bu kurula ilişkin her türlü düzenlemenin TFF statüsüne

bırakılması, “mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkileri, işleyişleri ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir” diyen Anayasa hükmüne (m.142) açıkça aykırıdır.

Kanunun, Anayasaya açıkça aykırı şekilde yetki devri yaptığı TFF Statüsünde ise şu düzenleme yer almaktadır (statü, m.61): “Tahkim Kurulu, Federasyon Başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile en az beş yıllık meslekî tecrübeye sahip hukukçular arasından seçilecek bir Başkan ve altı asıl ve altı yedek üyeden oluşur. Üyelerin belirlenmesinde FIFA ve UEFA’nın kuralları esas alınır”.

Üyeleri, federasyon yönetim kurulu kararıyla ve yönetim kurulunun görevi süresince vazife yapmak üzere seçilen bu kurulun, yine federasyon statüsünde belirlenen görevlerinden önemli bir kısmının yönetim kurulu kararları aleyhine yapılan başvurular hakkında karar vermeyi gerektirdiği görülmektedir. Örneğin, yönetim kurulu tarafından çıkartılan talimatlar ya da yönetim kurulu tarafından benimsenip uygulamaya konulan etik kurul kararları aleyhine yapılan başvuruları da tahkim kurulu karara bağlayacaktır. Bir kurulun kendisini göreve getiren makamın kararlarını denetlemesi ve gerektiğinde iptal etmesi, çok iyimser bir temenniden ibaret kalabilir. Esasen böyle bir kurul, anılan görevleri bakımından yargısal bir kurul olmaktan ziyade, bir danışma kurulu olmayı daha çok hak edebilir.

Bütün bunlardan başka; Anayasa’ya göre (m.59), ancak spor federasyonlarının sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin kararları zorunlu tahkim uygulamasına tabi tutulmuş iken, kanunda TFF tahkim kurulunun görevleri bu şekilde sınırlanmamakta ve ucu açık şekilde düzenlenmektedir. Kanundaki ucu açık yollama nedeniyle TFF Statüsü ile her türlü görev bu kurula verilebilmektedir. Örneğin, spor faaliyetlerinin aktörleri arasındaki ekonomik çıkar çekişmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar dahi zorunlu tahkim kapsamında nihai olarak karara bağlanmak üzere bu kurula görev olarak verilmektedir (Statü, m.62). Oysa, Anayasa’nın çizdiği sınırlar dışında kalan görevler, kamu düzeninin söz konusu olmadığı durumlarla sınırlı olmak üzere ancak ihtiyari tahkim konusu olarak düzenlenebilir ve bu kapsamda

verilen kararlar aleyhine de HMK da öngörülen yasal başvuru yolları kapatılamaz.

Bütün bu nedenlerle; TFF Tahkim kuruluna ilişkin kanundaki düzenleme; yasama yetkisinin devredilmezliği ve yargı organlarının kanunla düzenlenmesi ilkeleri başta olmak üzere, bütün Anayasal sisteme tamamen aykırıdır. Kanundaki bu düzenleme, Anayasanın zorunlu tahkim yolu için öngörülen tahkim kurullarının dayanağı olan hükmüne (m. 59) de aykırıdır. Dahası; yasama ve yargı yetkileri, egemenliğin en temel iki kullanılma biçimidir. Bu nedenle, Anayasa'da yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi (m.7) vardır ve yine bu nedenle yargı organlarının görev, yetki ve işleyişinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur (m.142). TFF Tahkim kuruluna ilişkin yasal düzenleme, bütün bu anayasal ilkelere açıkça aykırıdır: Ancak yasama organınca yapılabilecek düzenlemeler bir spor federasyonuna devredilmekle, aslında egemenliğin kullanılışı bir kişiye (TFF) devredilmek suretiyle, Anayasanın en temel ilkesine (Egemenliğin kullanılışının bir kişi ya da zümreye bırakılamayacağı) de aykırı davranılmıştır. Hukuken çok vahim olan bu durum kabul edilemez.

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'na baktığımızda; bu kurulun görev ve yetkileri ile üyelerinin belirlenmesine ilişkin hususların kanunla (3289 sayılı kanun, ek madde 9/7) belirlendiği, kurulda yapılacak yargılamalarda uygulanacak usulün de yine ana hatlarıyla kanunda (ek madde, 9/A) yer aldığı görülmektedir. Ancak, bu kurulun yapısı ve işleyişine ilişkin olarak da oldukça önemli anayasal sorunlar yine de mevcuttur:

Birincisi, bu kurulun bütün üyeleri, Genel Müdürün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl için görevlendirilir. Yargısal görev yaptığı açık olan bir organın (bir yargı organının) bütün üyelerinin yürütme organı tarafından belli süre için göreve getirilmesinin ve o süre sonunda da yeniden görevlendirilebilecek olmasının, kurulun bağımsızlığına ve kurul üyelerinin tarafsızlığına vereceği sistemsel zarar, getirilecek hiçbir yasal güvence ile dengelenebilecek durumda değildir. Bu nedenle, anılan düzenleme yargı organlarının

anayasal nitelikleriyle hiçbir şekilde bağdaşabilir değildir. Kurul üyelerinin atanma usulünün ve niteliklerinin, kurulun bağımsızlığını ve üyelerin tarafsızlığını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekir.

İkincisi, kurulun görev alanına ilişkin ciddi sorunlar da bulunmaktadır: Bu sorunlardan ilki, kurulun görev alanına ilişkin kapsam sorundur. Spor Genel Müdürlüğünün taraf olduğu uyuşmazlıklar da kurulun görev alanına dahil edilmektedir. Oysa, Anayasa’da (m.59) sadece spor federasyonlarının kararlarından kaynaklanan (sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin) uyuşmazlıklar zorunlu tahkim yargısına tabi tutulmaktadır. Spor Genel Müdürlüğü kararlarının bu kapsama girdiği, görev konusunun geniş yorumlanması anlamına gelebilir. Spor Genel Müdürlüğü idari bir kuruluş olduğundan, zorunlu tahkime girmeyen kararlarının ihtiyari tahkim kapsamında düzenlenmesi de söz konusu olamaz; çünkü idari işlemlerin yargısal denetiminin idari yargı yerlerince yapılması kamu düzenindendir. Özetle, tahkim kuruluna yasada bu konuya ilişkin verilen görevler, Anayasa’ya uygunluk açısından tartışmalı durumdadır. İkinci olarak, bütün üyelerini Spor Bakanının atadığı ve bütün üyelerin atanmasının da Spor Genel Müdürü’nün önerisine dayandığı bir kurulun, Spor Genel Müdürlüğü’nün taraf olduğu uyuşmazlıklarda zorunlu yargı yetkisine sahip olması ve üstelik de kararlarının kesin olması, en azından anılan konularda kurulun bağımsızlığını ve tarafsızlığını tartışmalı hale getirir. Üçüncüsü, yargısal görev yaptığı açık olan bu kurulun üyelerinin, sıradan bir idari görevlinin atanma usulüne paralel şekilde düzenlenmesi, yargıya ilişkin Anayasal ilkelerle ve güçler ayrımı ilkesiyle uyumlu değildir.

Kurulun görev alanına ilişkin kapsam sorununun bir diğer boyutu; yasa ile kurula Anayasal Görev sınırlarını aşan yeni görevler verilmesi, bu görevlerin de zorunlu tahkim yargılaması kapsamında düzenlenmesi, diğer bir Anayasaya aykırılık halini teşkil etmektedir: Bazı hallerde federasyonların genel kurula götürülmesi için geçici komitelerin kurul tarafından belirlenmesi (ek madde, 9/9), mevcut durumda bu kapsamda verilebilecek ilginç bir örnektir. Bu komitenin belirlediği

delege listesine karşı itirazların da kurula yapılması durumunda, kurulun bu itirazlar konusunda verdiği kararların da yasal olarak "kurul kararlarının kesin olduğu" kesin olması nedeniyle, Asliye Hukuk Mahkemesinde federasyon genel kurul kararlarının iptali için açılan davalarda yapılacak denetimin sadece genel kurulun fiilen icrası ile sınırlı olarak yapıldığı görülmektedir. Oysa Tahkim Kurulunun görevi, anayasal olarak ancak spor federasyonlarının sporun yönetimine ilişkin kararlarına ilişkin itirazlarla sınırlıdır ve spor federasyonlarının yönetimine ilişkin hukuksal sorunlar bu kapsamda değildir, Asliye Hukuk mahkemelerinin görevine girmektedir. Fakat yasayla bu kurullara yeni yeni görevler verilmek suretiyle, ülkede yeterince denetlenemeyen bir alan oluşmasına yol açılması tehlikesi bu örnekte en açık şekilde kendini göstermektedir. Bu durumun hukuk devleti ilkesi açısından yaratacağı ilave sakıncalar vahim boyutlara ulaşabilir.

Bir diğer sorun, spor tahkim kurulları ile diğer yargı yerleri arasında ortaya çıkabilecek görev uyuşmazlıklarına ilişkindir: Mevcut durumda, spor tahkim kurulları ile diğer yargı kolları arasında çıkacak görev uyuşmazlıkların çözümlenebileceği bir mekanizma mevcut değildir. Bu mekanizmanın da bir an önce kurulması gerekir. Uyuşmazlık Mahkemesi kanunda yapılacak bir düzenleme ile bu husus rahatlıkla sağlanabilir. Böylece, tahkim kurullarının zorunlu yargı yetkisinin sınırlarının belirlenmesi mümkün olacaktır. Tahkim kurullarına, kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyen durumlarda ihtiyari tahkim görevi de verilebilir. Ancak bu tür görevler, zorunlu tahkim yoluna ilişkin görevler gibi kesin olmayacak, HMK çerçevesinde yargısal başvuru yolları bu tür kararlar için açık olmaya devam edecektir.

SONUÇ

Sonuç olarak, tahkim kurullarının yapısı; bunların bağımsızlığını, üyelerinin tarafsızlığını ve çok daha vasıflı uzman kişilerden oluşmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu kurulların; uygulayacakları yargılama usullerinin taraflara yeterli yargısal güvenceyi sağlayacak şekilde oluşturulmasına ve özellikle görev alanlarının bir bütün olarak Anayasal ilkelerle uyumlu olmasına en üst düzeyde özen gösterilmelidir. Zorunlu tahkim yolu olan görevleri ile bu kapsamda olmayan görevleri birbirinden açık şekilde ayrılmalı, zorunlu tahkime ilişkin görev alanları bakımından diğer yargı kolları ile aralarında çıkabilecek görev uyuşmazlıklarının çözümü görevi de Uyuşmazlık Mahkemesi'ne verilmelidir.

Bu kurulların ihtiyari tahkime ilişkin görevleri, halen HMK'da düzenlenen tahkim müessesinin hukuksal statüsüne tabidir. Özellikle TFF Tahkim Kurulu'nun bu kapsama giren kararları aleyhine HMK 439. Maddesine göre tahkim kurulunun bulunduğu yer mahkemesinde iptal davası açılabilir. Ancak, spor hukuku gerçekten uzmanlık gerektiren bir alan olduğundan ve spor uyuşmazlıklarının mümkün olduğunca hızlı çözülmesi gerektiğinden, ister zorunlu, ister ihtiyari tahkim kapsamında verilmiş olsun, spor tahkim kurullarının bütün nihai kararları, kanunda düzenlenecek usule göre ve kanunda belirtilen sebeplere dayalı olarak, Yargıtay'da oluşturulacak bir uzmanlık dairesinde temyiz edilebilmelidir. Halen HMK'da düzenlenmiş bulunan iptal davası için öngörülen sebepler, söz konusu kanunda temyiz sebepleri olarak belirlenebilir⁵⁴.

54 İptal davasının sebepleri, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439. Maddesinde şöyle düzenlenmektedir (sadece iptal sebeplerine ilişkin kısım)

- (1) Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. İptal davası, tahkim yerindeki mahkemede açılır; öncelikle ve ivedilikle görülür.
- (2) a) Tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu,
- b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı,
- c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği,
- ç) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği,

Spor disiplin hukukuna gelince: Madem ki sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin spor federasyonu kararları aleyhine yapılacak başvurular zorunlu tahkim yoluna tabi tutulmaktadır ve madem ki bu federasyonlar uluslararası müsabakalarda ülkemizi temsille görevli ve yetkili kılınma ve her türlü spor disiplin cezaları vermeye yetkili olma başta olmak üzere birçok kamusal yetkiyle donatılmaktadır, öyleyse, spor yapma hakkı ve bu hakkın ilişkili olduğu birçok anayasal hakkın kullanımının sınırlandırılması veya durdurulması sonucunu doğuracak spor disiplinine ilişkin suç ve cezaların da, suç ve cezaların kanuniliği ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleri başta olmak üzere, temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin Anayasal ilke ve kurallara uygun olarak düzenlenmesi mutlak bir hukuksal zorunluluk arz etmektedir.

Yapılacak bu düzenlemelerde; spor federasyonlarının faaliyetlerinde uygulanacak spor disiplin cezalarının kanunlarda tüketici bir şekilde kesin olarak belirlenmesi; bu cezaları gerektirecek disiplin suçlarının ise, Anayasamızdaki ve kabahatler kanunundaki genel ilkelere uygun olarak, en azından çerçevesinin yasayla yeterli ayrıntıyı içerir şekilde düzenlenmesi gerekir.

Faaliyet gösterdikleri spor alanlarında kanunlarla tekel nitelikli kamusal yetkilere sahip kılınan spor federasyonlarına, sıradan bir dernekler birliği imiş gibi bakmak ve spor disiplin suç ve cezalarının belirlenmesini bunların kendi iç işleri imiş gibi düşünmek mümkün değildir. Yasa koyucu, elbette işin teknik niteliğini ve uluslararası genel kabul görmüş ilkelerini temel almakla birlikte, yukarıda belirtilen anayasal zorunlulukları çerçevesinde oyunun kurallarını bizatihi belirlemek zorundadır.

-
- d) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı,
 - e) Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu,
 - f) Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği,
 - g) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,
 - ğ) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu,
- tespit edilirse, hakem kararları iptal edilebilir.

Umulur ki, başta spor yapma hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri böylece daha güvenceli hale gelen sporcuların ve kendini daha öngörülebilir bir hukuk sisteminin korumasında hisseden spor faaliyetinin diğer tüm aktörlerinin sahip olacakları moral güç, sporun topluma yayılmasında ve Türk Sporunun bütün spor dalları bakımından dünyada hak ettiği yeri almasında itici bir güç teşkil edecektir.

EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLER VE SPORTİF ETKİNLİKLERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Fatma ARSLAN*

Doç. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI**

Doç. Dr. Oktay ÇAKMAKÇI***

* Necmettin Erbakan Üniversitesi Turizm Fakültesi
Rekreasyon Yönetimi Bölümü.

** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Spor Sağlık
Anabilimdalı.

*** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

ENGELLİLİK NEDİR

(Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2004). Türkiye’de 2002 nüfus sayımına göre özürlü olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranının % 12,3 olduğu, buna göre ülkemizde yaklaşık 8,5 milyon özürlü vatandaşımızın olduğu saptanmıştır (DİE, 2004). Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”da engelli doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetle DSÖ, 1978 yılında Alma Ata Deklarasyonu’yla özürlü bireylerin yaşadıkları toplum içinde günlük yaşamlarında bağımsız, aktif ve üretken kişiler haline gelmelerini hedefleyen “topluma dayalı rehabilitasyonun” genel yapısını ortaya koymuştur (www.ozida.gov.tr).

TÜRKİYE’DE ENGELLİLERİN DURUMU

Ülkemizdeki yasal düzenlemelere baktığımızda pek çok yasa maddesi, genelge ve yönetmeliğin mevcut olduğu görülür. 2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı “Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” bu alanda düzenlenmiş en kapsamlı kanundur (Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat, 2006). Yasanın ardından, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından, 2007 yılında “Engelsiz Türkiye Projesi” başlatılmış ve pek çok kuruluşun katılımıyla ülke düzeyinde yayılmıştır. Projenin amacı devletin özürlülere tanıdığı haklar ve kolaylıkların, anlaşılması ve uygulanması için çalışmalar yapmaktır (www.ozida.gov.tr/engelsizturkiyeprojesi,2011) Sivil toplum örgütlenmeleri açısından bakıldığında engellilerle ilgili 1.142 dernek, 47 vakıf, 4 konfederasyon, 7 federasyon, 4 spor federasyonu ve 176 engelli spor kulübünün kurulmuş olduğu görülür. Ayrıca belediyeler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye İş Kurumu, Şehit

ve Gaziler Kuruluşu gibi pek çok kurumun ve kuruluşun engellilerle ilgili hizmetlerinin bulunduğu görülmektedir. (www.ozida.gov.tr/engelsizturkiyeprojesi, 2011).

Ülke genelinde engellilerle ilgili ilk büyük çalışma 2002 yılı nüfus sayımında gerçekleştirilen Türkiye Engelliler Araştırmasıdır. Bu araştırmanın sonuçları 2003 yılında yayınlanmıştır ve bu araştırmaya göre nüfusumuzun % 12,8'ini engelli bireyler oluşturmaktadır. Aynı araştırma en yüksek engelli grubunun ortopedik engelliler olduğunu ortaya koymuştur (% 1,25). Görme engelliler % 0,6, işitme engelliler % 0,4, zihinsel engeli olanlar % 0,5 dil ve konuşma engeli olanlar % 0,4 ve ruhsal ve kronik hastalığı olanlar da % 9,7 oranındadırlar. Birden fazla engeli olanlar % 11,4'ü oluşturmaktadır (DİE, 2004). 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması'na göre engellilerin % 78,3'ü işgücüne dâhil olmayan nüfustur (DİE, 2004). 2012 yılı rakamlarına göre farklı oranlarda engele sahip olan 501.287 kişi engellilik maaşı alırken, 59.517 kişinin 18 yaş altı engelli yakını maaşı aldığı görülmektedir. 2013 Şubat ayı istatistiklerinde kamu ve özelde toplam 72.250 kişinin, engelli çalıştırmakla zorunlu işyerlerinde, istihdam edildiği görülmektedir. Ülkemizde doğumsal sebeplere bağlı engellilik oranının azaltılmasına yönelik bazı tarama ve destekleme programları mevcuttur (www.saglik.gov.tr)

ENGELLİLERE YÖNELİK MEVCUT ÇALIŞMALAR VE İNCELEMENİN AMACI

Ülkemizde, Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3(a) maddesinde ise özürlü: "...doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi" tanımlamaktadır (Resmi, 2005).

Engelli bireylere ilişkin en önemli nokta, toplumda engellilikle ilgili “farkındalığın yaratılması” ve “anlaşılma” gereksinimlerinin karşılanmasıdır (Şahin, 2004).

Son yıllarda gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, engel türü ne olursa olsun, ekonomik ve toplumsal yaşam içinde engelli tabanlı ayrımcılıkla mücadele etmek, gerek yasal gerekse sosyo-ekonomik düzenlemelerle toplumsal farkındalığı artırmak için engelli katılımlı eğitim, sosyal politikalar, ekonomi gibi modellerin oluşturulması gerektiğinde birleşmektedirler (Barnes, 1997).

Ülkemizde son on yılda engelli hakları kapsamında yapılan iyileştirici düzenlemelere kısaca bakıldığında, atılan en önemli adımlardan birinin, 5378 sayılı ve 1/7/2005 tarihli Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un Geçici 2 ve 3. maddeleri ile kamu kurumları ile mahalli idarelere getirilen fiziksel erişilebilirlik düzenleme yükümlülüğü olduğu görülmektedir. Yine bir başka düzenleme kapsamında, engelli hakları konusunda çalışan birimler yeniden şekillendirilmiş ve 633 sayılı ve 3/6/2011 tarihli KHK ile Özürlüler İdaresi Başkanlığı ilga edilerek bu kuruma ait iş ve işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne ve ilgili diğer genel müdürlüklere aktarılmıştır. Çalışamayacak durumda olan ya da iş bulamayan engellilere bağlanan 2022 sayılı Kanun kapsamındaki aylıklar % 200 ila 300 oranlarında artırılarak anlamlı bir tutara ulaşmış, aylık bağlananların kapsamı genişletilmiştir. İlk defa bakıma muhtaç tüm engelliler bakım hizmeti kapsamına alınmış, engellilere evde veya özel bakım merkezlerinde sunulan bakım hizmetinin ücretlerinin ödenmesi sağlanmıştır. Çağdaşlığın önemli göstergelerinden olan bu hizmetlere ayrılan bütçede çok önemli artışlar sağlanmıştır. Engellilerin devlet memurluğuna alınmalarına ilişkin sınavların kamu kurum ve kuruluşlarınca ayrı ayrı yapılması yerine, 6111 sayılı Kanun’la ilk defa devlet memuru olarak atanacak engelliler için ayrı ve merkezi bir sınav yapılması esas getirilmiştir. Engel gruplarına özgü hükümler de içeren merkezi yerleştirme sınavına ilişkin yönetmelik yürürlüğe girmiş ve

2012 yılı içinde ilk merkezi sınav gerçekleştirilmiştir (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2013).

Bir diğer önemli madde yasa önünde eşit anılma maddesidir. Ülkemizde de çok tartışmalı bir konu olmasıyla birlikte özellikle zihinsel engelli ve ruhsal, psikolojik, psikiyatrik tanı almış bireylerin yasa önünde diğer vatandaşlarla eşit olarak var olabilmeleri ve kendileriyle ilgili kararları almaları açısından desteklenmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2013).

Konfederasyon, 1986 yılında 2908 sayılı Kanun'la kurulmuş, ülkemizdeki özörlöölere hizmet eden sivil toplum kuruluşlarının en üst kuruluşudur. Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu, Ortopedik Özörlöölüler Federasyonu, Zihinsel Özörlöölüler Federasyonu, Görme TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU Engelli Hakları İnceleme Raporu 25 Engelliler Federasyonu, Spastik Çocuklar ve Erişkinler Dernekleri - Cerebral Plasy Federasyonu üye federasyonlar olup ölk geneline üye dernek sayısı ise yaklaşık 600'dür (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2013).

Zihinsel Özörlöölüler Federasyonu Başkanı Aynur Dankaz -"Ölke-mizde sayısı 2,5 milyon kadar olan zihinsel engelliler, engelliler içinde en dezavantajlı gruptur. "Türk Ceza Kanunu'nun 32'nci maddesi ve 57'nci maddesi, mevcut hâliyle eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi ceza ilkelerine ve insan haklarına da aykırıdır. Zira zihinsel engellilik sürekli olan ve eğitim ve öğretim yoluyla iyileşme sağlanabilen bir rahatsızlık iken, akıl hastalığı tedaviyle düzelebilen bir durumdur. Ancak Kanun'un 32'nci ve 57'nci maddeleri ile zihinsel engelliler ile akıl hastaları aynı hükümlere tabi tutulmaktadır." (TBMM İnsan Hakları Komisyonu, 2013).

ENGELLİLİĞİN SINIFLANDIRILMASI

Engellilerle ilgili veri tabanı oluşturabilmek ve engelli bireylerin yasal haklarını kullanabilmelerini sağlamak için özörlöölük ölçütleri

gereklidir. Bu amaçla çeşitli sınıflandırma sistemleri kullanılmıştır. DSÖ standardize edilmiş ve çok boyutlu bir sınıflandırma sistemini ilk kez 1980 yılında ortaya koymuş ve daha sonra bu sistem geliştirilmiştir.

ENGELLİ SPORCULARI 6 ANA KATEGORİDE SINIFLANDIRMAK MÜMKÜNDÜR.

Ampute Kısmi veya tamamen uzuv kaybının olmasıdır (Omuz, dirsek, el bileği, kalça, diz, ayak bileği eklemi ve buna bağlı kol, bacak uzuvları değişik seviyeden olmayanlar)

Cerebral Palsy (Spastik vb. beyin özürlüleri) Kas tonusunu, refleksleri, postür ve hareketi kontrol ve koordine eden beyin saha veya sahalarının harabiyetine bağlı hareket ve postür bozukluğudur. Cerebral; beyin merkezli, Palsy; kas kontrolünün olmaması anlamındadır.

Zihinsel Engelliler Öğrenme ve uygulamada, iki veya daha fazla fonksiyonda limitasyonlar vardır. Bu fonksiyonlar; İletişim, kendine bakım, evde yaşam, sosyal beceriler, toplumsal alışkanlıklar, kendini idare etme, sağlık ve emniyet, eğlence ve iş, fonksiyonel becerilerdir.

Görme Engelliler Kısmi veya tamamen görme kaybının olmasıdır.

Omurilik Yaralanması Olanlar (Tekerlekli Sandalye'ye Bağımlı Olanlar) Travmatik Parapleji (Bel seviyesinin altında hareket kabiliyetinin en az % 10'nun kaybedilmesi) Quadripleji (Boyun bölgesinden aşağıda değişik derecelerde hareket kabiliyetinin kaybı, kolların, bacakların ve gövdenin kullanılamaması)

Les Autres (Fransızca 'diğer' anlamındadır) Bu grupların içinde yer almayan, hareket sisteminde görülen bozukluklar için kullanılmaktadır. Örneğin Dwarfism, MS gibi (E, 2011).

Zihinsel Engellilerde sınıflama

Zihinsel engelli çocuklar homojen bir grup değildir. Kendi içlerinde önemli farklılıkları vardır. Bu nedenle zihinsel engelli çocukların sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Zihinsel engelli çocuklar için 1921 yılında yapılan ilk sınıflandırma ile zekâ bölümü puanı

75-50 arasında olanlara moron, 50-25 arasında olanlara imbecile, 25'in altında olanlara ise idiot denilmektedir.

Zihinsel engellilerle çalışan çeşitli disiplinlerden uzmanlar, farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan iki sınıflandırma mevcuttur. Bunlar psikolojik ve eğitsel sınıflandırmalardır.

Psikolojik Sınıflandırma: Zihinsel yetersizlik gösteren çocukların % 90'ına yakını hafif derecede olan çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocuklar yaşlarıyla karşılaştıklarında, benzerlikleri farklılıklarından çok daha fazladır. Zihinsel yetersizlikleri orta ve ağır derecede olanların tüm zekâ geriliği gösteren çocuklar içerisinde oranları ise % 40 kadardır.

Eğitsel Sınıflandırma: Zihinsel engelli çocukların eğitim gereksinimlerine göre sınıflandırma yapılmaktadır. Zihinsel engelli çocukların neyi öğrenip neyi öğrenemeyeceklerine, ne derecede öğreneceklerine cevap aranmaktadır. Grupların oluşturulmasında psikolojik sınıflandırmada olduğu gibi yine zekâ bölümü puanları kullanılmaktadır. Fakat psikolojik sınıflandırmadan farklı olarak grupları birbirlerinden ayıran zekâ bölümü puanları esnek tutulmaktadır. Klasik eğitsel sınıflandırmalarda zihinsel engelliler genellikle eğitilebilir, öğretilebilir ve kurumluk ya da bağımlı olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Ancak son yıllarda demokratik eğitim anlayışının yaygınlaşması, kurumluk ya da bağımlı olarak adlandırılan grubun davranış değiştirme tekniklerine olumlu yanıtlar vermesi sonucunda bu gruba giren çocuklara ağır ve çok ağır derecede zihinsel engelliler ismi verilmiştir (MEGEP, 2007).

Eğitim kendi içerisinde alt bölümlere ayrılarak farklı düzeydeki bireylere, çeşitli yollardan hizmet sunar. Sunulan bu hizmetler içerisinde en önemlilerinden biri de özel eğitimidir. Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (Enç ve ark, 1998).

Zihinsel engelli öğrenciler özel eğitime ve özel gereksinimlere ihtiyaç duyan öğrenciler için de ilk sırayı bulunmaktadır. Zihinsel engelli öğrencilerin sportif faaliyetlere katılmaları hem sosyaleşmelerini hem de fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumlu etkilemektedir. Türkiye de zihinsel engelli bireyleri topluma kazandırmak adına çalışmalar yapılmaktadır.

Zihinsel Engelli çocukların içinde bulundukları durumu toplumsal, yasal, ekonomik ve psikolojik yönden ele aldığımızda, bu öğrencilerimizin eğitimden ayrı düşünülemeyeceği görülecektir. Zihinsel engellilerin eğitim gereksinimleri onların bazı özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Zihinsel engelliler homojen bir grup olmadığından, çeşitli özelliklere bağlı olarak kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar onların toplum yaşamına hazırlanmalarında gerekli olan birçok beceriyi öğrenmede başkalarının yardımına daha fazla gereksinim duymalarına yol açabilmektedir. Bu nedenle zihinsel engelli bireylerin değişik ortamlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için ciddi olarak hazırlanmaları gerekmektedir. Dolayısıyla zihinsel engellilerin eğitiminde en üst amaç, onların bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek olmalıdır. Bu amacı gerçekleştirirken de sanat ve sanat eğitimi çocuğun kendine güvenmesinde, yaratıcılığını geliştirmesinde ve bağımsız olmasında önemli rol oynamaktadır". (Özsoy ve ark, 1998)

Zihinsel engelli çocuklar, engelli çocuklar arasında en sık karşılaşılan gruptur. Buna rağmen, bu çocuklar toplum tarafından yeterince tanınmamaktadır. Hatta bu çocuklara ilişkin bazı ön yargı ve inançlar bulunmaktadır. Bunların başında zihinsel engelli çocuklar için hiçbir şeyin yapılamayacağı inancı gelmektedir (L, 2008).

Tüm zihinsel engellilerin yaklaşık yüzde 85'ini eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar oluşturmaktadır ve normal ilkökul programından yeterli şekilde yararlanamamaktadırlar. Ancak, bu çocukların ilkökul düzeyinde akademik konularda eğitilebilirlik, toplumda bağımsız yaşayabilecek düzeyde sosyal uyum, yetişkin düzeyinde kısmen ya da

tamamen destek alacak şekilde mesleki yeterlilik alanlarında gelişme potansiyeline sahip oldukları ifade edilmektedir (D, 2001).

Eğitilebilir (hafif derece) zihinsel engelli çocuklar; zekâ bölümleri çeşitli ölçeklerle sürekli olarak (45-75) arasında olan engelli grubudur. Bazı özel eğitimci ve alanında uzman kişiler bu bireyleri hafif derecede zihinsel engelli bireyler olarak da tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitimlerine dahil olabilirler ya da herhangi örgün bir okul eğitimine ek olarak rehabilitasyon ve özel eğitim alabilirler (İ, 2008) (Aktekin E, 2014).

Genel olarak zihinsel engelli çocuklar müthiş bir fiziksel güce sahiptirler. Çoğu kez denetimsiz bir süreç içinde çocuklar bu güçlerini olumsuz yönde kullanarak saldırgan eğilimlere dönüşürebilmektedirler. Oysa ki, bu fiziksel güç, çocuğun gelişimi açısından çok olumlu bir yöne kanalize edilmeyi beklemektedir (G, 2003).

Zihinsel engelli bireylerde spor uygulamalarının bireylerin hem günlük yaşam aktivitelerinde hem de yaşam kaliteleri üzerinde büyük önemi vardır.

Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey; Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir.

Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireydir, Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dâhil olmak üzere yaşam boyu

süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz A, 2015) (MEB, 2008)

Özel gereksinimi olan bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır (İlhan El, 2015), (Ersoy Ö, 2000).

Zihinsel engelli çocukların bir kısmı fiziksel yönden normal çocuklara çok benzerlik gösterirler ve onlar kadar yeteneklidirler. Zihinsel engelli çocuklar da, normal gelişim gösteren diğer çocuklar gibi birçok spor branşında başarılı olabilir (N, 1986)

Günümüzde zihinsel engelli bireylerin hareket etme gereksinimlerini karşılamak amacıyla yeteneklerine, sınırlılıklarına ve ilgilerine göre sportif becerilerine yönelik çalışma ve oyunlarla düzenlenen beden eğitimi programları hazırlanmaktadır (Eichsteadt, 1992) (Biçer Y, 2004).

İyi planlanmış bir beden eğitimi ve spor programı, zihinsel engelli çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu katkılarda bulunabilmektedir (Biçer Y, 2004) (J.P., 1990). Ülkemiz olanaklarına bakıldığında, zihinsel engelli çocukların özelliklerine uygun beden eğitimi programlarının uygulanmayışı dikkat çekmektedir.

(Biçer Y, 2004), yapmış oldukları çalışmalarında Elazığ'da 3 aylık özel düzenlenmiş ve kontrolü yapılmış güç kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların sportif yeteneklerini ve fiziksel performanslarını olumlu yönde geliştirdiği, onların fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlık gelişimlerine etkili olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir çalışmada ise; eğitimin vazgeçilmez unsuru olan beden eğitimi ve sporun eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğunu vurgulamaktadır (L, 2008).

Engelli bireylerin sosyal yaşama katılımlarının artmasında sporun çok önemli bir yeri vardır. Ayrıca spor veya herhangi bir fiziksel aktiviteye katılım kişinin farklı kimlik ve rollerini keşfetmesini sağlar, kendini algılayışını değiştirme fırsatı sunar, gurup duygusunu uyarır ve engelin farkındalığını azaltır (Groff, 2009).

(Atan T, 2016)Yapmış oldukları araştırmalarında 12 haftalık basketbol antrenmanı sonrası katılımcıların motorik test sonuçları-antrenman öncesine göre belirgin bir şekilde gelişme gösterdiğini tespit etmişler ve eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sportif aktivitelere mutlaka katılması gerektiği sonucuna varmışlardır.

Ayrıca (L, 2008), eğitimin vazgeçilmez unsuru olan beden eğitimi ve sporun eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğunu belirtilmektedir.

Yapılan diğer bir çalışmada da; adapte edilmiş farklı egzersiz programlarının otistik çocukların fiziksel uygunluk düzeyleri üzerine etkilerini belirlemek amacı ile planlanan bu çalışmanın sonucunda, otistik çocuklarda su içi egzersizlerin ve karada uzun süreli ve adapte edilmiş egzersiz programının fiziksel uygunluğu geliştirdiği saptanmıştır (Yanardağ M, 2009).

Her spor etkinliği engelliler için en başta toplumsal bir deneyimdir. Bunun yanında spor doğal ortamı içinde bulunan tüm bireyleri farklı şekillerde etkilemekte ve tüm gelişim boyutlarını desteklemektedir. Günümüzde engelli bireyler, normal gelişim gösteren bireylerin yaptığı spor branşlarının birçoğunu başarıyla yapmaktadır. Sportif etkinliklere katılma bireye, kasların güçlendirilmesi, koordinasyon gelişimi, denge gelişimi, duruş kontrol gelişimi, esneklik gelişimi, solunum ve dolaşım sisteminin gelişimi, spastisiteyi önleme alanlarında büyük yararlar sağlamaktadır. Spor etkinlikleri, zihinsel engelli bireylerdeki olumsuz özelliklerin üstesinden gelecek dinamikleri kendi içerisinde bulunduran ve bu yönüyle adeta bir rehabilitasyon aracı olarak düşünülebilecek etkili bir mekanizmadır. Sosyal etkileşim olanakları ve aktif bir yaşam biçimi içinde olma, yalnızlık kaygısının azaltılmasında da katkıda bulunabilir (İlhan EL, 2014).

Yörükoğlu'na göre (2000), günümüzde zihinsel engelli çocuklara en etkili yardım özel eğitimle sağlanmaktadır. Nasıl ki normal gelişim gösteren bireyler için beden eğitimi ve spor, genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ise, özel beden eğitimi ve spor programları da özel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir (A., 2000).

(Eichstaedt CB, 1992), Genellikle, eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar için küçük kas aktivitelerinden ziyade büyük kas aktiviteleri, uzun süre hareketsiz olmalarını gerektiren aktivitelerden ziyade sürekli hareketli olmalarını sağlayan aktiviteleri önermektedir.

Sonuç

Yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda eğitilebilir zihinsel engelli bireylerin katılmış oldukları herhangi bir sportif etkinliğin, onların fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlık üzerine önemli katkıya sahip olduğu gözlemlenmiştir. Sportif etkinliklerin gruba ve topluma ait olma duygusunu geliştirdiği, özgüvenlerini arttırdığı zihinsel beceriler kazandırdığı tespit edilmiştir.

Her toplumun kültürel farklılıklara sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda; engelli bireylerin yaşamış oldukları toplum yapısının yaşam kalitelerini etkileyebileceği görülmektedir. Ülkemizdeki eğitilebilir zihinsel engeli olan çocukların sayısı ve bu çocukların her hangi bir sportif aktiviteye katılım olanaklarının kifayetsizliği göz önünde bulundurulduğunda; eğitilebilir zihinsel engelli bireylerin eğitim aldığı kurumlarda hareket eğitimi ve fiziksel aktivite uygulayabilecek farklı disiplinlerden o alanda uzman bir beden eğitimi öğretmeni, fizyoterapistler, özel eğitim uzmanını ve spor uzmanı bulundurulmalı, zihinsel engelli bireylere yönelik hareket eğitimi ve fiziksel uygulamalar için uygun donanımına sahip alanlar yapılmalıdır.

Ayrıca eğitilebilir zihinsel engelli bireyler üzerine sportif etkinliklerin etkilerine yönelik farklı çalışma grupları kapsamında araştırmaların

yapılması ve metotların uygulanması onların toplumsal entegrasyonuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aktekin E, B. B. (2014). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişimine, Kapalı Alan Aktivitelerinin Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (6), 469-477.

Atan T, E. M. (2016). Basketbol Antrenmanının Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Motorik Özelliklerine Etkisinin İncelenmesi. *Journal of Sports and Performance Researches*, 7(1), 29-35.

Barnes, C. (1997). A legacy of oppression: A history of disability in Western culture. L. B. Oliver içinde, *Disability Studies: Past, Present and Future* (s. 3-24). Leeds: The Disability Press.

Biçer Y, S. Y. (2004). Güç ve Kuvvet Egzersizlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Hareket Beceri ve Yeteneklerine Etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 173-179.

D, Ö. (2001). *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*. Ankara: Nobel yayınları.

Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası,. (2004). *Türkiye Özürlüler Araştırması*. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 5-15-29-.

DİE, 2. (2004). *Türkiye Özürlüler Araştırması*. Ankara: Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Eichstaedt CB, L. B. (1992). *Physical Activity for Individuals with Mental Retardation*. Champaign, IL: Human Kinetics,.

Eichstaedt, C. a. (1992). *Adapted physical education in mental disabled children*. Canada: Human Kinetics Books.

Ersoy Ö, A. N. (2000). *Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri, özel eğitim*. İstanbul: YA-PA Yayınları. .

G, K. (2003). *Zihin Engellilerde Beden-Resim-Müzik Eğitimi Farklı Gelişen Çocukları*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Groff, D. G. (2009). Influence of adapted sport on quality of life: perceptions of athletes with cerebral palsy. *Disability Rehabilitation*, 31(4), 318-326.

<http://www.ozida.gov.tr>. (2011 , 11 3). *Engelsiz Türkiye Projesi*. <http://www.ozida.gov.tr/engelsizturkiyeprojesi> . adresinden alındı

<http://www.saglik.gov.tr>. (2011, 11 11). <http://www.saglik.gov.tr/extras/birimler/tedavi/hafta> . adresinden alındı

İ, Ö. (2008). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi, Özel Eğitim*. Adana: Karahan Yayınevi.

- İlhan EL, E. O. (2014). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık Ölçeği (ZEBSEYFÖ) Geliştirme Çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.
- İlhan El, K. H. (2015). Zihinsel Engelli Çocuklarda Özel Atletizm Antrenmanlarının Öz Bakım Beceri Düzeylerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(3), 145-160.
- J.P., W. (1990). *Adapted physical Education and Sport*, Champaign Illinois: Human Kinetics Books.
- Kazkayası M., Y. K. (2006). *Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat*. Ankara: Kalemder Matbaacılık.
- L, İ. (2008). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Sporun Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi, No:1315-324. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1, 1315-1324.
- MEB. (2008). *Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı*. Ankara: MEB.
- N, G. (1986). *Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü.
- Resmi, G. (2005, 07 07). Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. *Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*. Ankara, Türkiye: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü.
- Şahin, H. (2004). Engellilik kimin sorunu? Bireyin mi, toplumun mu? *Özveri Dergisi*, 40-50.
- TBMM İnsan Hakları Komisyonu. (2013). Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Engelli Hakları İnceleme Raporu. TBMM, 24. Dönem-3. Yasama Yılı, Ankara. <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden alındı
- Yanardağ M, E. N. (2009). Otistik çocuklarda adapte edilmiş egzersiz eğitiminin fiziksel uygunluk düze yine etkisi. *Fizyoter Rehabil.*, 20(1), 25-31.
- Yılmaz A, Ş. U. (2015). Zihinsel Engellilerde Fiziksel Aktiviteye Yönelik Uygulamaların İçerik Analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 312-327.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

SPORTİF DİSİPLİN KURULLARININ OLUŞUMU VE BAĞIMSIZLIĞI

Av. Zübeyt AYDIN*

* Ankara Barosu.

GİRİŞ

Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlayan, kişisel yaşamda fiziksel, ruhsal gelişmede ve sosyalleşmede bir araç olan spor, **çağdaş toplumların her alanda vazgeçilmez olanı hukuki düzenlemelerin, sporun da temel unsurlarından olması olağandır. Her sektörde olduğu gibi spor sektöründe kendine özgü spor yargılaması olması, sporun doğasından kaynaklandığı, sporun paydaşlarınca kabul edildiği gibi bir çok ülkelerce de kabul görmektedir.**

Sporun sevk ve idaresinde sorumlu olan federasyonlarının, kendi branşları ile ilgili olarak bağımsız karar alabilmeleri, bu kararları kendi kurulları tarafından uygulamaya koyabilmelerine ilişkin çabalar, merkezi yönetimin bürokratik işlemlerinde kurtulmalarına ilişkin hareketlilik, spor faaliyeti ile başlamış bu hareketlilik günümüzde de, devleti idare edenlere karşı mücadelesini sürdürmektedir. Bu alanda, başarı elde edilmesine rağmen bazı kapalı toplumlarda, devletin siyasi erkinin güdümünden tam anlamıyla kurtulduğu söylenemez.

Spor federasyonlarının ulusal ve uluslararası sportif faaliyetlerine iştirakinin, Merkez İstişare Heyetinin (Spor Genel Müdürlüğü'nün en üst Kurulu) "prensip kararlarına" bağlılıktan kurtulmasının, Milli takımların, uluslararası müsabakalarına katılmalarının izne tabii olması, siyasi otoritenin spor üzerindeki gücünü gösterdiği gibi, federasyonların , dolayısıyla, federasyonlara bağlı çalışan disiplin kurullarının da bağımsızlığının da göstergesidir. Federasyonların Devletin "otoriter" yapısında çıkma çabaları 75 Yıllık bir sürece dayanmaktadır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı, Tahsin Banguoğlu, sporun teşkilatının kurulması, görev ve yetkileri, çalışma usul ve esasları ile federasyonların yapılanmasına dair Kanun ile ilgili düşüncesini "...Kanunun aşırı bir Devlet anlayışı ile hazırlandığını ..." (1) Yine, "...Eski Teşkilatın müdahaleciliği fazladır." şeklindeki beyanı ile Devletin spor üzerindeki otoritesini göstermektedir. Ülkemizde, spordaki bağımsız yapılanma çalışmaları 1940 lı yıllara dayanmasına rağmen, spor yapılanmasının

tamamen Devletin hegemonyasında kurtulduğunu iddia etmek zordur. Devletin otoritesinden kurtulamamış olan sporun, üst yapılması konumundaki federasyonların, bünyesindeki kurulların da tam anlamıyla bağımsız oldukları söylenemez. 1989 yılında Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu'nun düzenlemiş olduğu "Sporda Devletin Yeri" konulu panelde, "federasyonların, federe birimler olmadan oluşamayacağını, kuvvetini yukarıdan, hatta kanundan dahi alamayacağını, federasyonun birkaç kulübün bir araya gelip bir takım yetkilerini devrederek kendi iradeleri ile yönetilmeye karar vermeleri sonucu kurulacağını" ifade etmiş, sağlıklı bir federasyon kurulabilmesinin spor kulüplerinin bir araya gelerek örgütlenmelerinin elzem olduğunu belirtmişlerdir. (2)

Hükümetlerin, spor üzerindeki etkisi, sporu sevk ve idare etmekteki düşünceleri, sporu idari yönden dizayn edilmesindeki politikalarının daha net anlaşılabilmesi için Merkez İstişare Heyetinde görevlendirilen kişilerin parlamento ve/veya hükümet içindeki güçlerine ve bu şahsiyetler tarafından sporun politikasının belirlenmesi hususunda alınan kararların içeriğine bakmak yeterlidir.

Spor Teşkilatının karar mekanizmalarında olan Merkez İstişare Heyetinin içerisinde yer alan kişilerin temsil edildiği kurumlar, Yasama erkini yürütmekle görevli parlamenterlerin de bulunması bu Kurulun spor politikası üzerindeki "Devlet" gücünün ne kadar önemli olduğu göstermektedir. Kurul üyelerinden, Adnan Menderes, Cevat Kerim İncedayı, Hasan Ali Yücel, Milli Müdafaa Vekaleti temsilcisi, Genel Kurmay temsilcileri, emekli asker kökenli şahsiyetlerin varlığı, spordaki "Devlet" gücünün temsilcileri olarak, spor politikalarına yön vermişlerdir.

Sporun bağımsızlığı konusunun, 2012 yılında dahi, özerkliğin/bağımsızlığın "devlete göbek bağı olmadan kendi kendini otonom olarak yönetmektir" düşüncesinde olan bir yönetim tarzı, federasyonların özerk olamayacağını, Devletin parasal anlamda yardım ettiği süre içerisinde olamayacakları dile getirilmektedir. Bu anlayış, federasyonların Devletin denetleme hakkı olmak üzere, özerklik/bağımsızlık

hususunda daha çok mesafe almamız gerektiğini göstermektedir. Bu düşünce tarzı 1950 li yıllarda federasyonlar “bağımsız olmak istiyorlarsa bizden neden para istiyorlar” anlayışını çağrıştırmaktadır. Federasyonların bağımsızlığının halen tartışılıyor olması, federasyonların bünyesinde kurulan kurulların da bağımsızlığını şekillendirmektedir.

Genel Müdür Ulvi Yenal; “...**boks hariç profesyonel sporu önlemek taraftarıyız. Futbol Federasyonunun Avrupa’daki gibi (Avrupa devletlerindeki futbol federasyonları) olmasını istiyoruz.**” Demek suretiyle federasyonların karar alma konusunda bağımsız olmaları gerekliliğini dile getirmiş ise de; **bağımsızlığı spor dalı ile sınırlı olması gerektiğini vurgulamıştır.** Sayın Ulvi Yenal, konuşmasına “...Genel Müdürlük çok sürat isteyen fakat yerine getirilmesine imkan olmayan rijit kaidelere bağlıdır. (3)

Gençlik ve Spor Bakanlığınca Ekim 2014 Yılında Antalya’da yapılan “Federasyonlar Boyutuyla Türk Sporunun Geleceği” Çalıştayında, açılış konuşmasını yapan Gençlik ve Spor Bakanı sayın Çağatay Kılıç, “2016 ve 2020 olimpiyatlarında neler yapacağız? Çalıştay ile bunları somut olarak ortaya koyacağız. Federasyonların görev alanları ile ilgili projeksiyonlar neler bunları bilelim ki hedeflerimizi belirleyelim. Belirlediğimiz hedefler doğrultusunda ilerleyelim. Bu aşamalarda da gerçekçi olalım. Neyi nasıl yapılacağı ilgili spesifik hedefleri ortaya çıkması lazım. Bunun içinde veri gerekli ve plan çerçevesinde olmalı. Eğer bizler bu şekilde çalışmaz isek başarılarımızın tesadüfı olduğunu söyleyenler ne yazık ki haklı olacaklar.” (4), “...Asıl konularının maddi kaynaklar olmadığını vurgulayarak, şu an bizim devletimiz kadar spora yatırım yapan bir ülke yok. Yatırımların ve kaynakların karşılığını alabildik mi? Bizim için asıl ve önemli olan konu bu. Ne yazık ki yatırımlarımızın ve kaynaklarımızın karşılığını alamıyoruz. Bu kaynakların verimli kullanılması konusunda eksikliklerimiz var. 900’den fazla tesisin yapıldığı bir Türkiye’den bahsediyoruz. Tesisleri sadece bir spor dalının yapıldığı alanlarda çıkarmamız lazım. Statların yaşayan yerler haline gelmesi lazım. En kötü bir spor yatırımı 50-60 milyon liradan başlıyor ve 140-150 milyona kadar çıkabiliyor. Bu

tesisleri ayda sadece birkaç kez kullanılsın diye yapılmadı” dedi. (5) Sayın Bakan konuşmasına devamla “Her organizasyonu da Türkiye’de yapacak diye bir şey yok. Katkı sağlayacak uluslararası organizasyonları almamız lazım, (dünyanın bir çok ülkesinde uluslararası organizasyonların alınması hükümetlerin yetkilendirdiği sporun en üst kurumu veya sporun idari vesayetle bağlı olduğu bakanın iznine tabiidir.) Ama ses getiren, ülke tanıtımımıza destek getirecek, sporcularımızın kendilerini geliştirmesi konusunda çok ciddi manada katkı sağlayacak organizasyonları birlikte ülkemize kazandıracağız. Kimsenin yapmak istemediği küçük organizasyonlarla da uğraşmayalım...” (6).

Sayın Bakanın, sporun sadece spor tesisi olmadığı şeklindeki görüşüne katılmamak mümkün değildir, Sayın Bakanın bu değerlendirilmesi, 1939 Yılında 3530 sayılı Kanun ile yapılan bir düzenleme hakkında Konya Milletvekili Dr. Osman Şevki Uludağ; “...hemen söyleyelim ki, üniformasız sporcu olmaz değildir, olmazsa da spor yapılmaz değildir. Eğer sporumuzun inkişafını yalnız sahaların modern olarak tamamlanmasında görüyorsak bu görüşü tashih etmeliyiz. Sahalar spora hizmet eder, amma, onlar biraz da gösteriş yerleridir. Bunun ucuzu da olabilir. Arkadaşlar, sporu, insan kuvvetinin nâzımı ve artırıcısı, memleketin istikbali ve ahlâkın mektebi olarak tanıyorum. Halbuki bununla meşgul olan idaremiz ile Devlet müesseseleri, hatta Maarif vekâleti arasında anlaşma yoktur; Maarif vekâleti mektepleri için lüzumlu olan beden terbiyesi muallimlerini, Gazi Terbiye Enstitüsünde yetiştirmeye uğraşiyor, yine vekilin geçenlerde söylediğine göre (senelerce yedirilen, içirilen, tahsil ettirilen beden terbiyesi muallimleri 35 yaşına girdikleri vakit yorgun düşüyorlar. Hatta münhal muallimlikler için müsabakalara girmek istemiyorlar). Üzerinde durulacak mesele. Biz Gazi Terbiye Enstitüsünün iyi bir müessese olduğunu kabul etmekle beraber bu husustaki kifayeti üzerinde durmayacağız. Haber aldığımıza göre Beden Terbiye Genel Direktörlüğü Maarif Vekâletine spor ve beden terbiyesi muallimi yetiştirmek üzere Üniversitede tertibat alması lüzumunu bildirmiştir.”(7) şeklinde dile getirmiştir. 1939 Yılında ki, sporun ilk önceliğinin “spor

tesisi” olduğu şeklindeki anlayış, maalesef günümüzde de hayatiyetini sürdürmektedir.

Milletvekili konuşmasına, sporcuları yetiştiren antrenörleri ve idarecilerin nasıl yetiştirilmeleri gerektiğini, günümüzde de spor alanında üst seviyelerde bulunan Almanya’ da ki uygulamaları örnek göstererek;

“Almanlar bu unsurları iki yerden yetiştiriyorlar.

Muallimler hatta antrenörler ve idareciler ya Devlet spor akademisinden, yahut üniversiteden çıkıyor. Orada spor ihtisası Devlet spor akademisinde yapılır, yine Alman üniversitelerinde spor için araştırma enstitüleri kurulmuştur ki, sporun fizyolojisi, ruhiyatı, seririyatı, teşkilâtı ve fikirleri oradan fışkırır. Oradan yetişenlerdir ki, mektepler dahi dahil olmak üzere bütün gençliğin bünye ve ahlâkça genişlemesine ve yükselmesine çalışan unsurlar olurlar.” (8)

Sayın Bakanın “Federasyonlar Boyutuyla Türk Sporunun Geleceği Çalıştayındaki konuşmasında dört temel olgu vardır.

1- Federasyonların özerk/bağımsız oldukları tarihten bu güne kadar 10 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, federasyonların “görev” tanımının belirlenmemiş olduğu vurgusunun yapılması,

2- Bağımsız spor federasyonlarının uluslararası organizasyon alma konularındaki “idari” bağımsızlığının yeniden değerlendirilmesi,

3- Milli Eğitim Bakanlığının eğitim politikasının spor politikası ile örtüşmediği,

4- Hükümetler tarafından spora aktarılan kaynakların rantabl kullanılmadığıdır.

1938 Tarihinden bu güne kadar geçen süre içerisinde, Devletin vesayeti altında yaşamlarını sürdüren federasyonların, Sayın Bakan’ın ifadesiyle halen “görev tanımının” yapılamamış olması, federasyonların dolayısıyla bağlı birimlerinin de hukuki durumlarının, bağımsızlıklarını, Devletin vesayeti, denetimi, federasyonların statülerini, denetimi, denetimin boyutlarını gözler önüne sergilemektedir.

Spor Disiplin Kurallarını Düzenleyen Mevzuat

Ülkemizde spor faaliyetlerine ilişkin disiplin kuralları değişik mevzuatlarda düzenlenmiştir. Kurumların yapmış olduğu faaliyet alanına göre disiplin mevzuatı;

A- Sportif hareket içerisinde bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşları ile spor federasyonları;

- 1-Anayasa'nın 59 uncu maddesi,
- 2- Gençlik ve Spor Politikaları Belgesi,

B-3289 Sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a istinaden Spor Genel Müdürlüğü;

- 1- Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- 2- Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği,
- 3- Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği,
- 4- Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik.

C-5894 Sayılı Türkiye Futbol Federasyonu'nun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine göre Türkiye Futbol Federasyonu;

- 1- Türkiye Futbol Federasyonu Ana Statüsü,
- 2- TFF Tahkim Kurulu Talimatı,
- 3- TFF Disiplin Kurulu Talimatı,
- 4- Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı,
- 5- Kulüp Lisans Kurulu Talimatı,
- 6- Etik Kurulu Talimatı.

D- 3289 Sayılı Kanun'un EK Madde-9 hükmüne istinaden Bağımsız Spor Federasyonları;

- 1- Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği,
- 2- Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği,
- 3- Spor Genel Müdürlüğü Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Yönetmeliği,
- 4- Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- 5- Bağımsız Spor Federasyonları Ana Statüleri,

6- Bağımsız Spor Federasyonları Disiplin/Ceza Talimatları.

E- Federasyonların bağlı oldukları federasyon/ kurum veya kuruluşların disiplin kuralları.

F- Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

G- 5393 Sayılı Belediye Kanun'un 14/ (b) Mad.

Anayasa Madde 59 – “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.

Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.” Hükümleri ile gençlin korunması ve sporun geliştirilmesi Devletin Anayasal görevleri arasına alınmıştır. 2011 yılına kadar, Anayasanın 59 uncu maddesinde “tahkim” ile ilgili bir düzenleme bulunmamasına rağmen, Türkiye Futbol Federasyonunca icra edilen her türlü iş ve işlemlerinden kaynaklanan ihtilafların, adli yargıya intikal ettirilmeden, 5894 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde düzenlen Tahkim Kurulu tarafından çözülmekte idi. Ankara 4 üncü Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmekte olan bir davada, Tahkim Kurulu ile ilgili 5894 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde öngörülen düzenlemenin Anayasanın 7, 9, 10, 36, 38, 125 ve 138 inci maddelerine aykırılığı konusunda Yüksek Mahkemeye başvurusu sonucu, Yüksek Mahkeme 26.2.2011 tarih ve 2010/61 Esas, 2011/ 7 sayılı Kararı ile 5894 sayılı Yasanın ilgili maddesinde düzenlenen “...ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz” bölümünü Anayasanın 9 ve 36 ncı maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararı üzerine Federasyonunun sportif faaliyetler dahil tüm işlemlerine karşı yargı yolu açılmıştır. Diğer taraftan, 3289 sayılı Kanuna konulan “Tahkim Kurulu” kararlarının “kesin” olduğu ifadesini Anayasa Mahkemesinin 02.7.2009 tarih ve 2006/118 Esas, 2009/107 Karar sayılı ilamı ile

iptal edilmesi sonucu, siyasi irade Anayasanın 59 uncu maddesinde değişikliğe gitme zorunda kalmıştır.

Anayasanın 59 uncu maddesi kenar başlığı değiştirilmiş, maddeye bir fıkra eklenmiştir. Anayasanın bu maddesinde yapılan değişiklik, TBMM’nce 17. 3.2011 tarihinde 6214 sayılı Kanunun birinci maddesiyle kabul edilmiş, iş bu fıkranın oylamasına 388 milletvekili iştirak etmiştir. Gizli olarak yapılan oylama sonucunda 383 Milletvekili evet oyu, 2 üye ret oyu ve 3 üye ise; çekimser kalmıştır. (9)

Mecliste bulunan dört parti tarafından, TBMM ‘ne sunulan Kanun Teklifinin gerekçesi aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

“Genel Gerekçe;

Spor branşları uluslararası alanda örgütlenmiş ve bu konularda küresel kurallar egemen olmuştur.

Esasen, tüm uluslararası spor dallarındaki ihtilaflarda süratli ve kesin bir şekilde çözüm yolu benimsenmiştir. Sporun kendine özgü yapısı, süratli bir biçimde yönetimini, yürütülmesini ve disiplin yargılamasını beraberinde getirmektedir. Bu hız, spor müsabakalarının oynanması için olmazsa olmaz bir şarttır.

Gerçekten de belirli bir zaman diliminde oynanması zorunlu olan spor müsabakalarına ilişkin ihtilafların çok kısa bir sürede kesin ve nihai olarak karara bağlanmaması halinde, o turnuvanın (ligin veya organizasyonun) başarılı bir şekilde sonuçlandırılması mümkün değildir.

Yargılamanın muhtaç olduğu süre dikkate alındığında klasik dava yöntemi, bu alanın ihtiyaçlarının ivedilikle sonuçlandırılması ilkesiyle bağdaşmaz. Spor hukukunda yargı organlarının dokunamayacağı bir tahkim modeli, bu faaliyetin mahiyetinden kaynaklanan bir ihtiyaçtır.

Sporda tahkim, spor sürecinin zamanında tamamlanmasını sağlayacağı gibi tarafların adalet duygularını da tatmin eder.

Ayrıca uluslararası spor camiasının onurlu bir üyesi olan Türkiye’nin, uluslararası spor hukuku kurallarını, iç hukukuna yansıtmaması kendi taahhütlerinin de gereğidir.

“Madde gerekçesi

Sporun kendine özgü yapısı, hızlı ve süratli bir şekilde yönetimini, disiplin yargılamasını ve denetimini beraberinde getirmektedir. Bu sürat spor faaliyetlerinin icra edilmesi için olmazsa olmaz bir şarttır.

Belirli bir zaman diliminde yapılması planlanan spor faaliyetlerine ilişkin ihtilafların çok kısa bir zaman sürecinde kesin ve nihai olarak karara bağlanmaması halinde, o faaliyetin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması mümkün değildir.

Spor faaliyetlerinin kendine özgü ihtiyaçları, uzun zamana yayılan bir denetime müsaade etmemektedir. Bu ihtiyaçların çok kısa sürede çözüm gerektiren yapıları bu faaliyetlerle ilgili ihtilafların süratle ve kesin olarak sonuçlandırılmasını gerektirmektedir.

Anayasada yapılan bu değişiklik, sportif faaliyetlerin yönetilmesine ve disiplinine ilişkin ihtilafların süratle ve yargı denetimine tabi olmaksızın kesin olarak çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır.

Bu çerçevede ilgili kurulların müsabakalarla, kulüplerle, sporcularla ve sporla ilgili diğer kişiler hakkında verdikleri müsabakadan men, küme düşürme, ligden ihraç, seyircisiz oynama ve puan tenzili gibi kararlarına karşı süratli ve kesin bir denetim yolu öngörülmektedir.

Bununla birlikte, kulüpler ile sporcu ya da teknik adamlar gibi diğer kişiler arasındaki alacak uyuşmazlıkların bu şekilde çözüme kavuşturulmasına dair bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Dolayısıyla, spor kulüpleri ile sporcu, teknik adam ve sporla ilgili diğer kişiler arasındaki alacak haklarına dair uyuşmazlıklar yetki ve göreve ilişkin genel hükümler çerçevesinde adli yargı yerlerinde görülecektir.

Böylece, sporla ilgili hizmet, vekalet veya benzeri diğer sözleşmelerden kaynaklanan ifa, ifa etmeme, fesih ve tazminat gibi uyuşmazlıklar ile diğer alacak hakları, genel hükümlere tabi olacaktır.”

Anayasanın 59 uncu maddesinde yapılan değişiklik görüşülmesinde Anayasa Komisyonu maddenin gerekçesini, aşağıdaki hususları göz önünde bulundurarak belirlenmiştir.

“Anayasa Komisyonunun Değişiklik Gerekçesi;

(17.3.2011— 6214/1 mad.)

Teklif ile; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59 uncu Maddesine bir fıkra eklenerek,

“spor faaliyetlerinin yönetilmesine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların yargı denetimine tabi olmaksızın kesin olarak zorunlu tahkim yolu ile çözülmesi -alacak haklarına ilişkin hükümler saklı olmak üzere, kanunla belirlenir hükmü getirilmektedir. Böylece spor faaliyetleriyle ilgili uyuşmazlıkların zorunlu tahkime götürülmesine Anayasal dayanak oluşturulmaktadır. Uluslararası spor camiasına üye olan Türkiye’nin spor alanındaki uluslararası hukuk kurallarını iç hukukuna yansıtması zorunludur. Bu çerçevede kamu kurumu niteliğinde olmayan, özel hukuk tüzel kişiliğini haiz Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası alanda futbolu düzenleyen Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) ve Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ya karşı yükümlülüklerini yerine getirmesi amacıyla Teklifin hazırlandığı, belirli bir zaman diliminde oynanması zorunlu olan spor müsabakalarına ilişkin ihtilafların çok kısa zamanda karara bağlanması, dolayısıyla sporun kendi kuralları içinde tüm yönleriyle düzenlenmesinin zorunlu olduğu gerekçesinde belirtilmiştir.

Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan Kuzu, toplantıyı açılış konuşmasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan tüm siyasi parti gruplarınca uzlaşılarak Teklifin imzalandığına, Türkiye Futbol Federasyonunun bağlı olduğu UEFA ve FIFA’nın koyduğu kurallara uyulması için Teklifin yasalaşmasının önemli olduğuna, aksi halde devam eden lig ve Avrupa maçları açısından sıkıntı yaşanacağına dikkat çekmiştir.

Devlet Bakanı Faruk Özak 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin bazı fıkralarının Danıştay’ın itirazı üzerine Anayasaya aykırılık sebebi ile iptal edildiğini, bu suretle Tahkim Kurulu kararlarının kesin olmaktan çıkarıldığını belirtmiştir. Yüksek Mahkemenin yeni düzenleme için öngördüğü süre 19 Mart 2011 tarihinde dolmaktadır.

Aynı şekilde 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükmün Tahkim Kurulu kararları aleyhine karşı yargı yoluna başvurulamayacağına ilişkin kısmı Anayasanın 9 ve 36 ncı maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Sayın Özak bu iptal kararları çerçevesinde Teklifin hazırlandığını ifade etmiştir. Amaç futbolun kendine özgü yapısı, dinamizmi ve uluslararası kuralları çerçevesinde yönetim ve denetimle ilgili uyumsuzlukların zorunlu tahkim yolu ile kesin şekilde çözülmesidir.

Ayrıca Türkiye Futbol Federasyonu dışındaki federasyonların da sorunları çözülmüş olmaktadır.

Teklif ve gerekçesi okunmuş Komisyonumuzca maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Teklifin 1 inci maddesi üzerinde verilen bir önerge oy birliği ile kabul edilmiştir. Bu şekilde Anayasanın 59 uncu maddesinin kenar başlığına **"ve tahkim"** ibaresi eklenmiş; Madde, spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi, bunun yanı sıra sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrasına, tatiline, ertelenmesine gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebileceği, zorunlu Tahkim Kurullarının kararlarının kesin olduğu, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi kanun yollarına başvurulamayacağı, bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılması mümkün olmadığı vurgulanarak yeniden yazılmıştır. Bu düzenleme karşısında kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olmadığından bu kapsam dışındadır. Bu çerçevedeki uyumsuzluklar ya yargı mercileri nezdinde dava yoluyla

ya da tarafların tercihinə göre, karşılıklı yazılı mutabakatları ile yargı denetimine tabi olmak üzere spor federasyonlarının kurulları önünde de çözülebilecektir. Benimsenen önerge doğrultusunda Teklifin 1 inci Maddesi Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.” TBMM Tarafından Anayasa’nın 59 uncu maddesinde yapılan bu değişiklikle, Tahkim Kurullarının görev alanı daraltmakla beraber, sportif hareketlerden kaynaklanan ihtilafların kesin ve nihai mercii olduğunu da Anayasal hüküm altına almıştır. Mecliste grubu bulunan partilerin ortaklaşa yapmış oldukları teklifin Anayasa Komisyonu görüşmeleri sırasında, Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan Kuzu, toplantıyı açılış konuşmasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan tüm siyasi parti gruplarınca uzlaşarak Teklifin imzalandığına, “Türkiye Futbol Federasyonunun bağlı olduğu UEFA ve FIFA’nın koyduğu kurallara uyulması için Teklifin yasalaşmasının önemli olduğuna, aksi halde devam eden lig ve Avrupa maçları açısından sıkıntı yaşanacağına dikkat çekmiştir.” Şeklinde zabıtlara geçen ifadesiyle federasyonların bağlı oldukları uluslararası kuruluşların kurallarına göre hareket etmek zorunda olduklarını dikkat çekmiştir. (10)

Yapılan düzenleme ile Anayasa’nın 59 üncü maddesi;

“B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim

MADDE 59- Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.

Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.”(11)

Sporda, disiplin yargılamaında bahsedebilmek, disiplin cezası hayatîyetinin oluşması, mağdurun ve mağdura karşı eylemde bulunanın belirlenmesi, eylemin ulusal uluslararası kuralların ihlal edilip edilmediğinin, bu eylemlerin ne tür bir cezai müeyyide uygulanacağının, eylemde bulunduğu iddia edilenin bir müddet

sporda uzaklaştırılması, başka bir anlatımla spor yargılamasının oluşturulması için, sportif faaliyetlere özgü bir takım kuralların olması zorunludur. Ceza Hukukunda, suçun tanımı yapılmadan, ceza yaptırım uygulaması yapılamayacağı gibi, disiplin hukukunda da, sportif hareketlerde yazılı kural olmadan, kural ihlalinde bahsedilemeyeceğinden, öncelikle spor hareketlerini düzenleyen bir takım kaidelerin varlığını zorunlu kılmaktadır.

Disiplin kurallarının da Ceza Hukuku kuralları gibi yazılı olmasının gerekli olduğu Anayasanın 38 inci maddesinde ön görülen;

“Suç ve cezalara ilişkin esaslar

MADDE 38- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.

Ceza sorumluluğu şahsîdir.

Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.

...

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye

verilemez.”(12) “kanunsuz ceza olmaz” hükmü disiplin hukukunun da temelidir. Şeklindeki düzenlemeye uygun gerek kanunların görüşüldüğü TBMM’de dile getirildiği, gerekse Yüksek mahkemelerce verilen değişik kararlarında hüküm altına alınmıştır. Disiplin hukuku, “Ceza sorumluluğu şahsidir.” ilkesinden ayrılarak sportif kurallara aykırı hareketlerin cezalandırılmasında, disiplinsizlik eyleminde bulunmayan kişi yada kuruluşlara disiplin cezası verilebilmektedir. Örneğin, taraftarın eyleminden dolayı spor kulübüne disiplin cezası verilmesi.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu; TFF Yönetim Kurulunun, 12.5.2011 tarih ve 108 sayılı toplantısında, Bursaspor Kulübü ile Beşiktaş Jimnastik Kulübü arasında Bursa Stadyumunda oynanan müsabakada meydana gelen olaylar nedeniyle, Bursaspor’un 3-0 hükmen mağlubiyetine, beş resmi müsabakayı tarafsız sahada oynamasına, tarafsız sahada oynayacağı müsabakaların üç adedinin seyircisiz oynamasına dair kararına karşı yapılan itirazı değerlendiren Kurul, “Futbol Disiplin Talimatı’nın “sorumluluk” başlıklı 6. maddesine göre Ev sahibi kulüp, müsabakanın oynanacağı stadın çevresinin düzeninden ve güvenliğinden sorumludur. Kulüpler, müsabaka öncesinde, esnasında ve sonrasında meydana gelebilecek her türlü olaydan sorumlu olup müsabakanın organizasyonuna ve güvenliğine ilişkin tüm talimatlara uymakla yükümlüdür. Kulüpler, futbolcularının, görevlilerinin, yöneticilerinin, üyelerinin, özel güvenliklerinin ve taraftarlarının ihlallerinden dolayı objektif olarak sorumludurlar.” Talimattaki bu düzenlemenin UEFA Disiplin Talimatı ile benzerlik arz ettiğini, Talimattaki bu düzenleme karşısında, “kulüplerin, futbolcularının, görevlilerinin, üyelerinin ve taraftarlarının ihlallerinden dolayı objektif olarak sorumlu olacakları” açıkça hükme bağlanmıştır. Gerek uluslararası düzenlemeler gerekse Futbol Disiplin Talimatı’nda, taraftar eylemlerinden dolayı, kulüplerin sorumluluğunu öngören hükümlerde kusur unsuruna yer verilmeden objektif sorumluluk esası kabul edilmiştir. Hatta Uluslararası

Tahkim Mahkemesi'nin (CAS) bazı kararlarında taraftarlarının sebebiyet verdiği olaylardan ötürü kulüplerin UEFA Disiplin Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre kusursuz sorumlu oldukları ve bu kusursuz sorumluluğun tehlike esasına dayandığını kabul edildiği görülmektedir.” (13)

Tahkim Kurulu bu kararı ile;

1- Spor kurallarının ihlalinde objektif sorumluluğun esas olduğunu,

2- Spor ahlakına ve ihlallerden dolayı eylemde bulunan kişiye verilen ceza ile birlikte başka kişi ya da kuruluşa ceza verilebileceğini,

3- Objektif sorumlulukta “kusursuz sorumluluğun” esas olduğunu vurgulamıştır.

3530 Sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle ilgili olarak görüşlerini dile getiren Milletvekili Hamza Erkan, verilen emirlerin birbirini tutmadığını, emirlerin birbirini tutması için yazılı kuralların şart olduğuna işaret etmiştir.

“HAMZA ERKAN (Afyon karahisar) - Arkadaşlar, eski bir sporcu arkadaşınız sıfatı ile spor hakkında bir çok söyleyeceklerim vardı. Fakat Osman Şevki Uludağ arkadaşım hepsini söyledi. Bundan dolayı bendeniz çok kısa söyleyeceğim. Temas ettiğim, konuştuğum sporcuların şikâyetleri şunlardır. Spor işlerinde istikrar yoktur, diyorlar. Verilen emirler biri birini nakzediyor. Bu hal teşkilâtlarını ona göre uydurmak mecburiyetinde bulunan kulüpleri şaşırtıyor.

Bu hakikat mıdır, değil midir? bu hususta

Genel direktörün bizi tenvir etmesini rica ederim.

Bir de bütçede bölgelere yani vilâyetlere yardım faslı tayyedilmiş. Bu hususta da lütfen bizi tenvir etsinler.” (14) demek suretiyle sporda da yazılı kuralların zorunlu olduğunu dile getirmiştir.

TBMM tarafından 3530 sayılı Kanun üzerinde yapılan eleştiriler hakkında bilgi veren dönemin Genel Müdürü, Cemil Taner, “... Gerçi beynelmilel müsabakalarda yüksek dereceler almak memleket propagandası bakımından faydalı olabilir: Bu dereceleri elde etmek

kâbiliyetliler içinden Devlet namına muayyen kadrolu mütehasşis müsabıklar yetiştirmek ile daima mümkündür. Fakat umumî spor bakımından mutlak müspet bir faide vereceğine kani değilim. Sporu şimdiye kadar alışılmış olan beynelmilel ölçülerle ölçmek bilhassa dünyanın bu günkü vaziyetine göre doğru değildir. Fransızlar bile son çıkardıkları eserlerinde şimdiye kadar sporda tutulan yolu tamamen yanlış olduğu kanaatine varmışlar ve başıboş sporun gençliği fena yola sürüklediğine kani olmuşlardır. **Fakat bir mağlûbiyetten sonra Yüksek meclisiniz bu vaziyeti evvelden görmüş ve Beden terbiyesi kanunu ile gençliğin amatörlük namı ile başıboş kalmış ve gittikçe şirazedden çıktığı görülmüş olan bu faaliyetine Devletçe vaziyed etmeği muvafık görmüştür.**" (15) ifadesiyle, siyasi otoritenin, uluslararası müsabakalarda alınacak en küçük bir yenilgiyi bahane ederek, spor idaresi üzerinde hakimiyet kurma istemlerinin olduğunu dile getirmiş ve Kanun'un bu anlayışla hazırlandığını belirtmiştir.

1940'lı yıllarda, spor faaliyetlerinin, spor sahalarının özellikle stadyum sahipleri ile spordan geçinen ve adına organizatör denilen kişilerin bu alandan uzaklaştırılması, TBMM'nce takdirle karşılanmıştır. Aradan geçen 70 yıldan sonra "spordan geçinen organizatörlerin varlığı, (Organizatörlere verilen işler nedeniyle, gerek bağımsız spor federasyon yetkilileri aleyhine, gerekse, Spor Genel Müdürlüğü'ndeki bazı kişiler aleyhine Ankara Mahkemelerinde açılan alacak davaları) spor federasyonlarınca kanunen yapılması zorunlu olan sportif faaliyetlerinin, bu faaliyetlerin bir parçası olan taşıma, barındırma, iase, ibate ve benzeri iş ve işlemlerin "organizatör" adı altında ki kişi veya kuruluşlara verilmesi sayın Atalay'ın deyimiyle "sporda komünizm" geri mi geliyor sorusunu akıllara getiriyor.

Sayın Atalay, "**Sadece Başkanlar Değil Özerklikte Elden Gidiyor**" Başlıklı yazısında; Merkez Ceza Kurulu ile Tahkim Kurulu'nun durumunu şu cümlelerle ifade ediyor. "Uluslararası organizasyon gururunu yaşatan iki federasyon başkanıyla direkt uğraşılıyor...

Kelleleri koparılmak için aylardır “suç” üretilmeye çalışılıyor... Koca bir ülkenin bütün kurum ve kuruluşlarıyla ve el birliğiyle kurduğu özerklik müessesesi, birkaç spor dışı unsurun insafına bırakılamaz ve yanlış yorumlarına alet edilemez.”, “Eğer uluslararası organizasyon almak isteyen federasyon başkanı varsa hemen işlem yapılıyor... Hukuk zorlanıyor Merkez Ceza Kurulu ve Tahkim Kurulu ile saygı-değer başkan ve üyeleri bu işe alet ediliyor... Teftiş kurulları tetikçiliğe zorlanıyor...

Kim bilir hangi tüccarın iştahı kabarmış, hangi her taşın altından çıkan yaratık burada rant kovalıyor... Zorlama teftiş raporları, ısmarlama yorumlar ve telkinle gelen kararlarla kelle koparılıyor...” (16)

Yıllardan beri sporun içinde, idarecilik yapan, spor ile ilgili konularda yazı yazan ve görsel basında yorum yapan bir kişinin disiplin ve Tahkim Kurulu hakkındaki değerlendirilmesi bu kurulların durumunu ve bağımlı(sız)lığını gözler önüne sermektedir.

Spor kurallarının yazılı olması gerekliliği konusunda yüksek mahkemeler tarafından verilen kararlarda da hüküm altına alınarak, kurulların yazılı olması gerekliliğini vurgulamışlardır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen; 06.11.2013 tarihli ve 2013/4-364 Esas, 2013/1543 Karar sayılı ilamında; “... Yerel mahkemece, bilirkişi raporu doğrultusunda yaralanmaya neden olan olay spor oyun kuralları içinde kaldığı, davalının ağır kusurlu ve kasıtlı hareketinin olmadığı ve bu nedenle sorumlu tutulamayacağını kabul ederek davayı reddetmiştir.”

Yerel Mahkeme Kararı, Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 28.6.2012 gün ve 2011/4716 E.2012/11359 K. sayılı ilamı ile aşağıdaki gerekçelerle bozulmuştur.

“Spor faaliyetinin hukuka uygunluğu konusunda bilirkişilerce yalnızca spor oyun kurallarına uygun davranıp davranılmadığı irdelenmiş ise de, spor faaliyeti sırasında hukuk kurallarına uymak hukuki bir zorunluluk olduğundan somut olayın çözümünde öncelikle Borçlar Kanunu’nun haksız fiile ilişkin 41 ve devamındaki maddelerinde

düzenlenen hükümlerinin göz önüne alınması ve spor hukukunun ayrı ve bağımsız bir hukuk dalı olmadığıнын gözetilmesi gerekir.”

Yerel Mahkemenin kararında direnmesi üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu;

“Çeşitli spor dalları ile ilgili oluşturulan federasyonlardan biri olan Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen 01.8.2013 tarih ve 31 sayılı Futbol Disiplin Talimatı’nın “manevi unsur” başlıklı 5. Maddesi ile aksine açık bir düzenleme bulunmadığı sürece eylemin kasten veya taksirle işlenmesi halinde cezalandırılacağı kabul edilerek, verilecek disiplin cezası için kusurlu bir davranışın bulunması aranmıştır. Yine aynı talimatın “sportmenliğe aykırı hareket” başlıklı 35. Maddesi ise sportmenliğe veya spor ahlakına aykırı hareket eden, tutum ve davranışların cezalandırılması kabul edilmektedir. Ayrıca “kural dışı hareketler” başlıklı 42. maddesinde ise futbol oyun kurallarına aykırı olarak sert ve ciddi faul eylemlerinin cezalandırılmasının gerektiği kabul etmiştir.”, “...futbol oyun kurallarına aykırı olarak sert ve ciddi faul eylemi olup olmadığı, tasvip edilen sertliğin yani adil olmanın aşılp aşılmadığı, sportmenliğe veya fair play (spor ahlakı) ilkesine aykırı tutum ve davranış olup olmadığı hususu dosya kapsamından yeterli açıklığa kavuşturulmamıştır.” Kararda, spor karşılaşmalarında meydana gelen yaralanma veya ölüm olayında hukuki veya ceza sorumluluğun doğabilmesi için, bu sorunun **o spor dalının kurallarına aykırı bir hareket sonucu oluşması...** gerektiğini belirtmiştir...” (17)

Yine Danıştay İdari Daireler Kurulu’nun vermiş olduğu, 2007/1815 Esas, 2012/ 1218 Karar sayılı ilamında; “...İdarenin disiplin hukukuna ilişkin düzenleyici bir işlemi hakkında, disiplin suç ve cezalarının da, yasalarla düzenlenmesinin hukuken zorunlu olduğu...” vurgusu yapılmıştır. (18)

Sporda bir disiplin hareketinden bahsedebilmek için öncelikle diğer sektörlerde olduğu gibi, aynı statüde olan bir topluluğun var olması şarttır. Sivil otoriterler tarafından asker olan bir şahsa herhangi bir disiplin cezası uygulamak nasıl mümkün değilse, herhangi bir

sendikaya üye olmayan bir kişiye de o sendikaca belirlenen kurallara aykırı davranışından veya eyleminden dolayı ceza verilemiyorsa, sportif bir eylemden dolayı disiplin cezası verilebilmesi için kişi yada kurum ve kuruluşların “spor” aktivitesi içerisinde bulunması ve belirlenen kural ihlaliinde bulunması şarttır. Tahkim Kurulu, 11 Mart 2005 tarihinde vermiş olduğu 2005/5-8 sayılı kararında, Basketbol Disiplin Kurulu tarafından ...V.K. ya “sorumluluk ihlali ve sportmenliğe aykırı davranışlardan” dolayı verilen 3 ay hak mahrumiyeti ve 1500.00 TL. para cezasına yapılan itirazı, V.K’nın takımın yönetimine ilişkin bir görevi bulunmadığı bu nedenle de olayla ilgili “doğrudan sorumluluğun” olmadığı gerekçesiyle itirazı kabul ederek, Disiplin Kurulunun kararını kaldırmıştır. (19) söz konusu kişi yada kurum ve kuruluşlar; spor federasyonları, spor kulüpleri, spor federasyonlarının her seviyedeki kurullarında görev alanlar, spor kulüplerinin idarecileri, yöneticileri, sporcu, antrenör, masör, masöz, hakem ve benzeri spor elemanlarıdır. Bunun tek istisnası, 6222 sayılı Kanunda belirlenen ve Kanun’daki tanımı ile “tarafat” olmayan ve tarafat gibi hakkında “seyirden yasaklama” kararı verilen kişilerin hukuki durumudur. Sportif anlamda herhangi bir disiplin hareketinden bahsedebilmek için;

- 1- Aynı statüde bir topluluğun olması lazım,
- 2- Bu statüde belirlenen eylemleri engelleyecek cezai müeyyideleri belirleyecek bir hiyerarşik yapının bulunması,
- 3- Aynı statüde bulunan kişi, kurum ve kuruluş mensuplarını yargılayacak yargılama sisteminin oluşturulması, lazımdır.

Ülkemizde ki mer’i mevzuata göre bir sporcunun birden fazla spor dalında lisan çıkarması, birden fazla spor dalında müsabakalara iştirak etmesi mümkündür. Örneğin Basketbol branşından ceza alan bir sporcunun, idarecinin, teknik kadrodaki bir şahsın başka bir spor dalındaki faaliyetlere katılıp katılamayacağı konusudur.

Bu konuda değişik fikirler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, sporcu, idareci, yönetici, teknik kadroda görev yapanlar hangi spor dalında disiplin cezası almışlar ise sadece ceza aldığı dalın sportif faaliyetlerine

katılamayacaktır, diğer bir görüş ise, ceza alan kişiler hangi spor dalında ceza alırlarsa alsınlar, diğer spor dallarda ki spor müsabakalarına iştirak edemezler. Kanaatim, sporcu, teknik heyet, idareci, yönetici veya diğer şahıslar bir spor dalında almış oldukları ceza nedeniyle diğer spor dallarındaki müsabakalara iştirak edemezler. Aksi taktirde verilen cezanın hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağı gibi, cezadan beklenen sonuçta elde edilmeyecektir. Aksi taktirde, basketbol spor dalında ceza alan her hangi bir sporcu yada teknik kadrodaki şahıs, şartlar elverdiği ölçüde voleybol yada başka bir spor dalında ulusal ve/veya uluslararası müsabakalara katılabilecektir. Örneklenirse doping eyleminden dolayı ceza alan bir atlet, başka bir spor da müsabakalara katılabilecektir. Ki bu sporun doğasına, sporda fair play'e uygun düşmeyeceği gibi federasyonların bağlı oldukları uluslararası spor federasyonlarının kurallarına da uygun olmayacaktır.

196

Spor faaliyetleri içerisinde bulunan kişi, kurum veya kuruluşların mensupları tarafından yapılan eylemlerden hangilerinin disiplin suçu konusu olduğuna karar mercii, Spor Genel Müdürlüğünde; Genel Müdürlük, bağımsız spor federasyonlarında, federasyonların en üst kurumu olan genel kurul, Türkiye Futbol Federasyonunda ise, Türkiye Futbol Federasyonu Genel Kuruludur. Bu kurum ve kuruluşların karar verme hususunda yetkili birimleri, hangi eylemlerin sportif anlamda disiplin suçu olduğu noktasında karar verirken, bağlı olduğu uluslararası federasyon veya kuruluşların kurallarını da nazara almak zorundadırlar. Uluslararası kuruluş, örneğin, doping sürecini ihlal eden bir atlete 4 yıl yarışmalarda men cezası ile cezalandırılması hususunda karar vermiş ise, ulusal hükümlerden kaynaklanan hakka istinaden aynı eylemde bulunan atlete 2 yıl yarışmalardan men cezası verilemez. Verildiği takdirde hukuki anlamda bir sonuç doğurmayacaktır. Genel Müdürlük Ceza Kurulu, 01 Şubat 2005 Tarih ve 2004/129 Esas, 2005/19 Karar sayılı kararı ile bir sporcuya vermiş olduğu "İKİ YIL SÜRE İLE UYGUNSUZLUK CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA" ve bu süre içerisinde ulusal ve uluslararası müsabaka ve faaliyetlerde yasaklanmasına karar vermiş, (20) sporcunun vekili

tarafından Merkez Ceza Kuruluna yapılan itiraz sonucu, Merkez Ceza Kurulu, 14 Mart 2005 Tarih ve 2005/5-5 sayılı kararı ile "...Anti-Doping kurallarının 40/3 (c) maddesi uyarınca istisnai durumların bulunduğu gözetilerek uygunsuzluk süresinin ½ (yarısı) oranında azaltılarak NETİCETEN 1 (BİR) YIL UYGUNSUZLUK SÜRESİ CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA, bu süre içerisinde uluslararası ve ulusal yarışmalardan yasaklanmasına" karar vermiş, (21) bu karar bilahare CAS (Uluslararası Tahkim Kurulu) tarafından bozulduğu spor kamuoyunca bilinmektedir.

T. Atletizm Federasyonu Disiplin Kurulunun sporcu S.A.K hakkında vermiş olduğu "ömür boyu yarışmalardan men cezası ile cezalandırılmasına ilişkin, 02.4.2008 gün ve 2007/21E. 2008/52-Ek 1 sayılı kararına yapılan itirazı Tahkim Kurulu, 14.4.2008 Tarih ve 2008/9-54 sayılı Kararı ile "Öncelikle konu ile ilgili olarak ulusal mevzuatımız olan Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsü ve Ceza Talimatında Tahkim Kurulunun itiraz mercii olarak davaya bakmakla yetkili kılınmış olması, Federasyonun bağlı olduğu uluslararası kuruluş IAAF kurallarının konuya ilişkin 60. Maddesinin 5. fıkrası hükmü karşısında Kurulumuzun itirazı incelemeye yetkili bulunduğu tespit edilmiş olup;

S.A.K'un önceki eyleminin doping incelemesi için numune vermekten kaçınmak olduğu ve bu eylemin IAAF anti doping kurallarının 32/2.c maddesi kapsamında bulunduğu ve yaptırımın 40/1-b.i maddesinde belirlendiği, aynı eylemin Türkiye Atletizm Federasyonu Ceza Talimatının 36/1-b.i maddesi kapsamında bulunduğu,

...

...Ceza Talimatının 36/1-b.i maddesi uyarınca iki yıl müsabakalardan men cezası ile cezalandırılmasına, aynı talimatın 43. Maddesi uyarınca ceza bir kat artırılmak suretiyle sonuç olarak dört yıl müsabakalardan men cezası ile cezalandırılmasına, tedbirli kaldığı sürede gözetilerek infazın buna göre yapılmasına..." karar vermiştir (22)

Tahkim Kurulu tarafından verilen bu kararda;

1- Ulusal mevzuatın uygulanabilirliğini,

2- Ulusal Federasyonun bağlı olduğu uluslararası Federasyon kurallarının uygulanmasının zorunlu olduğu, ki, bu husus 3289 sayılı Kanun'un ek-9. maddesinin birinci fıkrasındaki, "Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek" düzenlemesi gereğidir.

3- Sporcunun tedbirli kaldığı süre içerisinde geçen zamanın cezanın infazında göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır.

İrdelenmesi gereken ikinci bir olay ise disipline aykırı davranışlara verilmesi gereken cezaları verme yetkisinin kim ve/veya kimlerde olduğudur. Spor sektöründe, sporun paydaşlarına belirlenen cezaları verme yetkisi, bağımsız, bağlantısız, yetkili amir ile hiçbir vesayet denetimi olmayan disiplin/ceza kurulları, bu kurulların kararlarını "itiraz" üzerine veya resen inceleyen tahkim kurulları ile saha içindeki olaylarda ise münhasıran hakemlerdir. Ayrıca spor kulüplerinin yetkili organlarının da; kulüplerindeki lisansiye sporcular ile kulüp ile hukuki bağı bulunan teknik kadro heyetindeki kişiler ile mensuplarına ceza verme yetkisi bulunmaktadır.

Tahkim Kurulu tarafından verilen 10.01.2007 tarih ve 2006/47 E. 2007/3 sayılı Kararında Muğla İl Ceza Kurulunun 28.6.2006 tarih ve 15 sayılı kararı ile Yelken hakemi N.Y. Hakkında vermiş olduğu 6 (altı) ay süre ile hak mahrumiyeti cezası ve bu cezaya karşı T. Yelken Federasyonu Disiplin Kuruluna yapılan itirazın reddedilerek, Muğla İl Ceza Kurulu kararının onanması üzerine Tahkim Kurulu'na yapılan baş vuruyu; Yelken Federasyonu'nun Kanundan kaynaklanan statüsü gereği, olayın Federasyon Disiplin Kurulu tarafından incelenmesi gerekir iken, yetkisi bulunmayan Muğla İl Ceza Kurulunca incelenerek sonuçlandırılması yok hükmünde olduğu gerekçesi ile baş vuruyu Tahkim Kurulu Yönetmeliği hükümlerine göre kabul ederek, Kararın T. Yelken Federasyonu Disiplin Kurulunca verilmesi gerekçesiyle, dosyayı Federasyona göndermiştir. (23)

Tahkim Kurulu; Beşiktaş Spor Kulübü ile sporcu Karolina Myslikova arasında, sözleşmede kaynaklanan ihtilafın çözümü hususunda T. Voleybol Federasyonu Yönetim Kurulunun almış olduğu 11.01.2007

tarhli kararının kaldırılması konusunda yapılan başvuruu, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin “Amaç ve Kapsam” başlıklı 1. maddeleri karşısında, sporcu ile kulüp arasında sözleşmeden doğan anlaşmazlık nedeniyle özerk bir federasyon olan Türkiye Voleybol Federasyonu Yönetim Kurulunun vermiş olduğı 11.1.2007 tarihli karara karşı yapılan itirazı incelemekle Kurulumuzun görevli bulunduğı tespit edilerek işin esasına geçildi, “...konu olayla ilgili olarak, oluşturacağı hukuki sonuçta gözetilmek suretiyle, yasal gerekçesi gösterilerek usulüne uygun ayrı ve bağımsız bir karar verilmesi gerekirken, 15.12.2006 tarihli Hukuk Kurulu raporuna atıfta bulunulup, başka kararlarla birlikte bu kararın da Yönetim Kurulu Karar Defterine yazılması ile yetinilmesi, mevzuat hükümlerine aykırı bulunduğundan sporcu ile Beşiktaş Jimnastik Kulübünün yapmış oldukları itirazların öncelikle bu nedenle kabulüne..” karar vererek dosyayı Federasyona iade etmiştir. (24) Tahkim Kurulunun almış olduğı bu karar, Anayasa’nın 59 uncu maddesinde yapılan değişiklikten önceye ait olduğunu belirtelim.

İstanbul Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü İl Ceza Kurulu tarafından basketbol antrenör yardımcısı E.G.’ye verilen 1 (bir) ay hak mahrumiyeti cezasına, Tahkim Kurulu’na yapılan itiraz, Tahkim Kurulu itirazın Genel Müdürlük Ceza kuruluna yapılması gerekçesiyle 09.01.2009 Tarih ve 2008/141 E. 2009/02 sayılı kararı ile Görevsizlik kararı vermiştir.(25)

Disiplin, hukuksal anlamda, ilgili kurumun veya kuruluşun düzeni ile amaç, faaliyet ve ilkelerine aykırı davranışlardan ötürü o kuruma dahil olanların tabi oldukları yaptırımlar bütünü olarak tanımlanmak mümkündür.

Disiplin suçu belirli bir statüdeki kişilerin, bu statüyü düzenleyen kurallara uymamalarından doğan olumsuz bir durumu ifade eder. Disiplin cezası ise belirli bir statü içerisindeki kişilerin önceden belirlenmiş hukuk kurallarının öngördüğü koşullarda uygulanan yaptırımlardır.

Disiplin kurallarını uygulayan hiyerarşik olarak üst konumda bir gücün bulunması gerekir. Disiplinin temel amacı, ortak paydası

bulunan toplulukların içerisinde kural veya istem dışı davranışların önlenmesi, böylelikle de bu toplulukların ulaşmak istedikleri hedefe kolayca varmalarının sağlanmasıdır.

Spor müsabakalarında disiplin kuralları ile korunmak istenen hukuksal değer ise spor faaliyetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlayacak sportif, ekonomik ve toplumsal değerlerin ve düzenin korunmasıdır. Belirli kurallar çerçevesinde yapılan her spor müsabakasında, tarafların müsabaka organizasyonuna ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya sporcuların veya diğer ilgililerin oyun kurallarını ihlal etmeleri halinde uygulanmak üzere disiplin kurallarına ihtiyaç duyulur.

Disiplin kurallarının özelliği; önleyici, bastırıcı ve caydırıcı niteliğe sahip olmalıdır. Disiplin ihlallerine uygulanacak yaptırımların evrensel nitelikte olması gereklidir. Örneğin sporda şiddet, doping vb. konularda uygulanacak kurallar gibi. Bu konularda belirlenen yaptırımlar ulusal federasyonları bağlamaktadır. Uluslararası spor teşkilatları tarafından saptanan müsabaka kuralları derhal uygulanma yeteneği kazanmaktadır. Spor endüstrisinin ortaya çıkması sonucunda spor müsabakalarında ekonomik yanının ön plana çıkması ile birlikte disiplin yaptırımları ve müsabaka sonuçları önem kazanmıştır. Bir eylemin hem ceza hukukunu hem de disiplin hukukunu ihlal etmesi mümkündür. Bunun yanında her iki kategoriden beklenen fayda ve amaç farklı olduğundan, eylemin ceza hukuku anlamında yaptırıma bağlanması mümkün değilken, disiplin hukukuna göre disipline edilmesi de gerekebilir.

Spor hukukunda disiplin ihlalleri ve disiplin cezaları belirlenirken suç ve ceza hukukunun temel ilkelerinden bazı alanlarda ayrılma yoluna gidilmiş ve özellikle kusur ve sorumluluk açısından yeni düzenlemeler getirilmiştir. Örneğin, "objektif sorumluluk" spor hukukuna özgü temel ilkeler olarak belirlenmiştir.

Spor müsabakalarında meydana gelen disiplin ihlali teşkil eden olaylar;

Talimatlara aykırı hareket olarak nitelendirilen, müsabakaların organizasyonuna ve düzenine ilişkin disiplin ihlalleri,

Sportmenliğe ve oyun kurallarına aykırı olarak nitelendirilen disiplin ihlalleri,

Saha ve seyirci olayları şeklinde gerçekleşen disiplin ihlalleri, olarak belirtilebilir. Disiplin ihlalleri, kural olarak müsabaka hakemleri tarafından cezalandırılmaya çalışılmaktadır. Belirli kurallar çerçevesinde oynanan her spor müsabakasında, tarafların müsabaka organizasyonuna ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya sporcuların ya da diğer ilgililerin oyun kurallarını ihlal etmeleri halinde uygulanmak üzere disiplin kurullarına gereksinim duyulur.

Spor hukukunda, görevli disiplin kurulları tarafından yürütülen soruşturmanın en önemli özelliği soruşturmanın kısa bir süre içerisinde sonuçlandırılması zorunluluğudur. Bu zorunluluk hiç kuşkusuz sporun doğasından kaynaklanmaktadır.

Dr. Selami Özsoy; Tahkim müessesinin oluşumunu "Spor Hukukunda Tahkim" başlıklı makalesinde; "Sporun çok hızlı bir şekilde gelişmesi, ortaya çıkan sorunların artması, hızlı ve pratik şekilde çözüm bulunması gereğini doğurmaktadır. Spor alanında yaşanan uyuşmazlıkların giderilmesinde, hızlı ve kesin bir çözüm yolu olması nedeniyle tahkim sıkça başvurulanan bir hukuk prosedürüdür." (26)

Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği'nde, Genel Müdüre, Tahkim Kuruluna, Genel Müdürlük Ceza Kuruluna, Merkez Ceza Kuruluna yazılı savunma verilebileceği gibi gerektiğinde kurullarda görevli bir üyeyi savunma almak üzere de görevlendirebilir. Savunma tebligatının ilgisine ulaştığı tarihten itibaren tebliğ edilmiş sayılacağını, tebliğ tarihini müteakip yedi gün içerisinde savunma vermeyen veya yazılı savunması gelmeyen kişi yada teşekkülün savunma hakkında vaz geçmiş sayılacağı belirtilmiştir. Mad/75-3, 4 fıkraları. Aynı Yönetmeliğin 77 nci maddesinde; Tahkikatın tamamlandığı günden itibaren en çok beş gün içerisinde karar verileceği belirtilmiştir. Bu süreler, Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı'nda; savunma süresi, kırk sekiz saat olarak Mad/73-3, karar verme süresi

ise, soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren üç gün olarak tespit edilmiştir. Mad/86-1. Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı'nda, savunma süresi, Talimatın 7 nci maddesinde yedi gün, Karar verme süresi ise; gerekçeli kararını en geç üç ay içerisinde vermek zorundadır. Mad/13/4, Talimatta gerekçeli kararın en geç üç ay içerisinde yazılması belirtilmesine rağmen, kısa kararın ne kadar süre içerisinde verileceği konusunda bir düzenlemede, (Mad/13/5) Futbol disiplini kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazların, itiraz tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde karara bağlanacağı hüküm altına alınmıştır. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Yönetmeliğinde bu süreler, sporun "dinamizmi" ne uygun olarak daha kısa tutulmuştur. Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nde Kurula başvuru süresi beş gün, (Mad/8), Karar verme süresi ise, zorunlu haller dışında, sportif faaliyetlere ilişkin iş ve işlemlerde en geç on iş günü, diğer hallerde ise en geç üç ay içerisinde karar vermek zorundadır. Mad/14-2. Madde metnindeki "zorunlu haller" ifadesinde, öngörülen on ve üç ay ifadelerinin Kurul tarafından daha aşağıya çekileceğinin anlaşılması gerekmektedir. Örneğin, federasyonların seçimli genel kurullarında, federasyon başkan adaylarının seçime çok kısa süre kaldığı bir dönemde "tedbirli" olarak ceza kurullarına sevk edilmeleri halinde Tahkim Kurulu kararını vermek için on yada üç ay beklemek zorunda değildir Aksi takdirde, adaylık için başvuranın "demokratik" hakkı engellenmiş olacaktır.

Uygulamada gerek uluslararası gerekse ulusal karşılaşmalarda yaşanan disiplin ihlalleri ile ilgili kararlar mümkün olan en kısa zamanda verildiği izlenmektedir. Bunun uygulanmadığı durumlarda ise bir takım koruyucu tedbirler uygulanmakta ve karardan önce uygulanan idari tedbirler ile süreç tamamlanmaya çalışılmakta ve ceza kararları daha sonra verilebilmektedir. Hakemler tarafından, sporcu ve diğer şahıslar tarafından verilen kırmızı kart sonucu spor müsabakasında ihraç edilenlerle ilgili disiplin işlemleri, disiplin yargılaması ile ilgili herhangi bir karar verinceye kadar kırmızı kart cezasına muhatap şahıs hiçbir şekilde müsabakalara iştirak edemeyeceği gibi yetkili kılınan kişi yada kurullar tarafından verilen "idari tedbir" kararları, disiplin

yargılamasıyla ilgili bir karar verilinceye kadar müsabakalara iştirak edemeyecekleri gibi, mensubu bulunduğu spor federasyonu yada spor kulübüyle ilgili idari işlem tesis edemezler. İlgilinin mensubu bulunduğu kulüp yada federasyonla olan ilgisi geçici olarak askıya alınmaktadır. İdari tedbir; verilen disiplin ihlallerinde verilen ceza kararlarının infazı tedbir kararından itibaren yürütülmektedir.

İdari tedbir, gerek Ceza Hukuku anlamında, gerekse Disiplin Hukuku anlamında “ceza” olmamakla birlikte ceza gibi sonuç doğuran idari bir işlemdir.

Son dönemlerde, sportif faaliyetlerde cereyan eden olaylar özellikle futbol, basketbol gibi takım sporlarındaki olaylar, siyasi otoriteyi, spor disiplini mevzuatı dışındaki mevzuatlarda değişiklik yapmaya, sadece spora özgü bir takım düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Bunun en belirgin örneği, Mülga 5149 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemedir. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair mülga 5149 sayılı Yasanın 19 uncu maddesi madde başlığıyla birlikte değerlendirildiğinde, yasanın 3 üncü bölümünde belirlenen eylemlerin işlenmesi halinde, eylemde bulunan kişiler hakkında “tedbir” uygulanması gerektiği madde hükmü gereğidir.

“Tedbirler

MADDE 19 — Üçüncü Bölümde belirtilen yasaklara uymayanlar hakkında; söz konusu fiil, müsabaka alanının seyirciye ayrılmış yerlerinde gerçekleştirilmiş ise bu kişi veya kişiler şartlar müsait olduğu takdirde yetkililer veya güvenlik görevlilerince müsabaka alanı dışına çıkarılır ve haklarında yasal işlemler başlatılır.

Bu kişi veya kişilerin müsabaka alanı dışına çıkarılmasına, şartlar uygun bulunmadığı takdirde durum her türlü kamera, fotoğraf makinesi gibi teknik araçlarla, tanıkla veya diğer belgelerle tespit edilerek ilgililer hakkında yasal işlem yapılır.

Açıkça anlaşılabilecek şekilde alkollü veya keyif verici madde kullanan kişiler müsabaka alanına alınmaz.” (27)

Diğer taraftan, 14 Nisan 2011 tarih ve 27905 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6222 sayılı Sporda Şiddet

ve Düzensizliğin önlenmesine Dair Kanun'un genel gerekçesinde, "...spor alanında faaliyet gösteren kişilerin ve taraftarların haklarının korunması ve ortaya çıkan düzensizlik ve şiddet olaylarının önlenmesi basit asayiş sorununun ötesinde olağanüstü bir hal olduğundan genel ceza hükümleriyle sporda şiddet ve düzensizlikler önlenememekte, bu alanın özel olarak ele alınması gerekmektedir." (28) Başbakanlığın 27/12/2010 Tarih ve B.02.0.KKG.0.10./101-95/5492 sayılı yazısı

Yasanın 18 inci maddesinde; "...hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanmasına karar verilir." hükmü bulunmaktadır. 6222 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin gerekçesinde; seyirden yasaklama: "...seyirden yasaklama ibaresinden kişinin müsabakaları ve antrenmanları izlemek amacıyla spor alanına girişinin yasaklanmasının anlaşılacağı düzenlenmiştir." (29) Şeklinde ifade edilmiştir.

204

Spor müsabakalarını seyirden yasaklama tedbirinin, hukuki anlamda, ceza mı, yoksa idari tedbir mi konusu tartışılan bir konu olmaktadır. Öyle anlaşıyor ki, bu husus ceza ve idare hukukçuları tarafından uzun bir süre tartışılacaktır.

Halen yürürlükte bulunan 6222 sayılı Kanun kapsamında verilecek seyirden yasaklama kararları "koruma" tedbiri olarak algılsa da, seyirden yasaklamanın sportif anlamda ve Mülga 5149 sayılı Kanunun 19 üncü maddesinde ifade edilen hüküm gibi "idari tedbirle" benzerlik arz ettiği kanaatindeyim.

Sporda disiplin hukukunun işleyebilmesi, spor yargılamasının yapılabilmesi, yapılan yargılama sonucunun spor kamuoyuna yansımalarının görülebilmesi için aşağıda belirlenen olguların varlığı gerekmektedir.

- 1- Disiplinsizlik olayına muhatap olan kişi/kişiler.
- 2- Disiplinsizlik kurallarını belirleyen mercii.
- 3- Disiplinsizlik kurallarını ihlal edenlere disiplin cezasını vermeye yetkili kişiler veya kurullar.
- 4- Aynı amaç için uğraşan paydaşlar grubunun varlığı.
- 5- Aynı statü içinde bulunan topluluk.

Spor Yaptırmakla Görevli Kurum ve Kuruluşlar

Türk sporuna ilişkin hukuksal düzenleme yapma yetkisini tanıyan iki kanun bulunmaktadır. Birincisi 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, diğeri ise 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile 6223 Sayılı Yetki Kanun’una istinaden 08.6.2011 tarih ve 27958 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığıdır. 5393 sayılı Belediye Kanun’un 14/-(b) maddesindeki, “...Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verilebilir...” (30) hükmüne istinaden belediyelerin spor yapmakla görevli kuruluşlar arasında saymak mümkündür. Belediyelerin yaptıracığı sporun sonuçları uluslararası spor federasyonları ile kuruluşları nezdindeki durumu tartışılması gereken bir konudur. Örneğin belediye tarafından organize edilen bir sportif faaliyet sonucu kırılan bir rekorun uluslararası federasyonlar nezdinde hiçbir hukuki değerinin olmadığını düşünmekteyim.

Spor Genel Müdürlüğü Türk sporuna ilişkin karar ve denetim yetkilerini genel olarak elinde bulunduran bir kamu kuruluşudur. 5894 sayılı Kanuna göre de futbolla ilgili tüm kararları alma, uygulama ve denetleme yetkisi Türkiye Futbol Federasyonuna aittir.

Spor Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluklarını düzenleyen 3289 sayılı Kanuna eklenen Ek-Madde 9 ve Ek-Madde 9/A maddelerdeki düzenlemelerle kurulması öngörülen “Bağımsız” spor federasyonlarında ise; karar alma, alınan kararları uygulamaya koyma ve yapılan uygulamaların sonucunu denetleme görevi, bağımsız spor federasyonları ile “Spor Genel Müdürlüğü” ve “Gençlik ve Spor Bakanlığı”na aittir.

Ülkemizdeki hukuki düzenleme, sportif faaliyetleri sevk ve idare etmekle yetkili kılmış olduğu kurum ve kuruluşları;

- a- Spor Genel Müdürlüğü,
 - b- Türkiye Futbol Federasyonu,
 - c- Bağımsız spor federasyonları,
 - d- Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- olarak ön görmüştür.

Gençlik ve Spor Bakanlığının görevleri Kararnamenin 2 nci maddesinde sayılmıştır. Bakanlığın sporla ilgili en önemli görevlerinden bir tanesi, spor alanında uygulanması gereken spor politikalarını belirlemek, belirlenen politikalar ile uluslararası kuralların ve talimatlarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmektir. Diğer bir görevi ise, spor faaliyetlerinin belirlenen plan ve programlar dahilinde ve mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli önlemler almaktır.

Bakanlığın 2 nci maddede belirlenen görevlerinden olan denetim mekanizması KHK 'nin Madde/8-B 'de belirlenen hükümler doğrultusunda "Rehberlik ve Denetim Başkanlığı" kanalı ile yürütülmektedir. Rehberlik ve Denetim Başkanlığının bağımsız spor federasyonları ile ilgili görevleri,

a- Bakanlık ve bağlı kuruluşların ve bunların denetimi altındaki (burada kast edilen bağımsız spor federasyonlarıdır) kurum ve kuruluşların faaliyet, işlem ve personel ile ilgili usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımı içerisinde denetlemek, araştırmak ve soruşturmak.

b- Bağlı kuruluşların performans denetimini yapmak. (31)

Bakanlığın spor hizmet ve faaliyetleri ile ilgili iş ve işlemler, Kararnamenin 9 uncu maddesinde düzenlenen "Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" marifetiyle yürütülmektedir. Dairenin görevleri,

“a) Spor faaliyetlerinin gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak ve bu faaliyetlere her yaşta katılımı sağlayacak önlemler geliştirmek.

b) Yurtiçi ve yurtdışı spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun olarak yürütülmesini gözetmek ve gelişmesini sağlamak, spor alanındaki uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını temin etmek.

c) Spor federasyonlarının kurulmasını teşvik edici önlemler almak, sporcu yetiştirilmesi, sporcu sağlığı ve spora ilgiyi artırmaya yönelik çalışmaları takip etmek.

ç) Spor alanında uygulanacak temel politika önerileri geliştirmek.
..” (32)

Dairenin Kararnamede belirlenen görevleri ile Spor Genel Müdürlüğünün görevleri arasında benzerlikler bulunmaktadır. Uygulamada görev çakışması yaşanmakta olup, böyle bir Dairenin kurulmasının temel amacı Genel Müdürlüğü bir bünye birim haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığının en önemli görevlerinden biri, 18. Maddede düzenlenen “Gençlik ve Spor Politikası Belgesi” dir. Gençlik ve Spor Bakanlığının en önemli görevlerinden biri, 18. Maddede düzenlenen “Gençlik ve Spor Politikası Belgesi” dir. (33)

Gençlik ve Spor Politika Belgesi; gençleri ve sporu doğrudan veya dolaylı etkileyen politika ve faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması amacıyla, Bakanlık tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu’nun kararı ile yürürlüğe girmektedir. Politika belgesi dört yılda bir günün ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilir. Politika belgesinin hazırlanmasında kamu kurum ve kuruluşları, spor federasyonları ile sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerileri dikkate alınır. Kanun ile spor yaptırmakla görevlendirilen bu kurum ve kuruluşların, bünyelerinde ki spor dallarına göre farklı disiplin yargılama birimleri oluşturmalarına rağmen, birimlerin hukuki yapılanmaları, seçilme usul ve esasları, bahse konu kurullarda

görevlendirilmeleri, görevden alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları bağlamında büyük bir benzerlik arz etmektedirler.

Bu kurullar;

Spor Genel Müdürlüğünde;

- 1- İl ve ilçe ceza kurulları,
- 2- Genel Müdürlük Ceza kurulu,
- 3- Merkez Ceza Kurulu,
- 4- Tahkim Kuruludur.
- 5- Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu.

Bağımsız spor federasyonlarında;

- 1- Federasyon disiplin kurulu,
- 2- Merkez Ceza Kurulu,
- 3- Tahkim Kuruludur.
- 4- Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu.

Türkiye Futbol Federasyonunda ise;

- 1- İl disiplin kurulları,
- 2- Tertip komiteleri,
- 3- Amatör Futbol Disiplin Kurulu,
- 4- Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu,
- 5- Tahkim Kuruludur.
- 6- Uyuşmazlık Çözüm Kurulu,
- 7- Kulüp Lisans Kurulu,
- 8- Etik Kurulu.

Gerek 3289 Sayılı Kanun gerekse 5894 Sayılı Kanun, disipline muhatap kişi ve/veya kuruluşların, yasaların elverdiği ölçüde (CAS) Uluslararası Tahkim Kurulu'na başvurma hakları olduğunu belirtelim.

Siyasi otorite, Futbol Federasyonuna kısmen sağladığı "bağımsızlığı" diğer federasyonlardan esirgemesinin; futbol gelirlerinin her geçen gün finans kaynakları içindeki payının artarak büyümesi, futbolun görselliği, vatandaşların en ucuz eğlence kaynağı olması, elde edilen başarılarından kişinin aidiyet duygusuyla kendisine çıkardığı pay, taraftarlık içgüdüğü, T. Futbol Federasyon kurulduğu tarihten bu güne kadar genel kurullarında yaşanan sorunlar, Federasyonun

isim hakkını özel sektöre pazarlaması, futbolu idare edenlerin, siyasi otoritenin üzerlerindeki zinciri kısmen de olsa kırmalarından kaynaklandığı kanaatindeyim. Federasyonun özerklik statüsünü kazanmasını takip eden ilk genel kurulda divan başkanlığını bir bakanın yaptığı genel kurul sonucunda; dönemin siyasi iktidarın seçilmesini arzula-
dığı adayın seçimi kaybetmesinin akabinde, genel kurulun iptalinin yargıya taşındığı spor kamunun hafızasında yer almıştır. Buna benzer uygulamalar maalesef günümüzde yaşanmaktadır.

2011 Tarihinde, yürürlüğe giren 6223 Sayılı Yetki Kanunu'na istinaden hazırlanıp yürürlüğe giren 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin federasyonların yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinin gözetmek, madde/10, madde/11 ve madde/18 de düzenlenen hükümlerle federasyonların tamamen "Devlet" otoritesinde olmaları gerekliliği hususunda bir adım daha atılmıştır.

Genel Müdürlük bünyesinde bulunan federasyonların ki bunların hukuki durumu "Daire Başkanlığı" statüsünde çıkarılması için 5105 sayılı Yasa ile federasyonların idari ve mali yönde bağımsızlığa kavuşturulmalarını sağlamak için yürürlüğe konulan düzenleme ile federasyonlar belirli bir konuma getirilmişse de, 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile federasyonlar adeta Devletin vesayeti altına alınarak "idari" bağımsızlık tamamen yok edilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nin 26 Mart 2003 tarihli sayısında Doğan Hakyemez imzası ile yayımlanan "Bakan'dan Müjde" başlıklı yazıda; "Mehmet Ali Şahin başarısının ardında özerkliğin yattığını ve öncelikle hazır olan federasyonlarımızın bu yapıya kavuşturulacağını açıkladı. Tam özerklik halinde sponsor destekleriyle de, Türk Basketbolu Avrupa'nın zirvesine oturur." şeklinde açıklamıştır. (34) Özerklikle birlikte Türkiye Basketbol Federasyonunun başarısı hafızalardadır. Bu başarıyı Ali Sami Alkış, Star Gazetesindeki "Başınıza çuval geçiririm. ha!" başlıklı yazısında; "Eğer Basketbol Federasyonu: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün talimatlarına göre yönetilseydi, 12 Dev Adam Efsanesi'ni nah görürdünüz. Statükocu hantal yapıyla, Avrupa İkinciliğ'ne rüyanızda bile tanık olamazdınız." ...Şimdi üç-beş

kuruşluk tahsisat talebi yüzünden bürokrasinin önünde el pençe divan durmaktan kurtuldular.” (35) Yönündeki tespiti üzülererek günümüzde daha değişik biçimde cereyan etmektedir. Federasyonların yıllık bütçelerinin belirlenmesinde Genel Müdür adına yetkili kılınan Genel Müdür Yardımcısı aynı zamanda federasyonların denetimini yapmakla görevli, etkili ve sorumlu Teftiş Kurulu Başkanı olduğu değerlendirildiğinde, divanda el pençe durmanın” sadece şekli değişmiştir.

2004 Yılında yapılan değerlendirmeye, başarının temelinde “özerkliğin/bağımsızlığın” şart olduğunu, özerklikle birlikte Basketbol Federasyonu’nun Avrupa’nın zirvesine oturacağını ön gören anlayış, bu düşüncesinde ne kadar haklı olduğunun semeresini, 2017 Avrupa Basketbol Şampiyonasının Ülkemizde yapılacak olmasıyla aldığı düşüncesindeyim.

18 Ocak 2004 Tarihli Hürriyet Gazetesinde, Dönemin Spordan Sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin’in Esat Yılmaer’e vermiş olduğu röportajda “siyaset sporu yönetmemeli” diyerek özerkliği savunarak düşüncesini **“Bizim 47 federasyonumuz var. Bunların içinden 10 kadarı kendi yağıyla kavrulacak duruma geldi. Basketbol. Voleybol, atletizm, golf, tenis karate, teakwando, kayak gibi. Biz iktidar olarak sporun içinde politika istemiyoruz. Sporu siyasi iradenin yönetmesini istemiyoruz. Bu işin başındayım, her konunun bana bağlı olması benim lehime dir. Yetkilerin bende olması beni daha da güçlü kılar ama sporu az geliştirir bu durum. O bakımdan federasyonların Özerk olmasını istiyoruz.”** (36) Yine, 10. Mart 2004 tarihli Hürriyet Gazetesinde yayımlanan “ Sporda Devrim” başlıklı yazıda, “1992’den beri beklediğimiz “özerklik”/bağımsızlık Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin, Genel Müdürümüz Mehmet Atalay ile Yunus Akgül, (Genel Müdür Danışmanı) Sezai Bağbaşı (Gen. Müd. Yrd.), Haluk Çetin Teftiş Kurulu Başkanı, Zübeyt Aydın’dan (Hukuk Kurulu Başkanı) oluşan ekibin inanılmaz çalışmalarıyla Meclis’ten geçti. Başbakanımız Tayyip Erdoğan’ın sporcu yapısının “Özerk’liğin önündeki engelleri bir bir ortadan kaldırdığını da kamuoyunun dikkatine sunuyorum.”

...

"Her şeyden önemlisi, basketbolumuzun geleceğini yönlendirecek başkan ve yönetim kurulunun seçim, oluşturulacak genel kurul tarafından yapılacak olması. Yani basketbolun kaderini basketbolun içindeki isimler çizecek."

...

"12 senedir özerkliği elde etmek için inanılmaz çabalar yapan Turgay Demirel, bir ilke daha imza atmanın gururunu ömür boyunca yaşayacak." (37) Şeklinde spor kamuoyunda oluşan olgu, bu gün bağımsız spor federasyonlarının içinde bulunduğu durumu, federasyonların emeklerinin büyük bir kısmını genel kurul yapmalarına harcamaları, sporun en üst vesayet birimi olan Spor Genel Müdürlüğü, denetim mekanizmasının (Teftiş Kurulu Başkanlığı) başındaki kişinin aynı zamanda Genel Müdür Yardımcısı görevini üstlenmesi, bağımsız spor federasyonlarının bağımlı(sız)lığın açık göstergesidir. Hem bu federasyonları denetlemekle görevli, hem de federasyonların yıllık plan ve programlarını kontrol ederek istediğiniz kadar bütçe yardımı yapacaksınız. Bu sistem sayın Atalay'ın ifade ettiği "sporda komünizm(!) geri mi geliyor"u düşündürmektedir.

Bağımsız spor federasyonlarının kurulmasına karar verildiği 2004 tarihinde, mevzuatta öngörülen dört yılda bir yapılması gereken olağan ve iki yılda yapılması kararlaştırılan mali genel kurulların dışında, bir çok federasyonun değişik baskılar sonucu olağanüstü genel kurullara götürülerek, Başkan ve yönetim idaresinin değiştirilmeye zorlanması, siyasi otoritenin ve spor teşkilatının üst mercii olan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın federasyonlar hakkındaki görüşünü ortaya koymaktadır. Genel Müdürlük Merkez Ceza Kurulu tarafından bazı federasyon başkanlarının eylemleri nedeniyle vermiş olduğu cezaları yeterli görmeyen Spor Genel Müdürlüğü ilgilileri bu cezalara karşı Tahkim Kurulu'na başvurarak Merkez Ceza Kurulu tarafından verilen cezanın arttırılması talebinde bulunmaları, bağımsız federasyonların ne kadar bağımsız olduklarının başka bir göstergesidir. Genel Müdürlük, Tahkim Kurulu'na başvurusunu, Amatör Spor Dalları

Ceza Yönetmeliğinin, 8/2 maddesindeki "Merkez Ceza Kurulu'nun kararları kesindir. Genel Müdür, Merkez Ceza Kurulu kararının Genel Müdürlüğe intikalinde başlayarak 10 gün içinde, verilen kararın yeniden incelenmesini gerekçelerini belirtmek suretiyle isteyebilir. Yeniden inceleme talebi, cezanın uygulanmasını durdurmaz. Yeniden inceleme üzerine verilen karar hakkında yeni bir talepte bulunulmaz." hükmü ile Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek kesin sonuca bağlar." Düzenlenmesine dayandırılmaktadır. Amatör Dalları Ceza Yönetmeliğinin 14. Maddesinin son fıkrası "özerk/bağımsız federasyon başkanı ile yönetim kurulu üyelerinin Tahkim Kurulu'na Bakan tarafından yapılır." ifadesi birlikte değerlendirildiğinde Bakanlık Makamının Merkez Ceza Kurulu kararlarına itiraz etmesinin tartışmalı olduğu bir durumda Spor Genel Müdürlüğünün itiraz etmesi sporla ilgilenen hukukçular arasında uzun süre tartışılacağı kanısındayım. Uzun bir müddet Spor Genel Müdürlüğü'nde Genel Müdür olarak görev yapan ve bağımsız spor federasyonlarının kurulmasında büyük bir çaba sarf eden, bu konuda, arzu edilen olmasa da başarılı sonuçlara ulaşmış sayın Mehmet Atalay, Haber Türk Gazetesi'nde ki "Sporda Komünizm(!) geri geliyor başlıklı yazısında; "Devletin parasını koruduklarını zannedenler Türkiye'yi uluslararası müsabakalarda ve olimpiyatlarda başarısızlığa mahkum ediyor. İmkanları sporculardan, federasyonlardan ve kulüplerden "kıskanmak" övünebilecek bir olay değildir. İleride kesinlikle kanunlara uymadıkları için mutlaka yargılama ve re'sen hesap ödeme zarureti doğuracaktır. (38) Haber Türk Gazetesi 09.12.2015 demek suretiyle, İdarenin federasyonların bağımsızlığı konusundaki "statükocu" yapısını, Ülkemizdeki spor federasyonları ile federasyonların bünyesinde yer alan kurulların bağımsızlığı yönündeki tehlikeyi "Tehlike çanlarının çalmaya başladığını haber veriyoruz, Onca reformdan sonra geriye dönüş hazin... Herkes bilsin ki "bürokratik oligarşi hortluyor ve sporda komünizm(!) geri geliyor." diyerek gözler önüne sermiştir.

Spor Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan “Tahkim Kurulu Kararları” adlı kitapta, Merkez Ceza Kurulunun görevleri; “Genel Müdürlük Ceza Kurulunun vermiş olduğu kararlara karşı yapılan itirazları incelemek ve karara bağlamak; ceza kurullarının başkan ve üyeleri, **özerk olmayan amatör sporların federasyon başkanları ve üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışları sebebiyle, haklarında tahkikat yapmak ve sonuçlandırmak**; uluslararası federasyonlarca düzenlenen müsabakaların öncesi ve sonrasında tespit edilen doping suçları nedeniyle sporcu, yarış hayvanları ve bunların sorumluları hakkında ilk derece ceza kurulu olarak tahkikat yapmak ve karara bağlamak olarak belirtilmiştir.” (39)

Spor Genel Müdürlüğünün, Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın bünyesinde Genel Müdürlük olarak yapılanması, başka bir deyişle, tüzel kişiliğinin iptal edilerek, Bakanlığın içerisinde bir birim olarak faaliyetlerini sürdürmesinin gerekliliğine inanan ve bu düşüncelerini her ortamda dile getirenlere, 3530 sayılı Kanun’da 1939 Yılında yapılması istenile değişiklikle ilgili genel gerekçede; “**Kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber yaşanan süreç içerisinde, personel yetersizliği, çalışanların çalışma sürelerinin belirsizliği, fazla çalışmaya rağmen meri mevzuatın çalışanların bu ihtiyaçlarını karşılamaya cevaz vermemesi, eğiticilerin azlığı, Milli Eğitim Bakanlığı emrinde çalışan muallimlerden yeterince istifade edilmemesi, spor faaliyetlerinin yapılması için gerekli olan tesislerin azlığı, yerel yönetimlerin bütçeleriyle yaptırılan yada tadilatı yapılan gayrimenkullerin mülkiyet sorunları, yerel yönetim bütçelerinde, Genel Direktörlüğe aktarılan payların harcama usul ve esaslarındaki belirsizlikler 3530 sayılı Yasa’da değişiklikler yapma zarureti ortaya koymuştur. Yaşanan bu sıkıntıların giderilmesi amacıyla Kanun’da değişiklik yapma teklifinde bulunulmuştur.**” (40) TBMM Tutanakları. Mülkiyet sorununun büyük bir önem arz ettiğini dile getirmişlerdir. Meri mevzuata göre tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar adına taşınmazların tapu tescil işlemlerinin yapılması mümkün değildir. Bir çok ülkede olduğu gibi Spor Genel Müdürlüğünün, federasyonların

herhangi bir bakanlıkla ilişkilendirilmeleri zorunludur. Bakanlığın, spor federasyonları, Spor Genel Müdürlük üzerindeki denetimden kaynaklanan vesayet zorunlu olup, bu idari vesayet, sporla ilgili kurum ve kuruluşların iç bünyesindeki herhangi bir birim şeklinde olmamalıdır. Aksi takdirde, Ülkemizde spor, tamamen "bağımlı" hale gelecektir.

Spor Genel Müdürlüğü Bünyesindeki Disiplin Kurulları Ceza Kurulları:

Spor Genel Müdürlüğünün sürekli kurulları arasında alan ceza kurulları Kanunun 8 inci maddesi ile Ek Madde-9/6 ncı fıkrasında düzenlenmiştir. Maddede yapılan düzenlemeyle ceza kurulları görevleri itibariyle;

- 1- Merkez Ceza Kurulu,**
- 2- Genel Müdürlük Ceza Kurulu,**
- 3- İl Ceza Kurulu,**
- 4- Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu.**
- 5- Tahkim Kurulu.**

Olmak üzere, bir ayırımı tabii tutulmuştur. Ceza kurullarının kanunda belirtilmeyen üyeleri ile başkan ve üyelerinin, görevlendirilmeleri, "atanmaları", ceza kurullarının kuruluşu, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. Kanunda, Merkez Ceza, Genel Müdürlük Ceza ile il ceza kurulunun "Kanunda belirtilmeyen başkan ve üyelerinin" atanması ifadesi yer almakta ise de; Kanuni düzenlemede, ceza kurullarına kimlerin başkan veya üye olarak atanacağı konusunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanundaki düzenlemede, başkan ve üyelerinin atanması tamamen yönetmeliğe bırakılmıştır. "Kanunda belirtilmeyen başkan ve üyelerinin atanması" ifadesinde, başkan ve üyelerinin tamamının yönetmelikte belirlenen şartlar dahilinde atanması gerektiği düşünülmelidir. Kanunun 11 inci maddesinde "Beden terbiyesi ve spor çalışmalarında spor teşekkül ve kişilerince, disipline ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak müeyyideler, kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir. Söz konusu fiillerin para cezası ile

müeyyidelendirilmesi mümkündür. Hangi cezaların paraya çevrileceği ceza yönetmeliğinde belirtilir. Uygulanacak para cezası on milyon lirayı geçemez. Bu miktarı üç katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.” Hükmü dışında, sportmenliğe aykırı davranışların neler olduğu, verilecek cezalar hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. 11 inci maddede belirlenen “milletlerarası teamüllere uygun olarak yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir.” (41) Hükmünün ne kadar hukuki olduğu tartışılır bir husustur. Uluslararası spor kuruluşları tarafından belirlenen “saha” olayları ile doping gibi bazı ihlaller ile bu ihlallere verilecek cezalar konusunda, yeknesaklık olabilir, ama her eyleme uygulanacak müeyyideler her ülkenin ulusal mevzuatı ile belirlenmesinin ulusun “hükümlerlik” hakkı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanun’un 11 inci maddesinde ki “...disiplin ve sportmenliğine aykırı filler ve bunlara uygulanacak müeyyideler...” (ifadesinde, aynı Kanun’un 6 ncı maddesinin (2). Fıkrasında belirlenen “Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonların...” ifadesindeki, Genel Müdürlüğe bağlı spor federasyonlarının; sporcu, antrenör, idareci, spor kulübü, teşekkülü ile Genel Müdürlük tarafından düzenlenen sportif organizasyonlar ile sportif müsabakalara iştirak eden kişi ve kuruluşların anlaşılması gerekmektedir.

Şöyle ki; aynı Kanun’un Ek Madde 9’a, 12.4.2011 tarih ve 27903 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6215 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle eklenen 17 nci fıkrasında; “Federasyonlar, faaliyette bulundukları spor dalları ile ilgili olarak bağlı oldukları uluslararası federasyonunun kurallarını göz önünde bulundurarak hangi eylem ve davranışlara ne tür sportif ceza verileceğini, ceza talimatında düzenler. Federasyonların programında yer alan veya izni ile yapılan faaliyetlerden dolayı sportif ceza verme yetkisi federasyon disiplin/ceza kuruluna aittir...” (42) Hükmü yer almaktadır.

19 Temmuz 2012 Tarih ve 28358 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları

Hakkında Yönetmelik”in Disiplin işlemleri başlıklı 18 inci maddesi hükmüne göre;

1. Federasyonların faaliyet programında yer alan müsabaka ve faaliyetlere iştirak eden ve federasyona bağlı spor faaliyetlerinde bulunan kuruluşlar, spor kulüpleri, sporcu, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı eylemleri nedeniyle ceza vermeye, federasyonun ceza/disiplin kurulu,

2. Federasyonların faaliyet programında yer almayan il veya ilçe (Spor Genel Müdürlüğüne bağlı il ve ilçeler) müdürlüklerince düzenlenen müsabaka ve faaliyetlere katılan spor kulüpleri, kuruluşlar, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine il veya ilçe ceza kurulları,

3. Kurum veya kuruluşlarca federasyonlardan, il veya ilçe müdürlüklerinden izin alınmak suretiyle düzenlenen müsabaka veya faaliyetlere iştirak eden kuruluşlarla, spor kulübü, sporcu, hakem, antrenör, menajer, yönetici veya diğer görevlilerin spor disiplinine aykırı veya spor ahlakına mugayir eylemlerine ilişkin ceza işlerine, izin hangi kurum ya da federasyondan alınmış ise izin alınan kurum veya federasyon disiplin/ceza kurulu,

Yetkili kılınmıştır. (43)

Gerek yukarıda belirlenen Kanunun ilgili maddesindeki hüküm ve bu hükme istinaden yürürlüğe konulan Yönetmeliğin 18 inci maddesindeki hükümlere göre disipline aykırı eylemlerde bulunanlara ceza verilebilmesinin ön şartı;

a. Disiplin eyleminin gerçekleştiği sportif organizasyon yada müsabaka hangi federasyon yada kurum tarafından yapılmış ise, o federasyon yada kuruma bağlı disiplin/ceza kurulunca verilmesi,

b. Sportif faaliyet veya müsabaka, Spor Genel Müdürlüğü ve/veya bağımsız spor federasyonlarının dışında, örneğin belediyeler, bakanlıklar vb. kurum ve kuruluşlar tarafından organize ediliyor ise, bu organizasyon kim tarafından verilmiş ise, izni veren kurumun yada federasyona bağlı disiplin/ceza kurulunun,

Disiplin eylemi nedeniyle ceza vermeye yetkili olduğu anlaşılmaktadır.

Takım sporlarında Basketbol Federasyonu ile ferdi sporlarda Atletizm Federasyonun ana statü ve disiplin talimatlarında disiplin kurulunun oluşumu görev ve yetkileri şu şekilde tanzim edilmiştir. T. Atletizm Federasyonu Ana Statü'nün 16 ncı maddesinde düzenlenen Disiplin Kurulunun oluşumu görev ve yetkileri Basketbol Federasyonu tarafından yapılan düzenlemenin aynısı olduğundan yer verilmemiştir.

Basketbol Federasyonu Disiplin kurulu;

1) Disiplin kurulu, dört yıl için genel kurul tarafından seçilen beş asıl, üç yedek üyeden oluşur. Asıl üyelerden en az üç kişinin, yedek üyelerden de en az iki kişinin hukukçu olması gerekir. Asıl üyeler kendi aralarından bir başkan vekili ve bir raportör seçerler.

2) Disiplin Kurulu asıl ve yedek üyelerinde, 9 uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen;

"a) T.C. vatandaşı olmak.

b) En az lise mezunu olmak.

c) Tahkim Kurulu, Genel Müdürlük ceza kurulları veya spor federasyonlarının ceza veya disiplin kurullarınca son beş yıl içerisinde bir defada üç ay veya toplam altı ay hak mahrumiyeti cezası almamış olmak.

ç) Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı, haksız mal edinme, şike ve teşvik primi suçlarından hükümlü bulunmamak." (44)

Seçilmeleri durumunda 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen belgeler istenir.

"a) T.C. kimlik numarası beyanı.

b) Öğrenim belgesinin kurumca tasdikli örneği.

c) Tahkim Kurulu, Genel Müdürlük ceza kurulları veya spor federasyonlarının ceza veya disiplin kurullarınca son beş yıl içerisinde bir defada üç ay veya toplam altı ay hak mahrumiyeti cezası almadığına dair beyanı.

ç) Adli sicil kaydı yazılı beyanı.

d) Adaylık başvuru ücret makbuzu.

e) Üyelerin en az yüzde 15'inin yazılı teklifi."

3) Kurul, görevlerinde ve kararlarında bağımsızdır. Üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça görevlerinden alınamaz ve yerlerine yenisi görevlendirilemez. Asıl üyelerin ölüm veya istifası halinde kalan süreyi tamamlamak üzere boşalan üyeliğe sırası gelen yedek üye, başkan tarafından çağrılarak kurul tamamlanır.

4) Disiplin Kurulu başkan tarafından gerekli görüldüğü durumlarda toplantıya çağrılır. Kurul, en az üç üyenin katılımı ile toplanır. Kurul, kararlarını çoğunlukla alır. Oyların eşitliği durumunda başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

5) Disiplin kurulu, Federasyonun faaliyet programında yer alan veya kurum ve kuruluşlarca, Federasyondan izin alınmak suretiyle, düzenlenen yarış ve faaliyetlerde; kulüp, Federasyona bağlı spor dalları ile ilgili faaliyette bulunan kuruluş, sporcu, hakem, antrenör, öğretici, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakı ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin disiplin işlerine bakar. Disiplin suçunu oluşturan fiiller ile bu fiillere verilecek cezalara ilişkin hususlar yönetim kurulunca çıkarılacak talimat ile düzenlenir. Disiplin kurulu; yönetim kurulu ve/veya ilgili birimler tarafından kendisine iletilen her türlü disiplin konularını gerekli bilgi ve belgeleri toplamak sureti ile en kısa sürede sonuçlandırır.

6) Disiplin Kurulu tarafından; ihtar, müsabakadan men, hak mahrumiyeti, para cezası, seyircisiz oynama, saha kapatma, tescil iptali, puan azaltma ve ligden ihraç ve benzeri disiplin cezaları verilir.

Disiplin kurulu üyeleri; milletvekilliği ve yerel yönetimlerin genel ve ara seçimlerinin başlangıcından bir ay önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi

gün içinde, Her ne şekilde olursa olsun istifa eden başkan, disiplin kurulu üyeleri, istifalarını geri alarak görevlerine dönemezler.

Atletizm Federasyonu Disiplin Talimatı'nda, "Disiplin Kurulları kararlarında bağımsızdır." hükmü mevcuttur. (45) madde/46. Basketbol Federasyonu Disiplin Talimatının da bağımsızlık "Basketbol Disiplin Kurulu, kapsamı alanına giren basketbol faaliyetlerinde meydana gelen disiplin olaylarını incelemek ve gerekli hallerde olaylara neden olan Basketbol Disiplin Kurulu görevlerinde ve verdikleri kararlarda bağımsızdır" şeklinde düzenlenmiştir. (46) madde/9

Kurul, görevlerinde ve kararlarında bağımsızdır. Üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça görevlerinden alınamaz ve yerlerine yenisi görevlendirilemez. Asıl üyelerin ölüm veya istifası halinde kalan süreyi tamamlamak üzere boşalan üyeliğe sırası gelen yedek üye başkan tarafından çağrılarak kurul tamamlanır.

Disiplin kurulu, Federasyonun faaliyet programında yer alan veya kurum ve kuruluşlarca Federasyondan izin alınmak suretiyle düzenlenen yarış ve faaliyetlerde; kulüp, Federasyona bağlı spor dalları ile ilgili faaliyette bulunan kuruluş, sporcu, hakem, antrenör, öğretici, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakı ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin disiplin işlerine bakar.

Disiplin kurulu, kendi görev alanını ilgilendiren işleri görüşüp karara bağlamak üzere, Federasyon başkanının talebi üzerine, disiplin kurulu başkanının çağrısıyla toplanır. Toplantı gündemi disiplin kurulu başkanı tarafından belirlenir. Başkanın bulunmaması halinde, kurula başkan vekili başkanlık eder. Diğer hallerde yaşlı üye başkanlık eder.

Toplantı, en az üç üyenin katılımı ile toplanır. Kurul kararlarını çoğunlukla alır. Oyların eşit çıkması halinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Mazeretsiz olarak üst üste iki toplantıya veya bir yıl içinde aralıklı olarak dört toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer. Üye, mazeretlerini sebepleri ile birlikte yazılı olarak toplantı saatinden en geç bir saat önce kurul başkanına bildirir. Mazeretin kabulüne o toplantıdaki kurul üyelerince karar verilir.

3289 Sayılı Yasanın gerek 11 inci maddesinde gerekse, Ek madde -9/17 nci maddesinde, hangi eylemlerin spor ahlakına veya disiplinine aykırı olduğu konusunda herhangi bir düzenlemeye yer vermediği gibi bu tip davranışlara ne tür ceza verileceği hususunda da bir düzenleme yapmamıştır. Kanun koyucu; Kanunun 2 /1-h fıkrasındaki, “spor müsabakalarında milletlerarası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak,” hükmü ile ek madde 9/1 fıkrasındaki “Spor dalı ile ilgili ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek...” hükmü ile ulusal federasyonların bağlı oldukları spor federasyon ve kuruluşlarının düzenlemelerine atıf yapmakla yetinmiştir.

Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu Esas: 2006/118, Karar: 2009/107 sayılı ilamında, spor federasyonlarını “...genel idare içinde yer alan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne verilen bazı görevlerin daha verimli şekilde yürütülmesi amacıyla kamu hukuku alanında faaliyet göstermek üzere hizmet yerinde yönetim ilkesine göre kurulmuş, tıpkı kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarına benzeyen kamu tüzel kişileri oldukları anlaşıldığından, özerk federasyonların işlemlerinin idari işlem niteliği taşıdığı...” (47) şeklide tanımlamıştır. Yüksek Mahkemenin bu kararından sonra 6215 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme ile de spor federasyonlarının hukuki yapısında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Gerek bağımsız spor federasyonları gerekse Spor Genel Müdürlüğü ayrı ayrı birer kamu tüzel kişisi olduklarına göre, federasyon başkanlarının Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği’nde ki 2 ve 3 üncü maddelerde düzenlenen hükümlere istinaden, bağımsız spor federasyonlarının başkan, yönetim kurulu üyeleri, disiplin ve denetleme kurulu üyeleri spor ahlakına ve disiplinine ilişkin davranışları nedeniyle Merkez Ceza Kurulu tarafından inceleme, soruşturma yapılması, disiplin cezası verilmesi hukukçular tarafından tartışılması gereken bir husustur. Her ne kadar anılan Yönetmelikte bir düzenleme varit ise de, Yönetmeliğin dayanağı olan 3289 sayılı Kanun’ da, bağımsız spor federasyonu başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile disiplin ve denetleme kurulunun üyelerinin Spor

Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Merkez Ceza Kurulu tarafından yargılanmalarını düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, bağımsız spor federasyon başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile denetleme ve disiplin kurullarının başkan ve üyelerinin Merkez Ceza Kurulu tarafında soruşturulmaları, yargılanmaları ve haklarında disiplin cezası verilmesinin hukuki olmadığı kanaatindeyim. Spor Genel Müdürlüğü emrinde çalışan herhangi bir Devlet memurunun disiplinsizlik eylemleri nedeniyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü nezdindeki disiplin kurullarında nasıl yargılanamıyor ise, bağımsız federasyonlar da çalışan bir kişinin de, Genel Müdürlüğü emrindeki Merkez Ceza Kurulunda yargılanması hukuki değildir. Yönetmeliğin 2 nci maddesinin 2nci fıkrasındaki, "Bu Yönetmelik özerk/bağımsız federasyonların sporcu, antrenör, hakem, teknik direktör, kulüp idarecileri ve diğer görevlileri kapsamaz." hükmünü amirdir. (48) Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin 2/2 maddesinde yapılan bu düzenleme hukuki olmakla birlikte eksik yapılmış bir düzenlemedir. Anılan maddeye "bağımsız spor federasyon başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile, denetleme ve disiplin kurulu üyeleri" ifadesin de ilave edilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, Anamuhalefet Partisi tarafından. 6215 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesiyle değiştirilen 3289 sayılı Yasa'nın Ek 9. Maddesinin aşağıda belirtilen fıkra/bentlerin iptali istemiyle dava açmıştır.

"1-10. maddesiyle değiştirilen, 21.5.1986 günlü, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 9. Maddesinin,

a- Birinci fıkrasının,

aa- "Bu Kanun'da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen federasyonların tüzel kişilikleri bu maddede belirtilen usulle iptal edilir ve mal varlıkları Genel Müdürlüğe devredilir." biçimindeki üçüncü cümlesinin,

ab- "Genel Müdürlük tarafından yapılan ve tahsis edilen kaynaklar kullanılarak alınan taşınmazın mülkiyeti Genel Müdürlüğe ait olur.

Bu taşınmazlar Genel Müdürlüğün mevzuatı çerçevesinde kullanılır.” biçimindeki beşinci ve altıncı cümlelerinin,

b- İkinci fıkrasının,

ba- Dördüncü cümlesinde yer alan “iki üyesi seçimle belirlenen, üç üyesi ise Genel Müdürlükçe görevlendirilen” ibaresinin,

bb- Son cümlesinde yer alan “teklifi ve Genel Müdürün” ibaresinin,

c- Üçüncü fıkrasının,

ca- “Genel Kurul üye sayısı, olimpik branşlarda 150’den az, 300 üyeden fazla, diğer branşlarda ise 100’den az, 200 üyeden fazla olmaz.” biçimindeki yedinci cümlesinin,

cb- (a) bendi yer alan “üç ay içerisinde” ibaresinin,

cc- (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan “Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya” ibaresinin,

d- Dördüncü fıkrasının “Genel kurulun delege sayısının yüzde 10’u Genel Müdürlük temsilcilerinde oluşur.” biçimindeki onuncu cümlelerin,

e- Beşinci fıkrasının,

ea- “Kesinleşmiş sigorta veya vergi borcu olmamak” biçimindeki bendinin,

eb- (d) bendinde yer alan, “Anayasal düzene ve düzenin işleyişine karşı suçlar ile casusluk” ve “yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçtan” ibarelerinin,

f- Altıncı fıkrasının,

fa- “Spor federasyonlarının Bakana verecekleri taahhütnamenin esaslarını belirlemek ve yıl sonu itibarıyla taahhütnamelere uyup uymadıklarının değerlendirilerek Bakana sunmak” biçimindeki (a) bendinin,

fb- “Bakana sunulan taahhütname ile master plan ve performans ölçütlerine uyulup uyulmadığı konusunda altı ayda bir Bakana rapor vermek.” biçimindeki (c) bendinin,

g- Onaltıncı fıkrasının,

ga- İkinci cümlesinde yer alan “amaca uygunluğu ve” ibaresinin,

gb- Üçüncü cümlesinde yer alan “ve amaca” ibaresinin,

gc- “Teknik elemanlar ve sporculara ödenecek ücretler hariç, federasyonda çalışan personel ve diğer görevlilere verilecek ücret ve yolluklar kamu kaynakları ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığından sağlanan reklam gelirlerinden karşılanamaz.” Biçimindeki son cümlelerin,

1. 12. Maddesiyle 3289 sayılı Kanunla eklenen Geçici Madde 11’in son fıkrasının,

Anayasanın 2., 7., 10., 33., 59., ve 123. Maddelerine aykırı oldukları ileri sürülerek iptallerine ve iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemiyle iptal davası açmıştır.”

Mahkeme tarafından verilen kararda;

“Dava dilekçesinde, Spor Genel Müdürlüğüne dahi verilmeyen Bakan’a karşı bir taahhütte bulunma yükümlülüğünün sivil alanda gönüllülük esaslarına dayalı olarak spor faaliyetlerini yöneten spor federasyonları için kabul edildiği, buna bağlı olarak federasyon başkanı veya yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasına yol açacak bir mekanizmanın kurulduğu, bu konuda ancak spor federasyonlarının genel kurullarının yetkili ve sorumlu olabileceği belirtilerek kuralların, Anayasa’nın 2. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3289 sayılı Kanun’un ek 9. maddesinde, 6215 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle spor federasyonlarının sportif başarılarını, plan ve projelerini kontrol etmek, faaliyetlerini değerlendirmek, geliştirmek ve izlemek üzere Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu kurulması öngörülmüştür. Bu Kurul, Bakan tarafından spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde veya kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörde üst düzey görevlerde bulunmuş kişiler arasından iki yıl için görevlendirilecek, bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir raportör ile dört üyeden oluşmaktadır.

Kurulun görevleri, iptale konu (a) ve (c) bentlerinin de yer aldığı ek 9. maddenin altıncı fıkrasında, Spor federasyonlarının Bakana verecekleri taahhütnamenin esaslarını belirlemek ve yıl sonu itibarıyla

taahhütlerine uyup uymadıklarını değerlendirerek Bakana sunmak, federasyonlar tarafından hazırlanan master planını, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini incelemek, uluslararası federasyonların statü ve talimatlarını gözeterek hizmet kalite standartlarını belirlemek ve Bakana sunulan taahhütname ile master planı ve performans ölçütlerine uyulup uyulmadığı konusunda altı ayda bir Bakana rapor vermek olarak belirlenmiştir.

Ek 9. maddenin bu bölümde iptale konu diğer ibarelerin yer aldığı üçüncü fıkrasının (b) bendine göre olağanüstü genel kurul, üçüncü fıkrada yer verilen diğer hallerin dışında Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere Bakanın istemi üzerine de olağanüstü toplanacağı hükme bağlanmıştır.

Sportif Değerlendirme Kurulunun oluşumu ve görevleri göz önünde bulundurulduğunda, bu Kurulun spor federasyonları açısından taahhütnamelerini ve çalışma planlarını hazırlama ve sunma konusunda; Gençlik ve Spor Bakanı açısından ise federasyonlar tarafından hazırlanmış bu taahhütname ve planların değerlendirilmesi noktasında teknik destek hizmeti sağladığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda birinci fıkranın dava konusu kurallarının Anayasa'nın 123. maddesi yönünden incelenmesinde belirtilen gerekçelerle, kanun koyucu tarafından, idari vesayet kapsamında merkezî idareye, kanunla açık bir şekilde düzenlenmiş olması koşuluyla, vesayet denetimine tabi kurumların karar organlarını oluşturan kişileri göreve getirme ve görevden alma konusunda ilgili kurumun özerklik derecesine bağlı olmak üzere yetki verilebilmektedir.

Spor federasyonları açısından ise merkezî idareye doğrudan spor federasyonlarının icra organını belirleme veya görevden alma yetkisi verilmemiştir. Sadece ek 9. maddenin iptale konu ibarelerin yer aldığı üçüncü fıkrası hükümleri doğrultusunda Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen

federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere Bakan'a olağanüstü genel kurul çağrısında bulunma yetkisi verilmiştir. İptali istenen üçüncü fıkradaki ibareler ise Bakan'ın sahip olduğu bu yetkiyi yine iptale konu edilen altıncı fıkra hükümleri doğrultusunda Sportif Değerlendirme Kurulu tarafından sunulacak raporlara bağlamaktadır. Federasyon başkanı veya yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları konusunda yetkili karar organı spor federasyonlarının genel kurullarıdır. Dolayısıyla, spor federasyonlarının özerkliğini olumsuz yönde etkileyecek bir husus bulunmamaktadır.”

(49) Anayasa Mahkemesinin 14.2.2013 Tarih ve 2011/63 E. 2013/28 K. Kararda, federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin görevde alınması konusunda yetkili organın federasyonların genel kurulları olduğunu açıkça belirtmiştir. Oysa uygulamada, Merkez Ceza Kurulu tarafından federasyon başkanına bir defada altı ay ve daha fazla disiplin cezası verilmesi durumunda, bu Kurulun vermiş olduğu karar, federasyon genel kurulunun iradesinin önüne geçmektedir. Kararda, federasyonların, idari vesayet kapsamında merkezi idareye bağlı olduklarını açıkça ifade ederek, federasyonların bağımsız olamayacaklarını belirtmiştir.

İspanya Spor Yasasında, hangi eylemlerin sportmenliğe aykırı davranışlar olduğu belirlendiği gibi, sporcu sağlığıyla ilgili ihlaller, spor müsabakalarında şiddetin önlemesine dair eylemler, ihlaller, saha olayları ve bu eylemlere uygulanacak cezai müeyyideler; Kanunda; kınama, kamu ihtarı, kınama, geçici veya sürekli görevden alma, sürekli veya geçici uzaklaştırma, ligden düşürme, para cezası, profesyonel müsabakalarda geçici yada sürekli men cezaları verilebileceği öngörmüştür. Oysa 3289 sayılı Kanun da sportmenliğe aykırı eylemler tanımlanmadığı gibi hangi eylemler için ne tür ceza uygulanacağı düzenlenmemiştir.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği

Bu Yönetmelik; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri içerisinde yer alan amatör futbol müsabakaları ile futbol dışındaki

amatör spor faaliyetlerinde bulunan kuruluşları, amatör sporcuları, hakemleri, antrenörleri, eğitim ve öğretim kurumların spor kuruluşlarını, yöneticileri, bağımsız spor federasyon başkanları, yönetim, denetim ve disiplin kurulu başkan ve üyeleri ile amatör spor dallarında görevli diğer kişileri kapsar.

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulmasıyla birlikte, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün ismi Spor Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiş ise de; Yönetmeliğin Kanunu düzenlemelere uygun olarak değiştirilmediğinden, "gençlik" ifadesini kullanmak zorunda kaldık.

Ceza Kurulları

a) Merkez Ceza Kurulu; iki yıl görev yapmak üzere, Ağustos Ayının ilk haftasında Genel Müdürün teklifi, Bakan'ın onayı ile beş yüksekokul mezunu kişilerden teşekkül eder.

Seçilecek üyelerin spor bilgisi ve ihtisas sahibi ve tarafsızlıkları ile tanınmış kişilerden seçilmeleri zorunludur. Üyelerden üçünün hukuk fakültesi mezunu, birinin Genel Müdür tarafından Merkez Danışma Kurulu üyeleri arasında seçilmesi, diğer bir üyenin de Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonunun yüksekokul mezunu üyeleri arasından seçilmiş olması zorunludur.

b) Genel Müdürlük Ceza Kurulu; iki yıl görev yapmak üzere Ağustos ayının ilk haftasında Genel Müdürün teklifi, Bakan'ın onayı ile en az ikisi hukukçu olmak üzere, yüksekokul mezunu beş asıl ve beş yedek üyeden meydana gelir.

c) İl ve İlçe Ceza Kurulları; iki yıl görev yapmak üzere Ağustos ayının ilk haftasında, gençlik hizmetleri ve spor il müdürünün teklifi, Valinin onayı ile en az ikisi hukukçu, yüksekokul mezunu beş asıl ile beş yedek üyeden teşekkül eder.

Yönetmelikteki müeyyideler; kişiler ve onayla kurulup bu Yönetmelikte yer alan kuruluşların mensupları hakkında uygulanır. Spor faaliyetlerinden aralıksız üç yıl ayrılmış kişiler hakkında takibata geçilmez. (md.5)

Spor Genel Müdürlüğü teşkilatının maaşlı, ücretli memur ve hizmetlileri, fahri görevlileri bu Yönetmeliğin yüklediği görevleri eksiksiz ve gecikmesiz yerine getirmekle yükümlüdürler (md 6).

Yönetmeliğe göre verilen cezalar; ihtar cezası, yarışmadan men cezası, hak mahrumiyeti cezası, yarışmayı seyircisiz oynama cezası, saha kapatma cezası, puan indirme cezası, küme düşürme cezasıdır. Uluslararası federasyonlarca düzenlenen müsabakalarda yapılan ihlaller nedeniyle sporcu, yarış hayvanı ve bunların sorumlularına uluslararası federasyonlar veya kuruluşlarca öngörülen cezalar verilir (md.15).

Soruşturma; Spor Genel Müdürlüğüne bağlı kişiler, mevzuatla belirlenen disiplin suçu konusunu teşkil eden ve fiilleri, ihbar ve şikayetleri hemen Teşkilata bildirmek zorundadırlar. Disiplin ihlallerini Genel Müdürlük mensupları bildirmek zorunda oldukları gibi, disiplin ihlali konusu eyleminin sonucunda menfaati haleldar olanlarda ihbarda bulunmaları durumunda, Spor Genel Müdürlüğü Yönetmeliğin 74 üncü maddesinde belirlenen soruşturmayı yapmak zorundadır.

Disiplin ihlalinde bulunan kişi veya teşekküllerin, ceza kurullarına sevk edilebilmesi için; müfettişler, spor kontrolörleri, 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği, Bakanlık müfettişleri, federasyon başkanları veya il müdürleri kanalı ile incelemeye ve/veya soruşturma yaptırılabilir. Olayın gecikmesinde zarar görülmesi halinde, federasyon başkanları veya il müdürleri kendi yetki ve görevleriyle ilgili hususlarda doğrudan soruşturma yapabilirler.

Genel Müdür tarafından görevlendirilen ceza kurul başkan ve yönetim kurulu üyeleri, federasyon başkan ve üyeleri ile hakemler hakkında soruşturma ve tahkikat yapılması Genel Müdürün iznine tabidir. Özerk/bağımsız spor federasyon başkan ve yönetim kurulu üyeleri, denetleme ve disiplin kurulu başkan ve üyeleri hakkında soruşturma ve tahkikat yapılması Gençlik ve Spor Bakanının iznine bağlıdır. Hakemlerin teknik hareketlerinin disiplin suçu konusu teşkil edip etmediği öncelikle ilgili federasyonunun teknik heyetine incelenmesi gereklidir. Yargılanmaları Bakanın iznine bağlı olan bağımsız spor federasyon başkanı, yönetim, denetim disiplin kurul üyeleri hakkında

Merkez Ceza Kurulu tarafından verilen cezanın fazla yada az olduğu gerekçesiyle Spor Genel Müdürlüğünün "ilgililer" ifadesine dayanarak, Kurumu "ilgililer" kapsamında değerlendirip Tahkim Kurulu'na başvurması, yapılan uygulamanın hukuki olup olmayacağı tartışılır olmaktan çıkmayacaktır.

Tahkikat ve/veya soruşturma; yarışma hakemleri, gözlemci, saha komiseri, federasyon temsilcilerinin raporları ve yazılı beyanları, müsabakaya iştirak edenlerin isim listesi, tespit ve mukayeseli fotoğraflar, tanık beyanları, tescil ve lisans belgeleriyle müsabaka ve/veya olayla ilgili görüntüler göz önünde bulundurularak değerlendirilir. (Mad.74)

Tahkikat ve/veya soruşturma aşamasında ilgili ve yetkili kişiler tarafından ilgilinin savunması alınmış olsa da, ceza kurulları tarafından savunma alınmadan ceza verilemez. Savunma, ceza kurulu tarafından ilgiliye tebliğ edildiği tarihi takip eden günden başlamak üzere yedi gün içerisinde yazılı verilebileceği gibi ilgilinin talebi üzerine sözlü de verilebilir. Ceza kurulu tarafından belirlenen süre içerisinde yazılı veya sözlü savunma vermeyen savunma hakkında vazgeçmiş sayılır.

Ceza kurulu, kendisine intikal eden olayı, önce görev, yetki, olayda idari tedbir olup olmadığı, savunma verilip verilmediği inceler. Ve varsa eksik işlemleri tamamlar, Kurul, tahkikat yapılan olayda sevk edilmeyen, ancak olaya karışan diğer kişi ve/veya teşekküller hakkında doğrudan tahkikat yapabilir (Mad. 76).

Ceza kurulu, dosya ile ilgili iş ve işlemleri tamamladıktan sonra, tahkikatın tamamlandığı günden itibaren beş gün içerisinde kararını verir.

Karar;

- a- Cezalandırma,
- b- Ceza tayinine mahal olmadığına,
- c- Tahkikatın ertelenmesine,
- d- Tahkikatın düşürülmesine,
- e- Ceza kurulunun görevsizliğine.

İdari Tedbir

1- Olaydan sonra, soruşturma evrakı yetkili ceza kuruluna sevk edilinceye kadar, idari tedbir, makam ve mercileri, olayın önemine göre yetki sınırları dahilinde, yapılan eyleme verilecek cezanın etkin olabilmesini de göz önünde bulundurarak gerektiğinde bir spor branşından veya bütün spor branşlarından yarışmalardan men veya hak mahrumiyeti niteliğinde idari tedbir verebilirler ve bu karar derhal uygulamaya konulur.

2- Yapılan düzenlemelere göre ceza karşılığı olan bir fiil nedeniyle, hakem tarafından oyundan çıkarılan oyuncu (sezonun son müsabakası hariç) anında, ayrıca herhangi bir makam tarafından ayrıca başka bir karar alınmasına gerek kalmadan ve ilgiliye herhangi bir tebligat yapılmaksızın, o spor branşının bütün kategorilerinde idari tedbirdir.

3- Erteleme tarihinde oynama hakkına sahip olan bir sporcu, daha sonra ceza almış ise, erteleme müsabakasında istenirse, oynatılabilir. Ancak; erteleme müsabakası sonrasında kalan cezasını çekmek zorundadır (Mad.71).

İdari tedbir kararı;

1- İl ve ilçe müdürleri, il ve ilçe ceza kurullarının karar verme yetkisi dahilinde meydana gelen olayın muhatapları hakkında,

2- Federasyon başkanı, federasyon başkanları tarafından yetkilendirilmiş kişiler ile, Spor Genel Müdürlüğünce yetkilendirilmiş kişiler; kendi federasyona mensup kişiler ile, spor kulüpleri, eğitim ve öğretim kurumlarının bünyesinde bulunan spor kuruluşları,

3- Tahkikat aşamasında il ve ilçe ceza kurulları kendi yetki alanları giren kişiler hakkında, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, teşekküller ve kişiler hakkında,

İdari tedbir koyma hakkına sahiptirler.

4- Spor Genel Müdürü, Genel Müdürlük Merkez Ceza Kurulu ile Genel Müdürlük Ceza Kurulu, Teşkilata bağlı tüm teşekküller ile kişiler hakkında tedbir koymaya ve idari tedbiri kaldırmaya,

5- Tahkim Kurulu, bağımsız spor federasyon başkanları ile Yönetim Kurulu üyeleri hakkında idari tedbir koymaya veya verilen idari tedbiri kaldırmaya yetkilidirler.

6- Ceza kurulları, görevine giren tüm konularda, tahkikatın sonuna kadar ve her zaman idari tedbir koyabilirler ve uygulanan idari tedbiri kaldırabilirler. (Mad.72)

İdari tedbir kararları telgrafla, il veya ilçe müdürlüklerine bildirilir. İl veya ilçe müdürlükleri, tedbir kararını bekletmeden, idari tedbir kararının uygulanmasını teminen keyfiyeti, saha komiseri, gözlemciye, hakeme ve rakibine bildirmek zorundadır. Her federasyon, federasyonu ile alakalı tedbir kararının infaz edilip edilmediğini izlemek ve kontrol etmek zorundadır. (Mad. 73)

Tahkim Kurulu; 03.11.2006 Tarihinde vermiş olduğu, 2006/29-30 sayılı Kararında; Talimatın 13. Maddesinde ön görülen ceza miktarına ve tedbirli kalınan süreye göre ileride mağduriyetine sebep olmaması bakımından Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 13 üncü maddesi uyarınca yapılan **itirazın kabulüne ve tedbirin kaldırılmasına** karar vermiştir. (50)

Uygulamada, olağan genel kurul yada olağanüstü genel kurulların toplantı kararı alınması yada kaldırılması hususunda rakip adayların adaylıklarının önlenmesi, aday adayı olma haklarının önlenmesi gayesine matuf olarak, bu şahısların tedbirli olarak ceza kurullarına sevk edildikleri bilinmektedir. Haksız bir şekilde ve mevzuata aykırı olarak, sadece federasyonları olağanüstü genel kurula götürme çabası içerisinde olan kişilerin "tedbirli" olarak ceza kurullarına sevk edilmeleri ve bu tedbirin devamı için toplanmamak, karar almamak suretiyle ısrarcı olan çoğunluğu hukukçu olan disiplin kurullarının başkan ve üyeleri federasyon başkanlarının bu hukuksuzluklarına ortak olduklarını ve bu eylemlerinin Ceza Hukuku anlamında suç teşkil ettiğini düşünmekteyim. Tedbir kararının verilebilmesi için tedbir kararını uygulamakla görevli ve yetkili kişilerin elinde kuvvetli emarelerin bulunması bu emarelerin belgelerle delillendirilmesi gerekmektedir.

Kararda, verilen cezanın gerekçesi, olayın mahiyeti, cezanın infaz usulü, cezayı artıran veya cezanın indirilmesini gerektiren sebepler gösterilir. Ceza kararında, idari tedbirli olarak geçen sürelerin, infazı gerektiren süreden düşürüleceği, varsa bakiye ceza ve idari tedbirin nasıl devam edeceği belirtilir (Mad. 77).

Ceza kurulları tarafından verilen, bir ay veya daha az süreli yarışmalardan men veya hak mahrumiyeti, altı resmi yarışmada men cezası, bir yarışmayı seyircisiz oynama cezası, bir saha kapatma cezası, teşekkülün bir yarışmadan men cezası ve daha az cezalara karşı itiraz yoluna başvurulamaz (Mad. 78).

Kararlara itiraz; kesinleşmiş sayılan kararlar dışında kalan, kararlara karşı kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren beş gün içerisinde, ceza alan kişi veya bağlı olduğu teşekkül yetkilileri, ceza teşekkül almış ise; teşekkül başkanı veya yetkilendirilmiş kişi veya kişiler tarafından itiraz edilebilir. İtiraz dilekçesi il müdürlüğüne, ilgili ceza kuruluna veya Genel Müdürlüğe posta ile iadeli taahhütlü gönderilebilir. Postaya veriliş tarihi, itiraz tarihi sayılır. İtiraz dilekçesi, Genel Müdürlüğe veya il müdürlüğüne elden de verilebilir.

Sürekli hak mahrumiyeti ceza kararları Merkez Ceza Kurulunca doğrudan incelenir (Mad. 79).

Ceza kurullarının itiraz mercii Merkez Ceza Kuruludur. (Mad.80) Merkez Ceza Kurulu tarafından verilen kararlara karşı Tahkim Kuruluna başvurulur. (51) İtiraz üzerine verilen kararlar kesin olup, bu kararlara karşı ilk dereceli disiplin kararı veren ceza kurulunun kararında ısrar etme hakkı bulunmamaktadır.

Kararların tebliği ve infaz; Özel kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır. İnfaza konu karar, karar tarihini takip eden ilk iş gününde, il veya ilçe ceza kurulları tarafından verilen kararlar, kararı veren il veya ilçe ceza kurulunun bulunduğu il veya ilçedeki il veya ilçe il müdürlüklerinin evrakına, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, Merkez Ceza Kurulu veya Tahkim Kurulu kararları Genel Müdürlük evrakına teslim edilir.

a- İki aydan fazla süreli ceza kararları idari tedbirli ve kararları süresinde itiraz edilmezse, idari tedbir ceza süresi kadar sürdürür. İtiraz halinde, idari tedbir sürdürmekle beraber, itiraz dilekçesi ilgili ceza veya Tahkim Kuruluna gönderilir.

b- İki aydan fazla süreli ceza kararları idari tedbirsiz ve süresi içerisinde karara itiraz edilmezse, ceza konusu spor branşının faal olduğu sırada ilk resmi yarışma ve yönetim yerinde infaz edilir. İtiraz edildiği takdirde infaza başlanmaz ve itiraz dilekçesi hemen ilgili ve yetkili ceza veya Tahkim Kuruluna gönderilir.

c- Sürekli hak mahrumiyeti cezası kararı idari tedbirli ise, tedbir sürdürmekle beraber, karara itiraz edildiği takdirde, itiraz dilekçesi ilgili kuruma gönderilir, kurulun vereceği karar sonucu beklenir.

d- İki ay ve daha az süreli ve idari tedbirli ceza kararları ve idari tedbirli yarışma adedi ile men cezaları hemen duyurulur ve idari tedbir cezaları, ceza süresi sonuna kadar sürdürülür.

e- İki ay veya daha az süreli idari tedbirsiz ceza kararları ve altı resmi yarışmada men cezası, iki yarışmayı seyircisiz oynama cezası, iki yarışmada saha kapatma cezası, teşekkülün iki resmi yarışmada men cezası kararları, itiraz üzerine onanan iki aydan fazla süreli idari tedbirsiz ceza kararları ve onanan sürekli hak mahrumiyeti cezası kararları hemen ilgiliye duyurulur.

Sürekli hak mahrumiyeti cezası hemen infaz edilir, diğer cezaların infazları da spor branşının olduğu sırada ilk resmi yarışma ve yönetim yerinde uygulanır. İtiraz üzerine onaylanan iki aydan fazla süreli idari tedbirsiz ceza kararları ve onaylanan sürekli hak mahrumiyeti cezası kararları hemen ilgiliye duyurulur.

Sürekli hak mahrumiyeti cezası hemen, diğer cezaların infazı da spor branşının olduğu sırada ilk resmi yarışma ve yönetim yerinde yapılır.

İtiraz üzerine onaylanan iki aydan fazla süreli idari tedbirli ceza kararları hemen duyurulur. Uygulanmakta olan idari tedbir ceza süresinin sonuna kadar sürdürülür.

f- Uygulanan idari tedbir nedeniyle cezanın ayrıca infaza mahal olmadığına dair ceza kararları, ihtar cezası kararları, ceza tayinine mahal olmadığına dair kararlar, tahkikatın düşmesine dair kararlar, ceza infazının durdurulmasına veya yeniden başlatılmasına dair dururular hemen askıya çıkarılır (Mad.82).

İnfazın özel hükümleri;

a- Resmi yarışma cezası, sadece aynı kategorideki yarışmalar sayılarak aralıksız men suretiyle sürdürülür. Kulübün, amatör takım yarışmaları ile genç veya diğer yaş kategorilerindeki takım yarışmaları aynı kategori olarak değerlendirilir. İnfazın hesabında, amatör takım müsabakaları ile genç ve yaş kategorilerindeki müsabakalar birlikte değerlendirilir.

b- Ceza kararlarındaki kategori hesabı ile infaz tamamlanıncaya kadar, okul yarışmaları da dahil olmak üzere o spor branşının diğer kategorilerinde de yarışmak yasaktır.

c- Faal sezon spor branşının ve kategorisinin yıllık fikstürde belirlenen yarışma dönemidir.

ç- Faal sezon sonunda tamamlanmayan resmi yarışmada men cezasının infazı, o spor dalının sonraki sezonun ilk resmi yarışmasında başlar ve aralıksız olarak infazına devam olunur.

d- Cezalı sporcu, iki sezon arasındaki özel müsabakalara iştirak edebilir.

e- İnfaz faal sezonun birinci devresinde başlayıp, ikinci devresinde de devam edecek olan cezalı sporcunun, iki devre arasındaki özel müsabakalara iştirak etmesi Spor Genel Müdürünün iznine tabiidir.

f- Tek yarışmada men cezasının uygulanmasından önce, sporcu özel yarışmalara katılabilir.

g- İdari tedbirli veya infaz edilmekte cezası bulunan lisanslı sporcu, öğrenci olduğu okulun yarışmasına katılamaz. Öğrenci olduğu okul yarışmalardan dolayı cezalı veya idari tedbirli olan sporcu, mensubu bulunduğu kulübün yarışmalarına katılamaz.

ğ- Teşekkülün, resmi adetli cezaları, faal sezonlarında, her resmi yarışmalar için, galibiyet halinde uygulanmakta olan puan sayısının hemen düşürülmesi suretiyle infaz edilir.

1- Hileli ve danişıklı yarışma suçunun işlendiği sezon sonu itibarıyla tamamen veya kısmen infaz edilen cezalar yerine puan indirme cezası uygulanmasına rağmen küme düşmeyen veya ceza infazı yeni sezona kalmasına rağmen küme düşmeyen teşekkülün sadece bir alt kümeye düşürülmesi ile yetinilerek keyfiyet karar aşamasında belirtilir.

i-Federasyonların idari takdirlerine matuf olan puan indirme cezaları, 83 üncü maddesindeki ceza infazlarının hesabında mahsuba tabi tutulur (Mad.83).

Ceza kurulları veya Tahkim Kurulunca verilen kesin ve kesinleşmemiş cezalar yeni bilgi ve belgeler ortaya çıkmadığı sürede değiştirilemez.

Cezalı olan bir sporcu, teknik adam veya idareci, Spor Genel Müdürlüğünün izniyle uluslararası müsabakalara iştirak edebilir. İzinli olarak uluslararası müsabakalara katılanların cezaları, müsabakanın sona ermesini takiben yeniden başlar. İlgililerin uluslararası müsabakada geçirdikleri süreler, infazın hesaplanmasında nazara alınmaz. (Mad.84)

Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğindeki hükümler, federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri, denetleme, disiplin kurulu başkan ve üyeleri hakkındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bağımsız spor federasyonları hakkında uygulanmayacağını belirtmekte fayda vardır.

TAHKİM KURULU

Tahkim Nedir: Hukuk dilinde tahkim, bir hukuki anlaşmazlığın veya anlaşmazlıkların hakem vasıtasıyla çözülmesi durumudur.

Tahkim, Ulusal tahkim ve uluslararası tahkim olmak üzere ikiye ayrılır. Ulusal tahkim 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeler Kanunu'nun maddesinde düzenlenmiş ise de; spor alanında yapılan düzenlemeler ile tahkim ile ilgili hususların 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevlerine ilişkin Kanun da, Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında 3289 sayılı Kanunun EK 9 uncu ve EK 9/A maddelerinde görmek mümkündür. 2010

yılında Anayasanın 59 uncu maddesinin kenar başlığı ile madde içeriğinde yapılan değişikliklerle tahkim müessesesi Anayasal bir düzenleme halini alarak, yapmakta olduğu yargısal işlevinin hiçbir üst derece mahkemesinin yargısal denetimine tabii olmadığı bir kuruluş halini almıştır. Tahkim Kurulunun yapmakta olduğu yargıma yetkisinin 6214 sayılı Yasa ile değiştirilen 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 59 uncu maddesine eklenen "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." Fıkrasında belirlen bir alanla sınırlı olduğunu vurgulayarak, herhangi bir tartışmaya meydan verilmemesinin doğru olacağı kanaatindeyim.

Bu fıkrada da anlaşılabileceği gibi, herhangi bir sportif ihtilafın tahkim kuruluna götürülmesi için eylemin spor faaliyetinin yönetiminde kaynaklanması veya disipline ilişkin bir kararın olmasının Anayasal bir zorunluluktur. Anayasanın 59 uncu maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan partilerin vermiş oldukları ve üzerinde mutabakata vararak yapmış oldukları teklifin gerekçesinde şu hususlara yer vermiştir. (52)

Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Tahkim Kurulu, yedi asıl ve yedi yedek üyeden teşekkül eder. Üyelerden beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam veya benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişilerden oluşur. Üyeler Genel Müdürün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl görev yapmak üzere görevlendirilirler. Tahkim Kurulunda görev alacak hakim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar hakimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurullarından izin alınmak suretiyle görev alabilecekler. Bakanlık tarafında görevlendirilen üyeler görev süreleri sona ermeden alınabilirler mi? sorusuna muhatap olduğunda yasada yapılan düzenlemeye bakmak gerekecektir. 3289 sayılı Kanunun ek-9 ve ek-9/A maddelerinde yapılan düzenlemeler ve bu maddelere dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuatlarda belirtilen hükümler gereği görev süresi veya

düzenlemelerde öngörülen seçilme şartlarını kaybetmedikleri sürece Gençlik ve Spor Bakanının veya başka bir yetkili merciinin Tahkim Kurulu üyelerini görevde alma yetkisi bulunmamaktadır. Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı Tahkim Kurulu üyeleri seçimle göreve gelen Federasyon Başkanı tarafından bu göreve getirildiklerinden, bu kişilerin görev süreleri Federasyon Başkanının görev süresini aşamayacağından, TFF Tahkim Kurulu üyelerinin her zaman Federasyon Başkanının iradesi ile görevlerinin sona erdirebilmesi kanun koyucunun Kanun yapmaktaki iradesine uygun olmayacaktır. Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 5894 sayılı Kanun ile Federasyonun Ana Statüsüne dayanılarak çıkarılan "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı'nın 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında "Tahkim Kurulunun görev süresi Federasyon Başkanının görev süresi ile sınırlıdır." düzenlemesi ile Tahkim Kurulunun "bağımsızlık" ilkesi ile ne kadar örtüştüğü açıkça görülmektedir. Her ne kadar, 3289 sayılı Kanuna göre kurulan Tahkim Kurulunun görev süresi yasal düzenleme ile belirlenmiş ise de; üyeler Kanun da öngörülen şartları taşımaları kaydıyla Kanunda belirtilen süre içerisinde görevde alınmalarının mümkün değildir. Bu husus ek-9 maddesinin 10 uncu fıkrasındaki "Tahkim Kurulu görevinde bağımsız ve tarafsızdır. Üyeler, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yenisi görevlendirilemez." düzenlemesi ile Tahkim Kurulu üyelerinin kendi iradeleri veya Kanunda düzenlenen üye olma şartlarını kaybetmedikleri sürede herhangi bir makam tarafından görevde alınmaları mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Bu düzenleme Tahkim Kurulu üyelerine "bağımsız"lık zırhını vermekle birlikte, Tahkim Kurulu üyelerinin görev sürelerinin olimpiyatların yapılması süresiyle sınırlı tutulmaları, görevlendirmenin tamamen siyasi otoritenin inisiyatifıyla yapılmış olması, Kurul'un müstakil bir bütçeye sahip olmaması, çalışma ofisinin Genel Müdürlük çatısı altında olması, spordaki paydaşların Kurul'da yer almamaları gibi hususlar nazara alındığında Kurul'un "bağımsızlığı" devamlı tartışılır olmaktan kurtaramayacaktır.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından düzenlenen “Spor Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Yolları” Sempozyumunda; konuşmacılardan TMOK Spor Hukuku Komisyon üyesi Av. Mert Yaşar, tahkim kurullarının bağımsızlığı konusunda düşüncesini,

“Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu’nun yapısını eleştirerek, kurul üyelerinin tarafsız ve bağımsız olamayacağını savundu. Yaşar, Türkiye’de spor federasyonlarının ve Spor Genel Müdürlüğü’nün tahkim kurullarında alınan karara yargı yolunun kapalı bulunduğunu ve bunun anayasaya aykırı olduğunu söyledi. Ayrıca Yaşar, Anayasa m. 59’un yürürlükten kaldırılması gerektiğini belirtti. TFF-SGM tahkim kurullarının lağv edilmesi gerektiğine değindi. 2 spor hukuku bireysel başvurusu örneği üzerinden AYM’ nin duruma nasıl baktığına değindi. Mert Yaşar konuşmasında Danıştay 10. Daire ile AYM kararlarına değinerek Tahkim Kurulu’nun aslında idari denetim kurulu olduğunu belirtti.” (53)

Prof. Dr. Hatice Özdemir Kocasakal, “Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi’nin (CAS) Uluslararası Olimpiyat Komitesi’yle (IOC) bağı olduğunu ve bu yüzden tarafsız olamadığını “dile getirmiştir. (54)

Dr. Selami Özsoy “Spor Hukukunda Tahkim” konulu yazısında “Bir spor hukuku düzeninin kabulü bu alandaki ihtilafların çözümü için de kendine özgü bir sistemin kabulünü kaçınılmaz kılar. Bu suretle devlet yargısının yanında bir de spor yargısı ve adaleti ortaya çıkmaktadır. Yani kural rekabetine bir de yargı yetkisi rekabeti ilave olmaktadır. Devletin ceza yargılamasına karşı spor teşkilatının disiplin yargılaması ve buna özgü birinci yargılama ve temyiz makamı yetkisine sahip organlar yaygınlaşmaktadır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde spor alanındaki ihtilafların giderilmesi için görev yapan tahkim organları mevcuttur. Türkiye’de gördüğü büyük ilgi ve gelir kaynaklarının fazlalığı nedeniyle özerk bir yapıya kavuşan futbolun yapısı içinde bulunan Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki Tahkim Kurulu ile uluslararası alanda Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), tahkim fonksiyonunu yerine getiren belli başlı kuruluşların başında

gelmektedir. Bu kurullar, üst derece mahkemesi gibi çalışmakta ve verdiği kararlara karşı yerel yargı denetimi yolu kapatılmıştır.

Ancak hemen belirtmeliyiz ki, doktrinde biri birine zıt birçok görüş mevcuttur. Bunların bir kısmı; spor hukukuna, devletlerin hukuk düzenlerine karşı tam bağımsızlık tanınmanın sakıncalarına değinirken, karşı görüşte olanlar uygulamayı ortaya koyarak istense de istenmese de (de facto) spor hukukunun gittikçe bağımsızlaştığını ve sadece kendi gereklerine göre kural koyduğunu savunmaktadırlar" (55)

TMOK tarafından düzenlenen "Spor Hukukunda Güncel Sorunlar-II" sempozyumu konuşmacılarında Av. Yılmaz Savaşer, Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulan Tahkim Kurulu ile ilgili görüşlerini, "Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki tahkim kurulu oluşumu itibariyle daha da hukuk dışıdır. 3289 sayılı kuruluş yasasının ek.9. Maddesi 7 ve devamı fıkralarında Tahkim Kurulunun Genel Müdürlüğünün önerisi ve Bakanın atamasıyla göreve geleceği belirtilmekte, 7 kişilik kurulun beş kişinin hukukçu olacağı öngörülmektedir. Kararları kesin nitelikte olan, aleyhine hiçbir idari ve adli makamlara başvurulamayan bir yargı organının, yönetim ve hele siyasi iktidar tarafından atanması, demokratik ve hukuk devleti ilkeleriyle asla bağdaşmayacak bir düzenlemedir." Konuşmacı soru üzerine, "3813 sayılı yasada kurullar seçimle getirirken, bu defa atamayla getirmiştir. Bu konuyu eleştiriyorum. ...Spor Genel Müdürlüğü'nün Tahkim Kurulu yapısı; son sözü söyleyecek kurulun yapısı, bugünkü Futbol Federasyonu'ndaki Tahkimin yapısından, bana göre, benim inancıma göre daha kötü olduğu için bu tartışmayı açmayın demek istedim..." "Başında Yargıtay Başkanı var. Şimdi söyler misiniz bana o basketbolcu Yargıtay Başkanı'nın karşısında ne yapar. Nasıl fikir üretir. Hangi fikri üretir?" (56)

Tahkim Kurulu Üyesi Olabilme Şartları

1. Federasyonların veya spor kulüplerinin kurullarında görev alanlar ve ihtar cezası dışında sportif cezası almamış olmak,
2. Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik,

güveni kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı ve haksız mal edinme suçlarından ceza alanlar,

3. Hukukçu olmayan üyelerin, spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış olmak, yada sporda idareci, teknik adam veya benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi olmaları,

şarttır.

Yukardaki şartları taşımayanlar Tahkim Kurulu üyeliği yapamazlar.

Türkiye Futbol Federasyonu Kanununun 6 ncı maddesinde, Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerden bulunması gereken şartlar, üyelerin belirlenmesi ile Tahkim Kurulunun çalışma usul ve esasları Federasyonun Ana Statüsü ile Federasyon tarafından çıkarılacak talimatlarla belirleneceği ifade edilmiştir. Kanunda, Federasyonun ana unsuru olan spor faaliyetlerin dışında kalan “protokol tribünlerinin düzenlenmesi” gibi tali bir unsur ile ilgili düzenleme bir maddede yapılmasına rağmen, Federasyonun temel organı, hatta Federasyonun “meclisi” konumunda bulunan Genel Kurulun görevlerinin düzenlenmemesi büyük bir eksikliktir. Federasyonun iş ve işlemlerinin yürütülmesi, teşkilatı oluşturan kurulların görev ve yetkileri, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen Ana Statünün, Yasanın 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında “...Genel Kurulun yapacağı ve Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girecek TFF Statüsü ile Yönetim Kurulunun yapacağı ve aksi kararlaştırılmadığı sürece TFF’nin resmi internet sitesinde yayımlandığı gün yürürlüğe girecek talimatlarla belirlenir.” şeklinde düzenlenmesi spor alanında uğraş veren hukukçuların ve spor adamlarının işlerini pek kolaylaştırmayacaktır. Örneğin, Genel Kurulun Kanunda olmayan ancak Ana Statünün 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, “TFF Statü’sünü ve Genel Kurul İç Tüzüğü’nü kabul etmek ve değiştirmek. Şeklinde düzenlenen, Ana Statüyü değiştirme yetkisinin bulunup

bulunmadığı hep tartışma konusu olacaktır. Bu maddede ifade edilen “tüzük” ibaresinden de ne anlaşılması gerektiği açık değildir.

Anayasanın 115 inci maddesinde, yasalarca belirlenen iş ve faaliyetlerin nasıl uygulanacağını, tüzüğün kimler tarafından çıkarılacağı, hangi kurum tarafında denetleneceği ve hangi esas ve usuller izlenerek yürürlüğe gireceği konusunda gerekli düzenleme yapılmıştır. Kanımca, TFF en kısa sürede Ana Statüsünün 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen “tüzük” ibaresini Statüsünde çıkarması gerekir. Kaldı ki 5894 sayılı Kanunda “tüzük” çıkarılması gerektiği hususunda bir düzenlemede varit değildir.

Prof. Dr. Ali Akyıldız, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu tarafından Av. Ömer Remzi Arıkan adına çıkarılan “Armağan” a yazmış olduğu makalesinde; “b- Tahkim kurulu üyelerinin bağımsızlığı sorunu” özetle; üyelerin Genel Müdürün teklifi ve Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl için görevlendirilmelerinin tahkim kurullarının niteliği ile “bağdaşmadığı açıktır.” Spor Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Tahkim Kurulunun nihai ve kesin karar vermiş olması, yargısal işlev görmeleri, yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatına ilişkin anayasal ilkelerle uyumlu olması anayasal bir zorunluluktur. (57) Hakimlik teminatı ve hakimlerin bağımsızlığı Anayasanın 138 inci maddesi ile ilgili kanunlarla düzenlenmiştir. Gerek, Anayasanın 138 inci maddesi ve gerekse ilgili mevzuatlarda “atanmanın” başlı başına bir hakimlik teminatı olduğu konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Türkiye Cumhuriyetinde görev alan tüm hakim ve savcıların göreve başlatılmaları bir makamın iradesine bağlı olarak yapıldığı bilinmektedir. 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Tahkim Kurulu üyelerinin kimin tarafından seçileceğine dair düzenleme yapılmadığı gibi Kurul üyelerinin görev süreleri ile bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. Anılan Yasanın 6 ncı maddesinde “Tahkim Kurulu, bu Kanun uyarınca bağımsız ve tarafsız bir zorunlu tahkim mercii olup, TFF’nin en üst hukuk kuruludur.” hükmü ile Kurulun “bağımsız” ve “tarafsız” olduğu vurgulanmış ise de; Kurul üyelerinin

vermiş oldukları kararlardan dolayı bağımsız ve tarafsız olduklarına dair bir düzenleme de bulunmamaktadır. Kurul Başkan ve üyelerinin seçimi, görev süreleri, vermiş oldukları kararlardan dolayı "bağımsız" ve "tarafsız"lıkları gibi hususların Kanunun alt düzenleyicisi mevzuatı olan Federasyonun Ana Statüsüne bırakılması, Anayasa Mahkemesinin tarih ve sayılı kararı uyarınca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye Adalet Akademisi Başkan Yardımcılığı, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunan sayın Mustafa Artuç, "Spor Tahkim Kurulları" başlık makalesinde; "...Burada öncelik Tahkim Kurulu üyelerinin kariyer sahibi olmasıdır. Kimlerin kariyer sahibi olup, kimlerin olmadığı konusunda mevzuatta bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak üniversite mezunu olup, çalıştığı kurumda da yetkili pozisyonda bulunan veya öğretim görevlisi olarak görev yapan kimseler kariyer meslekten sayılırlar. **Her kariyer sahibi kişinin tahkim kuruluna atanması mümkün değildir.** Bu kimselerin aynı zamanda spor alanında bilimsel çalışma yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş olması gerekir." Aynı kurum içerisinde, gerek disiplin amiri gerekse atamaya yetkili amirin "atamasına" bağlı kişilerin Tahkim Kurulu'nda görevlendirilmeleri Tahkimin bağımsızlığını zedeler mi? **Kurumun en üst amirine bağlı çalışan kişilerin ceza kurullarında görev almaları Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği'nin 9. maddesinin son fıkrasındaki "Bakanlığın; Genel Müdürlük Merkez ve Taşra Teşkilatının maaşlı ücretli fahri mensubu olanlar ve federasyonlar ile tali kurullarında, teşekküllerinde faal görevli olanlar ceza kurullarında yer alamazlar. Yasaklara riayet etmeyen kurul üyesi istifa etmiş sayılır. İhtilaf halinde Genel Müdür'ün verdiği karar uygulanır."** Bakanlıkta, Genel Müdürlükte veya federasyonların herhangi bir kademesinde ücretli maaşlı yada fahri olarak çalışanların ilk derece disiplin kurullarında görev almaları mevzuatla engellenmesine rağmen, atanması Genel Müdür'ün yada Bakanın iradesine bağlı kişi yada kişilerin Tahkim Kurulunda görev almaları

Tahkim Kurulu'nun "bağımsızlığı"ndan bahsetmek hukuken mümkün değildir. Sayın Artuç, makalesinin sonuç ve öneriler bölümünü,

"1- Tahkim Kurulları, sporun içindeki hukukçu kimselerin katılımı ile oluşması ve kısmen de olsa bağımsız olması yönünden faydalı kurumlardır, ancak bu Kurulların, günümüzde sporun ekonomideki ve sosyal hayattaki konumu nazara alındığında bir Üst Kurul biçiminde örgütlenmesinin ve bu Kurulda da Yüksek Mahkemelerden ve spordan gelen meslek büyüklerinin bulunmasının anılan kurulların etkinliğini artıracaklarını düşünmekteyiz.

2- Bir an evvel Sportif Ceza Kanunu oluşturulmalıdır.

Çünkü Anayasanın 13. maddesinin açık hükmüne göre, "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.*" Spor da bir temel haktır, bazen çalışma hakkı olarak, bazen seyahat hürriyeti olarak, bazen de spor yapma hakkı olarak Anayasada kendini göstermiştir.

Yine Sportif Ceza Kanunu oluşturularak, Federasyonlar arasındaki suç ve cezada orantılılık esası sağlanabilir, Çünkü bazı Federasyonların Disiplin Talimatında müsabakada rakip oyuncuya hakaret için 3 ay hak mahrumiyeti cezası öngörülürken, başka Federasyonların Disiplin Talimatında aynı eyleme 2 yıl hak mahrumiyeti cezası öngörülebilmektedir.

Yine Talimatla konulan bir şeyin değiştirilmesi çok kolaydır, bu nedenle sık sık Talimat değişiklikleri yapılmakta ve bu değişikliklerin bir standardı da bulunmamaktadır, Kanunla bu hususun düzenlenmesi bu durumun da önüne geçecektir.

3- Tahkim Kurulları bu şekilde kalacaksa, özerklikleri sağlanmalı, ayrı bir bütçesi ve personeli olmalı, bağımlı olmaktan çıkarılmalıdır." Şeklinde sonuçlandırmıştır. (58)

Spor Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulan "Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği" ile Türkiye Futbol Federasyonu tarafından hazırlanarak uygulamaya konulan "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı"nın içermekte olduğu

hükümler arasında benzerlikler bulunmaktadır. Ancak; Ülkemizde ve dünyada kabul gören, Anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik ve talimat şeklinde hazırlanan normların kendi aralarındaki “**hiyerarşi**” yapısı değerlendirildiğinden, Türkiye Futbol Federasyonu “Tahkim Kurulu Talimatı”nın ve dayanağı olan yasal düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Olaya, kamu veya özel sektörün bağımsızlığı, karar verme iradesi, oluşan irade den vazgeçilip geçilmeme gibi hususlar baz alınarak değerlendirilmesinin, objektif sonuç almak için yeterli olmayabilir. Kaldı ki; Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların, sporun her katmanında olumlu karşılanmadığı da bilinmektedir.

Uzun bir çalışma sonucu hazırlanan Hırvatistan Cumhuriyeti Spor Yasasının, 52 nci maddesinde “**Spor alanında bağımsız tahkim organları olan ve sporla ilgili ihtilafları çözmek üzere kurulmuş bulunan Spor Tahkim Konseyi ve Spor Tahkim Mahkemesi, Hırvatistan Olimpiyat Komitesi’nin organları arasındadır.**” hükmünü içermektedir.

Aynı maddede Tahkim Mahkemesinin görevleri şu şekilde tatad edilmiştir.

a- Belli, nitelikteki ihtilafların, hukuk mahkemeleri tarafından karara bağlanabileceği yasalarca karara bağlanmadığı sürece, spor faaliyetlerinde doğan ihtilafları çözmek,

b- Olimpiyat Komitesine bağlı üyelerin serbestçe kullanabilecekleri haklara ilişkin ihtilafların, karara bağlanması konusunda tarafların bu Mahkemenin yetkilerini kabul etmiş olmaları kaydıyla yapılan başvuruları inceleyerek sonuçlandırmak.

Tahkim Mahkemesinin çalışmaları, Spor Tahkim Konseyi’nin denetimine tabii olup, Spor Tahkim Mahkemesinin yetkileri, birimleri ve teşkilatı ile çalışma usul ve esasları Hırvatistan Olimpiyat Komitesi tarafından çıkarılan talimatlarla belirlenmektedir. (59)

Hırvatistan Cumhuriyeti’n deki sportif ihtilafların çözümü konusunda benzer bir uygulama İspanya Spor Yasasının “Sporda ekstra hukuki uzlaşma” başlıklı 87 nci maddesinde görmek mümkündür.

Bu madde de yapılan düzenlemeye göre, sporcular, teknik personel, hakemler, spor kulüplerinin üyeleri, İspanya spor federasyonları, profesyonel ligler ve diğer görevliler arasında çıkan veya çıkması muhtemel sportif ihtilafları, devlet tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde spesifik uzlaşma komisyonları marifetiyle yada tahkim formülünün uygulanması ile çözüleceği belirtilmiştir.

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun Çalışma Usulü

Tahkim Kurulunun oluşumu 3289 sayılı Kanunun ek-9/A-B uncu maddeleri ile 28.1.2012 tarih ve 28187 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği 'nde düzenlenmiştir.

Kurul üyeleri kendi aralarından bir başkan ve bir başkan vekili ile bir raportör seçer. Kurul, ihtiyaç duyduğu konularda ihtisas birimleri oluşturabilecektir. İhtisas birimleri ilgili spor federasyonu ile Spor Genel Müdürlüğe bağlı birim temsilcilerinden oluşturulması mevzuat gereğidir. Kurul tarafında oluşturulacak ihtisas birimlerinin her spor dalının özelliğine ve ihtisası gerektiren bir konunun varlığının bu kurulların oluşturulması gerekli olduğunu düşünüyorum. İhtisas birimlerinin görev alanının mahkemeler tarafından belirlenen bilirkişi heyetinin benzeri bir yapı olması Kanun koyucunun bu husustaki düzenleme yapma düşüncesine uygun olacaktır. Görevlendirilen ihtisas kurulu, olayın kendilerine tevdi edildiği tarihten itibaren Kurul tarafında öngörülen süre içerisinde konu hakkındaki raporunu Kurula vermek zorundadır. Tahkim Kurulunun kurulduğu tarihten bu güne kadar "ihtisas birimi" oluşturduğuna dair bir kararına rastlamadım. Kurul, "ihtisas" olarak değerlendirdiği olaylarda bilirkişilerde rapor almak suretiyle sorunu çözüme yoluna gitmiştir.

Kurul; başkanın, başkanın bulunmadığı hallerde başkanvekilinin talebi üzerine en az beş üyenin katılımı ile toplanır. Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde Başkan, Başkanının bulunmadığı hallerde başkan vekilinin kullandığı oyun tarafı çoğunluk sayılır.

Kurulun sekretarya hizmetleri, Kurul Başkanının talebi üzerine Spor Genel Müdürlüğünce görevlendirilir. Kurulda Koordinatör olarak görevlendirilecek kişinin dört yıllık yüksek okul mezunu olması şarttır.

Kurul üyelerine bir ayda dört toplantıyı geçmemek üzere, görev yapılan her gün için uhdesinde kamu görevi bulunanlar için beş bin, uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise altı bin gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık kart sayı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarı geçmemek üzere huzur ücreti tahakkuk ettirilir. Tahakkuk eden ücret ilgili ayı takip eden ilk hafta içerisinde ödenir. 3289 sayılı Kanunun ek-9 /A ve ek-9 /B maddelerinde Ankara dışında iştirak edecek Tahkim Kurulu üyelerine Harcırah Kanununa göre harcırah ödenip ödenmemesi hususunda bir düzenleme bulunmamakla birlikte, yapılan işlemin bir kamu hizmeti olması nedeniyle harcırah ödenmesi gerekmektedir.

Kurulun Görev ve yetkileri:

Tahkim Kurulu;

- 1- Federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler arasında çıkacak ihtilafları,
- 2- Kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular arasındaki uyuşmazlıkları,
- 3- Kulüplerle kulüpler arasında çıkacak anlaşmazlıkları,
- 4- Federasyonlarca verilecek kararlar ile ceza ve disiplin kurulu kararlarını,
- 5- Federasyon başkanları ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından Genel Müdürlük Merkez Ceza Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda Merkez Ceza Kurulunca verilecek kararları,
- 6- Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görevi başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere, Bakanın istemi üzerine toplanacak olağanüstü genel kurulu yapacak olan üç kişilik komisyonu belirleyerek bu komisyonun işlem ve kararlarını,

7- Olağan ve olağanüstü genel kurullarını 3289 sayılı Kanunda öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurullarını altmış gün içerisinde yapacak olan üç kişilik komisyonu oluşturmak ve bu komisyonun işlem ve kararlarını,

8- Genel Müdürlük ile federasyonlar arasında veya federasyonların kendi arasında çıkacak ihtilaflar hakkında Kurul tarafından belirlenecek bir üyenin başkanlığında Genel Müdürlük ve federasyon temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan komisyon tarafından verilecek kararları,

İlgililerin itirazı üzerine inceleyerek kesin sonuca bağlar.

Tahkim Kurulu, Federasyonlar ile kulüpler, antrenörler, teknik direktörler ve sporcularla, kulüpler ile kulüpler veya kulüpler ile teknik direktör, antrenörler ve sporcular arasında çıkacak mali konulara bakmayacağına dair bir kanuni bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5 inci maddesinin (3) üncü fıkrasında "Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörleri gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve taleplerine dair mali hakların bu Yönetmeliğin kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir. (60) Yönetmelikte böyle bir düzenlemeye yer verilmesi kanaatimce 17.03.2011 tarihinde kabul edilen ve 29.03.2011 tarih ve 27889 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasanın 59 uncu maddesinin kenar başlığının "B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim" olarak değiştirilmesi ve aynı maddeye "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." fıkrası hükmüne istinaden düzenleme yapılmıştır.

Anılan Yönetmeliğin ikinci fıkrasında ise; Spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun disiplinine ilişkin olarak, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali,

üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir. Kurulun kararları kesin olup, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulamaz. Bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılmaz.

Yönetmeliğin bu hükmünde, zorunlu tahkim kurulunda itiraz üzerine görülecek işlemleri iki ayrı grupta değerlendirilebilir. Bunlar:

a- Spor federasyonlarının organ ve/veya kurulları tarafından verilen sporun disiplinine ilişkin cezalar,

b- Sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeler.

Yukarıda belirtilen hususlara ilişkin iş ve işlemlerden dolayı tahkim kuruluna başvurulmasının zorunlu olduğu gözükmekle birlikte ve bu konulardan kaynaklanan her türlü ihtilafın zorunlu tahkim kurullarına başvurulması Anayasanın 59 uncu maddesindeki hüküm ile Anayasanın teminatı altına alınmıştır. Ancak; Anayasa Mahkemesi tarafından verilen 02/7/2009 tarih ve 2006/118 Esas, 2009/107 Karar sayılı ilamı ile 14.02.2013 Tarihli ve 2011/63 Esas, 2013/28 sayılı kararı karşısında, Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında 3289 sayılı Kanun hükümleri uyarınca oluşturulan "bağımsız spor federasyonları"nın genel kurulları tarafından kabul edilen "ana statü" deki hükümlerin üst norm olan kanunlara aykırılığının ileri sürülüp sürülemediği tartışmalı bir hal almıştır.

Prof. Dr. Duygun Yarsuvat, 2015 yılında yapılan TFF Olağan Genel Kurulu'nda adaylık için basına verdiği demeçte;

"Başkan adaylığı için topladıkları imzaların 60'a yaklaşmadığını ifade eden Duygun Yarsuvat, "Bu seçim değil, tayin meselesidir. Tayini vurgulamak istiyorum. Topladığımız imzalar var. İmzalar 60'a yaklaşmamış. Seçim olur biz giremeyiz, kanun yoluna başvururuz dedi." Sayın Yarsuvat, bu demeciyle Anayasa Mahkemesince verilen karardaki hüküm ve Yüce Mahkemenin olaya bakışı, "ana statü"nün

üst normlara aykırılığının ileri sürülüp sürülmeyeceği konusundaki endişemizi kuvvetlendirmektedir.

Kurula başvuru

Kurulun görev alanına giren başvurular, olayın doğrudan muhatapları ile ilginin mensubu bulunduğu kulüp başkanı ile kulüp tarafından yetkilendirilen idareciler tarafından Tahkim Kurulu Başkanlığına hitaben yazılmış yazılacak dilekçe ile başvurulur. Dilekçe doğrudan Kurula verilebileceği gibi posta ile iadeli taahhütlü olarak da Kurula gönderilebilir. Tahkim Kurulu Başkan ve üyelerin Spor Genel Müdü-rün teklifi, Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile görevlendirilmeleri, sekreteryaya hizmetlerinin Genel Müdürlük tarafından yürütülmesi, Kurulun mali ihtiyaçlarının Genel Müdürlükçe karşılanması, Kurula yapılan itiraz ücretlerinin Spor Genel Müdürlüğü bütçesine gelir olarak kaydedilmesi gibi unsurlar göz önünde bulundurulduğundan, Tahkim Kuruluna yapılan başvuruların, Spor Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatının herhangi bir birimine de yapılabilecektir. Bu şekilde yapılan başvurularda, Tahkim Kurulunun dilekçeyi reddetmeden incelemesi gerekmektedir.

Başvuruların Kurula teslimi, postaya verilış tarihi veya İdarenin Merkez ve taşra teşkilatının herhangi bir birimine teslim edildiği günün başvuru tarihi olarak kabul edilecektir.

Tahkim Kurulu değişik tarihlerde vermiş olduğu kararlarda, Kurul'a başvurunun ön şartı, başvuru ücretinin yatırılmasının zorunlu olduğudur. Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 9.maddesinde belirlenen süre içerisinde başvuru ücretinin yatırılmaması halinde Kurul, "itirazın yapılmaması"na karar vererek dosyayı kapatır. Bu husus Kurulun, 03.11.2006 Tarih ve 2006/32-28- 2006/ 31-29 sayılı kararlarında da açık bir şekilde belirtilmiştir. (61)

Kurula başvuru süresi;

Federasyon Yönetim Kurulu kararının,
Disiplin veya ceza kurulu kararının,
Yazılı bildirildiği tarihten itibaren on gündür.

Kanun koyucu 3289 sayılı Kanunun Ek-9/A maddesinin ikinci fıkrasında “dilekçeler, doğrudan Kurula verilebileceği gibi posta ile iadeli taahhütlü gönderebilir.” Hükmü ile internet üzerinde veya başka yollarla yapılan başvuruların kabul edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Dolayısıyla İnternet veya başka yollarla yapılan başvuruların Tahkim Kurulu tarafından kabul edilmeyerek iadesi gerekmektedir.

Tahkim Kurulu Başkanlığına intikal edilen dilekçeler, dosya kabul defterine takvim senesine göre vereceği esas numarası karşılığındaki hanesine; davacısı, davalısı, davanın konusu, kararın ret, kabul veya mercii atlaması gibi açıklamalar ile kaydeder. Dosya kayıt defterine yapılacak kayıtlarda koordinatör Tahkim Kurulu Başkanına karşı sorumludur. Yapılacak başvurularda, tarafların ve varsa vekillerinin ad ve soyadları ile T.C. Kimlik numaraları, unvanları, adresleri, başvuru-
nun konusu, maddi ve hukuki sebepler ile konu hakkındaki deliller ve talebinin neden ibaret olduğu hususları yer alır. İlgili kararların ve belgelerin asılları veya tasdikli örneklerinin dilekçeye eklenmesi gerekmektedir. Dilekçe ve eklerin taraf sayısından bir fazla olması mevzuat gereğidir.

Dilekçe sahibi, başvuru ücretini yatırmak ve makbuzunu dilekçesine eklemek zorundadır. Aksi takdirde, makbuz Kurula ibraz edilinceye kadar dilekçe işleme konulmaz. Beş gün içerisinde başvuru ücreti ile sair giderlerin yatırıldığına dair belgelerin ibraz edilmemesi halinde itirazın yapılmadığı veya davanın açılmadığına hükmolunur. Kanımca yasa koyucu, dilekçenin verildiği tarihten yani elden teslim edildiği tarihten veya iadeli taahhütlü olarak postaya verildiği günden itibaren hak sahibinin ekonomik gücünü göz önünde bulundurarak ek beş günlük süre vermiştir. Aksi halde dava veya itiraz dilekçesi verildiği tarihten itibaren başvuru ücretinin yatırıldığına dair makbuzunda dilekçe ekine eklenmesi gerektiği hususunda düzenleme yapardı.

Başvuru ücreti veya dava açma ücreti olarak, sporcular için 2000 gösterge, kulüp, idareci, teknik direktör, antrenör ve diğer kişi ve kurumlar için 4000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunan meblağı Spor Genel

Müdürlüğünün banka hesabına yatırmak zorundadır. Başvuru sahibinin haklı çıkması halinde, yatırılan meblağ geri ödenir. Ceza kurulu veya disiplin kurullarınca verilen kararlarda birden fazla olayın bulunması halinde, örneğin beş sporcuya verilen disiplin işleminden dolayı Tahkim Kuruluna başvurulması halinde, beş sporcu için tek ücret mi yoksa her sporcu için ayrı ayrı ücret mi ödenecektir? Gerek 3289 sayılı Kanunda, gerekse Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimce, yukardaki örnekte belirttiğimiz beş sporcunun aynı veya farklı itiraz dilekçeleri ile itiraz edilmiş olup olmadığına bakılmaksızın her sporcu için ayrı ayrı itiraz ücretinin yatırılması gerekmektedir. Ki, buna benzer uygulamalar Türkiye Futbol Federasyonu disiplin kurullarınca uygulandığı bilinmektedir.

İlk inceleme:

Başvuru dilekçeleri, Kurul evrakına kayıt sırasına göre ve varsa ivedilik durumları da dikkate alınarak incelenir. Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen "ivedilik" ifadesinde, Kurula verilen dilekçede öne sürülen olayların veya sportif faaliyetlerin kamu oyununda uyandıracığı infial, veya olayın Kurul tarafından karara bağlanması durumunda hak sahibinin telafisi mümkün olmayan bir zarara maruz kalması gibi unsurların olması halinde Kurul, kayıt defterindeki sıralamaya başlı kalmaksızın dosyayı öne alıp öncelikle ele alıp ihtilafı çözmesidir. Burada, Kurul, "yürütmenin durdurulması" ile ilgili bir karar verilip veremeyeceği hususunda Yönetmeliğin "Uygulamanın durdurulması" başlıklı 13 uncu maddesinde düzenleme yapılmıştır. Anılan Maddenin birinci fıkrası "Kurula başvuru icra ve infazı durdurmaz. Ancak; Kurul ivedi durumlarda ilgilinin talepte bulunması koşuluyla, başvuru ve itiraz konusu kararda hukuka açıkça aykırılık bulunması halinde ve yargılamanın seyrini dikkate alarak, icra veya infazın durdurulmasına karar verebilir." Örneğin federasyon seçimlerine çok kısa bir süre kalması halinde, spor federasyonu disiplin kurulunca rakip bir adayın seçime girmesini etkileyecek bir sportif disiplin cezası vermesi, veya rakip veya rakipler ile bu rakiplerin

destekleyen kişi ve kuruluşlara disiplin cezası verilmesi veya bunları tedbirli olarak disiplin kuruluna havale edilmesi gibi. Tahkim Kurulu, bu gibi hallerde “infazın durdurulmasına” karar verebileceği gibi “ihtiyati tedbir” kararı da verebilecektir. Aksi takdirde, seçim sürecinin bitiminden sonra başvuru sahibinin haklılığı yönünden karar verilmesi, kaybolan bir hakkı geriye getirmeyecektir. Uygulamada, Tahkim Kurulunun icranın veya infazın durdurulması konularda vermiş olduğu kararları bulunmaktadır.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu; 23 Mayıs 2015 Tarih ve 2015/149 Esasında görülmekte olan itiraz davasında; “Futbol hukukunda, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılarak karara bağlanması zorunluluğu, görevli disiplin kurulları tarafından yürütülen kovuşturmaların en önemli özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurulumuz, istikarlı olarak kararlarında ve son olarak 2015/148 E.-154 K. sayılı kararında belirttiği üzere; **özellikle karar vermeye uygun şartların ve delillerin bulunduğu durumlarda**, derhal hüküm kurmak yerine, failden kaynaklanmayan nedenlerle yargılamayı ertelerek idari tedbirin devamına karar verilmesinin ve bu sayede de bir nevi cezanın infazına yönelmesinin hukuki ve adil olmadığı görüşündedir. Ortada henüz hüküm yokken ve üstelik failden kaynaklanmayan nedenlerle yargılama ertelenmişken, disiplin kurulunun kendisini dahi ceza baskısı altına sokacak şekilde idari tedbir kararı uygulaması, başta fail olmak üzere futbol ailesinin adil yargılanma duygu ve inancına da zarar verecektir.” İdarelerin, yargılama sürecin, uzatarak tedbirin devamının sağlanmasına yönelik davranış içerisine girmelerinin hukuki olmadığını vurgulamıştır. (62)

Başvuru dilekçesi Kurul geldiği andan itibaren Kurul Başkanı, uygun görmesi halinde bir üyeyi dosyayı incelemek üzere görevlendirebilir. Üye, dosyayı; görev, mercii atlama, ehliyet, menfaat, süre aşımı konularında ve esasa ilişkin görüşünü beş gün içerisinde hazırlayarak Kurul’a bildirir. Kurul; vermiş olduğu, 25.4.2008 Tarih ve 2008/21-43, 15.9.2006 Tarih ve 2006/27-26, 24.9.2007 Tarih ve 2007/62-73, 2007/65-76 sayılı kararları ile “Yönetim Kurulu” tarafından karar

alınmadığından dosyanın ilgili federasyona, Yönetim Kurulu tarafından iade edilmek üzere iade edilmesine hükmetmiştir. (63)

Karar;

Tahkim Kurulu karar verirken olayın hukuki niteliğine göre, 3289 Sayılı Kanun ile bu Kanuna dayanılarak çıkarılan alt düzenleyici düzenlemeler ile ilgili ulusal federasyon tarafından hazırlanan ana statü, disiplin veya ceza talimatları, müsabaka, hakem talimatlarıyla teknik personelin yetiştirilmesine dair talimat hükümlerini ve ulusal federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyonca çıkarılan kuralları ve dosya münderecatındaki tanık beyanları, bilirkişi incelemesi, dosyada bulunan maddi delillere göre "adalet ve nasafat" esasları dahilinde hüküm tesis etmek zorundadır. Doping eylemleri nedeniyle ulusal sporculara "ulusal federasyonun" çıkarmış olduğu talimatlara göre verilen cezaların, ulusal arası federasyonun kuralları ile çeliştiği dolayısıyla bu cezalara itiraz edildiği netice itibarı ile uluslararası federasyonlarca belirlenen kurallara göre ulusal sporcuların cezalandırıldığı bu konuda birden fazla kararın bulunduğu spor kamu oyuna bilinmektedir.

Kurul; zorunlu haller dışında, sportif faaliyetlerde kaynaklanan ihtilafları en geç on iş gününde, sporun sevk ve idaresinde kaynaklanan ihtilafları ise en geç üç ay içerisinde karar vermek zorundadır.

Kurul, kararında yargıla giderleri, başvuru ücreti ile ihtilafların avukat marifetiyle yürütülmesi halinde vekalet ücretinin kimin tarafından ve ne miktar üzerinde ödeneceğini de hükmeder.

Verilecek kararın gerekçeli olması ve varsa muhalefet şerhinin karara derç edilmesi gerekmektedir.

Karar, Başkanın görevlendirileceği ve çoğunluğa mensup üye tarafından yazılır ve toplantıya iştirak eden üyeler tarafından imzalanır.

Kısa karar, ilgiliye ve federasyon başkanlığına faks ve internet üzerinde derhal bildirilir, federasyon ve ilgililerce uygulamaya başlanır. Kurul tarafından verilen gerekçeli karar Tebligat Kanunu hükümlerine göre taraflara tebliğ olunur. Kısa kararın hem internet üzerinde hem de faksla gönderilmemesi usul işlemlerinin eksik yapıldığı ve

dolayısıyla Kanun koyucunun bu konudaki iradesinin tam anlamı ile uygulamaya yansıtılmadığını sonucunu doğuracağı kanaatindeyim.

Tahkim Kurulu kararlarının tüm ilgililerce, doğru ve zamanında uygulamasının temini için, Yönetmeliğin 14 uncu maddesindeki "ilgililer" ibaresinde, sporcunun mensubu bulunduğu spor kulübüne de internet ve faks ile tebliğ edilmesi gerekmektedir.

Tahkim Kurulu kararları 09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra İflas Kanununun 38 inci maddesindeki "Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcunu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairelerindeki kefaletler, ilamların icrasındaki hükümlere tabidir. Bu maddedeki icra kefalet senetleri müteselsil kefalet hükmündedir." uyarınca ilam mahiyetindedirler.

Kararların sonucu; Taraflar kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde verilen karara karşı karar düzeltme yoluna başvurabilirler.

Kurul bir konuda bir karar vermiş ise, aynı konuda kendisine yapılan başvuruyu, 12.01.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi, veya yargılamanın yenilenmesi halleri dışında aynı konuda tekrar karar veremez. Başka bir anlatımla Kurul herhangi bir konuda nihai karar vermiş ise; Hukuk Mahkemeleri Kanununda öngörülen

Kararın açıklanması,

Maddi hataların düzeltilmesi,

c- Yargılamanın yenilenmesi,

hallerinin varlığı halinde aynı konuda tekrar inceleme yaparak karar verebilecektir.

Türkiye Futbol Federasyonunun Ana Statüsünün 62 nci maddesinin son fıkrasında "Tahkim Kurulu kararları kesin ve nihaidir. İdari veya yargısal makamların onayına tabii olmadığı gibi, bu kararlara karşı idari ve yargısal makamlara başvurulamaz." hükmü ile Tahkim Kurulu Talimatının 14 üncü maddesindeki "Kurul kararları kesindir; idari veya yargısal mercilerin onayına tabi olmadığı gibi, bu kararlara karşı idari veya yargısal mercilere başvurulamaz. "Hükmüne istinaden, TFF

Tahkim Kurulu tarafından verilen bir karar hakkında tekrar inceleme yapıp yapmaması konusunun cevabı, aynı Talimatın 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi veya yargılamanın yenilenmesi hakkındaki hükümler saklıdır." Hükmü ile Federasyonun faaliyet alanına giren sportif disiplin işlemlerine uygulanacak yaptırımların düzenlendiği, Disiplin Talimatının "yargılamanın yenilenmesi" başlıklı maddesinde görmek mümkündür. Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, gerek Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, gerekse, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu tarafından verilen nihai kararlar mevzuatta belirlenen şartların varlığı halinde bu kararlar tekrar incelenebilecektir.

Türkiye Futbol Federasyonu

Ülkemizde futbol; her türlü futbol faaliyetlerini ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek, futbol spor dalını yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabii tüzel kişiliği haiz, özerk Türkiye Futbol Federasyonunun kuruluşu, teşkilatı görev ve yetkilerine dair usul ve esaslar 16.5.2009 tarih ve 27730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5894 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir.

Federasyonun görevleri:

- 1- Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetlerini yürütmek ve denetlemek,
- 2- Futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılmasını sağlamak,
- 3- FIFA ve UEFA'nın yetkili organları tarafından konulan kuralların gereği gibi uygulanmasını sağlamak, ulusal talimatlar hazırlamak ve Türkiye'yi futbol ile ilgili konularda yurt dışında temsil etmek,
- 4- Yurt içi ve yurt dışı futbol faaliyetleri için plan, program, benzeri her türlü düzenlemeyi ve antlaşmayı yapmak ve başarılı sonuçlar sağlanması için gerekli tedbirleri almak,
- 5- Her düzeyde müsabakalar düzenlemek ve milli takımlar ile kulüp takımlarının uluslararası müsabakalara katılması ve mücadele edebilmesi için gerekli tedbirleri almak,

6- Fair play kurallarına uygun olarak bağlılık, dürüstlük ve sportmenlik prensiplerini gözetmek,

7- Üyelerin, kulüplerin, futbolcuların, hakemlerin, yöneticilerin, teknik direktör ve antrenörlerin, sağlık personelleri, futbolcu temsilcileri ve müsabaka organizatörleri ile diğer tüm ilgililerin FIFA, UEFA ve TFF tarafından konulan statü, talimat ve düzenlemeleri ile bunların yetkili kurulları tarafından verilen kararlara uymalarını sağlamak,

8- Şiddet, şike, teşvik primi, ırkçılık, doping ve her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek,

9- Futbolu geliştirmek amacıyla; amatör futbol spor kulüp ve federasyonları ile bünyesinde futbol branşı bulunan engelliler spor federasyonlarına her türlü ayni ve nakdi yardımda bulunmak. (64)

Federasyonun, teşkilat, görev ve yetkileri, çalışma usul ve esasları ile 5894 sayılı Kanunun uygulanmasında doğan hususlarla, oluşturulacak kurullar, merkez, yurt içi ve yurt dışı birimlerinin görevleri genel kurul tarafından kabul edilen ve Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girecek Federasyon Ana Statüsünde belirlenmiştir.

Federasyonun teşkilatı ve kurulları

Federasyon teşkilatı, Federasyon genel kurulu tarafından kabul edilen Ana Statüde belirlenmiştir. Federasyon; merkez, yurt içi ve yurt dışı teşkilatından meydana gelmiştir. Merkez teşkilatını oluşturan kurullar:

Federasyonun Kanunda belirtilen kurulları;

a- Genel Kurul,

b- Başkan,

c- Yönetim Kurulu,

ç- İcra Kurulu,

d- Hukuk kurulları,

e- Denetleme Kurulu,

f- Genel Sekreteri,

g- Danışma ve idari birimlerden oluşmaktadır.

Federasyonun ilk derece hukuk kurulları;

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu,

Disiplin Kurulları,
Kulüp Lisans Kulübü,
Etik Kurulu. (65)

İlk derece hukuk kurulları, Federasyonun kuruluş Kanunu ile Federasyon ana statüsü ile federasyon tarafından kabul edilen talimatlar ile diğer düzenlemelere göre karar almaya yetkilidirler. Kurullar tarafından alınan kararlar, kararın ilgiliye tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşir. İlk dereceli hukuk kurulları tarafından verilen kararlara karşı yargı yoluna başvurulamaz. Hukuk kurulu üyeleri yapmış oldukları iş ve işlemlerde tam bağımsızlık oldukları, üyeliğe seçilmeleriyle birlikte herhangi bir kulüp ya da özel hukuk hükümlerine tabi bir tüzel kişilikte görev alamazlar.

Disiplin Kurulları ve Disiplin İşlemleri

Türkiye Futbol Federasyonunun ilk dereceli hukuk kurulları içerisinde yer alan disiplin kurulları;

- 1- Amatör Futbol Disiplin Kurulu,
- 2- Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu,
- 3- İl disiplin kurulları.

Amatör ve Profesyonel disiplin kurulları, Federasyon Başkanının teklifi, Yönetim Kurulunun onayıyla atanan, birer başkan, altışar asıl ve altışar yedek üyeden oluşurlar. Disiplin kurullarının görev süresi, Federasyon Başkanının görev süresi kadardır. Disiplin kurullarına atanacak, asıl ve yedek üyelerin yükseköğretim mezunu olmaları şarttır. Ancak; başkan, başkan vekili ile raporör üyenin hukukçu olmaları zorunludur. Diğer üyeler, faal olmayan hakem, teknik adam ve sporcular arasında seçilmesine özen gösterilir. Hukukçu olmayan üyelerin, teknik adam, hakem veya sporcular arasında seçilmemesi halinde nasıl bir uygulama yapılacağı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Disiplin kurullarına seçilecek üyelerin belirlenmesi yetkisi tamamen Federasyon Başkanına aittir. Kurullar ilk toplantıda bir başkan vekili ile raporör üyeyi gizli oyla seçerler.

Ölüm, istifa veya üyeliğin herhangi bir nedenle boşalması halinde, asıl üyenin seçildiği usul ve esaslar dahilinde yedek üye sırasıyla asıl

üyeliğe görevlendirilir. Yedek üyenin on beş gün içerisinde göreve başlatılmaması halinde, Disiplin Kurulu Başkanı, uygun göreceği yedek üyeyi göreve çağırır.

Disiplin Kurulu üyeleri, kurullarda görevlendirilebilmeleri için; TFF nu Yönetim Kurulu, Tahkim Kurulu, Denetleme Kurulu, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ve yan kurullarda görevli olmamak ve Ana Statünün 38/3 maddesinde sayılan şartları taşımaları zorunludur.

Ana Statünün 38/3 maddesi;

1. 25 Yaşını doldurmuş, T.C. Vatandaşı olmak,
2. Seçim tarihinden önceki beş yıl içerisinde, toplamda iki yıl hak mahrumiyeti cezası ile cezalandırılmamış olmak,
3. Temerrüt halinde, kesinleşmiş vergi ve sosyal sigorta prim borcu bulunmamak,

4. Türk Ceza Kanununun 53. Maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına yada Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar, casusluk, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, veya kaçakçılık suçlarından mahkum olmamak,

5. Yukarıda sayılan yüz kırtartıcı suçlardan biriyle, hüküm giymiş kişilerin cezaları ertelenmiş veya paraya çevrilmiş veya affa uğramış olsa bile, başkan/disiplin kurul başkanı veya üyesi olmaları mümkün değildir.

6. TFF üyesi olan ve profesyonel futbol liglerinde yer alan kulüplerde; başkanlık veya yönetim seçildikten sonra/başkan veya üye olarak seçildikten sonra derhal görevlerinde istifa edeceklerine dair yazılı bir taahhütname vermeleri zorunludur. Bu düzenleme her ne kadar Federasyon Başkanı için belirlenmiş ise de; aynı şartlar disiplin kurulu başkanı ve üyeleri için de öngörüldüğünden, görevlendirilmeye

birlikte, disiplin kurulu başkan ve üyeler, varsa maddede belirtilen görevlerinden derhal ayrılmaları gerekmektedir. (66)

Amatör Futbol Disiplin Kurulunun görevleri;

1- Statülerinde belirtilen ve Türkiye Birinciliğine varan futbol müsabakalarına katılan kulüpler ile, bu kulüplerde görevli futbolcu, yönetici, görevli ve diğer kişilerin fiillerinden doğan disiplin ihlalleri ile müsabakalarda görev yapan hakem ve diğer görevlilerin ihlallerini ilk derecede karara bağlamak.

2- Disiplin Talimatının 67 nci maddesine göre il disiplin kurulları tarafından verilen ve Talimatın 87 nci maddesinde belirtilen sınırları aşan cezalara, ilgililerin itirazı üzerine inceleyip karara bağlamak.

3- İl disiplin kurulları arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını inceleyip kesin karara bağlamak.

Profesyonel Disiplin Kurulunun Görevleri;

Profesyonel Disiplin Kurulu, profesyonel futbol faaliyetlerinde bulunan kulüp, futbolcu, teknik adam, yönetici, müsabaka görevlileri ve profesyonel futbolda görevli diğer kişilerin fiillerinden doğan disiplin ihlallerini inceleyerek karara bağlar. (Mad. 64)

Disiplin Kurullarının çalışma usulü; profesyonel ve amatör disiplin kurulları, kurul başkanının çağrısı üzerine, belirli günlerde ayrı ayrı salt çoğunlukla toplanırlar. Toplantı gündemi başkan tarafından belirlenir, kararlar hazır bulunanların salt çoğunluğu ile alınır. Kurullar acil işlerde, telefon konferansı, video konferansı veya benzeri yöntemlerle müzakere edilerek karara bağlanabilir.

Başkanın bulunmadığı hallerde başkan vekili, başkan vekilin de bulunmaması halinde en yaşlı üye toplantıya başkanlık eder. Üst üste mazeretsiz ve izinsiz olarak üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer.

İl Disiplin Kurulları;

Her il merkezinde bir disiplin kurulu oluşturulur. Disiplin kurulu, Amatör İşler Kurulunun teklif edeceği kişiler arasında TFF Başkanı tarafından atanacak bir başkan ve illerin sportif faaliyetlerine göre

en az iki en çok dört üyeden meydana gelir. Kurulun görev süresi Başkanın görev süresi kadardır.

İl disiplin kurulu başkan ve başkan vekilinin hukukçu olması şarttır. Diğer üyeler, faal olmayan hakem, sporcu, teknik direktör, antrenör ve sporcular arasından seçilebilir. Asıl ve yedek üyelerin fakülte veya yüksekokul mezunu olmalarına özen gösterilir.

İl disiplin kurulu ilk toplantısında, bir başkan vekili ile raportör üye seçer. İl disiplin kurulu üyeliğine seçilebilmek için TFF Merkez ve taşra teşkilatında herhangi bir görevi bulunmamak ve profesyonel, amatör spor futbol disiplin kurulu üyelerinde aranan şartları taşımaları zorunludur.

İl disiplin kurulu; kuruldukları ilde, amatör futbol faaliyetlerine katılan kulüp, futbolcu ve diğer kişilerin fiillerinde doğan ihtilafları birinci derece de değerlendirerek, Talimat hükümleri doğrultusunda karar vermekle görevli ve yetkilidir. İl disiplin kurullarının toplanması, çalışma usul ve esasları, üyeliğin düşmesi, çalışma süreleri ve yedek üyelerin asıl üye olarak görevlendirilmeleri Amatör ve Profesyonel Disiplin Kurullardaki usul ve esaslara benzerlik göstermektedir.

Disiplin kurullarının bağımsızlığı ve üyelerin çekilme yükümlülüğü

Disiplin kurulları kararlarında bağımsızdırlar, kurul görüşmeleri kapalı oturumlarda gerçekleştirilir.

Kurul üyeleri, tarafsızlıklarından ciddi şüpheyi gerektirecek haklı sebeplerin varlığı halinde ve özellikle aşağıdaki hallerin gerçekleşmesi halinde, anılan dosya ile ilgili olarak üyelikten çekilmek zorundadırlar.

1- Disiplin dosyası ile doğrudan veya dolaylı olarak, kişisel olarak veya tüzel kişiliğin organı ile ilgili ise,

2- Disiplin dosyası kurullarında görev aldığı bir kulüp ile bağlantılı ise,

3- Disiplin dosyasının taraftarları ile üçüncü dereceye kadar, bu derece dahil kan veya kayın hısımlığı varit ise,

4- Disiplin dosyasının tarafları veya temsilcileri ile arasında maddi menfaat birliği veya yakın ilişki söz konusu ise, örneğin disiplin

dosyasının vekilinin üyelerden birisinin üçüncü derecede kan bağı bulunması.

Üyenin durumu öğrendiği tarihten itibaren derhal, taraflardan birisinin itirazı üzerine ise beş gün içerisinde disiplin kurulu başkanlığına bildirmek zorundadır.

Disiplin Soruşturması

Federasyon Başkanı tarafından görevlendirilen kişiler veya disiplin müfettişleri, disiplin ihlallerini soruşturma mercileridir.

Disiplin müfettişleri, disiplin işlemlerinin soruşturulmasında veya yargılamasında, Federasyonu temsil etmekle görevlidirler. Disiplin müfettişleri, gerekli görülen hallerde, bizzat müsabakalara iştirak ederek gerekli soruşturmayı yapabilirler. Disiplin müfettişlerinin Federasyon avukatı olmaları zorunludur. (mad. 80)

Profesyonel müsabakalara ve Türkiye birinciliğine varan amatör müsabakalara ait disiplin kurullarına sevk işlemleri, soruşturma mercileri, diğer amatör müsabakalara ait disipline sevk işlemleri ise, il temsilcileri tarafından yapılır.

Hakemlerin ve gözlemcilerin, disiplin işlemleri önce Merkez Hakem Kurulu tarafından, temsilcilerin mevzuata aykırı fiilleri ise önce Temsilciler Kurulu tarafından incelenir. İlgili kurullar tarafından düzenlenen raporlar, disiplin müfettişlerine iletilir. Müfettişler, gerekli görmeleri halinde, konuyu disiplin kurullarına sevk edilirler. (mad. 81)

İdari tedbir;

Disiplin ihlallerinin gerçekleştirildiği konusunda kuvvetli şüphelerin bulunması, disiplin cezasının uygulanmaması halinde, disipline amaçlanan sonuçlara ulaşılamamasının hasıl olması halinde, kesin bir disiplin cezası verilinceye kadar, kulübe müsabakayı seyircisiz oynama, saha kapatma, kişilere ise; stadyumlara, soyunma odalarına, yedek kulübelerine giriş yasağı, hak mahrumiyeti cezası, veya her türlü müsabakalara katılmaktan ya da müsabakaları yönetmekten veya müsabakalarda görev almaktan geçici olarak yasaklanmasıdır.

Tedbir kararı;

Amatör ve profesyonel futbol faaliyetlerinde disiplini sağlamak, disiplin kurullarının teşekkülü, kurulların çalışma usul ve esaslarıyla, disiplin ihlallerini oluşturan fiil ve hareketler, bu fiil ve hareketlere uygulanacak cezai müeyyideler ile verilen cezaların infazına ilişkin iş ve işlemler 14. Temmuz 2014 tarihli genel kurulda kabul edilip 15.7.2014 tarihinde Federasyon resmi sitesinde yayınlanarak yürürlüğe giren "Futbol Disiplin Talimatı"nda düzenlenmiştir.

Futbol Federasyonu tarafından düzenlenen veya Federasyon tarafından verilen yetkiye istinaden düzenlenen tüm futbol müsabakalarında meydana gelen olaylarda; kulüpler, kulüp başkanları, kulüplerin onursal başkanları, yöneticiler ile çalışanlar, müsabaka görevliler, amatör ve profesyonel sporcular, teknik adamlar, müsabaka organizatörleri, sporcu temsilciler, taraftarlar, müsabaka veya etkinliklerde görevlendirilen kişiler ve futbolda görevlendirilmiş diğer kişilerle özel güvenlik görevlileri hakkında bu Talimat hükümlerinin uygulanması 3 üncü madde hükmü gereğidir.

Kulüpler veya gerçek kişilerin sportmenliğe, oyun kurallarına ve Federasyon tarafından düzenlenen talimatlarda belirlenen düzenlemelere aykırı davranılması halinde disiplin cezası ile cezalandırılacağı, kasıt unsurunun varlığı halinde cezaların artırılabilceği, saha içerisinde cereyan eden olayların hakemler tarafından görülmemesi halinde de disiplin cezası verilmesi temel ilke olarak kabul edilmiştir. (Mad.4)

Disiplin ihlallerinde verilecek cezalar; somut olayın objektif veya sübjektif şartlar, ihlalde bulunan kişi veya kuruluşun kusur derecesi, eylemin yapılmasında etken olan ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler değerlendirilmek suretiyle değerlendirilir. Spordaki objektif sorumluluk, sebep yada kusursuz sorumluluktan, yani kusur ve hukuka aykırılığın bir koşul olmaktan çıktığı bir sorumluluktur.

Disiplin cezası verilebilmesi için, eylemin kasten veya taksirle işlenmesinin zorunlu olduğu. (mad. 5)

Ev sahibi kulüpler, müsabaka öncesi, müsabaka esnasında veya müsabaka sonrasında meydana gelebilecek her türlü olaylarda ve bu

olayların müsebbibi olan futbolcuların, başkanların, onursal başkanların, yöneticilerin, çalışanların, üyelerin, güvenlik görevlilerinin ve taraftarlarının ihlallerinden dolayı sorumludurlar. (mad. 6)

Spor müsabakalarında Talimat hükümlerine aykırı davranışlarda bulunanların tespit edilememesi halinde, faillerin mensubu olduğu kulübe ceza verilir. (mad.7) Burada dikkate değer husus, faillerin belli olmaması durumunda, beli olmayan kişilerin kulüp mensubu olduklarının nasıl anlaşılacağıdır. Bu maddedeki "faili belli olmaması" ifadesinin, failim belli olmaması halinde, ev sahibi kulübün sorumluluğu veya eylem hangi tribünde gerçekleşmişse, o tribünde bulunanların hangi kulüp lehine tezahüratta bulunduğu ilkesinde hareketle, kulübe ceza verileceği düşüncesinde kaynaklanmaktadır.

Eylemin teşebbüs aşamasında kalması halinde disiplin kurulları, öngörülen cezayı yarıya kadar indirebilir. (mad. 8)

Birden fazla cezayı gerektiren filler ayrı ayrı cezalandırılır. Fillerin bir bütünlük arz etmesi durumunda, en ağır cezayı gerektiren ihlal için belirlenen cezaya hükmedilir ve öngörülen ceza yarısına kadar artırabilir. (mad. 10)

Tekerrür; Tekerrüre ilişkin özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bir sezon içerisinde, aynı eylemin, tekrarı halinde, cezanın kesinleşmiş olması şartıyla, sonraki ceza yarısı kadar artırılır. Ancak, ihtar, kınama cezaları ile ikiye kadar (iki dahil) müsabakadan men cezası veya soyunma odaları ile yedek kulübelere giriş yasağı tekerrüre esas olmaz. (mad. 11)

Disipline konu ihlalin haksız tahrik sonucu işlenmesi halinde, disiplin kurulu, haksız tahrikin derecesine göre cezayı üçten birine kadar indirebilir. (mad. 12)

Talimatta belirlenen ihlaller, tamamlanmış ihlallerde ihlalin gerçekleştiği, teşebbüs halinde kalan ihlallerde, son hareketin yapıldığı, zincirleme ihlallerde ise, en son ihlalin gerçekleştiği günden itibaren; müsabaka öncesinden, müsabaka esnasında veya müsabaka sonrasında, sahada veya saha alanlarında gerçekleşen ihlallerde bir yıl, doping ihlallerinde sekiz yıl, diğer ihlallerde ise beş yıllık zamanaşımına

tabidir. Müsabaka sonucunu etkilemeye yönelik disiplin ihlallerinde soruşturma zamanaşımına tabii değildir. (mad. 14)

Ceza zamanaşımı; disiplin cezaları, kararın kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içerisinde infaz edilmediği takdirde, zamanaşımına uğrar. İnfazın herhangi bir şekilde durması halinde, ceza zamanaşımı işlemez. Durma sebebinin ortadan kalkmasıyla birlikte ceza zamanaşımı yeniden devam eder. (mad. 15)

Zamanaşımının kesilmesi; soruşturma ve yargılama aşamasında iş ve işlemlerin yapılması halinde, soruşturma zamanaşımı, kararın infazı ile ilgili işlemlerin yapılması durumunda ise, ceza zamanaşımı kesilir. Zamanaşımı süreleri konu ile ilgili işlemlerin kesilmesi halinde zamanaşımı süreleri yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımı süreleri ile ilgili herhangi bir itiraz ileri sürülmesine de ilgili ve yetkili kişi ve kurullar zamanaşımı sürelerini re'sen nazara almak zorundadırlar.

Talimatta belirlenen disiplin cezaları; ihtar, kınama, para cezası, ödüllerin iadesi, ihraç, müsabakada men, soyunma odası ve yedek kulübesine giriş yasağı, soyunma odasına giriş yasağı, hak mahrumiyeti cezası, lisansın askıya alınması, lisan iptali, transfer yasağı, saha kapatma, tribün kapatma, seyircisiz oynama, hükmen mağlubiyet, puan indirme, bir alt kümeye düşürme ve ikame ilave cezalardır.

Talimatın 102 nci maddesinde ise; adeta spordaki olması gereken adil adalet sistemini ters yüz edecek bir şekilde yer almıştır. Anılan madde hükmüne istinaden, sportif anlamda, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından ağır olduğu kabul edilen disiplin suçlarına verilen cezalar ertelenmekte, daha hafif olarak kabul edilen disiplin eylemlerine verilen cezaların anında infazının zorunlu olduğu sonucu çıkmaktadır. Bir benzetme yapılması gerekir ise, Ceza Kanununda öngörülen ve kabahat olarak tanımlanan eylemlere verilen cezaların anında infazının zorunlu olması, daha ağır olarak kabul edilen adam öldürme suçuna verilen cezanın ise, ertelenmesi gibi bir durum ortaya çıkmıştır.

“Yaptırımların Ertelenmesi

MADDE 102 – (1) Aşağıda belirtilenler haricindeki disiplin cezaları ertelenebilir;

- (a) uyarı,
- (b) kınama,
- (c) hak mahrumiyeti,
- (ç) para cezası,

(d) toplamda bir defada dörtten fazla olan müsabakadan men veya soyunma odası ve yedek kulübesine giriş yasağı cezaları,

(e) ihraç edilen futbolcu, görevli veya diğer kişilerin ihraç edildikleri müsabakayı takip eden ilk müsabakaya dair cezası,

(f) dopingle mücadele kurallarının ihlali halinde verilen cezalar.

(2) Yaptırımın uygulanması en az bir yıl ve en fazla beş yıl süreyle ertelenebilir. İstisnai durumlarda bu sürenin uzatılması veya ilgili kişinin TFF yetki alanından çıkması halinde yaptırımın ertelenmesi mümkündür.

(3) Erteleme süresi içerisinde, herhangi bir disiplin ihlali işlenmesi halinde yetkili kurul, asıl yaptırımın uygulanmasına hükmeder. Bu yaptırıma ikinci ihlal için öngörülen yaptırım da eklenir.

(4) Her halükarda, bir süreye veya sayıya bağlı olarak verilen cezaların yarısı kesindir, ertelenemez ve derhal infaz edilir. Cezanın yarısının buçuklu bir sayıya denk gelmesi halinde, ceza bir üst sayıya tamamlanır.

(5) Amatör Liglerde yaptırımın ertelenmesi uygulaması yapılmaz.”

Talimata konulan bir hüküm fair play ruhuna uygun olmadığı gibi, Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesine de uygun olduğu söylenemez.

Savunma; savunma alınmadan ceza verilmemesi temel kuraldır. Savunma, Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu görevine giren Konularda, Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu, Amatör Futbol Disiplin Kurulu görev alanına giren Konularda Amatör Futbol Disiplin Kurulu, diğer işlerde de il disiplin kurulları, yetkili bulundukları illerdeki sportif eylemlerde bulunanların ifadesini alırlar. Disiplin Talimatının 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasında “soruşturma mercileri” AFDK veya PFDK nun görev alanlarına giren konularda savunma

alabilecekleri konusunda bir düzenlemeye yer verilmiş ise de, kanaatimce, savunmanın karar vermekle yetkilendirilmiş kurullar tarafından alınması hukuki olacaktır. Savunma süresi, isteminin ilgiliye tebliğ edildiği saatten itibaren 48 tir. Savunma istemini havi yazıda, hangi konularda savunma istenildiği açıkça yazılacağı gibi, savunmanın 48 saat içerisinde verilmesinin zorunluluğu da açıkça belirtilir. Kural olarak sözlü savunma kabul edilmemekle beraber, gerekli görülmesi halinde, kurul bir üyeyi sözlü savunmayı tespit etmek üzere bir üyeyi görevlendirebilir. Tatil günlerinde savunma süresi uzatılmaz. Her ne kadar savunma süresi çok kısa olarak tespit edildiği iddia edilse de, savunma süresinin kısa tutulması, disiplin kararının en kısa sürede çıkarılması amaçlandığı gibi, iyi niyetli kişiler ile spor kulüplerinin daha fazla mağdur olmamalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Taraflardan birinin talebi üzerine kurul, sözlü ifade için tüm tarafları davet ederek bir toplantı düzenler. Genel olarak uygulamada sözlü savunma talebinde bulunanların "sözlü ifade talepleri" yazılı olarak alınmakta, ifadeyi veren ile kurul başkanı tarafından imzalanmaktadır.

Sporcu veya diğer kişilerin hakem tarafından müsabakadan çıkarılmaları halinde, müsabakadan çıkarılan ilgililer, herhangi bir tebligat yapılmaksızın 48 saat içerisinde savunma vermeleri zorunludur.

Savunma süresi, gizli kalması gereken hususların korunması, yada kovuşturmanın selameti açısından olağanüstü koşulların varlığı halinde kısıtlanabilir. (mad. 73)

Disiplin Talimatında; savunma süresine ilişkin özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, ilgili evrakın ilgiliye tebliğ edildiği günden itibaren başlar, yine talimatta belirtilen savunma süresine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, sürenin son gününün tatil gününe dek gelmesi halinde, söz konusu süre, tatil gününü takip eden ilk iş günü mesai saati bitimine kadar uzar. Talimatın, 73 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında, "Tatil günleri savunma süresini uzatmaz" hükmü bulunmaktadır. Her iki maddedeki bu farklı düzenleme, karışıklıklara sebebiyet vermemesi için, 73/3 maddedeki düzenlemenin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.

Müsabaka görevlilerinin raporları, tarafların ve tanıkların beyanları, maddi deliller, uzman görüşleri, ses veya video kayıtları ile televizyon görüntüleri kabul edilebilir delillerdir. Disiplin kurullarının delillerle ilgili olarak mutlak takdir hakkı vardır. Ancak insan onurunu zedeleyen deliller kabul edilemez. Disiplin kurulu üyeleri delillerin takdirinde vicdani kanaatlerine göre karar verirler. (mad.75)

Müsabaka görevlileri tarafından hazırlanan raporların aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edilir. Müsabaka görevlileri tarafından hazırlanan raporlar arasında çelişki bulunduğu takdirde ve/veya somut olayda, hangi raporun maddi gerçekliği yansıttığı tespit edilemediği durumlarda, oyun alanındaki filler bakımından hakem raporu, oyun alanı dışındaki olaylar için ise, temsilcinin raporu esas alınır. (Mad.76)

Tahkim Kurulu

Tahkim Kurulu, bağımsız ve tarafsız zorunlu bir mercii olup, TFF'nin en üst hukuk kuruludur. Kurul, Federasyon mevzuatı kapsamında, Kanun kapsamındaki kişi ve kuruluşlar arasında çıkan tüm ihtilaflar konusunda karar vermeye yetkilidir. Kurul, Federasyon organları tarafından verilen kararları nihai olarak inceleyerek münhasıran karara bağlar. Federasyon birimleri tarafından verilen kararlara karşı ilgililer yedi gün içerisinde Tahkim Kuruluna başvurabilirler. Kurulun oluşumu, görev, yetki ve sorumlulukları ile üyelerin sahip olması gereken nitelikler, Kurulun işleyişi Federasyon genel kurulunda kabul edilen ana statüde belirlenmektedir.

Federasyon Ana Statüsünün, Başkanın yetkilerini belirleyen 37 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (i) bendinde, 29.6.2011 yılında yapılan değişiklikle, Tahkim Kurulu, Etik Kurulu, Kulüp Lisans Kurulu başkan ve üyeleriyle Uyuşmazlık Çözüm Kurulu hakem listesini belirleyerek Yönetim Kuruluna teklif etmek, Federasyon Başkanına verilmiştir. Bu düzenlemeyle Federasyonun yapılanmasında, güçlü yönetim yerine "güçlü" başkan modeli benimsendiğini söyleyebiliriz. Kanunda başkan ve yönetim kurulu üyelerinin seçimi konusunda herhangi bir hüküm bulunmamakla birlikte, ana statünün "Genel Kurul'un yetkileri" başlıklı 23 üncü maddesinde, başkanı ve Yönetim

Kurulu ile Denetleme Kurulunun asıl ve yedek üyelerini seçmek görevi genel kurula verilmiştir. Federasyon Başkanının yönetim ve denetleme kurulu üyelerinden müstakil olarak seçilmesi, yukarıda ifade edildiği gibi “güçlü başkan” sisteminin kabul edilmesinde kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla genel kurul tarafından istenilmediği sürece yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğu ile federasyon başkanının “başkanlıktan” düşürülmesi söz konusu değildir.

Tahkim Kurulu ile ilgili düzenlemenin yapıldığı 5894 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin 4 üncü fıkrası” Tahkim Kurulu kendisine yapılan başvuruları kesin ve nihai olarak karara bağlar ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz” hükmü, TFF Yönetim Kurulunun; 06.9.2009 tarihli ve 57 sayılı kararı ile Ankaraspor Kulübünün bir alt kümeye düşürülmesi, üç yıl müsabakalarda men’ine dair kararına karşı, Tahkim Kuruluna yapılan müracaatın, Tahkim Kurulu’nun 06.10.2009 tarih ve 531/533 sayılı kararı ile Ankaraspor A.Ş adına vekili tarafından yapılan itirazın reddi ile Ankaraspor A.Ş Kulübünün bir alt lige düşürülmesine dair Profesyonel Futbol Disiplin Kurulunun 15.9.2009 tarih ve T2009-2010/1,K2009-2010/147 sayılı kararının “kesin” olarak reddedilmesi üzerine, Kulüp, TFF aleyhine Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde açmış olduğu davada; TFF Ana Statüsü ile Futbol Disiplin Talimatının bazı maddelerinin mutlak butlanla batıl olduğunun tespitiyle, Tahkim Kurulunun 06.10.2009 günlü kararın iptali istemiyle açılan davada, itiraz konusu düzenlemelerin Anayasa’nın 9, 36, 123, 125 ve 155 inci maddelerine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Yerel Mahkeme Spor Kulübünün bu iddiasını ciddi göerek konuyu Anayasa Mahkemesine götürmüştür. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu 06.01.2011 tarih ve 2010/61 Esas,2011/7 Karar sayılı ilamında; “Tahkim genel olarak öğretide, hukuki uyumsuzlukların, söz konusu uyumsuzlığa taraf olmayan bağımsız kişi veya kişiler tarafından çözümlenerek karara bağlanması olarak tanımlanmaktadır. İtiraz konusu kuralın da içinde bulunduğu 5894 sayılı Yasa’nın 6. Maddesinin incelenmesinden TFF Tahkim Kurulu’nun, hukuki uyumsuzlukları

bağımsız kişiler tarafından çözümlenerek karara bağladığı, yargı işlevi yerine getiren bir kurul olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.”

“İtiraz konusu kuralın ilk cümlesinde geçen “kesin” ibaresi, Tahkim Kurulu’nun incelediği kararlarda vermiş olduğu kararların biçimsel yönden kesin, uygulanabilir ve bağlayıcı nitelikte olduğunu ifade etmekte, “nihai” ibaresi ise; Kurul’un TFF içerisinde başvurulacak en son merci olduğunu belirtmektedir. Buna göre, Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların TFF içinde kesin ve nihai olması, savunma ve hak arama özgürlüklerin sınırlandırılmayacağı gibi, yargı yoluna baş vurulmasını da engellemez. Bu nedenle, kuralın bu bölümüne yönelik iptal isteminin reddi gerekir.”

“İtiraz konusu kuralın kalan bölümünde ise, tahkim kurulu tarafından verilen kararlara karşı yargı yoluna başvurulamayacağı belirtilerek, tarafların yargı mercileri önünde dava haklarını kullanmaları engellenmektedir. Yasa koyucu, taraflara görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce aralarındaki uyuşmazlığı kısa sürede çözmek üzere tahkim kuruluna başvurma yükümlülüğü getirebilir ise de, bu kurulun kesin ve nihai kararlarına karşı yargı yoluna başvurulmaması Anayasa’nın 36. Maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğinde olup, hak arama özgürlüğü ile bağdaşmaz.”

“Açıklanan nedenlerle, kuralın “...ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz” bölümü Anayasa’nın 9 ve 36. Maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.” (67)

Spor alanında yapılan düzenlemeler ile tahkim ile ilgili hususları, 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevlerine ilişkin Kanun ile Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında 3289 sayılı Kanunun EK 9 uncu ve EK 9/A maddelerinde görmek mümkündür. Her iki Kanundaki tahkim kurulu ile ilgili düzenlemenin Anayasa Mahkemesince iptali üzerine, TBMM Anayasa’nın 59 uncu maddesini değiştirerek, sportif eylemlerde kaynaklanan ihtilafların kesin olarak çözülmesi tahkim kurullarına bırakılmıştır.

2010 yılında Anayasanın 59 uncu maddesinin kenar başlığı ile madde içeriğinde yapılan değişiklikle tahkim müessesesi Anayasal bir düzenleme halini alarak, yapmakta olduğu yargısal işlevinin hiçbir üst derece mahkemesinin yargısal denetimine tabii olmadığı bir kuruluş halini almıştır. Tahkim Kurulunun yapmakta olduğu yargılama yetkisinin, 6214 sayılı Yasa ile değiştirilen 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 59 uncu maddesine eklenen "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." Fıkrasında belirlen bir alanla sınırlı olduğunu vurgulayarak, herhangi bir tartışmaya meydan verilmemesinin doğru olacağı kanaatindeyim.

Bu fıkrada da anlaşılabacağı gibi, herhangi bir sportif ihtilafın tahkim kuruluna götürülmesi için eylemin spor faaliyetinin yönetiminde kaynaklanması veya disipline ilişkin bir kararın olması, Anayasal bir zorunluluktur. Anayasanın 59 uncu maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan partilerin vermiş oldukları ve üzerinde mutabakata vararak yapmış oldukları teklifin gerekçesinde şu hususlara yer vermiştir.

Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Tahkim Kurulu, yedi asıl ve yedi yedek üyeden teşekkül eder. Üyelerden beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam veya benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişilerden oluşur. Üyeler Genel Müdürün teklifi, Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile dört yıl görev yapmak üzere görevlendirilirler. Tahkim Kurulunda görev alacak hakim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar hakimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurullarından izin alınmak suretiyle görev alabilecekler. Bakanlık tarafında görevlendirilen üyeler görev süreleri sona ermeden alınabilirler mi? Sorusuna muhatap olunduğunda yasada yapılan düzenlemeye bakmak gerekecektir. 3289 sayılı Kanunun ek-9 ve ek-9/A maddelerinde yapılan düzenlemeler ve bu maddelere dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuatlarda belirtilen hükümler gereği görev süresi veya düzenlemelerde

öngörülen seçilme şartlarını kaybetmedikleri sürece Gençlik ve Spor Bakanının veya başka bir yetkili merciinin Tahkim Kurulu üyelerini görevde alma yetkisi bulunmamaktadır. Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı Tahkim Kurulu üyeleri seçimle göreve gelen Federasyon Başkanı tarafından bu göreve getirildiklerinden, bu kişilerin görev süreleri, Federasyon Başkanının görev süresini aşamayacağından, TFF Tahkim Kurulu üyelerinin her zaman Federasyon Başkanının iradesi ile görevlerinin sona erdirebilmesi kanun koyucunun Kanun yapmaktaki iradesine uygun olmayacaktır. Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5894 sayılı Kanun ile Federasyonun Ana Statüsüne dayanılarak çıkarılan "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı"nın 3 uncu maddesinin 2 nci fıkrasında "Tahkim Kurulunun görev süresi Federasyon Başkanının görev süresi ile sınırlıdır." düzenlemesi ile Tahkim Kurulunun "bağımsızlık" ilkesi ile ne kadar örtüştüğü, tartışma yaratacak bir düzenlemedir. Oysa, 3289 sayılı Kanuna göre kurulan Tahkim Kurulunun görev süresi yasal düzenleme ile belirlenmiş olup, üyeler Kanun da öngörülen şartları taşımaları kaydıyla Kanunda belirtilen süre içerisinde görevde alınmalarının mümkün değildir. Bu husus ek-9 maddesinin 10 uncu fıkrasındaki "Tahkim Kurulu görevinde bağımsız ve tarafsızdır. Üyeler, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yenisi görevlendirilemez." düzenlemesi ile Tahkim Kurulu üyelerinin kendi iradeleri veya Kanunda düzenlenen üye olma şartlarını kaybetmedikleri sürede herhangi bir makam tarafından görevde alınmaları mümkün değildir. Bu düzenleme Tahkim Kurulu üyelerine "bağımsız"lık zırhını vermekte, vermiş oldukları kararlarda da bağımsız olduklarını ve hiçbir merciinin veya yetkilinin tahakkümü altında olmayacaklarının yasal bir teminatıdır.

Türkiye Futbol Federasyonu Kanununun 6 ncı maddesinde, Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerden bulunması gereken şartlar, üyelerin belirlenmesi ile Tahkim Kurulunun çalışma usul ve esasları Federasyonun Ana Statüsü ile Federasyon tarafından çıkarılacak talimatlarla belirleneceği ifade

edilmiştir. Kanunda, Federasyonun ana unsuru olan spor faaliyetlerin dışında kalan “protokol tribünlerinin düzenlenmesi” gibi tali bir unsur ile ilgili düzenleme, bir maddede yer almasına rağmen, Genel Kurul tarafından alınan kararların iptali konusunun dışında, Federasyonun temel organı, hatta Federasyonun “meclisi” konumunda bulunan Genel Kurulun görevlerinin düzenlenmemesi büyük bir eksiklik-tir. Federasyonun iş ve işlemlerinin yürütülmesi, teşkilatı oluşturan kurulların görev ve yetkileri, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen Ana Statüsünün; Yasanın 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında “... Genel Kurulun yapacağı ve Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girecek TFF Statüsü ile Yönetim Kurulunun yapacağı ve aksi kararlaştırılmadığı sürece TFF’nin resmi internet sitesinde yayımlandığı gün yürürlüğe girecek talimatlarla belirlenir.” şeklinde düzenlenmesi spor alanında uğraş veren hukukçuların ve spor adamlarının işlerini pek kolaylaştırmayacaktır. Örneğin, Genel Kurulun Kanunda olmayan, ancak Ana Statüsünün 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, “TFF Statüsünü ve Genel Kurul İç Tüzüğünü kabul etmek ve değiştirmek. Şeklinde düzenlenen, Ana Statüyü değiştirme yetkisinin bulunup bulunmadığı hep tartışma konusu olacaktır. Bu maddede ifade edilen “tüzük” ibaresinden de ne anlaşılması gerektiği açık değildir.

Tahkim Kurulunun Yargı Yetkisi

Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 10 uncu maddesi hükmüne göre kurulan Tahkim Kurulu, çalışma usul ve esasları Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı”nda düzenlenmiştir.

Kurul;

1- Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, masörler ile diğer görevliler arasında çıkan ihtilaflar hakkında Yönetim Kurulunca verilen kararlara karşı yapılan başvuruları,

2- Amatör ve profesyonel futbol disiplin kurulları tarafından verilen kararlara karşı yapılan itirazları,

3- Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları,

4- Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından çıkartılan talimatların; Kanun, Ana Statü, FIFA ve UEFA'nın ana statülerine aykırılığına ilişkin başvuruları,

İlgililerin talebi üzerine inceleyerek karara bağlar. Kurul, Genel Kurul tarafından çıkartılan Ana Statünün Kanununa ve uluslararası mevzuata aykırı olduğu iddiasıyla yapılan başvuruları inceleyemez.

Kurulun Oluşumu,

Kurul, Federasyon başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile en az beş yıllık mesleki tecrübeye sahip hukuk fakültesi mezunları arasında seçilecek, başkan ve altı asıl, altı yedek üyeden teşekkül etmektedir. Kurul ilk toplantı da asıl üyeler arasında bir başkan vekili ile bir raportör seçer. Başkan veya Başkan vekilinin bulunmaması halinde, Kurula en yaşlı üye başkanlık eder.

Tahkim Kurulunu görev süresi, Federasyon Başkanının görev süresi ile sınırlı olup, Federasyon Başkanlığının herhangi bir sebeple boşalması halinde Kurulun görev süresi kendiliğinde sona erer.

Üyeler istifa etmedikçe veya görevinde çekilmedikçe, yerine yeni üye atanamaz. Üyeliğin herhangi bir nedenle boşalması halinde, boşalan asıl üye yerine kalan süreyi tamamlamak üzere yedek üyeler sırasıyla kendiliğinden asıl üye olarak görev yaparlar. Eksik kalan yedek üye sayısı kadar seçilecek yeni yedek üyelerle tamamlanır.

Tahkim Kurulu üyesi olabilmek için;

Hukuk Fakültesi mezunu olmak,

En az beş yıllık mesleki deneyimi bulunmak,

Bağımsız spor federasyonların ve/veya spor kulüplerinin kurullarında görevli olmamak,

Ceza veya disiplin kurulları tarafından altı aydan fazla cezaya çarptırılmış olmamak. (68)

Herhangi geçerli bir mazereti olmaksızın aralıksız üç olağan oturuma katılmayan veya bir yıl içerisinde toplam on beş oturuma

katılmayan ya da bir yıl içerisinde yapılan olağan toplantıların yarısından bir fazla oturuma iştirak etmeyen herhangi bir üye mazeret bildirirse dahi üyeliği sona erer. Burada irdelenmesi gereken hususlardan bir tanesi, "altı aydan" fazla disiplin cezasının hangi tarihte işlenmiş olduğudur. Örneğin on yıl önce altı ay disiplin cezası alan bir kişi Tahkim Kuruluna üye olabilir mi? Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu üyesi olabilmek için son üç yıl içerisinde üç ay veya toplamda altı ay ceza almamış olmak şartı öngörülmüştür. İkinci bir husus Türk Ceza Kanununa göre altı aydan fazla veya Ceza Kanunun ... ceza ile mahkumiyet almış olanların Kurula seçilmeleri mümkün mü? Diğer bir husus ise, Tahkim Kurulu Başkanının yukarıda belirlenen sürelerde toplantıya katılmaması halinde Başkanlığının devam edip etmeyeceğidir. Gerek Kanun da gerekse Talimatta bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmamakla beraber, Talimatta "üye" ibaresi kullanıldığından, Başkanın da belirlenen süreler içerisinde oturuma iştirak etmemesi halinde üyeliğinin düşeceği kanısındayım.

Tahkim Kuruluna başvurular dilekçe ile Tahkim Kurulu koordinatörlüğüne verilerek yapılır.

Dilekçede taraflar ile varsa vekillerin adı soyadı, unvanı, adresleri başvurunun konusu, dayanılan maddi vakalar, deliller ile talepler yer alır. Dilekçeye, kararların yada belgelerin asılları veya tasdikli suretleri eklenmesi zorunludur. Dilekçe taraf sayısından bir fazla olması Talimat gereğidir. (mad. 6)

Başvuru sahibi, başvuru harcını yatırmak ve yatırdığı harca ilişkin makbuzu dilekçesine eklemek zorundadır. Harcı yatırılmayan başvurular Kurul tarafından incelenemez.

Kurula yapılacak her türlü başvurular veya itirazlar, kararın yazılı bildirimini veya yazılı bildirim yerine geçen hükmündeki duyuruyu izleyen yedi gün içerisinde harcı yatırılmak kaydıyla gerçekleştirilir. (mad. 7) Futbol Federasyonu Tahkim Kuruluna yapılan başvurularda harcın yatırılması itirazın veya başvurunun incelenebilmesinin ön şartıdır. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kuruluna yapılan başvurularda harcın yatırılmaması halinde Tahkim Kurulu, başvuru sahibine

yatırılmayan veya eksik yatırılan harcın yatırılması hususunda üç günlük ek süre vermektedir.

Kurula yapılan başvurular, kural olarak başvuru tarih sırasına göre yapılmakla beraber, Kurul, başvuruya konu olayın önemine göre veya kamu oyunu ilgilendiren vakanın özelliğine göre başvuru sırası gözetilmeden de inceleme yapabilme yetkisine sahiptir. Başvurular; Başkan, raportör veya Başkan tarafından görevlendirilen üye tarafından incelenir. İnceleme öncelikle, başvurunun şekle ilişkin noksanlıkların bulunup bulunmadığı yönünden incelenir. Herhangi bir eksikliğin bulunması halinde dilekçe başvuru sahibine iade edilir. İade edilen başvurudaki eksiklikler beş gün içerisinde yerine getirilmediği takdirde, başvuru yapılmamış sayılır. Dilekçenin mevzuata uygun olarak yapıldığına karar verilmesi halinde, öncelikle, görev, mercii atlaması, ehliyet, harç, menfaat ve süre yönlerinden incelenir. Dilekçede belirlenen hususların tespiti halinde, dilekçe reddedilir. Mercii atlaması halinde dilekçe ilgili birime gönderilir ve başvuru sahibine bilgi verilir. İlk incelemenin tamamlanmasını takiben, dilekçe örneği karşı tarafa ve dilekçede iddia edilen hususlar başka kurum veya kişilere ihbarını gerektiren bir durum varsa ilgililere tebliğ edilir. Ancak; disiplin kurulları tarafından verilen kararlara karşı yapılacak itirazlarda taraf teşekkülü yapılmayabilir. (mad.8)

Başvuru dilekçesinin ilgililere tebliğini müteakip, cevap dilekçesi yedi gün içerisinde Kurula verilmesi zorunludur.

Kurul, Başkanının, izinli olması halinde Başkan vekilinin çağrısı üzerine, en az beş asıl üyenin katılımı ile toplanır. İnceleme kural olarak dosya üzerinde, sunulan bilgi ve belgeler üzerinde yapılır. Gerekli görülmesi halinde, sair bilgi ve belgelerin istenmesine karar verebilir, yargılamanın duruşmalı olarak yapılmasına da karar verebilir. Duruşmalar aleni olabileceği gibi gizli de yapılabilir. (mad.11) Kurul toplantılarını Başkan yönetir, kararlar toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde en son oy kullanacak Başkanın oyu belirleyici olur. (mad. 12)

Kurul kararlarında bağımsız olup, karar çoğunluğa mensup üye tarafından yazılır ve karara katılan üyeler tarafından imzalanır. Karara muhalif olan üyeler, muhalefet şerhlerini gerekçeleriyle beraber yazmak zorundadırlar. Kurul tarafından alınan kararların infazı için Federasyon Genel Sekreterliğine derhal bildirilir. Kurul gerekçeli kararını üç ay içerisinde, disiplin kurulu kararlarına yapılan itirazları ise bir ay içerisinde sonuçlandırmak zorundadır.

Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesin olup bu kararlara karşı hiçbir idari ve adli yargı yoluna başvurulamaz. (mad.14) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun ihtiyarı hakem sıfatıyla incelediği ihtilaflar hakkında vereceği kararlara karşı kanuni yollara başvurulması, kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi ve yargılamanın yenilenmesi hakkındaki hükümler saklıdır.

Tahkim Kuruluna yapılan başvuru veya itirazlar, kararların icra ve infazını durdurmaz. Ancak, Kurul, ilgililerin talepte bulunması koşuluyla, başvuru veya itiraz konusu kararın açıkça hukuka aykırı olması ve telafisi imkansız zararların doğmasının kuvvetle muhtemel olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, yargılamanın seyrini dikkate alarak "durdurma" kararı verebilir. (mad. 20)

SONUÇ

Sportif faaliyetlerdeki disiplin işlemleri hakkında ceza vermekle görevli kurulların bağımsızlığında söz edebilmek için;

1. Gerek Tahkim Kurulunda, gerekse disiplin kurullarında görev alacakların, hukukçu olmaları,
2. Tahkim Kurulu Başkan ve üyeleri ile disiplin kurullarının başkan ve üyelerinin görev süreleri, federasyon başkanının görev süresi ile sınırlı olmaması, bu sürenin altı yıldan az olmaması,
3. Başkan, disiplin kurulları, tahkim kurulu üyeleri tarafından seçilmeli,
4. Altı yıl sonunda üyelerin en fazla 1/3'ü değişmeli,

5. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu dokuz üyeden oluşturulmasının,

6. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu;

a. Takım sporları,

b. Ferdi sporlar,

Olmak üzere iki ayrı kuruldan oluşturulmalı, her kurul dokuz üyeden oluşturulmasının,

7. Her iki kurulda görevli olan üyelerinde katıldığı yirmibir üyeden oluşan Üst Tahkim Kurulu oluşturulmasının,

8. Herhangi bir kurulun vermiş olduğu karara karşı Üst Tahkim Kuruluna başvuru hakkı tanınması,

9. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü, Spor federasyonları, spor kulüplerinde veya Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu'nun yönetim, denetim kurullarında görevli olanlar Tahkim ve disiplin kurullarında görev almamaları,

10. Tahkim ve Disiplin Kurullarının bütçesi müstakil olmalıdır.

11. Merkez Ceza Kurulu ve Tahkim Kurulu'nun bağımsız spor federasyon başkanı, yönetim kurulu üyeleri, denetleme ve disiplin kurulunun başkan ve üyelerinin spor ahlakına yada sportif kurallarının ihlalinde kaynaklanan disiplin işlemlerine bakabilmeleri için 3289 sayılı Kanun'da düzenleme yapılmalı, aksi takdir de bu kurulların anılan kişiler hakkında tesis ettikleri kararlar tartışılır hale gelecektir,

12. Atanması Bakanlık Makamının yada Genel Müdürlüğü'nün iradesine bağlı kişilerin statüsü ne olursa olsun ceza ve/veya Tahkim Kurullarında görev almamaları.

Gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Merkez İstişare Heyeti'nin 28.10.1949 tarihli kararı,
2. Yar. Doç. Dr. Tekin Çakıroğlu, "Spor Hukuku Sertifika Programı" Bitirme Tezi,
3. TBMM Tutanakları,
4. 02.10.2014 Tarihinde Antalya İlinde yapılan "Federasyonlar Boyutuyla Türk Sporunun Geleceği" Çalıştayı,
5. 02.10.2014 Tarihinde, Antalya İlinde yapılan "Federasyonlar Boyutuyla Türk Sporunun Geleceği" Çalıştayı,
6. 02.10.2014 Tarihinde Antalya İlinde yapılan "Federasyonlar Boyutuyla Türk Sporunun Geleceği" Çalıştayı,
7. TBMM Tutanakları 1939 yılı,
8. TBMM Tutanakları 1939 Yılı,
9. TBMM Tutanakları 2011 Yılı
10. TBMM Anayasa Komisyonu gerekçesi,
11. Anayasa Mad./59,
12. Anayasa Mad./38,
13. TFF sitesi,
14. Mülga 3530 sayılı Kanunun TBMM Görüşme tutanakları,
15. Mülga 3530 sayılı Kanunun TBMM Görüşme tutanakları,
16. Habertürk Gazetesi 16.12.2015 Günlü nüshası,
17. Yar. Doç. Dr. Selin Sert Ankara Barosu "Av. Akın Ataksoy Armağanı",
18. Prof. Dr. Zeki Hafizoğulları. Ankara Barosu "Av. Kemal Kaya Armağanı" sahife 703,
19. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife.179,
20. Genel Müdürlük Ceza Kurulunun 01.02.2005 T.2004/129 E.2005/19 K.
21. Merkez Ceza Kurulunun 14.3.2005 T.ve 2005/5-5 sayılı Kararı,
22. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife 92,
23. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife 240,
24. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife 102,
25. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife 370,

26. Dr. Selami Özsoy. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, "Spor Hukukunda Tahkim" adlı makale.
27. Mülga 5149 sayılı Kanun Mad/19,
28. Başbakanlığın 27.12.2010 Tarih ve B.02.0.KKG.0.10/101-95/5492 sayılı yazısı,
29. 6222 Sayılı Kanun Mad./18,
30. 5393 Sayılı Belediye Kanunu Mad/14
31. 638 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Mad./8-B,
32. 638 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Mad./9,
33. 638 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Mad./18,
34. Hürriyet Gazetesi, 26.3.2003 Günlü nüshası,
35. Ali Sami Alkış sporstarqstargazete.com.tr
36. Hürriyet Gazetesi 18.01.2004 Tarihli nüshası,
37. Hürriyet Gazetesi 10.03.2004 Tarihli nüshası,
38. Habertürk Gazetesi 09.12.2015 günlü nüshası,
39. Tahkim Kurulu Kararları SGM yayınları 2009 Ankara Sahife.427,
40. TBMM mülga 3530 sayılı kanun görüşme tutanakları,
41. 3289 sayılı Kanun Mad/11,
42. 3289 sayılı Kanun Mad./9 (17),
43. Bağımsız Spor Federasyonları Hakkında Yönetmelik, Mad./18,
44. T. Basketbol Federasyonu Ana Statüsü
45. T. Atletizm Federasyonu Disiplin Talimatı Mad./46,
46. T. Basketbol Federasyonu Disiplin Talimatı Mad/9,
47. 19.3.2010 T. Ve 27526 sayılı R.G.
48. SGM Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği
49. YAM. 14.2.2013 T. ve E.2011/63, K. 2013/28,
50. Genel Müdürlük yayınları sahife 402,
51. Tahkim Kurulu Yönetmeliği Mad/5
52. Anayasa Mad./59'un Gerekçesi,
53. İkarus dergi,

54. İkarus dergi,
55. Prof. Dr. Ali Akyıldız. Ankara Barosu "Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı",
56. TMOK "Spor Hukukunda Güncel Sorunlar II" Sempozyumu.2010 İst. Sahife 101, 102
57. Mustafa Artuç, TAAD. Yıl:5, Sayı:19 Ekim 2014,
58. Dr. Selami Özsoy. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, "Spor Hukukunda Tahkim" adlı makale
59. Hırvatistan Cumhuriyeti Spor Yasası Mad/52,
60. Spor Genel Müdürlüğü Yayını
61. TFF Sitesi,
62. Spor Genel Müdürlüğü yayını sahife 370 vd.,
63. Tahkim Kurulu Yönetmeliği Mad/5(3),
64. 5894 Sayılı Kanun Mad/3
65. TFF Ana Statü Mad/21
66. TFF Ana Statüsü Mad./38(3)
67. YAM 06.01.2011. Tarih ve E.2010/61, K.2011/7,
68. TFF Ana Statü Mad/61,

FUTBOLDA ALTYAPI MODELLERİ

Arş. Gör. Yalçın UYAR*

Yrd. Doç. Velittin BALCI**

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

GİRİŞ VE AMAÇ

Özellikle 1960'lı yılların sonlarından itibaren spor ile ilişkili işletmelerin, sportif eşya üreten firmaların, kitle iletişim araçlarının, spor alanlarının, stadyumların, sportif ticari ürün üreten firmaların, sporcuların, profesyonel ve amatör liglerin spor alanı içerisinde büyümesi, sporu sadece bir endüstri haline getirmekle kalmamış, endüstri içerisinde sektörel büyümeyi de oluşturmuştur. Böylesi bir gelişimin de her geçen gün büyüyen bir pazar ortamı yarattığı görülmektedir. Spor endüstrisi içerisinde özellikle futbol ve futbol ile ilişkili pazarlama faaliyetlerinin önemli bir yer tuttuğu ifade edilmektedir (1).

Futbol Popüler kültürün önemli bir bileşeni olarak tanınır ve bilinir. Kitlelerin ilgisini çekmesi bakımından ticarileşmeyle kuşatılmış bir oyundur. Bu yüzden futbol kulüpleri, işletme uygulamaları ve hizmetleriyle müşterilerini (izleyicilerini) eğlendirmelerinin yanında finansal yararlar için de yapılanmaktadır (2). Özellikle, Avrupa'da ki futbol kulüplerinin eğlence ve işletme bakışlarının odak noktaları, gittikçe artan bir şekilde sponsorluk, pazarlama anlaşmaları, medyadan kazanımlar ve sayısız fırsatlar konusuna yoğunlaşmaktadır. Bu yaklaşımla birlikte özellikle yeni yarışma yapılanması son zamanlarda daha çok ödüllendirilmiş kulüpleri ortaya çıkarmaktadır. Örneğin UEFA şampiyonlar ligi gibi. Dolayısıyla bütün dünyada futbol kulüpleri gençlerin gelişimine daha çok yatırım yapmaktadırlar. Böylece, hem sportif başarılarını artırırken hem de parasal ödülleri hedeflemektedirler. Özellikle, gençlerin gelişimlerinde ve antrenmanlarında riskleri de azaltmaya çalışmaktadırlar (3).

Bir işletme yatırımı olarak spor organizasyonları (örneğin, futbol kulüpleri) spor sanayisinin büyümesiyle birlikte sporsal ve finansal düzeyde daha başarılı ve etkili yarışma sürecini hedeflemektedirler. Bu amaç uğruna çalışan futbol kulüpleri ve ortaklar, daha etkili ve daha iyi yönetim becerileri için başarıdaki anahtar rolleri tanımlayarak, başarı odaklı ve sonuçlu yapılanma süreçlerini başlatmışlardır.

Örneğin organizasyonel boyutta yapılanma, kalite sistemleri, iş ve rollerin başarılı dağıtımı vb. (4)

Spor endüstrisi içerisinde ister büyük ölçekli, isterse de küçük ölçekli olsun her spor kulübü varlığını devam ettirebilmek için iç ve dış çevrelerle kurduğu ilişkilerin bütününe kapsayan ve çağdaş yönetim ilkelerini temel alan bir yönetim anlayışına sahip olmalıdır. Çünkü endüstrileşen futbol, spor kulüplerinin sadece bilet, transfer ve medya gelirleri ile yaşamlarını uzun süre devam ettiremeyecekleri bir ortam yaratmıştır (5). Özellikle Avrupa Adalet Divanı'nın 15 Aralık 1995'te, tüm dünyada 'Bosman Kuralı' olarak bilinen kararını açıklaması, gelirlerinin büyük bir kısmını futbolcu yetiştirip 'büyük' kulüplere satarak sağlayan kulüpler için bir milat oluşturmuştur (6).

Bugünün futbol endüstrisi futbol oyununu, kazanma odaklı bütün etkinliklerin harcama değerleriyle sonuç performansına odaklanması bakımından oldukça fazla bir ticarileşme sürecine sokmaktadır. Bu durum da futbol kulüplerini organizasyonel boyutlarda etkilemektedir; Örneğin, otonomi, hedef tanımlanmasındaki değişimler ve hedefler, performans değerlendirimi gibi uygulamalarda görülen kültür ve felsefenin zaman içinde değişime uğraması vb.

Finansal getirilerin yüksekliği, sporcuları yetiştiren birincil kulüpleri daha çok ilgilendirecek ve daha çok sayıdaki kulüp yüksek profile sahip oyuncularını yetiştirerek ya da kulüplerinde barındırarak bir an önce satma yoluna gideceklerdir. Bu durum yukarıda ilk örnek olarak (Bosman olayı) bahsedildiği gibi, özgür dolaşım hakkına sahip göçmen futbolcu kavramını öne çıkaracaktır. Sonuç olarak, hemen her kulüp kendi bünyesinde genç yetenekleri acil olarak yetiştirecek bir yapılanma içerisine girecektir ve bu gerçekleşen bir sonuçtur.

Avrupa Futbol Birlikleri Birliği/UEFA genç yeteneklerin futbol kulüpleri bünyesinde yetiştirilmelerini desteklemektedir (7). Bu amaçla 2008-2009 futbol sezonunda her kulübün kendi futbol akademilerinden yetişmiş dört futbolcuyu barındıracakları ulusal takımlarından oluşan bir yarışmaya katılmaya öneri getirmiştir (UEFA, bkz) (8). Ortaya çıkan bu zorunluluktan, genç oyuncuların

değeri artarak ve profesyonel futbol kulüpleri, genç yeteneklerin belirlenmesi ve gelişimleri için cesaretlendirilmiş oldu. Daha çok kulüp gençlere yatırım için kendi futbol akademisini kurdu. Bununla birlikte bu anlamda yatırım yapan profesyonel futbol kulüpleri kendi yıldızlarını yaratmaya çalışırken onların performansını sürekli kılma konusunda beklenen başarıyı gösteremediler. Yatırımların finansal düzeyde riskini azaltacak bir yapılanmaya ihtiyaçları vardı. Bu yapılanma ve yatırım çok yönlü bir genç futbolcu yetiştirme okulunu içermekte ve çağrıştırmaktaydı. Bu Avrupa kökenli olmakla birlikte, dünyada ki bütün profesyonel futbol kulüplerinin altyapı eğitimini ve organizasyon yapısını sorgulamayı gündeme getiren bir incelemeyi gerektirmektedir.

Bu çalışma, profesyonel futbol kulüplerinin genç futbolcu yetiştirmedeki yaklaşımlarını ve uygulamalarını, organizasyon yapısı boyutuyla incelemek ve irdelenmek amacıyla tasarlanmıştır.

FUTBOL KULÜPLERİNİN ALT YAPI ORGANİZASYONLARI

Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında sporun hızlı bir şekilde büyüyerek endüstrileşmesi ve büyük bir sektör haline gelmesi sonucu büyük şirket ve işadamlarının sporu bir kar etme aracı olarak görmeleri de fazla uzun sürmedi. 2003 yılında ünlü iş adamı Roman Abramoviç'in Chelsea'yi satın almasını takip eden süreci 2005 yılında Amerikalı milyarder iş adamı Malcolm Glazer'ın Manchester United'ı satın alması, Arap iş adamlarının Manchester City, Paris Saint Germain ve Malaga'yı satın almaları takip etmiştir (9). Birbiri peşi sıra yapılan bu yatırımlar transfer piyasasındaki rakamları astronomik düzeylere çekmiştir. Bunun sonucunda gelirlerini, bilet, transfer ve medya kazanımları üzerinden sağlamaya çalışan kulüpler kendilerini haksız bir rekabetin içinde bulmuş ve bu durumdan olumsuz etkilenmişlerdir. Ortaya çıkan bu tablo bütçeleri kısıtlı olan kulüpler için satın alma yoluyla yapılacak transferleri neredeyse

imkansız hale getirmiş, kulüplerin altyapı organizasyonlarına olan gerekliliğini tekrar gündeme getirmiştir.

Altyapı, ülke gençlerine hayatlarının her aşamasında sağlıklı ve zinde bir yaşam sağlamak amacıyla spor yapma alışkanlığı kazandırmak, bu amaç doğrultusunda hazırlanmış tesisler vasıtasıyla, ülkenin sporcu, antrenör, yönetici ve diğer eleman (spor hekimi, masör, fizyoterapist, istatistikçi, kondisyoner, malzemeci vs.) ihtiyacını karşılamak üzere devlet ya da özel kuruluşlar tarafından oluşturulmuş eğitim amaçlı organizasyonlar bütünüdür.

Spor kulüpleri açısından bakıldığında altyapı; spor kulüplerinin ileriye dönük hedefleri doğrultusunda kulübün sporcu, antrenör, yönetici ve diğer eleman (spor hekimi, masör, fizyoterapist, istatistikçi, kondisyoner, malzemeci vs.) ihtiyacını karşılamak için kulüp bünyesinde oluşturulmaya çalışılan kurumsal bir yapıdır.

Sporcu, antrenör, yönetici ve diğer eleman (spor hekimi, masör, fizyoterapist, istatistikçi, kondisyoner, malzemeci vs.) açısından bakıldığında ise altyapı; sporcu, antrenör, yönetici ve diğer elemanlara profesyonel yaşamda ihtiyaç duyabilecekleri sportif, sosyolojik, fizyolojik ve psikolojik nitelikleri kazandırmak üzere kurgulanmış eğitsel organizasyonlar bütünüdür.

Futbolda altyapı organizasyonu kulüp içinde ayrıca yapılandırılmış bir düzenleme gerektirir. Altyapıda bulunan yaş kategorileri farklılığı, değişik yaşlardaki oyunculara teknik, taktik ve yüklenmelerin özel olarak tasarlanma gerekliliği, okul–antrenman dengesinin sağlanması, takımlar arasındaki koordinasyon ve uyum, kulübün kurum kültürünün her yaş grubunda yerleşmesinin sağlanması gibi etkenler bu organizasyonu zorunlu kılan nedenlerden bazılarıdır. Spor işletmeleri genellikle hizmet üzerine kurulu işletmelerdir. Bir futbol takımını işletme olarak ele aldığımızda kendi içinde ürettiği hizmetin kalitesi kulübün hayatını devam ettirmesinde en önemli etken olacaktır. Bu açıdan bakıldığında altyapılarda yetiştirilen oyuncular da kulübün yatırım yaptığı kişiler durumundadır. Dolayısıyla bu oyunculara yapılan yatırımın etkinliği ve kalitesi kulübün elde

edeceği başarıyla doğru orantılı olacaktır. Bu doğrultuda örgütün amaçlarına ulaşması ve sürekli başarı için örgüt üyelerinin tek bir hedef etrafında birleşmeleri kaçınılmazdır. Kurumların başarılarının, bireylerin kişisel hedefleri ile örgütsel hedeflerinin birbirleri ile uyumlaştırılmasına bağlıdır (10). Nitekim başarıya ulaşmış ve bu başarıyı sürekli hale getirmiş örgütlerde bu duruma çok sık rastlanmaktadır.

Son yıllarda futbolda alt yapı konusunu akademik anlamda inceleyen birçok çalışma vardır.

Hirose (2011) tarafından genç futbol oyuncularının yetenek gelişiminin ileriye dönük tahminine yönelik 3 farklı ligden (profesyonel, üniversite ligi ve bölgesel lig) 62 genç futbolcu üzerinde yapılan araştırmada profesyonel oyuncuların üniversite ve bölgesel ligde oynayan oyunculara göre el ayak koordinasyonları, vücut ağırlığı ve boy uzunluğu parametrelerinin daha yüksek olduğu, el ayak koordinasyonu daha yüksek olan genç futbolcuların profesyonel futbolcu olma potansiyellerinin daha fazla olduğu bulgularına ulaşılmıştır (11).

Orosz ve Mezo (2015) tarafından bütünleştirici yetenek modeli yaklaşımına göre psikolojik faktörlerin futbol yeteneğine etki etme gücünün incelenmesi amacıyla Macaristan minikler Birinci Ligi ve gençler ülke şampiyonasında yer alan oyuncular ile onların antrenörlerinden oluşan toplam 425 kişi üzerinde yapılan çalışmada, bütünleştirici yetenek modeli yaklaşımına göre psikolojik faktörlerin geliştirilmesinin (örneğin, konsantrasyon, endişe, kendine güven, sorunlarla başa çıkma ve sosyal beceri eksikliği) futbolda kişisel verimliliği ve yeteneği artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır (12).

Relvas ve arkadaşları (2010) tarafından Avrupa'daki elit profesyonel futbol takımlarının genç ve profesyonel takımları arasındaki ilişkilerini organizasyon yapısı ve çalışma prensiplerini inceleyerek ortaya koymak amacıyla 5 Avrupa ülkesinden 26 elit futbol takımı üzerinde yapılan çalışmada araştırmaya katılan bütün futbol takımlarının oyuncularını profesyonel takıma çıkarmak ve onlardan maddi gelir elde etmek için yetiştirildiğini, çalışma prensipleri farklı

olmasına rağmen oyuncu gelişimine yönelik sorumlulukların aynı olduğu, profesyonel ve genç takımlar arasındaki yakınlık ve iletişim eksikliğinin genç oyuncuların istikrarlı bir şekilde gelişmesine ve profesyonel ortama ayak uydurmasını engellediği bulgularına ulaşılmıştır (2).

Seather (2014) tarafından futbol antrenörlerinin yetenekli futbolcu ararken nelere dikkat ettiklerini öğrenmek amacıyla yapılan bir araştırmada Norveç’li futbol antrenörlerinin, oyuncu seçerken en çok oyuncuların oyun becerilerine ve mental yeterliliğine baktığını, en az ise sosyolojik faktörlere dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (13).

Mills ve Arkadaşları (2014) tarafından İngiltere’de bulunan elit genç futbol akademilerinin gelişim ortamlarının oyuncuların görüşleri alınarak incelenmesi amacıyla yaşları 16 ve 18 arasında değişen 50 akademi oyuncusu üzerinde yapılan çalışmada, oyuncuların gelişimi için akademilerin oldukça yeterli olmasına rağmen oyuncu gelişimindeki en büyük etkenin antrenör ve akademinin organizasyon becerisi ile ilgili olduğu, bunun yanında genç takımlarla profesyonel takımların entegrasyonunun genç oyuncuların psiko-sosyal gelişimlerinde çok büyük etken olduğu bulgularına ulaşılmıştır (14).

Akademik ilginin genç futbolcuların keşfi, yetenek gelişimi ve daha iyi nasıl yetiştirilebileceği konusuna odaklanması geleceğin elit futbolcularının yetiştirilmesindeki sürdürülebilirlikle yakından ilişkilidir. Kulüplerin alt yapı organizasyonlarını anlamak kolay olmadığı gibi açık da değildir (15). Mintzberg organizasyonel yapıyı beş faktörde incelemiştir (16); operasyonel ana merkez, stratejik tepe yönetimi, ortak noktalarda buluşabilmek, teknik yapılanma ve destek personeli. Dahası bu beş bölümü izleyen ve ana çerçevenin içinde bir yapı daha olduğu söylenmektedir. Bunlar; aynı dili konuşmak, doğrudan gözlem iş süreçlerinde standardizasyon, çıktılarda standardizasyon ve becerilerin standardizasyonu. Bununla birlikte, açıkça vurgulanmaktadır ki organizasyondaki sabitlik ve etkililik, temel nosyonların sıralanması tutarlılık ve uyum için temeldir. Bu

diğer yönetim modelleriyle benzerdir. Ayrıca, Baldrige National Quality Program'ı (2009) iyi bir yönetim uygulamasının mükemmel bir başarı çerçevesini yedi kategoriye ayırmıştır: liderlik, stratejik planlama, müşteri ve Pazar odaklanması, ölçme ve değerlendirme, analiz ve yönetim bilgisi, insan kaynaklarına odaklanma, kaynaklara odaklanma, süreç yönetimi ve işletme çıktıları (17).

Organizasyon içinde karar verme ve yapma süreçlerinin yapısı; (örneğin, yönetim yapısı ve kademeleri) Karar almada davranışsal boyutun dikkate alınması, ilgi alanları, hedefler, öncelikler, ilişkiler ve iletişim süreçlerinden oluşur. Bunun devamı olarak, yönetici personelin ortaklarca desteklenmesi, organizasyonun etkililiğini oluşturmada ve sürdürmede en önemli husustur. Karar almada ve uygulamada ortak bir dil ve ses kullanılmalı ve iletişim açık olmalıdır. Özellikle birlikte çalışılan kişilerde organizasyonun ortak değerleri ve hedefleri bilinebilmeli ve paylaşılabilmelidir (18). Organizasyonların başarılı olabilmesi için bazı engellerin ortadan kaldırılması gerekir. Bu engeller; organizasyonun amacından sapma, iletişim engelleri, kişilerin rolleri konusunda yetersiz bilinç düzeyleri, rollerin eksik tanımlanması, rollerin yüklenmesinde tekrarlar sayılabilir. Bunların yanında, rol sapmaları, rol çatışmaları, aşırı görev yükleme, eksik bilgi ve görevlilerin başarısında ve performansında sorumluluğun önemli rol oynaması olarak sayılabilir. Woodman ve Hardy'e göre (2001), organizasyonun verimliliği açık iletişim ve anlaşılır rol tanımlanmasıyla doğrudan ilişkilidir (19). Organizasyonlarda bütün çalışanlar bir hedef etrafında ve bir birlik altında toplanamazlarsa herkes farklı yönle ayrılabilir. Böylece kimse neler olduğunun farkına varamaz. Kararların yüksek düzeyde alınması ve daha çok yazılı prosedürler iyi ve açık bir iletişim sürecini getirir ve böylece organizasyonun etkililiği ve verimliliği artar (20).

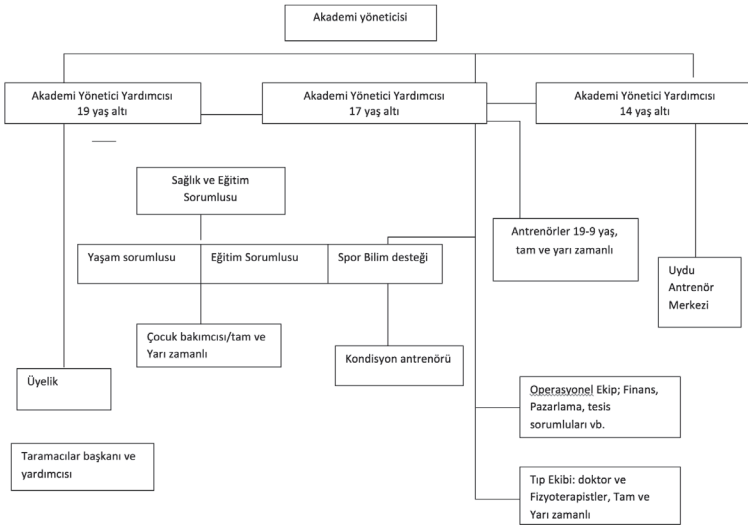
SPOR KULÜPLERİNDE ALTYAPI ORGANİZASYONU ÖRNEKLERİ

Sporun bir ürün olarak görülmeye başladığı zamanlardan sonra spor organizasyonları, kamu yönetiminin baskısından uzaklaşarak daha çok, profesyonel yaklaşımla yönetilmeye ve üretmeye başlamışlardır. Futbol oyununun artan popülerliği yanında ekonomik bir araç olma etkisi, kulüplerin stratejilerini ve yapılarını yeniden tanımlamalarına yol açmıştır (21). Özellikle birçok kulüp kamu yararı oluşumu sınırlamasından çark etmiştir; Örneğin; 1960'larda İtalya, 1990'larda İngiltere ve İspanya gibi. Bazı kulüpler sahiplerine finansal geri dönüşü sağlamak için şirket olarak borsaya girmişlerdir. Futbol kulüpleri yıllar içinde UEFA kurallarının etkisi de başta olmak üzere yapılanmalarını ulusal ve uluslararası etkilere göre bütün Avrupa'yı kapsayan şekillendirme sürecine girmişlerdir. Bu süreçte; lisanslama çerçeveleri, personel standartları, yönetim, hukuki ve finansal mevzuat için minimum talepler, UEFA tarafından 2004–2005 sezonunda futbol kulüplerine önerilmiştir. UEFA özellikle yerel kulüplerin sporcu yetiştirmede ortaya koydukları liderlikte özgür davranmalarının biraz eksik bir girişim olduğuna inanmaktadır. Bu da elit genç oyuncuların yetiştirilmesinde potansiyel kayıplara yol açabilmektedir. UEFA gelecek yıllarda futbol kulüpleri arasında istediği ve öne sürdüğü vizyonda birlik ve eşitlik için cesaretlendirmeye devam edecektir. Özellikle UEFA dokümanlarında stratejik organizasyonel işbirliği ve uygulamaların yönlerini açık bir şekilde vurgulamaktadır.

Dünyadaki futbol altyapı uygulamalarını genel olarak incelediğimizde iki farklı yapılanma şekli olduğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki ülke futbol federasyonları tarafından kurulan altyapı futbol okulları, diğeri ise spor kulüpleri tarafından kurulan futbol okullarıdır. Ülke futbol federasyonları kuruluş tüzükleri gereği ülke bazında futbolun gelişmesini ve tüm yaş gruplarında yaygınlaşmasını sağlamak amacındadırlar (22, 23). Spor kulüplerinin ise yine tüzükleri gereği ve spor kulübünün ileriye dönük hedefleri doğrultusunda kulübe futbolcu

yetiştirmek ve gelir sağlamak amacıyla altyapı futbol okullarını hayata geçirdikleri görülmektedir (24, 25).

Ülke federasyonlarının kimi zaman ulusal ve kulüp takımlarının başarıları kimi zaman da dünya futbolundaki değişme ve gelişmeler doğrultusunda oyuncuların gelişimine daha fazla katkı sağlayabilmek ve dolayısıyla ülke futbolunu geliştirebilmek için altyapılarını revize ettikleri, eksikleri tespit ederek gerekli önlemleri aldıkları gözlemlenmektedir. Örneğin; İngiltere’de İngiltere Futbol Federasyonu’nun teknik işlerden sorumlu bölümü “genç oyuncular için futbol eğitimi adı altında” bir program başlattı ve adını da “kalite için bir yol” koydu. Bu yapının amacı, oyuncunun gelişiminde daha sabit bir yapı kurmaktır. Ayrıca, herkesin kendi evinde sporcu yetiştirmesini sağlamaktı. Bu yapı ki, İngilizcesi “A charter for quality’ (bkz Şekil-1) idi; sporcu gelişimi için bazı çevresel ve operasyonel kriterler ortaya çıkardı. Bunlar; etkinlikler, görevliler, tıbbi gözlem, uygulamalar ve mevzuat olarak listelenmektedir.

Şekil-1: Alt yapıda “kalite için bir yol” isimli örnek bir yapılanma modeli

Bu eğitim programı özellikle kulüpler arasındaki eşitlik ve standartların sağlanması için girişimlerde bulunmayı amaçlamaktadır. Hatta futbolcu transferinde her kulübe yalnızca tesislerine doksan dakika uzaklıktaki yerleşim birimlerinden oyuncu tarama kısıtlaması getirildi (26). Bu kısıtlama kulüpler arasındaki eşitliğin sağlanmasının yanı sıra aynı zamanda futbolcu adayı çocukları fiziksel ve ruhsal gelişimleri için aile ve kendi sosyal çevrelerinden uzaklaştırmamayı hedeflemekteydi.

Futbolun beşiği kabul edilen İngiltere'nin 2004 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda onlar için pekte başarı sayılamayacak çeyrek finalden sonra 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'na dahi katılamaması, büyük beklentilerle gidilen 2010 Dünya Kupası'ndan da eli boş dönülmesi İngilizlerin altyapı sistemlerini sorgulamalarına neden olmuştur. Premier ligin kalitesi ve bu ligdeki takımların Avrupa kupalarındaki başarıları her ne kadar çelişki gibi görünse de ulusal takım düzeyindeki başarısızlıklar ve FIFA'nın 2011 yılındaki gelecek vaat eden oyuncular anketindeki 20 kişilik aday listede tek bir İngiliz futbolcunun dahi yer almaması, İngiliz futbolunu sevk ve idare eden yöneticileri sistem değişikliğine mecbur etmiştir. Bunun üzerine İngiltere Futbol Federasyonu yetkilileri Türkçeye "yurt içinde yetiştirilen" olarak çevirebileceğimiz daha önce UEFA'nın 2004 yılında Avrupa kupalarında uygulamaya koymuş olduğu "Home-Grown" adlı sistemi uygulamaya geçirdiler (27). Bu sistemde Premier lig takımlarındaki oyuncu sayısı 25 kişiyle sınırlandırılıp bu 25 oyuncunun en az sekizinin 21 yaşından önce en az üç yılını İngiltere ve Galler'de geçirmiş olması şartı getirildi. Aynı zamanda takımlar "21 yaşın üzerinde kadrolarında en fazla 17 oyuncu bulundurabilecek" şartı da kondu. Reform paketindeki ikinci nokta ise bağımsız bir denetim kurulu oluşturulmasıydı. Bu kurul kulüplerin altyapı okullarını detayına kadar inceleme hakkına sahip olabilecek ve "zayıftan pekiyi ye doğru 1'den 4'e kadar puanlama yapabilecekti (28). Bu sayede ulusal takımın daha geniş ve daha nitelikli oyuncu portföyüne sahip olması hedefleniyor (26).

İngilizler son zamanlarda ulusal takım bazında başarı sağlayamamış olsalar da altyapı konusunda köklü bir geleneğe sahiptirler. Dünya futboluna bünyesinden yetiştirdiği Michael Owen, Steve McManaman, Robbie Fowler, Steven Gerrard ve Wayne Rooney gibi oyuncularla büyük yıldızlar kazandıran Liverpool İngiltere'nin en önemli altyapı merkezlerinden biridir. Liverpool'un Kirkby'de yer alan futbol akademisi "The Academy" İngiltere milli takımının da en önemli oyuncu kaynaklarındandır. Akademide 3 aşamalı bir eğitim sistemi vardır ve her yaş grubuna ayrı yöntemler uygulanmaktadır. İlk önce "Pre-Academy" adı verilen ve 5-8 yaş arasından seçilen çocuklara bir yandan erken yaşlarda yetenekler kazandırmak hedeflenirken bir yandan da akademiye yeni katılan antrenörlere eğitim imkanı sağlamış oluyor. İkinci aşama "Schoolboys" adı verilen ve 9-16 yaş arası gençlerin kendi yaş gruplarına göre oluşturduğu yapı. Bu kademede gençler haftada 4-5 saat boyunca okul sonrası akademiye geliyor ve takımların tümü her hafta diğer akademi takımları ile bir maç yapıyor. A takıma girilmeden önceki son aşama ise "Scholarship". Burada kulübün gelecekte A takım için düşündüğü isimler 16-18 yaş arası burs programına dahil ediliyor. Tüm eğitim masrafları karşılanıyor ve antrenörlerle tam zamanlı seanslara devam ediyorlar. Akademide özellikle burs kazanıp 16-18 yaş arası eğitime alınan futbolculara uygulanan müfredat oldukça yoğun olmaktadır. Bu müfredatta kişisel gelişim programları, davranış bilimlerini içeren ve oyuncunun karakterinin gelişimine yardımcı olan dersler ile ağırlıklı antrenman programları mevcuttur. Liverpool akademisinin tek amacı kendi camiasına futbolcu yetiştirmek değildir. Akademinin İngiltere'nin diğer kulüpleri için oyuncu yetiştirmek gibi hedefleri de vardır (29).

Fransa'da ise "Fransa Futbol Federasyonu" Fransa futbol liginde (Ligue du Football Professionnel) İngiltere'deki sistem benzeri bir kalite eğitim modelini uygulamaya koymuştur (2007). Bu uygulamalarda her sene Fransa'da ki kulüplere İngiltere için konulmuş kalite kriterlerinin adaptasyonuna uğraşıldı. Futbol kulüpleri gelişim düzeylerine göre sınıflara ayrıldı. Fransa'nın en bilinen futbol akademisi Fransa

Futbol Federasyonu tarafından 1988’de Clairefontaine-en-Yvelines bölgesinde kurulan “Le Centre Technique National Fernand Sastre” yani Fernand Sastre Ulusal Teknik Merkezidir. Daha çok bulunduğu bölge olan “Clairefontaine” ismiyle anılan akademi Fransa Futbol Federasyonu tarafından kurulan dokuz elit futbol akademisinin en çok bilinenidir. Çünkü akademi mezun ettiği Nicolas Anelka, Louis Saha, Issiar Dia, Hatem Ben Arfa, Jérôme Rothen, Garra Dembélé, William Gallas ve Thierry Henry gibi yıldızlarla futbol altyapıları içinde hatırı sayılır bir başarı yakalamıştır. Fransa genelinde, Clairefontaine dışında her biri kendi bölgesini kapsayan sekiz elit futbol akademisi daha bulunmaktadır. Bunlar; Castelmaurou, Châteauroux, Liévin, Dijon, Marseille, Ploufragan, Vichy ve Reims (30).

1976 yılında Fransa’nın o zaman ki Futbol Federasyonu başkanı olan Fernand Sastre’nin ortaya attığı Ulusal Futbol Merkezi kurulması fikri sayesinde ortaya çıkan Clairefontaine, aynı zamanda Fransa’da düzenlenen 1998 Dünya Kupası’nda Fransa ulusal takımına da ev sahipliği yapmıştır (31).

Paris’in de içinde bulunduğu “Île-de-France” bölgesinin en iyi genç yetenekleri yatılı olarak Clairefontaine’de eğitim alıyor. 13-15 yaş arasındaki geleceğin yıldız adayları merkezde hem okul eğitimi, hem de futbol eğitimi alıyor. Antrenmanların yanı sıra teknik kabiliyetlerin yapılması için de çalışmalar yapılıyor. Merkezdeki birçok genç futbolcu Fransız kulüpleri tarafından izleniyor ve bu futbolcular akademiden farklı olarak bağlı bulundukları kulüplerde de oynayabiliyor. Hafta içini akademide geçiren gençler, hafta sonları kulüplerinin maçlarında oynayabilmektedir (32). Görüldüğü gibi Fransa’da federasyona bağlı futbol akademilerinin öncelikli amacı ülke futboluna oyuncu kazandırmaktır.

Merkezde gençlerin altyapı eğitimi on ilkeye ayrılmış durumdadır ve bu ilkeler birbiriyle bağlantılı biçimde öğrencilere öğretilmektedir.

Altyapı Eğitimindeki İlkeler:

1. Oyuncuların hareketlenmelerini daha hızlı ve daha çabuk seviyeye ulaştırarak daha iyi duruma getirmek.
2. Hareketler arasında akılcı ve etkili bağlantılar kurmak.
3. Zayıf ayağın kullanılması ve geliştirilmesi,
4. Oyuncunun eksik yönlerinin tespiti ve bu açığın kapatılması,
5. Psikolojik faktörler
6. Medikal (Sağlık) faktörler
7. Fiziksel testler
8. Teknik yeteneklerin gelişimi
9. Yetenek antrenmanları (top sürme, top kontrolü, paslaşma, topla koşma ve topla göze hoş gelen hareketler)
10. Taktiksel antrenmanlar (top taşımaya yönelik eğitim, topu geriden alıp oyuna sokma, takım arkadaşlarına destek olma, pas verme ve verilen pası takip etme, pozisyon alma ve topsuz alanda yapılması gerekenler) (32).

Fransa'da kulüp futbol altyapılarının tarihi ise daha eskilere dayanıyor. İlk futbol akademisi 1949 yılında FC Sochaux-Montbéliard tarafından kuruldu. "Aslan yavrusu" diye adlandırılan akademiyi 1950'lerde Lyon'un akademisi izledi. Köklü bir altyapı geleneğine sahip olan Lyon futbol akademisinde her sene 20-30 çocuk programa dahil edilmekte ve yatılı olarak eğitim verilmektedir. 1980, 1994, 1997, 2003, 2005 yıllarında ülkenin en iyi akademisi olarak adlandırılan akademinin direktörü Georges Prost "Fransızlar çok sportif bir millet değiller ama akademilerimiz sayesinde fiziksel, taktiksel ve teknik eksikliklerimizin üstesinden geldik. Öyle düşünüyorum ki, Avrupa şampiyonluğumuz ve Dünya Kupası finaline ulaşmamız bu 30 küsur senelik çalışmalarımız sayesinde geldi." demektedir (33).

Fransa'da 2006, 2007, 2008 yıllarında ülkenin en iyi altyapısı seçilen Rennes yetkilileri altyapılarını tanımlarken bütçelerinin sadece %10'unu altyapıya ayırdıklarını, profesyonel takımın neredeyse yarısının altyapıdan çıkan oyunculardan oluştuğunu, ayrıca takımın % 50'sinden fazlasının altyapıdan yetişen oyunculardan oluşmasını hedeflediklerini ve bunu altyapı politikalarına dahil ettiklerini söylüyor.

Rennes altyapı direktörü Patrick Rampillon, yaklaşık 20 yıldır Rennes kulübünde çalışıyor. 1987'deki as takım teknik direktörlüğü dışında hep altyapıyla ilgilenmiş ve Rennes'te bulunduğu dönem içerisinde birçok başkan ve teknik direktör ile çalışmıştır. Kulübün altyapısının başında 20 yıldır aynı kişinin olması, istikrar başarı oranının bir başka göstergesi olarak sayılabilir.

Rennes'de altyapının işleyişinde ise, Rampillon Altyapıdaki öğrencilerinin güçlü ve zayıf noktalarını belirlemek için çalışmalar yaptıklarını, genç oyuncuların tespit edilen eksikliklerini gidermek için bireysel çalışmalar yaptıklarını belirtiyor. Rampillon, temel teknik ve taktik uygulamaların tüm yaş gruplarına uygulandığını söylüyor. Ancak altyapı çalışma felsefelerinin iki unsurdan oluştuğunu, bunların da "Bireysel Çalışma" ve "Décloisonnement" olduğunu belirtiyor. "Décloisonnement" yöntemini, 14 yaşaltı takımı oyuncularının, 16 yaş altı takımındaki oyuncularla oynaması ve böylece eksikliklerini erken yaşlarda fark etmeleri olarak tanımlıyor. Böylece, genç oyuncularının eksikliklerini hızlıca giderdiklerini ve gelişim kaydettiklerini belirtiyor.

Rennes altyapısının başarısının sırlarından biri de, çok geniş bir genç oyuncu veritabanı üzerinde çalışmaları. Ülke genelinde 8 direktör ve 25'e yakın gözlemci Rennes için genç oyuncuları gözlemliyor ve sürekli veritabanı güncelleniyor. Hafta içi ve hafta sonu maçlarında izlenen oyuncuların nasıl performans gösterdikleri sürekli veritabanına işleniyor ve Rennes bu gözlemler sonucunda altyapısına küçük yaşlardaki yetenekli oyuncuları katıyor (34).

2000'li yıllarda aynı İngiltere gibi futbolu durma noktasına gelen bir başka ülke de Almanya'dır. Almanya 2000 Avrupa Şampiyonası'nda çok kötü bir performansla grup sonuncusu olarak gruptan çıkamayıp

elenmiş bu da Alman kamuoyunda ciddi ses getirmiştir. Bütün bu olumsuzluklar belki de Alman futbolunun yeniden çıkışa geçmesine ışık tutmuş, masaya yatırılan Alman futbolunda çözümün adresi altyapıya geri dönüş olarak belirlenmiştir. Bu konuda İlk girişimi Alman Futbol Federasyonu (DFB) yaptı. Yıllık 20 milyon Avroluk bütçeye sahip proje sonucu federasyon, ülkede 366 noktada yetenek geliştirme merkezleri kurdu ve her merkeze iki tam zamanlı antrenör yerleştirildi. 11-14 yaş arası 14 bin genç bu akademilerde futbolun temellerini öğrendi (38). İkinci girişim ise Alman Futbol Federasyonu kanalıyla futbol kulüplerine yaptırıldı. 2002 Temmuz ayında Bundesliga ve Alman ikinci liginde mücadele eden 36 takıma futbol akademisi olma zorunluluğu getirildi. Bu sistem kurulduğundan beri buraya 500 milyon Euro kaynak aktarıldı (35). Ayrıca İngiltere'deki "homegrown" benzeri bir kural konularak takımlara 12 adet 21 yaş altı ve yerli oyuncuyu kadrolarında bulundurma zorunluluğu getirildi (36). Lig altyapı okulları birliği kuruldu (37). Ayrıca bir Bundesliga kulübünde herhangi bir kişi veya kurumun % 49'dan fazla hisse sahibi olması yasaklandı.

Tüm bu yatırımların sonuçları olarak; 2002'de %60'lara tırmanan Bundesliga'daki yabancı oyuncu oranı, 2010'da %38'e düştü. Bu süreç içerisinde 17, 19 ve 21 yaş altı turnuvalarda Avrupa Şampiyonlukları elde edildi. 2010'da Güney Afrika'da mücadele eden 23 kişilik kadronun 19'u Bundesliga akademilerinden gelirken, kalan 4'ü Bundesliga 2 akademilerinde yetişti (38). 2010 Dünya Kupası'nda mücadele eden takım Almanya'nın 76 yıllık tarihinin en genç takımıydı (39). Futbol akademilerinde her yıl 12-18 yaş arasında 5 bin çocuk temel eğitimlerini tamamlıyor. Borussia Mönchengladbach takımının altyapıdan sorumlu yöneticisi Roland Virkus, kulübün futbol altyapı okulu hakkında, "Okulumuzda antrenman sahaları, sosyal konutlar ve idari birimler hepsi bir arada. Okul buradan arabayla beş dakikalık mesafede. Yani gençlerin zamanlarını iyi kullanmaları amaçlanıyor" ifadelerini kullanıyor. Bundesliga Kulüpler Birliği Başkanı Reinhard

Rauball, "10 yıllık futbol altyapı okulu deneyimimiz ve gençlerin yetiştirilmesi başarımızın kanıtıdır" dedi (37).

Federasyon ve kulüplerin kurduğu akademilerin yanında özel girişimlerin kurduğu altyapı akademileri de mevcut buna en güzel örnek Kamerun'da bulunan Kadji Spor Akademisi. Merkezi Kamerun'un başkenti Yaounde'de bulunan akademinin arkasında Kamerun'un önemli şirketlerinden 1970 kuruluş tarihli Kadji Grubu yatıyor. Kadji grubu daha çok gıda sektöründe faaliyet gösteren ve Kamerun çapında 1000 adet işçisi olan bir şirket. Douala'nın batı sınırına yakın bir yerde 40 hektarlık bir alana yayılmış olan akademinin aynı zamanda aynı ismi taşıyan bir de futbol takımı vardır. Ancak Kadji Akademisi'nin asıl işlevi dünya futboluna önemli yıldızlar kazandırmak. Samuel Eto'o, Eric Djemba Djemba, Stéphane Mbia, Carlos Kameni, Aurélien Chedjou bu isimlerden birkaçıdır (40).

Bütün bu örneklerin yanında, kulüp altyapısından çıkardığı yıldızlarla başarılar kazanan ve bunu istikrarlı bir şekilde sürdürmeleriyle markalaşmış kulüpler de mevcut. Başarılarla dolu tarihinde Ajax, 1960'lardan beri alt yapı projelerini profesyonel bir biçimde yürütüyor. Ajax'ın yıllık bütçesi yaklaşık olarak 45 milyon dolar ve bunun büyük bir kısmı altyapıya ayrılmaktadır (41). Ajax, futbolcu yetiştirmek adına kurduğu altyapı sistemi "Ajax Youth System" ile yıllardır aralıksız sürdürdüğü "scouting" yani futbolcu tarama, gözlem, saptama faaliyetleriyle, dünyanın dört bir yanına yayılmış pilot takım uygulamalarıyla her daim dünyanın en önemli kulüplerinden biri olmayı başarmaktadır. Çünkü Ajax takımının felsefesi yüksek rakamlı transferler yapmamak, kendi yetiştirdiği futbolcularla yola devam etmek ve zamanı geldiğinde bu futbolcuları satarak kulübe büyük gelir kazandırmak. Sonrasında da bu gelirlerin büyük bir kısmını yeniden altyapı çalışmalarına aktarmaktır. Bu sistem 60'lı yıllardan beri özenle korunmaya çalışılmaktadır (42).

Ajax'ın Amsterdam Arena stadına bir kaç yüz metre uzaklıkta ve Türkçesi "gelecek" olan "De Toekomst" adını verdiği akademisi 1995 yılında kazandığı Şampiyonlar Ligi'nden sonra kazanılan ekstra

gelirlerle yapıldı. Bünyesinde 7 adet doğal çim saha, 1 adet yapay çim saha ve Ajax'ın A2 takımının maçlarını oynadığı küçük bir stadyum bulunan akademiden, Johan Cruyff, Johan Neeskens, Marco van Basten, Frank Rijkaard, Edwin van der Saar, Edgar Davids, Clarence Seedorf, Patrick Kluivert, Frank de Boer, Ronald de Boer ve Dennis Bergkamp gibi yıldızlar yetişmiş (41). Aynı zamanda Ajax Avrupa'da kulüp altyapısından en çok oyuncu çıkaran kulüpler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (43).

"De Toekomst", on farklı yaş grubundan 160 gence ev sahipliği yaparak, 10 antrenör, yaşları sekiz ila on sekiz arasında değişen gençlerle ilgilenmektedir. Gençler yaşlarına göre en küçükten (E), en büyüğe (A) kadar sıralanıyorlar. Ayrıca akademide 1 Doktor, 6 masör ve fizyoterapist, 3 kişilik sağlık ekibi ve 1 diyet uzmanı bulunmaktadır. Ayrıca Ajax, Hollanda'daki genç yetenekleri keşfetmek için 15 kişilik bir ekip kurmuş. Bu yıldız avcılar Hollanda'nın dört bir yanını dolaşarak genç yetenekler arıyorlar ve buldukları zaman da anında kulübe bildirmektedirler. Kulüp yılda üç veya dört kez, 1500 ila 2000 arasında çocuğun katıldığı 3 günlük kurslar düzenlemektedir. Çok kapsamlı bir testten geçirilen oyunculardan başarılı olanlar birkaç hazırlık maçında oynatılarak tekrar bir testten geçiriliyorlar. Burada da başarılı olanlar Ajax'ın altyapısına katılma şansını elde ediyorlar. Daha sonra ise bu oyuncularla beş veya altı yıllık bağlayıcı niteliği olan kontrat imzalanmaktadır. Bosman kurallarından sonra gerekli hale gelen bu anlaşmayla, eğer oyuncu sözleşmesi bitmeden bir başka kulübe transfer olmak isterse doğabilecek bonservis problemleri ortadan kaldırılmış olmaktadır. Eğer futbolcu, kontratı dolduktan sonra ayrılmak isterse Hollanda yasalarına göre top oynadığı her sezon için yaklaşık olarak 11 bin dolar ödemek zorundadır (41).

Ajax'ın öz kaynaklardan gelen futbolcu zenginliği konusundaki başarısının sırrı altyapı takımlarının hepsinin sahada aynı sistemde futbol oynuyor olması. Yıllardan beri 4-3-3 sistemiyle sahaya dizilen Ajax'la aynı oyun sistemini uygulayan bu takımlardan A takıma yükselen gençler E ve D takımlarından yani sekiz yaşlarından beri

oynadıkları pozisyonda oynamaya devam ediyorlar. Sırt numaraları futbolcuların oyun alanındaki dizilişlerine uygun olarak dağıtılmakta (42). Ajax, altyapısındaki futbolcuları iç saha maçlarında top toplayıcı olarak kullanılmaktadır. Top toplayıcılar kendi takımlarında nerede oynuyorlarsa o bölgeye yakın bir yerde duruyorlar ve böylece Ajaxlı yıldızlara bakarak nasıl oynamaları gerektiğini öğrenmektedirler. Ajax'ın altyapı tesislerinde yatılı okul yok. Bu konuda Ajax Basın Sözcüsü Van Leeuwen şöyle demektedir: "13, 14 yaşındaki çocukları aile ortamından uzaklaştırmak onları olumsuz yönde etkiler." Gençler kendi aileleriyle kalıyorlar ve normal bir okula devam ediyorlar. Okuldan sonra ise Ajax'ın servis otobüsüyle tesislere gidiyorlar. İdmandan sonra ise tekrar evlerine bırakılıyorlar. Her futbolcuda bir kural kitabı var ve onları nelerin beklediğini biliyor. Bu kurallardan birini toplum içinde çiğneyen olursa, bunun Ajax'ın geleneklerine ve imajına zarar verdiği düşünülerek, önce yazılı olarak uyarıldıktan sonra eğer aynı şeyi tekrarlar veya uygunsuz davranışlarda bulunursa kulüple ilişkisi kesilmektedir (41).

Ajax aynı zamanda dünyanın dört bir yanına yayılmış pilot takım uygulamalarıyla da bu alanın öncülerinden birisidir. Hollanda'da HFC Haarlem ve FC Omniworld, Gana'da Ashanti Goldfields, Güney Afrika'da Ajax Cape Town, Birleşik Amerika'da Ajax Orlando (ya da OFC Ajax da deniyor) ve Rusya'da FC Zhemchuzhina-Sochi takımları Ajax'ın pilot takımı niteliğindeki takımlardır (40,41,42).

İspanya'da tıpkı Almanya ve İngiltere gibi ulusal takım bazında yaşanan başarısızlıkların ardından altyapısında değişikliğe giden ülkelerden birisidir. Almanya ve İngiltere'de olduğu gibi lig kalitesi bakımından dünyanın sayılı liglerinden biri olarak kabul edilen İspanya kulüpler düzeyinde birçok başarıya imza atmış olmasına rağmen 1964 yılında kazandığı Avrupa Futbol Şampiyonası'ndan sonra uzunca bir süre duraklama dönemine girmiştir (44). 1998 Dünya Kupası'nda da grup aşamasında elenince İspanya altyapıya ve özel bir tip futbola döndü: Barcelona'nın futbolu! Milli takımda Barcelona gibi altyapı yaklaşımı ve yerli oyuncular! (45). Alınan bu karardan sonra ilk başarı

2000 Atina Olimpiyatları'nda kazanılan ikincilikle geldi. Sonraki yıllarda İspanya milli takımı alt yaş kategorilerinde başarılarını; 17 yaş altında 2 birincilik 4 ikincilik, 19 yaş altında 4 birincilik, 20 yaş altında 1 ikincilikle sürdürdü. 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'nı da kazanan İspanya, 2010 Dünya Kupası'nı ve hemen ardından 2010 'daki unvanını korumayı başararak 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası'nı da kazandı ve bu başarılarını taçlandırmış oldu (46). 1998 yılında alınan kararlardan sonra alt yaş kategorilerde kazanılan başarılar, Avrupa Şampiyonası ve Dünya Kupası'nda kazanılan başarıların habercisi gibiydi ve 2011 yılında İspanya Birinci Futbol Ligi'nde forma giyen futbolcuların yüzde 77'si İspanya vatandaşıydı (47). İspanya'nın bu başarılarında en büyük pay, benimsediği Barcelona altyapı modelidir. İspanya Milli Takımı ve Barcelona'nın birbirine çok benzer stilde oynamaları bir anlamda bunun kanıtı niteliğindedir (48). Barcelona'nın belli bir yaşa kadar kazanmayı lügatlardan çıkaran sistemi harika oyuncular yaratmaktadır (49). Oyuncular sürekli olarak, Johan Cruyff'un 30 yıl önce futbolcuyken ortaya koyduğu, yıllar içinde gelişen, topa sahip olma ve hızla paslaşma üzerine kurulu olan sistemi çalışmaktadır (50).

Barcelona'nın altyapı akademisi "Masia", Katalan dilinde "çiftlik evi" demek (51). 1702 yılında, o dönemde Barcelona şehrinin dışındaki bir çiftlik evi olarak inşa edilen, daha sonra 1950'li yıllarda Nou Camp stadının inşasında atölye olarak kullanılan "La Masia", 1979 yılından bu yana Barcelona'nın dünyanın dört bir yanından bulduğu yetenekli gençlerin yetiştirildiği, yatılı okul işlevi görüyor. Nou Camp stadının hemen yanında olan ve yıllık 1 milyon Avroluk bütçesi bulunan La Masia'da mevcut durumda 11-18 yaşları arasında 60 yatılı (48 futbolcu, 12 basketbolcu) ve 30 kadar ailesiyle kalıp gün boyunca zamanını burada geçiren çocuk bulunuyor (52). İspanya'nın 2010 Dünya Kupası'nı kazanan 23 kişilik kadrosunda Barcelona altyapısından yetişen 9 oyuncu vardı. La Masia'nın genel direktörü Carles Folguera; La Masia'ya giren çocukların sadece futbolcu olmadığını, antrenör, doktor, fizyoterapist olarakta yetiştiklerini söylemiştir. Folguera, çocuklarla performanslarına göre 16 yaşından

itibaren yarı profesyonel yada profesyonel sözleşme imzalanabileceğini, ancak her çocuğun geleceğiyle ilgili kararını özgürce verdiğini belirtmiştir (53). Sloganı "Mes Que Un Club" (Bir kulüpten daha fazlası) olan Barcelona'da Carles Folguera ayrıca, genç oyuncularla, teknik adamlar ve öğretmenlerle aileler arasındaki ilişkiden de sorumlu. Genç oyuncuların hem futboldaki gelişimini hem de öğrenimini aynı anda yapması gerektiğini söyleyen Folguera'ya göre, yılda yaklaşık 10 aylarını La Masia'da geçiren oyuncular sabah sınıfta ders katıldıktan sonra öğlen antrenmana çıkmakta ve sonra tekrar okula dönmektedir. Barcelona'nın eğitim müfredatında cinsel eğitim, uyuşturucular, şöhret ve başarılı olmak için çalışma ahlakı da yer almaktadır. Folguera, "Onlarla tartışılmaz değerler hakkında konuşuyoruz. Saygı, takım çalışması, alçak gönüllülük, fedakarlık, kendini tamamen yaptığı işe vermek ve bağlılığı öğreterek onların daha iyi oyuncu ve insanlar olmasını istiyoruz" dedi. Folguera sözlerini, "Düşüncemiz belli. Özel bir futbol sistemini uygulamak için, oyuncu satın almak yerine genç oyuncularla sözleşme imzalamak. Bir çocuğu, kendi kimliğini yansıtan bir futbolcu haline getirmeniz paha biçilemez bir şey." demektedir (54).

Yukarıda sayılan altyapı sistemlerinin yanı sıra son zamanlarda yeni model ve uygulamalara rastlamaktadır. Bu altyapı sistemleri içinde en göze çarpanı Hollanda'nın Feyenoord takımının ilk olarak 2007 mayısında uygulamaya koyduğu "Talentpool" adı verilen havuz sistemi. Feyenoord'un Hollanda'da "Varkenoord" ve Gana'da "Feyenoord Fetteh" olmak üzere toplam iki tane akademisi mevcuttur. Türkçe'ye "Yetenek havuzu" olarak çevirebileceğimiz sistemde Feyenoord her yıl kendi futbol akademilerinden seçtiği 7 oyuncuyu bu havuza almakta. Ardından bu oyuncuları kamuoyuna bildirmektedir. Daha sonra toplamı 20'yi geçmeyecek yatırımcılar taban rakamı 250,000 Avro olan meblağları bu havuza yatırmaktadırlar ve bu yedi oyuncunun gelecekte yapacağı transferlerin % 25 hakkına sahip olurlar. Buna göre bu oyuncular herhangi bir kulübe transfer olduklarında bonservis bedelinin % 25'i bu havuza katkı yapan yatırımcılara, % 75'i

ise kulübe kalmaktadır. Bu yol ile her sene 5 milyon Avro toplayan Feyenoord bunu futbol okulunun gelişiminde ve yeni oyuncular transfer etmekte kullanılmaktadır (55, 56, 57). Ayrıca gelecek vaad eden oyuncuları genç yaşta keşfedip kadrolarına katma konusunda hemen her kulüp tarafından scouting (futbolcu tarama, gözlem, saptama) çalışmaları yapıldığı bilinmekteydi. Bunun belki de en ilginç örneğini İngiliz Premier Lig kulüplerinden Everton'da görmek mümkündür. Dünyaca ünlü bilgisayar oyunu Football Manager'ın geliştiricileri ile "bin güçlü scout (oyuncu izleyen menajer)" u kullanmak konusunda resmi olarak anlaşmaya varan kulüp, Football Manager'ın oyuncu veri tabanını kullanarak oyuncu transferlerini yönlendirecektir. Football Manager'ın yapımcı firması Sports Interactive'in Stüdyo Menajeri Miles Jacobson, Everton'un bu anlaşmadan çok kârlı çıkacağından emin olarak: "Bir çok kulübün oyuncuların durumlarını kontrol etmeleri için bizim veritabanımızı kullandıklarını biliyoruz ancak Everton kulübü bu anlaşmayı yaparak diğerlerinin onlarca adım önüne geçti" demektedir (58).

Son yıllarda da Belçika ve Finlandiya ile Türkiye'de kendi ürünleri yetiştirmek için Futbol Federasyonu bünyelerinde çalışmalara başladılar. Uygulamaya konulan bu girişimin ortak ismi şu şekilde adlandırılmaya başlandı; Profesyonel ayakları destekleme Akademisi (Foot Professional Academy Support System-PASS). Bu oluşumun temel prensibi de "toplam kalite yönetimi" (TKY) üzerine kurulmasıydı. Özellikle futbol kulüplerinin toplam kaliteye ulaştırılmasındaki uygulamaları sistem olarak yerleştirmeye çalıştılar (Van Hoecke, Schokens, De Knop, 2007). Van Hoecke Et Al, (2006) çalışmalarında genç yeteneklerin yetiştirilmesinde kulüplerin daha çok yarışmacı bir ortam yaratabilmeleri için yedi boyutlu bir model önerisinde bulundular; bunlar, stratejik planlama, organizasyon yapısı, yetenek geliştirme modeli, etkinliklerin desteklenmesi, iç ve dış pazarlamaya ilişkin ilişkiler ve etkinliklerdir. Futbol akademisi olarak yapılanan bu kulüplerin misyon cümlelerinde dikkate değer ayrılıklar görülebilmektedir (59, 60). Ancak, onların genel hedefleri arasında en üst

takımlarına elit oyuncu kazandırmaktır. Her bir yerel kulüp yapısının kendine özgü kültürü olması ve buna göre bir çevre yaratması olağandır. Bu da farklı kültürlerden oyuncuların taleplerini karşılamada destekleyici olarak yaratılan çevre olmaktadır. Farklı sosyo-kültürel ortamlardan gelen genç sporcuların kulüp kültürü içinde yetişmeleri için farklı kulüpleri farklı felsefelerin olması da doğaldır.

Profesyonel futbol yüksek performansla karakterize edilir. Genç futbolcularda bu yüksek performans seviyesine ulaşmak için, oyunun doğal yapısını özümsetmek, fiziksel olarak yüksek kalitede olmak, sakatlanmadan kendini geleceğe hazırlamak, antrenmanlara uyum sağlamak, sosyo-kültürel olarak takımla ve çevreyle bütünleşmek önemlidir. Kulüp ya da federasyonun geliştirdiği ve ya geliştireceği genç futbolcu yetiştirme akademisi de yukarıda bahsi geçen kriterler çerçevesinde futbolcu eğitimini gerçekleştirebilir olmalıdır.

Örneğin Türkiye Futbol Federasyonu 2008 – 2011 yılları arasında görev yapan başkan Mahmut Özgener zamanında ülke futbolunun yatay ve dikey yapılanmasını sağlamak ana hedefiyle Futbol Gelişim Direktörlüğü (FGD) adı altında bir yapılanma başlattı. Bu yapının direktörlüğüne ise ilk getirilen isim Ersun Yanal oldu. Futbol Gelişim Direktörlüğü (FGD) Millî Takımlar ve Futbol Geliştirme Merkezi olmak üzere ikiye ayrılıyor. Millî Takımlar; Genç Millî Takımlar, Plaj, Futsal ve Bayan Millî Takımlarından oluşan Gelişim Millî Takımları, Futbol Geliştirme Merkezi ise Eğitim Müdürlüğü, Gençlik Geliştirme Müdürlüğü, Ulusal Futbol Geliştirme Akademisi ve Herkes için Futbol Müdürlüğü'nden oluşmuştur.

Bu yapının amacı en küçük yaş grubundan A Milli Takım'a kadar olan süreçte, eğitim ve planlamasıyla bunların organizasyonunu üstlenen, sosyal sorumluluk projeleri üreten ve bu sayede de elit futbol için kaynak sağlayan bir yapı oluşturmak. Bu sistemde kulüp, okul, aile ve çevre ekseninde her futbolcuya özel bir yaklaşım geliştirilmektedir. Psikologlar, diyetisyenler ve iletişim uzmanları ile yürütülen akademik bir yaşam koçluğu amacı güdülmektedir. Milli Takımlarda görev alan teknik kadro en yukarıdaki Ümit Milli Takım'dan, en küçük

yaş grubuna kadar, fiziki olarak da birbiriyle temas halinde bir zincir şeklinde kurgulanmıştır. Çünkü gerek kulüp altyapılarında, gerekse Genç Milli Takımlarda amaç maç kazanmak değil, oyuncu kazanmak. Futbol Gelişim Direktörlüğü sonuç odaklı olmayan ve süreci yöneten bir yapı olarak kısa sayılabilecek bir sürede kurgulandı ve ilk tohumlarını atıldı (61).

Bu yapının en alt kademesine ise 2008 yılında oluşturulan Akademi Ligleri kuruldu. Bu liglerin amacı, Türk Futbolu'na çağın şartlarına uygun elit oyuncu kazandırmak ve milli takımlara kaynak yaratmaktır. Akademi Ligleri başlangıcından bu yana elit oyuncu gelişimi hedefine uygun bir şekilde ilerlerken bu organizasyonda yer alan futbolcular Genç Milli Takımlarımızın çok büyük bir bölümünü oluşturur hale geldi. 2008 – 2012 arası Akademi Ligleri'nde oynayan 121 futbolcu genç milli takımlarda yer almayı başardı. Bu liglerin en önemli özelliklerinden biri de, organizasyonun merkezinde hem antrenörlere, hem de oyunculara yönelik eğitimin yer almasıydı. Liglerde görev yapan her teknik sorumlular sertifikasyon programına tabi tutulmaktaydı. Akademi Ligi müsabakalarına katılan kulüpler, U14, U15, U16, U17 yaş gruplarının her biri için en az UEFA B ve Akademi Ligleri Çalıştırıcısı Sertifikası'na, U18 yaş grupları için UEFA A ve Akademi Ligleri Çalıştırıcısı Sertifikası'na sahip bir teknik adam bulundurmakla mükellefti. Bu kategorilerde yardımcı antrenörlük yapacak olanların ise en az TFF B lisansına sahip olmaları gerekmekteydi. Ayrıca Akademi Ligleri'ne katılan kulüplerin, eğitim, antrenman ve maçlarda kullanılan, mülkiyeti kendilerine ait veya özellikle bu kulüplere tahsis edilmiş, Gençlik Geliştirme Programları'na özel, en az 4 adet soyunma odası ve bir hakem odasına sahip, en az 60 m x 90 m boyutlarında, doğal çim veya uygunluğu FGD tarafından onaylanmış sentetik çim zeminli bir sahaları bulunması zorunlu tutulmuştu (62). Bunun yanı sıra "Bölgesel Gençlik Geliştirme Ligleri" oluşturulup hayata geçirildi, Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa yapılan çalışmalar sonucunda okul, il, ilçe karmaları oluşturuldu, 60 il/ilçede gerçekleştirilen FTEM (Futbol Teknik Eğitim Merkezi) faaliyetler ile tüm bu faaliyetlerde

tespit edilen yetenekli çocukların düzenli olarak çalıştırılması sağlandı. Tüm bu çalışmaların hedefi elit liglere daha geniş ve şeffaf bir oyuncu havuzu oluşturmaktır.

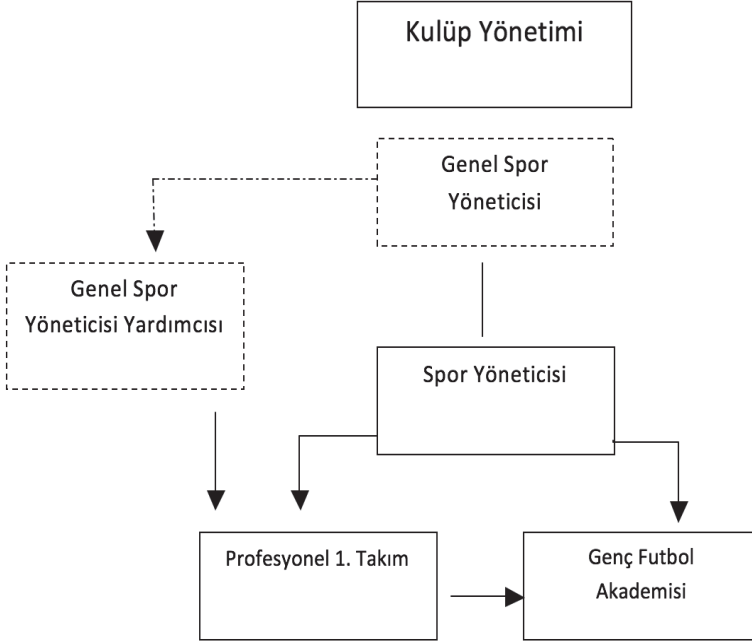
Türkiye’de ki futbol kulüpleri açısından bakıldığında ise, Süper Ligde her takımın bir altyapısı olmasına rağmen altyapıdan A takıma geçişte bir sistemin olmadığı, altyapıdan yetişen oyuncuların çoğunlukla daha alt liglere satıldığı ya da kiralık olarak gönderildikleri görülmektedir. Türkiye Futbol Federasyonu’nun resmi kayıtları kriter alınarak yapılan bir araştırma; 2008- 2009 sezonunun ilk yarısı sonunda, Süper Ligde toplam 415 futbolcunun süre aldığını, bunların sadece 41’inin (yüzde 10’u) kulüplerinin altyapılarından yetişen oyuncular olduğunu göstermiştir. Bu oyuncuların toplam sürenin sadece % 6 sında sahada kalabilmiş olmaları da ayrıca manidardır (63). Aynı araştırma, 2010-2011 sezonu için de tekrarlanmış ilk yarının sonunda 437 futbolcunun Süper Lig’de görev aldığı görülmüş altyapısından çıktığı kulüpte oynayan futbolcu sayısının ise yalnızca 42 olduğu tespit edilmiştir. Aradan geçen iki yılda toplam futbolcu sayısı 22 artarken altyapıdan çıkmış oyuncu sayısının sadece 1 yükselmesi geçen zaman zarfında bir ilerlemenin olmadığına açık bir göstergesidir (64).

2010-2011 sezonu için yine bir başka istatistikte ise, Süper Lig’de yer alan 18 takım, bu ligde forma giymiş 290 yerli futbolcunun sadece 108’ini yetiştirmiş olması. 1. Lig kulüpleri 29, İkinci Lig 24, Üçüncü Lig 13, amatör ve diğerleri 47 futbolcuyla toplam 113 oyuncuya ulaşarak Süper Lig kulüplerini geride bırakıyor. Yerli oyuncular içinde 69 futbolcunun yurtdışında yetişmiş olmasına bir de yabancı oyuncuları T.C. vatandaşı yapma oranı eklendiğinde durumun ciddiyeti daha net anlaşılmaktadır (65).

FUTBOL KULÜPLERİNİN ORGANİZASYON YAPILARI

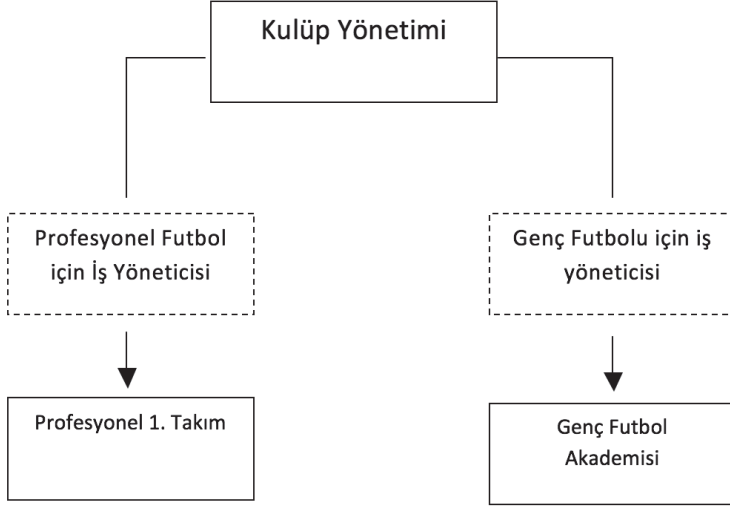
Genel Kulüp Yapıları:

Avrupa'daki kulüp yapıları incelendiğinde genel organizasyon yapısının iki bölümden oluştuğu göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi A organizasyon yapısı Şekil-2'de gösterilmektedir.

Şekil-2. Avrupa'da bir Genel Kulüp Yapılanması Örneği-A

Yukarıdaki şekilde görülmektedir ki, genel spor yöneticisi genç futbolcuların yetiştirilmesinde doğrudan sorumlu ve kontrolü elinde bulundurandır. Bu yapıdaki genel spor yöneticisi şöyle tanımlanmaktadır: *Bütün genç futbol akademisinin çeşitli alanlarda büyük bir takım kimliği kazanmasından sorumludur. Sonunda genç futbol akademisinin faaliyetleri hakkında Kulüp yönetimine raporlandırma yapar.*

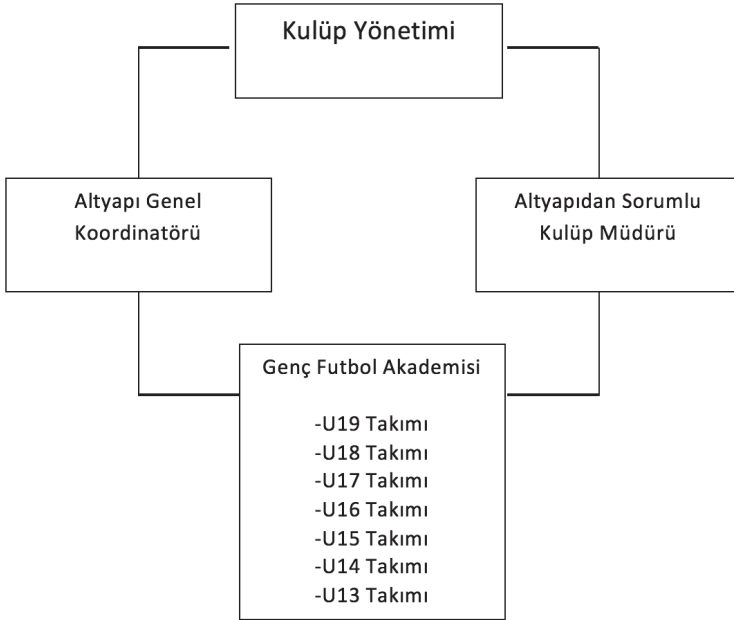
Yukarıda örneği gösterilen B tipi genel yapılanmada Profesyonel takım için ayrı genç futbolcular için ayrı takım yöneticileri sorumlu gösterilmiştir. Yukarıdaki iki şekil Avrupa'daki beş ülkedeki 26 futbol kulübünün alt yapı organizasyon şemalarının çıkarımı olarak verilmiştir.

Organizasyon yapıları incelendiğinde kulüplerin kendi içinde organizasyonel gelişime ve yapısına uygun olduğu ortaya çıkmıştır; stratejik tepe yönetimi en üstte, ortada sportif yöneticiler ve antrenörler, operasyonel bölümde ise teknik yapı ve görevliler yer almaktadır.

Şekil 2-A şekilsel olarak incelendiğinde; kulübün karar mekanizmasının tepe yöneticilerinde olduğu görülmektedir. Orta düzeyde görünen spor direktörü tepe yöneticileriyle alttaki takım arasında köprü görevini yerine getiriyor gibi görünmektedir.

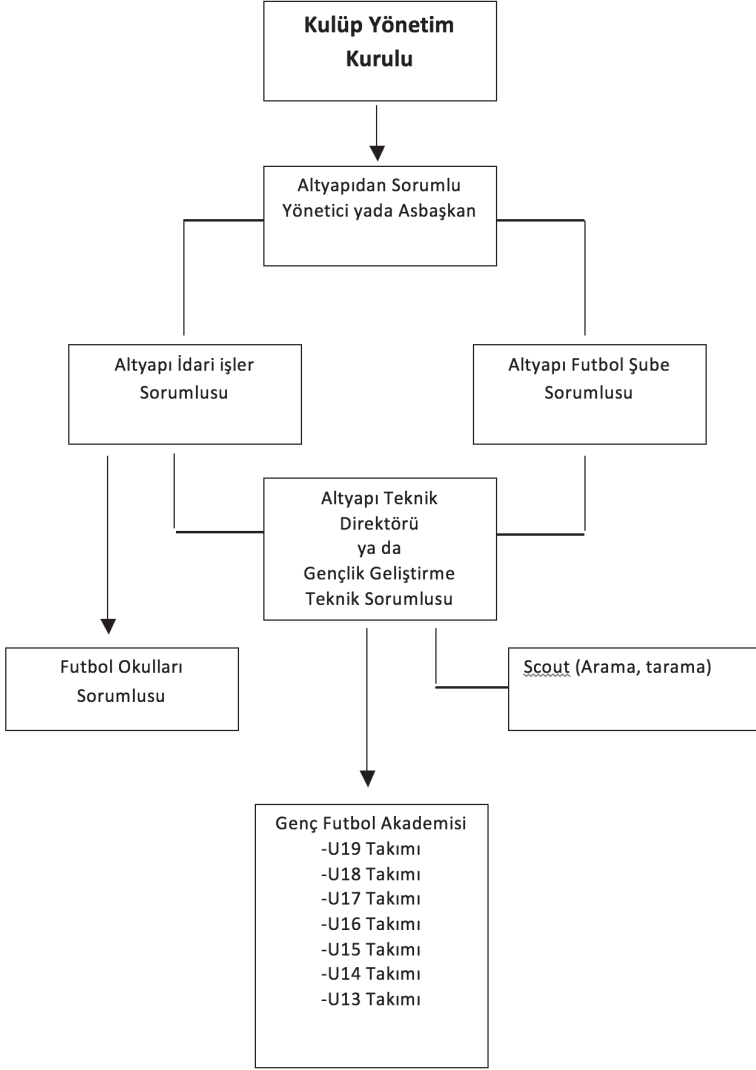
Diğer taraftan şekil 3'deki B organizasyon yapısı incelendiğinde, biraz farklı gibi görünmektedir. Kulüp tepe yönetimi ikiye bölünmüş futbol yapıları arasında sorumluluğu paylaşmış gibi görünmektedir.

Türk futbolunun altyapı organizasyonlarını incelediğimizde 2 çeşit organizasyon yapısı ile karşılaşırız. Bunlardan ilki basit diye adlandırabileceğimiz A organizasyon yapısı Şekil-4'de gösterilmektedir.

Şekil-4. Türkiye’de Genel Kulüp Yapılanması Örneği-A

Yukarıdaki şekilde, Altyapı Genel Koordinatörü Genç Futbol Akademisi takımlarının sportif ve eğitsel her türlü işinden sorumlu kişi olarak görünürken, Altyapıdan Sorumlu Kulüp Müdürü ise futbolcuların sicil, tescil, lisans, konaklama ve ulaşım işlerinden sorumludur. Altyapı Genel Koordinatörü aynı zamanda yönetim ile futbol akademisi arasındaki iletişimi sağlar. Genç Futbol Akademisi antrenörleri Altyapı Genel Koordinatörü ve Altyapıdan Sorumlu Kulüp Müdürü ile koordineli olarak çalışırlar.

Şekil-5. Türkiye’de bir Genel Kulüp Yapılanması Örneği-B

İkinci tip yapılanmada ise, görev dağılımları ve iş bölümü daha keskin çizgilerle belirlenmiş karmaşık bir yapıyla karşılaşılmaktadır. Yukarıda örneği bulunan B tipi genel yapılanmada, yönetimde altyapıdan sorumlu bir asbaşkan, ya da bir veya daha fazla altyapıdan sorumlu yönetici bulunur. Bu yönetici altyapıdaki tüm birimlerin koordineli

biçimde çalışmasını, görev tanımları ve iş bölümünün yapılmasını sağlar. Parasal işlerin tamamından o sorumludur. Alt kademelerdeki çalışanlar işleriyle ilgili ona rapor verir. Bu organizasyon yapısında yönetimde, doğrudan altyapıdan sorumlu bir yönetici bulunduğundan altyapıyla ilgili yapılması istenen işler daha kısa sürede ve etkin yapılır. Altyapı İdari İşler Sorumlusu sicil, tescil, lisans, konaklama ve ulaşımı sağlarken, Altyapı Futbol Şube Sorumlusu altyapının sportif direktörlüğünü üstlenir, Futbol Okulları, Genç Futbol Akademisi ve Scout konularında nihai kararları verir. Altyapı Teknik Direktörü Genç Futbol Akademisindeki her türlü teknik ve eğitsel konudan sorumludur. Yaş gruplarına göre benimsenmesi istenen oyun biçiminden, kurum kültürünün kazanılmasına, gençlerin gelişiminde faydalı olabilecek her türlü fiziksel ve ruhsal yöntemlerden, alt yaş takımları arasındaki uyum ve koordinasyonun sağlanmasına kadar o sorumludur.

Bütün bunların yanında Türkiye profesyonel futbol liglerindeki bazı takımların altyapılarının olmadığı sadece profesyonel takım bazında temsil edildikleri de göze çarpmaktadır.

Yukarıdaki iki şekil Türkiye profesyonel futbol liglerindeki 127 futbol kulübünün alt yapı organizasyon şemalarının çıkarımı olarak verilmiştir.

Yukarıdaki yapıların analizi yapıldığında 3 maddede çıkarım yapılabilir:

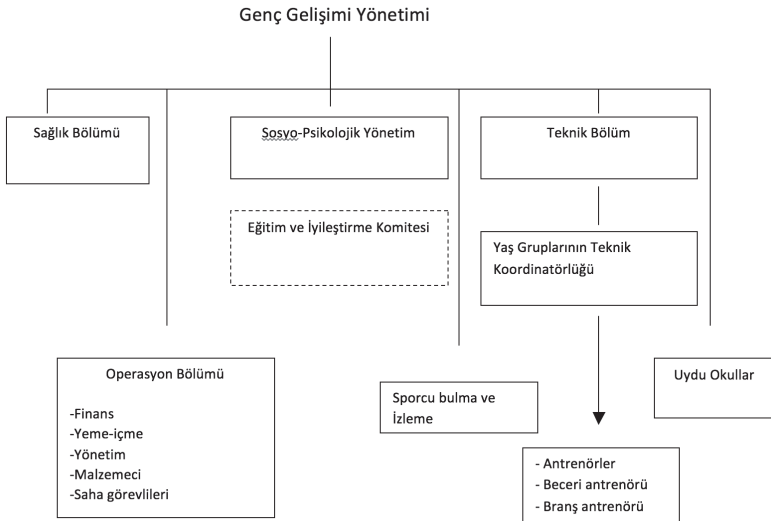
- Aynı antrenman etkinliğini paylaşıldığında genç ve profesyonel bölümler farklı alanlara yerleştğinde genç takımdakiler birinci takıma ve profesyonel ortama girebilmek için mücadele edecek uyarıya ve motivasyona sahip olacaklardır.
- Bir kulüpte gençler ve birinci takım antrenmanları için aynı ortamı paylaştıklarında ayrı yönetilirler ama aynı profesyonel ortamı hissederler.
- Genç ve birinci takım antrenmanları için farklı ortamları kullandıklarında bu durum fiziksel olarak takımlar arasında mesafe doğurmaktadır. Takım ve oyun kültürü yerleşmemekte, genç

oyuncular kendilerini birinci takıma ait algılarında eksiklik olmaktadır.

GENÇLER İÇİN GELİŞİM YAPISI

Kulüp yapılarına genel olarak bakmanın odak noktası, genç takımlardan birinci takımlara geçiş sürecinin kulüp yapılarıyla ilişkisini incelemek olmalıdır. Kulüp yapılarına ulusal, uluslararası ve UEFA temelinde bakıldığından Avrupa genelinde birbirine benzer homojen yapılarla karşılaşılmaktadır (bkz. Şekil-6). Bununla birlikte küresel organizasyon yapılarında, alt organizasyon yapılarında veya bölümlenmede farklı bölümlerin varlığına rastlanmaktadır. Örneğin; teknik, sağlık, operasyonel, sosyo-psikolojik, eğitim ve benzer alt başlıklarda yapılanmışlardır. Bu yapı, daha geleneksel ve hiyerarşik bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

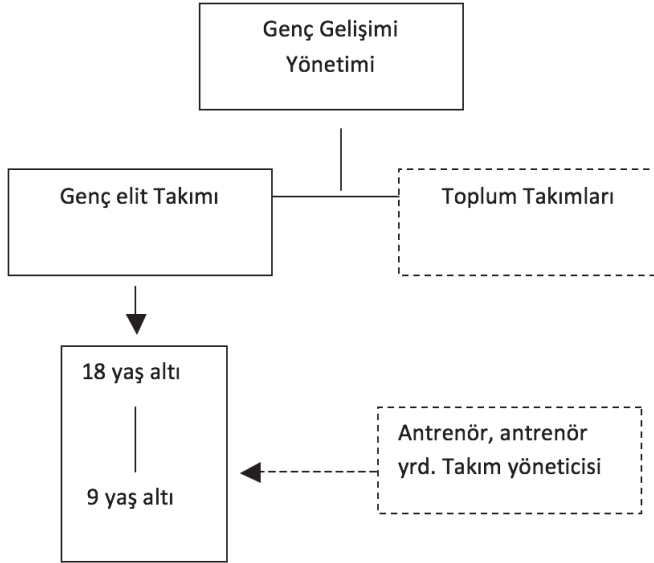
312

Şekil-6 Genç Gelişim Yapısı; Portekiz, İspanya, Fransa ve İngiltere örneklerine göre çizilmiştir.

Yukarıdaki ve başka yapılanmada da ortak görünüm şöyle özetlenebilir; yapısal görünüm içerisinde birim isimlendirmesi farklı görünse

de sorumluluklar ve görev rolleri benzerdir. Benzer ve farklılıklar antrenör işlendirmede (örneğin, tam ve yarı zamanlı) görülebilmektedir. Tam zamanlı çalışan antrenörler genelde üst seviyede yöneticiyle ilişki kurarken, rolleri teknik koordinatörlükten antrenörlüğe kadar strateji oluşturmaya kadar uzamaktadır.

Şekil-7 İsveç Kulüplerinde Genç Gelişim Yapılanması Çalışması

Öncede sözü edildiği gibi, farklı kulüplerde görevlendirme ve roller, sorumluluklar hafif farklılıklarla görülebilmekteydi. Bunun yanında temel becerilerde, felsefede ve çalışma disiplinlerinde farklı yolları tercih edebilmektedirler.

Skinner'e göre (2005), kişisel davranışlar grup olgusunu ve organizasyonel sosyalleşmeyi, dolayısıyla da organizasyon çevresini etkilemektedir. Sonuç olarak; başkalarının uygulamaları ve kültürü aynı ortamı yaratabilir. Bu durumda şöyle açıklanabilir; benzer biçimsel yapılar, farklı uygulamalar ve operasyonlarla farklı kulüp yaklaşımını oluşturabilmektedir.

TARTIŞMA

Ülkemizde altyapı organizasyonlarını federasyon ve kulüpler olarak iki çatı altında incelediğimizde; federasyon nezdinde yeni bir oluşumun hayata geçirildiği, bu oluşumun gelecek açısından ümit veren, ancak uzun vadede üzerinde ısrar edilmesi gereken bir sistem olduğu, kulüpler açısından bakıldığında ise hemen her kulübün bir alt yapılanması olmasına rağmen sürdürülebilir, belirgin, düzenli bir sistemin olmadığı, buralarda verilen eğitim ve yetiştirilen oyuncuların Türk futboluna kazandırılması konusunda çok ciddi eksiklerin olduğu dikkat çekmektedir.

Dünya alt yapı ve alt yapı organizasyonlarına bakıldığında bunların öncelikle futbol federasyonlarının çalışma sahası olduğunu görüyoruz (67). Ülkemizde de Türkiye Futbol Federasyonu'nun statüsünde bulunan "Futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılması sağlamak" maddesi gereği yapmakla yükümlü olduğu görevlerdendir. Bu anlamda geçmişte ülkemizde çeşitli adımlar atılmış, Türkiye'ye ilk uluslararası başarı 1992'de 18 yaş altı Avrupa şampiyonluğuyla gelmiştir. Bunun hemen ardından 1994 yılında 16 yaş altında Avrupa şampiyonluğu kazanılmış ileriki süreçte bu jenerasyon Türkiye futbol tarihinde ilk kez 1996 yılında Avrupa Futbol Şampiyonası finallerine katılmaya hak kazanmıştır. Türk futbolunda ilk ciddi başarı alt yaş gruplarından geldiği halde, alt yaş gruplarına gerekli yatırımların yapılmasına devam edilmemiş olması kayda değer bir ayrıntıdır (68). Bu konuyla ilgili olarak Türk Futbolunun Sorunları ve Geleceği" isimli seminerde konuşan Gaziantepspor başkanı İbrahim Kızıl; "...artık altyapıda gençler yetişmiyor. Tamamen yabancılara yöneldik. Milli takımın başarısı altyapıdan geçmektedir..." derken, Şampiyonlar ligindeki ilk maçından sonra Ertuğrul Sağlam "...onlar her şeyi ile çok farklı oynuyorlar... Biz bunu yapamıyoruz... Bunlar altyapıda öğrenilir, ama ülkemizde henüz yapılamıyor," diyerek durumun ciddiyetini bir kez daha vurgulamıştır. Öte yandan Hollanda altyapısının yetiştirdiği en önemli yeteneklerden biri olan ve bir dönem Galatasaray forması giydikten

sonra Hollanda'nın Ajax takımını çalıştıran ünlü futbolcu Frank De Boer; "... Türkiye'yi futbol anlamında uyuyan bir dev olarak görüyorum. Altyapıya gereken yatırımları yapmak lazım..." diyerek Türkiye'de ki futbolcu potansiyelinin önemine dikkat çekmektedir (69). Bu potansiyeli ortaya çıkarmak ise gençlere yeteneklerini keşfedebilecekleri alanları sağlamak ve bununla bağlantılı olarak da ülkede lisanslı futbolcu sayısını artırmaktan geçiyor. Bu konuda "Futbol Altyapı Vizyonları" panelinde konuşan TFF eski Futbol Geliştirme Koordinatörü Ersun Yanal; *"Bu potansiyelin doğru organize edilmeye, doğru kullanılmaya ihtiyacı var. Belki de önünüzde görmediğiniz, dünyanın en yetenekli futbolcusu duruyordur. Ona siz oynama şansını vermediyseniz onu keşfedemezsiniz. Bu nedenle onu bulup keşfedecek alanlar yaratmamız lazım. Daha sonrasında ise onları eğitmek, yükseltmek, yeteneklerini geliştirmek için çaba göstermek lazım"* demiştir. Ancak bu konuda ilk önce çocuğun kendini tanıması ve yeteneklerinin farkına varması için tesislere ihtiyaç vardır. Eski Bursaspor Alt Yapı Sorumlusu Adnan Örnek dünyadaki uygulamaların, bizdeki uygulamanın tam tersi olduğuna işaret ediyor, *"İlk önce sahalardan başlamışlar, hemen hemen her mahallede çim sahaları var. Her mahallenin bir spor kompleksi var. Tenis sahası, yüzme havuzu, spor salonu vs. Bu tesisleşmeyi her yerde görebilirsiniz"* (67) derken bu konunun önemine dikkat çekmektedir. Geçmişte ülkemizden çıkmış çoğu yetenekli futbolcunun futbolcu olma hikayelerinde, tesadüflerin çok fazla olmasının nedenini buna bağlamak yanlış olmayacaktır sanırım. Ülkemizdeki lisanslı futbolcu sayısı futbolda başarıyı sürekli hale getirmiş ülkelerle kıyaslandığında çok düşüktür. Ancak çocukların yeteneklerini keşfedebilecekleri tesislerin artırılmasıyla bu sayıyı fazlalaştırmak mümkündür. Türkiye Futbol Direktörü Fatih Terim 23. Uluslararası Antrenör Gelişim Seminerinde yaptığı konuşmada *"ülkemizde toplam 273.000 lisanslı futbolcu var ve maalesef bu sayı da şaibeli. Bu sayının doğru olduğunu kabul ettiğimizde bile ülkemizdeki oran ne yazık ki %0,33'te kalıyor. 273,000 kişinin nüfusumuza oranı bizi UEFA'daki 54 ülke içinde kırk sekizinciliğe getiriyor. Bu durumu futbol ekonomisinde Avrupa'da yedinci*

olan dünyanın en büyük 17. ekonomisi olan Türkiye için izah etmemiz mümkün değil” diyerek ülkemizin rekabet içerisinde olduğu diğer Avrupa ülkelerine oranla ne denli kısıtlı bir oyuncu havuzuna sahip olduğunu dile getirmiştir (70). Ancak bu durumun aksine Türkiye’de 10-29 yaş arası toplam 25.361.577 genç bulunmaktadır. Bunun genel nüfusa oranına baktığımızda ise, bu rakam genel nüfusun %33,5’ini oluşturmaktadır (71). Oysa ki Türkiye’den çok daha az genç nüfusa sahip hatta Türkiye’nin genç nüfus sayısından daha az toplam nüfusa sahip olan ülkelerin lisanslı futbolcu sayılarına bakıldığında yaklaşık 48 milyon nüfusa sahip İspanya’da 810.741, yaklaşık 66 milyon nüfusa sahip Fransa’da 2,5 milyon, yaklaşık 54 milyon nüfusu bulunan İngiltere’de 2.2 milyon, yaklaşık 17 milyon nüfusa sahip Hollanda’da 1.2 milyon ve yaklaşık 82 milyon nüfusa sahip Almanya’da 6.9 milyon lisanslı futbolcu vardır (70). Almanya’daki Türk kökenli futbolcuların sayısı bile 250 bin dolaylarına ulaşmış durumda. Temmuz 2011 FIFA 17 Yaş Altı Dünya Şampiyonası’nda dünya üçüncüsü olan takımının, sahaya çıkan oyuncularının 8’i yani % 72.72’si Türk asıllı olan bir ülke Almanya. Onlar altyapı sistemleri sayesinde orda yaşayan 3 milyon Türk’ten bizim 70 milyondan çıkardığımızdan daha fazla sayıda futbolcu çıkarabiliyorsa altyapımızın içler acısı durumu daha net anlaşılabilir (72). Dünyada lisanslı futbolcu sayısı açısından Türkiye’den daha kötü ülkeler de var elbet. Fildişi Sahili bunlardan birisidir. 20 milyon nüfusa sahip ülkede, 2010 verilerine göre sadece 10 bin lisanslı futbolcu bulunmaktadır (73). Ancak Fildişi Sahili’nin 2012 Afrika Kupasına çağrılan 22 kişilik aday kadrosuna baktığımızda, bu oyuncuların 6’sı İngiltere Premier Lig, 5’i Fransa Ligue 1, 2’si Almanya Bundesliga olmak üzere toplam 13 oyuncusunun dünyanın sayılı liglerinde oynadıkları görülmektedir (74). Avrupa’nın büyük liglerinde oynayan Türkiye’den yetişme oyunculara baktığımızda ise bunların sayıları neredeyse yok denecek kadar az. Bu da gösteriyor ki yetiştirdiğimizi düşündüğümüz oyuncularda ancak Türkiye Lige’lerinde oynayabiliyor ya da kısa bir Avrupa macerasından sonra uyum sorunu, dil sorunu, sistem anlayışı ve oyun bilgisi gibi çoğu altyapıda

kazanılması gereken nedenlerden dolayı tekrar süper ligin yolunu tutuyor. Çünkü ülkemizdeki astronomik futbolcu ücretleri ve düşük vergiler nedeniyle Türk oyuncular Avrupa'daki meslektaşlarına göre çok daha yüksek fiyatlara oynamaktadırlar. Bu konuda Ajax teknik direktörü Frank de Boer *"teknik adam olarak Ajax'ın başına geçtiğimden Galatasaray'dan Burak Yılmaz'ı istedim. Ama maddi olarak bu işin olmayacağını öğrenince vazgeçtik. Çünkü Türkiye'deki futbolcular, inanılmaz paralar kazanıyor. Tamam belki oyuncularınız Ajax'ta seve seve forma giymek ister. Ajax büyük bir kulüp ama, onların Türkiye'de kazandığı paraları biz asla ödeyemeyiz"* demiştir (75). Bir dönem Wolfsburg'da görev yapan İngiliz teknik adam Steve McClaren, Henüz 21 yaşındaki bir oyuncusuyla taktikler konusunda sohbet ederken oyuncusuna kısa bir test yapmayı düşünür. Ona bir sonraki rakiplerinin oyun sistemini artırıyla ve eksileriyle anlatarak bu maçta nasıl oynamaları gerektiğini sorar. Oyuncu kalemi eline alır ve tahtaya çizmeye başlar. Neden topsuz oyunda geride üç adam bulundurmak gerektiğini, sol açığın nasıl hareket edeceğini, nerede pres yapacaklarını bir bir sıralar. Öyle ki, McClaren bir ara onun notlarını okumuş olduğundan şüphelenir ve bunları nasıl bildiğini sorar. Oyuncunun cevabı basittir: *"biz bunları 12 yaşından beri öğreniyoruz."* (38). Türkiye'nin yetiştirmiş olduğu ve tartışmasız son yılların Avrupa'daki en başarılı futbolcusu Arda Turan ise *"Ben 4-4-2'nin nasıl oynanacağını Milli Takım'da öğrendim. Fransız çocuklar, Benzema'lar, Hatem Ben Arfa'lar bunları 15 yaşında biliyordu"* demiştir (76).

Oysa ki, *"Türk futbolunun en önemli probleminin eğitim ve alt yapı"* olduğunu söyleyen eski A Milli Takım Teknik Direktörü Abdullah Avcı, *"3 milyonluk Türk nüfusunu barındıran Almanya'dan Real Madrid'e 3 Türk futbolcu gidiyor, 75 milyon nüfusa sahip Türkiye'den 1 oyuncu bile gidemiyorsa bunun sebebi futbol eğitimine yeterince önem verilmemesidir"* diyerek altyapıya olan ihtiyacı bir kez daha vurguluyor (77).

Bir dönem Beşiktaş'ın Teknik Direktörlüğünü de yapan Samet Aybaba ise *"Federasyonun, altyapı tesislerine yardım için kulüplere para veriyor ancak kulüpler bunları yabancı oyuncu transferinde yaptığı"*

hataları örtmek adına kendi isteği doğrultusunda kullanıyorlar. Altyapılarımızın halini görseniz oturur ağlarsınız. Ben Beşiktaş teknik direktörüym, Fulya'ya gidemiyorum. Çünkü orada bizim arkadaşlarımız bir barakada oturuyor, genç çocuklarımız da bir barakada soyunuyorlar. Ondan sonra oturup diyoruz ki, 'Türk futbolu kalkınacak, şöyle olacak, yabancı oyuncu transferi...' Bunların hepsi boş Peki nasıl düzeltereğiz arkadaşlar? (Futbol nasıl kurtulur?) diyorlar. Altyapıdan gelen oyuncularla kurtulacağını hepimiz bilmiyor muyuz? Biliyoruz. Yatırım yapıyoruz" derken bir yandan kulüplerin kötü yönetildiğini diğer yandan da Türkiye'nin en büyük kulüplerinden birinin altyapısının içler acısı halini gözler önüne sermiştir (78).

2012 yılı TFF Genel Kurul toplantısında eski milli takımlar teknik direktörü Şenol Güneş ise "Teknoloji geliştirdi tesis, malzeme, iletişim iyi ekonomimiz çok iyi durumda müthiş bir para girdisi var futbola ilgi arttı ama kısıtlı imkanlarla yapılan futbolcu üretimi başarılarını bugün arıyoruz. Geçen sene 1 alan oyuncumuz bugün 3 alıyor ama futbol daha iyi olmuyor. Parayla oyuncu geliştirmiyorsunuz çalışmayla, anlayışla geliştiriyorsunuz" derken Türk futbolundaki geriye gidişi ve bir sistem oluşturmamanın Türk futboluna verdiği zararı gözler önüne seriyor. Takımlar sistem oluşturmayınca her gelen teknik adam kendi sistemini oturtmaya çalışıyor ve takımın altyapısından yetişen oyuncu yerine kendi sistemi için hazır, yetişmiş oyuncu transferi istiyor. Sürekli değişim halinde olan takımlar yeni süreçlere ayak uydurmakta zorlanıyor. Çünkü sistemler değiştikçe oyuncular da değişiyor, başarı azaldıkça yönetimler de... Bu şekilde süreç içinden çıkılmaz bir hal alıyor (79). Ancak Avrupa'da oluşturduğu sistemlerle ekol olmuş ülkeler ve kulüplerde durum tam tersi. En küçük alt yaş kategorisinden en büyüğüne her takım oynatılmak istenen sisteme bağlı kalarak yetiştiriliyor, oynatılıyor. Bu kulüpler altyapılarını sadece kulübün üst yapısına oyuncu yetiştirme merkezleri olarak değil aynı zamanda kulübün üst yapısına, antrenör, fizyoterapist, doktor, spor hekimi, masör, maç analiz uzmanı, antrenman bilimci, yönetici, kaleci antrenörü, kondisyoner, beslenme uzmanı, psikolog gibi saha tecrübesi

yüksek olması gereken kişileri de kazandırıyor. Yüzyılın takımı olarak adlandırılan ve kimileri tarafından tarihin en iyi futbolunu oynadığı öne sürülen Guardiola'nın Barcelona'sının başarısını sadece altyapıdan çıkardığı oyunculara değil altyapıdan çıkardığı uzman ekibe de borçlu olduğu perde arkasındaki gerçeklerden biri. Barcelona altyapısının mimarı sayılan Hollandalı Johan Cruyff'un sistemini en iyi bilenlerden biri olan yine bir Hollandalı Frank Rijkaard'a takımın emanet edilmesiyle çıkışa geçen Barcelona'da Rijkaard'ın görevden ayrılmasıyla boşalan teknik direktörlüğe Guardiola getirilmiş ve takımın başarısı artarak devam etmişti. Barcelona altyapısından yetişen Guardiola hem Barcelona altyapısının bir mahsulü hem de yıllarca takım kaptanlığı yapmış sistemi iyi bilen bir futbolcu ve antrenördü. O yüzden Barcelona'nın başarısını ısrarla devam ettirilen sistemine bağlamak yanlış olmayacaktır. Ayrıca altyapıdan yetiştirilen oyuncunun maliyeti göz önünde bulundurulduğunda kulübe sağlayacağı getirileri de unutmamak gerekiyor. Galatasaray altyapısından yetişen ve 2011 yılında Atletico Madrid kulübüne transfer olan Arda Turan'ın bonservisine ödenen tutar 12 milyon Euro (80). Aynı Arda Turan 4 yıl sonra Atletico Madrid'den Barcelona kulübüne transfer olurken Barcelona kulübü tarafından Arda Turan için kulübü Atletico Madrid'e ödenen bonservis ücreti ise 34 milyon Euro (81). Yani Arda Turan altyapısından yetiştiği kulüp olan Galatasaray'a Atletico Madrid'e kazandırdığı paradan daha az para kazandırmıştır. Atletico Madrid genç oyuncunun değerini katlamış ve bunu oyuncuyu sanki kendi altyapısından yetiştirmiş gibi değerlendirmiştir. Bu durum da Atletico Madrid'in transfer başarısı olarak görülmelidir.

Kulüplerin öz kaynağını oluşturan altyapı oyuncularının, yetiştikleri kulüplere getirisi yüksektir. Barcelona ve Bayern Münih gibi Avrupa devleri altyapısından çıkardığı oyuncuları hem oynatarak hem de satarak gençlik geliştirme programlarından kâr elde etmektedir. Kulübün kendi gençlik geliştirme programından çıkardığı bir oyuncu düşük bir maliyetle kulübe büyük gelir kazandırabiliyor. 2011-2012 sezonunda Manisaspor'dan Galatasaray'a 2.8 milyon Avroya transfer

olan Yiğit Gökoğlan altyapı oyuncusunun ekonomik getirisine en güzel örneklerden biridir (82). Galatasaray'ın Futbol Akademisinden yetiştirdiği ve uzun yıllar görev yapması beklenen Semih Kaya'nın yıllık ücreti ise 2011-2012 sezonu için sadece 355 bin TL. olmuştur (83). Altyapıdan çıkarılan oyuncuların maliyeti bu kadar düşük getirisi yüksekken, pahalı yabancı transferler yapıp kulübü borçlandırma yoluna gitmek uzun vadede kulüplere ve Türk futboluna zarar verecektir. 2001-2011 yılları arasında kulüplerimizin yapmış olduğu transfer harcamalarının toplamı 2.5 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu transferlerin yüzde 85'ini de yabancı oyuncu transferleri oluşturmaktadır. Bu transfer harcamalarına karşın aynı dönemde satılan oyunculardan elde edilen transfer geliri ise 240 milyon TL civarındadır. Yani toplam harcamalarımızın ancak yaklaşık yüzde 10'luk kısmını buradan karşılayabildiğimiz görülmektedir (84). Ayrıca 2013-2014 sezonunda FIFA'nın açıkladığı transfer bilançolarına göre dünyada transferden en çok zarar eden ülkeler sıralamasında Türkiye İngiltere'nin arkasından ikinci sırada. Bu dönemde 163 milyon Euro değerinde oyuncu transfer eden Türk ekipleri, satışlardan sadece 29 milyon Euro kazanabilmiştir (85). Geri kalan ise Türk futbolunun "cari açığı"dır ve bu açık hızla ekonomide olduğu gibi Türk futbolunu da tehdit etmektedir. Özellikle izlenen yanlış transfer politikalarının kaçınılmaz sonucu kendisini kulüplerin finansal tablolarında somutluk kazanmaktadır. Hatalı transferler kulüplerin kaynaklarını eritmektedir (84).

ÖNERİLER

Yukarıda yapılan tartışmaların ve genel literatür taramasının ışığında çalışmamızda aşağıdaki önerilerin yapılması benimsenmiştir;

Alt yapı organizasyonlarının geliştirilmesinde ve denetiminin yapılmasında en büyük görev Türkiye'de futbolu sevk ve idare eden Türkiye Futbol Federasyonu'na düşmektedir. TFF'de şu an uygulanan Futbol Gelişim Direktörlüğü (FGD) sisteminde devamlılığın sağlanması için adımlar atılmalıdır. TFF'nin yazılı ve görsel alanlardaki

etkinliğinin artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. TFF'nin kendi icraat ve çalışmalarına ilişkin haberlerin ilk elden alınacağı, tüm milli takımların maç ve antrenman günlüklerinin yayınlanacağı kendine ait bir ulusal televizyon kanalı kurulması sağlanabilir. TFF'nin yazılı yayın organları olan Tam Saha ve Futbol Gelişim Bülteni'nin yayın devamlılığı sağlanmalı, dergi sayısının artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Bölgesel Gençlik Geliştirme Liglerinin her bölgede faaliyet göstermesi için çalışmalar yapılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte oluşturulan okul, il ve ilçe karmalarının Türkiye geneline yayılması sağlanmalı, her yıl belirli gün ve tarihlerde bunların müsabakaları organize edilmeli, bu turnuvaların medyada yer bulması için çalışmalar yapılmalıdır. Türkiye'deki İlköğretim düzeyindeki okulların ve liselerin futbol takımı kurması için düzenlemeler yapılabilir. Bu takımların altyapı dahil her türlü destekleri için sponsorluklar özendirilebilir. Bu turnuvaların kurulacak olan TFF'nin futbol kanalından yayınlanması sağlanır (86). Böylelikle başta aileler olmak üzere bölgedeki esnaf ve kamu kurumlarının, okullarının futboldaki başarılarını takip edebilmeleri için fırsat sağlanmış olur. Bu şekilde yerelden genele doğru bir bilinç ve farkındalık yaratılmış olur.

Federasyon gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliğine giderek her semtte bir futbol sahası kurulması için çalışmalar yapılmalıdır.

Federasyon tarafından kurulan Futbol Geliştirme Merkezileri'nin sayısının ülkedeki her ili kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Her sene daha fazla oyuncunun burada oluşturulacak oyuncu takip sistemi ve veri tabanına işlenmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Belediyeler, kulüpler ve okullarla işbirliği yapılarak bölgenin şartları da dikkate alınarak lisanslı oyuncu sayısının artırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Devlet, federasyon işbirliği ile profesyonel liglerde oynayan takımlara sponsor olma özendirilip, kulübün altyapı için daha fazla gelir elde etmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Altyapının tanımı ve bir altyapıda bulunması gereken temel nitelikler federasyon tarafından belirlenmeli ve kulüpler için zorunlu hale getirilmelidir.

Altyapıda görev alması gereken temel personel listesi federasyon tarafından belirlenmeli yılın belli zamanlarında kontrol edilmesi sağlanmalıdır.

FUTBOL ALTYAPI SİSTEMİ İÇERİSİNDE GÖREV ALABİLECEK KADRO ÖRNEĞİ:

11. Alt yapı koordinatörü
12. Futbol Alt Yapı Uzmanı
13. Alt yapı Antrenörleri
14. Alt Yapı Kaleci Antrenörleri
15. Kondisyoner
16. Doktor
17. Spor Hekimi
18. Beslenme Uzmanı
19. Psikolog
20. Pedagog
21. Masör
22. Alt Yapı Sekreteri
23. Alt Yapı Halkla İlişkiler Uzmanı
24. Spor Yazarı
25. Televizyoncu
26. Beden Eğitimi ve Spor Bilimcisi
27. Antropometri Uzmanı

28.Antrenman Bilimcisi

29.Futbol Menajeri

30.Futbol Hakemi

31.Maç Analiz Uzmanı

32.Bilgisayarcı

33.Spor Araştırmacısı

34.İstatistikçi (91)

Altyapıdan oyuncu yetiştirme kriterleri federasyon tarafından tüm hatlarıyla tanımlanmalıdır (86).

Kulüpler bulundukları illere göre bölgelere ayrılarak her kulüpten kendi bölgesinden oyuncu keşfetme ve yetiştirme zorunluluğu getirilmelidir.

Devletle işbirliği yapılarak, özel kurum ve kuruluşlara harcadıkları meblağlar vergiden düşülecek şekilde futbol akademileri kurmaları yönünde teşviklerde bulunulmalıdır.

Genç milli takımlar ve kendi yaş gruplarında ülkede başarı sağlamış kulüp takımlarının resmi ya da özel uluslararası turnuvalara daha fazla katılmaları sağlanmalıdır.

Futbolda gelecek ve ümit vaat eden genç oyunculara üniversitelerin burs vermesi için devlet ve federasyon işbirliği ile düzenlemeler yapılmalıdır.

Öncelikle Süper Lig daha sonra 1. ve 2. Lig kulüplerini kapsayacak şekilde her kulübe kendi televizyonunu kurma zorunluluğu getirilip her hafta en az 2 altyapı maçı yayınlama kuralı konulabilir. Böylelikle kanala reklam alınması sağlanarak kulübe bir gelir kalemi daha sağlanabilir (86).

Federasyon tarafından belirlenecek kendi alanında uzman kişilerden oluşan bir ekibin, her yıl ülkenin en iyi futbol akademisini belirlemesi sağlanmalı. En iyi akademi belirlenirken üst yapıya kaç oyuncu çıkardığı, bunlardan kaçının takımda doğrudan forma giydiği,

başka takımlara transfer edilen oyuncunun kulübe ne kadar getiri sağladığı, alt yaş kategorilerinde elde edilmiş başarılar, altyapı tesislerinin yeterliliği, bu tesislerde verilen eğitimlerin niteliği vb. kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Ülkenin en iyi altyapısı seçilen kulüp federasyon tarafından diğer kulüpleri de özendirecek, teşvik edecek şekilde ödüllendirilmeli ve bu şekilde kulüpler arasında altyapı konusunda bir rekabet ortamı oluşturularak altyapılara her açıdan önem verilmesi sağlanmalıdır.

Kulüpler devlet ve federasyonun işbirliği ve desteğiyle önceden yasalaşmış olan sponsorluk yasasını gerekçe göstererek öncelikle kendi bölgesinden, sonra da yurt çapında sponsor bulmak, sponsorlarını çoğaltmak için girişimlerde bulunmalıdır.

Dünyaca ünlü teknik direktör Arsene Wenger İspanya milli takımının başarısının, ülkedeki altyapı hocalarının kalitesinde aranması gerektiğini söylüyor (87). 2009-2010 yılları arasında Gençlerbirliği Futbol takımını çalıştıran Alman teknik adam Thomas Doll ise Türk futbolu ile ilgili olarak *"Birçok orta sınıf futbolcu astronomik paralar istiyor. Siz, bu futbolculara böyle paralar verir, altyapı hocaları ve yardımcı antrenörlere hak ettiklerini vermezseniz, Türk futbolunun ilerlemesini beklememelisiniz"* demiştir. Ayrıca Doll; *"Türk futbolcuları orta seviyeli futbolcular. Bu yüzden ligin kalitesi Avrupa'ya yetişmiyor. Altyapı ve temel bilgi eksikliği bunda büyük etkindir. Bu yüzden Türk futbolunun gelişimi hızlı değil. Altyapıya iyi yatırım yapılmalı ve A takıma çıkacak futbolculara daha önceden belirli şeyleri öğrenmeleri gerek"* şeklinde gözlemlerini dile getirmiştir (88).

Eski A Milli Takım Teknik Direktörü Abdullah Avcı ise altyapılarda kurulması gereken işlevsel ve istikrarlı bir sistemin yanı sıra altyapı antrenörlerinin önemine vurgu yaparak *"Kulüp yöneticileri altyapıdan 1 milyon dolarlık futbolcu istiyor, ama futbolcuyu yetiştirene 1000 TL. maaş veriyor. Bu şekilde verim alınamaz. Bu tesadüflere bağlı olur ancak. Benim anlayışımda, kulüpler altyapıdan aldığı veya başka kulüplere sattığı oyuncu için, bonservis bedeli gibi fiyat biçip bunu altyapı*

bütçesine aktarmalı. Doğru insanları da o yapının başına geçirdiğiniz zaman futbolcu üretimimiz daha iyi olacaktır” demiştir (89).

Almanya’nın yetiştirdiği ve Real Madrid’e transfer ettiği Nuri Şahin’in yetiş(tiril)mesi örneği bu anlamda hayli ilginçtir. “Her gün oturduğu kasabadan Dortmund’a kulübün görevlendirdiği bir sosyal hizmet uzmanı tarafından getirilip götürülüyordu Nuri ve yol boyunca bütün sorunlarıyla ilgili konuşuyorlardı. Bu sohbetler Nuri’nin ergenlik dönemi sıkıntılarıyla başa çıkmasına da katkıda bulunmuştu.” (90). Bir oyuncuya sosyal hizmet uzmanı görevlendirme fikri bile bize ne yazık ki hala garip gelirken Almanya altyapısının neden bu kadar başarılı olduğunun da en iyi açıklamalarından biri belki de. Ülkemiz futbolunda oyuncular üzerindeki baskılar çok üst düzeydedir. Ulusal ve uluslararası müsabakalarda bu baskıların altından kalkabilmek için oyunculara altyapıda kazandırılacak eğitimler çok büyük önem taşımaktadır. Bu ve bunun gibi nedenlerden dolayı kulüpler altyapı ekibini her türlü eğitime uygun şekilde tasarlanmalıdır. Altyapı antrenörleriyle çağın gereklerine uygun rakamlarla sözleşmeler imzalanmalıdır. Tüm antrenörler, kulüp yapısı içerisinde alt yapı sisteminde, kendi kategorileri ile yükselmeli ve en az 4-5 yıllık sözleşme yapmalıdır. Sisteme uyum sağlayamayanlar sözleşmede belirlenecek kriterler ve anlaşma şartları doğrultusunda sistem dışı kalmalıdır. Tüm antrenörlerin raporlandırma ve denetimleri sürekli olmalıdır (91).

Kulüpler profesyonel olana kadar futbolcu adayı çocuklara yarışmayı değil öğretmeyi ön plana çıkaracak eğitimler vermelidir. Çünkü çocuk, altyapıya girdiğinden itibaren gelişme süreci boyunca “futbolcu adayıdır”. Bu süre içerisinde daha fazla yük kaldırabilecek şekilde yeteneklerini geliştirir ve psikolojik olarak hazırlanır. Spor, doğası gereği içinde rekabeti, kazanmayı ve kaybetmeyi barındırır. Bu bakımdan altyapının öncelikli görevi, genci bunlara hazırlamak ve hazır oluncaya kadar onu rekabetin zararlarından korumaktır (92).

1950 ve 1980 yılları arasında A.B.D. çocuk ve gençlerin spora katılımlarının sosyal gelişmelerine etkisi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar özellikle rekabete dayalı yoğun antrenman ve

yarışmaların sosyal gelişme üzerinde olumsuz etkiler yapabileceğini ortaya koymuştur (93). Kulüpler altyapı sistemlerini belirlerken (planlarken) altyapının geri dönüşüm sürecini de planlamalı, buna göre üst yapıya oyuncu kazandırma konusunda planlanan tarihin neresinde olduğu belirlenerek eksiklerin görülmesi ve önlemlerin alınması hususunda geç olmadan adımların atılması sağlanmalıdır.

Alt yapı sisteminde A takımının taraftarını eğitime konusunda, medya ile de işbirliği yapılarak, eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Futbol kulübünün Alt yapısına özgü taraftar kitlesi oluşturmak için çalışmalar yapılmalıdır (91). Kulüp taraftarlarının altyapı maçlarına daha fazla gelmelerini sağlamak için taraftarlara teşvikler, kolaylıklar sağlanmalıdır.

İlk etapta "BÜLTEN", daha sonraki aşamada belli aralarla periyodik olarak futbol kulübü "FUTBOL ALT YAPI DERGİSİ" çıkartmak için çalışmalar yapılmalıdır (91).

Futbol kulübünde, yurt içi ve yurt dışı futbolcu gözleme ve değerlendirme ekibi (kadrolu-fahri) kurulmalıdır (91).

Futbol kulübünün yönetim kurulundan alt yapıdan sorumlu yöneticiler, teknik kadrolar, futbolcularla ve idari personel ile periyodik toplantılar yapılmalıdır (91).

Futbol kulüpleri, bir alt yapı halkla ilişkiler birimini oluşturmaktadır (91).

Kulüplerde denetim mekanizması sürekli işletilmelidir. Bunun için günlük, haftalık, aylık, dönemlik, sezonluk raporlandırma sistemi oluşturulmalıdır (91).

Futbol kulübünün alt yapı aile birliği kurulmalıdır. Bu birimi fonksiyonel hale getirmek için çalışmalar yapılmalıdır (91). Futbol kulüpleri, geçmişlerini ve var olan yapılarını da dikkate alarak yeniden alt yapı örgütlenme modellerini oluşturmaktadır. Bu model hiyerarşisi içerisinde yetki, sorumluluk ve görevler net olarak ortaya konulmalıdır (91).

Futbol kulüpleri, çağın gereklerine uygun bir "Alt Yapı Yönetmeliği" çıkarmalıdır. Bu konuda Türkiye Futbol Federasyonu ve Türkiye'de kurumsallaşmış spor kulüpleri ile işbirliği yapmalıdır (91).

Kulüpler altyapı sistemini oluştururken amaç, misyon ve vizyon belirlemeli altyapıda atılan adımlar bu amaç ve görevler doğrultusunda atılmalıdır.

Kulüpler tarafından bir oyuncu veri tabanı sistemi oluşturulmalı, futbolcu adayı gençlerin gelişim yada duraklama süreçleri yıllık ve dönemlik olarak takip altına alınmalıdır.

Kulüpler birliği tarafından alınan ortak kararlar lig altyapı okulları birliği kurulmalıdır. Bu birlik aynı Kulüpler Birliği gibi çalışmalı periyodik toplantılarla ülkenin futbol altyapısına dair gündemler belirlenip, buna yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Kulüpler, yetişen oyunculara tecrübe kazandırmak, yeni gelecek oyuncuların da önünü açmak amacıyla amatör ve profesyonel liglerde pilot takımlar kurmalı ve bunların sayısını artırmak için çalışmalar yapmalıdır.

Kulüp altyapısında, teknik anlamda oyun sistemi A takımına göre belirlenmelidir. Bu konuda A takım teknik ekibi ile koordinasyon ve işbirliği içinde olunmalıdır (91).

Kulübün bulunduğu bölgenin demografik yapısı, coğrafi durumu, ailelerin gelir durumu vb. gibi kriterler göz önüne alınarak gerekli görülen durumlarda alt yapı oyuncularına yatılı kalma, burs vs. imkanlar sağlanmalıdır.

SONUÇ

Dünyada çıkardığı oyuncularla başarıyı yakalamış ülke ve takımların altyapısına baktığımızda, rol ve görev dağılımlarıyla üst yapıyla her zaman koordineli olarak çalışan, iyi planlanmış, sürdürülebilir ve istikrarlı bir sisteme rastlamaktayız. Kulüp yönetim ve teknik kadro değişimlerinin sistemi etkilemediği, üst kademeye gelen her ekip ve yönetim kurulunun ise altyapının işleyişi ve sistemin devamlılığı konusunda ısrarcı olduğu dikkati çekmektedir. Ülke federasyonlarının ulaşamayan hedefler neticesinde sistemlerini gözden geçirerek revize ettikleri, sistemi ülke futboluna faydalı hale getirebilmek için kendi futbol kültürleri ve yapılarına uygun şekilde çeşitli uygulamalara gittikleri görülmektedir. Kulüplerin ise federasyonun belirlemiş olduğu temel kriterlere bağlı kalarak altyapılarını şekillendirdikleri görülmektedir. Özellikle oyuncuların gelişimleri konusundaki hassasiyet eğitimlerinin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Futbolcu adayı gençlerin takım kültürüne uygun bireyler haline getirilmesi ve futbolcu adaylarının genç oldukları unutulmadan fiziksel ve ruhsal olarak da desteklenmeleri bunun en güzel örneklerindendir. Bunun yanında genç yaşlarda futbolcu adaylarına oyun sistemleri ve taktik konularda da eğitim verildiği görülmektedir.

Ülkemiz futbolu ulusal ve uluslararası alanlarda yaşanan bir çok başarısızlıktan sonra diğer ülkelerle kıyaslandığında geçte olsa sistemli bir altyapı düzenine geçmeyi başarmıştır. Kurgulanan yapının doğruluğu, kazanılacak başarılarla teyit edileceğinden sistemin istikrarlı bir şekilde uygulanma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Ancak Türk futbolunda artık kronikleşen istikrarsızlık yine kendini göstermiş, federasyonun değişmesini takip eden süreçte Futbol Gelişim Direktörlüğü görevini yürüten birçok kişi sistem daha emekleme aşamasındayken ardı ardına görevi bırakmıştır. Ancak her ne olursa olsun Türk futbolunda yapılmış bu en büyük altyapı projesinin geliştirilerek devam ettirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki futbol kulüplerinin altyapı sistemlerinin ise düzenli ve sistemli bir bütün halinde çalışmadığı, bir çok kulübün altyapısına önem vermediği, bazı kulüplerin ise altyapılarının hiç olmadığı görülmektedir. Bu da sonuç olarak daha fazla transfer ücreti ve harcamalara yol açmakta, birçok genç yetenek keşfedilememekte sadece şanslı olan bir kaçı bu düzensiz sistemde yeteneklerini gösterebilmektedir. A takıma çıkma ve A takım sürecinde ise farklı zorluklarla baş etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu oyuncular ilk önce genç oldukları için oynatılmamakta daha sonra ise oyna(tıl)madıkları için gözden düşmektedirler. Bu durum gelecek ve umut vaat eden oyuncuların genellikle bulundukları kulüplerden daha düşük düzeydeki kulüplere gitmesi yada çok uzun süreler yedek kalarak motivasyon ve güven kaybı yaşamaları gibi sorunlar olarak geri dönmektedir.

Ülkemizde altyapıya verilmesi gereken önem konusunda bu kadar fazla söz söylenmiş olmasına rağmen gerekli icraatların neredeyse hiç birinin yapılmamış olması Türk futbolu adına üzüntü vericidir. Ekonomik açıdan spor branşları içinde en büyük paya sahip olan futbolun içinde bulunduğu durum hem ülke ekonomisini olumsuz etkilemekte hem de sadece ülke futbolunun değil ülke sporunun geleceğini de tehdit etmektedir. Ülkemiz futbolunun bu durumdan kurtulabilmesi ancak altyapıya yönelmekle mümkündür. Ülkemizde futbolu temsil eden her kademedeki yönetici, antrenör ve diğer çalışanların sektörün devamlılığı için altyapıların iyileştirilmesi konusunda ısrarcı olması gerekmektedir. Gençlerin fiziksel, psikolojik ve sosyolojik gelişimlerinin sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde sağlanabilmesi, Türk futbolunun borç batağından kurtulabilmesi, daha çok uluslararası turnuvada yer alabilmesi, özlenen galibiyet ve başarıların sürekli hale getirilebilmesi için altyapılara gereken önemin verilmesi artık kaçınılmaz hale gelmiştir.

KAYNAKLAR

1. Argan, M., Katırcı, H., (2002). Spor Pazarlaması, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 23-26.
2. Relvas, H., Littlewood, M., Nesti, D., Gilbourne, D., Richardson, D., (2010) Organizational Structures and Working Practices in Elite European Professional Football Clubs: Understanding the Relationship between Youth and Professional Domains, *European Sport Management Quarterly*, 10 (2) 165-187.
3. Relvas, H., Richardson, D., Gilbourne, D., Littlewood, M., (2007). Youth Development Structure, Working Practices, And Philosophies of Top-Level Football Clubs: A Pan European Perspective , *Journal of Sports Science and Medicine. Suppl.* 10.
4. De Knop, P., Van Hoecke, J., & De Bosscher, V. (2004). Quality Management in Sports Clubs. *Sport Management Review*, (7)57-77.
5. Katırcı, H., (2007). Spor Kulüplerinde İletişim Yönetimi: Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Yer Alan Spor Kulüplerinin İletişim Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma, Doktora Tezi, Eskişehir, -Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım. s.16.
6. Bosman Court Decision, Case C-415/93. European Court reports 1995 Page I-0492.1
7. Richardson, D., Littlewood, M., & Gilbourne, D. (2005). Homegrown Or Home Nationals? Some Considerations On The Local Training Debate. *Insight Live*. Retrieved September 20, 2005 From https://ice.thefa.com/ice/livelink.exe/fetch/2000/10647/466509/477135/477257/Homegrown_or_Home_Nationals._The_Case_for_the_Local_Training_Debate.?nodeid_675785&vernum_0
8. UEFA (2005a) Vision Europe, the direction and development of European football over the next decade. Nyon (Switzerland): UEFA.
9. Erişim:[http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/newsDetail_getNewsById.action;jsessionid=6229BDCCA285023614255F29EE1E4263?newsId=30420%20]. Erişim Tarihi: 04. 03. 2016
10. Çetin M.Ç. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatında Çalışan Spor Uzmanlarının İş Doyum Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans, Konya, Selçuk Üniversitesi, 2003.)
11. Hirose, N., (2011). Prediction of Talent in Youth Soccer Players: Prospective Study Over 4-6 Years. *Football Science*. (8) 1-7
12. Orosz, R., Mezo, F., (2015). Psychological Factors in the Development of Football-Talent from the Perspective of an Integrative Sport-Talent Model, *Journal of The Education of Gifted Young Scientists* 3(1)58-76
13. Seather, S., (2014). Identification of Talent in Soccer – What Do Coaches Look For? [Electronic Journal] 03 Mart 2016 Erişim [www.idrottsforum.org/saether140319]
14. Mills, A., Butt, J., Maynard, I., Harwood, C., (2014). Examining the Development Environments of Elite English Football Academies: The Players' Perspective. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 9(6)1457-1472.

15. Gammelsæter, H., & Jakobsen, S. (2008). Models of organization in norwegian professional soccer. *European Sport Management Quarterly*, 8(1), 1-25.
16. Mintzberg, H. , (1993). *Structure in fives: Designing effective organizations*. Englewood Cliffs, NJ, US: Prentice-Hall, Inc *Structure in fives: Designing effective organizations*, vii 312 pp.
17. Baldrige National Quality Program (2009). 16 Mart 2016 Erişim [http://www.nist.gov/baldrige/publications/upload/2009_2010_Business_Nonprofit_Criteria.pdf].
18. Slack, T., & Parent, M. (2006). *Understanding sport organizations: The application of organization theory* (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
19. Woodman, T., & Hardy, L. (2001). A case study of organizational stress in elite sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13(2), 207-238.
20. Wilkesmann, U., & Blutner, D. (2002). Going public: The organizational restructuring of german football clubs. *Soccer and Society*, 3(2), 19-37.
21. O'Brien, D., & Slack, T. (2003). An analysis of change in an organizational field: The professionalization of English Rugby Union. *Journal of Sport Management*, 17, 417-448.
22. Erişim: [<http://www.thefa.com/TheFA/WhoWeAre.aspx>]. Erişim Tarihi: 13.11. 2015
23. Erişim: [<https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Kurulusve-Gorevleri-Hakkinda-Kanun.pdf>]. Erişim Tarihi: 22.10.2015
24. Erişim: [www.fenerbahce.org/pic_lib/ftuzuk.doc]. Erişim Tarihi: 23. 10. 2015
25. Erişim: [<http://www.liverpoolfc.tv/news/latest-news/reds-sign-sports-charter>]. Erişim Tarihi: 23. 10. 2015
26. Erişim: [<http://noatsamisa.blogspot.com/2010/07/25te-8-kural.html>]. Erişim Tarihi: 23. 10. 2015
27. Erişim: [<http://www.haber7.com/haber/20060525/Futbolda-22-kurali-devrede.php>]. Erişim Tarihi: 13. 05. 2013
28. Erişim: [<http://totalball.blogspot.com.tr/search?q=altyap%C4%B1>]. Erişim Tarihi: 26. 10. 2015
29. Erişim: [<http://vliegendedenederland.blogspot.com/2009/01/academy.html>]. Erişim Tarihi: 26. 10. 2015
30. Erişim: [<http://www.cnf-clairefontaine.com/fr/offre/decouverte-du-cnf/visite-gouter>]. Erişim Tarihi: 26. 10. 2015
31. Erişim: [<http://futbolaltyapisi.blogspot.com.tr/>]. Erişim Tarihi: 23. 10. 2015
32. Erişim: [<https://lefoot.wordpress.com/2008/12/26/clairefontaine/#more-254>]. Erişim Tarihi: 23. 10. 2015

33. Erişim: [<http://chaogrey.blogspot.com/2009/01/lyon-altiyaps.html>]. Erişim Tarihi: 26. 10. 2015
34. Erişim: [<http://lefoot.wordpress.com/2009/03/06/rennes-altiyapisi/#more-1165>]. Erişim Tarihi: 05. 06. 2015
35. Erişim: [<http://www.sonsayfa.com/Haberler/Spor/Futbol/Dunya-gurbetci-Turkleri-konu-suyor-197679.htm>]. Erişim Tarihi: 11. 10. 2013
36. Erişim: [http://aksam.medyator.com/2010/10/30/yazar/18345/deniz_gokce/kulupler_batik_ve_yabanci_oyuncu_sorun_.html]. Erişim Tarihi: 21. 07. 2013
37. Erişim: [<http://www.dw.com/tr/futbol-altiyap-okullarının-10-yıllık-başarısı/a-14965799>]. Erişim Tarihi: 03. 11. 2015
38. TamSaha (2011) TFF Aylık Futbol Dergisi Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. (85)42-44
39. Erişim: [<http://m.sporx.com/almanyada-cocuk-kacakligi-SXHBQ263910SXQ>]. Erişim Tarihi: 18. 08. 2015
40. Erişim: [<http://vliegendederlander.blogspot.com/search?q=FUTBOL+ALTYAPI&updated-max=2009-02-09T10:55:00%2B01:00&max-results=20>]. Erişim Tarihi: 08. 03. 2015
41. Erişim: [<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/38776.asp>]. Erişim Tarihi: 02. 10. 2015
42. Erişim: [<http://www.goal.com/tr/news/2556/editoryal/2010/10/20/2174123/goalcom-%C3%B6zel-altiyap%C4%B1-kompetan%C4%B1-futbolcu-fabrikas%C4%B1-ajax>]. Erişim Tarihi: 19. 09. 2015
43. Erişim: [<http://fourfourtwo.com.tr/2014/01/22/avrupada-genc-futbolcular-nereden-cikiyor/>]. Erişim Tarihi: 21 09. 2015
44. Erişim: [http://tr.eurosport.com/futbol/dunya-kupasi/2014/dunya-kupasi-grup-maclari-ispanya-kupa-tarihi-dunya-kupasi-istatistikleri-dunya-kupasi-gecmisi_sto4271475/story.shtml]. Erişim Tarihi: 12. 10. 2015.
45. Erişim: [http://www.futbolekonomi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1624:futbolda-baar-altiyapyla-geliyor&catid=188:deniz-gokce&Itemid=58]. Erişim Tarihi: 15. 11. 2015
46. Erişim: [<http://www.sportstudyosu.com/ispanya-gercegi/>]. Erişim Tarihi: 17. 11. 2015
47. Erişim: [<http://www.sabah.com.tr/SabahSpor/BasketbolSampiyonalar/2011/09/22/sportif-basarida-ispanya-modeli>]. Erişim Tarihi: 20. 11. 2015
48. Erişim: [<http://www.captano.net/category/altiyapi/>]. Erişim Tarihi: 06. 11. 2015
49. Erişim: [<https://www.tumblr.com/search/turk%20futbolu>]. Erişim Tarihi: 13. 11. 2015
50. Erişim: [http://www.ntv.com.tr/spor/barcelonanin-sirri,mHci6jhVbU04xH_dNsRixA]. Erişim Tarihi: 15. 11. 2015

51. Erişim:[<http://www.hurriyet.com.tr/barcanin-sirri-seytan-ucgeni-12882337>].Erişim Tarihi: 13. 11. 2015
52. Erişim:[http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/218322/Dunya_devinin_gurur_kaynagi__La_Masia.html].Erişim Tarihi: 13. 11. 2015
53. Erişim:[<http://spor.milliyet.com.tr/messiler-iniestalar-buradan-cikiyor /spor/sporde-tay/01.02.2011/1346935/default.htm>].Erişim Tarihi: 24. 01. 2016
54. Erişim:[http://www.zaman.com.tr/spor_barcelonanin-futboldaki-basarisinin-sirri-lamasia_1076563.html].Erişim Tarihi: 11. 01. 2016
55. Erişim:[<http://vliegendederlander.blogspot.com/2009/10/fifa-17-yas-alti-dunya-kupasi-1.html>].Erişim Tarihi: 09. 08. 2015
56. Erişim:[<http://vliegendederlander.blogspot.com/2010/03/de-kuipin-apprenticeleri.html>].Erişim Tarihi: 22. 10. 2015
57. Erişim:[<http://vliegendederlander.blogspot.com/2008/10/talent-pool.html>].Erişim Tarihi: 13. 11. 2015
58. Erişim:[http://www.chip.com.tr/konu/Everton-FC-FM-gelistiricileri-ile-anlasti_9656.html].ErişimTarihi:16.07. 2013
59. Van Hoecke, J., Schoukens, H., & De Knop, P. (2007). The impact of the quality management system Foot PASS on the structural dimensions of a professional football academy. In D. Papadimitrou (Ed.), Proceedings of the 15th Congress of the European Association for Sport Management (pp. 382384). Torino: EASM.
60. Van Hoecke, J., Schoukens, H., & De Sutter, R. (2006). Foot PASS: A constructive and distinctive quality system for youth academies of professional football clubs. In D. Papadimitrou (Ed.), Proceedings of the 14th Congress of the European Association for Sport Management (pp. 278279). Nicosia: EASM).
61. TamSaha (2010) TFF Aylık Futbol Dergisi Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. (73)14-18
62. Futbol Gelişim Dergisi (2012) . TFF Aylık Futbol Dergisi . Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. (1) 28-29
63. Erişim:[<http://arsiv.sabah.com.tr/2009/01/04/haber,5F429FBEEB494003A483528C95E2EDEB.html>].ErişimTarihi:16.07. 2015
64. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/Spor/Futbol/2010/12/17/altyapi_can_cekisiyor].ErişimTarihi:03.02. 2016
65. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/Spor/Futbol/2010/12/17/super_ligdekil_altyapiyi_bosluyor].ErişimTarihi:03.02. 2015
66. Skinner, B. (2005). Science and Human Behaviour. Retrieved September 2, 2008 from 16 Mart 2016 Erişim [[http:// www.bfskinner.org/f/Science_and_Human_Behavior.pdf](http://www.bfskinner.org/f/Science_and_Human_Behavior.pdf)].

67. Erişim: [http://www.bursaekonomi.com.tr/?page=newsdetail.asp&opennews=425&qmshow=221].ErişimTarihi:12.01. 2016
68. Erişim:[http://www.gozlemci.net/6192-turkiyede-futbol.html].ErişimTarihi:22.06. 2015
69. Erişim:[http://www.aksam.com.tr/spor/de-boer-atmosfer-super-olacak—12269h/haber-12269].ErişimTarihi:03.04. 2015
70. TamSaha (2015). TFF Aylık Futbol Dergisi Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. (123)58-71
71. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Raporu (2014). Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
72. Erişim:[http://www.aksam.com.tr/ekonomi/panzerlerin-futbol-devriminin-sirri-500-milyon-euroluk-altyapi-yatirimi/haber-199687].ErişimTarihi:16.07.2015
73. Erişim:[http://www.ntv.com.tr/spor/futbolu-izlemeyi-seviyoruz,UYETq_E46kCB-c9HIGg0QCQ].ErişimTarihi:25.09.2015
74. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/SabahSpor/Futbol/2012/01/06/turkiyeden-kac-isim-var#].ErişimTarihi:28.11. 2015
75. Erişim:[http://www.fanatik.com.tr/2015/11/15/frank-de-boer-fanatike-konustu 632392].ErişimTarihi:21.08.2015
76. TamSaha (2010). TFF Aylık Futbol Dergisi. Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. (66)15-20
77. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/SabahSpor/Futbol/2012/03/16/gonderilecegimi-bil-semde-once-egitim].ErişimTarihi:10.11. 2015
78. Erişim:[http://www.fanatik.com.tr/Be%C5%9Fikta%C5%9F-Haberleri-%27Altyap%C4%B1lar-a%C4%9Fflanacak halde%27_3_Detail_33_289219.htm].ErişimTarihi:16.10. 2015
79. Erişim:[http://my.sporx.com/blog/turk-futbolunda-sureklilik-problemiSXBLQ9577SXQ].ErişimTarihi:11.08. 2015
80. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/Spor/Futbol/2011/08/09/arda-turan-transfer-oldu].ErişimTarihi:27.10. 2015
81. Erişim: [http://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/1101395-arda-turan-imzayi-atti].Erişim Tarihi: 22. 06. 2015
82. Erişim: [http://www.tff.org/Default.aspx?pageld=200&ftxtld=14391].Erişim Tarihi: 18. 09. 2015
83. Erişim:[http://www.galatasaray.org/futbol/futbol_as/haber/11727.php].ErişimTarihi:11.08. 2015
84. Erişim:[http://www.dunya.com/kulupler-disaridan-yasli-oyuncu-transfer-ediyor-132747yy.htm].Erişim Tarihi: 16. 07. 2015
85. Erişim:[http://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2015/01/27/tek-rakibimiz-ingiltere].Erişim Tarihi: 13. 05. 2015

86. Erişim:[<http://www.sukru-ozgur.com/2012/01/11-milyon-erkek-cocugumuz-var-bunlardan.html>].Erişim Tarihi: 17. 07. 2013
87. Erişim:[<http://www.manilovefootball.com/2010/09/76.html>].Erişim Tarihi: 18. 05. 2015
88. Erişim:[<http://www.hurriyet.com.tr/turk-futbolu-gelismez-cunku-14430933>].Erişim Tarihi: 13. 05. 2015
89. Erişim:[<http://www.ntvspor.net/haber/futbol/31554/kupa-her-sey-degildir-altyapilara-ozerklik-verilsin>].Erişim Tarihi: 03.01.2015
90. Erişim:[<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/tanil-bora/altyapinin-kiymeti-ve-ahmet-hoca-1008946/>].Erişim Tarihi: 19. 04. 2015
91. Erişim: [<http://www.futbolbilim.net/popup/haber-yazdir.asp?haber=34>]. Erişim Tarihi: 05. 09. 2015
92. Erişim: [<http://arsiv.taraf.com.tr/yazilar/daghan-irak/altyapi-meselesi-1/15992/>]. Erişim Tarihi: 09.07.2015
93. Küçük, V.,Koç, H., (2004). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (10)131-142.

AVUSTRALYA SPOR YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Hamza Kaya BEŞLER*

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Avustralya Spor Yönetimini inceleyerek Türk Spor Yönetimiyle karşılaştırmaktır. Çalışma esnasında derleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya göre Avustralya'da Spor Yönetimi, nüfusunun % 64.67'sinin spora katılım oranıyla başarılı bulunmuştur. Bunun aksine Türkiye'de bu oranın % 3.87 oranlarında ve yetersiz olduğu görülmüştür. Buna ek olarak Avustralya'nın olimpiyatlarda almış olduğu madalya sayıları özellikle 1950'lerden sonra düzenli olarak artmıştır. Türkiye'de ise yıllardan beri madalya sayıları genel itibariyle düşük olmuştur. Bunun yanında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, adından da anlaşılacağı üzere sporu sadece gençliğe yönelik bir olgu olarak gördüğü ve bu bağlamda spora karşı kısıtlı bir bakış açısına sahip olduğu saptanmıştır. Bunun aksine Avustralya'da Spor yönetim anlayışı yaş, din, dil ve ırk gibi sınıflandırma yapmayarak bütün halka hitap etmektedir. Sonuç olarak yapılan incelemeler sonrasında Avustralya Spor Politikasının başarılı olduğu ve Türk Spor Politikasının da başarısız ve yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

GİRİŞ

İnsanın yeryüzünde var olmasıyla ortaya çıkan spor zamanla değişerek ve gelişerek bir endüstri haline gelmiştir. Spor geçirmiş olduğu bu evrimlerden sonra devletlerin ilgisini çekerek zamanla bir devlet politikası olmuş ve spor politikası kavramı ortaya çıkmıştır. Politika; bir hükümetin, örgütün, kurumun, kişilerin veya kişinin amaçlarının belirli şekilde ifadesi bu amaç doğrultusunda bir eylem gerçekleştirmesi ve hareket alanı olarak tanımlanabilir. Spor politikası ise devletlerin, hükümetin veya spor kuruluşlarının sporu geliştirme, ilerletme ve tabana yayma amacıyla oluşturmuş oldukları plan ve eylemleri olarak tanımlanabilir (Fişek, 1980).

Dünyadaki bütün ülkelerin bir spor politikası vardır ve genel itibariyle bu politikaların amacı sporu ilerletmek, geliştirmek ve tabana yaymaktır. Fakat sporda istenilenleri gerçekleştirmek sadece politikanın olmasıyla mümkün değildir. Bu politikanın uygulanabilir olması gerekir, aksi takdirde politika sadece yazılı bir metinden ibaret kalabilmektedir. Bu duruma en güzel örnek olarak Türkiye'deki spor yönetimini gösterebiliriz. Türkiye'de spor anayasal bir kavramdır. Anayasamızın 58. ve 59. maddelerinde spor ve gençlik kavramları üzerinde durulmuştur. Özellikle 59. Maddede "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur." şeklinde spor politikasıyla ilgili net bir ifade vardır. Fakat ülkemizdeki spora katılım oranı ve Türk halkının genel sağlık durumu incelendiğinde politikamızın başarısız olduğu söylenebilir. Türkiye'de 15 yaş ve üzeri nüfusun % 17,2'si obezdir % 34,8 ise fazla kiloludur ve bu oranlar giderek artmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2012). Buna ek olarak Türkiye'de genel nüfusun spora katılımını incelediğimizde bu oranın % 3.87'lerde olduğu görülmektedir (Yüce, Sunay, 2013).

Avustralya Spor Politikasını incelediğimizde toplam nüfusun % 64.67 sinin spora katılımı ile başarılı bir spor politikalarının olduğunu görmekteyiz (Yüce, Sunay, 2013).

Avustralya’da Spor Politikası (ASC) Avustralya Spor Komisyonu tarafından yürütülür. Bu komisyonun amacı; Avustralya halkının sportif başarısını ve spora katılımlarını artırmak, bütün yaş gruplarındaki gelişimini sağlamaktır. ASC’nin yönetim yapısı ise “Bilgi Teknolojisi, İletişim ve Sanat Bakanlığı” sanat ve spor programının parçası şeklindedir ve 1989’da kurulmuştur. Sanat ve Spor bakanına bağlı çalışarak bakan tarafından atanan üyeler tarafından yönetilir. ASC’nin iki tane birimi vardır (Ekmekçi, 2010).

1-) Avustralya Spor Enstitüsü (AIS); elit sporcu ve takımların gelişiminden sorumludur.

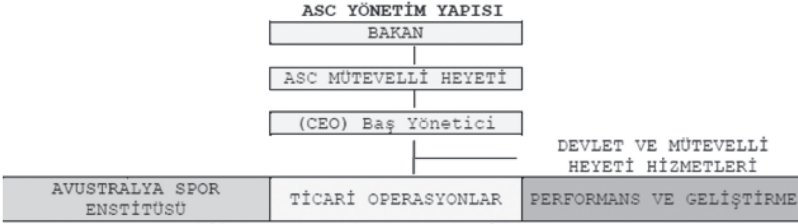
2-) Spor Geliştirme Grubu; “Aktif Avustralya” politikası çerçevesinde spora ve fiziksel aktivitelere katılan Avustralyalıların sayısının uzun vadeli olarak artırmayı amaçlamaktadır (Ekmekçi, 2010).

ASC’nin Diğer Ana Aktiviteleri

- Ülkedeki spor organizasyonlarını denetlemek maddi destek sağlamak.
- Antrenörleri eğitmek ve standartlarını belirlemek.
- Yerel sporları ve engelli sporunu geliştirmek.
- Bayanların spora katılımlarını ve spora yönelik kabiliyetlerini artırmak.
- Hakem ve gözlemci gibi spordaki görevlilerin standartlarını belirlemek ve eğitimlerini sağlamak.
- Sporcu eğitimlerini gerçekleştirmektir.

Yukarıda Avustralya’nın spor politikası ana hatlarıyla verilmiştir (Ekmekçi, 2010).

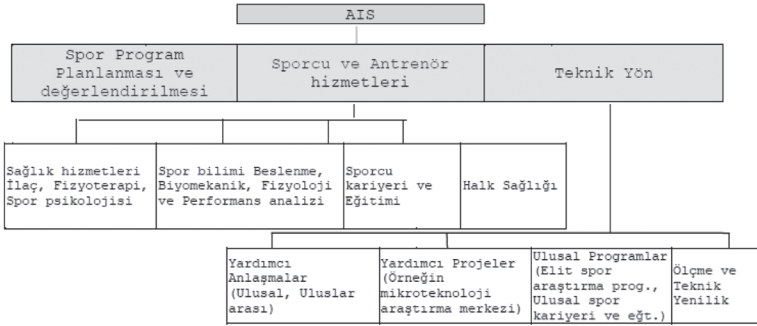
ASC'nin Yönetim Yapısı

Şekil 1. ASC Teşkilat Şeması (Ekmekçi, 2010)

AIS

AIS

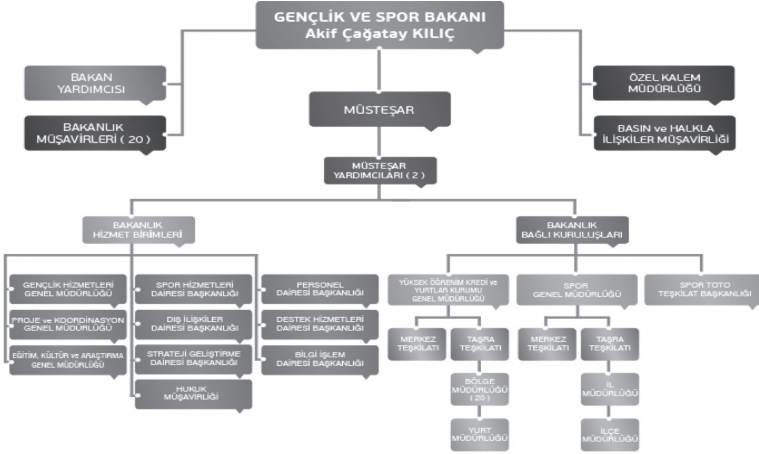
Şekil 2. AIS Teşkilat Şeması (Ekmekçi, 2010)

Yukarıda Avustralya Spor Komisyonu ve Avustralya Spor Enstitüsünün yönetim şemaları verilmiştir. Şemalar incelendiğinde Avustralya'nın organizasyon anlamında iyi olduğu görülmektedir. Özellikle Avustralya Spor Enstitüsü Olimpiyat oyunları ve Dünya şampiyonalarının yanında ulusal düzeyde elit sporun gelişmesinde de ciddi çalışmalar yapmaktadır. Bu doğrultuda sportif başarı için, spor bilimini, sağlık hizmetlerini ve spor (Ekmekçi, 2010) yönetimi aktivitelerini birleştirerek gerekli maddi desteği sağlamaktadır. Buna ek olarak Ticari operasyonlar birimi halkla ilişkiler ve pazarlama yöntemi

işlerini yürütür. Spor Performans ve Gelişimi bölümü ise spor organizasyonları ve kulüplerinin işlerini, faydalı ve efektif yürütmeleri için tam bir danışmanlık ve destek görevi görmektedir (Ekmekçi, 2010).

Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması

Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması

Şekil 3. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması (www.gsb.gov.tr, 2014)

Yukarıda T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığının teşkilat şeması verilmiştir. Bakanlıktaki en üst düzey yetkili başbakan tarafından atanan bakandır. Bakanlığın misyonu “Gençliğin ilgi, ihtiyaç ve sorunlarını saptamak, çözüm ortakları ile eşgüdüm ve iş birliği içinde çalışarak kişisel, sosyal ve sportif alanlarda destekleyici politikalar oluşturmak, sürekli eğitimi ve gelişimi esas alan projeler üretmek, uygulamak, desteklemek ve bu sayede toplumsal hayatın aktif üyesi, yenilikçi, özgüven sahibi, milli ve manevi değerlerin bilincinde, uluslararası temsil yeteneği olan lider gençler yetiştirmek” şeklinde belirlenmiştir. Bakanlığın vizyonu ise “Güçlü yarınlar için; okuyan, düşünen, sorgulayan, kendini ifade

edebilen, sporu, sanatı ve bilimi yaşam tarzı hâline dönüştüren, gelişmelere açık, farklılıklara saygılı, yenilikçi, etik değerlere bağlı, karar süreçlerine katılan, kaynakları etkili değerlendiren, çevreye duyarlı, öz güveni yüksek, mutlu, sağlıklı ve güçlü bir gençliğin yetişmesini sağlamak” şeklinde ifade edilmiştir. (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013).

Bakanlığın belirlemiş olduğu politikayı kısaca özetlemek gerekirse spora ve gençliğe yöneliktir. Fakat Avustralya’nın politikasına baktığımızda ülkedeki yaşlı genç herkese yönelik olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda düşündüğümüzde Türk spor politikasının kısıtlı ve yetersiz olduğu söylemek mümkündür.

Avustralya, Amerika Birleşik devletleri gibi federal yapıya sahip birçok farklı kültürün ve etnik kökenin bir arada yaşadığı dünyanın önde gelen spor ülkelerinden birsidir (Houlihan, 1997). Avustralya istatistik bürosunun son verilerine göre ülkenin nüfusu 23,1 milyon kişidir.

Avustralya spor politikası ülkede farklı kültürler ve ırklar olmasına rağmen halkı bütünleştirerek spora katılımı artırmış ve başarılı olmuştur. Aşağıdaki tabloya göre ülke nüfusunun spora katılım oranı 14.402.400 kişi ile % 64.67’dir. Ülkemizde ise 3.397.686 kişi ile bu oran % 3.87 seviyelerinde kalmıştır (Yüce, Sunay, 2013).

Tablo 1	Kadın Nüfusu	Erkek Nüfusu	Toplam Genel Nüfus	Spor Yapan Nüfus	Spor Yapan Nüfusun Genel Nüfusa oranı
Avustralya	11.176.000	11.093.000	22.268.000	14.402.400	% 64.67
Türkiye	37.191.315	37.532.954	74.724.269	2.897.686	% 3.87

Tablo 1 de görüldüğü üzere Avustralya ve Türkiye arasında kadın, erkek, toplam nüfus, spor yapan nüfus parametreleri ve spor yapan nüfusunun toplam nüfusa oranı arasında kıyaslama yapılmıştır. Ancak Türkiye’de sadece lisanslı sporcu sayıları bilinmektedir. Kitle sporu yapan kişilerin sayısını tespit etmeye yönelik Türkiye geneli bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu sebepten dolayı Tablo 1 ve 2 de Türkiye’de spor yapan kişi sayısı aynıdır. Bu sayılar doğrultusunda kıyaslama yaptığımız zaman Avustralya kıtasının nüfusu bizden az olmasına

rağmen bizden yaklaşık 5 kat daha fazla spor yapan vatandaşıyla spor politikasının ne kadar başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 2	Kadın Nüfusu	Erkek Nüfusu	Toplam Genel Nüfus	Lisanslı Sporcu Sayısı	Lisanslı Sporcu Sayısının Genel Nüfusa Oranları
Avustralya	11.176.000	11.093.000	22.268.000	4.499.100	% 20.20
Türkiye	37.191.315	37.532.954	74.724.269	2.897.686	% 3.87

(Yüce, Sunay, 2013, seçilmiş veriler).

Yukarıdaki tabloda Türkiye ile Avustralya arasındaki lisanslı sporcu sayıları karşılaştırılmıştır. Avustralya nüfus bakımından Türkiye'nin yaklaşık 4/1 kadar olmasına rağmen Türkiye'yi lisanslı sporcu bakımından geçmiştir. Türkiye'de lisanslı sporcu sayısı genel nüfusa oranlandığında % 3.87'lerde kalmıştır. Bu oran Avustralya'da % 20.20'lere kadar çıkmıştır. Türkiye ile ilgili bir diğer istatistik ise Türkiye'deki lisanslı sporcu sayısı ile nüfusun lisanssız spora katılanların sayıları ve oranları aynıdır. ,

Bu durum ülkemizde kitle sporunu yapanlar üzerine ciddi bir çalışma yapılmadığını göstermektedir. Bunun aksine birçok gelişmiş ülkede halkın ne kadarının sportif aktivitelere katıldığı bilinmektedir. Örneğin 2000 olimpiyatlarından sonra Avustralya hükümetinin açıklamış olduğu rakamlarda nüfusun % 92sinin aktif sporun içerisinde olduğu vurgulanmıştır (Ekmekçi, 2010).

Avustralya genel politikasında her yaştaki vatandaşına değer vermektedir. Bu vermiş olduğu değeri ise birçok alanda yapmış olduğu uygulamalarındaki gibi sporda da 12 yaş ve üzeri kişilere yönelik olan spor politikasında göstermiştir.

Ekmekçi'nin 2010 yılında yayınlanan makalesinde 12 yaş ve üzeri kişilerin çeşitli branşlara göre 1999 ve 2000 yılları arasında spora katılım oranları erkek ve kadın olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu duruma 2000 Olimpiyatlarının Avustralya'da yapılmış olmasının da etki ettiği düşünülebilir.

Tablo 3		
Spor Branşı	Erkek	Kadın
Avustralya Futbolu	1.750.000	25.000
Basketbol	1.600.000	250.000
Golf	2.845.000	800.000
Futbol	980.000	45.000
Tenis	2.015.000	1.810.000
Yüzme	1.200.000	976.000
Netbol	-	3.551.000
Kriket	2.444.000	335.600

(Ekmekçi, 2010)

Tablo 3'te görüldüğü gibi verilen branşlar arasında Avustralya'nın favori sporlarından birisi olan golf ilk sırada gelmektedir. İkinci olarak ise Avustralya'nın milli sporlarından birisi olan kriket sporu gelmektedir. Tabloda dikkati çeken bir diğer istatistik ise diğer ülkelerin aksine futbol branşına olan katılımın diğer branşlar kadar olmayışıdır. Bu durum her ne kadar spor politikası olarak yazılı olmasa da aslında Avustralya devletinin politikasıdır. Buradaki amaç sporu sadece futbol olarak algılanmasına engel olmak ve diğer ülkelerden farklı olarak kendine has bir spor kültürü oluşturmaktır. Bu durum birçok gelişmiş ülkede görülür, Amerika Birleşik Devletleri bu duruma örnek gösterilebilir (Ekmekçi, 2010).

Tablo 4	Su Sporları	Raket Sporları	Takım Sporları	Uzak Doğu Sporları	Bireysel Mücadele Sporları	Estetik Sporlar	Bireysel ve Çoklu Branşlı Yarışma Sporları	Diğer Bireysel Olimpik Sporlar
Avustralya	416.100	512.300	1.160.800	178.500	86.500	35.200	405.600	283.900
Türkiye	87.245	109.808	938.730	268.953	16.387	14.443	143.891	45.397

(Yüce, Sunay, 2013, seçilmiş veriler).

Tablo 4'te farklı kategorilere göre Avustralya ve Türkiye arasındaki sporcu sayıları kıyaslanmıştır. Daha önceki kıyaslamalarda olduğu gibi Avustralya ülkemize karşı sayısal üstünlük sağlamıştır.

Türkiye'nin 4 tarafı denizlerle çevrili olmasına rağmen su sporlarında sporcu sayısının bu kadar az olması ise başka bir tartışma konusudur. Bu kıyaslamada Türkiye'nin sayısal üstünlük sağlayabildiği tek kategori Uzakdoğu sporları olmuştur.

Tablo 5		
Spor Branşı	Avustralya	Türkiye
Atletizm	91.200	127.266
Badminton	47.700	34.330
Basketbol	403.500	160.651
Hentbol	-	73.980
Boks	86.500	53.024
Bisiklet	264.000	12.533
Eskrim	-	8.059
Cimnastik	35.200	14.443
Halter	131.600	6.546
Binicilik	87.600	3.372
Hokey	16.900	10.972
Judo	-	42.716
Güreş	-	63.813
Yüzme	222.800	70.299
Modern Pentatlon	-	1.868
Kano	60.000	3.863
Kürek	43.400	3.916
Tekvando	178.500	226.237
Tenis	419.200	15.926
Masa Tenisi	45.400	59.552
Atıcılık-Okçuluk	64.700	27.420
Voleybol	146.600	149.676
Triatlon	50.400	2.224
Yelken	89.900	9.167

(Yüce, Sunay, 2013, seçilmiş veriler).

Tablo 5'te futbol dışındaki olimpik branşlar karşılaştırılmıştır. Avustralya birçok branşta Türkiye'ye sayısal üstünlük sağlasa da Türkiye'nin sporcu sayısı olarak fazla olduğu branşlar vardır. Bunların

başında atletizm, tekvando, voleybol ve masa tenisi gelmektedir. Fakat sporcu sayısının fazla olması sporda başarı için tek başına yeterli olmamaktadır. Örneğin atletizmde sporcu sayımız Avustralya'dan fazla olmasına rağmen bu alandaki başarılarımız Avustralya kadar iyi olamamıştır. Yarımada olmasına rağmen su sporlarında da Türkiye'nin yetersiz olduğu görülmektedir.

Avustralya yelken, kürek, kano ve yüzme gibi branşlarda ülkemize ciddi oranda sayısal üstünlük sağlamıştır. Yukarıdaki tablodan çıkarılabilecek bir diğer yorum ise Türkiye'de özellikle teknik imkân, tesis ve maddiyat gerektiren branşlar sayısal olarak geri kalmıştır. Bu durumda ülkenin ekonomik durumunun etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca ata sporumuz olan güreş ve biniciliğin ise sporcu sayısı olarak yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye'de ulaşımı ve uygulaması kolay olan ve fazla maddiyat gerektirmeyen sporlar branşları daha çok tercih edilmektedir. Örneğin masa tenisi birçok yerde sadece bir masa iki raket ve bir topa ulaşımı kolay bir branştır.

Bir ülkenin spor politikasının başarılı olup olmadığının en büyük göstergelerinden birisi olimpiyatlarda almış olduğu madalya

sayılarıdır ve bu noktada dünyadaki sıralamasıdır. Türkiye 1896 olimpiyatlarından bu yana sadece 1948 Londra ve 1960 Roma ilk 10'da yer alabilmiştir.

Avustralya kıtası ise 14 tane farklı olimpiyatta madalya sıralamasında ilk 10'a girerek daha istikrarlı ve başarılı bir olimpiyat geçmişine sahiptir (Sunay, 2010).

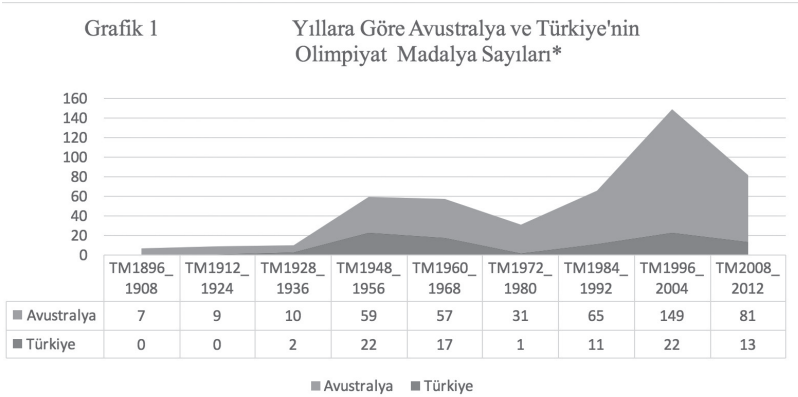
Tablo 6	1896'tan bu yana Avustralya ve Türkiye'nin Olimpiyatlardaki Madalya Sayılarının Karşılaştırılması			
ÜLKE	Altın	Gümüş	Bronz	Toplam
Avustralya	138	153	177	468
Türkiye	39	25	23	88

(www.wikipedia.org, 2015 seçilmiş veriler).

Tablo 6'da Türkiye ve Avustralya'nın olimpiyat tarihinde almış olduğu toplam madalya sayıları verilmiştir. Türkiye'nin madalyalarının

yarısından fazlasını 58 madalya ile ata sporu olan güreş oluşturmaktadır. Ardından toplamda 11 madalya ile halter gelmektedir (www.wikipedia.org, 2014). Bu veriler ışığında Türkiye'nin hem branş olarak yetersiz hem de madalya sayısı olarak yetersiz olduğu, spor yönetiminin ise başarılı olmadığı anlaşılmaktadır.

Avustralya kıtasının olimpiyat tarihindeki çeşitli branşlarda almış olduğu toplam madalya sayılarına baktığımızda ise toplamda 468 madalya ile başarılı bir spor yönetimlerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca aşağıdaki grafikte Avustralya ve Türkiye'nin yıllara göre olimpiyatlardaki madalya sayıları verilmiştir. Özellikle 1950'lerden sonra Avustralya ciddi bir çıkış yakalayarak 1970'lerde biraz düşüşe geçse de 2000 Sydney Olimpiyatlarında toplamda 58 madalya ile tarihindeki en fazla madalya sayısına ulaşmıştır ve genel olarak istikrarlı bir görüntü çizmiştir. Bu açıdan da bakıldığında Avustralya spor politikalarının kısa vadeli değil uzun vadeli planlandığı ve başarılı olduğu söylenebilir. Bunun aksine Türkiye'de madalya sayılarının düşük ve istikrarsız olduğu saptanmıştır.

* (Bu grafik www.wikipedia.org, 2015'ten seçilen verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışma gerekli literatür taraması yapılarak Avustralya ve Türkiye'nin spor politikalarıyla ilgili resmi internet siteleri ince-nerek yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucu her iki ülkenin de bir spor politikasının olduğu ve bu politikayı uygulamaya yönelik devlet kurumlarının olduğu saptanmıştır. Bu kurumlar Avustralya'da (ASC) "Avustralya Spor Komisyonu" Türkiye'de ise "Gençlik ve Spor Bakanlığıdır. Avustralya'da sporu temsil eden kurum farklı bir bakanlık altında bir komisyon olarak çalışırken Türkiye'de direk kendi bakan-lığını kurmuştur. Ayrıca bu iki ülkenin politikalarını incelediğimizde Türkiye'nin spor politikasının, bakanlığın isminden de anlaşılacağı üzere gençlikle sınırlı kaldığı Avustralya'da ise bunun aksine halkın tümüne hitap eden, elit sporun yanında kitle sporunu geliştirmeyi de hedefleyen bir spor politikası ve yönetim anlayışı mevcuttur. Bir diğer husus ise Avustralya'daki spor yönetimi politikaları uzun bir süreç için planlanmış iken Türkiye'de, mevcut durumu düzeltme ve kısa süreli bir planlama olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Avustralya ve Türkiye'nin spor yönetim politikaları incelenirken bu iki ülkenin lisanlı-lisansız sporcu sayıları, kategorilerine göre spora katılım sayı-ları, branşlara göre spora katılım sayıları ve olimpiyat tarihinde almış oldukları madalya sayıları kıyaslanmıştır. Bu kıyaslama sonucunda Avustralya Kıtası Türkiye'ye sporu yönetme anlamında ciddi oranda üstünlük sağlamıştır. Bütün bulguları göz önünde bulundurduğumuzda Avustralya'nın spor yönetiminin Türkiye ile kıyaslandığında daha başarılı olduğu Türkiye'nin spor yönetimimin ise başarısız ve yetersiz olduğu görülmektedir.

Ülkelerin gelişmişliğiyle ve güçleriyle bağlantılı olan spor bütün ülkelerin politikaları arasındadır. Bu politikalar uzun vadeli, ülkenin şartlarına, kültürüne ve ekonomisine uygun olarak oluşturulmalıdır.

Ancak asıl önemli olan politikanın oluşturulması değil uygulanmasıdır. Aslına bakıldığında politika kâğıt üzerinde yazılı olan kararlar ve planlardır. Politika ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın,

uygulanmadığı takdirde kötü bir politikadır. Türkiye'deki asıl sorun spor politikasının olmayışı değil, uygulanmamasıdır.

Bu bağlamda düşündüğümüzde Türkiye'nin acil olarak spor politikasını uygulamaya başlayarak eksiklerini görüp tamamlaması ve bu hususta çağdaş muasır medeniyetler seviyesine ulaşması gerekmektedir. Türkiye'nin mevcut durumunu gözden geçirerek gelişmiş dünya ülkelerinin spor yönetimi ile kendisini kıyaslaması faydalı olacaktır. Ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığının Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli çalışarak spor kültürünü küçük yaştaki vatandaşlarına benimseterek spor yönetim sistemini bunun üstüne inşa etmesi daha faydalı olacaktır. Ayrıca ülkede farklı branşlara yatırım yaparak bu branşların gelişmesi sağlanmalıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığına personel alımı yaparken bu alanda ihtisas yapmış kişilere ağırlık verilmesi gerekmektedir. ASC'de olduğu gibi kurumdaki alt birimlerin uygun isimler altında kurularak görev ve yetki paylaşımlarının iyi yapılması göz önünde bulundurulmalıdır. Son olarak ise Gençlik ve Spor Bakanlığının spora karşı olan bakış açısını ve algısını değiştirerek sporun sadece gençlere değil her yaştaki bireye hitap eden ve insanın yaradılışından gelen bir ihtiyaç olduğunu göz önünde bulundurarak bu bakış açısı doğrultusunda sporu yönetmesi daha yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Arif YÜCE, H. S. (2013). Türk Sporuna İlişkin Nicel Gelişimin Dönemsel Olarak İncelenmesi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. *Spormetre*, 2(11), 95-102.

Australian Bureau of Statistics. (2014, 01 01). 10 20, 2014 tarihinde Australian Bureau of Statistics: <http://agencysearch.australia.gov.au/s/search.html?query=olympic+medals&collection=agencies&form=simple&profile=abs> adresinden alındı

Australian Bureau of Statistics. (2008, 01 01). 10 21, 2014 tarihinde Australian Bureau of Statistics: <http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Lookup/4156.0.55.001Feature+Article1Oct%202008> adresinden alındı

Australian Government Australian Sports Commission. (2014, 01 01). 10 21, 2014 tarihinde Australian Government Australian Sports Commission: <http://www.ausport.gov.au/participating> adresinden alındı

Australian Government Australian Sports Commission. (2014, 01 01). 10 21, 2014 tarihinde Australian Government Australian Sports Commission: <http://www.ausport.gov.au/ais/about> adresinden alındı

Australian Government Department of Foreign and Trade. (2014, 01 01). 10 21, 2014 tarihinde Australian Government Department of Foreign and Trade: <http://www.dfat.gov.au/> adresinden alındı

Australian Olympic Committee. (2014, 01 01). 10 21, 2014 tarihinde Australian Olympic Committee: <http://corporate.olympics.com.au/> adresinden alındı

EKMEKÇİ, R. (2010). Avustralya Spor Yönetim Sisteminin İncelenmesi. *Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 204-217.

FİŞEK, K. (1980). *Spor Yönetimi*. ANKARA: S.B.F Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi.

HOULIHAN, B. (1997). Government, Sport and Sport Policy. B. HOULIHAN içinde, *Sport, Policy and Politics: a comparative analysis* (s. 23-17). London: Routledge.

SUNAY, H. (2010). *Sporda Organizasyon*. ANKARA: Gazi Kitabevi.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). 10 14, 2014 tarihinde T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı: <http://www.gsb.gov.tr/Sayfalar/100/10/strateji.aspx> adresinden alındı

Türkiye İstatistik Kurumu. (2012, 04 25). 10 14, 2014 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13490> adresinden alındı

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi. (2013, 01 01). 10 20, 2014 tarihinde Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi: <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/haberler.aspx> adresinden alındı

www.gsb.gov.tr. (2015, 01 17). <http://www.gsb.gov.tr/Sayfalar/35/10/TeskilatveGorevleri> adresinden alındı

www.gsb.gov.tr. (2015, 01 17). <http://www.gsb.gov.tr/Sayfalar/35/10/TeskilatveGorevleri> adresinden alındı

www.olympic.org. (2015, 01 22). <http://www.olympic.org/results?q=australia> adresinden alındı

www.topendsports.com. (2015, 01 22). <http://www.topendsports.com/world/countries/australia/sport/events/olympics/medals.htm> adresinden alındı

www.wikipedia.org. (2014, 01 20). http://en.wikipedia.org/wiki/Turkey_at_the_Olympics adresinden alındı

www.wikipedia.org. (2015, 01 21). http://en.wikipedia.org/wiki/Australia_at_the_Olympics adresinden alındı

DİYABET VE EGZERSİZ

Doç. Dr. OKTAY ÇAKMAKÇI*
Doç. Dr. EVRİM ÇAKMAKÇI**

* Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ,
Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü.

** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Spor Sağlık
Anabilimdalı.

GİRİŞ

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003) sonuçlarına göre, Türkiye’de nüfusun %20’sinin hareketsiz (sedanter) yaşadığı, %16’sının yetersiz düzeyde fiziksel aktivitede bulunduğu görülmektedir. 18 yaş ve yukarısında fiziksel hareketliliği haftada 150 dakika ve üzerinde olan birey oranı %64’tür (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003).

Türkiye Diyabet Araştırması (TURDEP) 1997-98 yıllarında 20-79 yaş grubunda Türkiye’yi temsil eden 24.788 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Tarama ve tanı testi olarak Dünya Sağlık Örgütü önerisi olan oral glukoz tolerans testi kullanılmıştır. Diyabet prevalansı: %7,2 (erkeklerde %6,2, kadınlarda %8, $p < 0.0001$) olarak tespit edilmiştir. Olguların %4,9’unun diyabeti olduğunu bildiği, %2.3’ünün ise araştırma sırasında öğrendiği bildirilmiştir. Ülkemizin doğusunda yaşayan kişilerde en düşük prevalans (%6), güneyinde yaşayanlarda ise en yüksek prevalans (%9) bulunmuştur (Diyabet 2020 Vizyon ve Hedefler, 2009).

Günümüzde toplumun fiziksel aktivite konusunda bilgi düzeyinin yetersiz olması, fiziksel aktivitenin sağlık için öneminin yeterince anlaşılamaması ve giderek daha hareketsiz bir yaşam tarzının benimsenmesi, toplumda obezite, kalp-damar hastalıkları, hipertansiyon, diyabet, osteoporoz gibi kronik hastalıkların görülme sıklığını artıran önemli nedenlerden biri olmuştur.

Toplumun büyük bir çoğunluğunda fiziksel aktivite, “spor” kelimesi ile eşanlamlı olarak algılanmaktadır. Oysa fiziksel aktivite, günlük yaşam içinde kas ve eklemlerin kullanılarak enerji harcaması ile gerçekleşen, kalp ve solunum hızını artıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda spor aktivitelerinin yanısıra egzersiz, oyun ve gün içinde yapılan çeşitli aktiviteler de fiziksel aktivite olarak kabul edilmektedir.

Fiziksel aktivite, her yaşta sağlığa yararlıdır. Düzenli fiziksel aktivite, çocukların ve gençlerin sağlıklı büyümesi ve gelişmesinde, istenmeyen

kötü alışkanlıklardan kurtulmada, sosyalleşmede, yetişkinlerin çeşitli kronik hastalıklardan korunmasında veya bu hastalıkların tedavisinde veya tedavinin desteklenmesinde, yaşlıların aktif bir yaşlılık dönemi geçirmelerinin sağlanmasında bir başka deyişle tüm hayat boyunca yaşam kalitesinin artırılmasında önemli farklar yaratabilmektedir.

Tip 1 diyabetli bireylerin okulda sahip olduğu haklar T.C. Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi ile diyabetli bireylere sosyal haklar tanı-
mıştır. /01/2000 Tarihinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık İşleri
Daire Başkanlığı tarafından yayımlanan 2000/1 sayılı genelgeye göre
yapılan çalışmalarda Türkiye de 18 yaş ve altında 20 bin Tip 1 Diya-
betli olduğu ifade edilmektedir. Bu durum bütün illerimizde okul
öncesi , ilköğretim ve orta öğretim çağındaki öğrenciler arasında Tip
1 Diyabetli çocuk ve gençlerin bulunduğunu ortaya koymaktadır.
Bu nedenle kan şekerinin düşmesiyle oluşan hipoglisemi komaları-
nın önlenmesi için okullarda aşağıdaki önlemler alınması gerekli
görülmüştür.

Yatılı ve pansiyonlu okullarda ders programlarını aksatmadan
diyabetli öğrencilerin sabah, öğle, akşam, ana öğünleri ile kuşluk,
ikinci ve yatsı vakitlerinde ara öğünlerini zamanında alabilmelerini
sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

a) Tıp fakülteleri , sağlık kurum ve kuruluşları sağlık eğitim mer-
kezleri ile iş birliği yaparak öğretmen ve öğrenciler ile anne ve babalar
bilgilendirilmelidir.

b) Yönetici ve öğretmenler tarafından okullarda diyabetli öğrenci
bulunup bulunmadığı araştırılarak diyabetli öğrencilerin aileleri ile
işbirliği yapılmak sureti ile sağlık kurumlarında tedavileri izlenmeli

d) Yemek servisi bulunmayan okullarda diyabetli öğrencilerin
kendileri tarafından temin edilen yemekler ana ve ara öğünlerde yiye
bilmeleri için yer ve zaman yönünden izin verilmeli.

e) İnsülin kullanan diyabetli öğrencilerin cilt altı iğnelerini zama-
nında yapmaları sağlanmalı (www.diyabetiz.com)

Diyabetin ve komplikasyonlarının önlenmesinde fiziksel aktivite-
nin rolü büyüktür. Diyabetin belirlenmesinde ve önlenmesinde egzersiz

önemli etkiye sahiptir. Okullarda öğrencilerin sportif etkinliklere katılmaları hem sosyalleşmeleri açısından hem de sağlık açısından önem arz etmektedir. Modern yaşam tarzı toplumun büyük kesiminin günlerini sedanter bir şekilde geçirmelerine yol açmaktadır. Bu durumda yaşamın içine egzersiz eklenmesi ve bunun bir alışkanlık haline getirilmesi gerekmektedir. Türk Halkının Fiziksel Aktivite ve Egzersiz Alışkanlıkları araştırması bu konuda ulusal bir politika geliştirilmesi için ihtiyaç duyulacak temel veri ve bilgileri sağlayacaktır. Diyabetli öğrencilerin özellikle egzersize katılması gerekli önlemleri aldıktan sonra hayatlarına yaşam kalitesini yükseltmek açısından önemlidir. Nitekim yukarıda bahsedildiği üzere okul çağındaki diyabetli hastaların hayatsal tedbirleri kanunlarca garanti altına alınmıştır. Yayınlanan genelgede diyabet hastaları için kolaylıklar düzenlenmiştir.

Çocuklarda egzersiz alışkanlığının geliştirilmesi gereken ilk yer okuldur. Beden eğitiminin bir 'ders' olmaktan çıkarılıp, çocukların her gün gerçekten egzersiz yaptıkları bir zaman haline getirilmesi gerekir. Egzersizin sadece profesyonel anlamda değil sağlığı destekleyici olarak da yapılması çağımızın birçok hastalığının önlenmesinde etkin olacaktır.

Kent yaşamı içinde bireylerin egzersiz yapacak alanlara kavuşmaları bu konudaki alışkanlıkların gelişmesine yol açacaktır. Kimi belediyeler buna önem vermekte, yürüyüş ve bisiklet yolları, parklarda egzersiz alanları hazırlamaktadırlar. Bütün belediyelerin bu konuda teşvik edilmeleri ve kanunlardan faydalanarak yaptırımlar uygulanması halk sağlığı açısından yol kat etmeye neden olacaktır.

Diyabet başta olmak üzere sağlık açısından risk oluşturan hastalıkların önlenmesi açısından bireyler kurumlar yöneticiler üzerine düşen görevi toplum sağlığı için yapmalıdır. Gerekirse hükümetler bu bağlamda yaptırımlarını kullanmalıdır.

Diyabet Nedir?

Karbonhidrat metabolizmasının düzenlenmesinde etkili hormon olan insülinin sentez ve salgılanması pankreasta meydana gelir. Pankreasta dış salgı yapan epitel hücrelerinin oluşturduğu alveoller arasında, bezin kuyruk tarafında daha fazla olmak üzere yumurta biçiminde, zengin kapiller ağa sahip Langerhans adacıkları bulunur. insanda bunların sayısı 1-2 milyon kadardır (Berne ve ark 2008).

İnsanda adacıklardaki hücreler mikroskopik incelemelerde antikör ve immüno Floresan işaretleme teknikleriyle baslıca dört tipe ayrılmıştır. Bu hücre tipleri ve salgıladıkları hormonlar (Ganong 1996).

1. A hücreleri: Glukogon salgılar (bu hücrelere a ya da a2 hücreleri de denir.)
2. B hücreleri: insülin salgılar (b hücreleri)
3. D hücreleri: Somatostatin salgılar (a1 hücreleri)
4. F hücreleri: Pankreatik polipeptid salgılar (PP hücreleri)

(Ganong 1996).

Vücudun kendisi için gerekli olan insülini yeteri kadar üretememesi ve/veya var olan insülini gerektiği gibi kullanamaması sonucu ortaya çıkan ilerleyici bir metabolizma hastalığıdır. Bu hastalıkta, kandaki şeker miktarı normalden oldukça fazladır.

İnsülin, pankreas tarafından salgılanan bir hormondur. Yiyeceklerle vücudumuza karbonhidrat alırız. Karbonhidratlar barsaklarda sindirilerek glukoz (şeker) dönüştürülür. Glukoz daha sonra kan yolu ile vücuttaki bütün hücrelere taşınır. Glukozun kandan hücrelere taşınarak enerjiye dönüşümünü insülin gerçekleştirir.

Yemeklerden sonra kandaki glukoz miktarı artar. Sağlıklı kişilerde artan glukoz çok hızlı bir şekilde normal seviyelerine iner. Şeker hastalarında ise, insülin yokluğu veya azlığı nedeni ile bu işlev gerçekleşemez. Glukoz hücre içine taşınamaz ve şeker kanda birikmeye başlar (Glasgow, 2007).

Dört tip Diyabet hastalığı vardır.

- Tip I şeker hastalığı
- Tip II şeker hastalığı
- Gebelik dönemi şeker hastalığı
- Diğer

Tip I diyabet hastalığı: (insüline bağımlı şeker hastalığı) Hastalığın bu tipinde hastaların pankreasları doğuştan insülin üretemediğinden insülinin enjeksiyon (iğne) yolu ile dışarıdan alınması gerekir. Şeker hastalığı olan kişilerin %10'u bu gruptadır. 30 yaşından önce başlar.

Tip II diyabet hastalığı: İnsülin hormonu yeterli miktarda salınamaz veya gereken şekilde kullanılamaz. Şeker hastalarının %90'nı bu gruptadır. Bu hastalar genellikle şişmandırlar ve aktivite seviyeleri çok düşüktür. Ailede şeker hastalığı varsa bu durumun görülme sıklığı artar. İnsülin kullanmadan diyet yapılarak veya ağızdan alınan ilaçlar ile tedavi edilebilir. Çok ilerlemiş durumlarda insülin iğneleri kullanılabilir (Glasgow, 2007).

Gebelik dönemi şeker hastalığı: Gebelerin %2–5 'inde görülür, gebelik bitince düzelir.

Diğer: Özel genetik hastalıklar, ilaçlar, enfeksiyonlar ve bazı hastalıklar şeker hastalığı gelişimine sebep olabilir.

Diyabet Hastalığının Bulguları

- Ani kilo kayıpları,
- Duyu kayıpları ve bacaklarda karıncalanma,
- İyileşmeyen yaralar,
- Erkeklerde iktidarsızlık,
- Cinsel problemler,
- Aşırı acıkma, susama ve aşırı idrara çıkma.

Diyabet Hastalığının Kontrolü

- Takip: Kan şekeri her gün düzenli olarak takip edilmelidir.

- İlaç kullanımı: İlaçlar düzenli olarak alınmalıdır.
- Diyet: Diyetisyenlerden yardım alınmalıdır.
- Egzersiz: Fizyoterapistlerden yardım alınmalıdır.
- Stresle başa çıkma: Aşırı stres kan şekerinin artmasına sebep olur. Stresle başa çıkabilmek için gevşeme egzersizleri yapılabilir. Kişi yeni uğraşlar edinebilir veya sevdiği uğraşlarla (resim yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak vs.) rahatlayabilir (Glasgow, 2007).

İnsülin ve Etkileri

İnsülin endoplazmik retikulum ribozomlarında proinsülin olarak sentez edilir. Proinsülinde A, B ve C polipeptid zincirleri 31 aminoasitten oluşan bağlayıcı peptidle bağlı bulunmaktadır (Gökhan ve ark, 1986).

İnsülin etkisinin kimyasal mekanizması tam olarak açıklanamamıştır. Ancak hedef hücrelerin membranında ya da içinde 300.000 mol ağırlığında büyük bir reseptör protein bağlandığı bilinmektedir. İnsülinin reseptörlerine bağlanışını izleyen saniyeler içerisinde vücuttaki hücrelerin yaklaşık %80'i glikoza karşı ileri derecede geçirgen bir hal alır. Buna ek olarak hücre zarı amino asitlerin bir çoğuna ve potasyum ile fosfat iyonlarına da geçirgen hale gelir. İnsülinin daha sonra yavaş etkiler söz konusudur. Bu etkiler saatler hatta günler boyu devam edebilir. Bunlar mRNA lar üzerinden protein sentezidir (Guyton, 1996).

İnsülin bir anabolik hormondur. Karbonhidrat, yağ ve proteinlerin vücutta depolanmasını sağlar. Kan glukoz düzeyine bağlı olarak salgılanması ve eksikliğinde diyabet oluşması karbonhidrat metabolizması üzerine olan etkisini ön plana çıkarmakla beraber, yağ ve protein metabolizması için de aynı önemi taşımaktadır (Yılmaz, 1999).

İnsülinin en belirgin etkisi kan glukoz seviyesini düşürmesidir. Bu etki: Glikozun ekstrasellüler sıvılardan hücre içine alınmasını sağlayarak ve Karaciğer tarafından ekstrasellüler sıvıya daha fazla glikoz verilmesini önleyerek ortaya çıkmaktadır (Guyton, 1996).

İnsülin; karaciğer, iskelet kası, kalp kası, düz kaslar, yağ dokusu, meme bezleri, lökositler, fibroblastlar, hipofiz bezi, (muhtemelen hipotalamus) ve pankreas A hücrelerine glukozun girişini kolaylaştırır. Hipotalamus dışında beyin, böbrek tülleri, barsak mukozası, eritrositler ve B hücrelerine glikoz insülinin kolaylaştırıcı etkisi olmadan girebilir (Gökhan ve ark, 1986).

İnsülinin Kas Metabolizmasına Etkisi

Günün büyük bir bölümünde kas dokusu enerji ihtiyacı için glikoz yerine yağ asitlerine bağımlıdır. Bu durumun temel sebebi normal dinlenme halindeki kas zarının kas lifi insülinle uyarılmadığı sürece glikoza çok az geçirgen olmasıdır. Öğünler arasında salgılanan insülin miktarı (bazal salgı) önemli miktarda glikozun kas hücreleri içine girmesini sağlayamayacak kadar azdır. Ki özel durumda kaslarda büyük miktarda glikoz tüketilir (Baltacı, 2008).

1. Orta şiddette veya ağır egzersiz: Glikozun bu şekilde tüketimi büyük miktarda insülin gerektirmez. Çünkü egzersiz yapan kas lifleri anlaşılamamış bir şekilde insülin yokluğunda dahi glikoza geçirgen hal alırlar (Berne ve ark, 2008).

2. Besin alınımini izleyen dönem: Bu sürede kan glikoz yoğunluğu yüksek olup pankreas büyük miktarda insülin salgılar. Bu fazla miktarda insülin glikozun kas hücreleri içine hızla taşınmasına neden olur. Bu süre içerisinde kas hücreleri enerji kaynağı olarak glikozu tercih eder (Berne ve ark, 2008).

Eğer besin alınımından sonra kaslarda bir aktivite gösterilmiyorsa glikoz kas hücreleri içine bol miktarda taşınır ve büyük bölümü glikojen halinde depolanır. Bu depolanma sınırı yoğunluğun %2- 3'ü kadardır. Glikojen daha sonra kas tarafından enerji olarak kullanılabilir (Stehbens, 2003).

Bu depo kaslar için özellikle kısa sürede büyük enerji tüketimi için önemlidir. Ayrıca oksijen yokluğunda glikojenin glikolitik yol ile

laktik aside yıkılması birkaç dakikalık süreler içinde anaerobik enerji patlamaları bile sağlar (Berne ve ark, 2008).

İnsülin Sekresyonunun Düzenlenmesi

İnsülin sekresyonu birçok uyarıcı ve inhibitör faktörlerin etkisi altındadır. Bu faktörlerin çoğu glukoz metabolizması ya da cAMP'yi ilgilendirir. Sekresyonun normal olabilmesi için Ca^{2+} ve K^{+} düzeyleri de yeterli olmalıdır (Vander ve ark, 1997).

Egzersiz ve Diyabet

Düzenli Egzersizin Diyabete Faydaları

Egzersizin şeker hastalığı üzerine çok olumlu etkileri vardır. Egzersiz, psikolojik durumu, kalp dolaşım sistemi veya metabolizmayı etkileyebilir. Düzenli egzersiz kan şekerini düşürür ve bu da şeker hastalığının kontrolünde çok önemlidir (Kanj ve ark 1998).

1. İnsülin hassasiyetini artırır: Egzersiz daha fazla insülin üretimini sağlamaz fakat insülinin hassasiyetini artırır. Bu etki birkaç saat sürer. Bazı hastalarda 24 saat bile etkisi olabilir. Böylece, insüline bağımlı olmayan hastalarda ağızdan alınan ilaç miktarı azaltılabilir.

2. Kan şekerinin kontrolü daha kolay sağlanır: Kişi egzersiz yapmaya başladığında kan şekerini ve diyetini daha düzenli ve dikkatli takip eder. Şeker hastalığını kontrol etmenin temel anahtarı hastalığın yan etkilerini azaltmaktır.

3. Kalp damar hastalıkları riskini azaltır: Egzersiz kan basıncını ve kalp damar tıkanıklığına yol açan kolesterolü düşürür.

4. Egzersizin diğer yararları:

- Vücuttaki fazla yağları yakar; kilo vererek ideal vücut ağırlığına kavuşmanızı sağlar.

- Kaslarınızın kuvvetlenmesini sağlar.

- Kan akışını artırır.

- Enerjinizin artmasını sağlar.

- İş yapma kapasitenizi artırır.

- Dolaşımı artırır.
- Oksijen tüketiminizi artırır.
- Tekrarlı iş yapabilme becerinizi artırır.
- Kemik yoğunluğunuzu ve kuvvetinizi artırır.
- Stresinizi azaltır ve gevşemenizi sağlar.
- Endişe ve depresyonu azaltır.
- Kendinize güvenizi artırır ve kendinizi daha iyi hissetmenizi sağlar (Zinker, 1999).

Egzersiz Tip1 (insüline bağımlı) ve Tip 2 (insüline bağımlı olmayan) şeker hastalıklarında diyet ve ilaç kullanımı ile birlikte hastalığın kontrolü açısından son derece önemlidir (Kanj ve ark, 1998).

Park ve Lee (2015) 1328 Tip II diabet hastasına haftada 5 gün 30 dk orta ve düşük şiddette (aerobik) yaptırılan fiziksel aktivitenin glisemik kontrol sağladığı ve Tip II diyabetin akut ve kronik komplikasyonlarını önlemede yardımcı olduğunu bildirmektedirler.

Diyabet Hastalarında Egzersiz Yaparken Dikkat Edilecek Hususlar

- Şeker hastalığı olan kişilerde egzersiz için bazı potansiyel riskler vardır. Kullanılan ilaçların aşırı etkisi, hastalarda hipoglisemiye (kan şekerinin aşırı düşmesi) sebep olabilir.
- Şeker hastalığı olan kişilerde bu hastalığın yanı sıra kalp hastalığı da varsa egzersiz yapmadan önce ritm bozuklukları ve kalp krizi gibi problemlerin oluşmaması için doktora ve fizyoterapistle danışılmalı.
- Yaşlı olan hastalarda ağırlık kaldırma egzersizleri eklemlerde veya yumuşak dokularda hasara yol açabilir. Dikkatli olunmalıdır.
- Gözleri etkilenen hastalarda, aşırı zorlayıcı egzersizlerden kaçınılmalıdır.
- Egzersiz sırasında ayaklara özel ilgi gösterilmelidir. Yumuşak ve uygun spor ayakkabıları giyilmelidir. Ayakkabılar ayakları sıkamamalıdır. Nemi emen özel çoraplar giyilmelidir. Bunlar ayakları

darbelerden ve su toplamalarından korur. Egzersizden önce ve sonra ayaklar kontrol edilmelidir.

- Susuz kalmamak için egzersizden önce, egzersiz sırasında ve sonrasında yeteri kadar su içilmelidir.

- Tip II şeker hastalarında nöropati denilen sinir hastalığı görülebilir. Bu hastalarda sıcak veya soğuğa dayanıklılığın azalması ve pozisyona bağlı ani tansiyon düşmeleri görülebilir. Çok sıcak veya çok soğuk ortamlarda egzersiz yapılmamalıdır.

- Özellikle Tip I şeker hastalarında nefes tutularak yapılan, ağırlık kaldırma aktiviteleri kalp ve göz üzerinde olumsuz etkiler yapar. Ağırlık eğitimi düşük ağırlıkla çok tekrarlı olarak yapılmalıdır. Egzersiz sırasında nefes tutulmamalıdır.

- Diyet: Egzersizden önce, egzersiz sırasında ve sonrasında uygun beslenilmeli ve yeterli miktarda su alınmalıdır. Hasta egzersiz sırasında küçük şekerler alabilir ve su içebilir.

- İnsülin veya ilaçlar: İlaçlar düzenli kullanılmalıdır.

- Kan şekeri: Hastanın kan şekeri seviyesi 100 mg/dL'den az ise egzersize başlamadan önce küçük şekerler yenebilir.

- Egzersize başlamadan önceki ideal kan şekeri 120–180 mg/dL arasında olmalıdır. Egzersizden sonra da düzenli olarak kontrol edilmelidir.

- Egzersizden önce kan şekeri 180 mg/dL üzerinde ise hiç şeker alınmaz, kan şekeri 250 mg/dL'nin üzerinde ise, egzersiz kan şekeri kontrol altına alınana kadar ertelenebilir.

- Yatmadan hemen önce egzersiz yapılmamalıdır (Devlin ve ark, 1992).

Diyabet Hastaları Nasıl ve Hangi Tip Egzersiz Yapmalı

- Aerobik egzersizler (yürüme, bisiklete binme, koşma, merdiven çıkma, yüzme gibi) egzersizler tercih edilmekle birlikte, uygun olan hastalarda uygun ağırlıklarla yapılan egzersizlerle de kan şekeri kontrol edilebilir

- Egzersiz uygun ısınma ve soğuma sürelerini içermelidir. Isınmak için 5–10 dk süre ile daha düşük şiddetli egzersizler yapılmalıdır.
- Isınmadan sonra, asıl egzersiz dönemine geçilmelidir. Uygun egzersiz şiddeti 15–20 dk sürmelidir.
- Egzersizden sonra daha aktif bir aktiviteyi içeren soğuma dönemine geçilmelidir ve 5–10 dk. sürdürülmelidir.
- Egzersizler haftada 3–5 kez düzenli yapılmalıdır (Devlin ve ark, 1992).

Egzersiz Sırasında Hastada Kan Şekeri Aşırı Düşerse Ne Yapılmalıdır?

Egzersiz sırasında kan şekeri düşerse şu belirtiler ortaya çıkar:

- Terleme ve titreme
- Kalp çarpıntısı
- Aşırı açlık
- Solgunluk
- Göz bebeklerinin aşırı büyümesi
- Bilinç bulanıklığı
- Koordinasyon bozukluğu
- Konuşma zorluğu
- Yargı yeteneğinde kayıp
- Beklenmedik davranışlar (Praet ve ark, 2006).

Bu problemler görülürse,

- Egzersiz hemen bırakılır.
- Hızlı emilen şekerli besinler alınır: içine 3-5 şeker atılmış elma veya portakal suyu içilir.
- Şekerin emilmesi için 15 dk. dinlenilir.
- Hasta kendini iyi hissediyorsa ve kan şekeri 100 mg/dL'den fazla ise egzersize devam edebilir.
- Eğer hasta toparlanmadı ise hemen hastaneye gidilmelidir (Praet ve ark, 2006).

Yapılan çalışmalarda; Obezite ve hareketsiz yaşam tarzı, diyabetin güçlü belirleyicileri arasında olduğundan, yaşam tarzı değişiklikleri hastalığın önlenmesinde mantıklı bir yaklaşımdır. Dünyada ilk olarak 1987'den başlayarak yaşam tarzı değişikliklerinin diyabet seyrine olan etkisini en az bir yıl süre ile inceleyen dokuz klinik deney yapılmıştır. Bu deneylerin üçü, Da Qing çalışması, Finlandiya Diyabet Önleme Çalışması (FDPS) ve Diyabet Önleme Programı (DPP), yaşam tarzı değişikliklerinin diyabete geçişi azalttığını güçlü biçimde gösterecek şekilde tasarlanmış çalışmalardır.

Da Qing Bozulmuş Glukoz Toleransı ve Diyabet Çalışması; Çin'in kuzeyinde bir sanayi kenti olan Da Qing'de, 33 farklı klinikten bozulmuş glukoz toleransı görülen 577 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen bir çalışmadır. Klinikler, randomize olarak kontrol, sadece diyet, sadece egzersiz, kombine egzersiz ve diyet grupları olmak üzere 4 gruba ayrılmış ve çalışma 6 yıl sürmüştür. Sadece diyet grubunda diyabet riski %31 azalırken sadece egzersiz grubunda %46, diyet ve egzersiz kombine grubunda ise %42 oranında azalmıştır (Li ve ark, 2002). Finlandiya Diyabet Önleme Çalışması, yüksek riskli popülasyonların taranması ile bozulmuş glukoz toleransı tanısı konan 532 katılımcının ortalama 3,2 yıl süre ile izlendiği bir randomize, yaşam tarzı değişiklikleri çalışmasıdır. Bu çalışmada yaşam tarzı değişikliklerinin etkisi klasik tedavi ile karşılaştırılmıştır. Yaşam tarzı değişiklikleri (beslenme ve fiziksel aktivite) ile diyabet riskinin %58 azaltılabildiği gösterilmiştir (Tuomilehto ve ark, 2001).

Ulusal Hastalık Yüğü 2004 Raporuna göre ulusal düzeyde ölüme neden olan ilk 20 hastalık içinde diyabet toplam ölümlerin %2,2'sine neden olarak 8. sırada yer almaktadır. 30 yıllık dönemde ölüm sayılarında kadınlarda 1,3, erkeklerde 1,4 kat artış beklenmektedir. Aynı çalışmaya göre obezitenin önlenmesi yani vücut kitle indeksinin normalde tutulması ile toplumun %77'sini obeziteye bağlı olarak ortaya çıkacak diyabetten korumak olasıdır. Önlenebilecek ölüm sayıları ise diyabette 7.674'dür (UHYMP, 2004).

Ülkemizde bu konuda yapılan en iyi çalışma olan TEKHARF çalışmasında, 1997/98 ve 2002/03 taramalarında izlenen ve başlangıçta Diyabet 2020 Vizyon ve Hedefler 31 KKH tanısı bulunmayan 28 yaş ve üzerindeki 3.248 katılımcı sekiz yıl süresince ileriye dönük olarak incelenmiştir. Egzersiz sayesinde erkeklerin diyabetten, kadınların hipertansiyondan anlamlı biçimde korunduğu görülmüştür. Metabolik bozukluklar bütününde ise, egzersizin sağladığı koruma iki cinsten benzer bulunmuştur. Cinsiyet ve yaş için ayarlanan fizik aktivite, Türk yetişkinlerini yeni gelişen hipertansiyon, diyabet ve metabolik sendromdan korumaktadır. Bu korumanın, abdominal obezite ve inflamasyon sürecinin dışında esas olarak kan basıncındaki iyileşme üzerinden gerçekleştiği sonucuna varılmıştır (Onat ve ark, 2007). WHO tarafından 'Küresel Beslenme, Fiziksel Aktivite ve Sağlık Stratejisi'nin geliştirilmesi, İkinci Avrupa Beslenme Eylem Planında 'Çocukluk ve Adolesan Dönemi Obezitesi ile Mücadele'nin dört ana eylem alanı içinde yer alması, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa'da beslenme, hafif şişmanlık ve obezite ile ilişkili hastalıklar konusunda stratejiyi içeren 'Beyaz Doküman'ın hazırlanması, Avrupa Birliği 'Beslenme, Fiziksel Aktivite ve Sağlık Platformu'nun oluşturulması bu girişimlere örnek olarak gösterilebilir (www.beslenme.saglik.gov.tr).

Ülkemizde obezitenin önlenmesine yönelik en önemli girişim, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve faaliyete konan "Türkiye Obezite ile Mücadele Programı ve Ulusal Eylem Planı"dır (2008-2012). Geniş tabanlı ve multisektörel bir katılım ile hazırlanan programın amacı, ülkemizde görülme sıklığı giderek artan ve çocuklarımızı ve gençlerimizi etkileyen bu hastalıkla etkin şekilde mücadele etmek, toplumun obezite ile mücadele konusunda bilgi düzeyini artırarak, bireylerin sağlıklı beslenme ve düzenli fiziksel aktivite alışkanlığı kazanmalarını teşvik etmek ve böylece ülkemizde obezite ve obezite ile ilişkili hastalıkların (kalp-damar hastalıkları, diyabet, hipertansiyon, kas iskelet sistemi hastalıkları vb.) görülme sıklığını azaltmaktır. Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü gibi pek çok resmi

kurum ve kuruluş, Sağlık Bakanlığı'nın Genel Müdürlükleri, Daire Başkanlıkları ve 81 ilin Sağlık Müdürlükleri ile üniversitelerin ilgili birimleri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere geniş bir kesimin görüşleri alınarak hazırlanan taslağın, uygun görüldüğü takdirde Bakanlar Kurulu kararı ile Başbakanlık genelgesi olarak uygulamaya konulması planlanmaktadır (www.beslenme.saglik.gov.tr).

Ülkemizde çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları gibi pek çok kurum ve kuruluş tarafından diyabet ve risk faktörlerinin önlenmesine yönelik çeşitli programlar, projeler ve eğitim çalışmaları sürdürülmektedir. Ancak sürdürülen bu çalışmaların koordinasyon içinde olmaması ve belirli bir yol haritası dahilinde yürütülmemesi, diyabet ve risk faktörleri ile mücadelenin başarı düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizde yürütülen ve yürütülmesi planlanan tüm çalışmaların belirli bir program dahilinde gerçekleştirilmesi, ölçülebilir ve izlenebilir olması başarının anahtarı olacaktır (Diyabet 2020, Vizyon ve Hedefler).

Toplum tabanlı programlarda en çok zorlanılan uygulamalardan biri toplumun farklı kesimlerine ulaşabilmektir. Programların topluma tanıtılması ve toplum katılımının sağlanması için uygulanan aktivitelerin süre ve şiddeti değişkenlik göstermektedir. Toplum tabanlı korunma programlarının çoğu benzer bir teoriden türetilmiştir. Geliştirilmiş teoriler, davranışsal psikolojide ve sağlığı güçlendirme programlarında kullanılmıştır. Teorideki yetersizlikler, oluşturulan modellerin çoğunluğunun halkın isteğine cevap vermekte zorlanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı olumsuzluklara rağmen, ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) ve WHO toplum tabanlı korunma programlarının, toplum düzeyinde küçük etkiler elde edilse bile, toplum seviyesinde daha büyük yansımalar yapabileceğinden dolayı desteklenmesini önermektedir (KHKTTPKY, 2008).

YEREL YÖNETİMLER DİYABETTEKİ ROLÜ

Yerel yönetimlerin diyabetin gelişiminin önlenmesinde en önemli görevleri, insanların fiziksel aktivitelerinin arttırılmasına yardımcı olmalarıdır. Belediyeler; parklar, gezi alanları, bisiklet yolları, spor sahaları, yüzme havuzları inşa ederek vatandaşlara fiziksel aktivite imkanları sunmalıdır. Ülkemizde yerel yönetimlerin bu hizmetleri hangi oranda sunduğu bilinmemektedir. Belediyelerin bir diğer görevi ise gıda ile ilgili mekanların denetlenmesidir. Okul kantinleri ile ilgili çalışmalarda yerel yönetimlerin görev alabileceği düşünülmektedir. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde toplumda diyabet hastalığına dair farkındalığın artırılmasını hedefleyen çalışmalara özellikle reklam, duyuru, konferans salonu temini ile destek verebilirler (D 2020, Vizyon ve Hedefler, 2009).

Sonuç

Yapılan literatür taraması neticesinde egzersizin diyabet üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Egzersiz öncesi sonrası hatta egzersiz esnasında kan şekerinin kontrol edilmesi hasta doktor ve antrenör işbirliğinin mutlaka yapılması öngörülmektedir. Egzersiz esnasında glikozun hücreye girişinde insüline ihtiyacın olmadığı literatürlerde belirtilmektedir. Dolayısı ile egzersiz süresince kan glikozunun enerji olarak kullanıldığı düşünüldüğünde hem egzersiz süresince hem de egzersiz sonrası insüline olan ihtiyaç daha da azalacaktır. Ayrıca düzenli yapılan aerobik egzersizlerin diyabetin komplikasyonlarını önlemeye katkı sağladığı (Park ve Lee, 2015) bildirilmektedir. Nitekim diyabet hastalarında düzenli egzersizlerin insüline olan direnci azalttığı ve kan şekerinin normal referans aralığında kalmasına katkı sağladığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Kanj H, Schhneider SH, Ruderman NB. 1998. Exercise and Diabetes Mellitus in "Exercise and Sport Sciences Reviews" Volume 16, eds. Pandolf, Kent. Macmilan Publishing Co. New York.
2. Devlin JT, Horton E.S, Vranic M. 1992. Diabetes Mellitus and Exercise. eds. Smith Gordon Publishers. London.
3. Zinker BA, Nutrition and exercise in individuals with diabetes. Clinical Sports Medicine. 1999: 18(3):585–606.
4. Glasgow RE, Fisher L, Skaiff M, Mullan J, Toobert DJ. Problem solving and diabetes self-management: investigation in a large, multiracial sample. Diabetes Care. 2007 Jan;30(1):33–7
5. Praet SF, Manders RJ, Lievever AG. Influence of acute exercise on hyperglycemia in insulin-treated type 2 diabetes. Med Sci Sports Exerc. 2006 Dec;38(12):2037–44.
6. Berne RM, Levy MN, Koeppen BM, Stanton BA. Fizyoloji. 5 Baskı. Ankara: Öncü Basımevi; 2008. s.766–793.
7. Ganong WF. Tıbbi Fizyoloji. İstanbul: Melisa Matbaacılık, Baris Kitabevi; 1996. s.411–436.
8. Stehbens WE. Oxidative stress, toxic hepatitis, and antioxidants with particular emphasis on zinc. Experimental and molecular pathology 2003; 75: 265–276.
9. Gökhan N, Çavusoglu H, Kayserilioglu A. İnsan Fizyolojisi. İstanbul: Filiz Kitabevi; 1986. 2. s.1237-1257.
10. Guyton AC, Hall TE. Tıbbi Fizyoloji. 1. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Sti;1996. s.971-982.
11. Yılmaz B. Hormonlar ve Üreme Fizyolojisi. Ankara: Feryal Matbaacılık; 1999. s.257–297.
12. Baltacı AK. Fizyoloji Ders Notları. Konya: SÜ Meram Tıp Fak Dek; 2008. s.91-98.
13. Vander AJ, Sherman JH, Luciano DS. İnsan Fizyolojisi. İstanbul: Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı, 1997: s. 271-299.
14. Park JH, Lee YE, Effect of Exercise on Glycemic Control in Type 2 diabetes mellitus in Koreans the fifth Korea National Health and Nutrition Examination Survey, L.Phys The Sci.2015 Now;27 (11):3559-3564.
15. <http://www.diyabetiz.com/diyabetli-bireylerin-sosyal-problemleri-ve-sosyal-guvenlik-haklari.html> (Erişim tarihi 11.02.2016)
16. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, 2003.

17. Li G, Hu Y, Yang W, et al. Effects of insulin resistance and insulin secretion on the efficacy of interventions to retard development of type 2 diabetes mellitus: the DA Qing IGT and Diabetes Study Diabetes Res Clin Pract 2002; 58:193-200.
18. Tuomilehto J, Lindstrom J, Eriksson JG, et al. Prevention of type 2 diabetes mellitus by changes in lifestyle among subjects with impaired glucose tolerance. N Engl J Med 2001; 344:1343-1350.
19. T.C. Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzısıhha Mektebi Müdürlüğü ve Başkent Üniversitesi. Ulusal Hastalık Yüğü ve Maliyet-Etkililik Projesi, Hastalık Yüğü Final Raporu. Aralık 2004.
20. Onat A, Hergenç G, Küçükdurmaz Z, Bulur S, Kaya Z, Günay C. Fizik aktivitenin Türk yetişkinlerini metabolik bozukluklardan koruduğuna ilişkin ileriye dönük kanıt. Prospective evidence for physical activity protecting Turkish adults from metabolic disorders. Türk Kardiyol Dern Arşivi–Arch Turk Soc Cardiol 2007;35(8):467-474 467.
21. T.C. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanlığı <http://www.beslenme.saglik.gov.tr/index.php?pid=59&mNewsDetail=5>
22. Kardiyovasküler Hastalıklardan Korunmada Toplum Tabanlı Koruma Projelerinin Yeri.[Place of the Community-Based Protection Projects in Preventing the Cardiovascular Diseases] Selma Metintaş, İnci Arıkan. TAF Prev Med Bull. 2008; 7(4):357-362
23. Diyabet 2020 Vizyon ve Hedefler, 'Türkiye'de Diyabette Mevcut Durum ve Hasta Bakım, İzlem ve Tedavi Kalitesindeki Sorunlar Çalıştayı'na (11-12 Eylül 2009, Bodrum)

ÇOCUKLARDA HAREKET EGİTİMİ VE ÖNEMİ

Doç. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI*

Dr. Arş. Gör. Özgür GÜL**

Doç. Dr. Oktay ÇAKMAKÇI***

Doç. Dr. Fatma ARSLAN****

- * Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Spor Sağlık
Anabilimdalı.
- ** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden
Eğitimi Öğretmenliği Bölümü.
- *** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden
Eğitimi Öğretmenliği Bölümü.
- **** Necmettin Erbakan Üniversitesi Turizm Fakültesi
Rekreasyon Yönetimi Bölümü.

GİRİŞ

İnsan gelişim sürecinin en önemli evresi olan çocukluk döneminde 'hareket' bir çocuk için en büyük ihtiyaçtır. Bu evrede oyun ve spor gibi faaliyetler hareketi desteklemektedir. Oyun oynamak ve spor yapmak çocuklar için en büyük haktır. Her çocuk bu haklardan yararlanmalıdır. Bu haklar için; "1977 yılında açıklanan 'Çocuk Oyun Hakları Malta Deklarasyonu'nun da oyunun beslenme ve eğitim yanında her çocuğun gelişimi için yaşamsal önem taşıdığı vurgulanmıştır. Türkiye 1990 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. 1994 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde sözleşme onaylanmış ve 1995 yılı başında Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Anayasamızın 90. maddesi uyarınca adı geçen sözleşmeye uyulması zorunlu bir hukuk kuralına dönüşmüştür. Bütün bu bilimsel ve hukuki gelişmeler ışığında Türkiye'ye baktığımızda 0-18 yaş diliminde yaklaşık 20 milyon bireyle karşılaşırız. Bunların çok büyük bir bölümünün Spor Hakkı'ndan yararlanmadığı da bir gerçektir. Türkiye'nin geleceğini oluşturan çocuklarımız karşısında sorumluluklarımız bulunmaktadır. Bu sorumlulukların en önemlilerinden biri de çocuklarımızın oyun ve spor hakkıdır" (Kasap ve ark 2005).

Çocukların oyun oynama hakları uluslararası yasalar ile de güvence altına alınmış ve bu sözleşmeler Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 20 Kasım 1989 tarihinde onayladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi, ülkemizde 1995 senesinde 22184 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesinin birinci fıkrası; "Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." İfadesine yer vermektedir. Bu yasa ve sözleşmelere göre oyun, çocuklar için temel bir hak olup aileler, yerel yönetimler ve diğer yetkililer çocukların bu haklarını özgürce kullanabilmeleri

için gerekli ortam ve düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, UNICEF).

Günümüz itibarıyla bir milyardan fazla çocuk yaşamını kentlerde sürdürürken; UNICEF'in 2012 raporuna göre 2050 yılına gelindiğinde dünyadaki her 10 kişiden 7'si kentlerde ve kasabalarda olacaktır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde güvenli oyun alanları, park, bahçe vb. sosyal donatıları elinden alınan, beton binaların arasında bırakılan bir çocuk, gerçekte oyun hakkı gasp edilmiş bir çocuktur. Evde fiziksel aktiviteleri kısıtlanmış ve koşma, atlama, oynama vb. etkinlikleri sokakta veya okulda yerine getirmeyen/yeterince getiremeyen bir çocuk hak ihlali ile karşı karşıyadır (UNICEF, 2012).

UNICEF'e göre, Türkiye çocuklarının oyun oynama hakları kısıtlıdır. Zira özellikle nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentsel bölgeler gürültülü ve kirlidir; bu bölgelerde çocuklar için oyun alanları olmadığı gibi, yoğun trafik kazalara neden olmakta çocukların hareket alanı kısıtlanmaktadır. Yerel ve merkezi yönetimlerin yanlış kent planlamaları, uygunsuz imar uygulamaları nedeni ile çocukların fiziksel aktiviteleri olumsuz etkilenmekte dolaylı bir şekilde oyun hakları ellerinden alınmaktadır (Erbesler, 2014; UNICEF, 2015).

Çocuğun , bilişsel, sosyal, duygusal hatta fiziksel gelişiminde rol oynayan ve gündelik hayatında bir hayli zamanını alan oyun oynama etkinlikleri, ilköğretim okullarında dönemlik ders olarak müfredata girmeli bilinçli kullanıcılar yetiştirilmelidir. Bu durum çocukları olduğu kadar çocukların ailelerini de rahatlatacaktır.

Çocuğun en son sıkılacağı eylemin oyun oynaması olacağı kabulünden hareket eden bilim insanları, oyun ile dersi bir araya getirerek onların bilişsel, duygusal ve sosyal yetilerinin daha da artırılabilceği düşüncesindedir. Avrupa'da yapılan vaka çalışmaları oyun oynanarak işlenen derslerin çocukların yaratıcılıkları ve kavrayışları üzerinde şaşırtıcı düzeyde olumlu etkilerle sonuçlandığını ortaya koymuştur (agenda.weforum, 2013).

Çocuğun oyun hakkının temel bir hak olarak korunması ve desteklenmesi adına çalışmalar yürüten Uluslararası Oyun Derneği üç yılda bir dünya konferansları düzenlemektedir. Çocuk oyun hakkının Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları STK’lar, üniversiteler ve özel sektörün gündemine alınması amacıyla 19. IPA Dünya Oyun Konferansını Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Teknik Üniversitesi ortaklığına 20-23 Mayıs 2014 tarihlerinde Taşkışla Kampüsü’nde gerçekleştirmiştir.

Toplumların temel amaçlarından en önemlisi fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Okullarda öğrencilerin, yalnız zihinsel ve bilişsel yeteneklerine yönelik ders öğretimlerinin ele alınarak geliştirilmelerinin, sağlıklı bir toplum açısından yetersizliği bilinmektedir. Hareket eğitimi, bireyin, fiziksel, psikomotor, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimine katkı amacına yönelik organize edilmiş bedensel etkinliklerin tümü olarak ele alınabilir (Aracı 2004).

Çocuklar için hareket yaşamlarının en önemli parçasıdır. Bilindiği gibi, vücuttakien fazla değişim, büyümenin en hızlı olduğu çocukluk devresinde gerçekleşir. Bu devreyi zamanda, vücudun çevresel etkenlerden en fazla etkilendiği dönemdir. Vücuda zarar veren çevresel etkenler; yetersiz beslenme, hastalıklar, iyi olmayan sosyo psikolojik etkenler ve yetersiz fiziksel aktivitedir. Bu etkenler bir araya geldiğinde, büyüme ve gelişme yeteri kadar gerçekleşmemekte ve çocuk, yetişkinlik dönemindegenetik olarak sahip olduğu fiziksel yapıya ulaşmamaktadır. Çocuk yetişkinlikdönemine geldiğinde daha kısa boya, daha kötü dolaşım ve solunum sistemlere v.b.sahip olabilmektedir. Yetişkinlik çağında yapılan fiziksel aktivitenin, erken yaşlardayapılan fiziksel aktivitenin yerini tutmadığı ve kişinin sahip olduğu kapasiteyi sonunakadar geliştirmeye yetmediği unutulmamalıdır. Çocuğun düzenli olarak yaptığı fizikselaktivite, sağlıklı bir fiziki yapıya sahip olmasını sağlarken; ilerleyen yaşlarda fizikselyapısının bozulmasını geciktirir (Özbar ve ark. 2004).

Spor, büyüme çağındaki çocuklar için, bedensel sağlık ve fiziksel gelişme yönünden, iyi bir kişilik oluşması ve ruh sağlığı bakımından

yararlı ve gereklidir. Çocuk ve gençler açısından spor fiziksel gelişimin yanı sıra sosyal açıdan da önemlidir. Çocuk spor yoluyla, çevresini tanır, iletişim kurar, kendine öz güveni artar, toplum içerisindeki sahip olduğu yerini sağlamlaştırır. Psikolojik açıdan ise, kendini kontrol etmeyi, bir konuda konsantre olabilmeyi, iradesini kullanabilmeyi, başarıya güdülenebilmeyi öğrenir. Büyümenin hızlı olduğu dönemlerde çocuğun bedeni çok değişken bir yapıya sahip olduğundan, genç yaşlardaki fiziksel bozuklukları önlemede ve geciktirmede, spor önemli bir rol oynar (Muratlı 2003).

Okul Öncesi Dönem

Güven (1987)'e göre okulöncesi çocuklarının en belirgin özelliklerinden biri hareketli olmalarıdır. Harekete yönelik uyarı ortamının okulöncesi eğitim kurumlarında mutlaka olması gerekmektedir. Çocuklar bu çağda hareketi görerek algılar. Yaşamın ilk yıllarında, çocuğun kazandığı hareketler ileride kazanılacak hareketlerin temelini oluşturmaktadır. İlk beş yılda çocuklar büyük kaslarla ilgili kontrolü kazanırken beşinci yıldan sonra küçük kasların hareketleri önem kazanmaktadır (Arıkan ve Müniroğlu, 2002).

Spora başlamak için 5 yaş oldukça uygun bir dönemdir. Ancak bu dönem çocuğun oyuna olan gereksinimi üst seviyelerde olduğu için oyun ağırlığı daha belirgin sportif faaliyetler içeren oyunlar seçilmelidir. Aşırı yorgunluk bitkinlik yapacak yada neden olacak çalışmalar ve oyunlardan uzak durulmalı aksi halde bedensel gelişim kadar ruhsal ve zihinsel gelişimi de olumsuz yönde etkileyecektir. O yaş çocuklarda, yoğun yarışmalarsa çocuğun dengesini bozar, gelişimini tamamlamasını aksatır. O yaştaki çocuk grubunda oyun esnasında herkesin kazanabileceği yarışma türleri destekleyici ve cesaretlendirici olmaktadır. Bu yaşlardaki kırgınlıkların kalıntıları çocukların ileriki dönemdeki yaşlara aktarılacağından özellikle bu tür ortamlarda olayın çözümlenip o süreçte telafi edilerek bağılıkların kopmaması ve

kırgınlık ortamının ortadan kaldırılması gerekmektedir (Günay ve Cicioğlu 2001).

Çocukların önce büyük kasları, daha sonra küçük kasları gelişir ve işlerlik kazanır. Büyük kas becerileri; yürüme, koşma, tırmanma, pedal çevirme, itme, çekme işlemlerini gerçekleştirmeye yarayanlardır. Bu hareketleri en kolay yapan çocuklar yaşlıları arasında lider olarak sevilen çocuklardır (Kağıtçıbaşı, 1983).

5 yaşından sonra özellikle 6 yaşında çocukların hareket temposunda bir artış olduğu gözlenebilmektedir. Reaksiyon çabukluğu da okul öncesi dönemde kuvvetli bir artış gösterir. Özellikle de topu yakalama ya da topa göre hareket geliştirme becerilerinde önemli bir artış gözlemlenmektedir. Buna rağmen 6 yaş sonrası reaksiyon özelliği ve kısa mesafe koşularında adım frekansı düzeyi düşüktür. Yeni yapılan araştırmalara göre ise, 7–8 yaşlarında dayanıklılık özelliğinin geliştirilebileceği yönündedir (Dursun 2004).

Okul Çağı; 6/7–10 Yaş Arası

Bu dönemin en belirgin özelliği, duyu ve motor sistemin daha büyük organizasyona doğru ilerlemesi, boy ve ağırlıktaki artışın sabit ve yavaş olmasıdır. Bu yıllarda beden yapısındaki gelişme oldukça azdır. Bu dönem kızlarda 12, erkeklerde 13 yaş dolaylarında meydana gelen ergenlik büyümesine kadar devam eder. Bu yılların en önemli özelliği, her ne kadar büyüme sabit ve yavaş olarak bilinse de, çocuk, oyun vespor performansında gittikçe daha olgun düzeye ulaşır ve becerileri hızla öğrenir. Ağırlık ve boyda meydana gelen yavaş büyüme, çocuğa vücuduna alışması için fırsat verir (Özer 1998).

Kemik ve doku gelişimindeki, yakın ilişki ve ölçülerde meydana gelen değişim, motor işlemlerin daha yüksek düzeyde başarılmasında önemli bir etmendir. Kız ve erkeklerde büyüme modelleri arasındaki farklılıklar en düşük düzeydedir. Kol ve bacaklardaki uzama, gövdeden daha hızlıdır. Erkekler çocukluk dönemi boyunca kızlardan daha ağır ve daha uzun kol ve bacağına sahip olma eğimindedirler. Kızların

isekalça genişliği daha fazladır. Ergenlik öncesine kadar kız ve erkek çocuklar arasındaağırlık ve fizik yönünden küçük farklılıklar vardır. Bu nedenle kız ve erkeklerin cinsiyetfarkıgözetmeksizin aktivitelere birlikte katılması tavsiye edilmektedir (Özer 1998).

Kızlar ergenliğe daha erken girdiği için erkeklerden daha uzundur- lar. Erkekler14 yaşcivarında kızlarıyakalar ve geçerler. Aynızamanda 12–14 yaşlarıarasında kızlarerekeklerden daha ağır olma eğilimindedir. Fakat bu yaştan sonra erkekler kızlarıyakalarve geçerler. Kas kütlele- rinde 1/4 oranında artışgörülür (Özer 1998).

Bu dönemde çocuğun algısal yetenekleri gelişir. Duyu, motor organlar gittikçeartan uyumla çalışır. Böylece de bu dönem sonunda çocuk karmaşık sayısız beceribaşarabilir. Çocuğun motor modellerin maksimum düzeyde olgunlaşması içindenemeler yapmasışarttır. Bu dönemde başarısızlığa uğrar ise başarabilmesi için gereklialgısal ve motor bilgi kazandırmak amacıyla birçok bireysel önlem alınabilir; uygulamafırsatıyaratma, öğretme ve destekleme gibi (Özer 1998).

Puberte Dönemi

Ruhsal alanda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı, hızlıbüyüme ve olgunlaşmadönemidir. Genç, bir taraftan bedensel büyümenin ve hormonların hızlıaktivitesi gibi içfaktörlerin, diğer taraftan okul performansının yüksek olması, iyi evlat olmadoğrultusundaki beklen- tiler gibi dışbaskılara hazırlıksız yakalanmıştır. Aslında budönemde bedensel büyüme artarken, ruhsal olgunlaşma duraklama göstermek- tedir (Özer 1998).

Çocuklarda Hareket Eğitimi

Hareket eğitimi, çocuğun problem çözme yeteneğini geliştirmesi ve kendi benliğini ifade etmesi için yeni yollar ve yaratıcı çözümler aramasına yardım eder. Hareket eğitimi, hareketin keşfedilmesi ve üretilmesi olarak tanımlanabilir. Dikkat etme, düşünceyi bir noktada toplama gibi temel hareketleri geliştirmek için kullanılır. Çocuklara

duygusal ve sosyal kazançlar sağlar. İyi planlanmış bir hareket eğitimi çocuğun, diğer çocukların farkına varmasına yardımcı olur ve onlarla uyum içinde hareket etme ve işbirliği kurma yeteneğini geliştirir (Özer ve Özer, 2005).

Bilir (1993)'e göre 6 yaşına gelen bir çocukta gövde, kol ve bacak hareketleri uyum içindedir. Kol uzantısı, eğilme ve gövde bükme kolay bir hareket halinde yapılır. Kol hareketlerinde hızlı ve dengelidir. Kendilerine 1m kadar uzaktan atılan topu tek elle tutabilir. Yine bu yaşlarda çoğu çocuk top atma becerisini başarır. Doğal olarak bu beceride topun büyüklüğü, atma yöntemi ve topun kat ettiği uzaklığı etkiler. Önce iki elle tutarak top atma sonra tek el tutarak top atmaya dönüşür. Top yakalamada kız çocuklar erkek çocuklara göre daha başarılıdır. Top yakalamada çocuklar bazı aşamalar gösterir; Önce çocuk topu yakalamak için tüm bedenini kullanır, sonra yalnızca kollarını, en son aşamada ise ellerin ya da tek elin kullanılmasını öğrenir (Altınkök, 2006).

Çocuk büyüdükçe hareketliliği azalır, daha çok zihinsel becerilerle bedeninin uyum içinde çalıştığı oyunlara yönelir. 6 yaşındaki çocuk kaybetmekten hiç hoşlanmadığı halde, sürekli olarak yarışmalı, çekişmeli oyunları tercih eder.

Hareket Eğitimi, insanın büyüme, gelişme ve davranış şekline göre seçilen fiziksel aktivitelerin harekete dayalı olarak yapıldığı bir eğitim şekli olarak tanımlanır (İnal 2003).

Hareket Eğitiminin Gelişimdeki Rolü

Gabbord 1996, PayneandIsaacs 2005, Gallahue and Ozmun 2006; gelişim için zaman içerisinde bireyin yaşadığı nitel ve nicel değişimleri kapsamaktadır diyerek gelişimi üç temel özelliklikle açıklamaktadırlar. İlk özellik olarak, gelişimi fonksiyonel kapasitede meydana gelen sürekli değişimler olarak görmektedirler. Yaşayan organizmalar sürekli bir gelişim içerisinde ancak bu gelişim zaman zaman gözle görülebildiği gibi bazı dönemlerde gözle görülemeyebilmektedir. İkinci

olarak gelişimi yaş ile ilişkili fakat bağımlı olmayan bir süreç olarak belirtmişlerdir. Yaş büyüdükçe gelişim ilerleme kaydeder. Bununla beraber farklı zamanlar da gelişim hızlı veya yavaş olabilir ve gelişim hızı aynı yaş grubundaki kişiler arasında farklılık gösterebilir. Kişiler yaşlarına göre aynı gelişim hızını göstermeyebilirler. Gelişimin üçüncü özelliği ise değişimlerin ardışık olarak meydana gelmesidir. Bir adım, sonraki adıma basamak olur ve bu gelişim sırası tersine çevrilemez. Değişimler bireyin kişilerle ve çevresiyle olan etkileşimlerinin sonucudur. Bireyler daha önceden bilinen bir gelişim çizgisini takip ederler ancak gelişimin sonucu her zaman kişiler arasında farklılık gösterir. Olgunlaşma en üst seviyeye ulaşsa bile gelişim devam eder. Kısacası gelişim fiziksel büyüme ve olgunlaşmayı içine alan, döllenme ile başlayan ve ölüme kadar devam eden, düzenli, uyumlu, sürekli ve ileriye dönük bir süreçtir (Mülazımoğlu Ballı, 2006).

384

Hareket eğitiminin birinci derecede katkısı bedensel gelişim üzerinedir. Bunun yanında duygusal, sosyal ve bilişsel gelişiminde katkıda bulunur (Çamlıyer 1988). Hareket eğitimin bedensel olarak gelişim alanları motor beceri, fiziksel uygunluk, motorik özelliklerdir. Motor beceri temel hareketleri uygulayabilme, fiziksel uygunluk fiziksel olarak formda olma, motorik özellikler ise bazı kondisyonel özelliklerin gelişimini içerir. Hareket eğitiminin duygusal, sosyal, bilişsel olarak gelişimdeki rolü kendine güven ve kendini gerçekleştirme, aktif beden aktif beyin ve 'ben' duygusu yerine 'biz' duygusunu kazandırması olarak örneklendirilebilir (Muratlı ve Şahin 2007).

Hareket eğitimi ve spor dersleri ile, öğrencilerin hayatları boyunca severek ve isteyerek spor yapma alışkanlıklarını kazanmaları, branşa yönelik yeteneği olanların ise, branşlara yönlendirilerek yetiştirilmeleri sağlanır.

Hareket Eğitiminin Motor Gelişimdeki Rolü

Motor gelişim, harekete ilişkin davranışlardaki değişiklikler yoluyla ortaya çıkar.Genel olarak vücut kontrolü ve vücut koordinasyonu

demektir. Koşma, sıçrama, tırmanma, yakalama, takla atma vb. temel hareketlerin esasını oluşturur.

Becerilerin geliştirilmesi hareket eğitimi programlarının temelini oluşturur. Ancak bu yol ile bireyin bir bütün olarak gelişimine katkıda bulunulabilir. Kazanılan beceriler sonunda birey, etkinliklere katılmaktan hoşlanacak ve gruba uyumu kolaylaşacaktır. Bireyin kazandığı beceriler, serbest zamanların değerlendirilmesi açısından da önem taşır. Beceriler, serbest zamanların nasıl kullanılacağını ve bireyin yaşam biçimini belirler (Aracı 2004).

ÇOCUK ve GENÇLERDE MOTORİK ÖZELLİKLER

1. Kuvvet Gelişimi

Hettinger'e göre 11 yaşından itibaren, Martin'e göre ise 10 yaşından itibaren cinsiyet farklılıklarının görülmeye başlamasıyla hızlanan kuvvet gelişimi, 13-14 yaşlarında büyük bir gelişim oranına erişir. Kuvvet yaşla birlikte; boy, kilo, iskelet sistemindeki kaldıraçlar oranındaki ve bütün vücudun kas kütesindeki artışına bağlı olarak artan kuvvetli çocuğun gelişim dönemlerine bağlı olarak ele alırsak, (Muratlı, 1997)

a- Okul öncesi çağı: Bu dönemde kuvvet özellikleri antrene edilemez.

b- ilkokul çağı (Birinci dönem): 7-10 yaş arasındır. Kız ve erkeklerde bu çağda kuvvet özellikleri; genel kuvvet ve kuvvet dayanıklılığı halen antrene edilemez. Ancak çabuk kuvvetin arttığı görülebilir.

c- ilkokul çağı (ikinci dönem): Kızlarda 10-12, erkeklerde 10-13 yaşları arasındadır. Cinsiyet farklılıkları belirginleşir. Kuvvet özellikleri, maksimal kuvvetin artışı oldukça azdır, bu nedenle uygulanan yük (kuvvet oranı dikkatli seçilmelidir. Sürat parçalarının artması dolayısı ile çabuk kuvveti arttırılması mümkündür. Uygun antrenmanlar ile, kuvvet dayanıklılığın gelişimi ile doğru orantılıdır. Bu nedenle de oldukça azdır. Maksimal kuvvet seviyelerinde cinsiyete özgü farklılıklar mevcuttur.

d- Birinci ergenlik çağı: Bütün kuvvet Özelliklerinin gelişimi cinsiyet farklılıklarına göre oluşur. Bayanların kuvvet oranı erkeklerin kuvvet oranının $\frac{2}{3}$ 'dir. 14-15 yaşlarında iki cins arasında kuvvet farkı büyüktür. Kuvvetin antrene edilebilmesi kuvvet gelişimi ile doğru orantılıdır, uygun kuvvet çalışmaları yapıldığı takdirde 12-14 yaşlarından itibaren maksimal kuvvet ve bununla doğru orantılı olarak kuvvet dayanıklılığında artış meydana gelir.

e- İkinci buluş çağı: Bu dönemde genç erkeklerde en yüksek ve çok hızlı bir şekilde kuvvet artışları oluşur. Yük / kuvvet oranı da genç erkeklerde daha iyi duruma gelmiştir. Uygun uyarılar olduğu halde kuvvet dayanıklılığı da maksimal kuvvete uygun olarak gelişir. Genç bayanlarda kuvvet gelişimi bu dönemin özelliklerinden dolayı çok azdır, hatta kuvvet dayanıklılığı durgunlaşmaktadır (Dündar, 1996).

Maksimal Kuvvet

Kızlarda 12-14, erkeklerde ise 14-16 yaşlarında maksimal kuvvet antrenmanlarına başlanılmaktadır (Dündar, 1996). 10-13 yaşları arasında gelişim, önceki döneme göre daha az olurken, 13-14 yaşlarında yeniden hız kazanır. Kızlar ise maksimal kuvvet gelişimini 14 yaş dolaylarında tamamlarlar ve ancak sistemli antrenman sonucu, bu değeri aşarlar. Ergenlik döneminde ise kız ve erkekler maksimal kuvvette belirgin şekilde ayrılırlar (Muratlı, 1997).

Çabuk Kuvvet

Çabuk kuvvette kızlarda 10-12, erkeklerde de 10-12 yaşlarında antrenmanlara başlanılır. Çabuk kuvvette, erkek ve kızlarda eşit düzeyde ve sürekli bir artış 11-12 yaşa kadar görülür ve daha sonra verim düzeylerinde bir farklılaşma görülür. Kızlarda 13 yaşlarında gelişime bağlı kuvvet artışı sonlanın 14-15 yaşlarında iki cins arasında kuvvet farkı büyüktür (May, 1996). Çabuk kuvvetteki gelişim 7 yaşında başlayarak 11-13 yaşlara kadar kız çocuklarda uzar. Kız

çocuklarda-bu gelişim 7-10 yaşlarında toplam gelişimin %71.1'ini oluşturmaktadır (Doğan ve Altay, 1996).

Çabuk kuvvet, maksimal kuvvet ile paralel gelişmez. Kızlarda 13-14 yaşlarında gelişimi maksimuma ulaşmasına rağmen, erkeklerde daha uzun süre devam eder (Muratlı, 1997).

Kuvvette Devamlılık

Kuvvette devamlılık antrenmanlarına kızlarda 12-14 erkeklerde 14-16 yaşlarında başlanmalıdır (Dündar, 1996).

Çabuk kuvvette devamlılıkta tüm çocukluk süresince pozitif gelişme görülüyor. 10 yaşından sonra erkek çocuklar çok az bir üstünlük sağlıyorlar. 13 yaşından sonra kızlarda bu kuvvet türünde gelişme olmaz (Kendi en yüksek değerine 12 yaşında erişir). Erkeklerde ise kuvvet gelişimi devam eder (Muratlı, 1997).

Kuvvette devamlılık için kızlarda 8-15 yaşlarında kol kaslarında, gelişime bağlı olarak 11-14 yaşlarında baldır kaslarında belirgin bir artış olmaktadır 13-14 yaşlarında (statik) kuvvette devamlılıkta kızlarda bir yavaşlama görülür (Doğan ve Altay, 1995)

2. Sürat

Sürat özelliği, kişinin anaerobik kapasitesine, kas kuvvetine, reaksiyon zamanına ve koordinasyonuna bağlıdır. Bu nedenle, sayılan bu noktaların olgunlaşma ile doğrudan ilgileri olması, süratin de ilerleyen yaşla gelişmesine neden olmaktadır. En yüksek değerler, normal olarak 20-30 yaşları arasında elde edilmektedir. Koşu hızı erkek çocuklarda 5 yaşından 17 yaşına kadar doğrusal olarak gelişir. Kızların koşu hızı 11-12 yaşına kadar gelişir. Sonra 17 yaşına kadar hafifçe değişim gösterir. Performans 5-8 yaşları arasında önemli derecede ilerler ve sonra daha az gelişmeye devam eder. Kızlarda 14 erkeklerde 18 yaşa kadar sabittir. Koşu hızında cinsiyet farklılığı 5-8 yaş arasında çok belirgin değildir. 9 yaş civarı ve ergenlik dönemine doğru daha iyi belirtmeye başlar ve ergenlik dönemi boyunca devam eder (Sevim 2002).

3. Esneklik

Esneklik; bir ya da daha fazla eklemden hareketleri istemli olarak, mümkün olduğunca geniş bir açı içerisinde yapabilmek yeteneğidir (Muratlı 2003).

Çocukların esneklik yetenekleri 5 yaştan 8 yaşa kadar sabit olduğu bilinmektedir. 12-13 yaşlarında en uç noktaya ulaşarak yaşla birlikte azalmaya başlar. Kızlar tüm yaşlarda erkeklerden daha esnektirler (Muratlı 2003)

Esnekliği Etkileyen Faktörler

Çocuklarda esnekliği etkileyen faktörleri sıralayacak olursak sırasıyla,

- Eklem yapıları (anatomik ve biomekanik özellikler)
- Kasların yapısal özelliği
- Nörofizyolojik koşullar (kapsül kütlesi, kapsül ve kirişlerin esnekliği, kas içi ve kaslar arası koordinasyon) esnekliğin yaşa bağlı gelişmişlik düzeyi
- Antrenman düzeyi, psikolojik durumu
- Yorgunluk ve ısınma (Muratlı 2003).

4. Dayanıklılık

Dayanıklılık çocuklarda çok erken yaşlarda gözlenebilen bir özelliktir. Çocukların, "steadystate" dediğimiz, oksijen borcunun oluşmadığı sisteminin her hangi bir stres altında bulunmadığı ortamda uzun süreli bir dayanıklılık gösterdikleri görülmektedir. Özellikle, çalışmanın şiddetinde değişkenlik gösterdiği ve iyi motive oldukları koşma, sıçrama ve tırmanma gibi oyunlarda hemen hemen hiç ara vermeden çalışabildikleri gözlenmiştir. Bu çalışma tempolarına yetişkin sporcuların bile dayanamadıkları yapılan gözlemlerden biridir (Sevim 2002).

Dayanıklılık açısından çocuklarda en hassas yaş devreleri her iki cinsiyette 4 ve 13 yaştan sonra rastlar. Çocuklarda dayanıklılık için en

duyarlı yaş dönemleri erkeklerde 14-15 yaşlar kızlarda 13. Yaşlardır (Sevim 2002).

Çocuklarda Fizyolojik Değişimler

Kas Gelişimi

Kafatasının yüz kısmı hariç, kafa kemiği, köprücük kemiği, gövdenin bütün kemikleri, el ve ayak kemikleri ilk çocukluk döneminde kıkırdaktan oluşur. İskeletin kemikleşme süreci, bireyin büyümesinin sonunu belirten 22-28 yaşları arasında tamamlanır. Özellikle bu dönemlerde çocukların hastalanma ve iyileşme dönemlerinde kullandıkları ya da tedavi gördükleri dönemdeki ilaçların yaştan ve gelişimin özelliğine uygun kullanıltılmalıdır(Günay ve Cicioğlu 2001).

Doğumdan adolesan döneme kadar kilo ile birlikte kas kitlesinde de önemli bir artış gözlenir. Çocuk ve gençlerde kas kuvveti, yaşla birlikte belirgin bir şekilde artar. 8 yaşlarında kas vücut ağırlığının % 27'sini oluştururken, kas kasılma kuvveti hala düşük olduğu görülmektedir. Bu konuda hızlı gelişme 12 yaşlarında başlar ve 15 yaşında kas vücut ağırlığının % 32'sini oluşturur (Sevim 2002).

Kalp-Solunum Sistemi

Kalbin büyümesi altı yaşına kadar çok hızlıdır. Kalp atış hızı da giderek azalır ve ilkokula başlama yaşına doğru yetişkininkine benzer hale gelir. Solum sisteminin özellikle de akciğerlerin gelişimi bu dönemde oldukça yavaştır. Ancak ergenlikdöneminde birden hızlanma görülür (Senemoglu, 2001).

Çocuk ile erişkinlerin kalp hacimlerinin vücut ağırlığına oranı karşılaştırıldığında önemli bir fark olmadığı görülmektedir. Dinlenme halindeki kalp atım sayısı ise çocuklarda daha fazladır. Kalp-solunum sistemi çalışan kasa ne kadar fazla oksijen taşırsa, kişinin kalp-solunum verimliliği o derece büyüktür. Yüklenmelerde çocukların ve yetişkinlerin dolaşım ve solunum tepkileri nitelik olarak benzerdir fakat nicelik olarak farklar bulunmaktadır (Kalyon 2000).

Çocuklarda 1 kasılmada pompaladığı kan miktarı ve bir dakikada pompalayabildiği kan miktarı yaşla ters orantıdadır. Bu nedenle, dinlenme halinde çocuklarda dolaşım sistemi, yetişkinlere oranla daha çok çalışarak, vücudun gereksinimlerini karşılamak zorundadır (Kalyon 2000).

Bir başka deyişle; yaş ilerledikçe, kalp daha kuvvetli bir kasa dönüşürken, aynı zamanda daha etkili bir organ olmaktadır. 9-13 yaşlarında genç sporcular, her kalp atımında yetişkinlerin aldığı oksijenin 1/3'ü ile 1/1'sine yakın oksijen alabilirler. Aradaki bu fark, yaşın ilerlemesi ile azalır. Ancak 16-18 yaşında bile, aynı iş yüküne, yetişkinlerden daha yüksek kalp atımı ile cevap verebilirler (Kalyon 2000).

Submaksimal ve maksimal yüklenmelerde çocukların kalp atım hacminin düşük oluşu hemodinamik bir özelliktir. Çocuğun kalp atım frekansının yüksek olmasına rağmen kardiyak veriminin yetişkinlerden daha az olduğu görülüyor. Bu tepki küçük çocuklarda daha belirgindir. Yüklenmeler sırasında çocukların sık nefes alıp vermeleri, organlarının yetişkinlere göre daha az ekonomik çalışmasından kaynaklanır (Kalyon 2000).

Çocuklarda Enerji Sistemi

Çocuk ve gençlerde, oksijen rezervlerinin yetişkinlere göre daha az olması nedeniyle maksimal oksijen ve karbonhidrat (glikoz) kullanımına dayalı çalışmalarda, yetişkinler düzeyinde performans gösteremezler. Çocuklarda hemoglobinin, yetişkinlere oranla daha azdır ve bu nedenle oksijen, iyi ve yeterli bir şekilde taşınamaz. Yapılan gözlemler, 8-12 yaşlarında çocukların 60ml/kg dakika oksijen kullanım kapasitesine sahip olabildiklerini göstermiştir ki; bu değer yetişkin, iyi düzeydeki sporcularda özellikle orta mesafe koşucularında gözlemlenmektedir (Sevim 2002).

Sonuç olarak, Hareket, sadece benliğin bir görüntüsü değil aynı zamanda bilincin gelişmesinde de kaçınılmaz bir etkidir. Benliği dış gerçekle açık seçik ilişkilendiren araç, hareketten başka bir şey değildir.

Çocuk hareket ederek büyüdüğü için, beden hareketi ona alacağı besin kadar gereklidir. Bu bakımdan onun koşmasına, tırmanmasına, zıplamasına, atlamasına uygun bir ortam hazırlamak ve bunları yapabilmesi için çocuğa izin vermek zorunlu görünmektedir. Gerek evde gerekse okulda çocuğu zorla hareketsiz bırakmak ailenin ve okulun yaptığı en büyük hatalardan biridir. Oysa biyolojik bir anlam taşıyan hareket, doğal bir istektir (Smith 1986).

İyi organize edilmiş hareket aktivite programları pek çok yönden çocuklara faydalıdır. Fiziksel yeteneklerin gelişimi bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişime katkıda bulunur. Hareket becerileri; çocukların, kendine güvenlerini geliştirmesine ve rekreasyonel oyun ve aktivitelerde başarılı bir şekilde bulunmasına ve fiziksel olarak sağlıklı olmasına olanak tanır (Kuru 2000).

Çocukların hareketli bir yaşam tarzını geliştirebilmeleri ve sağlıklı bir gelişim gösterebilmeleri, gelişim özelliklerine uygun, çok iyi hazırlanmış eğitim programları ile mümkün olabilir. Bu programlar içerisinde tüm gelişime olumlu etkileri birçok araştırma ile kanıtlanan hareket eğitimi ve fiziksel aktivitelere yeterli düzeyde yer verilmelidir. Çocuklarda hareket eğitimi, fiziksel aktivite ve sporun amacı kardio-vasküler dayanıklılığı, nöromüsküler koordinasyonu, kas kuvvetini, esnekliği, motor performansı geliştirme olmalıdır. Hareket eğitimi, çocukların kaslarını, kalp-kan dolaşımını, solunum sistemini ve motor gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Çocuklar için sportif aktiviteler, fiziksel gelişimin yanı sıra sosyalaşmadan da önemlidir. Çocuklar spor aktiviteleri yoluyla, çevresini tanır, iletişim kurar, kendine olan özgüveni artır. Psikolojik açıdan ise kendini kontrol etme, bir konuya odaklanma, iradesini kullanabilme, başarıya güdülenme vb. gibi pek çok olumlu gelişim gösterir (Sevimay 1986). Bütün bu bilgiler ışığında görülüyor ki yaşam kalitesi yüksek, özgüvenli sağlıklı bireyler yetiştirmek için çocuğun gelişim dönemlerinde hareket eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Yaşam kalitesini yükseltmek için mutlaka hareket eğitimi doğru ve amaca uygun gerçekleştirilmesi gerekir.

KAYNAKLAR

Agenda.weforum, (2013). <https://agenda.weforum.org/2013/06/investing-in-childs-play-makes-economic-sense/>, Erişim tarihi: 02.03.2015.

Altınkök, Mustafa (2006). Temel Motor Hareketlerin Geliştirilmesini İçeren Özel Beden Eğitimi Program Tasarısının 5-6 Yaş Çocukların Temel Motor Hareketlerinin Gelişimine Etkisinin Araştırılması. İstanbul. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Spor Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Aracı H. (2004). Okullarda Beden Eğitimi, Nobel Yayınları, Ankara.

Arıkan, Tülay ve Müniroğlu, Sürhat (2002). Ankara'daki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Fiziksel Aktivite Programlarının İncelenmesi. GSGM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu yüksek lisans tezinin makalesi.

Bilir, Şule (1993). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yararları. Okul Öncesi Eğitim Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Çamlıyer Hatice (1988). Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun, Can Ofset, İzmir

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, UNICEF

Doğan, F, Altay, F. (1996). Sportif Ritmik Cimnastik. Ankara, 101-103.

Dursun, M. Z. (2004). Temel Becerileri İçeren Özel Beden Eğitimi Program Tasarısının Okulöncesi 6 Yaş Çocukların Motor Becerileri Üzerine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Dündar, U, (1996). Antrenman Teorisi. Ankara, üçüncü baskı 122-125.

Erbesler, Esat ERTAÇ, (2014). Kent Planlama ve Sosyal Politikalar. <http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/makale/2040-kent-planlama-ve-sosyal-politikalar.html>: Erişim tarihi: 10.02.2015.

Gabbard, Carl (1996). Lifelong motor development. USA (Second ed.). Brown and Benchmark Publishers, 458 s.

Gallahue, David and Ozmun, John (2006). Understanding motor development: Infants, children, adolescents, adults. New York (6th Ed). International Edition, McGraw-Hill Companies, 524 s.

Günay, M. Cicioğlu (2001). I. Spor Fizyolojisi, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

Güven, Necip (1987). Okulöncesi Dönemde Beden Eğitimi. Ankara: Nüve Matbaası.

İnal A.N. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Yayınları, Ankara.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1983). Okulöncesi Etkinlikler, Boğaziçi Üni. İdari Bilimler Araştırma ve Uygulama Enstitüsü, MEB. İstanbul

Kasap, H., Erdemli, A., Pınar, S., Kesim, Ü., Dugan, Ö., Erdemli, S. ve Gültekin, O., (2005). Çocuğun Oyun ve Spor Hakkı, UNESCO, Türkiye Milli Komisyonu, Beden Eğitimi ve Spor İhtisas Komitesi, Çalıştay, Ankara Üniversitesi.

- Kalyon, T.A. (2000).** Spor Hekimliği, 5. baskı, GATA Basımevi, Ankara, 2015.
- Kuru, E, (2000).** Beden Eğitimi ve Sporda Program Geliştirme, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara.
- Muratlı, Sedat (1997) Çocuk ve Spor.** Ankara, Kültür Matbaası, 135-167.
- Muratlı, Sedat (2003).** Çocuk ve Spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Muratlı S., Şahin G. (2007).** Çocuk ve Spor. Bağırhan Yayınevi 2. Baskı, Ankara.
- Mülazımoğlu, Ballı, Özgür (2006).** Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlilik Testinin Geçerlilik, Güvenirlik Çalışması ve Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklara Uygulanan Cimnastik Eğitim Programının Motor Gelişime Etkisinin İncelenmesi. Ankara. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Özbar N., Kayapınar F.Ç., Pınar S., Karakaş Ş. (2004).** "The Characteristics of Physical and Antropometric Development of Kindergarden Children, A Year Pilot Study", The 10th ICHPER-SD Europe Congressand The TSSA 8th International Sports Science Congress, November 17-20.
- Özer, Dilara ve Özer, Kamil, (2005).** Çocuklarda Motor Gelişim. Ankara (4. baskı). Nobel Yayın No: 327. Spor ve Sağlık Yayınları Dizi: 22.
- Özer K. (1998).** Çocuklarda Motor Gelişim 7, 11, 225-227 Antalya.
- Payne V. GregoryandIsaacs S. Larry, (2005).** Human motor development: A life spanapproach. Boston (5th ed). 497 s., McGraw-Hill.
- Senemoğlu, M. ve Genç, S. (2001).** Okul Öncesi Eğitimi, MEB. Modül 12. Ankara
- Sevim, Yaşar (2002).** Antrenman Bilgisi, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Sevimay, Dilara (1986).** Okulöncesi Çağı Çocuklarının MotorPerformanslarının İncelenmesi, Hacettepe Ü. S.B.E. Çocuk Gelişimi veEğitimi Programı Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- Smith, A. (1986).** İnsan, Beyni ve Yasamı, Çev. Ebcioglu Nejat, İnkılapKitabevi, Anka Ofset A.S., İstanbul.
- UNICEF, (2012). Dünya Çocuklarının Durumu 2012. <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/d/u/du%CC%88nya-c%CC%A7ocuklarının-durumu-2012.pdf>, Erişim tarihi: 02.02.2015.
- UNICEF (2015). <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=33>, Erişim tarihi: 02.02.2015.

BİSİKLET KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI VE BİSİKLETLİ ULAŞIM MEVZUATI

Arş. Gör. Senem ÇEYİZ*
Doç. Dr. Oğuz ÖZBEK**

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.
** Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

Giriş

Serbest zamanları değerlendirmek, rahat ve ucuz bir ulaşım için bisiklet kullanmak, günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Bisiklet kullanımı, beden sağlığını koruma, toplumsal ilişkileri geliştirme, çevre kirliliğini önleme, enerji tasarrufu sağlama ve şehir içi trafiği rahatlatma gibi yararlar sağladığı için artık daha çok ilgi görmektedir (Huy ve diğ., 2008). Bisiklet kullanımının yaygınlaşmasını sağlamak için öncelikle bireylerin neden bisiklet kullanmaya yöneldiklerini saptamak daha sonra da bireysel nedenleri dikkate alan projeler uygulamak gerekir. Bireyleri bisiklet kullanmaya yönelten başlıca nedenler, bireyin kendisiyle rekabetini sağlaması, fiziksel aktivite olması, çevreyi korumaya duyarlılık geliştirmesi, sosyalleşmeyi sağlaması, bireyin takdir edilmesi, bireyin çevresine örnek olmasını ve daha verimli çalışabilmesini sağlamaktır (Ardahan ve Mert, 2014; Ardahan ve Lapa, 2011). Çeyiz ve Koçak'a (2015) göre, bisiklet kullanıcılarının bisiklete binme nedenleri, bisikletin ulaşım kolaylığı sağlaması, ekonomik olması, eğlenceli olması, sosyal çevre edinmeyi sağlaması, etkili bir sosyal mesaj verme aracı olması, hareketsizliği azaltması ve sağlıklı bir yaşam sağlamasıdır. Bisiklet yolları bisiklet istasyonları ve bisiklet park alanları planlanırken bireyi bisiklet kullanmaya yönelten sosyal ve ruhsal nedenler dikkate alınmalıdır.

Gelişmiş ülkelerde bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik yapılan çalışmaların enerji verimliliği, kentsel sürdürülebilirlik, hava kirliliğinin azaltılması, sağlıklı yaşam ve ilaç kullanımının azaltılması gibi konularda olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Bireyler ulaşım, spor-performans ve rekreasyonel amaçlarla bisiklet kullanmaya motive olmaktadır. Özellikle trafiğin yoğun olduğu kentlerde ulaşım amaçlı bisiklet kullanımı bireylere zaman, sağlık ve maliyet açısından oldukça büyük avantaj sağlamaktadır. "Çevreye duyarlı ulaşım politikaları ile sınırlı ve kirlletici petrol enerjisini az tüketmeye yönelik hedefler, kent içi ulaşımında bisiklet kullanımının yeniden keşfedilmesini sağlamıştır" (Mert ve Öcalır, 2010).

Bisiklet, gürültü ve hava kirliliğine neredeyse hiç sebep olmayan en sürdürülebilir günlük ulaşım türüdür. Bisiklet kullanımı, otomobil kullanmak ve park etmek için gerekli olan alanın yalnızca küçük bir kısmını gerektirir. Ayrıca; bisiklet ekonomiktir. Kullanıcılar tarafından doğrudan yapılan harcamalar ve kamu altyapı yatırımları açısından, özel araç veya toplu taşımaya göre daha az maliyetlidir (Buehler ve Pucher, 2012).

Bisiklet kullanımı sayesinde, bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinin artması ile sağlık maliyetlerinde azalma söz konusudur. Ayrıca ulaşım maliyetlerini, hava ve gürültü kirliliği, trafik kazaları, tıkanıklık ve iklim değişikliği vb. açılardan azaltır (Bauman, Rissel, Garrard, Ker, Speidel ve Fishman, 2008). Günlük ulaşım oranlarının otomobilden çok bisikletle gerçekleştirildiği Hollanda, Danimarka ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinde, karayolu yolcu taşımacılığında kişi başına düşen karbon salınımı oranının ABD'ye kıyasla daha düşük olduğu rapor edilmiştir (International Energy Agency, 2011).

Hollanda, Danimarka ve Almanya gibi bisiklet alt yapısına önem veren ülkelerde kaza ve ölüm oranları da diğer ülkelere göre oldukça düşüktür (Buehler ve Pucher, 2012). Bu ülkelerde bisiklet kullanım ve yürüyüş oranları diğer ülkelere göre daha yüksektir (Buehler ve Pucher, 2012). Bireyler, trafikte kendini güvende hissettikleri sürece daha çok bisiklet kullanmayı ve yürümeyi tercih etmektedir. Bisiklet kullanımının yaygınlaşması için öncelikle bisiklet yollarının yapılması, bisikletli ulaşım altyapısı ortamının oluşturulması gerekir (Elbeyli, 2012). Kent içi ulaşım yapılanması ve planlamasında uygulanan politikalar, sadece karayolu ulaşım sistemi olarak düşünülmüş, ulaşım motorlu araç odaklı planlanmıştır (Kaya, 2013).

Bisiklet kullanıcıları, kent trafiğindeki sorunlar, motorlu taşıt hız limitinin yüksek olması, bisiklet yollarının olmaması, yasa ve mevzuat sorunları, fiziki alt yapı sorunları ve toplu taşıma ile bütünleştirilme eksikliğini, bisiklet kullanırken karşılaştıkları sorunlar olarak belirtmişlerdir (Çeyiz ve Koçak, 2015). Bisikletin toplu taşıma ile uyumunun sağlanması, bisiklet kullanımını yaygınlaştıran uygulamaların başında

gelmektedir. Bu uygulama bisiklet kullanımını teşvik etmenin yanı sıra toplu taşımayı kullanım oranını da artırmaktadır. Birçok ülkede bisikletin toplu taşıma ile uyumlu hale getirildiği yolculuklarda, bisikletlinin gidebileceği mesafelerden daha uzak mesafelere ulaşabilmesi sağlanmaktadır. Bu nedenle toplu taşıma istasyon tasarımları; hem istasyonlarda hem de yol üzerindeki duraklarda güvenli ve rahat bisiklet olanakları sunmalıdır (Buehler ve Pucher, 2012). Toplu taşıma ile bisikletin koordinasyonunu sağlayacak uygulamalar dört ana kategoride toplanabilir. Bunlar (Pucher ve Buehler, 2009);

“1- Tren istasyonları ve otobüs duraklarında yer alan güvenli bisiklet park alanları.

2- Tren ve otobüslerin içerisinde bisikleti yerleştirebilecek alanlar.

3- Toplu taşıma duraklarına yakın yerlerde bulunan bisiklet kiralama istasyonları.

4- Toplu taşıma ile bisiklet yollarının koordinasyonunun sağlanmasıdır.”

İklim, topoğrafya ve kültür, bisiklet kullanım oranlarını etkileyen faktörler arasındadır. Ancak, sert hava koşulları ve engebeli topoğrafya bisiklet kullanımına engel olmamaktadır. Örneğin, Hollanda ve Danimarka yağışlı iklimlerine rağmen bisiklet kullanım oranları yüksek olan ülkelerdir. Benzer şekilde kışların sert geçtiği Helsinki-Finlandiya; Stockholm-İsveç; Montreal-Kanada; Minneapolis-Minnesota şehirlerinde de bisiklet kullanım oranı yüksektir (Buehler ve Pucher, 2012).

Kendini güvende hissetmemek, bisiklete binmek konusunda önemli bir caydırıcı etkindir. Bisiklete binen bireyler tarafından karşılaşılan riskler, algılanan ve gerçekte olan risk seviyeleri şeklinde incelenmiştir. Daha çok bisiklete binen bireyin olması, daha güvende olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle bireyler kendini trafikte güvende hissettiği sürece bisiklete binmeye motive olmaktadır (Bauman, Rissel, Garrard, Ker, Speidel ve Fishman, 2008).

İklim, topoğrafya, ulaşım mesafeleri, yük taşıma sorunları gibi sorunlar da, özellikle her gün bisiklet kullanmayan kadın bisiklet

kullanıcıları için engel teşkil etmektedir (Broache, 2012). Rekreatyonel amaçlı bisiklete binme oranı, ulaşım amaçlı bisiklete binme oranından daha fazladır (Daley ve Rissel, 2011). Hem bisiklet park alanı hem de işyerinde duş imkânı bulunan çalışanların bisiklet kullanım oranı, park alanı bulunan ancak duş imkânı olmayan çalışanlara göre daha fazladır. İşe otomobille gelen çalışanın ücretsiz park yeri bulabilme oranı, bisikletle gelen çalışanlara göre düşüktür (Buehler, 2012).

Günümüzde kentlerde toplu taşıma ve bisikletli ulaşım özendirilirken özel otomobil kullanımı azaltılmaya çalışılmaktadır. Çevre kirliliğini ve gürültüyü önlemek ve enerji tasarrufu sağlamak için motorsuz araçlarla ulaşım özendirilmektedir. Çevre ve enerji dostu olarak bilinen bisiklet kullanımı günümüzde daha çok tercih edilir hale gelmiştir. Motorsuz ulaşım araçlarının başında insanın ruh ve beden sağlığına olumlu etkileri bilenen ucuz, ekonomik bir araç olan bisiklet gelmektedir. Sürdürülebilir kent içi ulaşımı politikası temel unsurlarından birisi de motorsuz ulaşımıdır. Motorsuz ulaşımı gerçekleştirmenin en ucuz ve kolay yolu, bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasıdır (Cirit, 2014). Ülkemizde bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasına ilişkin politikalar kalkınma planlarında yer almıştır. 2014-2018 yılları arasında geçerli olan Onuncu Kalkınma Planında, bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasına ilişkin politikalara "Yaya ve bisiklet gibi alternatif ulaşım türlerine yönelik yatırım ve uygulamaların özendirilmesi, uygun yerleşim yer-lerinde akıllı bisiklet şebekeleri kurulması ve trafiğe kapalı yaya yolları oluşturulması, spor alanlarının, parkların, yürüyüş ve bisiklet parkurlarının geliştirilmesi" ifadeleri ile yer verilmiştir (Onuncu Kalkınma Planı, 2013). Kalkınma planları özel sektör için tavsiye, kamu sektörü için yasal zorunluluk niteliğindedir.

Yerel yönetimlerin bisikletli ulaşım öncelik vermesi ve toplumda bisiklet kültürünün oluşturulması ile bisikletli ulaşım yaygınlaşacaktır (Akay, 2006). Ülkemizde, 5393 Sayılı Belediye Kanunu belediyelere, ulaşım ve şehir içi trafik hizmetlerini yapma veya yaptırma yetkisi vermektedir (Madde 14). Belediye Kanunu'nda açık bir şekilde bisikletli ulaşımı içeren bir açıklama yer almamaktadır. Yerel yönetimler

bisikletli ulaşım ve bisiklet kullanımının yaygınlaşması için projeler uygulayabilmektedir. Örneğin Kayseri’de Kaybis, Konya’da Akıllı Bisiklet, gibi projeler hayata geçirilmiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi 500 bisiklet ve 40 noktada kurduğu bisiklet istasyonu ile akıllı bisiklet uygulamasına başlamıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından, 275 kilometre bisiklet yolu yapılmıştır. Konya’daki bisiklet sayısının 800 bin olduğu tahmin edilmektedir (Bu şehirde 800 bin kişi bisiklete biniyor, 2014). Konya’da bisiklet kullanımının yaygınlaşmasında, bu ilin topoğrafyasının bisiklet kullanımına uygun oluşu ve Büyükşehir Belediyesinin bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasına önem vermesi etkili olmuştur. Avrupa Birliği ülkelerinde bisiklet kullanımını teşvik etmek için bisiklet satışındaki bütün vergiler kaldırılmıştır. Çok sayıda Avrupa kentinde belediyeler ücretsiz bisikletleri halkın kullanımına sunmuştur (Ünal, 2015). İngiltere’de ulaştırma bakanlığı 1999’da bisikletli ulaşımı özendirmek için “Evden İşe Bisikletle” projesini uygulamaya koymuştur. 400.000 kişiye ulaşan proje, bir iş yerinde çalışan kişinin bisikleti indirimle alması ve bu indirimin işverenin ödediği vergiden düşülmesi üzerine kuruludur. Ancak işyeri çalışanı imzaladığı sözleşme gereği, işten eve ya da belli bir noktadan işine giderken bisikleti kullanmak zorundadır (Gerger, 2012).

Bisikletli Ulaşım Mevzuatı

Ülkemizde bisikletli ulaşımı düzenleyen dört ayrı mevzuat yürürlükte. Bunlar; 1) 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 2) Karayolları Trafik Kanunu Yönetmeliği, 3)Ulaşımında Enerji Verimliliğinin Artırılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 4)Şehir İçi Yollarda Bisiklet Yolları, Bisiklet İstasyonları ve Bisiklet Park Yerleri Tasarımına ve Yapımına Dair Yönetmelik’tir.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda (R. G. Tarih:18.10.1983, R. G. No:18195) bisiklet ile ilgili maddelere yer verilmiştir; Madde 3’de “Bisiklet yolu: Karayolunun, sadece bisikletlilerin kullanmalarına ayrılan kısmıdır, Bisiklet ise: Üzerinde bulunan insanın adale

gücü ile pedal veya el ile tekerleği döndürülmek suretiyle hareket eden motorsuz taşıtlardır" şeklinde tanımlanmıştır. Madde 66'da ise, bisiklet sürücülerine ile ilgili kurallara yer verilmiştir. Madde 37'de ise, bisiklet kullananların "11 yaşını bitirmiş olması, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlıklı bulunması" zorunluluğu getirilmiştir.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu Yönetmeliği'nde (R.G. Tarihi: 18.07.1997, R.G. No: 23053), bisiklet yolu ve bisiklet tanımı (Madde 3), bisiklet plakalarının ölçülerine (Madde 35), bisiklet sürücülerine ile ilgili kurallara (Madde 136) ve bisikletlerde bulunması gereken aydınlatma, sesli uyarı ve fren teçhizatına yer verilmiştir. Bu yönetmelikte, bisiklet sürücülerine ve yolcuları için, gece sürüşlerinde görünürlüklerini sağlayacak şekilde giyinme veya giysilerine reflektif işaret takma zorunluluğu getirilmiştir.

2015 yılında "Şehir İçi Yollarda Bisiklet Yolları, Bisiklet İstasyonları ve Bisiklet Park Yerleri Tasarımına ve Yapımına Dair Yönetmelik" yayınlanmıştır (R. G Tarih: 3.11.2015, R. G. No: 29521). Yönetmeliğin amacı, "şehir içi yollarda bisikletlerin ulaşım amacıyla kullanılmasını sağlamak, bisiklet yolları, bisiklet istasyonları ve bisiklet park yerlerinin planlanması, tasarlanması, yapılması ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." Yönetmelik, "şehir içi yollardaki bisiklet yolları, bisiklet istasyonları ve bisiklet park yerlerinin tasarım ve yapım kurallarını, bisiklet yollarının şehir içi yollara entegrasyonunu, bisiklet istasyon ve bisiklet park yerlerinin işletilmesini" kapsamaktadır. Bu yönetmelikte, "bisiklet yollarının genel esasları, yaya kaldırımına yapılacak bisiklet yolları, taşıt yoluna yapılacak bisiklet yolları, park ve bahçeler içerisine yapılacak bisiklet yolları, trafik güvenliği ve hız, bisiklet yolu işaretlemeleri, bisiklet yollarında geçişler, bisikletlilerin ulaşım sistemine uyumu, bisiklet istasyonları ve bisiklet park yerleri ile ilgili genel hükümler, bisiklet istasyonları ve bisiklet park yerleri ile ilgili tasarım esasları, aydınlatma, kamulaştırma ve güvenlik" konularında düzenlemelere yer verilmiştir. Şehir içi yollarda bisikletli ulaşımı düzenlemeyi amaçlayan bu yönetmelik bisiklet kullanımının yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır. Ancak ilgili

yönetmelik yayınlandıktan hemen sonra eleştiriye uğramıştır. Bisiklet toplulukları ve bisiklet dernekleri bir araya gelerek ilgili yönetmeliğin, “bisiklet ulaşımı konusunun sadece bisiklet yollarına indirgendiğini ve bisiklet planlaması, politikası, yaya ve toplu ulaşım ile bütünleştirme yaklaşım ve yöntemlerinin değerlendirilmediğini ve diğer ulaşım türlerinde yapılması gerekenlerin belirtilmeden hazırlandığını” ileri süren bir rapor hazırlamışlardır (Ertekin, Öncü, Kırımsoy, 2015). Bisiklet toplulukları ve bisiklet dernekleri, hazırladıkları rapordaki gerekçeleri ileri sürerek, söz konusu yönetmeliğin iptali için idare mahkemesine başvurmuştur.

2008 yılında yayınlanan Ulaşımında Enerji Verimliliğinin Artırılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin (R. G. Tarih: 09.06.2008, R.G. No:26901) 10. maddesinin (7) fıkrasında yer alan, “Belediyeler; kent içi ulaşım güzergâhlarının belirlenmesinde trafik akışındaki yakıt sarfiyatını öncelikle göz önünde bulundurur. Topografik yapısı uygun güzergâhlara bisiklet yolları ve bisiklet park alanları yapar” ifadesi ile belediyelere bisiklet yolları ve bisiklet park alanları yapma görevi verilmiştir.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanun Yönetmeliği, ve 2015 yılında yayınlanan Şehir İçi Yollarda Bisiklet Yolları, Bisiklet İstasyonları ve Bisiklet Park Yerleri Tasarımına ve Yapımına Dair Yönetmelik’te bisiklet sürücülerinin koruyucu başlık kullanımına ilişkin hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Her üç mevzuat düzenlemesinde bisiklet sürücülerinin koruyucu başlık (kask) kullanma zorunluluğuna ilişkin düzenleme bulunmaması büyük bir eksikliktir. Oysa koruyucu başlık kullanılmasının kazalarda sürücülerin yaralanmalarını ve ölümlerini azalttığı bilinmektedir. Motosiklet ve bisiklet kazalarında “kişisel koruyucu önlemlere hiç dikkat edilmediği, kafa travmasının bu tip kazalarda önemli bir ölüm ve yaralanma nedeni olduğu” saptanmıştır (Koçak ve diğ., 2010).

Sonuç

Bisiklet kullanımı bireylerin daha sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağladığı gibi, kent yaşamının sürdürülebilirliğine de katkı sağlamaktadır. Kentlerde yaşayan insan sayısının kırsalda yaşayanlara oranla katlanarak arttığı görülmektedir. Artan nüfusun ulaşım ihtiyacını doğayı tahrip eden yeni motorlu araç yolları yaparak karşılamak çözüm olmaktan çok sorunların artmasına sebep olacaktır. Uluslararası otomotiv şirketlerinden birinin, ürettiği araçların yarattığı sera gazı salımını, olduğundan daha düşük oranlarda göstermek için hileli yönlendirmeler yaptığının ortaya çıkması, doğaya ve yaşadığımız çevreye karşı yeterince dürüst ve sorumlu davranmadığımızın bir göstergesidir. Bu noktada bisiklet, çevreye duyarlı bir ulaşım aracı ve sürdürülebilir bir kent yaşamının vazgeçilmez unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak günü kurtarmak için yapılan planlamalar yerine uzun vadeli planlamalara ihtiyaç vardır. Bu planlama bisikletli ulaşım alt yapısına yönelik yatırımlar, bisiklet kültürünün toplumda benimsenmesi ve bisiklet kullanımının okul eğitim programlarına girmesi ile gerçekleştirilebilir. Şehir merkezlerine motorlu araç girişinin sınırlandırılması, motorlu araç park ücretlerinin yüksek tutulması, şehrin bazı bölgelerine motorlu araç girişlerinin yasaklanması gibi uygulamalar bisiklet kullanımını teşvik edebilir.

Ülkemize bakıldığında, özellikle büyük şehirlerde ulaşım, spor ya da gezi amaçlı bisiklet kullanan bireyler trafikte çoğu zaman can güvenliğini tehlikeye düşüren ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Bunun sonucunda bireyler günlük yaşamlarında bisiklet kullanmaya motive olamamaktadırlar. Gerekli altyapı çalışmalarına önem verilen şehirlerde bisiklet kullanımının arttığı görülmektedir. Sonuç olarak, bireylerin günlük yaşamlarında bisiklet kullanmalarını teşvik edecek politikaların, gerçekçi ve uygulanabilir yasa ve yönetmeliklerle birlikte ele alınması doğru olacaktır.

KAYNAKLAR

Akay, A. (2006). Ulaşımda Bisikletin Yeri Ve Ankara Bilkent Koridorunda Bisiklet Yolu Önerisi. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ardahan, F., Lapa, T.Y. (2011). Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları Ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri Ve Elde Ettikleri Faydalar. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 1327-1341.

Ardahan, F., Mert, M. (2014). Bisiklet Kullanan Bireylerin Profillerinin Belirlenmesi ve Bireyleri Bisiklet Kullanmaya Motive Eden Faktörlerin Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi, 6(2), 53-67.

Bauman, A., Rissel, C., Garrard, J., Ker, I., Speidel, R., Fishman, E. (2008). Cycling: Getting Australia Moving Barriers, Facilitators and Interventions to Get More Australian Physically Active Through Cycling. Melbourne, Australia: Department of Health and Ageing

Broache, A. (2012). Perspectives on Seattle Women's Decisions to Bike for Transportation. University of Washington/ Urban Design and Planning.

Buehler, R., Pucher, J. (2012). Walking And Cycling In Western Europe And The United States: Trends, Policies, And Lessons. TR News, 280.

Bu şehirde 800 bin kişi bisiklete biniyor. (2014). <http://www.haber7.com/guncel/haber/1210366-bu-sehirde-800-bin-kisi-bisiklete-biniyor> Erişim Tarihi: 14 Ekim 2014.

Çeyiz, S., Koçak, F. (2015). Ankara İli'nde Bisiklet Kullanan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Mediterranean Journal Of Humanities. V/2 (2015) 203-221

Cirit, F. (2014). Sürdürülebilir Kent İçi Ulaşım Politikaları Ve Toplu Taşıma Sistemlerinin Karşılaştırılması. Uzmanlık Tezi. Kalkınma Bakanlığı Yayın No:2981

Elbeyli, Ş. (2012). Kentiçi Ulaşımda Bisikletin Konumu Ve Şehirler İçin Bisiklet Ulaşımı Planlaması: Sakarya Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ertekin, E., Öncü, E., Kırımsoy, D. (2015). 3 Kasım 2015 tarihli Şehir İçi Yollarda Bisiklet İstasyonları ve Bisiklet Park Yerleri Tasarımına ve Yapımına Dair Yönetmelik Hakkında Eleştiri ve Öneriler. ABOP-BUP, Ankara.

Huy, C., Becker, S., Gomolinsky, U., Klein, T., Thiel, A. (2008). Health, Medical Risk Factors, And Bicycle Use In Everyday Life InThe Over-50 Population. Journal of Aging&Physical Activity, 16(4), 454-464.

International Energy Agency, (2011). CO2 Emissions from Fuel Combustion: 1971–2009. International Energy Agency, Paris.

Kaya, S. (2013). Sürdürülebilir Kentiçi Ulaşımında Bisikletin Yeri Ve Sancaktepe Bisiklet Yol Ağı Önerisi. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koçak, S., Uçar, K., Bayır, A., Ertekin, B., (2010). Acil Servise Başvuran Motosiklet ve Bisiklet Kazası Olgularının Karakteristikleri. Türkiye Acil Tıp Dergisi, 10(3), 112-118.

Mert, K., Öcalır, E.V. (2010). Konya'da bisiklet ulaşımı: Planlama ve uygulama süreçlerinin karşılaştırılması. METU Journal of the Faculty of Architecture, 27(1), 223-240.

Onuncu Kalkınma Planı (2013). 2014-2018. Kalkınma Bakanlığı: Ankara.

Pucher, J., Buehler, R. (2009). Integrating Bicycling and Public Transport in North America. Journal of Public Transportation, 12(3), 79-104.

Şehir İçi Yollarda Bisiklet Yolları, Bisiklet İstasyonları Ve Bisiklet Park Yerleri Tasarımına Ve Yapımına Dair Yönetmelik. (R. G. Tarih: 03.11. 2015, R. G. No: 29521)

Ulaşımında Enerji Verimliliğinin Artırılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (R. G. Tarih: 09.06.2008, R.G. No:26901)

Ünal, G. T. (2015). Avrupa Birliği Bisiklet Politikası. <http://abprojeyonetimi.com/avrupa-birligi-bisiklet-politikasi/>

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu. (R. G. Tarih: 18.10.1983, R.G. No: 18195)

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu Yönetmeliği (R. G. Tarihi: 18.07.1997, R.G. No: 23053)

5393 Sayılı Belediye Kanunu (R. G. Tarih: 13.7.2005, R.G. No: 25874)

DİN VE SPOR

SWANTJE SCHARENBERG

Çev.: Arş. Gör. Ahmet DİNÇ*

* Iğdır Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu.

Bilgi / Tanıtım

Bir zamanların hem amatör hem de profesyonel boksta Olimpik ve dünya şampiyonu olan Cassius Clay ve George Foreman, kendini iyi ifade edebilen amatör vaizler (bir rahip gibi resmi olarak eğitilmemiş) olmuşlardır. Clay, Müslüman oluşunu belli etmek ve “köle” adını atmak için ismini Muhammed Ali olarak değiştirmiştir. Foreman da kendi kilisesinde Hristiyan bir rahip olmuştur. Her iki boksör de değer sistemini sporla alakalı olandan, dini olana değiştirmiştir ve kariyerleri, dini ve sporsal değer ve normların karmaşık bağdaşıklığını gösterir. Boks, birçoğu tarafından kuralları ve eylemleri nedeniyle acımasız bir spor olarak görülmesine rağmen, boksun toplumun genelindeki öneminin, bu çoğunluğun aksini iddia ettiği görülür. Max Weber’in din sosyolojisine göre, modern kapitalist Avrupa toplumunun değerler sistemi, dini düşüncelere dayanır. Din’i, toplumun ekonomik durumu istikrarlı olduğu sürece işleyen uluslaşma sürecinde bir çözücü olarak tanımlar. Ekonomi ile alakalı olan siyaset de kendi değerler sistemini geliştirir ve din artık toplumsal bir etki bırakamaz, sadece kişisel yaşama rehberlik etmesi için kullanılır. Spor, kendi değer sistemine sahiptir ve birçoğu için dünya genelinde bir yaşama tarzıdır. Zamanda ve mekanda belli bir düzeni izleyen kurallar ve olaylar tarafından yönetilir ki bu da eylemleri dinsel törenlere dönüştürür. Kurallar ve değerler hiyerarşisinin çeşitli kültürel sistemlerinde meydana gelen spor kültürü, “küreselleşme” anlayışına uyması için genelleştirilmiştir. Sonuç olarak, yeni kültürel kaidelerin spor sistemi; bireysel ve ortak başarıların çeşitli kültürlerde farklı şekilde değerlendirildiği, hareketin ve düşüncenin dünyanın her yerinde aynı rolü oynamadığı ve öz farkındalık ya da rekabet ile bağlantılı olan sporun, belli kültürel kalıpları izleyen bir eğitim sistemi ile çelişebildiği kültürel ve hatta politik yabancılaşma ile

sonuçlanmıştır. Bu bölüm, Max Weber'in tek tanrılı dinlerin yirminci yüzyıl sporundaki belli gelişmeler üzerindeki etkisini açıklayan, toplumda din teorisini incelemektedir. Modern Olimpik hareketinin ve "dindar sporcu" fikrinin kurucusu olan Baron Pierre de Coubertin'in düşünceleri ile başladığımızda kendimizi dinin Avrupa'nın kapitalist toplumlarını destekleyen önemli bir değerler sistemi olduğu bir dönemde buluruz. Karşılaştırmak gerekirse, o zaman Kuzey Amerika'ya bakıyoruz ve Coubertin'in Olimpiyat Oyunları'nı geliştirdiği zamanla aynı dönemde benzer bir dini işlevin spora anlam verip vermediğini soruyoruz. 1920'de Alman Katolik Gençlik hareketi olarak kurulan "Deutsche Jugendkraft", siyasetin Nazi yönetimi altında dine dayalı bir gençlik spor hareketinin üzerindeki etkisinin bir örneği olarak gösterilir. Sporun tüm hristiyan dünyasını temsil etme rolünü oynayabilme üzerindeki sınırlamalar Kuzey İrlanda'daki gelişmelerin referanslığında incelenecektir. Son olarak, İslam toplumlarında dini bir bakış açısından sporculara ve spora karşı yapılan ayırım incelenecektir.

Olimpik Din

Baron Pierre de Coubertin; sporu, kendine ait kilisesi, dogması ve kültürü olan hatta ve hatta dini duyguları olan bir din olarak görmüştür (Coubertin 1897:114). Aklında kendi politikası vardı. Fransa-Prusya Savaşı'ndan sonra Fransız ruhunun azalışı, onun "Oyunlar"ı yeniden oluşturma çalışmasındaki birincil motive edici unsurdu (Lapchick 1979:251). Dini tutumlarında, zamanında Fransa'da iyi bilinen Dominik Vaiz Henri-Martin Didon'dan derin bir şekilde etkilenmiştir. Didon, 1880'ler sırasındaki Almanların siyasi ve ekonomik başarısının arkasındaki sebepleri araştırmış ve genel olarak sosyal problemler üzerinde açık fikirli olmuştur. Bu konuda da zamanının ötesinde olmuştur. Coubertin ile birlikte sporu ve beden eğitimi genel olarak eğitimin içine koyma planları üzerinde çalışmışlardır. Yalnızca 1897'de Le Havre'de Olimpiyat Kongresi'nde "Sporun karakter yapıcı nitelikleri" üzerine yapılan konuşmasıyla değil, aynı zamanda

1894'deki kuruluş kongresinde Olimpiyat hareketinin sloganı olarak kabul edilen "Citius, Altius, Fortius" (latince: daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü) sloganıyla Didon, bu yeni branşın ve Coubertin'in karakterini şekillendirmiştir. Din, Coubertin'in "Pedagogic Sportive"inin ve modern Olimpiyat hareketinin temel parçasıdır. O; sporun, sporcu için bir vicdan meselesi olduğunu vurgulamak için "religio athletae" (dindar sporcu) terimini kullanmıştır (Horrmann 1968; Krüger 1993). Onun manevi ve ahlaki tavır ideolojisi antik dönem üzerine şekillendirilmiştir. Çünkü o Yunan felsefesini aydın sınıfın üyelerinin siyasi görünümü ile birleştirebilmiştir (Alkemeyer 1996:179) ki onun değerler sistemi de aydın sınıf için oldukça önemliydi. Olimpiyat Oyunları'nda sporcu ya da oyuncu olarak yer almak örnek teşkil eden bir yaşam biçimi olduğu kadar, rakibine saygı duymak, adil oynamak, nezaket gibi davranışsal tutumların temeli olarak düşünülmüştür. Tüm bu değerlerin; spordan, siyasi ve sosyal çevrenin diğer alanlarına aktarılması kolaydı, fakat yine de onlar bir tür yaşam felsefesi olarak işlev gördü. Sonraları, 1935'de bir radyo yayını sırasında (Modern Olimpizmin felsefi temeli, radyo yayını yoluyla verilen mesaj), Coubertin din ve Olimpizmi özdeşleştirirken, Olimpizm için "dindar sporcu" nun önemini vurgulamıştır. Olimpizm onun için bir sistem değildi, tüm Hristiyan dünyasını temsil eden bir şeydi, hatta ve hatta zihnin kutsal bir tutumuydu. Oyunlar sırasında, kiliseler gibi kutsal yerler olarak görülen yarış alanlarında milli rekabetten ziyade barış olması bekleniyordu. Sporcu vücudunu sporla şekillendirmeli ve bu yolla ülkesini, erkekliğini ve bayrağını yüceltmelidir. Coubertin, spor yoluyla pozitif karakter özelliklerini öğrenen bireysel sporcuyla bir rahip ve gücü dininin bir hizmeti olarak görmüştür (Horrmann 1968:42). Dindar sporcu geleneğini oluşturmak için, oyunların yapımında ibadet ve dini törenler hazır ve nazır bulunmaktaydı. Bunun sporcunun kafasında, ahlaki gelişimi ilerletecek eğitsel bir değeri olmalıdır. Olimpiyat Oyunları, sıradan bir yarışmanın müthiş heyecan verici milli duygularla kutsandığı, eyaletlerin ve şehirlerin Oyunlar'ın manevi ihtişam duygusuyla dolup taşmış ve hemen hemen dini saygı

niyetiyle giden gençleri için bir araya geldikleri öylece bir aktivite olarak görülmemelidir (Coubertin 1928:5f.). Din burada yine, yüksek ve uzun süreli bir etkililiğe sahip bir spor yarışması yapılandırmak ve icat etmek için bir model, bir çözücü olarak kullanılmıştır. Bu yaklaşımın siyasi kullanımı, spor başarısı ve tam bir dünya anlayışı arasındaki bağ olan stadyumdan devlete dönüşümde görülebilir. Sporun genel inancı olan geri bildirimi görev bilincini kuvvetlendirir (Horrmann 1968:21). Oysa ki, Coubertin'in temel dini fikirleri sporcular tarafında anlaşılmamıştır ve bu yüzden varlığını sürdürmemiştir (Coubertin 1987:239). Bununla birlikte, dindar sporcu terimi, Berlin'deki 1936 Nazi Olimpiyatı'nda etkili bir şekilde sunulan görkemli bir antropolojiye önemli bir etki bırakır şekilde yeniden tanımlanmıştır (Alkemyer 1996:453). Bu mümkündü çünkü "fikirler değil de maddesel ve düşünsel çıkarlar insanoğlunun eylemlerine hükmediyordu" (Weber 1920). Weber'e göre, değişen bir dünya görüşü kişinin kendi yaşam tarzını oluşturmaları için önemlidir. Olimpiyat Oyunları ayakta kaldı çünkü farklı düşüncelere dayanan anlayış (sporcu ve izleyicilerin küreselleşen dünyadaki kaynaşması gibi sporsal değerler ya da dine dayalı etikler) uluslararası bir etki ile ulusal (Tomas 1994), siyasi (boykot gibi) ve ekonomik araçlar gibi farklı çıkarlar için kullanılabilirdi ve yeniden değerlendirilebildi. Oyunların belli sembolleri bir çeşit toplu ayin gibi devam etti fakat oyunlar yeniden oluşturulduktan hemen sonra Coubertin tarafından desteklenen düşüncelerin önemi azaldı (Guttmann 1978:25; 1992:148).

Amerikalı Genç Hristiyan Erkekler Birliği (The American YMCA)

Genç Hristiyan Erkekler Birliği, George Williams tarafından İngiltere'de kuruldu ve sonra 1850'lerde Birleşmiş Milletler genelinde yayıldı. 1860'da 'dinlenme yerlerinin sakıncalı yerlerinin çekiciliğine karşı bir koruma olarak', sporu ve beden eğitimini kolaylaştıran bir sözleşme yayınlandı (Betts 1974:108). Özellikle Boston ve New York'daki Genç Hristiyan Erkekler Birliği (1869) sporu, dünyevi

işlere dalmış genç erkekleri cezbetmenin en iyi yolu olarak (Pence 1947:17) ve bu yüzden eğitim fikirlerini yaymak için itici bir güç olarak kullanmışlardır. 1880'lerin sonunda, bütün Genç Hristiyan Erkekler Birliği gruplarının neredeyse dörtte biri sporu destekliyordu, ki onların çoğu spor salonlarıyla donanımlıydı. "Harper's Weekly" (1890) dergisi spordan, "genç erkekler arasında yaygın olan ve Hristiyanlığın vücut bulmuş hali" olarak bahsetmiştir (Betts 1974:108). Bununla birlikte, çok yönlü kişilik hala ilgi odağıydı. Luther Halsey bu düşüneyi, 1895'te Genç Hristiyan Erkekler Birliği'nin sloganı olarak kabul edilen beden, zihin ve ruh üçgeniyle açıklamıştır. Genç Hristiyan Kadınlar Birliği (YWCA), 1882'de Boston'da kadınlar için ilk oyunlar düzenlendiğinde kendi spor tesislerine sahip değildi. Ama o zamandan sonra spor, Genç Hristiyan Kadınlar Birliği'nde de önemli oldu. 19. yüzyılın sonlarında, maddi zenginlik hayali ile birlikte ekonomik değişiklikleri, kırsal kesimden kente nüfus göçü takip etmiştir. Eğlenceye kısıtlı yer verilen sporun doğası, sporsal bir amaçtan ziyade geçim kaynağına, geçim kaynağından da sporla alakasız bir şeye dönüşmüştür. Sporun gelişimi, geçmiş ile sembolik bir kopuştur ve aynı zamanda eski değerleri keşfetmek için yeni bir sebeptir (Knott 1994:31). Hristiyan spor salonu geçmişte ve hala, gençliğin ahlaki düşüşüne karşı bir kale olarak kullanır. "Kış akşamlarında salon sporları ihtiyacını karşılaması bakımından" Basketbol (1892) ve voleybol (1895) Genç Hristiyan Kadınlar Birliği üyeleri tarafından Hristiyan oyunları olarak tanıtılmıştır (Betts 1974:77). James Naismith Genç Hristiyan Erkekler Birliği'nde bulunan belli şartlar için uygun olması gereken bir oyun oluşturmak istemiştir (Hopkins 1951:260). Basketbol, fil-dişi rengi bürokratik bir kuleden planlandı ve kurallar basketbolun ilk oynanmasından hemen önce ayarlandı. İlk oyunda kale olarak iki seftali sepeti kullanılmıştır. Fakat Naismith istediğini başarmıştır. O, ahlaki niteliklerin üzerinde araştırma yapılan bir laboratuvar olarak işlev gören bir takım oyunu oluşturmak istemişti. Diğer şart, antrenörün bir Hristiyan olmak zorunda olmasıydı. 12 nitelik basketbol ile ilişkilendirilmişti: yeni şartları yeterlilikle karşılama becerisi, atıklık,

hatasızlık, uyanıklık ve uyarıcıya hazır bir tepki, işbirliği, beceri, reflex muhakemesi, hız, özgüven, özveri, özdenetim ve sporculuk (Naismith 1941:184ff.). Basketbolün toplum tarafından kabulü başlangıçta beklenenden daha az şaşırtıcıydı. "Basketbol, üniversiteler tarafından organize bir spor olarak kullanılmadan önce, liseler tarafından kabul edildi. Genç Hristiyan Erkekler Birliği spor salonlarında oynamış genç erkek çocuklarının, oyunu kendileriyle liselere taşıdıklarını düşünüyorum. Genç erkek çocuklarının liseden mezun olup üniversitelere giriş yapmalarından hemen sonraydı basketbolun bu kurumda ciddi anlamda yer edinmeye başlaması." (Naismith 1941:105). Basketbol dünya genelinde yayılmaya başlayınca ve Amerika Birleşik Devletleri'nin spor kültürünün ihracatı olan 1. Dünya Savaşı'ndan sonra toplumun ilgisini kazanınca, Naismith'in talep ettiği Hristiyan değerlerinin ön koşulları önemini yitirdi. Spor üzerine odaklanması ve birçok takipçisiyle, din merkezli Genç Hristiyan Erkekler Birliği milli orantıların daha genel başka bir sorumluluğunu aldı. Şehir sakinlerine askeri eğitim teklif etti. Brooklyn Merkezi "Y" nin, 14. Alay ile işbirliği başlattığı 1903 yılından beri, Genç Hristiyan Erkekler Birliği, beden eğitimini teşvik etmek için toplumlara programlar, Pazar günü okulları (din dersi verilen) ve endüstrilere yaymıştır. Birlik' in tecrübesi ve beğenilmesi 1. Dünya Savaşı sırasında siyasi olarak kullanıldı: Ordu ciddi ölçüde personelden ve Genç Hristiyan Erkekler Birliği'nin kaynaklarından yararlandı ve 300 atletik yönetici, 836 atletik alanı çalıştıran spor programının sorumluluğunu aldı. Genç Hristiyan Erkekler Birliği bir sürü yöneticiyi denizaşırı yerlere gönderdi ve atletik donanım için 1 ila 2 milyon dolar arası para harcadı. Elwood S.Brown'un yönetiminde Genç Hristiyan Erkekler Birliği, Ordu Emri 241 atletizmi ve kitle oyunlarını askeri bir program meselesi yapıncaya kadar Fransa'da atletik aktiviteler yükü taşıyordu (Betts 1974:137). Seferberliğin bittiği sırada bile Genç Hristiyan Erkekler Birliği tarafından başlatılan toplu organize spor programı devam etti fakat enternasyonalizm (uluslararasıılık) ilkesi ile yabancı spor desteğine dönüştü. Böylece sporun hakikati, müttefiklerin sporcuları

arasında yapılan birkaç dostça yarışmada temsil edildi. Genç Hıristiyan Erkekler Birliği, savaşı kazanma amacı için siyasi açıdan uygun bir örgüttü. Daha ekümenik (tüm hıristiyan dünyasını temsil eden) bir şekilde dini beğendirmek için sporu kullanma fikri (Deford 1976:64f.) tam olarak işe yaramadı. Sporun ilgi alanları dini düşünceleri gizledi ve spor bedenlerin gücü milli spor coşkusu ilkesi ile siyasi amaçlar için başarılı bir şekilde kullanıldı. Ayrıca dini düşüncelerle bağlantılı spor, siyasi çıkarlar için bir tehdit olabilir ve bundan dolayı aşağıda, kuruluşundan Nazi dönemine kadar gösteren Deutsche Jugendkraft (DJK) örneği gibi düşüncelerin önemszenmemesi, örtülmesi, yeniden tanımlandırılması veya ortadan kaldırılması gerekir.

The Deutsche Jugendkraft

Deutsche Jugendkraft (Alman Gençlik Derneği), 1920'de kurulan ve 19. yüzyılın dini düşüncelerine dayalı Katolik bir spor kuruluşudur. 19. yüzyılda spor kulüpleri ve özellikle de Turnvereine (Jimnastik kulübü) genç insanlar üzerinde çekici etkisinden dolayı Kilise tarafından tehlikeli olarak görülmüştür. Özellikle Papa Pius X tarafından desteklenen Katolik Kilisesi, böyle kuruluşlara ve onların destekledikleri düşüncelere karşı yarışmak için eğitim sistemi kurmak istemişlerdir, bundan dolayı sanatsal ve fiziksel becerilerin ve genç insanlar için sosyal bir esas olarak gücün önemini arttırmışlardır. Kilise, düşük yaşam şartları ve yoğun çalışmanın genç insanların sağlığını mahvettiğini söylüyor. Bu nedenle mezunlar için özel programlar geliştirmiştir. Bu "gençlik sosyal yardım programı"nın bir kısmı beden eğitimi, oyunları ve doğada serbest aktiviteleri içeriyordu. Programın diğer temel nedeni ise, Kilise'yi halka ilan etmektir. Spor, bireysel reklamın çekici bir yoluydu ve gençliğin genel spor şevki gözardı edilmeyecek kadar güçlüydü. Almanya'nın Katolik bölgelerinde iyice gelişen DJK, istek gücünü geliştirmek için akıl sağlığını ve beden eğitimi arttırdı. Baştan itibaren, sadece erkek çocukların ve adamların katılmasına izin verildi (1928'de kurulup 1970'e kadar süren ayrı bir bağımsız

kadınlar örgütü kuruldu). DJK, sporun şemsiye örgütü olan Deutscher Reichsausschuss für Leibesübungen (Alman Spor Bakanlığı)'nın bir üyesi olmuştur. Örgüt ve kulüplerin her ikisi de hiyerarşik bir şekilde yapılandırılmıştır. Birlik'in her bir aşamasının kurucusu istisnasız, bir rahipti. Genç insanların kulüplere katılma nedenleri, içten gelen Katolik inanışlar olduğu kadar düşük yaşam şartları ve oyun alanlarında bir satış yeri isteğidir. Üyeler kilise öğretisini taahhüt etmek, Pazar günleri kilise hizmetlerine katılmak ve ayine girmek zorundaydılar. Üyelere dağıtılan aylık dergi, kuruluşun temel ilkelerini yayınlıyordu. Bunlar: barış, farkındalık, görev, motivasyon, kararlılık, benzerlik, hedefe odaklanmış olma ve alçakgönüllülük gibi insani değer ve amaçların birleşimidir. Yüce amaç olan, "dini inanışın, Kilise'nin ve sporun sentezi" ne ulaşmada, kötü etkilerden korunma önemli değildi. 1925'de liderler, cinsiyetlerin ayrılmasını, uygun gösterişsiz giyinmeyi (bir utanç duygusu uyandırmayan), tek taraflı optimum performansın sakınmayı (çünkü sağlık ve Hristiyan adetleri için bir tehditti), dini vecibelerin yerine getirilmesini, ritmik okulların reddedilmesini ve bütün kamusal görevlerde alçakgönüllülüğü gerektiren temel ilkeleri benimsedi. Bu amaçlarla bağlantılı olarak, kuruluş, gençler için asker öncesi eğitim sunmuştur. Fakat 1930'ların başlarında Nazi Almanyası'nda gerçekleşen siyasi değişiklikler ile Kilise ile bağlantılı olan tüm gençlik kuruluşları, rejimin sert bir saldırısına maruz kalmışlardır. Devlet, gençlerin fiziksel eğitiminin tek denetimcisi olmak istemiştir. Netice, her iki tarafın da sporu kendi amaçları için kullanmak istediği, Kilise'nin ve rejimin iddiaları arasında oluşan açık bir anlaşmazlık olmuştur. Nitekim, bireysel özgürlük ve onunla beraber din de istisnasız bir diktatörlüğe maruz kalmıştır. Buna ek olarak, DJK destekçi eksikliğine uğramıştır. Gençler fiziksel meşgalelerde bir araya gelmek istemişlerdir ama DJK ile olan zihinsel bağları o kadar güçlü değildi. 1934'e kadar spor birliklerine katılmaları için üyeleri zorlayan DJK, o zaman Katolik bir gençlik topluluğu olma arayışı olan asıl görevlerini resmi olarak kaybetmişlerdir. 23 Temmuz 1935'de, DJK'nın periyodik yayını yasaklandı. Kısa bir süre sonra da kuruluşun

kendisi dağıldı, feshedildi ve bütün mal varlıklarına el konuldu. Güçlü bir Hristiyan değer sistemi olan dini kuruluş, siyasi olarak feshedilmesinden önce spor için olan savaşını kaybetmişti. Sporun öngörülemeyen değer sistemi ile dinin geleneksel ve öngörülebilir değer sistemi bir arada işlev göremeyecek kadar farklıydı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra DJK, yenilenmiş bir değer sistemi ile yeniden kurulmuştur. Tarafsızlık, mertlik ve kardeşçe bir iş birliği ile organizatörler, Tanrı'nın çocukları olarak eğlence ve oyun sevinci üzerine daha çok odaklanarak daha genel değerler seçmişlerdir. O zamandan beri değişen bir anlayışla çalışmış ve günlük siyaset ve toplumdaki eğilimlere yüzeysel olarak uyum sağlamıştır. Çağdaş ahlaki özgeçmişlerine göre liderler, Herkes İçin Spor'a odaklanırlar ve pek bilinmeyen spor ilkelerini teşvik ederler. Ama, çeşitli spor federasyonlarıyla olan işbirliğine rağmen Kilise'nin spor üzerindeki etkisinin azaldığı görülüyor (Pfister 1981:256). Toplumun kontrol organı olarak (Lotz 1981:23), DJK sporun ve siyasetin ana görüşünün dışında uygun bir yer bulmuştur (Deford 1976). Bugün DJK ve kulüpleri sadece bölgesel bir etkiye sahiptir (Rosch 1995) fakat güçlü bir pozisyona girmeden genel sosyopolitik gelişimi takip ediyorlar. Nasıl dayanılacağını ve ayakta kalacağını, tarihten öğrenmiş görünüyorlar. Kuzey İrlanda'da olduğu gibi siyasetin farklı dini inanışlara dayandığı yerlerde spor, bir yandan dini bölünmeyi ifade eden siyasi bir araç olabilir ya da diğer yandan mezhep kaynaklı ve anayasal sınırlar üzerinde bir köprü olabilir, ya da aşağıda gördüğümüz gibi ikisi de olabilir.

Sporun Ekümenik (tüm Hristiyan dünyasını temsil eden) Rolüne Karşı Sınırlamalar: Kuzey İrlanda

Kuzey İrlanda, toplum arası çekişmenin ve ulusal spor başarısının eş zamanlı olarak uluslararası ün kazandığı bir devlettir. Bir yandan spor dini birliği yansıtırken ve bundan dolayı normallığın kanıtıyken, diğer yandan dine dayalı siyasi çekişme hızla devam eder. Kuzey İrlanda'daki toplumun geneli bütün spor faaliyetlerine

siyasi bir anlam yükler (Sugden and Bairner 1986:117). Hatta din temelli yapılan suikastler için, toplumun dikkatini çekmek amacıyla spor müsabakaları bir ortam sunmaktadır (Mason 1989:173). Spor, savaşın ahlaki bir versiyonu olarak kullanılmaktadır. İngiliz hakimiyeti ve Kelt kültürü arasında oluşan özellikle spor alanındaki çekişme, 19. yüzyılın sonunda dışa vurmuştur. Her biri belli bir milli ve dini değer sistemi ile bağlantılı iki farklı spor geleneği birbirleriyle zıt düşmüşlerdir. İrlanda Cumhuriyet Kardeşliği (IRB), İrlanda'daki sporun Anglofillerin (İngiliz hayranları) öncelik hakkı olması ve İrlanda milliyetçiliğini arttırmak için sporu kullanma fikrini desteklemesi ile ilgiliydi (Sugden and Bairner 1986:92). 1884'de yeniden bir ulusal savunma döneminde, the Gaelic Athletic Association (Kelt Atletik Birliği), (GAA) kuruldu. Birliğin amacı; kültür, ekonomi ve siyasetin üzerinde artan bir etkiye sahip olan Anglicization (İngilizleştirme)'na karşı savaşarak ve İrlanda benliğini güvence altına alarak, oyunları ve sporu başta olmak üzere İrlanda geleneklerini teşvik etmektir. Aslı bir spor organizasyonu olarak oluşturulan GAA, destek siyasi ulus oluşturma sürecinde kendi çıkarları için spor fikirlerini kullandı. GAA, Kelt kültürünün yeniden canlanması için bir temel taşı olarak kullanıldı. Bağımsız ve özgür bir İrlanda'ya göre, yasal milliyetçilik lideri, başpiskopos ve topraktan sorumlu(manasından tam emin değilim) 3 patron seçilmiştir. Hepsi aynı fikri desteklemesine rağmen, ilgilendikleri farklıydı. Kontrolcü etkinin IRB mi yoksa Katolik Kilişesi mi olduğu sorusu çekişmeye sebep olmuştur, yalnızca GAA'nın ayakta kalması amacıyla tarafsız olarak kabul edilmesiyle, çekişme çözümlenmiştir. 1921 bölünmesinden sonra bile, 26 ülkeli Özgür Katolik İrlanda Devleti ve ülkenin kuzey doğusundaki İngiliz yetki alanı altında olan çoğu Protestan, güçlü bir şekilde Sendikacı 6 Ulster ülkesi olmak üzere spor örgütü iki farklı siyasi sistem altında çalıştı. Aslında, Birliğin uzun süren niteliklerinden biri de Cumhuriyetçiliğin bütün gölgelerini yansıtmaya rağmen ve birleşmiş bir İrlanda anlayışına üstü kapalı bir destek vermesine rağmen, Kelt sporu bağlamında ortaya çıkan milliyetçi bölünmeleri kapsayabilme kabiliyetini

göstermesidir (Sugden and Bairner 1986:95). Yine de, Kelt ayrılığının bir sembolüydü. İngiliz karşıtı (Anglophobic) tutumun bir örneği de, GAA tarafından desteklenenlerden başka diğer sporlara katılan üyeler üzerindeki, 1971'e kadar süren, 1886 yasağıydı. Protestan yaşam biçimi ve İngiliz hayranlığı takıntısı arasındaki güçlü bağ bozulmak ve güçsüzleştirilmek zorundaydı. GAA, Britanya'daki sporun dini ve sosyal bağlamına olduğu kadar sömürgeci yapıya karşı da mücadele etmiştir (Williams 1989:321). Dini açıdan sporun bölünmesi, ister geleneksel İrlandalı ister İngiliz olsun, sporun köklerine ve bu ebedileştirilmiş milli farklılıklara göre yapılmıştır. Cricket and Rugby (iki ayrı spor türü sanırım) üzerindeki yasak, özellikle kırsal kesimde işe yaramıştır, fakat her iki spor da Protestanların gittiği okullar aracılığıyla yayılmıştır. Katolik'i Protestan'dan ayıran farklılaştırılmış bir okul sisteminde ve ortadan üst düzeye işçi sınıfında olduğu gibi kökleştirilen Rugby, kendilerine oldukça sosyal, dini ve siyasi ayrım olarak sunulan yetişkinliğe kadar genç beyefendilerin devam ettirebildikleri bir dizi sosyal aktiviteden biridir (Sugden and Bairner 1986:103). Ana örgüt olan GAA kendini tarafsız olarak tanımlarken aynı zamanda sporu, birleşmiş bir İrlanda siyasetini kamu alanına taşımada bir araç olarak kullanmıştır. Bazı sporların dini sebeplerle 85 yıllık yasağından sonra, GAA spor yoluyla oluşan sınıf ve statü kimliğinin etkisi ve devamından sorumludur. Bundan dolayı, bugün bile sporun, geleneksel olarak yer alan ekümenik rolü üzerine dini kısıtlamalar oluşturmuştur. Güçlü devlet dinleri olan İrlanda ve Büyük Britanya arasındaki mücadelede sporun kendisi gücü ele geçirmiştir ve şimdiki durumun bir sembolü olarak işlev görmüştür.

İslami Toplumda Spor

1980'lerden beri artan uluslararası önemi ile İslam'ın, yalnızca Müslüman Arap kültürüne sahip ülkelerde değil, aynı zamanda göçmenlerin kültür ihracatıyla tüm dünya üzerinde büyük bir güce dönüştüğü görülüyor. Tam olarak, ne gerçeklikte ne de dogma'da

birleştirilmiş İslam yoktur. Günümüzün dini tarikatları, İslam ile bütünleştirilebildiği ölçüde, düşünme biçimlerinin demokratik yapısına uyarlanabilir (Tibi 1979:68). Yine de, büyük ölçüde siyasallaştırılan dinin, sporunda içinde olduğu tüm Avrupalı ve modern gelişmeleri reddederek İslam'ın orijinal düşüncelerini yaydığı muhafazakâr yaşam biçimi vardır. Muntazam sosyal ve siyasi sistemlere sahip çoğu Müslüman Arap kültürel bölgelerinde yaşam, geriye dönüp klasik İslam'da yer etmiş değerlere ve normlara bakılarak belirlenir (Yaldai 1987:7). İslam, günümüz dünyası ile İslam'ın ideolojisinin sert bir birleşmesi olan, açık bir şekilde yapılanmış bir doktrinler sistemi sunar. Allah'ın takdirine karşı tam bir huşu içinde yaşanması gereken bu tek Tanrılı din, boyun eğme, bağlılık ve itaat gerektirir. Kişinin tüm hayatının düzenli bir kontrol sistemi olan ilk İslam'a göre, zenginlik, güç ve şan gibi dünyevi meseleler teşvik edilmiştir ve bu da spor ve savaşın manası için makul bir açıklama sunmuştur (Naciri 1973:652f.; Sfeir 1989:189). "Daha sonraki İslam'da, hepsinin de atletik başarısının gerçek ruhuna yabancı olduğu fatalizm (kadere inanma), tasavvuf ve tevekkül motive edici unsurlar olmuştur" (Sfeir 1989:190). İslam'ın geleneksel düşünce tarzı, bireysel olduğu kadar toplumsal işlevler de sağladığı şeklinde yorumlanmalıdır. Namaz kılmak, oruç tutmak ve vücudun bölümlerini örtmek (erkekler: göbek diz arası, kadınlar: yüz ve eller hariç bütün vücut) gibi belli talepler olmasına rağmen, eğitimdeki bu gereklilikler birey için belli etkilere sahiptir. "Aleni ritüel tabirinden farksız olan şey de, ister Müslüman'ın günlük ev uğraşlarından özel bir aktivite olsun ister de bir koşucunun şafak vaktindeki 10 Millik (Türkçede hangi ölçü birimine denk geldiğini bulamadım) yalnız koşusu olsun, dini törenler yoluyla dini bir anlam arayışıdır" (Prebish 1993:65). Güçlü nefes alma, kol hareketleri ve eğilme gibi belli kurallara sahip olduğu için günde 5 defa namaz kılmak bir çeşit fiziksel egzersiz olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, tekrarlanan hareketler kişinin sağlığını olumlu şekilde etkileyebilir (Jordan 1931:41; Riedel 1942:46). Müslümanlar için fiziksel ve ruhsal bir sorumluluk da (vücudun dayanıklılık eğitimi de denilebilir) dinin 5 şartından biri olan, yalnızca günbatımından

sonra yemek yenilebilen bir ay süresince oruç tutmaktır. Çocuklar bu dini göreve 12 yaşında başlar ve bundan dolayı daha az aktiftirler. Bundan dolayı, Ramazan ayı boyunca muhafazakâr bölgelerde spor ya da beden eğitimi dersleri yoktur. Öğrenciler bile oruca öncelik verir ve derse girmezler, Tahran Spor Üniversitesi'nde olduğu gibi. Ağzın su ile temas etmemesi gerektiği, aksi takdirde oruç bozulacağı için bu bir aylık sürede yüzmek yasaktır (Yaldai 1987:65). "Bugün bile en azından tutucu-muhafazakâr İslam devletlerinde (İran, Libya gibi), modern spor yoluna bir engel koyuyor" (Yaldai 1987:65). Kıyafet kuralları da modern spor yolunda başka bir engeldir, özellikle de kadınlar için (Stevenson 1989:43; Sfeir 1989:195). Bu da sürekli, kadınların spora katılımını kısıtlıyor. Cezayir'den, 1992 Barselona Olimpiyatlarının altın madalyalı olan Hassiba Boulmerka (1,500 m) ve dünya judo şampiyonluğunda üçüncü olan Salima Souakri gibi, İslam ülkelerinde başlıca kadın sporcular vardır. Bu kadınların başarıları politikacılar ve eleştirmenler tarafından normalliğin kanıtı olarak değerlendirildi ve dediklerine göre umut vaat ediyor. Fakat bu seçkin kadın sporcuların başarısı ana vatanlarındaki gerçek durumu sadece gizliyor. Bugün bile kadınları içeren milli şampiyonluklar, spor kariyerini terk eden birkaç kadın sporcu nedeniyle terör ve şiddetle tehdit ediliyor. Leila Sfeir (1985) in de belirttiği gibi, İslam herkes için fiziksel aktiviteyi destekler fakat yerel kültürel kalıplar ve hükümet tutumları kadınların katılımını kısıtlar (Sfeir 1985; Stevenson 1989). Spor, toplumsal hayatın bir parçasıdır ve kadınlar güzelliklerini başka erkekler önünde "sergilemek" yerine, bir tek kocalarına saklamak zorundadırlar. Başka kadınlarla bir araya geldiklerinde bile seviyesiz sözleri önlemek için vücutlarını örtme kuralına uymak zorundadırlar. Bir spor müsabakasında seyirci olmaya yeltenirlerse, tutucu İslam toplumundaki bir kadının geleneksel rolünden uzaklaşan ilk adımı atarlar. Bir sporda yer alırlarsa, pantolon, etek veya normal kıyafetleri olan bir başörtü (Hijab: tesettür başörtüsü) giymeleri neredeyse imkânsızdır. İslam'da vücut ruh kadar önemlidir. Bu bütünsel yaklaşım, din ve devlet arasındaki farklar olmaksızın bir antropolojiyi (insan bilimi)

teşvik eder ve siyaset bu ideolojiyi uygulamaya koymanın bir yoludur. Gerçeklikte, bu çoğunlukla sporun örtbas edilmesine neden olur. Yemen okullarında örneğin, kadınların beden eğitimi şehir liselerine ve üniversitelere yasaktır (Stevenson 1989:42f.). Mısır'da, okuldaki kız öğrencilerin sporla uğraşabileceği, kız öğrenciler için yeteri kadar spor tesisi ya da kapalı spor salonları gibi gözlerden uzak yerler yoktur ve birçok okul hala Beden Eğitimi dersini ihmal eder (Sfeir 1989:199). Diğer bir örnek de İran'daki İslami devrimden sonra Tahran Spor Üniversitesi'ndeki muhafazakâr öğrencilerin tutumu olmuştur. Karma yüzme dersleri olmamasına rağmen yüzme havuzunu bir fuhuş, cinsel ahlaksızlık ve utanç merkezi olarak adlandırıyorlardı ve Milli Eğitim Bakanı'na havuzu kapatması için baskıda bulunuyorlardı (Yaldai 1987:76). Bunun hepsi de muhafazakâr İslam'da bir mahremiyet meselesi olan çıplak vücudun hassas konusundan kaynaklanıyordu. Arkadaş olan sporcuların diğerlerinin üstünü değiştirdiğini ya da duş aldığını görmesi bile uygunsuzdu. A Sfeir'in sonuçlandırdığı gibi, "İslam dünyasındaki bir krize, modern spor dâhil olmak üzere yeni olan her şeye karşı direnme kanıt gösterilebilir" (Sfeir 1989:186). Batı değerleriyle bağlantılı olan spor, modern bir organizasyon sistemi sunmasına rağmen, politika dışına çıkarma etkisine sahip olması ve insanların zihnini dünyevi meselelerden uzaklaştırmasıyla İslam muhafazakârları tarafından eleştirilir (Douglas 1989:167, 180).

Çıkarımlar-Sonuç

Dinin spor üzerindeki etkisi ülkeden ülkeye, dinden dine çeşitlilik gösterir. Bütün olarak, spor siyaset tarafından biçimlendirilebilen ve araçsallaştırılabilen bu sebeple de öngörülemeyen bir faktör iken, geleneksel bir özgeçmişe sahip olan din tam bir düşünceler oluşumu sunar. Siyaset bir yapıya dayanmak zorundadır ve din de buna bir katalizör (çözücü) olarak yardımcı olur. Diğer yandan bazıları sporun, endüstriyel toplumun prensiplerini toplumun kendisinden daha iyi ifade ettiğine inanır (Krockow 1971). Bu bölümün başındaki boks

örneğin de belirttiği şekilde, Huxley'in de meşhur atasözünde olduğu gibi, toplum tutumuna bir kalıp sunan etik ilkelerin devam etmesi için spor tek başına yeterli değildir. Modern spor siyasi bir araç olarak ve sekülerizm (dünya işleriyle ilgilenme)'in süreçlerini değerlendirme aracı olarak kullanılıyor. Tabii bilimlerde olduğu kadar siyaset ve toplumdaki ilerlemeyi yansıtır. Yüksek verimlilik, arttırılmış siyasi ve sosyal taleplerin ve akılcı bir dünya görüşünün (Seppanen 1981) ve sporda yer edinebilen değerlerin sonucudur. "Spor, bir sınıfa, bir kültüre veya ikisine birden has olan değerler dizisini temsil edebilir hatta pekiştirebilir olmasına rağmen, bu değerler sporun kendi içinde yer edinmezler fakat sporun da içinde olduğu sosyokültürel durumdan türeyebilir" (Chandler 1992:58). Küreselleşen dünyadaki rekabete dayalı spor üzerindeki fikir birliği, özel olaylar ya da özel durumlar için fikirler sunmuyor yani geleneksel etik değerlerin yerini tutamaz. Ritüel özgeçmişin anlamını kaybettiği bir duruma uyan, Coubertin'in "religio athletae" (dindar sporcu) tanımlandırması ve gelişmesi, topluluk ve siyaset tarafından spora olan gerçek ilgiyi yansıtır. "Bu önem arz eden bir etkidir" (Korsgaard 1990:116). Bu etki ayrıca Kuzey Amerikalı Genç Hristiyan Erkekler Birliği tarafından sporu ve sporla alakalı konseptleri (fikirleri) tüm dünyaya yaymak için kullanıldı. Amerika'nın sosyal durumuna ve birçok farklı ülkede onaylanmasına dayanan iki yeni oyun olan basketbol ve voleybolun icadı, sporun potansiyel ekümenik (tüm Hristiyan dünyasını temsil eden) özelliğini gösterir. Ritüel emirden ziyade ahlaki itaat, Alman Deutsche Jugendkraft tarafından desteklenmiştir. Örgüt sporda yer almayı, toplumun temelini sarsacak bir kriz ihtimalini azaltmak için zorlu bir iş olarak ve toplumdaki ahlaki eksiklikleri yok eden bir araç olarak kullanmıştır. Nitekim bir dengeleme fonksiyonu olarak din sadece, siyaset kontrolü ele alıp iyi kurulmuş düzenleri kendi amaçları için kullanıncaya kadar yararlıdır. Kuzey İrlanda, dini etkiyi azaltma düzenine kolayca uymaz. Katolikler ve Protestanlar arasında süre giden çekişme spor açısından, her ikisi de farklı spor prensiplerinde nükseden Anglophile (İngiliz hayranı) ve Anglophobe (İngiliz

düşmanı) tutumları arasındaki çekişme haline dönüştürülebilir. Spor, siyasette akseden dini bir oyun haline gelmiştir ve böylece savaşın ahlaki (manevi) versiyonu olarak kullanılır. Muhafazakâr İslam devletlerinin dini tutumlarındaki değişiklikler, gördüğümüz kadarıyla özellikle de kadınlar için sporun kabul edilebilirliği üzerinde yoğun bir etkiye sahip olmuştur. O zaman, dini değerler siyaseti ve spora katılımı belirlemiştir. Öyledir ki, spora katılım, dini inanç ve sosyal kontrol tarafından, spor tesisi eksikliğinden ve de din dışı fiziksel aktivitenin siyasi ihmalkârlığı tarafından kısıtlanabilir. Yirminci yüzyıl bunların hepsinin birçok örneğine tanıklık etmiştir.

KAYNAKÇA

- Alkemeyer, T. (1996) *Korper, Kult und Politik*, Frankfurt: Campus Verlag.
- Bairner, A and Sugden, J. (1986) 'Observe the sons of Ulster: football and politics in Northern Ireland', in *Off the ball* (ed A Tomlinson and G Whannel), London: Pluto, 146–57.
- Betts, J R. (1974) *America's Sporting Heritage: 1850–1950*, Reading/Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Bright, B. (1970) *Come help change the world*, Old Tappan NJ.
- Burke, K. (1970) *The Rhetoric of Religion Studies in Logology*, Berkeley, CA. University of California Press.
- Chandler, J.M. (1992) 'Sport is not a religion', in *Sport and religion* (ed. S.J.Hoffman), Champaign, IL: Human Kinetics, 55–61.
- Coubertin, P de (1897) *Olympische Erinnerungen*, Berlin: Sportverlag Berlin — (1928) 'Religio Athletae', *Bulletin du Bureau Int. de Pédagogic Sportive*, 1, 5–6.
- Deford, Frank (1976) 'Reaching for the Stars', *Sports Illustrated*, May 3, 60.
- Douglas, S.A (1989) 'Sport in Malaysia', in *Sport in Asia and Africa A comparative Handbook* (ed. E.A.Wagner), New York/Westport/London Greenwood Press, 165–82.
- Durkheim, E. (1981) *Die elementaren Formen des religiösen Lebens*, Frankfurt: Suhrkamp Verlag.
- Edwards, H. (1973) *Sociology of sport*. Homewood, IL: Dorsey Press
- Eliade, M (1959) *The Sacred and the Profane. The Nature of Religion*, New York Harcourt, Brace & World.
- Enz, F. and Paas, M. (1991) *Bruckenschlag Kirche und Sport*, Neuss Neusser Druckerei und Verlag GmbH.
- Geldbach, E (1975) *Sport und Protestantismus*, Wuppertal: Theologischer Verlag R Brockhaus.
- Guttmann, A. (1978) *From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports* New York: Columbia University Press. — (1992) 'From ritual to record', in *Sport and religion* (ed. S.J.Hoffman), Champaign, IL: Human Kinetics, 143–51.
- Hakenmuller, M. (1996) 'Gebete begleiten den Sport und das moderne Olympia', *Olympisches Feuer* 1, 30–2.

Hezbri, N. (1978) *Islamische Tradition und moderner Sport—dargestellt am Beispiel Tunesiens*, Cologne: Dipl. Arb. DSHS.

Higgs, R J. (1992) 'Muscular Christianity, holy play and spiritual exercises: confusion about Christ in sports and religion', in *Sport and religion* (ed.S.J.Hoffman), Champaign, IL: Human Kinetics, 89–103.

Hille, G. (1994) 'The Church and Lillehammer '94', in *Olympic church guide. Olympic Vision* (ed. K.Brakstad), Lillehammer, 3.

Hoffman, S J. (ed.) (1992) *Sport and religion*, Champaign, IL: Human Kinetics Publishers, inc.

Hoffman, S.J. (1992) 'Evangelicalism and the revitalization of religious ritual in sport', in *Sport and religion*, (ed. ibdem), Champaign, IL: Human Kinetics, 111–25.

Hopkins, C.H. (1951) *History of the Y.M.C.A. in North America*, New York.

Hormann, M. (1968) *Religion der Athleten*, Stuttgart/Berlin. Kreuz-Verlag.

Howell, R.A. and Howell, M.L. (1992) *The Genesis of Sport in Queensland*, St Lucia University of Queensland Press.

John, M. and Schulze-Marmeling, D. (1993) 'Haut's die Juden! Antisemitismus im Europäischen Fußball', in *Fußball und Rassismus*, Gottingen: Verlag Die Werkstatt, 133–58.

Jordan, R. (1931) 'La Allah ila Allah Hygiene und Körperübungen im Kultdienst des Islam', *Die Leibesübungen*, 50:41–3.

Knott, Richard D. (1994) *The Sport Hero as Portrayed in Popular Journalism*, Ann Arbor, MI: UMI Dissertation Services.

Korsgaard, Ove (1990) 'Sport as a practice of religion: the record as ritual', in *Ritual and Record Sports Records and Quantification in Pre-Modern Societies* (eds J M.Carter and A.Kruger), Westport, CT Greenwood Press, 115–22

Krockow, C G.von (1971) *Sport und Industriegesellschaft*, Munich R.Pieper & Co

Kruger, A. (1981) 'Ursprung und Bedeutung von Coubertins Religio Athletae', in Proceedings of the IX International HISPA Congress *Sport and Religion The History of Sport and the Physical Education in the Iberian Cultures*, Lisbon, 183–92. ——— (1993) 'The origins of Pierre de Coubertin's Religio Athletae', in *Olympika The International Journal of Olympic Studies* Vol. II. London/Canada, 91–102.

Kuchler, W. (1969) *Sportethos. Eine moraltheologische Untersuchung des im Lebensbereich Sport lebendigen Ethos als Beitrag zu einer Phänomenologie der Ethosformen*, Munich: Johann Ambrosius Barth.

Lapchick, R.E. (1979) 'Race, politics and sport: South Africa, 1978', in *The Dimensions of Sport Sociology* (ed. M.L.Krotee), West Point, NY: Leisure Press, 250–5.

Lotz, F. (1981) 'Das Verhältnis von Kirche und Sport in der Bundesrepublik Deutschland 1949–1980', in *Proceedings of the IX International HISPA Congress: Sport and Religion The History of Sport and the Physical Education in the Iberian Cultures*, Lisbon, 17–26.

Maslow, A. (1968) *Toward a psychology of being* (2nd ed.), New York: Von Nostrand Reinhold.

Mason, T. (1989) 'Football', in *Sport in Britain. A social history* (ed. Tony Mason), Cambridge. Cambridge University Press, 146–86.

Naciri, M (1973) 'Die Einstellung des Islam zum Sport', in *Sport in unserer Welt — Chancen und Probleme. Referate, Ergebnisse, Materialien Wissenschaftlicher Kongreß Munchen vom 21–25. August 1972* (ed Ommo Grupe), Berlin/Heidelberg/New York: Springer-Verlag.

Naismith, J. (1941) *Basketball Its Origin and Development*, New York Pence, O.E (1947) *The Y.M.C.A. and Social Need A Study of Institutional Adaption*. New York.

Pfister, G. (1981) 'Frauensport aus katholischer Sicht', in *Proceedings of the IX International HISPA Congress Sport and Religion The History of Sport and the Physical Education in the Iberian Cultures*, Lisbon, 249–57.

Prebish, C.S. (1984) 'Heavenly Goalie, Divine Father: sport and religion', in *The Antioch Review* 42 (Summer). 306–18. ——— (1993) Religion. Approaches and Assumptions, in *Religion and Sport—The Meeting of Sacred and Profane*, (ed. ibidem), Westport, CT: Greenwood Press, 3–18.

Riedel, H (1942) *Leibesübungen und körperliche Erziehung in der osmanischen und kamalistischen Türkei*, Würzburg.

Rosch, H.-E. (1995) *Sport um der Menschen willen 75 Jahre DJK-Sportverband 'Deutsche Jugendkraft' 1920–1995*, Aachen: Meyer & Meyer.

Rotenberk, L (1992) 'Pray ball', in *Sport and religion*, (ed. S J.Hoffman), Champaign, IL: Human Kinetics, 177–81.

Schluchter, W. (1988) *Religion und Lebensführung Bd. 1 Studien zu Max Webers Kultur-und Werttheorie*, Frankfurt: Suhrkamp Verlag.

Seppanen, P. (1981) 'Olympic success: a cross-cultural perspective', in *Handbook of social science of sport* (ed. G.R.F. Luschen and G.H. Sage) Champaign, IL: Stipes Publishing, 93–116.

Sfeir, L. (1985) 'The status of Muslim women in sport conflict between cultural tradition and modernization' *International Review for Sociology of Sport* 10(4): 283–306. ——— (1989) 'Sport in Egypt: cultural reflection and contradiction of a society', in *Sport in Asia and Africa A comparative Handbook* (ed. E.A. Wagner), New York/Westport/London: Greenwood Press, 185–214.

Stevenson, T.B. (1989) 'Sport in the Yemen Arab Republic' in *Sport in Asia and Africa A comparative Handbook* (ed. E.A. Wagner), New York/Westport/London: Greenwood Press, 27–49.

Sugden, J. and Bairner, A. (1986) 'Northern Ireland Sport in a divided society', in *The Politics of Sport* (ed. L. Allison), Manchester: Manchester University Press, 90–117.

Sugden, J. and Bairner, A. (1993) *Sport, Sectarianism and Society in a Divided Ireland*, Leicester: Leicester University Press.

Tibi, B. (1979) *Internationale Politik und Entwicklungslander-Forschung*, Frankfurt.

Tornas, S. (1994) 'Embrace Olympic Aid!' in *Olympic Church Guide. Olympic Vision* (ed. K. Brakstad), Lillehammer, 8–90.

Weber, M. (1920) *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie Bd I*, Tübingen: Mohr-Verlag.

Weis, K. (1995) 'Sport und Religion. Sport als soziale Institution im Dreieck zwischen Zivilreligion, Ersatzreligion und körperlich erlebter Religion', in *Soziologie des Sports Theorieansätze, Forschungsergebnisse und Forschungsperspektiven* (eds J. Winkler and K. Weis), Opladen: Westdeutscher Verlag, 127–50.

Williams, G. (1989) 'Rugby Union', in *Sport in Britain. A social history* (ed. T. Mason), Cambridge: Cambridge University Press, 308–48.

Yaldai, S. (1987) *Islam und Sport. Religiöse Tradition und moderne Einflüsse*, Düsseldorf: Düsseldorf Sportwissenschaftliche Studien Heft 2

YABANCI SPORCULARIN VE SPOR ADAMLARININ TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA HAKLARI

Av. Kazım Yücel DÖNMEZ*

* Ankara Barosu, Türkiye Tenis Federasyonu
Disiplin Kurulu Önceki Başkanı.

I. Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hakları

Milletlerarası hukukta, devletlerin yabancılara çalışma hakkı vermeye zorlayan bir kural yoktur. Tersine, hemen hemen bütün ülkelerde yabancılara vatandaşlarla eşit şekilde sağlanmış bir çalışma hakkı ve özgürlüğü bulunmadığı gibi konu ile ilgili çeşitli kısıtlamalarda bulunmaktadır¹.

Yabancıların çalışma hakkı her ülkenin iktisadi koşullarına uygun olarak kamu güvenliği, kamu yararı, kamu sağlığı esaslarına göre bazı kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Yabancılara çalışma hakkı tanınması, bu hakkın her çeşit iş kolu için sınırsız şekilde uygulanması anlamına gelmemektedir. Bütün kamu haklarında olduğu gibi çalışma hakkı da kamuya ait sebeplerle sınırlandırılabilir².

Bu doğrultuda, Türkiye’de çeşitli kanunlarla ve antlaşmalarla yabancılar için izinle çalışma imkânı tanınmış ve bunun şartları da düzenlenmiştir³.

II. İç Hukuktaki Genel Kurallar

Yabancıların Türkiye’de çalışma haklarına ilişkin hususlar genel olarak “T.C. Anayasa”sı ile “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”da düzenlenmiştir.

A. Anayasa

Çalışma hakkı, çalışma özgürlüğü kavramı ile sıkı sıkıya bağlı bir kavram olup çalışma özgürlüğü de, sözlük anlamı olarak “Dileyen kimsenin dilediği yerde (işte) çalışabilmesi”⁴ olarak tanımlanmaktadır. Çalışma hak ve özgürlüğü hukukumuzda genel olarak kamusal hak ve özgürlükler arasında kabul edilmektedir.

1 TEKİNALP, Gülören: Türk Yabancılar Hukuku, 8. bası, İstanbul 2003, s.119.

2 ÇELİKEL, Aysel/ÖZTEKİN GELGEL Günseli: Yabancılar Hukuku, 19. bası, İstanbul 2013, s.128.

3 TEKİNALP, s.120.

4 YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 8. baskı, Ankara 2004, s.226.

Çalışma hakkı TC Anayasasının 48-50. maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 48. maddesine göre: "Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmakta serbesttir". Vatandaşlar ile yabancılara eşit haklar tanıyan bu hükümler yine TC Anayasası 16. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir" denilerek yabancılar için sınırlandırılmıştır. Nitekim iç hukukta çeşitli iş kolları, çıkartılmış olan kanunlarla yabancılara yasaklanmış veya çalışmaları izne bağlanmıştır.

B. Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

Yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esaslar 4817 sayılı "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun" (YÇİHK) ile düzenlenmiştir. Bu Kanunda sadece yabancıların çalışma izinleri düzenlenmiştir. Buna karşılık yabancıların Türkiye'de yapabilecekleri meslek ve sanatlar ile yabancılara yasaklanan işler düzenlenmemiştir. Bu Kanun bakımından yabancı "403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan kişiyi" ifade eder (m.3).

4817 sayılı "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun" 25040 sayılı ve 06.03.2003 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak 06.09.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde hazırlanmıştır. Yabancıların hangi işleri yapamayacağı konusunda onlarca yasada yer alan hükümler yerine, yabancıların çalışma hakkını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının vereceği izin sistemine bağlayarak, yeni denilebilecek bir usul kabul edilmiştir⁵.

1. 4817 Sayılı Kanun Amaç ve Kapsamı

4817 sayılı Kanunun amacı, yabancıların Türkiye'deki çalışmalarını izne bağlamak ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirlemektir (m.1/I).

Bu doğrultuda 4817 sayılı Kanun, Türkiye'de bağımlı ve bağımsız olarak çalışan yabancıları, bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancıları ve yabancı çalıştıran gerçek ve tüzel kişileri kapsar (m.2/III).

Bu Kanuna göre, bağımlı çalışan kavramı: Gerçek ve tüzel kişiliği haiz bir veya birden fazla işveren emrinde ücret, ayık, komisyon ve benzeri karşılığı çalışan yabancıyı, Bağımsız çalışan kavramı ise: Başka şahısları istihdam etsin veya etmesin kendi ad ve hesabına çalışan yabancıyı ifade eder (m.3).

2. 4817 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalanlar

4817 sayılı Kanunun uygulanmayacağı durumlar 2 inci madde I. ve II. fıkralarında gösterilmiştir. Buna göre:

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 29 uncu maddesinin ikinci cümlesi ile 5680 sayılı Basın Kanununun 13 üncü maddesi ve 231 sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamına giren,

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarınca kanunla verilen yetkiye dayanarak çalışma izni verilen veya istihdam edilen ve Karşılıklılık İlkesi, uluslar arası hukuk ve Avrupa Birliği hukuku esasları dikkate alınarak çalışma izninden muaf tutulan yabancılar,

4817 sayılı Kanunun kapsamı dışında tutulmuşlardır.

Ayrıca, 4817 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği 55 inci maddesinde de izin alma koşulundan muaf tutulanlar uzun bir liste halinde gösterilmiştir.

3. Genel Olarak Yabancıların Çalışma İzni

Türkiye’de kanunun kendilerine men etmediği işlerde çalışmak isteyen yabancıların bu konu için yerine getirmek zorunda oldukları bir takım işlemler bulunmaktadır. Bu işlemler 4817 sayılı Kanun ile bu Kanuna dayanılarak çıkartılmış olan “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği”nde (YÇİHKUY) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁶.

4817 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği Türkiye’de çalışmak isteyen yabancıların “çalışma izni” almalarını zorunlu tutmuştur.

a. Veriliş Koşulları

Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye’de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir (4817 s.K.m.4/I). Bu hükümden anlaşıldığına göre yabancıların Türkiye’de çalışma hakları bakımından ilke, “serbestlik” değil, “izne bağlı” olmaktadır⁷. Bununa birlikte kuralın istisnaları da bulunmaktadır. Başka bir deyişle Türkiye’de çalışmaları izne bağlı olmayan yabancılar da bulunmaktadır.

Ülke menfaatlerinin gerekli kıldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağlı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Bakanlık onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir (4817.s.K.m.4/II).

Yabancılar, ilk çalışma izin başvurularını bulundukları ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarına yapar. Konsolosluk, bu başvuruları doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına iletir. Bakanlık, ilgili mercilerin görüşlerini alarak 5 inci maddeye göre başvuruları değerlendirir; durumu uygun görülen yabancılara çalışma izni verir. Yabancılar, konsolosluklardan almış oldukları çalışma izinlerinde belirtilen süre kadar Türkiye’de kalıp çalışabilirler (4817.s.K.m.12/I).

6 Yönetmelik 29.08.2003 tarih ve 25214 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

7 AYBAY, Rona: Yabancılar Hukuku, 2. baskı, İstanbul 2007, s.164.

Türkiye’de geçerli ikamet izni olan yabancılar veya bunların işverenleri başvurularını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yurt içinde de yapabilirler (4817.s.K.m.12/II).

Aynı usul çalışma izninin uzatılması bakımından da geçerlidir (4817.s.K.m.12/III).

b. Çalışma İzin Türleri

4817 sayılı Kanunda süreli çalışma izni, süresiz çalışma izni, bağımsız çalışma izni ve istisnai çalışma izni olmak üzere dört çeşit çalışma izni düzenlenmiştir.

aa. Süreli Çalışma İzni

Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe süreli çalışma izni iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, yabancıнын hizmet akdinin veya işin süresine göre belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilir. Bir yıllık kanuni çalışma süresinden sonra, aynı işyeri veya işletme ve aynı meslekte çalışmak üzere çalışma izninin süresi üç yıla kadar uzatılabilir. Üç yıllık kanuni çalışma süresinin sonunda, aynı meslekte ve dilediği işverenin yanında çalışmak üzere, çalışma izninin süresi altı yıla kadar uzatılabilir. Türkiye’ye çalışmak üzere gelen bir yabancıнын beraberinde veya daha sonra getirmiş olduğu eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına da, yabancıнын kendisi ile birlikte en az beş yıl kanuni ve kesintisiz ikamet etmiş olmaları kaydıyla süreli çalışma izni verilebilir. Bakanlık, süreli çalışma izninin coğrafi geçerlilik alanını genişletebilir veya daraltabilir (4817 s.K.m.5).

Öğretide eş ve çocuklar için ek ve zor koşullar getirmek yerine daha uygun koşullar getirilmesinin daha uygun olacağı yönünde bizimde katıldığımız bir görüş bulunmaktadır⁸.

8 AYBAY, s.170, 25 numaralı dipnot.

bb. Süresiz Çalışma İzni

Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe ve 11/4/2014 tarihinden önce süresiz çalışma izni verilmiş olan yabancıların hakları saklı kalmak kaydıyla; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca uzun dönem ikamet iznine sahip olanlar veya Türkiye'de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izni ile kalmış olan veya en az sekiz yıl kanuni çalışması olan yabancılara süresiz çalışma izni verilebilir. Süresiz çalışma izni verilen yabancılar, 6458 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinde belirtilen uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklardan yararlanırlar. Süresiz çalışma izni yabancıнын veya işvereninin talebiyle ya da 6458 sayılı Kanunun 45 inci maddesinde sayılan uzun dönem ikamet izninin iptalini gerektiren hallerde iptal edilir. Çalışma izni verilen yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışlarına ilişkin kayıtlar İçişleri Bakanlığı tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirilir (4817 s.K.m.6).

cc. Bağımsız Çalışma İzni

Bağımsız çalışacak yabancılara, Türkiye'de en az beş yıl kanuni ve kesintisiz olarak ikamet etmiş olmaları koşuluyla Bakanlıkça bağımsız çalışma izni verilebilir (4817 s.K.m.7).

Ayrıca, bağımsız çalışma izni verilebilmesi için Uygulama Yönetmeliği ile "...çalışmalarının, ekonomik kalkınma açısından katma değer yaratması ve istihdam üzerinde olumlu etki yapacak olması... (m.36/1)" şeklinde Kanunda öngörülmüş olmayan bir koşul daha oluşturulmuştur. Yönetmeliğin bu hükmünün Anayasa'nın 16 ıncı maddesindeki "kanunla sınırlama" ilkesi karşısında uygunluğu tartışmalıdır⁹.

Ç. İstisnai Çalışma İzinleri

İstisnai çalışma izni konusu da 4817 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre;

“Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe;

a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyle Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye’de yerleşmiş olan yabancılar ile bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına,

b) 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 19, 27 ve 28 inci maddeleri çerçevesinde Türk Vatandaşlığını kaybedenler ve bunların fûruuna,

c) Türkiye’de doğan veya kendi millî kanununa, vatansız ise Türk mevzuatına göre rûşt yaşını doldurmadan Türkiye’ye gelen ve Türkiye’de meslek okulu, yüksek okul veya üniversiteden mezun olan yabancılar,

d) 2510 sayılı İskân Kanununa göre muhacir, mülteci veya göçebe olarak kabul edilen yabancılar,

e) Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşları ile bunların Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşı olmayan eş ve çocuklarına,

f) Yabancı devletlerin Türkiye’deki büyükelçilikleri ile konsolosluklarında ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevli diplomat, idarî ve teknik personelin hizmetinde çalışanlar ile karşılıklılık ilkesi çerçevesinde olmak ve görev süresiyle sınırlı kalmak üzere Türkiye’de bulunan büyükelçilikler, konsolosluklar ve uluslararası kuruluşların temsilciliklerinde görevlendirilen diplomatların ve idarî ve teknik personelin eş ve çocuklarına,

g) Bilimsel ve kültürel faaliyetler amacıyla bir ayı aşan ve sportif faaliyetler amacıyla dört ayı aşan süre ile geçici olarak Türkiye’ye gelecek yabancılar,

h) Kanunla yetki verilen bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının sözleşme veya ihale usulleriyle mal ve hizmet alımı, bir işin

yaptırılması veya bir tesisin işletilmesi işlerinde çalıştırılacak kilit personel niteliğindeki yabancılara,

Bu Kanunda öngörülen sürelerle tâbi olmaksızın çalışma izni verilebilir”.

c. Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi

4817 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre; Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla, çalışma izninden muaf tutulan yabancılara, istekleri halinde Bakanlıkça çalışma izni muafiyet teyit belgesi verilir.

ç. Çalışma İzninin Sınırlandırılması

4817 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde yabancıların çalışma izinlerinin bazı durumlarda sınırlandırılabilmesi kabul edilmiştir. Maddeye göre;

Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülki ve coğrafi alan itibariyle sınırlandırılabilir.

Ancak, süresiz çalışma izninin verilmesinde bu sınırlandırma yapılamaz (YÇİHK, m.6; YÇİHKUY, m.20/2). Bakanlık, sınırlandırmayı gelişmelere ve taleplere bağlı olarak re'sen yapabilir (YÇİHKUY, m.20/3).

e. İkamet Tezkeresi

4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”a göre öngörülen çalışma izinleri için gerekli ikamet koşulu ve süresi

Kanunda öngörülen süreli, süresiz, bağımsız ve istisnai çalışma izinleri için gerekli bir koşuldur¹⁰.

Bununla birlikte Kanunun 9 uncu madde II Fıkrasına göre; Yabancı'nın toplam altı ayı geçmemek şartıyla Türkiye dışında bulunması çalışma süresini kesmez. Ancak Türkiye dışında geçirilen zaman çalışma süresinden sayılmaz. Türkiye'de bulunmasına rağmen ikamet tezkeresini altı aydan fazla süreyle temdit ettirmeyerek ihmalde bulunan yabancı'nın ikameti çalışma izinleri bakımından kesinti sayılır.

f. Çalışma İzninin Reddi

4817 sayılı Kanunun 14 üncü maddesine göre bazı durumlarda çalışma izni veya çalışma izninin uzatılması istemi reddedilir. Bunlar; (a) İş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ve istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişikliklerinin çalışma izni verilmesine elverişli olmaması, (b) Başvurulan iş için ülke içinde, dört haftalık süre içerisinde o işi yapacak aynı niteliğe sahip kişinin bulunması, (c) İçişleri Bakanlığının olumsuz görüş bildirmesi, (e) Yabancı'nın çalışmasının milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık için tehdit oluşturması, durumlarıdır.

14 üncü madde hükmü dışında, YÇİHKUY'ne göre, yabancıların çalışmayacağı iş ve mesleklere dair hükümler çerçevesinde ve ilgili ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı davranıldığı'nın tespiti halinde ve ayrıca, çalışma izninin iptalini gerektiren durumların varlığı halinde de, çalışma izni başvurusu veya uzatma istemi reddedilir (m.22/1).

10 ÇELİKEL/ÖZTEKİN GELGEL, s.142.

g. Çalışma İzninin İptali ve Geçerliliğini Yitirmesi

4817 sayılı Kanunun 15 inci maddesine göre, yabancının çalışma izninin sınırlandırılmış olduğu veya ilgili mercilerden görüş alınmaksızın çalışması hallerinde veya çalışma izninin reddini gerektiren hallerden birinin varlığının ya da çalışma izni talebinde yabancı veya işveren tarafından yanlış veya eksik bilgi verildiğinin sonradan tespit edilmesi halinde çalışma izni Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından iptal edilir. Bakanlık durumu ilgili Bakanlığa bildirir.

Bazı durumlarda ise çalışma izni kendiliğinden geçerliliğini yitirir. 4817 sayılı Kanunun 16 ıncı maddesine göre çalışma izni, geçerlilik süresinin sona ermesi dışında; (a) Yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmış olması veya Türkiye'ye girişinin yasaklanması, (b) Yabancının pasaportunun veya pasaport yerine geçen belgesinin geçerlilik süresinin uzatılmaması (İçişleri veya Dışişleri Bakanlıklarının uygun görüşlerinin bulunması hali hariç), (c) Yabancının mücbir sebepler dışında aralıksız olarak altı aydan fazla yurt dışında kalması, durumlarında da çalışma izni geçerliliğini kaybetmektedir.

h. Bildirim Yükümlülüğü

4817 sayılı Kanunun 18 inci maddesine göre; a) Bağımsız çalışan yabancılar, çalışmaya başladıkları tarihten ve çalışmanın bitiminden itibaren, b) Yabancı çalıştıran işverenler yabancının çalışmaya başladığı tarihten, çalışma izninin verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde çalışmaya başlamaması halinde bu sürenin bitiminden itibaren ve herhangi bir nedenle hizmet akdinin sona erdiği tarihten itibaren, En geç on beş gün içerisinde durumu Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

Ayrıca Kanunun 19 uncu maddesi ile bünyesinde yabancı çalıştıran kurumlar ile bakanlıklar için de bildirim yükümlülüğü getirilmiştir.

ı.Yargı Yolu

4817 sayılı Kanun 17 inci maddesine göre;

Bakanlık çalışma izni verilmesi ya da uzatılması talebinin reddedilmesi, çalışma izninin iptal edilmesi ya da çalışma izninin geçerliliğinin kaybedilmesine ilişkin kararını, yabancıya veya varsa işverenine 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ eder.

Bakanlıkça verilecek kararlara karşı ilgililer tarafından tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebilir. İtirazın Bakanlıkça reddedilmesi hallerinde idari yargı yoluna başvurulabilir.

i. Denetleme Yetkisi

Yabancıların ve işverenlerin kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmedikleri 4817 sayılı Kanunun 20 inci maddesine göre denetime tabi bulunmaktadır. Buna göre;

"Bu Kanun kapsamına giren yabancıların ve işverenlerin bu Kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmedikleri Bakanlık iş müfettişleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişleri tarafından denetlenir. Bu Kanun gereğince yapılacak teftiş, denetim ve soruşturmalar 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununda yer alan teftiş, denetim ve soruşturma hükümlerine göre yapılır ve bu hükümlere göre ilgili yaptırımlar uygulanır.

Genel ve özel bütçeli idarelerin teftiş ve denetim elemanları ile kolluk kuvvetlerinin kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapılacak her türlü denetim, inceleme ve kontrol sırasında yabancı çalıştıran işverenler ile yabancıların bu Kanundan doğan yükümlülükleri yerine getirmediklerini tespit etmeleri halinde, durum Bakanlığa bildirilir.

Birinci fıkraya göre yapılan denetimler ve ikinci fıkraya göre yapılan bildirimler üzerine Bakanlık bölge müdürlüğünce, gönderilen tutanaklara ve denetim raporlarına göre bu Kanunda yer alan idari yaptırımlar uygulanır".

j. Cezai Hükümler

4817 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde yukarıda da belirtildiği gibi yabancı kişi çalıştıran işverenler ve çalışan yabancılara bildirim

yükümlülüğü getirilmiştir. Anılan Kanunun 21 inci maddesinde de bu yükümlülüğünü belirtilen süre içinde yerine getirmeyen yabancılar ile bunları çalıştıran işverenler için idari para cezası öngörülmüştür.

k. Bakanlığa Bilgi Verilmesi

Yabancılar çalışma izni verme yetkisi bulunan bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları, çalışma izni verdikleri, çalışma izni süresini uzattıkları ve çalışma iznini iptal ettikleri tarihten, yabancı istihdam eden bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları ise çalıştırmaya başladıkları tarihten itibaren en geç otuz içinde yabancı ile ilgili tüm bilgileri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirirler (4817 s.K.m.19).

4. Yabancılar Yasaklanan Meslek ve Sanatlar

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında 4817 sayılı Kanunun 35 inci maddesi ile 11.6.1932 tarihli ve 2007 sayılı Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak yabancıların Türkiye'de çalışma özgürlüklerinin sınırları genişlemiştir.

4817 sayılı Kanun ile 2007 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte diğer kanunlarda yer alan, yabancılar bazı iş ve meslekler bakımından Türkiye'de çalışma yasağı veya kısıtlamaları getiren hükümler ise devam etmektedir. Nitekim bu durum 4817 sayılı Kanunda "Diğer kanunlarda yer alan, yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere dair hükümler saklıdır" şeklinde ifade edilmiştir (m.13/II).

III. Yabancı Sermaye Yatırımlarında Çalışacak Yabancılar

Yabancı sermaye yatırımlarında çalışacak yabancı uyrukluların çalışma izinleri genel olarak yabancıların çalışma izinlerinden farklı hükümlere tabi tutulmuştur (YÇİHK m.23). Bu doğrultuda "Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarında Yabancı Uyrukluların Personel

İstihdamı Hakkında Yönetmelik” çıkarılmıştır¹¹. Bu Yönetmeliğin amacı, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun uyarınca; 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan şirket, şube ve irtibat büroları kapsamında istihdam edilecek yabancı uyruklu personelin çalışma izinlerine ilişkin usul ve esasları belirlemektir (m.1).

Bu Yönetmelik, özellik arzeden doğrudan yabancı yatırımlarda ve irtibat bürolarında istihdam edilecek yabancı uyruklu kilit personele uygulanır. Ancak, Özellik arzeden yabancı yatırımlarda istihdam edilecek kilit personel dışında kalan yabancı uyruklu personel ile özellik arzeden doğrudan yabancı yatırımların dışında kalan doğrudan yabancı yatırımlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu her türlü personelin, çalışma izinlerinde 4817 sayılı Kanun ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği hükümleri uygulanır (m.2).

Maddeden anlaşıldığına göre bir yabancı işçinin bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilebilmesi için hem kilit personel niteliğini taşıması hem de istihdam edileceği yatırımın özellik arzeden bir yatırım olması zorunlu bulunmaktadır.

IV. Yabancı Sporcu ve Spor Adamlarının Türkiye’de Çalışma Hakları

Yabancı sporcuların ve spor adamlarının da Türkiye’de çalışmaları, izinleri, yabancı sermaye yatırımlarında çalışacak yabancı uyrukluların çalışma izinleri gibi genel olarak yabancıların Türkiye’de çalışma izinlerinden farklı hükümlere tabi tutulmuştur. Ayrıca uygulama zaman içerisinde de değişikliğe uğramıştır.

A. Önceki Durum

4817 sayılı YÇİHK ve YÇİHKUY’gi yürürlüğe girmeden önce, yabancı sporcuların ve spor adamlarının çalışma izinlerine ilişkin

11 Anılan Yönetmelik 29.08.2003 tarih ve 25214 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

mevzuatta özel bir düzenleme bulunmadığından, yabancıların çalışma izinlerine ilişkin genel hükümler ve federasyonların yürürlüğe koyduğu talimatlar uygulanmıştır. Bu kapsamda, yabancı sporcular ve spor adamları da Türkiye’de çalışabilmek için, Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünden çalışma izni almak ve daha sonra bu izinle birlikte federasyonların öngördükleri diğer şartları yerine getirmek durumunda kalmışlardır¹².

B. Bugünkü Durum

Yabancı sporcu ve spor adamlarının Türkiye’de çalışma hakları 4817 sayılı Kanunda ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılmış olan “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği” nde düzenlenmiş ve yukarıda da ifade edildiği gibi genel olarak yabancıların çalışma haklarından farklı hükümlere tabi tutulmuştur.

1. 4817 sayılı Kanundaki Hüküm

4817 sayılı Kanunun “İstisnai Haller” başlıklı 8 inci maddesinin (g) bendinde “Bilimsel ve Kültürel faaliyetler amacıyla bir ayı aşan ve sportif faaliyetler amacıyla dört ayı aşan süre ile geçici olarak Türkiye’ye gelecek olan yabancılara”, bu Kanunda öngörülen sürelerle tabi olmaksızın çalışma izni verilebilir hükmü yer almaktadır.

4817 sayılı Kanunda “sportif faaliyetler” tanımlanmadığından hangi tür faaliyetlerin sportif faaliyet olarak kabul edileceği konusu tartışmaya açık bulunmaktadır. Sözlük anlamı spor ile ilgili faaliyetler¹³ olan “sportif faaliyetler” kavramının uygulamada geniş yorumlanması uygun olacaktır.

Bent hükmünde, sportif faaliyetler amacıyla Türkiye’ye gelecek “yabancılar” kavramı kullanıldığından sporcu veya spor adamı olsun olmasın bütün yabancılar bu bent kapsamında gözükmektedir. Yani bu

12 ERTEN, Rifat: Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara 2007, s.179.

13 YILMAZ, s.1118.

bent hükmüne göre önemli olan “sportif faaliyet” amacıyla Türkiye’ye gelmiş olmaktır.

Ayrıca Kanunun 8 inci madde son fıkrasında “Bu Kanunda öngörülen sürelerle tabi olmaksızın çalışma izni verilebilir” denildiğinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bu izni vermeme yetkisinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle (g) bendi koşullarına sahip olan yabancıların kanunda öngörülen sürelerle tabi olmaksızın çalışma izni alabilmeleri onlar için mutlak bir hak değildir.

2. YÇİHKUY’ de Yer Alan Hükümler

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği’nde konumuz ile ilgili hükümler 52 inci ve 55 inci maddelerde yer almaktadır. Doğal olarak, Uygulama Yönetmeliğinde yer alan usule ilişkin çeşitli hükümler de konuyu ilgilendirdiği ölçüde uygulanacaktır.

a) Madde 52

Yönetmeliğin 52 inci maddesinde 4817 sayılı Kanunun yukarıda açıklanan 8 inci madde (g) bendindeki hüküm tekrarlanmıştır. Buna göre; “Bilimsel ve Kültürel faaliyetler amacıyla bir ayı aşan ve sportif faaliyetler amacıyla dört ayı aşan süre ile geçici olarak Türkiye’ye gelecek olan yabancıların çalışma izni talebinde bulunmaları halinde, Türkiye’de bulunacakları süre için, çalışma izinleri istisnai olarak verilebilir”. Kanunun 8 inci madde (g) bendi için yapılan açıklamalar bu madde içinde söz konusudur.

b) Madde 55/1.b

Anılan Yönetmeliğin ”Muafiyetler” başlıklı 55 inci maddesi birinci fıkrası (b) bendine göre;

“sürekli yerleşim yeri (ikametgâhı) yurt dışında olup bilimsel, kültürel ve sanatsal faaliyetler amacıyla bir aydan az, sportif faaliyetler amacıyla dört aydan az süre ile geçici olarak Türkiye’ye gelecek

olan yabancıların görevleri süresince çalışma izni almalarına gerek bulunmamaktadır”,

Bu hüküm Kanunun 8 inci madde (g) bendi ile Yönetmeliğin 52 inci maddesine göre biraz farklılık göstermektedir. Bu bentte Türkiye’ye gelecek olan yabancıların sürekli yerleşim yerinin eski deyimle ikametgâhının yurt (Türkiye) dışında olması koşulu aranmaktadır. Süre olarak ta dört aydan kısa süreli gelişleri kapsamaktadır. Ayrıca bu kapsamdaki yabancıların Uygulama Yönetmeliğinin 52 inci maddesinden farklı olarak çalışma izni almalarına da gerek bulunmamaktadır.

c) Madde 55/1.1

Uygulama Yönetmeliğinin 55/1.1 bendinde de; “Türkiye Futbol Federasyonunca veya Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce talepleri uygun bulunan yabancı futbolcular ile diğer sporcu ve antrenörlerin sözleşmeleri süresince” çalışma izni almalarına gerek bulunmamaktadır hükmü yer almaktadır.

Burada öne çıkan ilk husus bütün sporcuların ve spor adamlarının değil yalnızca “futbolcular, diğer sporcular ve antrenörlerin” çalışma izni almalarına gerek bulunmamasıdır. Yönetmelikte çalışma izni almalarına gerek olmayanlar tadadi olarak sayıldığından bunların dışında kalanlar bu hükümden yararlanamazlar. Bu nedenle bent hükmü dışında kalanlar Kanunun genel hükümlerine göre çalışma izin almak zorundadırlar.

İkinci husus, Bentte belirtilen kişilerin Türkiye’de çalışma taleplerinin, Türkiye Futbol Federasyonunca veya Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce uygun bulunmasıdır. Aksi takdirde bu kişilerin Türkiye’de çalışmaları için izin almaları gerekecektir.

Üçüncü husus çalışma izni almama hakkının, futbolcuların, diğer sporcuların ve antrenörlerin imzalamış oldukları sözleşmelerin süresince geçerli olmasıdır. Sözleşme süresi dolduğu tarihte sözleşmeler uzatılmaz veya yeni bir sözleşme yapılmaz ise bu kişiler Türkiye’de

çalışmaya devam etmek istedikleri takdirde genel hükümlere göre çalışma izni almak zorunda kalacaklardır.

Dördüncü hususta çalışma izni almama hakkı yalnızca futbolculara, diğer sporculara ve antrenörlerin şahıslarına tanınan bir hak olmasıdır. Bunun sonucu olarak bu şahısların yanlarında bulunan eşlerinin, çocuklarının veya bakmakla yükümlü oldukları kimselerin Türkiye'de çalışmak istemeleri halinde bu kişilerin Kanundaki genel hükümlere göre çalışma izni almaları gerekecektir.

Ayrıca, bent hükmünde profesyonel, amatör ayrımı yapılmadığından Türkiye'de çalışmak isteyen yabancı futbolcuların, diğer sporcuların ve antrenörlerin profesyonel veya amatör olmaları, bent hükmünden yararlanma bakımından bir fark yaratmayacağı anlaşılmaktadır.

Kanaatimizce Yönetmeliğin 55 inci maddesi 1 inci fıkrası (ı) bendinde, futbolcular ve diğer sporcular yanında yalnızca antrenörlerden bahsedilerek bent kapsamı dar tutulmuştur. Hem bireysel sporlarda hem de takım sporlarında sporcuların ve spor takımlarının başarısı için çalışan antrenörler yanında idareci, teknik direktör ve masör gibi çeşitli konularda çalışan spor adamları da görev yapmaktadır. Başarıları ile uluslararası şöhrete ulaşmış bu tür yabancı spor adamlarının Yönetmelikte neden bent kapsamı dışında bırakıldığı anlaşılamamaktadır. Bu durumu sehven yapılmış bir unutkanlık olarak nitelendiriyoruz. Yönetmeliğe yapılacak bir ek ile uluslararası spor alanında kendini kanıtlamış idareci, teknik direktör ve masör gibi spor adamlarının da bent kapsamına alınmaları, Ülke sporunun gelişmesi bakımından isabetli olacaktır.

V. Sonuç

Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde hazırlanan 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun” ile bu Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde yer alan, sporcuların ve spor adamlarının Türkiye’de çalışmalarına ilişkin hükümler bazı eksikliklere rağmen bize göre Türk sporunun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ve yeterlikte bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

AYBAY, Rona: Yabancılar Hukuku, 2. baskı, İstanbul 2007.

ÇELİKEL, Aysel/ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: Yabancılar Hukuku, yenilenmiş 19. bası, İstanbul 2013.

ÇİÇEKLİ, Bülent: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, 5. baskı, Ankara 2014.

EKŞİ, Nuray: Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Sorunlar, İstanbul 2006.

ERTEN, Rifat: Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara 2007.

TEKİNALP, Gülören: Türk Yabancılar Hukuku, İstanbul 2003.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin: Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı, AÜHFD, yıl 1997, S.1-4, s.67-84.

YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 8. baskı, Ankara 2004.

GEÇİCİ TRANSFER SÖZLEŞMESİ

Arş. Gör. Canan ERDOĞAN*

* Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı,
Araştırma Görevlisi.

GİRİŞ

Spor hukukuna¹ göre profesyonel futbolcu ile kulübü² arasında hiyerarşik bir ilişki mevcuttur. Bu hiyerarşik ilişki kapsamında futbolcu belirli bir ücret karşılığında sözleşmenin tarafı olan kulüpte futbol oynamayı taahhüt etmekte iken, kulüp de buna karşılık ücret ödeme borcu altına girmektedir. Futbolcunun sadece futbol oynama borcu değil, kulüp tarafından verilen talimatlara uyma, sadakat ve rekabet etmeme borcu da bulunmaktadır. Bununla birlikte kulübün de futbolcuyu denetleme hakkı ile koruma ve iş verme (futbol oynatma) borcu vardır. Taraflar arasındaki bu ilişkiye baktığımızda bunun bir hizmet sözleşmesi niteliğinde olduğunu görmekteyiz³. Ancak taraflar

- 1 Spor hukukunun niteliği tartışmalıdır. Kimilerine göre, spor hukuku bir hukuk dalı olmayıp, sözleşme hukuku, idare hukuku, rekabet hukuku, fikri mülkiyet hukuku ve iş hukuku gibi farklı hukuk disiplinlerinin spor alanındaki uygulamasıdır. Bkz. **Davis**, Thomas, What is Sports Law?, Marquette Sports Law Review, Vol.11, s.212; **Shropshire**, Kenneth, Sports Law?, American Business Law Journal, Vol. 35, s.185.
- 2 Türkiye’de spor kulüpleri genellikle derneklerin özel bir türünü oluşturmaktadır. Örneğin, Galatasaray Spor Kulübü (m.1) ve Fenerbahçe Spor Kulübü (m.1) tüzüklerinde de belirttikleri gibi dernek şeklinde kurulmuştur. Kulüpler genel olarak 5253 sayılı Dernekler Kanunu m.14’te düzenlenmiştir. Kanundaki düzenleme şu şekildedir: “Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır. Bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilir”. Buna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Ertaş**, Şeref/**Petek**, Hasan, Spor Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2011, s.162 vd.; **Erten**, Rıfat, Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara 2007, s.67-68; **Günal**, A. Nadi/**Küçükgüngör**, Erkan, Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat, Ankara 1998, s.54 vd.; **Üçışık**, Fehim, Spor Hukuku, İstanbul 2011, s.107 vd. Hukukumuzda spor kulüpleri dernek ve şirket olarak kurulabilmektedir. Dernekler kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olmasına karşılık şirketler kâr amacı taşımaktadır. Zira futbol kulüplerinin parasal hacmi, yüksek miktardaki transfer ücretleri kulüplerin dernek yerinde şirket şeklinde kurulmasını noktasında daha cazip edici durmaktadır. Dünya üzerinde de aynı şekilde bazı futbol kulüpleri şirket şeklinde kurulmaktadır. Bizim hukukumuzda da 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun m.24/3’te “Spor kulüpleri, profesyonel takımlarını, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları veya kurulmuş olan şirketlere devredebilirler veya profesyonel futbol takımlarını kiraya verebilirler” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Bkz. **Genç**, Durmuş Ali, Spor Hukuku, İstanbul 1998, s.46-47; **Petek**, s.78-86. Buna yine Galatasaray ve Fenerbahçe örnek olarak gösterilebilir. Her ikisinde de spor kulüpleri şirket olarak kurulmuş olan Galatasaray Sportif A.Ş. ve Fenerbahçe Futbol A.Ş.’ye devredilmiştir.
- 3 **Narmanlıoğlu**, Ünal, İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I, 4. Baskı, İstanbul 2012, s.88; **Mollamahmutoglu**, Hamdi/**Astarlı** Muhittin/**Baysal**, Ulaş, İş Hukuku, 6. Baskı,

arasında hizmet sözleşmesine dayanan bir ilişki olması, her durumda sözleşmeye 4857 sayılı İş Kanununun (İşK.) uygulanabileceği anlaşılmaz.

4857 sayılı İş Kanunu m.1'deki düzenlemeye göre, Kanun, m.4'de düzenlenmiş istisnalar dışında kalan tüm işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine ve işçilerine faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır. İşK m.4'teki düzenlemelere bakıldığında da, profesyonel sporcuların kapsam dışında bırakıldığı görülmektedir⁴. Dolayısıyla bu kişiler Türk Borçlar Kanunu'ndaki (TBK) hizmet sözleşmesine ilişkin düzenlemelere (m.393 ila m.447) tabidir. Bu nedenle de 4857 sayılı İş Kanunu'nda düzenlenmiş bazı haklardan mahrumdurlar. Örneğin, futbolcular kapsam dışı oldukları için kıdem tazminatına hak kazanamazlar. Ancak Türk Borçlar Kanunu'ndaki bu düzenlemelerin sporcuların özel çalışma koşullarına uygun düşmediği açıktır⁵. Bu nedenle sporcuların hukuki durumlarına ilişkin düzenlemeler Türkiye Futbol Federasyonu ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır⁶. Futbol hakkında düzenleme yapma yetkisi, 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Türkiye Futbol Federasyonu'na aittir. Ancak talimatlarda hüküm bulunmadığı durumlarda Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanır.

Ankara 2014, s.315; **Sümer**, Halûk Hâdi, İş Hukuku, 20. Baskı, Konya 2015, s.31; **Süzek**, Sarper, İş Hukuku, 11 Baskı, İstanbul 2015, s.234; ; **Çelik**, Nuri/**Caniklioğlu**, Nurşen/**Canbolat**, Talat, İş Hukuku Dersleri, 27. Bası, İstanbul 2014, s.95; **Çağlayan**, Ramazan, Spor Hukuku, Ankara 2007, s.41; **Tunçomağ**, Kenan/**Centel**, Tankut, İş Hukukunun Esasları, 6. Baskı, İstanbul 2013, s.43; **Aktay**, A. Nizamettin/**Arıcı**, Kadir/**Senyen Kaplan**, E. Tuncay, İş Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2013, s.49; **Küçükgüngör**, Erkan, Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumları, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_11.pdf, s.8-9; (Erişim Tarihi: 10.11.2015, 20.30); **Gülşen**, Recep, Spor Hukuku, Ankara 2012, s.62.

4 İş Kanunun kapsamı çerçevesinde sporcuların durumu hakkında bkz. **Andaç**, Faruk, İş Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2014, s.81; **Akyiğit**, Ercan, İş Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2014, s.100-101; **Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal**, s.315-316; **Süzek**, s.234-235; **Sümer**, s.31; **Tunçomağ/Centel**, s.42-43; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s.95-96; **Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan**, s.49-50.

5 **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s.95.

6 **Küçükgüngör**, s.3; **Gülşen**, s.71. Ayrıca Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün hukuki yapısı ve görevleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Günel/Küçükgüngör**, s.21 vd.; **Üçışık**, s.25 vd.

Profesyonel sporcular her ne kadar 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında olmasalar da 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (STİSK) karşısındaki durumuna da genel hatları ile bakmak faydalı olacaktır. Öncelikle 5510 sayılı SSGSSK m.4/a'daki düzenlemeye göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından Kanunun kapsamındadır. Kanundaki düzenlemede İş Kanunu ile Borçlar Kanunu kapsamında çalışanlar bakımından herhangi bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Başka bir ifade ile İŞK m.4'te sayılanlar ya da diğer İş kanunlarının kapsamında olanlar da yine kapsam dâhilindedir⁷. Bu nedenle profesyonel futbolcular her ne kadar İş Kanunu kapsamı dışında olup Türk Borçlar Kanunu'na tabi iseler de, sigortalı sayılırlar⁸ ve maç esnasında sakatlanmaları da iş kazası olarak nitelendirilir⁹. Bununla birlikte 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu açısından ise m.17/1 uyarınca işçi sayılanların sendika üyesi olabileceğini görmekteyiz. Kanunda işçi tanımı yapılmayıp 4857 sayılı İş Kanunu'na atıf yapılmaktadır. Buna göre, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi denilmektedir. Bu atıf ile birlikte her ne kadar iki kanun arasında paralellik sağlansa da, bu sadece 6356 sayılı STİSK kapsamının İş kanununa tabi olanlardan ibaret olmadığını söylememiz gerekir. Buna göre Deniz İş Kanunu, Basın İş Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu kapsamında olan çalışanlar da sendika üyesi olabileceklerdir. Ayrıca m.2/4'te işçi kavramının genişletildiğini görmekteyiz. Buna göre, iş sözleşmesi dışında ücret karşılığı iş görmeyi, taşıma, eser, vekâlet, yayın, komisyon ve adi şirket

7 Uşan, M. Fatih, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara 2009, s.74; Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza/Caniklioğlu, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 14. Bası, İstanbul 2012, s.104; Alper, Yusuf, Sosyal Sigortalar Hukuku, 7. Baskı, Bursa 2015, s.92-93.

8 "Futbolcular, menajerler ve antrenörlerin bağlı bulundukları kulüp ile aralarındaki ilişki hizmet bağına dayanmaktadır. Bu nedenle anılan kişilerin sigortalı olmaları gerekir." Yarg. 10.HD. 19.01.1974 E.1973/1296 K.1974/594. (www.lebibyalkin.com.tr, Erişim Tarihi, 10.01.2016).

9 Uşan, s.74; Güzel/Okur/Caniklioğlu, s.110.

sözleşmesine göre bağımsız olarak meslekî faaliyet olarak yürüten gerçek kişiler de bu Kanunun ikinci ila altıncı bölümleri bakımından işçi sayılır. Şunu belirtmek gerekir ki, yukarıda belirttiğimiz sözleşmeye dayanarak çalışan kimseler sendikaya üye olabilirler; fakat kanunda sadece iş sözleşmesi ile çalışanlara toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı tanındığı için bu haklardan yararlanamazlar¹⁰. Bununla birlikte İş Kanunu kapsamında olmayan profesyonel sporcular da 6356 sayılı Kanun kapsamında olacaklardır¹¹. Zira 6356 sayılı Kanun açısından İş Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ya da diğer İş Kanunlarının kapsamında olmak fark yaratmamaktadır.

Çalışmamızda Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından düzenlenmiş olan Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı (PFSTT)¹² esas alınarak profesyonel futbolcu, asıl kulüp ve yeni kulüp arasında imzalanan geçici transfer sözleşmesinin hukuki niteliği, benzer sözleşmeler ile farkı, tarafların hak ve yükümlülükleri ve sözleşmenin sona erme halleri ele alınacaktır.

10 **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s.478.

11 Mülga 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda herhangi bir ayrım yapılmamış ve hizmet akdine dayanarak çalışanlara işçi denileceği düzenlenmiştir (m.2). Dolayısıyla profesyonel futbolcular da hizmet akdine dayanarak çalıştıklarından sendika kurma hakkına sahip oldukları kabul edilmekteydi. Ancak sporcular için ayrı bir işkolu belirlenmiş ve "genel işler" işkolu altında değerlendirilmekteydi. Ancak 2002 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na yapılan işkolu tespiti başvurusunda Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe Spor Kulüplerinin tüm faaliyetleri göz önünde tutularak bunların "konaklama ve eğlence yerleri" işkolunda oldukları belirtilmişti. Gerekçesi ise "**çeşitli yaş gruplarında sporcu yetiştirmek, amatör ve profesyonel sportif faaliyetleri yürütmek ve yurt içi ve yurt dışı müsabakalar yapmak, dernek üyelerinin sosyal, kültürel ve sportif ihtiyaçlarını karşılamak, Dernekler Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak mal edinmek, sportif faaliyetler için tesisler kurmak, kiralamak, derneğe gelir temin etmek amacı ile öngörülen ticari faaliyetlerde bulunmak veya katılmak olduğu her üç işyerinin de spor kulübü olduğu, sportif faaliyetlerde bulunulduğu, bu nedenle işyerlerinde yapılan işlerin 25 sıra numaralı Konaklama ve Eğlence Yerleri işkolunda yer alması gerektiği** tespit edilmiştir" şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca bkz. **Sümer**, s.182-183; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s.478; **Akyiğit**, s.401; **Gülşen**, s.72-73; **Ertas/Petek**, s.106-117.

12 Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı çalışmamızda *Talimat* olarak kullanılacaktır.

I. TANIMI VE UNSURLARI

A. TANIMI

Geçici transfer sözleşmesi, futbolcunun asıl kulübü ile sözleşmesi devam ederken yazılı¹³ bir sözleşme ile başka bir kulübe geçici bir süre için transfer edilmesidir (PFSTT m.15)¹⁴. Yani sözleşmenin konusunu futbolcunun başka bir takıma gönderilmesi oluşturur¹⁵. Tanımda da belirtildiği gibi, geçici transfer sözleşmesi, kulüplerarası transfer sözleşmesinden farklı olarak, futbolcunun sözleşmesi devam ederken gerçekleştirilmektedir¹⁶. Uygulamada bu transfer türüne başvurulmasının ekonomik ve sportif olmak üzere çeşitli nedenleri vardır¹⁷. Örneğin, futbolcu, asıl kulübüne gereken katkıyı sağlayamamış olması nedeniyle¹⁸, başka bir kulübe geçici olarak transfer edilmek istenebilir ya da asıl kulübün maddi sıkıntı içerisinde olması durumunda hem geçici transfer bedeli alacak olması hem de futbolcuya aylık ücretini ödemeyecek olması nedenler arasında gösterilebilir¹⁹. Ayrıca genç futbolcuların gelişimi için de bu yolu deneyebilirler.

- 13 TBK m.12/2 uyarınca, kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklindedir. Geçerlilik şekline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Oğuzman**, M. Kemal/ **Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, 11. Bası, İstanbul 2013, s.142; **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Ankara 2013, s.107; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip, borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, İstanbul 2014, s.273-274.
- 14 Ayrıca tanım için bkz. **Petek**, Hasan, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi, Ankara 2002, s.307; **Cem**, Çağrı, Profesyonel Futbolcu Transfer Sözleşmesi, İstanbul 2011, s.31; Öncü, Azim, Sporcu Transfer Sözleşmesi, http://www.academia.edu/6452634/Sporcu_Transfer_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi, s.6 (Erişim Tarihi: 29.10.2015, 16.30).
- 15 **Berkemeyer**, Michael, Die Leihgabe von Berufssportlern, Frankfurt 2011, s.50.
- 16 **Schlotter**, Carsten / **Degenhart**, Jörg, Besteuerung von Transferentschädigungen und Entgelten für Spielerleihen nach dem JStG 2010, IStR 2011, s.458.
- 17 **Baştürk**, Faruk, İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, Ankara 2007, s.65.
- 18 Fenerbahçe'ye 2012-2013 sezonunda 7 milyon Avro'ya İtalya'nın **Juventus** takımından transfer olan Krasic, Fenerbahçe'de sakatlıklarından dolayı bekleneni verememesi sebebiyle İspanya'nın Elche takımına 1 yıllığına kiralamıştı. Haber için bkz. <http://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/981083-krasic-gitti-sira-yoboda>, (Erişim Tarihi: 29.10.2015, 20.30)
- 19 **Petek**, s.302.

Geçici transfer kurumu sadece asıl kulüp için değil, yeni kulüp için de avantajlıdır²⁰. Örneğin futbolcunun bonservis²¹ ücretinin ödenmesi suretiyle tamamen transfer edemeyecek durumda olan yeni kulüp, bu şekilde futbolcuyu takımına dâhil edebilecektir²². Böylece yeni kulüp hem futbolcunun kendi takımı içinde başarılı olup olamayacağını gözlemleyebilecek hem de futbolcunun başarılı olması durumunda takımı da müsabakalarda başarı elde edebilecektir. Görece kısa bir süre için sözleşme yapıldığından, geçici transfer edilen futbolcunun

20 Ancak belirtmek gerekir ki, geçici transfer sözleşmesi bazı durumlarda kötüye de kullanılabilir. Galatasaray, Tokatspor karşılaşmasından yaralanan ve sezonu kapatan Bruma'nın sözleşmesini dondurmak için Federasyon'a başvurmuş ancak Federasyon'dan olumsuz yanıt almıştır. Bunun üzerine yabancı kontenjanında yer açmak isteyen Galatasaray, Gaziantepspor ile anlaşarak Bruma'yı Gaziantepspora transfer etmiştir. Gaziantepspor da bu göstermelik transfere karşılık Yiğit Gökoğlu'nu ücretsiz olarak takımına katmıştır. Haber için bkz. <http://spor.haber3.com/g-saray-brumayi-gaziantepe-kiraladi-2314175h.htm>, (Erişim Tarihi: 29.10.2015, 18.34). Buradaki durumun hukuki nitelendirmesini yapmak gerekirse, yapılan eylemin *kanuna karşı hile* olduğu aşikardır. Bilindiği gibi kanuna karşı hilede taraflar kanunen yasaklanan bir hükmü delmek amacıyla, kanundaki başka bir hükümden yararlanarak amaca ulaşmaktadır. Yani kanuna karşı hileden söz edebilmek için, bir hukuki işlemin yapılması emredici bir hukuk kuralı ile yasaklanmış olmalı, ancak buna rağmen taraflar kanunda düzenlenen başka bir hükümden faydalanmak suretiyle amacına bu şekilde varmış olmalıdır. Kanuna karşı hile için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s.386 vd.; **Antalya**, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 2. Baskı, İstanbul 2013, s.216 vd.

21 Her ne kadar uygulamada "bonservis" kavramı kullanılsa da, kavramın hukuken doğru olanı "sözleşme fesih bedel"dir. Ancak çalışmamızda uygulamada sıklıkla bu kavram kullanıldığı için biz de "bonservis" kavramını kullanmaktayız. Bonservis bedeli, kulübün sözleşmeli oyuncusunun başka bir kulüp tarafından transfer edilmesi durumunda transfer eden kulübün ödediği bedeldir. Bonservis bedeli sözleşme süresi devam eden sporcunun transfer edilmesi durumunda ödenmesi gereken bir bedeldir. Yani sözleşmesi sona eren sporcu için bonservis bedeli istenemez. Özellikle "Bosman" kararından sonra sözleşmesi sona eren sporcular için bonservis bedelinin talep edilmesinin haksız kazanç olduğu kabul edilmektedir. Bosman kararına konu olan olayda, kulüp sözleşme süresi sona eren futbolcusu için futbolcuyu transfer etmek isteyen kulüpten çok yüksek bir meblağ istemektedir. Dava bunun üzerine açılmıştır. Buradan elde edilecek gelirin haksız kazanç olduğu ve Avrupa Sözleşmesi m.48'e aykırı olduğu da gerekçede bildirilmiştir. Bilgi için bkz. **Genç**, s.88-91. Ayrıca Bosman kararı için bkz. **Orhan**, Ümit, Bosman Kararı ve Uluslar arası Transfer, Spor Hukuku Tezleri, *Ed. Kısmet Erkiner*, İstanbul 2007, s.403-424; **Duffy**, William, Football May Be III, But Don't Blame Bosman, *Sport Lawyers Journal*, Vol.10, 2003, s.295-315; **Erten**, s.151-161.

22 **Petek**, s.302 dn.68. Örneğin, Liverpool'da oynayan Lazar Marković için bonservis bedeli olarak 10 milyon Euro istenmesi karşılığında Fenerbahçe, Marković'i kiralamaya karar vermiştir. Haber için bkz. <http://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/1121114-lazar-markovic-fenerbahceye-cok-yakin>, (Erişim Tarihi, 01.11.2015, 13.42).

başarısız olması ya da takıma uyum sağlayamamış olması halinde, kulübe müteakip seneler yük olmayacaktır.

Geçici transfer sözleşmeleri ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır²³. Ayrımın ilk grubunu, çalışmamızın da konusunu oluşturan, salt geçici transfer sözleşmesi oluşturur. Buna göre futbolcu geçici transfer sözleşmesi süresinin sonunda asıl kulübüne dönmektedir. Diğeri ise, sürekli transfer taahhüdü içeren geçici transfer sözleşmesidir²⁴. Bu da kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır. İlkine göre, yeni kulübün tek taraflı irade beyanı ile sözleşmede belirlenen transfer ücretini de ödemek suretiyle sürekli transfer gerçekleştirilmektedir²⁵. Bu durum yapısal olarak farklılıkları olmakla birlikte genel hatlarıyla deneme süreli iş sözleşmesini akıllara getirmektedir. Çünkü kulüpler arasında bir sözleşme yapılmakta ve futbolcunun performansına göre yeni kulüp daha sonra tek taraflı bir irade beyanı ile birlikte aralarındaki sözleşme sürekli transfer sözleşmesine dönmektedir. İkincisinde ise, yeni kulüp belirli bir başarının elde edilmesi kaydıyla sürekli transferin yapılması kabul edilmektedir. Bu durumda yeni kulüp başarının elde edilmesi durumunda, sözleşmede belirlenen transfer ücretini ödemek kaydıyla futbolcuyu sürekli olarak kulübüne transfer etmektedir²⁶.

23 Ayrım hakkında bilgi için bkz. **Baştürk**, s.66 dn.192-193.

24 Transfer sözleşmelerinin bu türü ön sözleşme kurumuna benzemektedir. Ön sözleşmede de taraflardan biri veya her ikisi ileride asıl sözleşmeyi kurmaya yönelik irade açıklamasında bulunma borcu altına girmektedir. Böylece ön sözleşmede irade açıklamasında bulunma yükümlülüğü olan tarafa karşılık diğer taraf da bunu talep etme hakkına sahip olmaktadır. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Hatemi**, Hüseyin/**Gökyayla**, Emre, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 3. Bası, İstanbul 2015, s.57-60; **Kılıçoğlu**, s.265-267; **Antalya**, s.123.

25 Buna göre geçici transfer süresinin sonunda yeni kulüp, futbolcuyu sözleşmede belirlenen ücret karşılığında transfer etme ya da asıl kulübe geri gönderme konusunda karar vermesi gerekir. Bkz. **Berkemeyer**, s.81.

26 Buna Fenerbahçe'nin West Ham'a geçici olarak transfer ettiği Emenike örnek olarak verilebilir. Emenike'nin sözleşmesine eklenen maddeye göre, futbolcunun 10 maçta görev alması halinde kulüp 11 milyon Euro karşılığında Emenike'yi transfer edecektir. Haber için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/emenikenin-anlasmasi-dudak-ucuklatti-40047503>, (Erişim tarihi, 03.02.2016).

B. UNSURLARI

Her ne kadar Talimat'ta geçici transfer sözleşmesi düzenlenmiş olsa da, sözleşmenin unsurlarına ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Geçici transfer sözleşmesinin unsurları belirlenirken mümkün olduğunca benzer sözleşmelerden yararlanmak gerekir.

Geçici transfer sözleşmesinde futbolcunun asıl kulübüne karşı taahhüt ettiği futbol oynama borcunu yeni kulübüne karşı ifa etmektedir. Bu sebeple geçici transfer sözleşmesini iş görme sözleşmeleri başlığı altında değerlendirebiliriz²⁷. Buna göre, geçici transfer sözleşmesinin unsurlarını iş görme, süreklilik, ücret, bağımlılık ve anlaşma şeklinde sıralamak mümkündür.

1. İş Görme

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Türk Borçlar Kanunu kapsamında değerlendirilen profesyonel futbolcu sözleşmelerinde futbolcu sözleşmenin tarafı olan kulübüne karşı hizmet görmeyi (futbol oynamayı) taahhüt etmektedir. Burada futbolcunun üstlenmiş olduğu edimde futbolcunun kişiliğine ve kişisel özelliklerine sıkı sıkıya bağlı olduğu için TBK m.395 uyarınca başkası tarafından ifa edilmesi de mümkün değildir.

Futbolcu transfer sözleşmesinin özel bir türü niteliğindeki geçici transfer sözleşmesi de bu nitelikleri taşımaktadır. Buna göre, geçici transfer sözleşmesinde de futbolcunun ilgili kulüplerle yazılı olarak akdettiği sözleşmede, kural olarak asıl kulübüne karşı taahhüt ettiği futbol oynama borcu artık yeni kulübüne karşı varlığını sürdürmektedir. Zira geçici transfer sözleşmesinde asıl kulüp ile geçici kulüp arasındaki anlaşma ile birlikte futbolcunun yeni kulüp ile sözleşme yapması da gerekmektedir. Bu sözleşme gereğince futbolcu yeni kulüpte iş görme borcu altına girmektedir.

27 Profesyonel futbolcu sözleşmesinin iş görme edimi içeren sözleşme şeklinde nitelendirilmesi hakkında bkz. **Petek**, s.35.

2. Süreklilik

Hizmet sözleşmesi zamana bağlı olarak yapılan sürekli bir sözleşmedir. Başka bir ifade ile hizmet sözleşmesinde hizmetin ifası az çok devamlı bir süre içinde yapılmaktadır²⁸. Hizmet sözleşmesinin belirli ya da belirsiz veya sürekli ya da süresiz nitelikte olması onun süreklilik özelliğini ortadan kaldırmaz.

Geçici transfer sözleşmesi de aynı şekilde zamana bağlı sürekli bir sözleşmedir. Sözleşmede belirlenen süre boyunca futbolcu yeni kulüpte futbol oynamaktadır. Ancak elbette ki bu sürenin geçici nitelikte olması sürekli olmasını engellemez. Talimat m.15/1 uyarınca, geçici transfer sözleşmesi geçici süre için yapılmaktadır. Geçici bir süre için yapılmaması halinde söz konusu sözleşme, profesyonel futbolcu transfer sözleşmesi olarak nitelendirilir²⁹. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında sözleşmenin asgari süresi de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, geçici transfer sözleşmesinin asgari süresi iki transfer ve tescil dönemi arasındaki süredir.

Geçici transfer sözleşmesinde belirlenen süre sona erdikten sonra futbolcunun asıl kulübüne, herhangi bir transfer işlemi olmaksızın, geri dönmesi gerekir (PFSTT m.15/3).

3. Ücret

Futbolcunun sözleşme ile kulübüne taahhüt ettiği futbol oynama (iş görme) borcu karşısında kulübün de futbolcuya ücret ödeme borcu vardır. Talimat m.2'deki "*Tanımlar*" başlığı altında ücret, profesyonel futbolcunun sözleşmedeki edimleri karşılığı hak kazandığı para ve para ile ölçülebilir diğer değerler şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, profesyonel futbolcuya kulübe bağlı olarak

28 Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s.109; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s.345-346; Süzek, s.253; Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan, s.53; Sümer, s.39-40.

29 Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, profesyonel futbolcu sözleşmesi de sınırsız değildir ve Talimat'ta buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Talimat m.19/2 uyarınca profesyonel futbolcu sözleşmesi için azami bir süre öngörülmüştür. Buna göre bu sözleşme en fazla 5 yıl olarak imzalanabilmekte ve 18 yaşın altındaki futbolcular için bu süre 3 yıldan fazla olamamaktadır.

yaptığı çalışma karşılığında ücret ödenmek zorundadır. Aksi halde, futbolcunun ücret karşılığı olmadan çalışması durumunda, futbolcu profesyonel olarak değil amatör olarak nitelendirilecektir³⁰.

Geçici transfer sözleşmesi metninde iki tip ücrete yer verilmiştir. Buna göre, futbolcunun aylık alması gereken ücret ve taraflarca kararlaştırılan diğer ücretler söz konusudur. Taraflar ücreti serbestçe belirleyebilirler. Ancak ücretin asgari ücret altında belirlenmesinin yasaklanması suretiyle buna bir asgari sınır çizilmiştir (PFSTT m.21)³¹. Aynı maddede ayrıca ücretin sözleşmede belirlenmesinin zorunlu olduğu da düzenlenmiştir.

Son olarak her ne kadar Talimat'ta açık bir düzenlemeye yer verilmemiş ve böyle bir zorunluluk bulunmasa da, uygulamada geçici transfer durumunda ücret yeni kulüp tarafından ödenmektedir³². Zira futbolcu yeni kulübündeki istihdamı süresince sadece yeni kulübüne bağlı olmakta ve futbol oynama borcunu bu kulübe karşı ifa etmektedir³³. Bununla birlikte yeni kulüp, zorunlu olmamakla birlikte bazen futbolcunun asıl kulübüne de transfer için bir ücret ödemektedir.

30 **Petek**, s.37. Amatör futbolcu için futbol meslek niteliğinde değildir ve bundan gelir elde etmemektedir; ancak profesyonel futbolcu bunun tam tersine gelir elde etmektedir. Bkz. **Ertaş/Petek**, s.303.

31 Talimat'ta böyle bir düzenlemeye yer verilmeydi dahi, tüm çalışanlar için uygulanan asgari ücret kriteri, futbolcular için de kabul edilecekti.

32 **Cem**, s.33. 2015-2016 sezonu için Alex Telles Galatasaray'dan Inter'e geçici transfer sözleşmesi ile transfer edilmiştir. Bunun için yapılan bildirimde "Inter, Şirketimize 1.300.000 EUR kiralama bedeli ile 2016-2017 sezonunda UEFA şampiyonlar ligi gruplarına katılmaya hak kazanması halinde 250.000 EUR ve oyuncuya tüm maaş, maç başı, prim vs. ücretlerini ödeyecektir" ifadesine yer verilmiştir. Haber için bkz. <http://www.radikal.com.tr/spor/iste-galatasaray-ile-inter-arasindaki-alex-telles-anlasmasinin-sartlari-1426880/>, (Erişim tarihi, 01.11.2015, 13.34). Ancak farklı uygulamalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Fenerbahçe'de forma giyen Milos Krsic, 1 yıllığına İtalya'ya kiralandığında, yıllık ücreti olan 2.3 milyon Euro'nun yarısının Fenerbahçe tarafından ödeneceği belirtilmişti. Haber için bkz. <http://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2013/08/13/fenerbahceden-ayriliyor>, (Erişim tarihi, 01.11.2015, 13.53).

33 **Petek**, s.307.

4. Bağımlılık

İş görme sözleşmelerinde var olan “bağımlılık unsuru” geçici transfer sözleşmesinde de niteliği gereği karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık ilişkisinde iş gören (futbolcu), bir ücret karşılığı olarak belirli ya da belirsiz³⁴ bir süre için sözleşmenin diğer tarafının (kulüp) hizmetinde çalışma borcu altına girmektedir³⁵. Böylece hem ekonomik hem de hukuken bir bağımlılık ilişkisi söz konusu olmaktadır. Bu bağımlılık ilişkisi dolayısıyla kulüp futbolcuya talimat verebilir ya da futbolcuyu denetleyebilir³⁶.

Geçici transfer sözleşmesi yapılması ile kulübün sahip olduğu hakları yeni kulübe geçmektedir. Dolayısıyla geçici transfer sözleşmesinde bağımlılık ilişkisi yeni kulüp ile futbolcu arasında da kurulur. Ücretinin yeni kulüp tarafından ödenmesinin kararlaştırıldığı durumlarda ekonomik bağımlılık ilişkisi kurulurken; talimatları verecek ya da denetleme hakkına sahip olacak olanın yeni kulüp olmasından dolayı da hukuki bir bağımlılık ilişkisi kurulmuş olacaktır.

5. Anlaşma

Geçici transfer sözleşmesinde sözleşmenin üç tarafı vardır. Bunlar asıl kulüp, yeni kulüp ve futbolcudur. Bu sözleşmenin futbolcu ve ilgili kulüpler arasında yazılı olarak yapılması gerekmektedir (PFSTT m.15/1). Sadece asıl kulüp ile yeni kulübün anlaşmasından söz edilmemekte, aynı zamanda futbolcu ile yeni kulübün de anlaşması aranmaktadır.

Ancak futbolcu ile asıl kulüp arasında yapılan sözleşmeye taraflar sözleşme özgürlüğü çerçevesinde geçici transfer yasağı hükmü koyabilirler. Ama böyle bir hüküm konulmasa dahi geçici transfer sözleşmesi

34 Her ne kadar iş sözleşmesinin tanımında “belirsiz süreli” ifadesine yer verilse de, futbolcu sözleşmeleri için bu durum değişiklik arz etmektedir. Profesyonel futbolcu sözleşmelerinde azami süre 5 yıl olarak belirlenmiştir. Bu da bu tür sözleşmelerin belirsiz sözleşme olma özelliğini ortadan kaldırmaktadır.

35 Çelik/Canıklıoğlu/Canbolat, s.103.

36 Petek, s.40.

yapılırken futbolcunun da rızası alınacağından, futbolcu istemezse geçici transfer sözleşmesi de yapılamayacaktır.

II. HUKUKİ NİTELİĞİ

Öncelikle şunu söylemek gerekir ki, bir özel hukuk sözleşmesi olan geçici transfer sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı ve sürekli bir sözleşme türüdür.

Türk Borçlar Kanunu'nda sosyal ve ekonomik hayatta sıklıkla karşılaşılan sözleşme tipleri düzenlenmiş ancak bunun Roma Hukuku'ndaki gibi sınırlı sayıda olmadığı TBK m.26'da düzenlenmiş olan "sözleşme özgürlüğü" ilkesi ile güvence altına alınmıştır³⁷. Bilindiği gibi sözleşme özgürlüğünün kapsamına "sözleşmenin tipini seçme özgürlüğü" de girmektedir. İnsanların ve ekonomik hayatın ihtiyaçlarının sürekli değişim göstermesi sebebi ile tarafların sözleşme yaparken kat'i olarak kanunda düzenlenmiş tiplere uymak zorunda olmaksızın, sözleşme özgürlüğü sınırları içerisinde kanunda düzenlenmemiş tipte sözleşme yapabilecekleri kabul edilmiştir³⁸.

Sözleşmeler kanunda düzenlenmiş olup olmamalarına göre isimli ya da isimli sözleşmeler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. İsimli sözleşmeler unsurlarının ve bunların bir araya geliş tarzının kanunda düzenlendiği sözleşme tipleri şeklinde tanımlanabilirken; isimli sözleşmeleri de unsurlarını ve bunların bir araya geliş tarzlarının kanunda düzenlenmediği sözleşmeler şeklinde tanımlamak mümkündür³⁹. Ancak şunu belirtmekte fayda vardır ki, bir sözleşmenin isimli olarak nitelendirilebilmesi için sadece kanunda isminin zikredilmesi yeterli olmayıp unsurlarının da gösterilmesi gerekmektedir⁴⁰. Bu nedenle

37 **Kuntalp**, Erden, Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), 2. Bası, Ankara 2013, s.1-2; **Oktay**, Saibe, İsimli Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması, İHFM, C.LV (1996), 263; **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Ankara 2014, s.18; **Zevkililer**, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 14. Bası, Ankara 2014, s.11; **Gümüş**, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 3. Bası, İstanbul 2013, s.3.

38 **Eren**, s.20; **Zevkililer/Gökyayla**, s.11; **Kuntalp**, s.2.

39 **Eren**, s.17-18; **Kuntalp**, s.3; **Zevkililer/Gökyayla**, s.11.

40 **Eren**, s.18-19; **Kuntalp**, s.4; **Oktay**, s.264; **Zevkililer/Gökyayla**, s.11.

kanunda yalnızca ismi zikredilen sözleşmeler isimli değil isimsiz sözleşme olarak kabul edilmektedir. Örneğin, TBK m.29'da düzenlenen ön sözleşmenin ismi kanunda zikredilmiş olmasına rağmen esaslı unsurları, asli edimleri kanunda düzenlenmemiştir⁴¹.

Ayrıca sözleşmeler tiplleşmiş olup olmadıklarına göre *tipik* veya *atipik* sözleşmeler şeklinde ayrılmaktadır. Bu ayrıma göre, kanun veya uygulama tarafından sıklıkla kullanıldığı için tiplleşmiş sözleşmelere tipik sözleşme; tiplleşmemiş sözleşmelere de atipik sözleşme denmektedir⁴². Bir sözleşme isimsiz olmakla birlikte tiplleşmiş olabilir.

İsimsiz sözleşmeler barındırdığı unsurların tipik sözleşmelere ait olup olmamasına göre, *bileşik sözleşmeler*, *kendine özgü sözleşmeler* (*sui generis*) ve *karma sözleşmeler* şekilde üç gruba ayrılmaktadır⁴³.

Bileşik sözleşmelerde birbirinden hukuken bağımsız ve farklı iki veya daha çok sözleşmenin bir araya gelmesinden söz edilmektedir⁴⁴. Yani farklı sözleşmelere ait öğeler bir araya gelmemekte, sözleşmeler bir bütün halinde birleşmektedirler⁴⁵. Burada sözleşmelerin kendilerine özgü vasıfları değişmeden birbirine bağlanmıştır⁴⁶. Örneğin, cep telefonu ile telefon kartının birlikte satılmasına ilişkin sözleşme bileşik sözleşmedir. Bileşik sözleşmelere ilişkin bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda, her sözleşmeye ilişkin kendi kuralları uygulanmaktadır.

Kendine özgü sözleşmelerde sözleşmeyi oluşturan unsurlar kısmen veya tamamen kanunun öngördüğü sözleşme tiplerinin hiç birinde mevcut değildir⁴⁷. Bu nedenle de kendine özgü sözleşmeler isimsiz

41 Bkz. Eren, s.19.

42 Kuntalp, s.7; Eren, s.19. Doktrinde bazı yazarlar tarafından hatalı olarak isimsiz sözleşmeler ile atipik sözleşmelerin aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu adlandırmaya ilişkin bkz. Zevkliler/Gökyayla, s.11

43 Yavuz, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 11. Baskı, İstanbul 2012, s.11. Ancak doktrinde bazı yazarlar bileşik sözleşmeyi isimsiz sözleşme olarak kabul etmemekte ve isimsiz sözleşmeleri iki gruba ayırmaktadırlar. Bu yönde ayırım yapan yazarlar için bkz. Eren, s.23; Kuntalp, s.13.

44 Aral/Ayrancı, s.55; Eren, s.35-36; Yavuz, s.11; Zevkliler/Gökyayla, s.21; Gümüş, s.5.

45 Eren, s.36; Zevkliler/Gökyayla, s.21; Gümüş, s.6.

46 Yavuz, s.11; Zevkliler/Gökyayla, s.21.

47 Eren, s.33; Kuntalp, s.14; Aral/Ayrancı, s.53; Yavuz, s.13; Zevkliler/Gökyayla, s.12.

sözleşmelerdir. Kanunda düzenlenmiş unsurlar dışında tarafların kendilerince öngördükleri unsurlar ve edimler bir sentez halinde birleşmektedirler⁴⁸. Bu sözleşme tipine örnek olarak hakemlik sözleşmesi veya sulh sözleşmesi gösterilebilir.

Karma sözleşmeler ise, unsurları, özellikle asli edimleri kanunda düzenlenmiş akitlere ait olan fakat bu unsurların bir araya geliş tarzı kanuna yabancı olan sözleşmelerdir⁴⁹. Bu sözleşme tipinde her ne kadar başka sözleşmelere ilişkin öğeler bir araya getirilse de, bağımsız bir sözleşme meydana getirilmektedir⁵⁰. Örneğin, kapıcılık sözleşmesi, hem kira sözleşmesine ait unsurların hem de hizmet sözleşmesine ait unsurların bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

Yapılan açıklamalar ışığında çalışma konumuz olan geçici transfer sözleşmesi, kanunda unsurları ve bunların bir araya geliş tarzı düzenlenmediği için *isimsiz sözleşme niteliğindedir*. Bununla birlikte uygulamada sıklıkla kullanıldığı için de tipleşmiş bir sözleşmedir. Ancak bir sözleşmenin ne zaman tipleşmiş sayılacağını belirlemek her zaman kolay değildir. Kanaatimce şu şekilde çözüm bulunabilir: isimli sözleşmelerde olduğu gibi, bir sözleşmenin tipik sayılabilmesi için en az esaslı unsurlarının ya kanunda ya da uygulamada belirlenmiş olması aranmalıdır⁵¹.

İsimsiz sözleşmelerden hangisinin kapsamına girdiğinin tespitini yapabilmek için de her bir başlığı tek tek değerlendirecek olursak; bileşik sözleşme niteliğinde olmadığı çok açıktır. Zira bileşik sözleşme olabilmesi için birden fazla sözleşmenin bir bütün olarak bir araya gelmesi şartı aranmaktadır. Geçici transfer sözleşmesinde ise, birden fazla sözleşmenin farklı unsurları, bir bütün olmayacak şekilde bir

48 Eren, s.33-34.

49 Eren, s.23; Kuntalp, s.15-16; Yavuz, s.11; Zevkliler/Gökyayla, s.18; Gümüş, s.6.

50 Eren, s.23; Zevkliler/Gökyayla, s.18. Bazı yazarlar karma sözleşmeleri dar anlamda ve geniş anlamda olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Yukarıda verilen tanım dar anlamda karma sözleşme için kabul edilmektedir. Geniş anlamda karma sözleşme ise, kanunda düzenlenmiş veya düzenlenmemiş sözleşmelere ait asli edimlerin karışımı olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamı ile karma sözleşme tanımına baktığımızda kendine özgü sözleşmeler ile arasında fark kalmamaktadır. Bkz. Aral/Ayrancı, s.53-54; Eren, s.24.

51 Kuntalp, s.8-9.

araya gelmektedir. Karma sözleşmeler için de birden fazla sözleşmenin asli edimlerinin kanunun öngörmediği tarzda bir araya gelmesinden bahsedildiği için bu kapsamda da değerlendirmek mümkün değildir. Kanaatimize göre, geçici transfer sözleşmesi kendine özgü nitelikte bir sözleşmedir⁵². Aşağıda da değerlendireceğimiz gibi, geçici transfer sözleşmesi, kira sözleşmesi, geçici iş ilişkisi ve hizmet sözleşmesine ilişkin benzer unsurları taşımakta ise de farklılıklar arz etmektedir. Yani farklı sözleşmelere ilişkin farklı unsurların bir araya getirilmesi ile yeni bir sözleşmeye meydana getirilmiştir.

III. BENZER SÖZLEŞMELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. Kira Sözleşmesi

Uygulamada geçici transfer sözleşmesi için “futbolcu kiralama” kavramı kullanılmaktadır. Ancak uygulamadaki bu kavramın yanlış olduğu aşikârdır. Zira futbolcunun kira sözleşmesinin konusu olması mümkün değildir. Geçici transfer sözleşmesi ile kira sözleşmesinin karşılaştırılmasına geçmeden önce kira sözleşmesi hakkında genel bilgi vermek yerinde olacaktır.

Satım sözleşmesinde her nasıl ki sözleşmeye konu olan malın mülkiyetinin karşı tarafa geçirilmesi amaçlanıyorsa, ivazlı bir sözleşme olan kira sözleşmesi ile de mal geçici bir süre için karşı tarafa kullanmak ve yararlanmak amacıyla verilmektedir⁵³. TBK m.299'daki düzenlemeye göre, kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir. Tanımda “şey” kavramından hareket edilmiştir. Yani kira sözleşmesinin konusunu taşınır ya da taşınmaz “eşya” oluşturur⁵⁴ ve bu kapsamda bir insanın kiralınması söz konusu olamaz. Bununla birlikte doktrindeki bir görüşe göre, buradaki kiralamanın konusu

52 Aral/Ayrancı, s.53. Alman hukukunda aynı görüş için bkz. Berkemeyer, s.57.

53 Zevkliler/Gökyayla, s.187.

54 Aral/Ayrancı, s.210; Zevkliler/Gökyayla, s.187.

futbolcunun kendisi değil herhangi bir takımda futbol oynama hakkının kiralanmasıdır⁵⁵. Bu gerekçe ile futbolcu kiralaması adi kira sözleşmesi olarak değil, TBK m.357 ile m.378 arasında düzenlenmiş olan "ürün kirası" olarak değerlendirilmektedir. Adi kira sözleşmesinde kiralanın şeyin belirli bir ücret karşılığında belirli bir süre sadece kullanılmasını düzenlenirken; ürün kirasında kiracıya kiralanın ve ürün getiren malın veya hakkın kullanımı ile birlikte semerelerini toplanması düzenlenmiştir⁵⁶. Dolayısıyla ürün getirmeyen bir hak veya şey ürün kirasının konusunu oluşturamaz. Ürün kirası sözleşmesi de tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı, rızai ve sürekli borç doğuran bir sözleşmedir⁵⁷.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, geçici transfer sözleşmesinde futbolcunun kendisinin değil ama futbolcunun futbol oynama hakkının kiralandığı söylenmektedir. Ancak bir hakkın da kiralanabilmesi için ürün getiren bir haktan bahsetmemiz gerekiyor. Örneğin, intifa hakkının, deniz, göl ve kara hayvanlarının avlanması hakkı ürün kirasına konu olabilir. Futbol oynama hakkının ise ürün getiren bir hak olduğunu söylemek zordur. Ayrıca insanın kira sözleşmesinin konusunu oluşturabileceği görüşü modern çağımızda savunulamaz⁵⁸. Yani geçici transfer sözleşmesi ile kira sözleşmesine benzetmemiz mümkün görünmemektedir.

B. Geçici İş İlişkisi

Doktrinde geçici transfer sözleşmesi en çok İş hukukunun konusu olan geçici iş ilişkisine benzetilmektedir⁵⁹. Geçici transfer sözleşmesi ile geçici iş ilişkisi arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinmeden önce geçici iş ilişkisini genel olarak tanımlamak gerekir. İşK m.7'de düzenlenen geçici iş ilişkisinde işçisini başka bir işverene geçici olarak veren işveren, işin görülmesini isteme hakkını işçiyi geçici alan

55 Petek, s.308 dn.82; Baştürk, s.76.

56 Zevkliler/Gökyayla, s.188; Eren, s.450; Yavuz, s.313.

57 Açıklamalar için bkz. Eren, s.451-452; Yavuz, s.314.

58 Berkemeyer, s.55; Petek, s.309; Baştürk, s.77.

59 Petek, s.310-311; Öncü, s.6; Cem, s.35-36.

işverene devretmektedir. Geçici alan işveren de işçi ile aralarında bir sözleşme olmamasına rağmen işin görülmesini talep etme ve işçiye talimat verme hakkına sahip olmaktadır⁶⁰.

Geçici transfer sözleşmesi ile İş Kanununda düzenlenmiş olan geçici iş ilişkisi arasında farklılıklar olmakla birlikte benzerlikler de mevcuttur. Öncelikle farklılıklardan bahsedecek olursak; ilk olarak geçici iş ilişkisinde işçi ile yeni (geçici alan) işveren arasında herhangi bir sözleşme ilişkisi mevcut değilken; geçici transfer sözleşmesinde futbolcu da sözleşmenin tarafı niteliğindedir. Geçici iş ilişkisinde işçinin sadece devir sırasında rızası yazılı olarak alınmaktadır (m.7/1)⁶¹. Ancak TFF'nin hazırladığı tip sözleşmede hem asıl kulübün hem yeni kulübün hem de futbolcunun bilgileri bulunmakta ve sözleşme taraflarca imzalanmaktadır.

Geçici iş ilişkisi altı ayı geçmemek üzere yapılabilir. Ancak gerekli olduğu hallerde iki kere daha yenilenebilir. Ayrıca her yenilemede işçinin yazılı rızasının alınması da gerekir⁶². Talimat'ta geçici transfer sözleşmesinin azami süresi belirtilmemiş, sadece asgari süresine değinilmiştir⁶³. Düzenlemeye göre, geçici transfer sözleşmesinin asgari süresi iki transfer ve tescil dönemi arasındaki süredir (m.15/2). Son olarak geçici transfer sözleşmesinde asıl işveren ile işçi arasındaki iş sözleşmesi ve iş ilişkisi devam ettiği için ücret ödeme borcu asıl işverene aittir. Ancak geçici iş ilişkisi kurulan işveren, işçinin kendisinde çalıştığı süre boyunca ödenmeyen ücretinden, işçiyi gözetme borcundan ve sosyal

60 **Odaman**, Serkan, Türk ve Fransız İş Hukukunda Ödünç İş İlişkisi, İstanbul 2007, s.81; **Çelik/Canıklıoğlu/Canbolat**, s.136; **Narmanlıoğlu**, s.261; **Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal**, s.365-366; **Andaç**, s.77; **Süzek**, s.301-302; **Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan**, s.69; **Sümer**, s.61; **Akyiğit**, s.145.

61 Geçici iş ilişkisinde işçinin rızasının alınması bir geçerlilik koşuludur. Rızanın alınmadığı durumlarda ise, İşK. m.22'de de düzenlenmiş olan çalışma koşullarında esaslı değişiklik olduğu gerekçesiyle, yapılan değişiklik işçiyi bağlamaz. Ancak işveren yapılan değişikliğin gerekli olduğu ya da fesih için başka bir nedenin bulunduğu gerekçesiyle iş sözleşmesini feshedebilir.

62 **Çelik/Canıklıoğlu/Canbolat**, s.137; **Narmanlıoğlu**, s.262; **Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal**, s.372; **Süzek**, s.304; **Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan**, s.71; **Sümer**, s.61; **Odaman**, s.58.

63 Ancak geçici transfer sözleşmesi süresince profesyonel futbol sözleşmesi de devam ettiği için, geçici sözleşmenin azami süresini profesyonel futbol sözleşmesinde gösterilen bitiş tarihi olarak kabul etmek gerekir. Bkz. **Baştürk**, s.69.

sigorta primlerinden işveren ile birlikte sorumludur (İşK. m.7/3). Geçici transferde ise, kural ücret ödeme borcunun yeni kulübe geçmesi ise de, mülga Profesyonel Futbolcu Talimatı'nda yeni kulübün ücret ödeme borcuna ilişkin yer alan düzenlemeye PFSTT'nda yer verilmemiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, uygulamada kimi durumlarda yeni kulüp ücret ödeme borcunu üstlenirken; kimi durumlarda ise asıl kulüp ücret ödemeye devam etmektedir.

Geçici transfer sözleşmesi ile geçici iş ilişkisi arasındaki benzerliklere bakacak olursak, her iki durumda da asıl işveren/kulüp, işçi/futbolcudan işin görülmesini isteme hakkını başka bir işveren/kulübe devretmektedir. İşçi/futbolcu da iş sözleşmesinde asıl işveren/kulübe karşı yüklendiği iş görme borcunu yeni işveren/futbolcuya karşı yerine getirme borcu altına girmektedir. Bu noktadan baktığımızda geçici transfer sözleşmesi geçici iş ilişkisine benzemektedir. Ayrıca geçici iş ilişkisinde asıl işveren ile işçi arasındaki sözleşme ilişkisi devam etmekte sadece işveren iş görülmesini isteme hakkını yeni işverene devretmektedir⁶⁴. Geçici transfer sözleşmesinde de yine sözleşme ilişkisi sona ermemektedir. Sadece asıl kulüp ile futbolcu arasındaki sözleşme geçici transfer sözleşmesi süresince askıya alınmaktadır⁶⁵. Kısaca her iki sözleşme tipinde de asıl sözleşme varlığını devam ettirmektedir. Geçici iş ilişkisinde işçi benzer işlerde çalıştırılması koşuluyla holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı başka bir işyerinde veya yapmakta olduğu işe benzer işlerde çalıştırılması koşuluyla başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devredilmektedir (İşK. m.7/1). Geçici transfer sözleşmesinde de yine futbolcu yapmış olduğu işin aynısını yapmaktadır.

64 Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s.137; Narmanlioğlu, s.261; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s.375-376; Süzek, s.305-306; Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan, s.71; Sümer, s.62; Odaman, s.81.

65 Çalışmamızda kullandığımız "askıda" olma durumu hukuki anlamda bir askı hali değildir. Burada sadece tarafların bu süre boyunca birbirlerine karşı bazı hak ve yükümlülüklerini kullanamayacak olmalarından dolayı bu ifade kullanılmaktadır.

Kanaatimizce geçici transfer sözleşmesi İş Kanunu'nda düzenlenmiş olan geçici iş ilişkisine genel olarak benzetmekle birlikte kendine özgü yapısı ve özellikleri olan bir sözleşme türüdür⁶⁶.

C. Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi

Profesyonel futbolcu sözleşmesi ile geçici transfer sözleşmesi genel hatları ile birbirine benzetmekle birlikte önemli farklılıkları vardır⁶⁷. Çünkü geçici transfer sözleşmesinde asıl kulüp ile futbolcu arasında yapılan profesyonel futbolcu sözleşmesi varlığını korumaktadır. Ayrıca yeni kulüp ile imzalanan sözleşmede de futbolcu profesyonel sözleşmedeki gibi aynı borçları yeni kulübe karşı taahhüt etmektedir. Sözleşmeler arasında değerlendirme yapmadan önce profesyonel futbolcu sözleşmesi hakkında genel bilgi vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Profesyonel futbolcu sözleşmesi, profesyonel takım kurulmasına izin verilen ve profesyonel futbolcu istihdam eden kulüp ile profesyonel futbolcu⁶⁸ arasında bir ücret karşılığı imzalanan bir sözleşmedir⁶⁹. Sözleşmenin taraflarını futbol kulüpleri ile profesyonel futbolcular oluşturmaktadır. Hizmet sözleşmesi niteliğinde olan profesyonel futbolcu sözleşmesinin unsurları iş görme, ücret ödeme, süreklilik ve bağımlılıktır. Profesyonel futbolcu sözleşmesi belirli bir süreye bağlı kalınarak yapılmakta ve Talimat'taki düzenlemeye göre, en fazla beş yıl olarak kararlaştırılabilmektedir (m.19/2).

Tüm bu açıklamalardan sonra her iki sözleşme türünü de karşılaştıracak olursak, geçici transfer sözleşmesinde öngörülen sürenin sona ermesi ile birlikte futbolcu asıl kulübüne geri dönmek zorunda

⁶⁶ Petek, s.310; Cem, s.35; Öncü, s.6.

⁶⁷ Genel hatlarıyla benzetmekten kastımız, her iki sözleşmede de futbolcu başka bir takıma futbol oynamak üzere gitmektedir. Ancak bunun dışında niteliği itibarıyla bahsi geçen sözleşmeler birbirinden tamamen farklıdır. Çünkü geçici transfer sözleşmesi, sözleşmedeki geçici süre ile sınırlıdır ve bu sürenin sonunda futbolcu asıl kulübüne dönmek zorundadır. Farklı olduğu hakkında bkz. Schlotter/Degenhart, s.458-459.

⁶⁸ PFSTT m.3'deki tanıma göre profesyonel futbolcu, bir kulüple yazılı sözleşme yapmış olan ve kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcudur.

⁶⁹ Petek, s.33.

kalmakta iken; profesyonel futbolcu sözleşmesinin sona ermesi durumunda futbolcu serbest kalmaktadır. Bu durumda futbolcu dilediği kulüp ile bonservis bedeli (daha doğru ifadesi ile sözleşme fesih bedeli) ödenmeksizin sözleşme yapabilmektedir⁷⁰. Bir diğer fark ise, profesyonel futbolcu sözleşmesinde futbolcu sözleşme süresi boyunca bağlı olduğu kulüpte futbol oynamaktadır. Ancak geçici transfer sözleşmesinde, asıl kulüp ile futbolcu arasındaki profesyonel futbolcu sözleşmesi devam etmekle birlikte, futbolcu futbol oynama borcunu geçici bir süre için yeni kulübe karşı ifa etmektedir. Son olarak geçici transfer sözleşmesinde ücret ödeme borcu kural olarak yeni kulübe ait olmaktadır; oysa asıl kulüp ile futbolcu arasındaki profesyonel futbolcu sözleşmesi varlığını devam ettirmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki, her iki sözleşme nitelik olarak birbirlerinden farklı ancak iç içe geçmiş durumdadır. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi, geçici transfer sözleşmesi ancak asıl kulüp ile futbolcu arasında imzalanmış bir profesyonel sözleşmenin varlığı halinde yapılabilir.

IV. TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Taraflar

Geçici transfer sözleşmesinde üç taraf vardır ve bu taraflar arasında “üçlü bir ilişki” mevcuttur⁷¹. Bu üçlü ilişkinin taraflarını asıl kulüp, yeni kulüp ve futbolcu oluşturmaktadır. Asıl kulüp ile futbolcu arasında kurulan ilişki, profesyonel futbolcu sözleşmesine yani bir hizmet sözleşmesine dayanmaktadır⁷². Geçici transfer sözleşme süresince de bu sözleşme varlığını devam ettirmektedir. Futbolcu ile yeni kulüp arasındaki ilişkide de futbolcu, hizmet sözleşmesine dayanarak iş görme borcunu yeni kulübe karşı ifa etmektedir. Çünkü futbolcu da sözleşmenin bir tarafını oluşturmakta ve sözleşmeyi onaylamaktadır.

70 Petek, s.350.

71 Öncü, s.12.

72 Öncü, s.12.

Son olarak da asıl kulüp ile yeni kulüp arasındaki ilişkidir; ki bu ilişki de geçici iş ilişkisine benzetilmektedir⁷³.

B. Hak ve Yükümlülükleri

1. Asıl Kulüp

Geçici transfer sözleşmesi süresince asıl kulüp ile futbolcu arasında var olan hizmet sözleşmesi niteliğindeki profesyonel futbolcu sözleşmesi varlığını devam ettirmektedir. Ancak sadece talimat verme hakkı ve işin görülmesini talep etme hakkı gibi sözleşmeden doğan hakları geçici transfer sözleşmesinde belirtilen süre ile sınırlı olmak kaydıyla askıya alınmakta ve bu hak yeni kulübe geçmektedir. Futbolcu ile asıl kulüp arasında var olan sözleşmenin geçici transfer sözleşmesi süresince askıya alınması sebebiyle, asıl kulübün ücret ödeme borcu da genel olarak uygulamada söz konusu değildir.

Dolayısıyla profesyonel futbolcu sözleşmesinde asıl kulübün sahip olduğu haklar ve borçlar yeni kulübe geçmektedir. Ancak asıl kulübün işçiyi koruma borcunu devam ettirmektedir. Örneğin, Fenerbahçe'nin Liverpool'dan kiraladığı Lazar Markovic'in üst üste sakatlanması sebebiyle, Liverpool kulüpten futbolcunun sağlık raporunu ve idman programını talep etmiştir⁷⁴. Bununla bağlantılı olarak, uygulamada sözleşme özgürlüğü kapsamında bazen geçici transfer sözleşmesine asıl kulübün futbolcuyu istediği zaman geri çağırma hakkına ilişkin

73 Geçici iş ilişkisinde de işverenler arasındaki bu ilişki Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan alacağın temlikine benzemektedir. Alacağın temlikinde de borç ilişkisinde alacak, alacaklı tarafından bir başka kişiye devredilmektedir. TBK m.183'e göre, kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir. Dolayısıyla alacağın temlikinde borçlunun rızası olmaksızın yapılması gereken tek işlem devreden ile devralan arasında yapılacak olan temlik sözleşmesidir. Görüldüğü gibi, geçici iş ilişkisinde işçinin rızası aranırken, alacağın temlikinde borçlunun rızası aranmamaktadır. Geçici transfer sözleşmesinde de asıl kulübün futbolcunun futbol oynamasını isteme hakkı geçici bir süre için yeni kulübe devredildiği için aradaki ilişki alacağın temlikine benzemektedir. Alacağın temlik hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. **Hatemi/Gökyayla**, s.375 vd; **Kılıçoğlu**, s.790 vd.

74 Haber için bkz. <http://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2015/11/02/liverpool-rapor-istedi> , (Erişim Tarihi, 22.11.2015, 12.00)

hüküm konulduğu görülmektedir⁷⁵. Elbette bu durumda yeni kulübün doğabilecek zararlarının karşılanması amacıyla bu hak belirli bir bedel karşılığı asıl kulübe tanınmaktadır.

2. Futbolcu

Futbolcunun profesyonel futbolcu sözleşmesi ile gündeme gelen tüm hak ve borçlar geçici transfer sözleşmesi ile birlikte yeni kulübe karşı varlığını devam ettirmektedir⁷⁶. Bu nedenle futbolcunun sahip olduğu ücret isteme hakkı ile iş görme, özen, sadakat, talimatlara uyma, idareci ve yöneticilere karşı saygılı olma, izinsiz sportif faaliyetlerde bulunma ve özel hayatına ve sağlığına özen gösterme borcu yeni kulübe karşı da devam etmektedir⁷⁷.

aa. Futbolcunun Hakları

aaa. Genel Olarak

Profesyonel futbolcunun kulübüne karşı sahip olduğu en önemli hakları ücret talep etme hakkı ve yıllık ücretli izin isteme hakkıdır. Yıllık ücretli izin hakkı ile ilgili Talimatta herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak mülga Profesyonel Futbol Talimatı m.17'de, profesyonel takımı bulunan kulüplerin futbolcularına her yıl uygun görecekları bir tarihte bir ay ücretli izin verileceği düzenlenmişti. Her ne kadar PFSTT'da buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemişse de genel düzenleme olan Türk Borçlar Kanunu'na başvurmak gerekir.

75 Örneğin, gazetelerde 1 yılığına Real Sociedad'a kiralanın futbolcu Bruma'nın Mustafa Denizli tarafından istenmesi durumunda Ocak ayında Galatasaray'a geri çağrılacağına ilişkin haberlere yer verilmektedir. Bkz. <http://spor.beyazgazete.com/haber/2015/11/24/bruma-geri-donuyor-2979593.html>, (Erişim Tarihi, 26.01.2016, 15.00)

76 Baştürk, s.71.

77 Futbolcunun hak ve borçları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Petek, s.219-242; Baştürk, s.71-72.

TBK m.422 uyarınca futbolcuların yıllık ücretli izin haklarının olduğu muhakkaktır⁷⁸.

bbb. Ücret İsteme Hakkı

Hizmet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayıran unsurlardan birisi ücretin zorunlu unsur niteliğinde olmasıdır⁷⁹. Geçici olarak transfer edilen futbolcu ile yeni kulüp ve asıl kulüp arasında da hizmet sözleşmesine dayanan bir ilişki mevcuttur. Dolayısıyla tüm bu ilişki içerisinde futbolcunun futbol oynadığı kulüpten ücret isteme hakkı mevcuttur. Ancak geçici transfer sözleşmesinde futbolcunun bu hakkını kime karşı ileri sürebileceği önem arz etmektedir.

Hizmet sözleşmesi niteliğine sahip olmakla birlikte Talimat'ta yapılan profesyonel futbolcu tanımına baktığımızda da yine, kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcu şeklinde tanımlanmıştır. Buradan da anlıyoruz ki, profesyonel futbolcunun ücret isteme hakkı mevcuttur.

Her ne kadar futbolcunun asıl kulüp ile arasındaki hizmet ilişkisi varlığını devam ettirse de, futbolcu yeni kulüp ile de bir hizmet akdi imzaladığından futbolcu ücreti yeni kulübünden talep edebilecektir. Ancak Talimatta buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte uygulamada kural olarak yeni kulüp futbolcunun ücretini ödemektedir⁸⁰. Futbolcu bu hakkını sözleşmedeki belirlemeye göre kullanacaktır. Çünkü ücretin kim tarafından ödeneceği sözleşmede belirlenmektedir.

78 TBK m.422 uyarınca, işveren, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ve elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin vermekle yükümlüdür. Ancak elbette ki, futbolculara bu hükmün doğrudan uygulanabileceğini söylemek zordur. Zira aksi halde kulüp kendi takımında 1 yıllık süreyi tamamlamayan futbolcusuna izin vermemesi gerekir. Ancak uygulamada kulüpler sezon sonunda kendilerinin belirlediği bir tarihte futbolcularını dinlenmeleri için izne çıkarmaktadır.

79 Narmanlioğlu, s.281; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s.352; Tunçomağ/Centel, s.70-71; Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan, s.51; Sümer, s.38; Akyiğit, s.114.

80 Alman hukukunda da geçici transfer süresince futbolcunun ücretinin yeni kulüp tarafından karşılanacağı kabul edilmektedir. Bilgi için bkz. Berkemeyer, s.81-82.

bb. Futbolcunun Borçları

Futbolcunun borçlarını iş görme borcu, özen gösterme borcu, sadakat borcu, kulübün yönergelerine uyma borcu, idareci ve yöneticilere karşı saygılı olma borcu, izinsiz sportif faaliyetlerde bulunmama borcu ve özel hayatına ve sağlığına özen gösterme borcu şeklinde sıralamak mümkündür. Ancak futbolcunun asıl kulübü ile arasındaki hizmet ilişkisi askıya alındığından, asıl kulübün yetkilerini bu süre boyunca kullanması da askıya alınmıştır. Dolayısıyla bu süre içinde futbolcunun da asıl kulübüne karşı var olan borç ve yükümlülüklerinin bir kısmı doğmaz. Örneğin, futbolcunun asıl kulübüne karşı sadakat borcu hala varlığını sürdürürken⁸¹, özen gösterme ya da kulübün yönergelerine uyma gibi borçları yeni kulübe karşı var olacaktır.

Bu başlık altında özellik arz etmesi nedeni ile sadece futbolcunun yeni kulübüne karşı iş görme borcu ile özen ve sadakat borcu ele alınmıştır.

aaa. İş Görme Borcu

Futbolcunun, ücret isteme hakkının karşılığı olarak iş görme borcu vardır. TBK m.395 uyarınca işçi sözleşmeden veya durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlüdür. Aynı durum futbolcu için de geçerlidir; hatta futbolcu ile kulübü arasındaki ilişkide futbolcunun kişiliği diğer iş görme sözleşmelerine oranla daha da önemlidir⁸². İş görme borcunun kapsamına sözleşme ve Talimat'a uygun olarak üstlenmiş olduğu maçlara ve antrenmanlara

81 Sadakat borcu kimi durumlarda belirli davranışta bulunmayı kimi durumlarda da belirli davranışlardan kaçınmayı ifade etmektedir. Futbolcunun geçici transfer süresince asıl kulübüne karşı olan sadakat borcu ise belirli davranıştan kaçınma şeklinde kendini göstermektedir. Örneğin futbolcunun sadakat borcu kapsamında bu süre boyunca asıl kulübünde öğrendiği taktikleri yeni kulübüyle paylaşmaması gerekir. Sadakat borcu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Dönmez**, Kazım Yücel, İşçinin Borçları, Ankara 2000, s.160-204; **Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal**, s.600-604; **Tunçomağ/Centel**, s.100-102; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s.175-178; **Aktay/Arıcı/Senyen Kaplan**, s.100-102; **Sümer**, s.67-68; **Akyiğit**, s.171-175.

82 **Petek**, s.223.

katılma ve maçlarda ve antrenmanlarda profesyonel futbolun gerektirdiği şekilde davranma borcu da girmektedir⁸³.

Bununla birlikte futbolcuların yurt içi ve yurt dışında yapılan maçlara da katılması zorunludur, buna ilişkin olarak düzenlemeye Futbol Disiplin Talimatı m.58'de yer verilmiştir. Düzenlemeye göre, bir futbolcunun hukuka veya spor ahlakına aykırı bir şekilde müsabaka hazırlıklarına veya müsabakaya katılmaması ya da katılmasına engel olunması yasaktır. Buna aykırı davranılması halinde de, futbolcuya men cezası öngörülmüştür (FDT m.58/2).

Uygulamada bazen futbolcular geçici transfer sözleşmesi ile başka bir kulübe transfer edildiğinde, asıl kulübüne karşı oynamasına ilişkin yasak konduğu görülmektedir. Bu durumun iş görme borcunun bir istisnası olduğu görülmektedir. Örneğin, Fenerbahçe geçtiğimiz sezonda Bursaspor'a kiraladığı Samuel Holmen'in sözleşmesine koymuş olduğu "Fenerbahçe maçında oynamaz" maddesinin aynısını bu sezonda Miroslav Stoch için koymuştur⁸⁴. Ancak Talimat m.15/5'te futbolcuların geçici transfer sözleşmesine böyle bir hükmün konulamayacağı belirtilmiştir. Düzenlemeye göre, geçici transfer sözleşmesinde sportif rekabeti ve futbolcunun katılacağı müsabakaları sınırlandıran hükümler bulunamaz⁸⁵. Zira yeni kulübün futbolcuyu kulübünde oynatmak istemesinin sebebi, takımına katkı sağlamaktır. Kulüplerce sözleşmeye konulan bu hüküm Talimat'taki düzenlemeye alenen aykırılık teşkil etmektedir. Böyle bir aykırılığa rağmen TFF'nin tescil işlemini tamamlamasının iki farklı sebebi olabilir. Bunlardan ilki madde hükmünün kapsamına futbolcunun asıl kulübüne karşı futbol oynamaması girmiyor olabilir; ki düzenleme bu konuda açık değildir. Bir diğeri de TFF'nin düzenlemeye aykırı tescil yaptığıdır. Düzenlemenin bu konuda açık olmamasından dolayı, yani madde

83 Petek, s.223-224.

84 Haber için bkz. <http://www.haberler.com/bursaspor-un-4-eski-futbolcusu-simdi-rakip-7693966-haberi/>, (Erişim Tarihi, 01.11.2015, 15.25).

85 Alman hukukunda ise, sözleşmeye böyle bir hükmün konulmasının geçerli olduğu kabul edilmektedir. Bunun düzenlemelerine aykırı olmadığı da belirtilmektedir. Çünkü burada asıl kulübün korunması gereken menfaatlerinin var olduğu savunulmaktadır. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Berkemeyer**, s.80-81.

kapsamına futbolcunun asıl takımına karşı oynaması girmediği söylenemeyeceğinden dolayı, TFF'nin düzenlemeye aykırı tescil yaptığı kanaatindeyiz.

bbb. Özen Gösterme ve Sadakat Borcu

TBK m.396 uyarınca işçi, sözleşme gereğince üstlendiği işi özenle yerine getirmelidir. Bu hüküm futbolcular için de geçerlidir. Örneğin futbolcu Federasyon tarafından cezalandırılabilircek davranışlardan kaçınmak zorundadır⁸⁶. Ayrıca futbolcunun kendisinden beklenen özen göstermesi yeterlidir, bunun dışında takımının başarı elde edememesi karşısında herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir⁸⁷. Zira burada futbolcu edim sonucunu taahhüt etmemektedir.

Sadakat borcu Talimat'ta düzenlenmemiştir, ancak gerek Türk Borçlar Kanunu gerekse de İş Kanunu'na tabi olarak çalışan işçiler için söz konusu bir borçtur. Dolayısıyla futbolcular için de varlığını korur. Sadakat borcunun hem olumlu hem de olumsuz yanı vardır. Futbolcu sadakat borcunun olumlu yanı dolayısıyla yeni kulübün menfaatine hareket etmesi gerekirken, olumsuz yanı dolayısıyla da yeni kulübünü zarara sokacak davranışlardan da kaçınması gerekecektir. Futbolcunun özen borcu sadece futbol oynadığı yeni kulübüne karşı söz konusu iken; sadakat borcu her iki kulübe karşı da vardır. Örneğin futbolcunun rakip takımın reklamlarında oynaması, taraftarı rakip takımın ürünlerini satın alması için teşvik etmeye çalışması bu kapsamda değerlendirilebilir.

Türk spor hukukunda çokça tartışma konusu yapılan şike de yine bu kapsamda değerlendirilir. Futbolcu rakip takımla anlaşarak yapılacak maçın skoruna ilişkin taahhüt vermesi ve rakip takımdan maddi çıkar elde etmesi sadakat ve özen borcuna aykırılık teşkil eder. Bu durumda kulüp fesih hakkını kullanabilir.

86 **Petek**, s.227. Örneğin Galatasaray-Fenerbahçe maçında Volkan Demirel ile Lincoln arasında yaşanan kavgada Lincoln'e tekme atması sebebiyle, Volkan 4 maç men cezası almıştır. Haber için bkz. <http://www.ligtv.com.tr/haber/ve-volkanin-cezasi-belli-oldu>, (Erişim Tarihi, 10.01.2016).

87 **Petek**, s.227.

3. Yeni Kulüp

aa. Genel Olarak

Geçici transfer sözleşmesi ile birlikte futbolcuya karşı ileri sürülebilecek olan borçlar ve haklar yeni kulübe ait olacaktır⁸⁸. Söz konusu bu haklar, talimat verme hakkı, futbol oynamasını isteme hakkı, disiplin cezası verme hakkı ve futbolcunun özel hayatı ile ilgili haklar şeklinde sıralanırken; borçlar da ücret ödeme borcu, çalıştırma borcu, araç ve gereç sağlama borcu, futbolcuyu gözetme borcu, futbolcunun hastalanması ya da sakatlanması halinde var olan borçlar ile futbolcunun milli takıma katılmasına izin verme borcu şeklinde belirtilebilir.

Kulüplerin başarısı futbolcuların davranışlarına, özel hayatlarına dikkat etmelerine ya da takım içindeki tutumlarına bağlı olduğu için bunlarda yaşanan olumsuzluklarda yeni kulüp futbolcuya disiplin cezası verme hakkına sahiptir⁸⁹. Zira yeni kulüp futbolcudan faydalanabilmek için transferi yapmıştır.

Yeni kulübün hakları incelenirken, uygulamada karşılaşılan bir durum olan futbolcuyu başka bir takımdan geçici olarak transfer eden yeni kulübün, aynı futbolcuyu başka bir takıma yine geçici olarak transfer edip edemeyeceği üzerinde durulmalıdır⁹⁰. Talimat'ta buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak FIFA'nın Transfer Yönetmeliği "Profesyonel Futbolcuların Kiralanması" başlığını taşıyan bölümünde yer alan m.10'a göre, yeni kulübün futbolcuyu kiralayabilmesi için asıl kulübün yazılı iznini alması gerekir. Aksi halde yeni kulüp böyle bir hakka sahip değildir. Bu nedenle denilebilir ki, asıl kulübün onay vermesi durumunda yeni kulübün futbolcuyu başka bir kulübe geçici olarak transfer etme hakkı mevcuttur.

88 **Berkemeyer**, s.51; **Baştürk**, s.75-76.

89 **Petek**, s.159-160.

90 Salih Uçan, Fenerbahçe'den İtalyan AS Roma'ya kiralandıktan sonra, İtalyan takım tarafından başka bir takıma kiralanmak istenmişti. Ancak bu transfer koşulların sağlanamaması sebebiyle gerçekleştirilemedi.

Çalışmamızda sadece önem arz etmesi sebebiyle yeni kulübün ücret ödeme borcu, futbolcuyu gözetme borcu ve futbolcunun milli takıma katılmasına izin verme borcu konuları ele alınmış olup diğer hak ve borçların isimlerinin zikredilmesi ile yetinilmiştir.

bb. Ücret Ödeme Borcu

Kulübün futbolcuya karşı en önemli borcu, ücret ödeme borcudur. Çünkü ücret karşılığı olmaksızın hizmetin ifa edilmesi durumunda hizmet sözleşmesinden bahsedilemez⁹¹. Hizmet sözleşmesi niteliği taşıyan futbolcu sözleşmelerinin de en önemli unsurlarından birisi ücrettir. Ücret, Talimat'ta da belirtildiği gibi, transfer sözleşmesinin zorunlu unsurudur. Ücret ödeme borcunun kapsamına, kural olarak, futbolcunun aylık ücret ile sözleşmede ayrıca kararlaştırılmış olan diğer ücret ve primler girmektedir⁹².

Futbolcunun aylık ücreti, İşK m.39'a dayanılarak Asgari Ücret Komisyonu tarafından iki yılda bir belirlenen asgari ücret miktarının altında olamaz. Ayrıca bu durum yine Talimat m.21'de de düzenlenmiş ve ücretin asgari ücret miktarından az olamayacağı belirtilmiştir.

Kural futbolcuyu oynatan kulübün ücreti ödemesi olsa da, bazı geçici transfer sözleşmelerinde futbolcuya ödenmesi gereken yıllık maaşının asıl kulüp ile yeni kulübün beraber ödenmesi ya da sadece asıl kulüp tarafından ödenmesi kararlaştırılabilmektedir. Ayrıca her ne kadar yeni kulübün ücret ödeme borcu kapsamında değerlendirilmese de, yeni kulüp geçici transfer sırasında asıl kulübe bir transfer bedeli de ödemektedir.

Sözleşmede ücretin kim tarafından ödeneceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi durumunda, hazırlanan geçici transfer sözleşmesinde yeni kulüp ile futbolcu arasındaki ilişki düzenlendiğinden, ücret ödeme borcu yeni kulübe ait olacaktır. Ancak bu hallerde ücretin

91 Çağlayan, s.42.

92 Petek, s.177 vd; Çağlayan, s.42.

yeni kulüp tarafından ödenmemesi durumunda futbolcu kanaatimizce hem asıl kulübe hem de geçici kulübe başvurabilecektir⁹³.

cc. Futbolcuyu Gözetme Borcu

İşverenin işçiyi gözetme borcu olduğu gibi kulübün de futbolcuyu gözetme borcu vardır. Ancak bu borç geçici transfer sözleşmesi ile birlikte yeni kulübe geçmektedir. Zira futbolcunun hizmetini ifa ettiği yer artık yeni kulüptür ve doğabilecek zararlar da yine burada meydana gelebilecektir. Bu kapsamda yeni kulüp, futbolcunun çalışması sırasında meydana gelebilecek zararlara karşı gerekli önlemleri alma, futbolcunun menfaatini zedeleyebilecek zararlı davranışlardan kaçınma borcu altına girmektedir. 20.06.2012 tarihinde çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu⁹⁴ ile birlikte çalışanı gözetme borcu daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bilindiği gibi, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemeler 4857 sayılı İşK. m.77 ilâ m.89 arasında düzenlenmekteydi. Dolayısıyla sadece İş Kanunu kapsamındaki işçi ve işverenler için uygulanmaktaydı. Ancak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hükümlerin müstakil bir kanunda düzenlenmesi ile birlikte 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu bazı istisnalar⁹⁵ dışında tüm işlere, işyerlerine, işverenlere ve işçilere uygulanacaktır. Dolayısıyla yeni kulüp İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında alması gereken önlemleri de almak zorundadır.

Her ne kadar gözetme borcunun doğrudan kapsamına girmese de, yeni kulüp futbolcuya gerekli ara dinlenmeleri ya da diğer dinlenme türlerine imkân da sağlanmalıdır. Ayrıca futbolcu ile kulüp arasındaki ilişkide futbolcunun kişiliği çok fazla önem arz ettiğinden, kulübün

93 Baştürk, s.73.

94 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG

95 Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindekiiler hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri, Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri, Ev hizmetleri, Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar, Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri (m.2/2).

gözetme borcu kapsamında futbolcunun kişiliğini de koruma borcu vardır.

dd. Futbolcunun Milli Takıma Katılmasına İzin Verme Borcu

Futbolcuların milli takımda oynaması hem bir deneyim olması hem de futbolcunun iyi bir sergilemesi durumunda uluslararası alanda kendisini göstermesi bakımından önem arz etmektedir⁹⁶. Ancak bu durum bazı açılardan kulüp için tehlike arz edebilir. Örneğin, futbolcunun milli duygularla kendisini gereğinden fazla yıpratması ya da sakatlanması söz konusu olabilir. Özellikle geçici transfer durumunda zaten kulüp ile futbolcu arasındaki sözleşme süresi kısıtlı olduğu için futbolcunun milli maçlarda sakatlanması sebebiyle oynayamaması daha da önemli bir sorundur.

Milli maçlara katılmama ile ilgili olarak, FDT m.51'deki düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, yayın yolu ile veya yazılı tebligata rağmen haklı bir sebebi olmaksızın resmi veya özel milli müsabakalara veya hazırlık çalışmalarına katılmayan veya geç katılan veya çalışma ve müsabaka yerini terk eden futbolcular iki aydan bir yıla kadar müsabakalardan men cezası ile cezalandırılır⁹⁷. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında da, ihlalin niteliğine göre futbolcunun bağlı bulunduğu kulübe de 65.000.-TL ila 130.000.-TL arasında para cezası verileceği de belirtilmiştir.

Maddede geçici transfer durumu için özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla geçici transfer durumunda da yine takımın futbolcunun milli maçlara katılmasına izin verme borcu olduğu kabul edilmelidir. Milli maçlara katılan futbolcuların korunması amacıyla FIFA milli takımda oynarken sakatlanan futbolcular için kulüplerine ücret ödenmektedir. Örneğin, FIFA şu anda İsviçre Milli

96 Petek, s.215.

97 Türkiye-Kazakistan maçında kendisine küfredildiği için sahayı terk eden Volkan Demirel'e Disiplin Talimat'ı gereğince men cezası verilmesi gerekirken, hukuka aykırı olarak Federasyon Demirel'e ceza vermemiştir. Olay ile ilgili haber için bkz. (<http://www.hurriyet.com.tr/volkan-demirel-taraftara-kizdi-stadyumu-terk-etti-27591961>, Erişim Tarihi, 10.01.2016).

Takımı'nda sakatlanan Schweigler için Eintracht Frankfurt'a bir ödeme yapmaktadır. Ayrıca İtalya-Almanya maçında sakatlanan Khedira için Real Madrid'e, İngiltere-Almanya maçında sakatlanan Hummels ve Schmelzer için Dortmund'a da bir ödeme yapacaktır. Geçici transfer sözleşmesinin var olduğu durumlarda da verilecek ücret yeni kulübe ödeneceği kanaatindeyiz. Zira ödenen ücretler takımın futbolcunun sakatlanması nedeniyle uğradığı zararın tazmini amacı taşımaktadır. TFF'nin 2011 Şubat'ta uygulamaya geçirdiği uygulama ile profesyonel futbolcuya geçici sakatlık teminatı, sabit ücretlerini ve maç başı ücretleri ödenmektedir⁹⁸. Milli Takım kadrosunda yer alan oyuncular; kamp dönemi sırasında yaşayacağı sakatlık neticesinde futbol oynayamayacağı dönem boyunca sözleşmesinde yazılı olan maç başı ücretini almaktadırlar.

I. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ

Geçici transfer sözleşmesi değişik şekillerde sona erdirilebilir. Sona ermenin taraflar (futbolcu - asıl kulüp - yeni kulüp) için de farklı sonuçları mevcuttur. Ancak sona ermenin sonuçlarına geçmeden önce sona erme sebepleri hakkında genel bilgi vermek yerinde olur.

İlk sona erme sebebi olarak sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi karşımıza çıkmaktadır. Bu sona erme halinde tarafların herhangi bir şey yapmasına gerek yoktur. Bunun en başında ise, sözleşme süresinin dolması gelmektedir. Talimattaki düzenlemeye göre, geçici transfer sözleşmesi iki transfer ve tescil dönemi arasında yapılmak zorundadır (m.15/2)⁹⁹. Sözleşmenin son tarihi de mutlaka 31 Mayıs olmak

98 Bilgi için bkz. <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=202&ftxtID=11803>, (Erişim Tarihi, 25.01.2016).

99 Alman hukukunda da aynı şekilde geçici transfer sadece transfer dönemlerinde yapılabilmektedir. Bu dönemler ise ya 1. Transfer dönemi (Wechselperiode I) olan sezon sonundan 31 Ağustos tarihleri arası ya da 2. Transfer dönemi (Wechselperiode II) olan 1 Ocak ile 31 Ocak tarihleri arasındır. Bunun sebebi olarak da kulüpler arasındaki rekabetin olumsuz etkilenmesini engellemek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Alman hukukunda da geçici transfer sözleşmesinin minimum süresi belirtilmiştir. Buna göre bu sözleşme en az iki transfer dönemi arası için yapılabilir. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Berkemeyer**, s.76-78.

zorundadır (m.19/3)¹⁰⁰. Buna göre, kulüp ile futbolcu arasındaki sözleşme 31 Mayıs günü geldiğinde kendiliğinden sona erer. Futbolcunun ölümü, kulübün tüzel kişiliğini kaybetmesi ve iflası durumunda da yine sözleşme kendiliğinden sona erer.

Ayrıca geçici transfer sözleşmesi fesih ya da tarafların karşılıklı anlaşması yoluyla da sona erdirilebilir. Kural olarak sözleşmeyi feshetme yetkisi asıl kulüptedir. Bununla birlikte futbolcunun yeni kulüpteki davranışları dolayısıyla geçici kulübünde geçici transfer sözleşmesini haklı nedenle feshetme hakkı vardır¹⁰¹. Şunu belirtmek gerekir ki, fesih hakkının doğumuna sebep olan bir olay gerçekleştiğinde bu hakkı asıl kulüp kullanmalıdır. Ancak eğer haklı nedenler yeni kulüp nezdinde gerçekleştiyse de bu durumda yeni kulüp geçici transfer sözleşmesini feshedebilmeli ve asıl kulüp de asıl sözleşmeye ilişkin fesih hakkını kullanıp kullanmamakta takdir yetkisine sahip olmalıdır¹⁰². TBK m.435 uyarınca taraflardan her biri, haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır. Sözleşmeyi fesheden taraftan, dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşullar, haklı sebep sayılır. Örneğin, geçici olarak transfer edilen futbolcunun sakatlanması ve sakatlığın sözleşmede öngörülen süre boyunca sürecektir olması halinde yeni kulübün haklı nedenle fesih hakkını kullanıp futbolcuyu asıl kulübüne geri gönderme hakkının olduğu söylenebilir.

Sona erme nedenleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, sona ermenin sonuçlarına değinmek yerinde olur. Geçici transfer sözleşmesinin sona ermesinin en önemli sonucu, futbolcunun asıl kulübüne geri dönme zorunluluğudur. Talimat'taki düzenlemeden de bu anlam çıkmaktadır. Düzenleme şu şekilde kaleme alınmıştır; "Futbolcunun

100 Talimat'ta belirtilen 31 Mayıs tarihinden maksat sezonun son günüdür. Ancak bazı nedenlerle sezonun son tarihinin değişmesi halinde son tarihi değişen tarih olarak kabul etmek gerekir. Örneğin ülkede yaşanan olumsuz olaylardan dolayı sezon maçlarına 2 hafta ara verilmesi halinde sezonun son gününün değiştirilmesi gerekebilir.

101 Baştürk, s.74.

102 Baştürk, s.74.

geçici transfer sözleşmesinin sona ererek asıl kulübüne geri dönmesi halinde, geçici olarak yapılan tescil ile asıl kulübüne dönüşünde yapılan tescil, tek tescil olarak kabul edilir". Zaten futbolcu ile asıl kulüp arasındaki profesyonel futbolcu sözleşmesi varlığını sürdürmektedir. Sadece geçici transfer sözleşmesi ile belirlenen süre boyunca yeni kulübün sözleşmeden doğan talep hakkı askıya alınmaktadır. Ancak bu süre sona erdiğinde askıya alınan talep hakkı yeniden canlanmaktadır.

Futbolcunun geçici transfer sözleşmesindeki süresi sona ermiş olsa da asıl kulübüne dönmemesi durumuna ilişkin bir düzenlemeye Talimat'ta yer verilmemiştir. Ancak kulübün uğradığı menfi ve müspet zararın tazmin edilmesi gerekmektedir. Tarafların uğradıkları zararın tazmin edilmesi konusunda da Talimat'ta bir hükme yer verilmemiştir. Ancak TBK m.112 hükmü uyarınca zarar gören taraf, sözleşmenin karşı tarafından zararının tazmin edilmesini talep edebilir.

Son olarak futbolcunun sadakat borcu kapsamında sır saklama¹⁰³ ve rekabet etmeme borçları da gündeme gelmektedir. Futbolcu yeni kulüp ile aralarındaki geçici transfer sözleşmenin sona ermesi durumunda, kulübe veya diğer futbolculara ilişkin öğrendiği bilgileri üçüncü kişilere açıklamaması borcu da gündeme gelmektedir. Rekabet etmeme borcu, işinin kanundan doğan bir borcu olmayıp tarafların bu konuda anlaşması durumunda söz konusu olan bir borçtur. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, futbolcular için bu borcun gündeme gelmesi futbolun niteliği gereği pek mümkün görünmemektedir.

103 İş hukukunda sır saklama borcu hakkında geniş bilgi için bkz. Uşan, M. Fatih, İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Ankara 2003.

SONUÇ

Profesyonel futbolcu ile kulübü arasında imzalanan profesyonel futbolcu sözleşmesi, hizmet sözleşmesi niteliğindedir. Ancak taraflar arasındaki ilişki her ne kadar hizmet sözleşmesine dayansa da, İş Kanununa tabi değildir. İşK m.4'te düzenlenen istisnalar arasında sporcular da sayılmıştır. Sporcular arasında herhangi bir ayırım yapılmadığı için aralarındaki ilişki genel kanun niteliğinde olan Türk Borçlar Kanunu'na tabidir.

Bazı sebeplerle profesyonel futbolcu sözleşmesi devam ederken futbolcu, geçici bir süre için başka bir takıma transfer edilmektedir. Bu durumda asıl kulüp, futbolcu ve yeni kulüp arasında kendine özgü bir sözleşme niteliğinde olan geçici transfer sözleşmesi imzalanmaktadır. Bu sözleşme ile birlikte futbolcu sahip olduğu hak ve borçları yeni kulübe karşı ileri sürerken; asıl kulübün sahip olduğu hak ve borçlar da yeni kulübe geçmektedir. Ancak geçici transfer sözleşmesinde öngörülen süre sona erdikten sonra futbolcu asıl kulübüne geri dönmekte ve tüm hak ve borçlar tekrar asıl kulübün varlığında ortaya çıkmaktadır.

Geçici transfer sözleşmesi doktrinde kira sözleşmesi, geçici iş ilişkisi ve profesyonel futbolcu sözleşmesine benzetilmektedir. Ancak kira sözleşmesinin konusu eşya olabileceğinden, günümüz modern anlayışında geçici transfer sözleşmesini kira sözleşmesine benzetmemiz mümkün değildir. Profesyonel futbolcu sözleşmesinde ise, futbolcu asıl kulübünde futbol oynama borcunu ifa etmektedir. Ancak geçici transfer sözleşmesinde profesyonel futbolcu sözleşmesi devam etmekle birlikte futbolcu, futbol oynama borcunu yeni kulübe karşı yerine getirmektedir. Son olarak geçici transfer sözleşmesinin en çok benzediği ilişki İş Kanunu'nda düzenlenmiş olan geçici iş ilişkisidir. Her iki durumda da asıl sözleşme varlığını sürdürmekte ve işçi/futbolcu geçici bir süreliğine başka bir işveren/kulüpte iş görme borcunu devam ettirmektedir. Genel olarak benzetmekle birlikte, geçici ilişkide işçinin sadece yazılı rızası alınırken; geçici transfer sözleşmesinde futbolcu

sözleşmenin bir tarafı olmaktadır. Yani geçici iş ilişkisinde işçi ile geçici işveren arasında bir sözleşme mevcut değildir.

Sonuç olarak, geçici transfer sözleşmesinde yeni kulübe karşı futbolcu hizmet görme borcu altına girmektedir. Ancak bununla birlikte asıl kulüp ile olan profesyonel futbolcu sözleşmesi varlığını devam ettirmektedir. Belirli bir süre için yapılan sözleşme sona erdikten sonra futbolcu asıl kulübüne herhangi bir ücret ödeme borcu olmaksızın geri dönmektedir.

KAYNAKÇA

- Andaç**, Faruk, İş Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2014.
- Aktay**, A. Nizamettin/**Arıcı**, Kadir/**Senyen Kaplan**, E. Tuncay, İş Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2013.
- Akyiğit**, Ercan, İş Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2014.
- Alper**, Yusuf, Sosyal Sigortalar Hukuku, 7. Baskı, Bursa 2015.
- Antalya**, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 2. Baskı, İstanbul 2013.
- Baştürk**, Faruk, İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, Ankara 2007.
- Berkemeyer**, Michael, Die Leihgabe von Berufssportlern, Frankfurt 2011.
- Cem**, Çağrı, Profesyonel Futbolcu Transfer Sözleşmesi, İstanbul 2011.
- Çağlayan**, Ramazan, Spor Hukuku, Ankara 2007.
- Çelik Nuri/Caniklioğlu**, Nurşen/**Canbolat**, Talat, İş Hukuku Dersleri, 27. Bası, İstanbul 2014.
- Davis**, Thomas, What is Sports Law?, Marquette Sports Law Review, Vol.11, s.212-244.
- Dönmez**, Kazım Yücel, İşçinin Borçları, Ankara 2000.
- Duffy**, William, Football May Be Ill, But Don't Blame Bosman, Sport Lawyers Journal, Vol.10, 2003, s.295-315.
- Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Ankara 2014.
- Ertaş**, Şeref/**Petek**, Hasan, Spor Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2011.
- Erten**, Rifat, Milletlerarası Özel Hukukta Spor, Ankara 2007.
- Genç**, Durmuş Ali, Spor Hukuku, İstanbul 1998.
- Gülşen**, Recep, Spor Hukuku, Ankara 2012.
- Gümüş**, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 3. Bası, İstanbul 2013.
- Günel**, A. Nadi/**Küçükgüngör**, Erkan, Türk Spor Hukukunun Genel Esasları ve İlgili Mevzuat, Ankara 1998.
- Güzel**, Ali/**Okur**, Ali Rıza/**Caniklioğlu**, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 14. Bası, İstanbul 2012.
- Hatemi**, Hüseyin/ **Gökyayla**, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 3. Bası, İstanbul 2015.
- Kılıçoğlu**, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Ankara 2013.
- Kocayusufpaşaoğlu**, Necip, borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, İstanbul 2014.
- Kuntalp**, Erden, Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), 2. Bası, Ankara 2013.

Küçükgüngör, Erkan, Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumları, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_11.pdf, (Erişim Tarihi: 10.11.2015, 20.30).

Mollamahmutoğlu, Hamdi/**Astarlı** Muhittin/**Baysal**, Ulaş, İş Hukuku, 6. Bası, Ankara 2014.

Narmanlıoğlu, Ünal, İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I, 4. Baskı, İstanbul 2012.

Odaman, Serkan, Türk ve Fransız İş Hukukunda Ödünç İş İlişkisi, İstanbul 2007.

Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, 11. Bası, İstanbul 2013.

Oktay, Saibe, İsimli Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması, İHFM, C.LV (1996).

Orhan, Ümit, Bosman Kararı ve Uluslar arası Transfer, Spor Hukuku Tezleri, *Ed. Kısmet Erkiner*, İstanbul 2007.

Öncü, Azim, Sporcu Transfer Sözleşmesi, http://www.academia.edu/6452634/Sporcu_Transfer_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi, (Erişim Tarihi: 29.10.2015, 16.30).

Petek, Hasan, Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi, Ankara 2002.

Schlotter, Carsten/**Degenhart**, Jörg, Besteuerung von Transferentschädigungen und Entgelten für Spielerleihen nach dem JStG 2010, IStR 2011, s.458-464.

Shropshire, Kenneth, Sports Law?, American Business Law Journal, Vol. 35, s.181-184.

Sümer, Halûk Hâdi, İş Hukuku, 20. Baskı, Konya 2015.

Süzek, Sarper, İş Hukuku, 11 Baskı, İstanbul 2015.

Tunçomağ, Kenan/**Centel**, Tankut, İş Hukukunun Esasları, 6. Baskı, İstanbul 2013.

Uşan, M. Fatih, İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Ankara 2003.

Uşan, M. Fatih, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara 2009.

Üçışık, Fehim, Spor Hukuku, İstanbul 2011.

Yavuz, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 11. Baskı, İstanbul 2012.

Zevkililer, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 14. Bası, Ankara 2014.

REŞİT OLMAYAN OYUNCULARIN ULUSLARARASI TRANSFERLERİNDEKİ HUKUKİ UYGULAMA

Av. Behiç Cüneyt FİDANOĞLU*

* Ankara Barosu.

Real Madrid ve Atletico Madrid'in karşı karşıya kaldıkları transfer yasağı cezalarını, sanıyoruz yeni yılın başlangıcı ile birlikte spor hukuku alanında yaşanan en çarpıcı gelişme olarak nitelemek mümkündür. Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) Disiplin Komitesi, 14.01.2016 tarihli kararı ile reşit olmayan oyuncuların ülkeler arası transferlerinde usulsüzlük yaptıkları gerekçesi ile Madrid kulüplerinin, iki transfer dönemi için transfer yasağı almasına karar vermiştir¹. Futbol kamu oyunda şaşkınlık yaratan karar, genç oyuncu yetiştirme konusunda ün yapmış olan, Avrupa futbolunun saygın hocalarından Arsene Wenger tarafından eleştirilmiştir. İngiliz kulübü Arsenal'in Fransız teknik direktörü, yasağa ilişkin kuralın saçma olduğunu ve temyiz incelemesi ile birlikte İspanyol kulüplerine verilen cezanın kaldırılacağını ileri sürmüştür². Wenger'in açıklamalarından bir gün sonra toplanan FIFA Temyiz Kurulu ise Real Madrid ve Atletico Madrid için öngörülen cezanın, temyiz incelemesi süresi boyunca geçici olarak kaldırılmasına karar vermiş ve tartışmaların büyümesine yol açmıştır³.

Bu gelişmeler, reşit olmayan oyuncuların transferinde uygulanan kuralların, akıbetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Söz konusu kuralların yerinde olup, olmadığının değerlendirilmesi adına da bu çalışma; genel hatları ile transfer kuralları ve bu kurallar içerisinde reşit olmayan küçükler adına yapılmış özel düzenlemeleri ele almaktadır.

A. Transfer Kuralları

Transfer, pratikte bir sporcunun, halihazırda sözleşme ilişkisi ile bağlı olduğu spor kulübü ile arasındaki sözleşmeyi sona erdirip, bir başka spor kulübü ile yeni bir sözleşmeye taraf olmasıdır. Buna karşılık

- 1 Milliyet (2016) FIFA'dan Atletico Madrid ve Real Madrid'e İki Dönem Transfer Yasağı, 14.01.2016; <http://www.milliyet.com.tr/fifa-dan-atletico-madrid-ve-real-2178876-skorerhaber/>
- 2 Milliyet (2016) Wenger'den Transfer Yasağı Tepkisi; 15.01.2016; <http://www.milliyet.com.tr/wenger-den-transfer-yasagi-tepkisi-2179379-skorerhaber/>
- 3 Guardian (2016) Real Madrid and Atletico Madrid Have Their Bans Suspended; <http://www.theguardian.com/football/2016/jan/29/real-madrid-atletico-madrid-have-fifa-transfer-bans-suspended>

transferin sonuç doğurması için borçlar hukukunun; hizmet sözleşmesinin feshi ve yeni bir hizmet sözleşmesinin kurulmasına ilişkin genel hükümleri, spor hukukunun kendine özgü yapısı nedeniyle yeterli olmamaktadır. Zira transfer sözleşmelerinde sporcular adına asli edim yükümlülüğü olan, sportif müsabakalara katılma borcu, ancak ulusal ve uluslararası spor federasyonlarının, transferi tescil etmeleri halinde yerine getirilebilmektedir.

Tescil, sportif menfaatlerin korunması adına getirilmiş, bir spor hukuku müessesesi olup, kökeni FIFA ya da Avrupa Futbol Federasyonları Birliği'nin (UEFA) kurulmasından önceye dayanmaktadır⁴. Konu ile ilgili ilk uyuşmazlık, günümüzde dünya genelinde en çok izlenen futbol ligi olan, İngiltere Premier Ligi'nin öncüsü olarak niteleyebileceğimiz, Futbol Ligi'nin İngiltere'de kurulması ile birlikte, 1888 yılında gündeme gelmiştir. Radford ve Campbell davası ismi ile anılan uyuşmazlık, İngiltere'nin köklü kulüplerinden Blackburn Rovers ve Nottingham Forest'ı karşı karşıya getirmiştir. Uyuşmazlık tarihi itibari ile on iki takımlı Futbol Ligi'nin üyeleri arasında bulunan Blackburn Rovers, aşağı seviyede mücadele eden Nottingham Forest'tan bir oyuncuyu, ilgili kulübün izni olmaksızın transfer etmek istemiştir. Uyuşmazlığı çözümlleyen İngiliz Yüksek Mahkemesi, uyuşmazlığın diğer tarafı, Nottingham Forest'a göre yüksek bir gelire sahip olan Blackburn Rovers'ın, Nottingham Forest'tın izni olmadan, transferi gerçekleştirmesinin hukuka uygun olmadığı neticesine varmıştır. Yüksek Mahkeme, yüksek gelirli ve düşük gelirli kulüpler arasındaki rekabet dengesini, hukuken korunmaya değer bir menfaat olarak görmüş ve Nottingham Forest kulübü tarafından alınacak iznin, tescil için zorunlu bir unsur olduğuna kanaat getirmiştir⁵. Karar gerekçesi ile Temyiz Mahkemesi, günümüzde de uygulanan transfer kurallarının hukuki zeminini hazırlamıştır. Futbol literatüründe bonservis ücreti olarak anılan ve transfer yapmak isteyen kulübün, transfer

4 Lewis, A. ve Taylor, J. (2010) Sport: Law and Practice, Tottel Publishing: West Sussex, s. 572

5 Radford v Campbell (1890) 6 TLR 488

etmek istediği oyuncunun kulübüne ödediği sözleşme fesih bedeli, oyuncunun resmi müsabakalara katılması için gerekli olan tescil için verilecek izinin karşılığıdır.

Kulüpler arasındaki rekabet dengesinin korunması adına mevcut olan sözleşme fesih bedelinin uygulama alanı, Avrupa Adalet Divanı'nın 1995 tarihli Bosman kararı ile sınırlanmıştır. Bosman kararı ile Divan, oynadığı kulüp ile arasındaki sözleşme sona ermiş olan sporcular için de ödenmesi öngörülen sözleşme fesih bedelini, Avrupa Birliği (AB) serbest dolaşım yasalarına aykırı bularak, uygulamadan kaldırmıştır⁶. Diğer yandan Avrupa Adalet Divanı, Bosman kararı ve sonraki dönemde önüne gelen Kolpak ve Simutenkov uyuşmazlıkları ile birlikte AB liglerinde; AB vatandaşı sporcular ve AB ile aralarında ortaklık ya da birliktelik anlaşması bulunan ülke vatandaşı sporcular için uygulanan, yabancı sınırlamasını da bertaraf etmiştir⁷. Yaşanan gelişmeler, uluslararası oyuncu dolaşımının artmasına ve transfere dayalı bir futbol ekonomisinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Keşfet, parlat ve sat ilkesine dayanan yeni ekonomik düzen, özellikle henüz reşit olmayan sporcuların da birer çocuktan ziyade, ticari bir ürün olarak görülmesine yol açmıştır. Söz konusu küçüklerin korumak adına da FIFA, 2003 yılında Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatını yayınlamış ve reşit olmayan oyuncuların transferlerine ilişkin özel düzenlemeler getirmiştir.

B. Reşit Olmayan Oyuncuların Uluslararası Transferlerindeki Hukuki Uygulama

FIFA Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatınının 19. maddesinin ilk fıkrası, reşit olmayan oyuncuların transferindeki ana kuralı getirmektedir. Buna göre FIFA, 18 yaşının altındaki küçüklerin, bulundukları ülkeden bir başka ülkedeki futbol kulübüne transfer

6 Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL & Others v Jean-Marc Bosman, ECJ Case No: C – 415/93 (1995) ECR I–4921

7 Deutscher Handballbud v Kolpak, ECJ Case No: C -438/00 (2003) ECR I – 4135 ; Simutenkov v Ministerio de Educacion y Cultura, ECJ Case No: C – 265/03 (2005) ECR I–2579

olmasını, kural olarak, yasaklamıştır. Ancak ilgili maddenin ikinci fıkrası, söz konusu yasağa ilişkin istisnaları üç bent halinde sıralamıştır.

İkinci fıkranın (a) bendi uyarınca öncelikle ailesi ile birlikte, futbol dışı bir nedenle, bulunduğu ülkeden bir başka ülkeye taşınan küçüklerin, taşındıkları yeni ülkedeki bir futbol kulübüne transfer olmasının mümkün olduğu kabul edilmiştir. Günümüzde bir çok otorite tarafından dünyanın en iyi futbolcusu olarak gösterilen Lionel Messi'nin ailesi ile birlikte, hormon tedavisi görmek amacıyla ülkesi Arjantin'den, İspanya'ya taşındığı ve Barcelona kulübünün transferde, FIFA talimatının ilgili düzenlemesinden yararlandığı bilinmektedir⁸.

(B) bendinde ise FIFA, AB ya da Avrupa Ekonomik Alanı⁹ sınırları içerisinde gerçekleşen transferler için bir istisna getirmiştir. AB serbest dolaşım yasaları nedeniyle yürürlükte olan istisna, AB veya Avrupa Ekonomik Alanı üyesi ülkelerin sınırları içerisinde 16 yaşını tamamlamış küçüklerin, ülkeler arası transferine olanak tanımaktadır. Buna karşılık FIFA, transferi gerçekleştiren kulüpleri, küçüğe ulusal standartlara uygun futbol eğitimi, okul eğitimi ve kalacak yer temin etmekle yükümlü tutmuş ve kulüplere söz konusu yükümlülükleri yerine getirdiğini kanıtlar bilgileri, ulusal federasyonlara tevdi etme görevini yüklemiştir.

Talimatın 19. maddesinin C bendi ile düzenlenmiş son istisna ise komşu ülkelerin sınır şehirlerinde bulunan küçükler ve futbol kulüpleri için getirilmiştir. İlgili düzenleme uyarınca küçüğün ülke sınırına 50 kilometre uzaklıkta bulunan bir yerde ikamet etmesi halinde, sınırın diğer tarafında bulunan ve yine sınıra en fazla 50 kilometre uzaklıkta bulunan bir futbol kulübüne transfer olmasına olanak tanınmıştır. Düzenleme ile küçüğün kendi evinde ikamet etmeye devam etmesinin gerektiği ve küçüğün evi ile transfer olacağı kulüp arasındaki mesafenin 100 kilometre uzaklıkta olması gerektiği ifade edilmiştir.

8 Carroll, W. (2013) Lionel Messi and HGH: The Truth About the Best Footballer in the World, 23.01.2013; <http://bleacherreport.com/articles/1492546-lionel-messi-and-hgh-the-truth-about-the-best-footballer-in-the-world>

9 AB ülkeleri ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkelerinin bütünü oluşturduğu coğrafyadır.

Ayrıca transferin usule uygun şekilde tescil edilebilmesi için bir ek koşul olarak, istisnadan yararlanmak isteyen küçük ve kulübün, bağlı oldukları ülke federasyonlarının da transfere açıkça onay vermesi gerektiği kabul edilmiştir.

Son olarak FIFA talimatının 19. maddesinin ilk fıkrası ile getirilen ana kural ve ikinci fıkranın C bendi ile getirilen, sınır komşularına ilişkin istisnanın, Türkiye Futbol Federasyon'un (TFF) Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatının 17. maddesi ile uyarlandığını da belirtmek gereklidir. FIFA ve TFF Talimatları, bu kuralların reşit olmayan profesyonel futbolcuların yanı sıra, amatör-lükten, profesyonelliğe geçiş yapan küçükler için de uygulama alanı bulacağını açıkça ifade etmiştir.

Sonuç itibarı ile Avrupa'nın önemli kulüpleri ve teknik direktörleri tarafından eleştirilen kurallar, ana hatları ile yukarıda sayılan düzenlemelerden ibarettir. 18 yaşının altındaki oyuncuların Real Madrid ya da Atletico Madrid gibi büyük kulüplere transfer olmasını engelleyen ya da zorlaştıran ilgili düzenlemeleri bazı çevreler, küçük yetenekler için söz konusu kulüpler, büyük bir fırsat olduğu için eleştirmektedir. Ancak reşit olmayan futbolcuların transferi, 13 yaşında Arjantin'den, İspanya'ya yerleşip, tedavi olan ve dünya futbolunun bir numarası haline gelen Lionel Messi'nin yanı sıra oldukça hüznü insan hikayelerine de sebep olmuştur. Örneğin İngiliz gazeteci Ed Hawkins'e röportaj veren Gine'li bir genç, Avrupalı bir menajer tarafından ülkesinden, Avrupa'ya getirildiğini, denemelerde şans yaver gitmeyince, önce kendisini getiren menajerin cinsel istismarına uğradığını, sonra da sokağa bırakıldığını ifade etmiştir. Hawkins'e göre futbol denemeleri için, çoğunlukla da kaçak yollarla, Afrika'dan, Avrupa'ya gelen binlerce küçüğün hikayesi de söz konusu Gine'li futbolcunun hikayesi kadar iç burkucudur. Nitekim Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu da 2009 yılında yayınladığı bir raporda, özellikle Afrika kıtasından

ucuz maliyet ile getirilen futbolcuların pazarlama usulünü, modern kölelik olarak tanımlamıştır¹⁰.

Bu nedenle reşit olmayan oyuncuların transferlerine ilişkin kuralların uygulanmasında FIFA, şimdiye kadar oldukça kararlı bir duruş sergilemiştir. Nitekim milli takım kaptanımız Arda Turan'ın, yeni kulübü Barcelona ile müsabakalara çıkmak için yarım sezon beklemiş olmasının nedeni de 2014 yılında reşit olmayan oyuncuların transferinde usulsüzlük yaptığı tespit edilen Barcelona'nın, transfer yasağı almasıdır. Bu itibarla FIFA Temyiz Kurulu'nun Madrid kulüplerinin aldığı cezayı geçici olarak kaldırmış olması, cezanın mutlak suretle uygulanmayacağı hususunda bir peşin hüküm uyandırmamalıdır. Ancak kanımızca ilerleyen dönemlerde kulüplerin doğrudan yaptıkları uluslararası transferler ile menajerler aracılığıyla gerçekleştirilen uluslararası pazarlama faaliyetleri arasında bir ayırım yapılmalı ve futbolun adını çirkinleştiren kimselerin faaliyetleri sebebiyle oldukça zor koşullarda yaşayan yetenekli gençlerin gelişmiş ülkelerdeki, büyük kulüplere transfer olabilme fırsatının önü kapanmamalıdır.

10 Hawkins, E. (2015) The Lost Boys Inside Footballs Slave Trade, Bloomsbury: London, s. 7 -16

KAYNAKÇA

Carroll, W. (2013) Lionel Messi and HGH: The Truth About the Best Footballer in the World, 23.01.2013; <http://bleacherreport.com/articles/1492546-lionel-messi-and-hgh-the-truth-about-the-best-footballer-in-the-world>

Deutscher Handballbud v Kolpak, ECJ Case No: C -438/00 (2003) ECR I – 4135

Guardian (2016) Real Madrid and Atletico Madrid Have Their Bans Suspended; <http://www.theguardian.com/football/2016/jan/29/real-madrid-atletico-madrid-have-fifa-transfer-bans-suspended>

Hawkins, E. (2015) The Lost Boys Inside Footballs Slave Trade, Bloomsbury: London

Lewis, A. ve Taylor, J. (2010) Sport: Law and Practice, Tottel Publishing: West Sussex

Milliyet (2016) FIFA'dan Atletico Madrid ve Real Madrid'e İki Dönem Transfer Yasağı, 14.01.2016; <http://www.milliyet.com.tr/fifa-dan-atletico-madrid-ve-real-2178876skorerhaber/>

Milliyet (2016) Wenger'den Transfer Yasağı Tepkisi; 15.01.2016; <http://www.milliyet.com.tr/wenger-den-transfer-yasagi-tepkisi-2179379skorerhaber/>

Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL & Others v Jean-Marc Bosman, ECJ Case No: C – 415/93 (1995) ECR I – 4921

Simutenkov v Ministerio de Educacion y Cultura, ECJ Case No: C – 265/03 (2005) ECR I – 2579

CAS 2014/a/3665, 366 & 3667 LUIS SUAREZ, FC BARCELONA & URUGUAY FUTBOL BİRLİĞİ VE FIFA TAHKİM KARARI ÇEVİRİSİ

Çev.: Av. Cüneyt Behiç FİDANOĞLU*

* Ankara Barosu.

Kararı veren merci;

SPOR TAHKİM MAHKEMESİ

Oturumda yer alan üyeler:

Başkan : Bay Bernhard Welten, Avukat, Bern, İsviçre

Hakemler : Prof. Luigi Fumagalli, Avukat, Milano, İtalya
Dr. Marco Balmelli, Avukat, Basel, İsviçre

Tahkim uyuşmazlığının tarafları

- 1/ **Luis Alberto Suarez Diaz**, Uruguay
- 2/ **Futbol Club Barcelona**, İspanya
- 3/ **Uruguay Futbol Birliği**, Uruguay

-Temyiz eden taraf-

ve

Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA), Zürih, İsviçre

Hukuki İşler Direktörü Bay Marco Villiger ve Disiplin ve Yönetim
Amiri Bay Marc

Caveliero'nun katılımları ile

-Cevap veren taraf-

I. TARAFLAR

1. Luis Alberto Suarez Diaz (bundan böyle 'Oyuncu' olarak anılacaktır) Uruguay milli takımı ile birlikte FIFA 2014 Brezilya Dünya Kupası'na katılmış, Uruguaylı profesyonel futbolcudur.

Bay Suarez, 16 Temmuz 2014 tarihinden bu yana İspanya'nın Futbol Club Barcelona takımında oynamaktadır.

2. Futbol Club Barcelona (bundan böyle 'FC Barcelona' ya da 'Kulüp' olarak anılacaktır) İspanya'nın Barcelona kentine, Profesyonel Futbol Ligi (LFP) ve İspanya Futbol Federasyonu (RFF) tarafından tescil edilmiş futbol kulübüdür. Kulüp, 1904 yılından bu yana Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği kurallarına tabidir.
3. Uruguay Futbol Birliği (bundan böyle 'AUF' olarak anılacaktır) Uruguay'daki ulusal futbol yönetim birimi olup, 1923 yılından bu yana Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'nin üyesidir. Oyuncu, Kulüp ve AUF bundan böyle 'Temyiz edenler' olarak anılacaktır.
4. Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (bundan böyle 'Cevap veren' ya da 'FIFA' olarak anılacaktır) küresel düzeyde faaliyet gösteren uluslararası futbol yönetim birimidir. FIFA, İsviçre Hukukuna tabi bir tüzel kişilik olup, genel merkezi Zürih, İsviçre'de bulunmaktadır ve dünya genelinde futbolun yönetimi adına; konfederasyonlar, ulusal federasyonlar, kulüpler, kulüp yetkilileri ve oyuncuların tabi oldukları, düzenleyici, denetleyici ve cezai uygulamalar gerçekleştirmektedir.

II. EVVELİYAT

5. Aşağıda sayılanlar, taraflar arasındaki uyuşmazlık nedeniyle sunulan dilekçe ve delillerin özeti niteliğindedir. Uyuşmazlık ile ilgili ilave olguların öne sürülmesi mümkün olup, hukuki çözümleme ile ilintili olgular, metnin devamında sıralanmıştır.
6. 24 Haziran 2014 tarihinde AUF milli takımı ile İtalya milli takımı, FIFA 2014 Brezilya Dünya Kupası müsabakasında karşı karşıya gelmiştir (iki takımın karşılaştıkları mücadele bunda böyle 'Maç' olarak anılacaktır). Maçın 78. dakikasında

Oyuncu ve İtalya milli takımı oyuncusu Giorgio Chiellini arasında bir hadise yaşanmış, her iki oyuncu da yere düşmüş ve maçın hakemi, İtalya'nın serbest atış kullanmasına karar vermiştir. Hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakem raporlarında iki oyuncu arasında yaşanan hadise ile ilgili bir bilgi vermemiştir. Aynı gün, 24 Haziran 2014 tarihinde, FIFA Disiplin Komitesi, hakem, yardımcı hakemler ve dördüncü hakeme uyuşmazlık konusu hadiseyi görüp, görmediklerini sormuş, hakemlerin dördü de hadiseyi görmediklerini beyan etmiştir.

7. 24 Haziran 2014 tarihinde FIFA Disiplin Komitesi, FIFA Disiplin Talimatının 48 ve 57. madde düzenlemelerini ihlal ettiği gerekçesi ile Oyuncu hakkında disiplin işlemleri başlatmıştır.
8. 25 Haziran 2014 tarihinde ise Oyuncu ve AUF, FIFA Disiplin Komitesine yazılı savunmalarını sunmuştur.
9. 25 Haziran 2014 tarihinde FIFA Disiplin Komitesi aşağıda yazıldığı şekilde karar vermiştir:
 - a. Oyuncu, Luis Suarez, 24 Haziran 2014 tarihinde Uruguay ve İtalya arasında oynanan, 2014 FIFA Dünya Kupası maçında saldırı fiilinde bulunmuş olması sebebi ile FIFA Disiplin Talimatının 48. maddesinin d bendi uyarınca suçlu ilan edilmiştir.
 - b. Oyuncu, Luis Suarez, 24 Haziran 2014 tarihinde Uruguay ve İtalya arasında oynanan 2014 FIFA Dünya Kupası maçında adil oyun ilkesi ve sportmenlikle çelişen hareketi sebebi ile FIFA Disiplin Talimatının 57. maddesi uyarınca suçlu ilan edilmiştir.
 - c. FIFA Disiplin Talimatının 11. maddesinin c bendi uyarınca oyuncu, Luis Suarez, art arda gelen dokuz (9) resmi

müsabakadan men edilmiştir ve Uruguay milli takımının aşağıda sayılan men cezalarına uyması beklenmektedir:

İlk men cezası:

- İlk men cezası, Uruguay milli takımının FIFA 2014 Dünya Kupası finallerinde oynayacağı ilk maç itibari ile uygulanmalıdır, Uruguay Milli Takımının oynayacağı ilk maç;
- Kolombiya – Uruguay, 28 Haziran 2014

Müteakip cezalar, aşağıda yazıldığı şekilde uygulanmalıdır:

- Uruguay milli takımı FIFA 2014 Dünya Kupası finallerinde ilerleyen turlara katılmaya hak kazandığı takdirde müteakip cezalar ilgili müsabakalarda uygulanmalıdır.
- Geride kalan cezalar, FIFA 2014 Dünya Kupası maçlarında tamamlanmadığı takdirde FIFA Disiplin Talimatının 38. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Uruguay milli takımının resmi maçlarında uygulanmaya devam edilecektir.
- d. FIFA Disiplin Talimatının 22. maddesi uyarınca oyuncu Luis Suarez, Uruguay Futbol Birliği'ne yapılan bildirim takip eden 4 aylık süre içerisinde futbola dair bir faaliyette (idari, sportif ya da herhangi bir şekilde) bulunmaktan alıkonulmuştur.
- e. FIFA Disiplin Talimatının 21. maddesi uyarınca oyuncu Luis Suarez, futbola dair bir faaliyette bulunmaktan alıkonulduğu 4 aylık süre içerisinde ve 9 maçlık ceza süresi boyunca herhangi bir futbol stadyumuna girmekten de men edilmiştir.

- f. FIFA Disiplin Talimatının 10 (c) düzenlemesi uyarınca oyuncu Luis Suarez, yapılacak bildirimin ardından 30 gün içerisinde 100.000 İsviçre Frank'ı tutarında para cezası ödeyecektir.
- g. FIFA Disiplin Talimatının 105. maddesinin 5. fıkrası uyarınca yargılama giderleri hariç tutulmuştur.
10. 26 Haziran 2014 tarihinde FIFA Disiplin Komitesinin kararı Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'ne iletilmiştir.
11. 27 Haziran 2014 tarihinde Oyuncu, yasal temsilcisi aracılığıyla, FIFA Temyiz Kuruluna kendisi hakkındaki 25 Haziran 2014 tarihli cezaya karşı temyiz başvurusu yapmak istediğini bildirmiştir.
12. Aynı şekilde 29 Haziran 2014 tarihinde AUF, FIFA Temyiz Komitesi'ne, 25 Haziran 2014 tarihli cezaya karşı temyiz başvurusu yapmak istediğini bildirmiştir.
13. 30 Haziran 2014 tarihinde Oyuncu, medya, kendisine ait internet sitesi ve sosyal ağlar aracılığıyla uyuşmazlık konusu hadise sebebiyle duyduğu derin üzüntü ve pişmanlığı açıklamış ve böyle bir hadise ile bir kez daha anılmayacağını açıklamıştır.
14. FIFA Disiplin Komitesi'nin 25 Haziran 2014 tarihli cezasına karşı Oyuncu 1 Temmuz 2014, AUF ise 3 Temmuz 2014 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur.
15. 8 Temmuz 2014 tarihinde FIFA Temyiz Komitesi, başvuruları aşağıdaki şekilde karara bağlamıştır:
 - a. Oyuncu Luis Suarez'in temyiz başvurusu reddedilmiştir.
 - b. AUF tarafından yapılan temyiz başvurusu reddedilmiştir.
 - c. FIFA Disiplin Komitesinin 25 Haziran 2014 tarihli kararı, tamamen onanmıştır.
 - d. 6.000 İsviçre Frank'ı tutarındaki temyiz giderlerinden Oyuncu ve AUF eşit miktarda birlikte sorumlu tutulmuş ve

ilgili giderler Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'nin temyiz başvurusunda ayrı ayrı yatırdıkları 3.000 İsviçre Frank'ı ile karşılanmıştır.

16. 10 Temmuz 2014 tarihinde FIFA Disiplin Komitesi kararının geçerli olduğu faks ve elektronik posta yolu ile Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'ne iletilmiştir.
17. 11 Temmuz 2014 tarihinde Oyuncu ve AUF, FIFA Temyiz Komitesinden karar gerekçesini talep etmiştir.
18. 22 Temmuz 2014 tarihinde FIFA Temyiz Komitesinin gerekçeli kararı Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'ne iletilmiştir.

III. SPOR TAHKİM MAHKEMESİ YARGILAMASI VE TARAFLARIN TALEPLERİ

19. 23 Temmuz 2014 tarihinde Oyuncu, FC Barcelona ve AUF, Spor Tahkim Mahkemesi'ne (bundan böyle 'CAS' olarak anılacaktır) FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Temmuz 2014 tarihli kararına (bundan böyle 'Temyiz edilen karar' olarak anılacaktır) karşı Spor Tahkimi Kanunu'nun (Bundan böyle 'Kanun' olarak anılacaktır) R47 ve devamına ilişkin düzenlemeleri uyarınca ayrı dosyalarla temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz başvurularının özü Temyiz edilen kararın bertaraf kaldırılması ve veya Temyiz edilen karar ile birlikte Oyuncu için öngörülen cezaların indirilmesi ve veya hafifletilmesi ile ilgilidir.
20. Tahkim yargılaması, CAS Yargılama Ofisinde CAS 2014/A/3665, Luis Suarez v. FIFA; CAS 2014/A/3666, FC Barcelona v. FIFA; ve CAS 2014/A/3667 Uruguay Futbol Birliği v. FIFA dosya numaralarını alarak tescil edilmiştir. Oyuncu ve FC Barcelona, temyiz dilekçeleri ile Prof. Luigi Fumagalli'nin Hakem Heyeti'ne atanmasını talep etmiş, AUF ise söz konusu talebe onay verdiğini beyan etmiştir.

21. İlâveten Taraflar, yargılama sürecinin hızlanması adına usule ilişkin bir zaman çizelgesi üzerinde anlaşmaya varmıştır, buna göre Oyuncu ve FC Barcelona, 27 Temmuz 2014, Uruguay Futbol Birliği ise 28 Temmuz 2014 tarihinde temyiz başvurularını açıklayacak, temyiz taleplerine karşı FIFA, 6 Ağustos 2014 tarihinde cevap verecek ve 8 Ağustos 2014 tarihli oturum ile uyuşmazlık karara bağlanacaktır.
22. 24 Temmuz 2014 tarihinde CAS Yargılama Ofisi tarafından başvuru be temyiz harçları tahsil edilmiş, CAS Temyiz Tahkim Bölümü, Kanun'un R52 düzenlemesi uyarınca başvuruları birleştirmiş ve yargılama sürecinin hızlanması adına üzerinde anlaşılan zaman çizelgesi dikkate alınmıştır.
23. 27 Temmuz 2014 tarihinde Oyuncu ve FC Barcelona, temyiz başvurularına ilişkin açıklamalarını birbiri ile aynı içeriğe sahip dilekçeler ile sunmuştur, buna göre Oyuncu ve Kulüp'ün talepleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:
 - a. Temyiz başvurusu, FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Haziran 2014 tarihli kararı için yapılmıştır.
 - b. FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Haziran 2014 tarihli kararının geçersiz sayılmalı ve bütün koşul ve şartlar dikkate alınmak kaydı ile mevcut ceza hafifletilmeli ve aşağıdaki sayılan cezalar ile sınırlı olmalıdır:
 - ♦ Oyuncu, Uruguay Milli Takımının peş peşe oynayacağı 2-9 maçtan men edilmeli,
 - ♦ Veya seçenekli olarak Oyuncu, Uruguay Milli Takımının peş peşe oynayacağı 2-9 maçtan men edilmeli ve Temyiz edilen karar ile öngörülen 100.000 İsviçre Frank'ından fazla olmamak kaydı ile para cezası almalıdır.

- c. Tahkim uyuşmazlığı için harcanan yargılama giderleri ve diğer masrafları FIFA üstlenmelidir.
- 24.** 28 Temmuz 2014 tarihinde AUF, temyiz başvurusuna ilişkin açıklamaları sunmuş ve aşağıda yazılı hususları talep etmiştir:
- a. FIFA Temyiz Komitesinin 8 Temmuz 2014 tarihli kararının bozulması ve veya FIFA Temyiz Komitesinin 8 Temmuz 2014 tarihli kararı ile Bay Luis Suarez için verilen cezaların indirilmesi talep edilmektedir.
 - b. AUF tarafından üstlenilen yargılama giderleri ve ilgili diğer giderler FIFA üstüne bırakılmalıdır.
- 25.** 31 Temmuz 2014 tarihinde CAS Tahkim Ofisi, uyuşmazlık konusu olay için Prof. Luigi Fumagalli'nin hakem adaylığının, Tarafların da bu hususta itirazın bulunmadığından, kabulüne karar verildiğini açıklamıştır.
- 26.** 31 Temmuz 2014 tarihinde Dr. Marco Balmelli, FIFA tarafından hakem olarak atanmıştır.
- 27.** 4 Ağustos 2014 tarihinde CAS Yargılama Ofisi Tarafları, Hakem Heyeti'nin oluşumu konusunda bilgilendirmiştir, buna göre Hakem Heyeti; Bay Bernhard Welten'in başkanlığında, Prof. Luigi Fumagalli ve Dr. Marco Balmelli'nin katılımları ile oluşturulmuştur.
- 28.** 6 Ağustos 2014 tarihinde FIFA cevaplarını sunmuş ve aşağıda yazıldığı yönde karar vermesini talep etmiştir:
- a. Uyuşmazlık konusu olayda Kulüp'ün taraf ehliyetinin bulunmadığına,
 - b. Uruguay Futbol Birliği'nin temyiz başvurusunun reddine,
 - c. Temyiz eden tarafın yeni bir karar verilmesi hususundaki taleplerinin reddine,
 - d. Temyize konu kararın tamamı ile onanmasına,

- e. Tahkim giderleri ve uyuşmazlık ile ilgili bütün masrafların Temyiz eden taraf üzerinde bırakılmasına dair karar verilmesi talep edilmiştir.
- 29.** 8 Ağustos 2014 tarihinde oturum Lozan'da bulunan, CAS genel merkezinde gerçekleşmiş ve Hakem Heyetinin tamamı, oturumda yer almıştır. Oturum başlangıcında Taraflar, Hakem Heyeti'nin oluşumuna karşı herhangi bir itirazlarının olmadığını beyan etmiştir.
- 30.** Oturuma aşağıda sayılan şahıslar katılmıştır:
- Bay Luis Alberto Suarez Diaz ile vekilleri Bay Lucas Ferrer ve Bay Alexis Schoeb,
 - Futbol Club Barcelona'yı temsilen Kulüp; genel sekreteri Bay Antoni Frexia, hukuk direktörü Bayan Laura Anquera ve avukatı Bay Jordi Lopez,
 - Uruguay Futbol Birliği'ni temsilen genel sekreter Dr. Alejandro Balbi, Bay David Casserly, Bay Daniel Cravo Souza ve asistanları Bayan Melissa Know ile tercümanları Bay Gabriel Cordova
 - Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'ni (FIFA) temsilen FIFA Disiplin ve Yönetim Bölümü'nden Başkan Bay Marc Cavaliero ve Hukuki Danışmanlar; Bayan Christine Farina ile Bay Jose Rodriguez.
- 31.** Oturum sırasında Taraflar sözlü beyanlarda bulunmuş, tanık dinlemesi yapılmamış, bunun yerine Taraflar birbirlerine sorular sormuş, Hakem Heyeti soru sorma sürecine iştirak etmiş ve Bay Suarez açıklamalarda bulunmuştur.

IV. TARAFLARIN SAVUNMALARI

32. Bu bölüm, Tarafların savunmalarını açıklayıcı bir özet niteliğinde olup, Tarafların tahkim aşamasında bulundukları bütün beyanlara yer verilmemiştir. Taraf savunmasını teşkil eden bütün beyanlar, yargılama sırasında Hakem Heyeti tarafından dikkate alınmış olsa da heyetin hukuki tahlillerine konu taraf savunmalarının özeti, aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

Oyuncu ve FC Barcelona

33. Oyuncu ve FC Barcelona aynı savunmaları sunmuş olduğundan, beyanlarının birlikte özetlenmesi mümkündür, buna göre:
- a. İtiraz, verilen cezanın tamamen ortadan kalkmasına yönelik değildir, zira Oyuncu, davranışının cezayı gerektirdiğini onaylamaktadır;
 - b. Buna karşılık FIFA Disiplin Komitesi tarafından verilen cezanın indirilmesi gerekmektedir, zira ceza; aşağıda sayılan dört nedenden ötürü FIFA Disiplin Talimatı ve disiplin hukuku ile cezai işlemlerle ilgili temel ilkelerle çelişmektedir:
 - ♦ Oyuncunun kabahatini kabul etmiş ve kabahatinden dolayı pişman olması, ceza için hafifletici neden olarak görülmelidir;
 - ♦ FIFA kendi Disiplin Talimatını yanlış uygulamıştır;
 - ♦ Oyuncu için verilen ceza, disiplin hukukunun temel ilkelerine aykırıdır;
 - ♦ Verilen ceza, açıkça orantısız ve elverişsizdir.

- i. Oyuncunun kabahatini kabul etmiş ve kabahatinden dolayı pişman olması, ceza için hafifletici neden olarak görülmelidir zira;
 - ♦ FIFA Disiplin Komitesi tarafından tüm hususlar dikkate alınmamıştır, özellikle de kabahatini kabul eden Oyuncu'nun, özür ve pişmanlığını kamuoyuna açıklamış olması, hafifletici nedendir;
 - ♦ Oyuncu rakip oyuncu Giorgio Chiellini'den halka açık şekilde ve özel görüşmelerinde özür dilemiştir;
 - ♦ Maç yüksek tansiyonlu bir maçtır ve Maçın birkaç saat ardından Oyuncu ile AUF, FIFA Disiplin Komitesine savunma vermek durumunda kalmış, Maçın ardından bir başka önemli maçın olması (çeyrek final maçı), Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'nin savunma yapmak için oldukça kısa bir zamanla sınırlandırılmasına neden olmuştur;
 - ♦ Oyuncunun öfke kontrolünü kazanmak için tıbbi yardım almak istemesi ve Kulüb'ün Oyuncu'ya bu konuda destek olması, Oyuncu'nun yaşanan hadise ile ilgili pişmanlığını açıkça göstermektedir;
- ii. FIFA kendi Disiplin Talimatını yanlış uygulamıştır zira;
 - ♦ FIFA, Oyuncunun tek bir ihlali için, iki ayrı Disiplin Talimatı maddesini uygulamak sureti ile dört ayrı ceza uygulamıştır. Bu nedenle FIFA yetkililerinin, Disiplin Talimatını yanlış uyguladığını kabul etmek gereklidir. Isırma fiili bir 'saldırı' olup, doğası gereği 'sportmenlik ilkesi ile çelişen bir harekettir' bu sebeple uygulanan ikinci hüküm (FIFA Disiplin Talimatınının 57. maddesi) uyarınca ilaveten ceza verilmesi yerinde olmamıştır.

- ♦ FIFA Disiplin Talimatının 57. maddesinin, Talimatın 48. maddesinin uygulandığı hallerde uygulama alanı bulması mümkün değildir, ceza 48. madde ile açıkça düzenlenmiştir (men cezası ve ilaveten para cezası), 48. maddenin açık düzenlemesi uygulanmalı ve FIFA Disiplin Talimatının 32. maddesi uyarınca, söz konusu genel nitelikteki kural, aksi açıkça öngörülmemiş olmadıkça bir başka madde ile öngörülen ceza ile birleştirilmemelidir.

iii. Oyuncu için verilen ceza, disiplin hukukunun temel ilkelerine aykırıdır zira;

- ♦ Temyiz edilen karar, tek bir ihlal için iki ayrı düzenleme ile getirilen dört ayrı cezanın uygulanmasına neden olması sebebiyle ‘ne bis in idem’¹ ilkesine aykırıdır. 48. ve 57. maddelerin her ikisi de aynı amaca hizmet etmektir (bu amaç mesleki faaliyeti sırasında kötü bir davranışta bulunan futbolcuyu cezalandırmaktır) ve 48. maddenin 1. fıkrasının d bendinin ‘adil oyun ilkesinin ihlali’ ile ilişkilendirilmesi mümkündür.
- ♦ Temyiz edilen karar ayrıca Oyuncu’nun davranışı için kabul edilen ceza ve süresi öngörülebilir olmadığından, ‘*nulla poena sine lege certa*’, bir başka deyişle kanunilik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Bu yönü ile Temyiz edilen karar, tahmin edilebilirlik ölçütünü karşılayamamıştır ve keyfidir. Oyuncu için yalnızca asgari iki maç men ve para cezası öngörülebilir olduğundan, söz konusu ceza ve miktarlarını aşacak bir uygulamaya gidilmemelidir.

1 Aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz ilkesi.

iv. Verilen ceza açıkça orantısız ve elverişsizdir zira;

- ♦ Oyuncuya verilen cezalar tamamen orantısız ve elverişsizdir, bilhassa stadyumlara giriş ve futbola dair bir faaliyette bulunma yasakları, genellikle saha dışında suça iştirak eden, örneğin saha dışında gerçekleştirdikleri bir saldırı ile futbol dışı bir sakatlığa neden olan, şikeye karışan ya da sözleşme ile bağlılık ilkesini ihlal eden; idari yetkililer, holiganlar, kulüp menajerleri, hakemler ya da oyuncular için uygulanmaktadır. Uyuşmazlık konusu saldırı ise saha içerisinde Oyuncu, topu takip gerçekleştirmiştir ve Oyuncu'nun fiili saha içindedir. Isırma fiili, her ne kadar az görülen bir fiil olsa da fiil oyun içerisinde gerçekleşmiştir ve ceza, oyun oynanırken gerçekleşen diğer kural dışı hareketlere kıyasla verilmelidir. Oynanan müsabaka Uruguay milli takımının maçı olduğundan, Kulüp'ün verilen ceza ile bağlı kalması da tutarsızdır.
- ♦ Mağdur (Bay Chiellini), sakatlanmadığından ve sağlık ekiplerinden yardım almaksızın, oynamaya devam edebildiğinden, verilen ceza ayrıca orantısızdır. Ayrıca Dünya Kupası maçlarında saldırı fiilini gerçekleştiren başkaca oyuncular, örneğin 1994 Dünya Kupası'nda Mauro Tassotti ve 2006 Dünya Kupası'nda Zinedine Zidane, Oyuncu'ya verilen cezalar kadar sert bir yaptırımla karşı karşıya kalmamıştır. Bu nedenle hâlihazırda 9 maç men ve para cezası almış olan Oyuncu için verilen stadyumlara giriş ve futbola dair bir faaliyette bulunma yasakları açıkça orantısızdır.

AUF

34. AUF tarafından sunulan savunmalar, aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

- a. Uyuşmazlık konusu olay, maç yetkililerinin dikkatinden kaçan önemli bir kural ihlali ile ilgili olmadığından FIFA Disiplin Komitesi, FIFA Disiplin Talimatının 77 (a) düzenlemesini yanlış yorumlamıştır. Bu nedenle Temyiz edilen karar, tamamen bozulmalıdır.
- b. FIFA, İsviçre Hukukuna tabi cezalandırma ilkelerini doğru uygulamamıştır, verilen ceza FIFA'nın kendi kuralları ve suçun yinelenmesi ile diğer başkaca ceza muhakemesi kurallarına uygun değildir. Aslında somut olayda 9 maçlık cezadan indirimine gidilmesi gereklidir:
 - ◆ Cezadan yana bir yargılama yapmak, İsviçre cezalandırma ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir, cezanın temel amacı Oyuncunun bir kez daha saldırıda bulunmasını engellemek olmalıdır. Uzun süreli men cezası ile bu amacın en iyi şekilde yerine getirildiğini söylemek mümkün değildir. Buna karşılık AUF, psikiyatristlerle sürekli iletişimde bulunmak suretiyle Oyuncu'nun milli takım ile geçirdiği dönem boyunca tedavisine aralıksız devam etmiştir, ayrıca AUF, Oyuncu'nun liderliğinde '*Sporda Şiddete Karşı Kampanya 2014*' isimli bir eğitim programını desteklemektedir.
 - ◆ Asgari cezalandırma süresinin yanlış uygulandığı dikkate alınmalıdır. Oyuncunun davranışı açıkça FIFA Disiplin Talimatının 48(d) hükmü ile düzenlenmiştir, ilgili düzenleme uyarınca uygulanması gereken asgari men süresi iki maçı kapsamaktadır, ısırma fiili için

Talimatın 48(e) düzenlemesi ile getirilen asgari 6 maçlık men cezası uygulanamayacaktır.

- ◆ Suçun yinelenmiş olduğuna dair yapılan tespitin uygun olmadığı dikkate alınmalıdır. Temyiz edilen karar, suçun yinelenmiş olmasını, Oyuncu için verilen cezada ağırlaştırıcı neden olarak kabul etmiştir. Buna karşılık önceki ihlaller, FIFA tarafından organize edilen maçlarda gündeme gelmediğinden, FIFA Disiplin Talimatınının 40. maddesi uyarınca verilen cezanın keyfi şekilde ağırlaştırılmıştır, ihlalin yinelenmediğinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Daha önce meydana gelen hadiseler, ulusal müsabakalar sırasında yaşanmıştır. FIFA, ulusal düzeyde yaşanan hadiseler hakkında kendi disiplin sürecini ilk kez işletmiştir.
- ◆ Etkin pişmanlık, FIFA Temyiz Komitesi tarafından hafifletici neden olarak gözetilmemiştir. CAS içtihatları uyarınca hatasını kabul edip, özür dileyen tarafın pişmanlığı, karar alma sürecinde gözetilmelidir. Oyuncu, şahsen ve halka açık şekilde Bay Chiellini'den özür dilemiştir.
- ◆ Uyuşmazlık konusu hadiseden sonra oynamaya devam eden Bay Chielli'nin zarar görmediği dikkate alınmamıştır.
- ◆ FIFA Temyiz Komitesi, cezanın üçüncü kişiler, örneğin Uruguay milli takımı ve Kulüp üzerindeki etkisini dikkate almamıştır.
- ◆ Ölçülülük ilkesi dikkate alınmamıştır. Verilen dokuz maçlık ceza oldukça uzundur ve Oyuncunun Şili'de 2015 yılında düzenlenecek Amerika Kupası ve Dünya Kupası 2018 eleme grubunun ilk maçlarına

katılmasına engel olmaktadır. 4 maçlık men cezasının kaldırılması halinde dahi Oyuncu, 2015 Amerika Kupası'na katılma ihtimali bulunmamaktadır. Ayrıca verilen ceza, Tassotti (1994 – 8 maç men), Leonardo (1994-4 maç men), Zidane (2006- 3 maç men ve 7,500 İsviçre Frank'ı), ve Song (2014 – 3 maç men ve 7,500 İsviçre Frank'ı) davalarına kıyasla açıkça orantısızdır.

- ◆ Oyuncu'nun ihlali nedeniyle hiçbir saha içi kazanç elde etmediği (örneğin; gol atılmamıştır) dikkate alınmamıştır, buna karşılık Oyuncu, özel hayatında zorluklar yaşamış; Uruguay kamu oyu tarafından suçlanmış, dünya genelinde olumsuz bir imaja sahip olmuş, sponsorlarından ayrılmış ve aile yaşantısı yansıtılmak sureti ile utandırılmış ve aşağılanmış.

- c. Oyuncu için verilen stadyumlara giriş ve futbola dair bir faaliyette bulunma yasakları uygunsuz olup, kaldırılmalıdır.

FIFA

- 35.** Cevap veren tarafın iddialarının ise aşağıdaki şekilde özetlenmesi mümkündür;

- a. FC Barcelona, taraf ehliyetine sahip değildir zira Kulüp, FIFA Disiplin ve Temyiz Komiteleri önündeki uyuşmazlığın tarafı değildir ve söz konusu aşamalarda yargılamaya dâhil olmak yönünde bir talepte bulunmamıştır. Bu nedenle Kulüp'ün hukuken korunmaya değer bir menfaati mevcut değildir, verilen ceza her hâlükârda Oyuncu ile ilgili olup, Kulüp üzerinde dolaylı bir etkiye sebep olmaktadır.
- b. AUF, FIFA Disiplin Talimatının 77. maddesinin yanlış uygulandığına dair savunmasını, FIFA kurulları önünde

öne sürmediğinden, Kanun'un yeni beyanlara ilişkin R57 düzenlemesi uyarınca CAS aşamasında ilgili savunmaya dayanamayacaktır. Kanun'un R57 düzenlemesi ile Spor Tahkim Mahkemesi'nin yargılama yetkisinin önüne gelen uyuşmazlık ile sınırlı olduğu kabul edilmiştir. Her hâlükârda maç yetkilileri, hadiseye şahit oldukları için FIFA Disiplin Talimatının 77. maddesinin uygulama alanı yoktur.

- c. FIFA Disiplin Talimatı ile öngörülmüş olan ihlallerin tamamı, sportmenlik dışı olarak kabul edilmesi mümkündür. Ancak Oyuncu'nun rakibini ısırması, eylemin doğası gereği, adil oyun ve sportmenlik ilkelerini, ciddi şekilde ihlal etmektedir. Bu hususun Kulüp ve Oyuncu arasında 16 Temmuz 2014 tarihinde imzalanan sözleşmeye konulmuş olan özel madde ile ispatlanması da mümkündür. FIFA transfer eşleştirme sistemi ile yapılan araştırmalar neticesinde benzer nitelikte bir sözleşme hükmüne başka kulüp ve oyuncular arasında yapılan sözleşmelerde rastlanmamıştır.
- d. FIFA Disiplin Talimatının 48(d) ve 57. madde hükümleri birbirinden bağımsız olarak uygulanmaktadır ve bir hadise aynı anda FIFA Disiplin Talimatının çeşitli maddelerini ihlal edebilmektedir. Nitekim herhangi bir çakışma olmaksızın, 48. madde bir başka oyuncunun fiziksel bütünlüğünü, 57. madde ise adil oyun ilkesini korumaktadır.
- e. FIFA kuralları çerçevesinde Oyuncu hakkında yalnızca tek bir disiplin süreci işletilmiştir, aynı fiil için birden çok muhakeme süreci gerçekleştirilmediğinden, bireyin aynı suç için ikinci kez yargılanmasını önlemeyi amaçlayan '*ne bis ne idem*' ilkesi ihlal edilmemiştir. '*Nulla poena sine lege certa*' ilkesi ve ölçülülük testine de uyuşmazlık konusu

süreçte itibar edilmiştir. Verilen ceza ve cezaya tabi fiil arasında açık bir birliktelik vardır.

- f. FIFA özerk yetkiye sahiptir ve kurullarının FIFA kurlarını uygulamak konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır. CAS, FIFA yargı organlarının disiplin kararlarında yalnızca söz konusu takdir yetkisi aşılmış ise düzeltme yapma yetkisine sahip olmalıdır, bu nedenle düzeltmenin yapılabilmesi için cezanın besbelli ve bir hayli orantısız olması ve düzeltmeye açık olması gereklidir.
- g. Olağan dışı olması sebebiyle ısıрма fiili, tükürme fiili ile karşılaştırılmıştır ancak; AUF tarafından beyan edildiği üzere verilen ceza hadisenin '*nadir*' ve '*alışılmamış*' olması sebebiyle verilmemiştir. Temyize konu hadiseye ilişkin şartlar, gerçek anlamda istisnaidir.
- h. Bay Chiellini'nin sakatlanmamış olması sebebiyle cezanın hafifletilmesi mümkün olmayacaktır, Temyiz eden tarafın emsal gösterdikleri uyuşmazlıklarında Oyuncu'nun dosyası ile ilişkilendirilmesi mümkün değildir, zira her dosyanın kendine özgü özellikleri olup, ısıрма fiilinin herhangi bir saldırı fiili ile kıyaslanması mümkün değildir.
- i. FIFA Disiplin Talimatı, yargı organlarını, ihlalin yinelenmesine ilişkin sonuçlar bulmak konusunda önceki müsabakalar ve veya belirli bir zaman aralığı ile sınırlı tutmamıştır. FIFA yargı organları, FIFA Disiplin Talimatının 70. maddesinin 2. bendi uyarınca üye birlikler, konfederasyonlar ve spor organizasyonlarının ele aldığı ya da alması gereken dava veya hadiseler ile ilgili konuları inceleme yetkisine sahiptir. FIFA Disiplin Talimatının 40. maddesinin 1. bendi açıkça ilgili hükümlerin, FIFA tarafından organize edilen müsabakalarla sınırlı olarak uygulanacağını belirtmemektedir. Bu nedenle Oyuncu'nun

dâhil olduğu aynı nitelikteki bir başka hadise de verilecek ceza belirlenirken, değerlendirilebilecektir.

- j. Disiplin sürecinin ilk aşamasında Oyuncu, gerçekleşen hadiseyi tümü ile inkâr etmiş ve davranışı ile ilgili olarak özür dilemekten imtina etmiştir. Oyuncu, FIFA Disiplin Komitesi, cezayı duyurduktan sonra halka açık şekilde özür dilemiş, bu itibarla özrün, cezanın indirilmesi arzusuyla dile getirildiği kanaatine varılmıştır. Olay bu şekilde gerçekleştiğinden, Oyuncunun davranışını değerlendiren, FIFA Temyiz Komitesi, hafifletici nedenin uygulanmasına yer olmadığına karar vermiştir.
- k. Oyuncu bir rol modelidir ve kendisinden beklenen her zaman profesyonel ve saygılı davranmasıdır. Hadiseden önce Oyuncu, rakip oyuncu Bay Chiellini tarafından kışkırtılmamıştır; Oyuncu kendisine avantaj sağlamak pahasına rakip oyuncuyu etkisiz hale getirmeyi ve hatta sakatlamayı göze almıştır.
- l. 16 Temmuz 2014 tarihinde Oyuncu ile sözleşme imzalayan Kulüp, Oyuncu hakkındaki cezadan tamamen haberdardır.
- m. Oyuncu, FIFA Temyiz Komitesi tarafından öngörülen, futbola dair bir aktivitede bulunmaktan men edildiği 4 aylık süre içerisinde Uruguay milli takımı ile dostluk maçı oynamaktan men edilmiştir, bu sürenin ardından Oyuncu dostluk maçlarında yer alabilecektir.

V. CAS Yargılaması

36. Spor Tahkim Mahkemesi'nin yargılama yetkisi, FIFA Statüsünün 60. maddesi ve Kanun'un R47 maddesinden kaynaklanmaktadır, bu hususta Tarafların bir uyuşmazlığı bulunmamaktadır.
37. Bu nedenle CAS uyuşmazlığı, karara bağlama yetkisine sahiptir.
38. Kanun'un R57 maddesi uyarınca Hakem Heyeti, bütün olay ve uygulanacak kuralları ele almak konusunda tam yetkiye sahiptir.

VI. UYGULANACAK HUKUK

520

39. Kanun'un R58 maddesi uyarınca :

'Uyuşmazlık çözülürken Hakem Heyeti, uygulanabilir kurallar ile tamamlayıcı olarak tarafların seçtiği kurallar ve/veya böyle bir seçim olmadığı takdirde temyiz edilen kararı veren; federasyon, birlik veya spor yönetim biriminin tabiiyet bağı ile bağlı olduğu ülkenin hukuk kurallarını uygulayabilir. İkinci olarak bahsedilen durumda heyet kararının gerekçesini vermelidir'

40. FIFA Statüsünün 66. maddesinin 2. paragrafı uyarınca:

'Sportif uyuşmazlıkların tahkiminde, Spor Tahkim Kanunu ile getirilen düzenlemeler uygulanmalıdır. Spor Tahkim Mahkemesi, öncelikli olarak FIFA regülasyonlarını, ilave olarak İsviçre Hukukunu uygulamalıdır.'

41. Bu nedenle uyuşmazlık konusu davada FIFA kural ve regülasyonları ile tamamlayıcı olarak İsviçre Hukuku kuralları uygulama alanı bulacaktır.

VII. BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİĞİ

42. Temyiz başvurularının üçü de 23 Temmuz 2014 tarihinde yapılmış olup, FIFA Statüsü ve FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Temmuz 2014 tarihli kararı ile öngörülen süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Başvurular, CAS yargı mercii için öngörülen ödeme koşulu da dâhil olmak üzere Kanun'un R48 maddesi ile düzenlenmiş bütün koşulları ihtiva etmektedir.
43. FIFA, 6 Ağustos 2014 tarihli cevabı ile Oyuncu ve AUF tarafından yapılan başvurunun kabul edilebilirliği için itirazda bulunmamış, ancak Kulüp, FIFA Disiplin ve Temyiz Komiteleri eliyle görülen uyuşmazlığa taraf olmadığı için FC Barcelona'nın hukuken korunmaya değer bir menfaati bulunmadığını ileri sürmüştür.
44. 8 Ağustos 2014 tarihli oturumda Oyuncu ve AUF, FC Barcelona'nın uyuşmazlığa katılmasına itirazları olmadığını beyan etmiş ve FC Barcelona'nın tahkim sürecine dâhil olmasını onaylamıştır.
45. FC Barcelona, tahkim süreci için takvim belirlenirken Tarafların her birinin Kulüp'ün katılımına onay verdiğini sözlü beyanları ile ifade etmiştir. FC Barcelona, Kulüb'ün tahkim sürecine dâhil olmasına FIFA tarafından itiraz edilmiş olmasına rağmen ancak FIFA kurulları tarafından Oyuncu için verilen futbola dair aktivitelere katılma yasağının, Kulüb'ün menfaatlerini, doğrudan ilgilendirdiğini beyan etmiştir. Kulüp, bu menfaatin, Oyuncu ile imzaladıkları 16 Temmuz 2014 tarihli transfer sözleşmesi ile birlikte ortaya çıktığını açıklamış ve bu tarih öncesinde - FIFA Disiplin Komitesi'nin kararı 25 Haziran 2014, FIFA Temyiz Komitesi'nin kararı ise 8 Temmuz 2014 tarihli - Kulüb'ün FIFA kurulları önündeki uyuşmazlığa katılmasının hukuken mümkün olmadığını, bu yüzden transfer sözleşmesi öncesindeki disiplin sürecini,

dışarıdan izleyebildiklerini beyan etmiştir. Kulüp, uyuşmazlığa dâhil olma imkânının, tarihsel anlamda, uyuşmazlık Spor Tahkim Mahkemesi'nce yapılacak başvuru aşamasına geldiğinde ortaya çıktığını belirtmiş ayrıca Oyuncu'ya verilen cezanın, Kulüb'ün sponsorluk, gişe ve mağazacılık gibi gelir getiren pazarlama faaliyetleri ile doğrudan ilgili olduğunu beyan etmiştir. Kulüp, Oyuncuyu, taraftarlar ve medyaya ve hatta teknik direktörüne tanıtamamış ve Oyuncu'nun (takıma yeni katılan bir oyuncu olarak) antrenmanlara katılamadığı için takıma alışmadığını ve sezon öncesi hazırlık maçlarında oynayamadığını belirtmiştir. Sayılan nedenlerle Kulüp, FIFA Temyiz Kurulu kararına karşı tahkim başvurusu yapmanın, FC Barcelona'nın sportif ve ticari menfaatleri ile doğrudan ilgili olduğunu beyan etmiştir.

46. FIFA Disiplin Talimatının 2011 yılı baskısının, 119. maddesinin birinci bendi ile FIFA, kendi disiplin kurulu kararlarına karşı temyiz başvurusunun koşulları açıklanmıştır. Buna göre: *'İlk derece incelemesine taraf olanlar ile kararın kaldırılması veya değiştirilmesi konusunda hukuken korunmaya değer menfaati bulunan herkesin Temyiz Komitesi'ne başvuru hakkı bulunmaktadır'*
47. Bu hususta inceleme yaparken Hakem Heyeti, Oyuncu'nun futbola dair bir aktivitede bulunmaktan ve stadyuma girmekten 4 aylık bir süre ile men edilmiş olduğu ve bu sürenin Ekim 2014 sonuna kadar geçerli olacağı gerçeği ile Kulüb'ün Oyuncu'yla çalışmak, Oyuncu'nun imaj haklarından yararlanmak sureti ile ürünlerini pazarlamak ve Oyuncu'yu yeni sezonda takıma kazandırmak gibi menfaatleri olduğunu gözetmiştir. Bu nedenle heyet, Kulüb'ün Temyiz edilen karardan etkilendiği ve uyuşmazlığa dâhil olmakta finansal ve sportif menfaatleri olduğu neticesine varmıştır.

48. FIFA Disiplin Talimatının 119. maddesi uyarınca tartışmaya açık tek konu, Kulüb'ün FIFA disiplin kurulları önündeki uyuşmazlığa taraf olmamış olmasıdır. Ancak Oyuncu ve Kulüp arasındaki 16 Temmuz 2014 tarihli transfer sözleşmesi, FIFA kurullarının işlettiği disiplin süreçlerinin sonrasında imzalandığı için Heyet FC Barcelona'nın FIFA sürecinde uyuşmazlığa hukuken taraf olmayacağı neticesine varmıştır. Heyet, ceza kararının, Kulüb'ün sportif ve ticari menfaatleri ile ilgili olduğu ancak ilgili menfaatlerin FIFA disiplin süreci sonrasında gündeme geldiği düşüncesindedir.
49. Bu nedenle Heyet, her ne kadar Kulüp, FIFA disiplin sürecinin ilk derece ve ikinci derece incelemesine taraf olamamış olsa da yukarıda sayılan nedenler ile Kulüb'ün Temyiz edilen kararın kaldırılmasını ya da düzeltilmesini talep etmekte hukuken korumaya değer bir menfaatinin bulunduğu sonucuna varmıştır.
50. Sonuç itibari ile tüm başvurular, FC Barcelona'nın başvurusu da dâhil olmak üzere kabul edilebilir bulunmuştur.

VIII. TEMYİZİN KONUSU

51. Maç esnasında yaşanan hadise açık ve Taraflar arasında hadise ile ilgili bir uyuşmazlık olmadığından Heyet karar verirken, FIFA kurallarının yorumunu tartışmıştır. Bu husustaki tek istisna Oyuncu'nun davranışı sebebiyle FIFA kurullarının, FIFA Disiplin Talimatının 77. maddesi uyarınca disiplin işlemlerini başlatıp, başlatamayacağına ilişkindir.
52. Tarafların başvurularının içerikleri uyarınca Heyet tarafından çözümlenmesi gereken iki temel soru vardır:
- a. FIFA Disiplin Komitesi, FIFA Disiplin Talimatının 77 (a) düzenlemesine binaen Oyuncu'ya ceza vermeye yetkili midir?

- b. Eğer yetkili ise Oyuncu'ya verilen ceza yerinde midir?
53. İlk soru, AUF tarafından yapılan cezanın tamamen kaldırılmasına ilişkin talep ile ilgilidir. Zira FIFA Disiplin Komitesi, FIFA Disiplin Talimatının 77(a) düzenlemesine binaen disiplin sürecini başlatmaya yetkili değilse, Oyuncu için herhangi bir ceza verilmesi mümkün olmayacaktır.
54. İkinci soru, Temyiz eden tarafın cezanın indirilmesine ilişkin ortak talepleri ile ilgilidir. Temyiz eden tarafın gerekçelerine göre bu hususta Heyet belirli konuları üzerinde durmalıdır:
- a. FIFA tarafından uygulanan cezanın yanlış olup, olmadığı ve temel cezalandırma ilkeleri ile çelişip, çelişmediği konusu
- b. Somut olayda hafifletici ve ağırlaştırıcı nedenlerin mevcut olup, olmadığı konusu
- c. Cezanın ölçüsüz ve uygun olup, olmadığı konusu
55. Heyet tüm bu hususları ayrı ayrı değerlendirmelidir.

FIFA Disiplin Komitesi, FIFA Disiplin Talimatının 77 (a) düzenlemesine binaen Oyuncu'ya ceza vermeye yetkili midir?

56. FIFA Disiplin Talimatının 77. Maddesi uyarınca:
*'Disiplin Komitesi'nin sorumluluğu:
Maç yetkililerinin gözünden kaçan ciddi ihlalleri cezalandırmak...'*
57. İlgili hüküm, FIFA Disiplin Talimatının 108(1) düzenlemesi ile birlikte yorumlanmalıdır, buna göre: *'disiplin ihlalleri resen soruşturulmalıdır'*
58. AUF, FIFA disiplin kurullarının Maç esnasında yaşanan hadiseye ceza verme olanağının bulunmadığına dair iddiasını, *'Maç yetkililerinin gözünden kaçan ciddi bir ihlal bulunmadığı'* gerekçesine dayandırmıştır ve hakemlerin, Oyuncu'nun davranışını

gördüklerini ileri sürmüştür. AUF, hakemlerin ısırma fiilini, İtalya milli takımına serbest atış hakkı tanımakla cezalandırdığını beyan etmiş ve iddiasını, orta hakemin dikkatinin, Oyuncu ve Bay Chiellini arasındaki hadisenin yaşandığı, İtalya ceza sahası içerisinde olduğunu gösterir video kaydı ile desteklemiştir.

59. FIFA öncelikle bu savunma, FIFA disiplin kurulları tarafından yapılan ilk incelemeler sırasında ileri sürülmemiş olduğu için itiraz etmiş ve savunmanın kabul edilebilir olmadığını belirtmiştir. Her halde FIFA, hakemin ısırma fiilini görmediğini gösterir somut bir delilin AUF tarafından gösterilmediği gerekçesiyle ve ilgili savunma Maç yetkililerinin beyanlatları ile çeliştiği için itirazda bulunmuştur.
60. Söz konusu savunma FIFA disiplin kurulları önünde sunulmamış olsa da Heyet, AUF tarafından ileri sürülen iddiayı incelemeye değer bulmuştur. Nitekim Kanun'un R57 maddesi Heyet'e, Taraflar arasındaki uyuşmazlık ile ilgili bütün vakı-ları değerlendirme yetkisini tanımaktadır. AUF tarafından ileri sürülen olgu, uyuşmazlığın merkezinde olan olay Maç ve FIFA'nın Maç üzerindeki denetim yetkisi ile ilgili olduğundan, Heyet bu yetkiyi kullanmakta çekince duymamıştır.
61. Buna karşılık Heyet, AUF tarafından ileri sürülen iddiayı yerinde görmemiş ve FIFA Disiplin Talimatının 77 (a) maddesi ile getirilen koşulların sağlandığı yönünde görüş bildirmiştir.
62. Öncelikle ısırma, FIFA Disiplin Talimatı anlamında ciddi bir saldırı olarak görülmüştür.
63. İkinci olarak Heyet, Maç yetkililerinin, Oyuncunun, Bay Chiellin'niyi ısırıldığını görmediklerine dair beyanlatlarını dikkate almıştır. FIFA Disiplin Talimatının 98(1) düzenle-mesi uyarınca ilgili beyanlatlar, doğru kabul edilmektedir ve Heyet, AUF tarafından sunulan delillerin, beyanlatların aksini

kanıtlamak için yeterli olmadığı görüşündedir. AUF tarafından sunulan video kaydında, Oyuncu ve Bay Chiellini arasındaki pozisyonundan sonra hakemin dikkatini, topu kapmak üzere hareketlenen, diğer oyuncular üzerinde yoğunlaştırdığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Heyet, İtalya lehine verilen serbest atış sebebiyle ısırma fiilinin hakem tarafından görülmüş olduğunun kabul edilemeyeceği, hakemin başka bir müdahale (ısırma kadar ciddi olmayan) olduğu düşüncesiyle serbest atışa karar verdiği kanaatine varmıştır.

64. Yukarıda açıklanan nedenlerle Heyet, FIFA disiplin kurullarının, FIFA Disiplin Talimatının 77(a) maddesi uyarınca Maç içerisinde yaşanan hadiseyi soruşturma ve Oyuncu'ya ceza verme yetkisinin olduğu neticesine varmıştır.

Oyuncu'ya verilen ceza yerinde midir?

- a. *FIFA tarafından uygulanan cezanın yanlış olup, olmadığı ve temel cezalandırma ilkeleri ile çelişip, çelişmediği hususu*

65. Oyuncu'ya verilen cezanın doğası ve ölçüsü ile ilgili olan ilk husus, Oyuncu tarafından ihlal edilen kuralın tanımlanması ile ilgilidir. Zira Oyuncu'nun FIFA Disiplin Talimatını ihlal ettiği konusunda mutabakat olup, uyumsuzluk ihlalin tanımlanması konusundadır. Temyiz edilen karar ile Oyuncu'nun dört farklı ceza (para cezası, maç yasağı, stadyuma giriş yasağı ve futbola dair bir aktivitede bulunma yasağı) iki farklı ihlal nedeniyle verilmiştir. Bu ihlaller, FIFA Disiplin Talimatının 48(1)(d) ve 57. maddeleri ile düzenlenmiştir. Bu itibarla Temyiz edenler, FIFA kurullarının, FIFA kurallarını yanlış uyguladığını ve temel cezalandırma ilkelerini ihlal ettiklerini, bu sebeple de olması gerekenden daha ağır bir cezanın ortaya çıktığını ileri sürmüştür.

66. FIFA Disiplin Talimatının 48. maddesi uyarınca:

"1. ...doğrudan kırmızı kartı gerektiren müdahaleler aşağıda sayılmıştır: ...

(d) Rakibe veya maç yetkilileri haricinde başka bir kişiye saldırı (dirsek atma, yumruk atma, tekmeleme vb.) iki maçtan az olmamak üzere..."

[...]

2. Sayılan bütün hallerde para cezası verilmesi de mümkündür"

67. FIFA Disiplin Talimatının 57. maddesi uyarınca:

"Bir başkasını aşağılayan ve özellikle de hakarete varan dil ve işaret kullanmak suretiyle bunu yapanlar veya adil oyun ilkesini ihlal edenler veya sportmenliğe aykırı davranışta bulunanlar, madde 10ff uyarınca cezalandırılırlar"

68. FIFA Disiplin Talimatının 10 ff. düzenlemesi ile gerçek ve tüzel kişiler için uygulanacak cezalar sayılmıştır. Gerçek kişiler için öngörülen cezalar, para cezası (madde 15), müsabakadan men cezası (madde 19), stadyuma giriş cezası (madde 21) ve futbola dair aktivitelerden men cezasını (madde 22) içermektedir.

69. Tarafların başvuruları içerisinde Oyuncu'nun gerçekleştirdiği ısıрма fiilinin, FIFA Disiplin Talimatının 48(1)(d) düzenlemesi anlamında saldırı olmadığına dair itiraz bulunmaktadır. Uyuşmazlık daha ziyade Oyuncu'nun maç esnasındaki davranışının, FIFA Disiplin Talimatının 57. maddesi anlamında 'sportmenlik dışı' olup, olmadığı ile ilgilidir. Oyuncu ve Kulüp, 48(1)(d) düzenlemesi ile 57. madde düzenlemesinin birlikte uygulanmasının, 'ne bis ne idem' ve 'nulla poena sine lege certa' ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Temyiz edenler, cezanın 48(1)(d) düzenlemesi uyarınca verilmesi gerektiğini, 57. madde üzerinden ilaveten hüküm kurulmasına yer olmadığını beyan etmektedir. Cevap veren ise taleplerin reddini istemiş ve temel cezalandırma ilkelerine aykırılık olmadığını savunmuştur.

70. '*Ne bis ne idem*' ilkesine aykırılık ile ilgili yapılan savunma konusunda Heyet, aynı fiil için iki farklı kuralın uygulandığı hallerde tek bir kuralın uygulanması ile yetinilmesinin, diğer kuralın amacını yerine getiremeyeceği ve her iki kural (Madde 48(1)(d) ve Madde 57) ile korunan menfaatin farklı olduğu konusunda Cevap veren ile hem fikirdir. Nitekim Heyete göre '*ne bis ne idem*' ilkesi, usulü bir itiraz olup, müdafinin, aynı (veya benzer) nitelikteki suçlamalardan beraat etmesi ya da hüküm giymesini yasaklamaktadır. Diğer yandan bu ilke, tek bir davranış için öngörülen birden çok kurala ilişkin tek bir yargılama mercii önünde yargılama yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Bu nedenle Temyiz edenlerin, Cevap verenin kurullarının, '*ne bis ne idem*' ilkesine aykırı davrandığına dair savunmaları, Heyet tarafından kabul görmemiştir.
71. Oyuncu ve Kulüp ayrıca Temyiz edilen karar ile Oyuncunun maç sırasındaki saldırısı için madde 48(1)(d) ve 57. maddeleri ile öngörülen cezaları uygulayan FIFA Temyiz Komitesi'nin, '*nulla poena sine lege certa*' ilkesine aykırı davrandığını ileri sürmüştür. Temyiz edenlerin itirazları, uygulanan cezaların kapsamlarının öngörülebilir olmaması, bu sebeple Temyiz edilen kararın ölçülülük testini sağlayamadığı ve keyfi olduğu hususlarında yoğunlaşmaktadır.
72. Heyet, Temyiz edenlerin, FIFA Disiplin Komitesi'nin İsviçre Medeni Kanunu'nun 60. Maddesine uygun şekilde yetkilendirilmiş, adil ve şeffaf bir şekilde faaliyet gösteren bir mercii olduğuna itirazlarının bulunmadığını göz önünde bulundurmıştır. Dahası Temyiz edenlerin, FIFA disiplin kurallarının, genel itibarı ile anlaşılamadığına veya ilgili kuralların çelişkili olduğuna dair bir itirazları da bulunmamaktadır. İtirazlar, Oyuncu'ya atılı ihlaller için (örneğin Maç sırasındaki saldırı fiili için) FIFA Temyiz Komitesi'nin uyguladığı cezaların, iki

farklı kuralın (Madde 48 ve 57) birlikte uygulanmasından
ötürü tahmin edilebilir ve öngörülebilir olmaması ile ilgilidir.

73. Heyet, somut olayda Oyuncunun rakibini ısırmış olmasının açıkça yanlış olduğu ve bu nedenle disiplin kurallarını ihlal eden Oyuncuya uygun bir cezanın verilmesi gerektiği görülmüştür. Buna karşılık Oyuncunun ihlali öncesinde, ihlali ile birlikte aykırı davranacağı kuralın hangisi olduğunu ve kendisi hakkında uygulanacak cezanın ölçüsünü bilmesi, ölçülülük ve kanunilik ilkelerinin yerine getirilmesi için mutlak bir gereklilik değildir. Söz konusu temel ilkelerin sağlanması için disiplin kuralları tarafından ihlal ve ihlale karşılık gelen cezanın açıkça ya da atıf yoluyla tanımlanmış olması yeterlidir. Nitekim yetkili mercii olan FIFA Disiplin Komitesi'nin, Oyuncunun davranışına binaen uygulanacak FIFA Disiplin Talimatı kurallarını belirleme ve uyarılama konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır.
74. Bu nedenle Heyet, Temyiz edilen karar ile birlikte temel cezalandırma ilkelerinden '*nulla poena sine lege certa*' ilkesinin–İsviçre Hukukunun dernekler tarafından uygulanacak cezalara ilişkin hükümleri uyarınca – ihlal edilmediği görülmüştür.
75. Buna karşılık daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere Oyuncunun Maç sırasındaki fiili ile aynı anda madde 48(1)(d) ve 57 düzenlemelerini ihlal edip etmediği önem arz etmektedir.
76. Medeni hukuk ve disiplin kuralları uyarınca tek bir davranışın birden çok kuralı ihlal etmesi ve tek bir davranışa birden çok kural nedeniyle yaptırım uygulanması mümkündür. Ancak somut uyuşmazlıkta çözülmesi gereken sorun, Oyuncunun fiilinin (Bay Chiellini'yi ısırmasının) FIFA Disiplin Talimatının 48(1)(d) ve 57. maddelerini ihlal edip, etmediğidir. Bu sorun, teorik olmaktan ziyade Oyuncunun fiilinin, 48(1)(d) düzenlemesi ile tamamen ele alınmış olup, olmadığı ve 57.

madde düzenlemesini uygulamaya yer olup, olmadığı ile ilgilidir. Bu sorunu çözümlmek için FIFA Disiplin Talimatının 32. maddesi de yeterli olmayacaktır. Zira ilgili düzenleme, Bölüm 1 (Genel Kısım) ve Bölüm 2 (Özel Kısım) tarafından düzenlenmiş cezaların birlikte uygulanabilmesine ilişkin olup, aynı anda birden çok kuralı ihlal eden fiiller ile ilgili değildir.

77. 57. Madde düzenlemesi genel niteliklidir ve maddenin amacı, FIFA Disiplin Talimatı ile düzenlenmemiş veya bir başka deyişle 'tüketilmemiş' olası bütün ihtimallere karşı adil oyun ilkesini korumaktır. Bir başka deyişle ısırma fiili, (Maç içerisinde yaşanan şartlar gözetildiğinde) 'saldırı' çeşitlerinin, sınırlı sayı verilmeksizin sayıldığı ('*dirsek atma, yumruk atma, tekmeleme vs...*') 48. maddenin 1. bendinin d. fıkrası ile düzenlenmiş olup, saldırı doğası gereği adil oyun ilkesine aykırılık teşkil ediyor olsa dahi söz konusu fiil için 57. madde uygulanamayacaktır. Sonuç itibarıyla Oyuncun ihlaline karşılık gelen yaptırımın, 48. madde ile tamamen karşılandığı ve 57. maddenin uygulanmasına yer olmadığı, bu nedenle FIFA disiplin kurullarının ilgili maddeyi yanlış uyguladığı kanaatine varılmıştır.

78. Heyet, Oyuncunun Maç içerisindeki ihlali sebebiyle sadece 48(1)(d) düzenlemesi uyarınca ceza almasının, yeterli olduğu sonucuna varmıştır, ilgili madde FIFA Disiplin Talimatının 57. maddesine kıyasla '*özel niteliklidir.*' Isırma fiili nitelik itibarı ile bir saldırdır ve 57. madde ile getirilmiş genel kuralın ayrıca uygulanmasına yer bulunmamaktadır. Heyet cezanın, 48(1)(d) düzenlemesi uyarınca verilmesi gerektiği, cezanın ilgili maddenin izin verdiği sınırı aşması halinde ölçsüz olacağı sonucuna varmıştır. Sonuç olarak Heyet, oy birliği ile cezanın 48(1)(d) düzenlemesine göre belirleneceği sonucuna varmıştır.

79. Yukarıda açıklanan nedenlerle 57. madde uyarınca verilen cezalar ve Temyiz edilen karar içerisindeki 57. madde ile ilgili bölümler hakkında ayrıca inceleme yapılmayacaktır.
- b. *Somut olayda hafifletici ve ağırlaştırıcı nedenlerin mevcut olup, olmadığı konusu*
80. Tahkime konusu uyuşmazlık içerisinde FIFA disiplin kurullarının, olay ile ilgili bütün koşul ve nedenleri gözetip, gözetmediği hususu ayrıca önem arz etmektedir. Temyiz edenler, Oyuncunun pişmanlığının dikkate alınmadığını ve FIFA Disiplin Talimatına aykırı şekilde fiilin yinelenmesine ilişkin karar tesis edilmiş olduğu iddiasındadır.
81. Heyet, Oyuncunun pişmanlığının hafifletici neden olarak kabul edilmesi gerektiğine yönelik iddiaları incelerken taraflar arasında çekişmeli olan konular ile itiraz edilmemiş hususları birlikte değerlendirmiş ve netice itibarı ile FIFA Temyiz Komitesi'nin takdir yetkisini aşmadığına kanaat getirmiştir.
82. Olayların gelişimi incelendiğinde FIFA Disiplin Komitesi tarafından Oyuncunun pişmanlığının dikkate alınamayacağı açıktır. Oyuncu hatasını kabul ettiğini ve pişman olduğunu belirten açıklamasını 30 Haziran 2014 tarihinde yapmıştır ve ilgili tarih, Disiplin Kurulu'nun karar gününden sonradır. Diğer yandan Heyet, FIFA Temyiz Kurulu'nun, pişmanlık nedeniyle indirim talebini dikkate aldığını ancak Oyuncunun özür ve pişmanlığını hafifletici neden olarak görmediğini belirtmiştir.
83. Heyet, Temyiz edilen kararın sonuç bölümünde, Oyuncunun birkaç kez daha aynı ihlalde bulunmuş olması sebebiyle pişmanlığın hafifletici neden olarak kabul edilemeyeceği tespiti bulunan FIFA Temyiz Komitesi ile hemfikirdir. Ayrıca Heyet, Oyuncunun ceza aldıktan sonra yaptığı özür ve pişmanlık açıklamasının, hadisenin hemen arkasından veya disiplin

işlemleri henüz başlamadan yapılacak özür ve pişmanlık beyanı ile aynı etkiye sahip olmayacağı düşüncesindedir. Bu noktada Heyet, Oyuncunun samimiyetine inandığını ve Oyuncunu CAS oturumları sırasındaki dürüst ve mahcup davranışlarının takdire şayan olduğunu ifade, bu gelişmelerin Oyuncunun kendisi ile ilgili sorunları idrak ettiğini gösterdiğini açıkça etmek istemektedir. Ancak Oyuncunun iyi niyeti ile samimi davranışları ve ceza konusu, birbirinden farklı hususlardır.

84. Ayrıca FIFA Disiplin Talimatının, 39. maddesinin 4. fıkrası bir kural ihlalinin meydana gelmesi halinde disiplin kurullarına ihlalde bulunanın kusurunun derecesi de dahil olmak üzere ilgili bütün etkenleri dikkate alma yetkisi tanımaktadır. Bir başka deyişle disiplin kurulları, hafifletici ve ağırlaştırıcı nedenler de dahil olmak üzere ilgili bütün etken ve koşulları ele almakla yükümlüdür. Kaldı ki FIFA Disiplin Talimatı, hafifletici veya ağırlaştırıcı nedenin mevcut olması halinde ulusal ceza hukuku kuralları gibi cezanın belirli bir sistematik (örneğin yarı yarıya, üçte bir ya da bir başka oranda) içerisinde belirleneceğine dair standart kurallar da getirmemiştir. Hatta FIFA Disiplin Talimatı ile pişmanlık veya özür, indirim nedeni olarak dahi düzenlenmemiştir. Diğer yandan FIFA Disiplin Talimatı ile kural dışı davranışta bulunan sporcunun geçmiş müsabakalardaki davranışları küresel düzeyde izlenerek, sporcunun 'seri halinde' (40. Madde) ihlalde bulunduğu tespit edilebileceği kabul edilmiştir.

85. Sonuç itibari ile FIFA disiplin kurulları, Oyuncunun hatasını kabul etmiş olmasını ve pişmanlığını, zaman içerisinde meydana gelmiş başka olay ve koşullarla birlikte değerlendirme yetkisine sahiptir.

86. Oyuncu ve AUF tarafından FIFA Disiplin Komitesi huzurunda, ihlali gösterir video görüntüleri mevcut olmasına

karşın, yapılan anlamsız inkar da cezaya etki eden söz konusu koşullar içerisinde.

87. Aynı şekilde küresel düzeyde yapılan incelemeler ile disiplin kurulları Oyuncunun ulusal seviyedeki müsabakalar sırasında daha önce iki kez aynı davranışta bulunduğu neticesine varmıştır. Heyet, ihlalin yenilenmesi hususunun FIFA Disiplin Talimatının, 39. maddesinin 4. fıkrası ile özel olarak düzenlenmiş olduğunu not etmiş ve ihlalin yinelandığı bu kadar açıkken, bu hususun gerek disiplin kurulları, gerekse de Heyet tarafından göz ardı edilemeyeceğine karar vermiştir.
88. Heyet ayrıca ilk ihlallerin ardından, Oyuncu'nun yeterince ciddiye aldığı ve gerekli tedaviyi gördüğü konusunda da ikna olmamıştır. Oyuncu'nun 2013 yılında Liverpool'da oynarken aynı ihlali gerçekleştirmesinin ardından Birleşik Krallık'da toplam iki saatlik bir süre için bir psikologdan iki kez tedavi almış olması, yeterli bir tedavi olarak görülmemiştir.
89. Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'nin, FIFA Disiplin Kurulu huzurundaki davranışlarını açıklamak adına sundukları zaman baskısına ilişkin gerekçe ve itirazları da yerinde görülmemiştir. Dünya Kupası'nın doğası gereği (tüm katılımcıların menfaati için) disiplin süreçlerinin, hızla işletilip, bir sonraki maç öncesinde sonlandırılması gereklidir. Bu nedenle zaman sınırlaması FIFA tarafından dikte edilen bir koşul olmayıp, uyumsuzluğa konu turnuvanın niteliğinden kaynaklanmaktadır.
90. Özetle Oyuncunun hatasını kabullenmesi, pişmanlığı ve ihlali yenilemesine ilişkin tüm beyan ve savunmaları inceleyen Heyet, FIFA Temyiz Komitesi'nin FIFA Disiplin Talimatı'nın 39. maddesinin 4. fıkrası ile düzenlenmiş takdir yetkisine uygun davrandığı görüşündedir.

c. *Oyuncu'ya verilen cezanın ölçülü ve yerinde olup, olmadığı konusu*

91. Temyiz edenler, Oyuncu'ya verilen cezaların, somut olay ve kanunun amacı doğrultusundan ölçülü ve yerinde olmadığını ileri sürmüştür. Özellikle Oyuncu'ya 4 ayrı cezanın verilmesi ve Oyuncu'nun 4 ay boyunca stadyuma girmekten ve futbola dair bir aktivitede bulunmaktan men edilmesinin, Oyuncu'nun sorumlu olduğu ihlali ile bağdaşmadığı ileri sürülmüştür. Temyiz edenler, bu nitelikteki cezaların genellikle idari çalışanlar, menajerler ya da taraftarlara, şike örneğinde olduğu gibi futbol kurallarının, saha dışından ihlal edilmesi halinde verildiğini beyan etmiştir.
92. Temyiz edenler ayrıca Oyuncu'nun FIFA 2014 Dünya Kupası sırasında gerçekleştirdiği saldırının, yalnızca AUF için bağlayıcı olmasını, bir başka seviyede müsabakalara katılan Kulüp'ün ise cezadan etkilenmemesi gerektiğini, her halde uyumsuzluğun bu yönü ile çözümlenip, karar gerekçesinde açıklanması gerektiği düşüncesindedir.
93. Temyiz edenler ilaveten ısırmanın aşırı şiddet içermediğini ve tıbbi müdahaleye ihtiyaç duymaksızın oyuna devam eden rakip oyuncunun, zarar görmediğini ya da sakatlanmadığını beyan etmiştir. Temyiz edenler bu konuda önceki kararları örnek göstermiş ve hiçbirinde verilen kararın, Oyuncu'ya verilen cezadaki kadar ağır sonuçlar içermediğini ileri sürmüştür.
94. Cevap veren, diğer yandan kendisinin İsviçre Hukuku'na tabi bir birlik olduğunu, kendi kurallarını belirleme yetkisine sahip olduğunu ve CAS tarafından 'açık ve büyük ölçüsüzlükler' olmadığı takdirde kendi kararlarına müdahale edilemeyeceğini beyan etmiştir.
95. Cevap veren, FIFA DT, madde 48 fıkra 1 ile asgari 2 maçlık cezanın öngörüldüğünü, FIFA disiplin kurallarının cezaya buradan başladıklarını, ısırma fiilinin futbola tamamen yabancı olduğunu, bu yüzden olağan dışı bir hareket olan,

tükürmedeki gibi cezanın ağırlaştırılması gerektiğini, ayrıca rakip oyuncunun sakatlanmamış olması nedeniyle indirimle gidilemeyeceğini beyan etmiştir.

96. Daha önce de belirtilmiş olduğu üzere Oyuncu yalnızca FIFA DT, madde 48 fıkra 1 bent d düzenlemesi uyarınca sorumludur. Bu düzenleme Oyuncu'ya sadece müsabakadan men cezası ve para cezası verilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle FIFA DT, madde 48 fıkra 1 bent d düzenlemesinin ihlal edilmesi sebebi ile Oyuncu'ya dört (4) aylık bir süre için futbola dair bir aktivitede bulunma ve stadyuma girmekten men cezası verilmesi yerinde değildir. Ayrıca FIFA DT, 48. maddenin 1. fıkrasının d bendi uyarınca verilecek cezanın süresinin de ölçülülük ilkesi uyarınca belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir.
97. Konu ile ilgili olarak Heyet, ısırma fiilinin, FIFA DT, 48. maddenin 1. fıkrasının d bendi anlamında 'saldırı' olduğu hususunda Taraflar arasında çekişme olmadığını belirtmektedir. Ancak ısırma; dirsek, yumruk, tekme ve vesaire harekete kıyasla, futbol sahalarında çok daha nadir görünen bir davranıştır. Ayrıca dirsek, yumruk ya da tekme ağır kusur ile gerçekleştirilebilecek fiiller olmasına karşın ısırma, yalnızca kasten yapılacak bir fiildir, nitekim ısırmanın kasti olduğu konusunda da Taraflar arasında çekişme yoktur. Bu yüzden ısırma için 48. madde ile öngörülen asgari iki maçlık men cezası ile para cezasının verilmesi yerindedir.
98. FIFA Dünya Kupası maçlarından verilen emsal kararlar ile huzurdaki uyuşmazlık arasında kıyas yoluna gitmek de çok kolay değildir. 'Tassotti hadisesi', 20 yıl önce yaşanmış ve oyuncu 7 maç men cezası almıştır, 'Zidane davası' ise rakibi tarafından kışkırtılan bir sporcunun kural dışı hareketine ilişkin olup, pozisyon gereği karşı karşıya gelen her iki oyuncunun da ceza alması ile sonuçlanmıştır. Uyuşmazlık konusu olayda

ise Oyuncu, rakip oyuncu Chiellini tarafından pozisyonun hemen öncesinde ya da maç esnasında daha önceki dakikalarda provoke edilmemiştir.

- 99.** FIFA DT, 39. maddesinin 4. fıkrası ile Oyuncu'nun kusur oranı belirlenirken ilgili bütün etkenlerin göz önünde bulundurulacağını kabul etmiştir.
- 100.** Bu itibarla öncelikle Oyuncu'nun, Chiellini'yi ısıtırken kasıt ile hareket ettiği konusunda itiraz bulunmadığını not etmek gereklidir.
- 101.** Ayrıca Oyuncu'nun, Chiellini tarafından kısıktırılmadığı açıktır ve pozisyon esnasında top, Oyuncu ile İtalya kalesinin uzağında, yan çizginin yakınındadır ve ani bir gol şansı söz konusu değildir. Bu nedenle Oyuncu'nun davranışı tamamen gereksizdir.
- 102.** Oyunucu, rakibi ısıtırken, Bay Chiellini'yi durdurmayı amaçlamıştır ancak fiil doğrudan rakibi sakatlamaya yönelmemiştir. Buna karşılık saldırı, şayet pozisyon maçın hakemi ya da yardımcı hakemler tarafından görülebilseydi, kırmızı kartı gerektirmektedir. Bu nedenle pozisyonun ardından Uruguay Milli Takımı, maç henüz 0-0 devam ederken, maç 11 kişi ile devam etme şansını yakalmıştır.
- 103.** Saldırı sonrasında Oyuncu, maalesef futbolda yaygın olan bir davranışı sergilemiş ve kendisini, rakibinden darbe almış gibi göstermiştir. FIFA Disiplin Komitesi huzurunda savunması istendiğinde ise Maçtan sonra aşağı yukarı geçen 24 saatin ardından Oyuncu, saldırıyı inkar etmiştir. Bu davranışın (ki Uruguay medyası ve kamu oyunun, FIFA hakkında karalama kampanyası başlatmasına sebep olmuştur), FIFA Dünya Kupası çeyrek final maçında Oyuncu'dan (Oyuncu milli takımın yıldızıdır) yararlanmak isteyen Uruguay Futbol Federasyonu'nun, yönlendirmesi ile açıklamak (haklı kabul

edilmemekle beraber) mümkündür. Buna karşılık Maç, 30'u aşkın kamera tarafından çekilmektedir ve bu nedenle gerçeklerin saklanması mümkün değildir, Oyuncu ve AUF tarafından ortaya konulan davranış, bu yönü ile saha ve FIFA kurulları önünde uygulanan disiplin kurallarını, hafife almaktadır. Oyuncu, rakip oyuncu Chielli'niye karşı gerçekleştirdiği saldırıyı, halka açık şekilde, FIFA Disiplin Komitesi kararının hemen sonrasında, 30 Haziran 2014 tarihinde kabul etmiş ve özür beyanında bulunmuştur. Bunula birlikte Oyuncu'nun davranışını ciddiye alması ve Kulüp'ün baskısı ile tedavi görmeyi istemesi, önemli bir gelişmedir. Oyuncu'nun 2010 yılında Ajax Amsterdam ve 2013 yılında FC Liverpool ile oynarken de aynı davranışta bulunduğu dikkate alındığında, tedavinin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

- 104.** Uyuşmazlık ile ilgili bütün etkenler birlikte ele alınmış ve Heyet, dört (4) aylık futbola dair bir aktivitede bulunmaktan ve stadyuma girmekten men yasaklarının, FIFA DT, madde 48(1)(d) ile düzenlenmemiş olduğu ve Oyuncu'nun saha içi ihlali ile bağdaşmadığına kanaat getirmiştir. Anlaşılan o ki FIFA Disiplin Komitesi, Oyuncu'nun 2014 FIFA Dünya Kupası'ndan ihracını istemiş ve saldırının ardından, stadyumlarda bulunmaması adına karar almıştır.
- 105.** Ayrıca Heyet, FIFA Disiplin ve Temyiz Komiteleri'nin, Oyuncu'ya dört (4) aylık futbola dair bir aktivitede bulunmaktan ve stadyuma girmekten men yasaklarını verirken, Oyuncu'nun dört (4) aylık ceza süresinin ardından, Kulüp için oynayabilmesi için gerekli antrenmanları yapmaktan da yasaklı olacağı hususunu dikkate almadığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle futbola dair bir aktivitede bulunma yasası, Oyuncu'nun mesleği üzerinde, dört aydan çok daha fazla bir etkiye sahiptir. Diğer yandan ilgili yasak, meşru bir gerekçe

olmaksızın, Oyuncu'nun bir futbolcu olarak, imaj haklarından istifade edip, gelir elde etmesinin de önünü kapamaktadır.

106. Son olarak Heyet, Temyiz edilen karar içerisinde stadyuma giriş yasağı ile ilgili bir gerekçe verilmediği (gerekçe Oyuncu'nun ihmalinin ağırlığına yapılan öteye geçmemektedir) ve ilgili cezanın genellikle holiganlar için uygulandığı, Oyuncu için ise meşru bir amaç taşımadığı görüşündedir. Bir başka deyişle Temyiz edilen karar gerekçelendirilirken, Oyuncu hakkındaki futbola dair bir aktivitede bulunma ve stadyuma girme yasaklarının neden gerekli olduğu açıklanmamıştır.

107. Buna karşılık Heyet, dört (4) aylık futbola dair bir aktivitede bulunma ve stadyuma giriş yasaklarının, FIFA DT, 48. madde ile öngörülen cezaya uygun bir şekilde uyarlanabileceği görüşündedir. Heyet, Kanun'un R57 maddesinin kendisine tanıdığı yetkiyi kullanıp, futbola dair bir aktivitede bulunmaktan men dört (4) ay süre ile men yasağını, müsabakadan men yasağına dönüştürmekte (ulusal ya da uluslararası seviyede oynanacak tüm resmi maçlar için geçerli olmak üzere) karar kılmıştır. Ceza bu haliyle Oyuncu'nun resmi müsabakalara çıkmasını engelleyecek, buna karşılık Oyuncu'nun ceza süresi boyunca antrenmana çıkmasını ve Kulüp'e alışmasını etkilemeyecektir.

108. Heyet, Oyuncu'ya verilen Uruguay Milli Takımı'nın çıkacağı resmi maçlardan, dokuz (9) maç men cezası ile ulusal ve uluslararası seviyeleri kapsayacak şekilde resmi maçlardan dört (4) ay men cezasının birleştirilmesinin, (FIFA tarafından verilen ceza ile birleştirme) ağır bir ceza olduğunu kabul etmektedir. Ancak ilgili bütün etkenler ele alındığında (özellikle de Oyuncu'nun davranışı ve Oyuncu'nun daha önce iki kez aynı ihlalde bulunduğu gözetildiğinde) ilgili cezanın fazla ve uygunsuz olmadığı kabul edilmiştir.

- 109.**FIFA DT, madde 39, fıkra 1 uyarınca cezanın süresini belirleme yetkisi, süreyi açıklayan komiteye bırakılmıştır.
- 110.**FIFA DT, madde 19, fıkra 3 ile müsabakadan men cezasının, maç, gün veya ay sayısı belirlenerek verilebileceği kabul edilmiştir. Huzurdaki davada FIFA kurulları, men cezasını, maç ve ay sayısına göre açıklamıştır.
- 111.**Uruguay Milli Takımı için öngörülen müsabakadan men cezası, FIFA Disiplin Komitesi'nin FIFA Disiplin Talimatının 38. maddesi ile gerekçelendirdiği kurallar uyarınca verilecektir.
- 112.**Dört (4) aylık müsabakadan men cezası, FIFA Disiplin Komitesi'nin 25 Haziran 2014 tarihli kararı ile başlayacaktır. İlgili kararın, neden yalnızca Oyuncu ve Uruguay Futbol Birliği'ne 26 Haziran 2014 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılamamıştır: her halde bu husus kararın uygulanması ile ilgisizdir ve Temyiz edilen karar kaldırılmış, yerine ceza tarihinin başlangıcı hususunu da belirleyen, CAS kararının uygulanmasına karar verilmiştir. Ayrıca Oyuncu'nun 24 Haziran 2014 tarihinden beri herhangi bir maça çıkmadığını da tespit etmiştir.

IX. SONUÇ

113. Heyet, temyizi kısmen kabul etmiş ve FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Temmuz 2014 tarihli kararını kaldırarak yerine saldırı fiilini gerçekleştiren Oyuncu'nun Uruguay Milli Takımı'nın peş peşe oynayacağı dokuz (9) resmi müsabakadan ve tüm seviyelerde, 25 Haziran 2014 tarihini takip eden dört (4) aylık süre içerisinde bütün resmi müsabakalardan men edilmesini ve 100,000 İsviçre Frank'ı tutarında para cezası ödemesini öngören yeni bir karar tahsis etmiştir.

X. MASRAFLAR

114. (...)

BU NEDENLERLE

Spor Tahkim Mahkemesi aşağıda yazıldığı şekilde karar almıştır:

1. Futbol Club Barcelona'nın FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Temmuz 2014 tarihli kararını temyiz etmekte hukuki menfaati bulunmaktadır ve 23 Temmuz 2014 tarihli başvurusu kabul edilebilirdir.
2. Luis Alberto Suarez Diaz, Futbol Club Barcelona ve Asociacion Urugaya de Futbol tarafından FIFA Temyiz Komitesi kararına karşı yapılan başvuru, kısmen kabul edilmiştir.
3. FIFA Temyiz Komitesi'nin 8 Temmuz 2014 tarihli kararı kaldırılmış, yerine yeni bir karar tahsis edilmiştir.
4. Luis Alberto Suarez Diaz'ın 24 Haziran 2014 tarihinde İtalya ve Uruguay arasında oynanan 2014 Brezilya FIFA Dünya Kupası maçında gerçekleştirdiği saldırı nedeniyle FIFA Disiplin Talimatının 48. maddesinin 1. fıkrasının, 4. bendini ihlal ettiği tespit edilmiştir.

5. FIFA Disipkin Talimatının, 11(c) ve 19. madde düzenlemeleri uyarınca Luis Alberto Suarez Diaz'ın Uruguay Milli Takımı'nın peş peşe oynayacağı dokuz (9) resmi müsabakadan men edilmesine karar verilmiştir:
 - İlk cezanın, Uruguay ve Kolombiya arasında 28 Haziran 2014 tarihinde oynana 2014 Brezilya FIFA Dünya Kupası maçında uygulandığı tespit edilmiştir.
 - FIFA Disiplin Talimatının, 38. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi uyarınca kalan cezaların, Asociacion Urugaya de Futbol milli takımının gelecek maçlarında uygulanacağına karar verilmiştir.
6. FIFA Disiplin Talimatının, 11(c) ve 19. madde düzenlemeleri uyarınca Luis Alberto Suarez Diaz'ın, bütün seviyelerde oynayacak resmi maçlardan, 25 Haziran 2014 itibari ile başlamak üzere dört (4) ay süre ile men edilmesine karar verilmiştir.
7. FIFA Disiplin Talimatının, 10(c) ve bağlantılı olarak 15. madde düzenlemeleri uyarınca Luis Alberto Suarez Diaz'ın 100,000 İsviçre Frank'ı tutarında para cezası ödemesine karar verilmiştir. Bu tutar huzurdaki kararın tefhiminden itibaren 30 gün içerisinde FIFA'ya İsviçre Frank'ı (CHF) kuru ile ödenmelidir.
8. (...)
9. (...)
10. Diğer temyiz taleplerini tamamının reddine karar verilmiştir.

SPOR TAHKİM MAHKEMESİ

Bernhard Welten
Hakem Heyeti Başkanı

Luigi Fumagalli
Hakem üye

Marco Balmelli
Hakem üye

BAĞIMSIZ SPOR FEDERASYONLARI DİSİPLİN YARGILAMASI

Av. Cafer GEYİK*

* Spor Genel Müdürlüğü 1.Hukuk Müşaviri V.

GİRİŞ

Spor, çok yönlü etkileri olan toplumsal bir kurum haline gelmiş ve günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu niteliğiyle, gerek sporcu veya idareci olarak sporu bir meslek olarak yürüten kişilerin, gerekse medya, ekonomistler ve hukukçuların spora ilgi ve yönelimi giderek artmaktadır.

Küreselleşme olgusu, yeni ihtiyaçlara bağlı olarak yeni hukuk dallarının oluşturulmasını ve öğretilmesini gerekli kılmaktadır. Spor hukukuna ilginin son yıllarda artmakta olduğu ve öğretim programlarında klasik zorunlu derslerin yanında seçimsel dersler arasında yer aldığı gözlemlenmektedir.

Spor ekonomisinin gelişmesine paralel olarak son yıllarda akademisyenlerin spor hukukuna ilgisi artmıştır. Hem kamu hukukçuları hem de özel hukukçular kendi alanlarına yönelik olarak inceleme ve araştırmalar yaparak yayınlamaya başlamışlardır. Genç hukukçuların bu alana ilgi duymaya başlamaları ise memnuniyetle karşılanmaktadır.

Bu çalışmada, Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonlar ile bağımsız spor federasyonlarında disiplin yargılaması yapmaya yetkili olan disiplin kurullarının görev ve yetkileri ile Tahkim Kurulu ile ilişkileri ve genel mahkemeler ile Tahkim Kurulu arasındaki görev ve yetki uyumsuzlukları genel olarak verilmeye çalışılacaktır.

1. DİSİPLİN HUKUKU

Spor hukukunun alt dallarından olan sportif disiplin hukuku kamu hukuku alanında yer almaktadır.

Spor faaliyetlerinin belirli standartlarda sevk ve idaresi ancak ulusal ve uluslararası disiplin kurallarının uygulanması ile mümkün olabilmektedir. Disiplin kurallarının bir kısmı iç hukuktan kaynaklanmış olmasına karşın bir kısmı uluslararası niteliktedir. Uluslararası disiplin kurallarına örnek olarak Dünya Anti-Doping Ajansı'nın (WADA) doping ile ilgili kural ihlali suçlarını gösterebiliriz.

2. TANIMLAR

Disiplin hukukunda; disiplinsizlik olayına muhatap olan kişi/kişiler, disiplinsizlik kurallarını belirleyen mercii ve disiplinsizlik kurallarını ihlal edenlere disiplin cezasını vermeye yetkili kişiler veya kurullar mevcuttur.

Hukuksal anlamda disiplin; ilgili kurumun veya kuruluşun düzeni ile amaç, faaliyet ve ilkelerine aykırı davranışlarından ötürü o kuruma dâhil olanların tabi oldukları yaptırımlar bütünü olarak tanımlanmaktadır.¹

Disiplin suçu; belirli bir statüdeki kişilerin, bu statüyü düzenleyen kurallara uymamalarından kaynaklanan olumsuz durumu ifade etmektedir.²

Disiplin cezası; önceden belirlenmiş hukuk kurallarının öngördüğü şartlarla belirli statüdeki kişilere uygulanan yaptırımlardır.³

3. DİSİPLİNİN AMACI

Disiplinin temel amacı, ortak paydası bulunan toplulukların içerisinde kural ve istem dışı davranışların önlenmesi, böylelikle de

1 Z. Aydın, 1.Uluslararası Spor Hukuku Kurultayı AB. Yayınları.s.81

2 Bıçakçı, İBD, s.57

3 Bıçakçı, İBD, s.57

bu toplulukların ulaşmak istedikleri hedefe kolayca varmalarının sağlanmasıdır.

Spor müsabakalarında disiplin kuralları ile korunmak istenen hukuksal değer ise, spor faaliyetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlayacak sportif, ekonomik ve toplumsal değerlerin ve düzenin korunmasıdır.⁴

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 124. maddesinde; kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanun, tüzük ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan disiplin cezalarından birisinin verileceği öngörülmektedir.

Çağımızın gereği olan örgütlü yaşam düzeninde her insan topluluğunda disipline ihtiyaç duyulacağı, aksi takdirde örgütlü düzenden bahsedilmeyeceği aşikârdır. Örneğin; barolar ve diğer meslek örgütleri, dernekler, sendikalar gibi sivil toplum kuruluşlarında ve siyasi partilerde disiplin kuralları bulunmakta ve bu kurallara aykırı davrananlara kendi bünyelerinde bulunan disiplin veya ceza kurulları vasıtasıyla gerekli disiplin cezaları verildiği bilinmektedir.

4. DİSİPLİN SUÇUNUN GENEL UNSURLARI

Disiplin suçları, ceza hukukundaki suçlar gibi, bir kuralı ihlal ettikleri için cezai yaptırım gerektiren eylemlerdir. Bu benzerlikten hareket edilerek disiplin suçları, ceza hukuku doktrininde geliştirilmiş olan suç genel teorisi paralelinde incelenebilir.

Ceza Hukukunda genel olarak suçun dört unsurdan oluştuğu kabul edilir. Bunlar;

- Kanuni unsur (tipiklik)
- Maddi unsur

- Hukuka aykırılık unsuru
- Manevi unsur yani kusurluluktur.

Kanunilik unsuru, disiplin suç ve cezalarında da geçerli olmakla birlikte Ceza Kanunundaki açıklık ve netlikten uzaktır. Ceza Hukukunda suçlar kanun tarafından tek tek tanımlandığı halde, disiplin suçlarında çoğu defa böyle bir tarif yapılmayıp, **“Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak”, “spor ahlakına uymamak”** gibi genel ifadelerle de yer verilebilmektedir.

Anayasamızın 38 inci maddesinde; kimsenin, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağı; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemeyeceği, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin ancak kanunla konulacağı, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılamayacağı, cezai sorumluluğun şahsi olduğu, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların, delil olarak kabul edilemeyeceği, idarenin, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamayacağı, düzenlenmiştir.

Anayasamızın 129 uncu maddesinde ise; memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü oldukları, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemeyeceği ve disiplin kararlarının yargı denetimi dışında bırakılamayacağı, düzenlenmiştir.

Anayasamızın bu hükümlerinden disiplin suçlarındaki tipikliğin ceza hukukundaki ölçütlerde olmadığını söylemek mümkündür. Zaten disiplini gerektiren fiil ve hallerin çeşitliliği ve değişken niteliği karşısında bunların hepsinin önceden tanımlanması güç hatta imkansızdır. Sonuç olarak kanunilik (tipiklik) ilkesinin ceza hukukunda yer alan katılıkta olamasa bile disiplin suçlarında uygulandığını söylemek mümkündür.

Maddi unsur, bir suçun söz konusu olabilmesi için, fail tarafından suç tanımına uygun bir fiilin işlenmiş olması gerekir. Bu fiil icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir.

Hukuka aykırılık, fiilin hukuk düzeni ile çatışma halinde bulunmasıdır. Yani hukuka uygunluk sebeplerinin bulunmaması gerekir. Disiplin suçları yönünde hukuka uygunluk sebeplerinin başında konusu suç teşkil etmemesi kaydıyla “kanunsuz emir” gelmektedir.

Manevi Unsur (kusurluluk), hareketin iradiliği ve bu iradenin kusurlu olması suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır. Ceza Hukukunun temel özelliklerinden birisi, Anayasamızda da yer aldığı üzere “cezai sorumluluğun şahsiliği” olduğu halde, spor disiplin hukukunda bazı durumlarda “objektif sorumluluk” uygulanmaktadır.

5. DİSİPLİN KURALLARININ ÖZELLİKLERİ

Spor endüstrisinin ortaya çıkması sonucunda spor müsabakalarının ekonomik yanının ön plana çıkması ile birlikte disiplin yaptırımları ve müsabaka sonuçları önem kazanmıştır.

Disiplin kuralları; önleyici, bastırıcı ve caydırıcı niteliğe sahip olabilirler.

Disiplin ihlallerinde uygulanacak yaptırımların büyük bir kısmı evrensel niteliğe sahiptir (Örneğin sporda doping).

Sporda disiplin kurallarını uygulayan hiyerarşik olarak üst konumda bir gücün bulunması gerekir (Örneğin o spor dalının Ülkemizde örgütlenmesi gerekir).

Bir eylemin hem ceza hukukunu hem de disiplin hukukunu ihlal etmesi mümkündür (örneğin, hakeme müessir fiilde bulunmak).

Ceza hukuku ile disiplin hukukundan beklenen fayda ve amaç farklı olduğundan, eylemin ceza hukuku anlamında yaptırıma bağlanması mümkün ve gerekli değilken, disiplin hukukuna göre disipline edilmesi gerekebilir.

Spor hukukunda disiplin ihlalleri ve disiplin cezaları belirlenirken suç ve ceza hukukunun temel ilkelerinden bazı alanlarda ayrılma

yoluna gidilmiş ve özellikle kusur ve sorumluluk açısından yeni düzenlemeler getirilmiştir. Örneğin "objektif sorumluluk" spor hukukuna özgü temel ilkeler olarak belirlenmiştir.

6. SPORDA DİSİPLİN İHLALİ TEŞKİL EDEN BAŞLICA OLAYLAR

Sporda disiplin ihlali teşkil eden başlıca olaylara baktığımızda, müsabakaların organizasyonuna ve düzenine ilişkin disiplin ihlallerini görmekteyiz. Bu ihlallere örnek olarak milli takıma çağrılan bir sporcunun milli takım kampına katılmaması gösterilebilir.

Sporda disiplin ihlali, sportmenliğe ve oyun kurallarına aykırı olarak nitelendirilen disiplin ihlalleri şeklinde karşımıza çıkabilir. Bu ihlallere örnek olarak sporcuların müsabakada rakibine hakaret etmesini veya hakeme itiraz etmesini gösterebiliriz.

Disiplin ihlali, saha ve seyirci olayları şeklinde de gerçekleşebilir. Stadyumlarda yaşanan seyirci şiddeti bu kapsama girmektedir. Bu şekilde gerçekleşen ihlallerde çoğu defa objektif sorumluluğa gidilmektedir.

7. DİSİPLİN CEZALARININ VERİLİŞ ŞEKLİ

Sporda disiplin ihlalleri, kural olarak müsabaka hakemleri tarafından cezalandırılır. Belirli kurallar çerçevesinde yapılan spor müsabakalarında, tarafların müsabaka organizasyonuna ilişkin yükümlüklerini yerine getirmemeleri veya sporcuların veya diğer ilgililerin oyun kurallarını ihlal etmeleri halinde disiplin cezası uygulanır.

Spor hukukunda görevli disiplin kurulları tarafından yürütülen soruşturmanın en önemli özelliği, kısa bir süre içerisinde sonuçlandırılması zorunluluğudur. Bu zorunluluk hiç kuşkusuz sporun doğasından kaynaklanmaktadır. Uygulamada gerek ulusal, gerekse uluslararası karşılaşmalarda yaşanan disiplin ihlalleri ile ilgili kararlar mümkün olan en kısa zamanda verilmektedir.

Cezaların kısa zamanda verilemediği durumlarda ise karardan önce uygulanan idari tedbir ile ceza süreci karardan önce başlatılmakta,

ceza kararı ile birlikte süreç tamamlanmaktadır. İdari tedbir verilen disiplin ihlallerinde verilen ceza kararlarının infazı, tedbir kararından itibaren yürütülmektedir (Spor disiplin hukukundaki idari tedbir, ceza hukukundaki tutukluluk tedbirine benzemektedir).

8. SPOR DİSİPLİN YARGILAMASI İLE İLGİLİ KANUN VE YÖNETMELİKLER

a. 1982 Anayasa'sının "Sporun geliştirilmesi" başlıklı 59 uncu maddesi;

"Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.

(Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.) *Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz."* hükmünü amirdir.

b. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

Söz konusu kanun kapsamına giren spor kulüplerinin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların bu Kanuna aykırı davranışları dolayısıyla yaptırımlar düzenlenmiş olup, bu yaptırımlar adli ve idari makamlar tarafından uygulanmaktadır.

Bu Kanun; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında, spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında, takımların kamp yaptığı yerlerde uygulanacak güvenlik önlemlerini, şike, teşvik primi ve diğer yasak fiil ve davranışları, bunlara

uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, spor kulübü yöneticilerinin, sporcularının ve diğer görevlilerinin, genel kolluk veya özel güvenlik görevlilerinin, hakemlerin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yazılı veya görsel ya da işitsel kitle iletişim kuruluşları ile mensuplarının ve diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumluluklarını kapsamaktadır.

c. 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun Ek 9 ile Ek 9/A maddeleri;

Bu maddelerde Tahkim Kurulu, bağımsız spor federasyonlarında disiplin kurulları ve bu kurulların görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

d. 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun "Verilecek cezalar" başlıklı 11 inci maddesinde;

"Gençlik ve spor çalışmalarında spor teşekkül ve kişilerin, disiplin ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak müeyyideler, kanunlara ve milletlerarası teamüllere uygun olarak yapılacak ceza yönetmeliği ile tespit edilir." hükmü,

e. 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.⁵

5 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun **İlk derece hukuk kurulları**
MADDE 5 – (1) TFF'nin ilk derece hukuk kurulları özellikle aşağıdaki kurullardan oluşur:

a) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu.
b) Disiplin kurulları.
c) Kulüp Lisans Kurulu.
ç) Etik Kurulu.

(2) İlk derece hukuk kurulları kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkilidir.

(3) TFF talimatları ilgili talimatın yayımından, ilk derece hukuk kurulları tarafından alınan kararlar ise ilgili kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilmez

- f. Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği
3289 sayılı Kanunun 11 nci maddesine dayanılarak,
07.01.1993 tarihli ve 21458 sayılı Resmi Gazete’de yayımla-
narak yürürlüğe girmiştir.
- g. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği
Tahkim Kurulu Yönetmeliği 28 Ocak 2012 tarihli ve 28187
Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- h. Bağımsız spor federasyonlarının disiplin veya ceza talimatları
- ı. TFF Disiplin Talimatı
- i. Türkiye Dopingle Mücadele Talimatı - 2015

ise kesinleşir. İlk derece hukuk kurullarının görevlerine giren konularda ve bunlar tarafından verilen kararlara karşı yargı yoluna başvurulamaz.

(4) İlk derece hukuk kurullarının görevleri, yetkileri, hakları ve üyelerinin sahip olmaları gereken nitelikler ile her bir kurulun usul kuralları TFF Statüsü ve ilgili talimatlarda düzenlenir.

(5) İlk derece hukuk kurullarının üyeleri TFF Statüsünde öngörülen şekilde belirlenir.

(6) İlk derece hukuk kurullarının hiçbir üyesi, TFF’nin başka kurul ve organlarında görev alamayacağı gibi TFF üyesi herhangi bir kulüp ya da diğer bir özel hukuk tüzel kişisi bünyesinde de görev alamaz. Bu üyeler tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık içinde görevlerini icra etmek zorundadırlar.

Tahkim Kurulu

MADDE 6 – (1) Tahkim Kurulu, bu Kanun uyarınca bağımsız ve tarafsız bir zorunlu tahkim mercii olup TFF’nin en üst hukuk kuruldur ve TFF Statüsü ve ilgili talimatlarda belirtilen nitelikteki uyumsuzluklar ile ilgili nihai karar merciidir.

(2) Tahkim Kurulu, TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca karar verme yetkisine sahip kurul ve organlar tarafından verilecek kararları nihai olarak inceleyerek münhasıran karara bağlar. Tahkim Kuruluna başvuru süresi TFF talimatlarının yayımından veya itiraz edilen kararın tebliğinden itibaren yedi gündür.

(3) Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler TFF Statüsünde belirlenir. Tahkim Kurulunun işleyişi ve usul kuralları TFF tarafından çıkarılacak talimatta yer alır.

(4) Tahkim Kurulu kendisine yapılan başvuruları kesin ve nihai olarak karara bağlar (...).(1)

(5) Tahkim Kurulu üyeleri de bu Kanunun 5 inci maddesinin altıncı fıkrası hükümlerine tabidir.

Cezalar

MADDE 15 – (1) Futbol müsabaka ve faaliyetlerinde kulüplere ve kişilere disiplin ihlalleri ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak cezalar, FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak TFF Statüsü ve Statünün çizdiği çerçevede Yönetim Kurulunun yapacağı talimatlarla belirlenir.

9. DİSİPLİN / CEZA KURULLARI VE İTİRAZ MERCİLERİ

a. Spor Genel Müdürlüğünde

- Gençlik ve spor il ve ilçe ceza kurulları
- Genel Müdürlük Ceza Kurulu
- Merkez Ceza Kurulu

b. Bağımsız spor federasyonlarında

- Disiplin veya ceza kurulları
- SGM Tahkim Kurulu
- CAS

c. Türkiye Futbol Federasyonunda

- Amatör / Profesyonel Disiplin Kurulu
- Tahkim Kurulu
- CAS

10. DİSİPLİN İŞLEMLERİNDE GENEL YETKİ KURALLARI

Federasyonlara bağlı spor branşlarında disiplin işlemlerine bakacak disiplin veya ceza kurulları, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirlenmiştir.⁶ Buna göre;

6 Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
Disiplin işlemleri

MADDE 18 – (1) Federasyonlara bağlı spor dalları ile ilgili olarak;

a) Federasyonların faaliyet programında yer alan müsabaka ve faaliyetlerde; kulüpler, federasyona bağlı spor dallarında faaliyette bulunan kuruluşlar, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine federasyonun ceza/disiplin kurulu,

b) Federasyonun faaliyet programında yer almayan il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerde; kulüpler, ilgili spor dalında faaliyette bulunan kuruluşlar, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine il veya ilçe ceza kurulları,

c) Kurum veya kuruluşlarca federasyondan, il veya ilçe müdürlüklerinden izin alınmak suretiyle düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerde; ilgili spor dalında faaliyette bulunan kuruluşlar, kulüpler, sporcular, hakem, antrenör, menajer, yönetici ve görevli diğer

- a. Federasyonların faaliyet programında yer alan müsabaka ve faaliyetlerdeki ceza işlerine ilgili federasyonun disiplin kurulu,
- b. Federasyonun faaliyet programında yer almayan il veya ilçe müdürlüklerince düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerdeki ceza işlerine il veya ilçe ceza kurulları / Genel Müdürlük Ceza Kurulu / Merkez Ceza Kurulu,
- c. Kurum veya kuruluşlarca federasyondan, il veya ilçe müdürlüklerinden izin alınmak suretiyle düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerdeki ceza işlerine, izin alınan merciin disiplin /ceza kurulu,

bakmaktadır.

Burada görevli disiplin veya ceza kurulu belirlenirken faaliyet programı veya izin alınan mercie göre genel kurallar konulduğu görülmektedir.

Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin "Kapsam" başlıklı 2 nci maddesinde;

"Bu Yönetmelik; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı spor federasyonlarının, başkan, her seviyedeki kurul üyeleri, sporcu, hakem, teknik direktör, antrenör, kulüp idarecisi ve spor faaliyetlerinde görevli diğer kişiler ile özerk federasyonların, başkan, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelerini kapsar.

Bu Yönetmelik, özerk (bağımsız) federasyonların sporcu, antrenör, hakem, teknik direktör, kulüp idarecileri ile diğer görevlilerini kapsamaz." düzenlemesine yer verilmiştir.

Bu düzenlemeye göre bağımsız spor federasyonlarının başkan, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelerinin disiplin işlemleri dışında kalan disiplin işlemlerine ilgili federasyonun disiplin talimatı uygulanmaktadır.

kişilerin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarına ilişkin ceza işlerine, izin alınan merciin disiplin/ceza kurulu, bakar.

Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonların⁷ disiplin işlemlerine Spor Genel Müdürlüğü ceza kurulları bakmaktadır.

Yine Spor Genel Müdürlüğü Okul Spor Faaliyetleri Yönetmeliği⁸ kapsamında yapılan faaliyetlerden dolayı disiplin işlemlerine de yine Spor Genel Müdürlüğü ceza kurulları bakmaktadır.⁹

Federasyonun faaliyet programında yer almayan il veya ilçe gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüklerince düzenlenen müsabaka ve faaliyetlerdeki ceza işlerine il veya ilçe ceza kurulları/Genel Müdürlük Ceza Kurulu/Merkez Ceza Kurulu bakmaktadır. Örnek verecek olursak il müdürlüğünün federasyon faaliyet programında olmayan il birinciliği yarışmasında bir sporcunun rakibine hakaret etmesi fiiline il ceza kurulu bakmaktadır. Verilen karara itiraz Genel Müdürlük Ceza Kuruluna yapılmaktadır. Aynı yarışmada hakemin sportmenliğe aykırı davranışına ilk derece disiplin kurulu olarak Genel Müdürlük Ceza Kurulu bakmakta ve itiraz ise Merkez Ceza Kuruluna yapılmaktadır.

11. SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CEZA KURULLARI

a. İl ve ilçe Ceza Kurulları

İl ve ilçe Ceza Kurulları; Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğindeki yaptırımları uygulamaya yetkili kurullardan birisidir.

7 Spor Genel Müdürlüğüne bağlı federasyonlar: Türkiye Gelişmekte Olan Spor Branşları Federasyonu, Türkiye Kızak Federasyonu ve yeni kurulan Türkiye Curling Federasyonu.

8 RG.: 5.11.2013, S.28812.

9 Spor Genel Müdürlüğü Okul Spor Faaliyetleri Yönetmeliği

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bütün eğitim ve öğretim kurumlarının yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerinin programlanması, beden eğitimi ve spor faaliyetleri esaslarının tespit edilmesi, okullar arası spor yarışmalarının yürütülmesi, yarışmalara ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçların sağlanması, beden eğitimi ve spor çalışmalarını yapacak kişiler ile spor faaliyetlerine katılacaklarla ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bütün eğitim ve öğretim kurumlarının yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetleri ve oyun yolu ile beden eğitimi etkinliklerinin planlanmasını ve düzenlenmesini kapsar.

İl ve ilçe ceza kurulları iki yıl süre ile görev yapmak üzere Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürü'nün teklifi ve Vali'nin onayı ile en az ikisi hukukçu, yüksekokul mezunu beş asil üye ile iki yedek üyeden teşekkül etmektedir.

İl ve ilçe ceza kurulların görevleri şunlardır;

İl ve ilçe ceza kurulları; hakem, gözlemci, temsilci ve spor saha komiserlerinin suçları dışındaki **aynı il'e bağlı teşekkül** ve kişilerin amatör spor yarışmaları ile ilgili olayların tahkikatını yaparak sonuçlandırmaktadır.

b. Genel Müdürlük Ceza Kurulu;

Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinde belirtilen yaptırımları uygulamaya yetkili kurullardan birisidir.

İki yıl süre ile görev yapmak üzere Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile en az ikisi hukukçu, yüksekokul mezunu beş asıl ve iki yedek üyeden teşekkül etmektedir.

Genel Müdürlük Ceza Kurulunun görevleri;

Merkez Ceza Kurulunun ilk derece ceza kurulu olarak baktığı disiplin suçları ile il ve ilçe ceza kurullarının baktığı disiplin suçları dışında kalanlar hakkında karar vermekle genel görevli ve yetkili ceza kuruludur.

Genel Müdürlük Ceza Kurulu esas itibariyle hakem, gözlemci, temsilci ve saha komiserlerinin suçları ile **farklı illere bağlı teşekkül** ve kişilerin amatör spor yarışmaları ile ilgili olayların tahkikatını yaparak sonuçlandırmaktadır.

c. Merkez Ceza Kurulu,

Merkez Ceza Kurulu, Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğindeki yaptırımları uygulamaya yetkili kurullardan en yükseğidir.

Merkez Ceza Kurulu iki yıl süre ile görev yapmak üzere Genel Müdür'ün teklifi ve Bakan'ın onayı ile beş yüksekokul mezunu kişiden oluşmaktadır.

Seçilecek bu üyelerin spor bilgisi, ihtisas ve tarafsızlığı ile tanınmış olmaları, **en az üçünün Hukuk Fakültesi mezunu**, birinin Genel Müdür tarafından seçilen **Merkez Danışma Kurulu üyesi** olması ve diğerinin ise **Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonunun** yüksekokul mezunu üyesinden meydana gelmesi şart koşulmuştur.

Merkez Ceza Kurulunun görevleri;

- **Genel Müdürlük Ceza** Kurulunun vermiş olduğu kararlara karşı yapılan itirazları kesin olarak incelemek ve karara bağlamak,
- **Federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu** üyelerinin, spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından sevk edilmeleri üzerine **haklarında tahkikat yapmak ve sonuçlandırmak**,¹⁰
- Genel Müdürlüğe bağlı federasyonlar açısından Uluslararası federasyonlarca düzenlenen müsabakaların öncesi ve sonrasında tespit edilen doping suçları nedeniyle sporcu, yarış hayvanı ve bunların sorumluları hakkında ilk derece ceza kurulu olarak tahkikat yapmak ve karara bağlamaktır.

Bu gün için Merkez Ceza Kurulunun en önemli görevinin, Federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin, spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından sevk edilmeleri üzerine haklarında tahkikat yapmak ve sonuçlandırmak olduğunu görmekteyiz.

12. TAHKİM KURULLARI

Anayasanın 59 uncu maddesine dayalı olarak 3289 sayılı Kanun kapsamında kurulan Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu ile 5894 sayılı Kanun kapsamında kurulan Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu olmak üzere iki adet tahkim kurulu mevcuttur.

Bazı spor hukukçuları bu yapılanmayı doğru bulmayarak CAS benzeri, tarafların seçtikleri hakemlerin de etkin olarak yargılamaya katıldığı bir sistemi önermekte ise de, bu sistemin bu gün için ülkemizde doğru sonuç vermeyeceği düşünülmektedir.

Bu incelemede esas olarak Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları incelenmekte ise de, zaman zaman farklılıkları belirlemek adına yüzeysel de olsa Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun görev ve yetkilerine değinilecektir.

A. SGM TAHKİM KURULUNUN OLUŞUMU

SGM Tahkim Kurulu, yedi asıl ve yedi yedek üyeden teşekkül etmektedir. Üyelerin beşinin hukukçu, ikisinin ise spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş kariyer sahibi kişiler olmaları şarttır. Üyeler Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile dört yıl için görevlendirilir.

Hakim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar hakimlik teminatı esasları gözetilerek ve yetkili kurulların onayı alınmak suretiyle Kurulda görev alabilirler. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun bu gün için yedi üyesinden dördü hakim ve savcı sınıfına mensup kişilerden oluşmaktadır.

Kurul üyeleri kendi aralarından bir başkan, bir başkan vekili ve bir raportör seçmektedir.

Kurul, görevinde bağımsızdır. Üyeler, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça, yerlerine yenisi görevlendirilemez. Bu hükümle Tahkim Kurulunun bağımsızlığı ve tarafsızlığı sağlanmaya çalışılmıştır. SGM Tahkim Kurulunun esas itibarıyla görevlendirmeyi yapan

Bakanın kararlarını inceleyip karara bağlama yetkisi yoktur. Buna karşın TFF Tahkim Kurulu görevlendirmeyi yapan Yönetim Kurulunun kararlarını itirazen inceleyerek karara bağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında SGM Tahkim Kurulunun TFF Tahkim Kuruluna nazaran daha bağımsız olduğu söylenebilir. Kanaatimizce önceden olduğu gibi TFF Tahkim Kurulunun Genel Kurul tarafından seçilmesi sistemine geri dönülmesi bağımsızlığı artırmada faydalı olacaktır.

Federasyonların veya spor kulüplerinin kurullarında görev alanlar ve ihtar cezası dışında sportif ceza alanlar ile Yönetmelikte belirlenen suçlardan dolayı mahkum olanlar Tahkim Kurulu üyeliği yapamazlar.

B. SGM TAHKİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ

Tahkim Kurulu;

- a. Federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler arasındaki ihtilafları,
- b. Kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular arasındaki uyuşmazlıkları,
- c. Kulüplerle kulüpler arasında çıkacak anlaşmazlıkları,
- ç. Federasyonlarca verilecek kararlar ile ceza veya disiplin kurulu kararlarını,
- d. Genel Müdürlük ile federasyonlar arasında veya federasyonların kendi arasında çıkacak ihtilaflar hakkında Kurulca belirlenecek bir üyenin başkanlığında Genel Müdürlük ve federasyon temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan komisyon kararlarını,
- e. Federasyon başkanları ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından Genel Müdürlük Merkez Ceza Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda Merkez Ceza Kurulunca verilecek kararları,

- f. Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görevi başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere, Bakanın istemi üzerine toplanacak olağanüstü genel kurulu yapacak olan üç kişilik komisyonu belirleyerek bu komisyonun işlem ve kararlarını,
- g. Olağan ve olağanüstü genel kurullarını 3289 sayılı Kanunda öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurullarını altmış gün içerisinde yapacak olan üç kişilik komisyonu oluşturmak ve bu komisyonun işlem ve kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine, inceleyerek kesin sonuca bağlar.

C. SGM TAHKİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİSİNİN KAPSAMI:

17/3/2011 tarihli ve 6214 sayılı Kanunun birinci maddesi ile Anayasanın 59 uncu maddesine eklenen fıkra ile tahkim kurulların görev ve yetkisinin genel sınırları çizilmiştir.

Anayasaya eklenen fıkra ile spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceği ve tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu ve bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı öngörülmüştür.

Buna göre;

- Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararları
- Sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları,
- Sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri,

- Müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına karşı,
sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir.

D. TAHKİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİ KAPSAMI DIŞINDA KALAN HUSUSLAR

6214 sayılı Kanunun birinci maddesi ile Anayasanın 59 uncu maddesine eklenen üçüncü fıkranın Anayasa Komisyonunda eklenen gerekçesine¹¹ göre; kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar Tahkim Kurulunun yetki alanı dışındadır.

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, gerekçedeki bu açıklamayı kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklarla ilgili uyuşmazlıkları gerekirse taraflarca anlaşarak

11 Teklifin 1 inci maddesi üzerinde verilen bir önerge oy birliği ile kabul edilmiştir. Bu şekilde Anayasanın 59 uncu maddesinin kenar başlığına "ve tahkim" ibaresi eklenmiş; Madde, spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi bunun yanı sıra sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrasına, tatiline, ertelenmesine gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebileceği, zorunlu Tahkim Kurullarının kararlarının kesin olduğu, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi kanun yollarına başvurulamayacağı, bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılması mümkün olmadığı vurgulanarak yeniden yazılmıştır. Bu düzenleme karşısında kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olmadığından bu kapsam dışındadır. Bu çerçevedeki uyuşmazlıklar ya yargı mercileri nezdinde dava yoluyla ya da tarafların tercihinine göre, karşılıklı yazılı mutabakatları ile yargı denetimine tabi olmak üzere spor federasyonlarının kurulları önünde de çözülebilecektir. Benimsenen önerge doğrultusunda Teklifin 1 inci Maddesi Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

önce federasyonların önüne götürebileceği, böyle bir anlaşma olur ise doğal olarak federasyon yetkili kurullarınca verilen kararlara karşı Tahkim Kurulları tarafından bakılabileceği şeklinde anlamaktadır.¹²⁻¹³

- 12 **M. Artuç**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ekim 2014, sayı 19, s.876
- 13 BAŞVURU KONUSU OLAY: Sporcu Mehmet ile Y... Belediye Spor Kulübü arasında imzalanan 10/09/2007 başlangıç 30/06/2008 bitiş tarihli ve Türkiye Hentbol Federasyonunca 14/09/2007 tarihinde tasdik edilen Deplasmanlı Lig Sporcuları Sözleşmesinde 55.000,00.- YTL transfer ücreti belirlenerek aylık 5.500,00.-YTL taksitlerle 10 ay içerisinde ödenmesinin kararlaştırıldığı,-8 aylık transfer taksiti ile ilgili olarak Yenişehir Belediye Spor Kulübü aleyhine 44.000,00.- YTL asıl alacak, 1.155,00.- YTL işlemiş faiz olmak üzere toplam 45.155,00.-YTL alacağın tahsili için Ankara 8.İcra Müdürlüğünün 2008/4251 sayılı dosyası ile icra takibinin başlatıldığı, takibe Yenişehir Belediyesi Spor Kulübü tarafından süresinde yapılan itiraz üzerine takibin durduğu ve yapılan yetki itirazı kabul edilerek dosyanın Mersin 2.İcra Müdürlüğüne gönderildiği, Mersin 2.İcra Müdürlüğünün 2008/6184 sayılı dosyasından davalı Kulübe 7 örnek ödeme emrinin tebliğ edildiği, yine davalı kulüp tarafından yapılan itiraz üzerine takibin durduğu,-Sporcuya ödenmesi gereken transfer taksitleri ödenmediğinden, Ankara 56.Noterliğinin 18 Nisan 2008 tarih ve 6746 yevmiye numaralı ihbarnamesi ile 8 aylık transfer taksitinin ödenmesi talep edilerek, ödenmemesi halinde Süper Ligler ve Süper Lige Yükselme Grupları Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer İşlemleri Talimatının 33.maddesi uyarınca sözleşmenin feshi için Türkiye Hentbol Federasyonuna başvurulacağı hususunun ihtar edildiği, Kulübün yapılan fesih ihbarına rağmen süresinde ödeme yapmadığı gibi Mersin 9.Noterliğinin 30 Nisan 2008 tarih ve 13292 yevmiye numaralı ihtarname ile sporcu ve kulüp arasındaki sözleşmenin 19/03/2008 tarih ve 67 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile tek taraflı feshedildiğini gerekçe göstererek sporcuya herhangi bir borçlarının bulunmadığını bildirdikleri, daha sonra sporcu vekili tarafından itirazın iptali ve sözleşmenin feshi talebiyle Hentbol Federasyonuna yapılan başvuru sonucu, sporcunun bonservis almadan dilediği kulübe transfer olabileceğine karar verildiği, şifahen de itirazın iptali hususunun görevlerine girmediğinin bildirilmesi üzerine, sporcu Mehmet Nesih ÇAKAR Vekili Av. Yunus ZOP tarafından Kurulumuza başvuruda bulunulması üzerine Kurulumuzun 288/73-90 E.K. sayılı kararı ile; "Sporcu Mehmet . Vekili Av. .. tarafından verilen 06/10/2008 tarihli dilekçe ile yapılan, İcra Müdürlüğü ödeme emrine itirazın iptali ve davalının icra inkar tazminatına mahkum edilmesini talebi ile ilgili olarak öncelikle yetkili Adliye Mahkemesine başvuruda bulunulması gerektiğinden, Kurulumuza yapılan itirazın Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 13. maddesi uyarınca REDDİNE," karar verildiği; Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 26.03.2010 tarih ve 2008/607 E. 2010/105 K. Sayılı kararı ile davanın görev yönünden reddine karar verilmesi üzerine Sporcu Mehmet Vekili Av.... tarafından 10.05.2010 tarih ve 5891 sayılı dilekçe ile Kurulumuza yeniden başvuruda bulunulduğu, Kurulumuzun 04.06.2010 tarih ve 2008/073 E.-2010/142 K. sayılı kararı ile ; "Konu ile ilgili olarak başvuruda bulunulan Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 26.03.2010 tarih ve 2008/607 E. 2010/105 K. Sayılı kararı ile "09.03.2007 gününde yürürlüğe giren Hentbol Federasyonu Ana Statüsünün 13. maddesi uyarınca kulüpler ile sporcular arasında çıkan uyuşmazlıkların yönetim kurullarınca çözümleneceği, Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsünün 11. maddesi uyarınca da yönetim kurullarınca verilecek kararlara karşı itiraz merci olarak Tahkim Kurulunun nihai karar merci olduğu" gerekçesi ile davanın görev yönünden REDDİNE hükmedildiği, bu kararın taraflarca temyiz edilmeyerek kesinleştiği, kulüpler ile sporcular arasında çıkacak ihtilafların halli konusunda gerek Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsünde,

gerekse Federasyon Ana Statüsünde kısıtlayıcı bir hüküm bulunmadığı, bu nedenle de Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatının "Mali konularda T.C. Mahkemeleri diğer konularda ise Federasyon yetkilidir" şeklindeki 21.14 maddesi hükmünün üst normlara aykırılığı nedeniyle uygulama olanağı bulunmadığı, Tahkim Kurulu Kararlarının kesin olup uygulanmasının zorunlu bulunduğu belirtilerek, öncelikle konu ile ilgili olarak Türkiye Hentbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından bir karar verilmesi gerektiğinden, dosyanın gereği yapılmak üzere Türkiye Hentbol Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine" karar verilmiş olup, Türkiye Hentbol Federasyonu Yönetim Kurulunun 15.09.2010 tarih ve 57 sayılı kararı ile "Sporcuların davalı olduğu Mersin Yenışehir Belediyesi Spor Kulübü ile olan itilafının mali konular olması sebebiyle Sporcu Tescil ve Lisans Talimatının ilgili maddesine göre çözümün kulüple sporcuların kendi aralarında sağlanmasına, kararın ilgililere tebliğ edilmesine" karar verilmesi üzerine Mehmet Vekili Av. ... tarafından 29.09.2010 tarihli dilekçe ile Kurulumuza başvuruda bulunulması üzerine dosya yeniden ele alınıp yapılan inceleme sonunda, Kurulumuzun 15.10.2010 tarih ve 2008/072-2010/207 E. K. sayılı kararı ile; "Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsünün 11. maddesine göre Tahkim Kurulu Kararlarının kesin olduğu, bu nedenle de uyma zorunluluğunun bulunduğu, yerine getirilmemesi veya eksik uygulamaların tespiti halinde disiplin soruşturmasını gerektirdiği belirtilmek suretiyle konu ile ilgili olarak öncelikle Federasyon Yönetim Kurulu tarafından bir karar verilmesi gerektiğinden bu aşamada Kurulumuzca bir karar verilmesine yer olmadığına," karar verilmiş olup, aradan geçen zaman içerisinde Türkiye Hentbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından konu ile ilgili herhangi bir işlemden bulunulmaması üzerine de sporcu vekilinin 21.12.2011 tarihli dilekçe ile Kurulumuza yeniden başvurarak davanın esası hakkında bir karar verilmesini talep etmesi üzerine dosya yeniden ele alınıp incelendi,

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ: Dosyada bulunan bilgi ve belgeler, ilgili mevzuat hükümleri birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde; Taraflar arasındaki alacak anlaşmazlığının 10/09/2007 başlangıç tarihli Deplasmanlı Lig Sporcuları Tip Sözleşmesinden kaynaklandığı; T.C. Anayasasının sporun geliştirilmesi ve Tahkim Başlıklı 59. maddesinin 29.03.2011 tarihli Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Ek Fıkrasının "Spor Federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı yoluna başvurulamaz." hükmü ve madde gerekçesindeki "Spor Federasyonlarının Organ ve Kurullarının, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi bunun yanı sıra sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat vb. hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrasına, tatiline, ertelenmesine gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebileceği, zorunlu Tahkim Kurullarının kararlarının kesin olduğu, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi kanun yollarına başvurulamayacağı, bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tesbit, iptal ve tazminat davası açılmasının mümkün olmadığı, kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar, sporun yönetilmesine ve disipline ilişkin olmadığından bu kapsam dışındadır. Bu çerçevedeki uyumsuzluklar ya yargı mercileri nezdinde dava yolu ile yada tarafların tercihine göre karşılıklı yazılı mutabakatları ile yargı denetimine tabi olmak üzere spor federasyonları kurulları önünde de çözülebilecektir." şeklindeki açıklama gözetildiğinde; itiraza konu anlaşmazlık zorunlu tahkim yoluyla kesin olarak çözümlenecek işlerden olmadığından konu ile ilgili olarak Kurulumuzca yapılacak bir işlem bulunmadığına,

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu içtihat kararlarına göre sözleşmelerden kaynaklanan ihtilaflar zorunlu tahkimin kapsamı dışında olmakla birlikte Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu tarafından durum böyle anlaşılmamaktadır. Nitekim Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatında,¹⁴ Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun kulüpler, kulüpler ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, antrenörler, futbol menajerleri, futbol menajerleri ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, arasında sözleşmeden doğan futbolla ilgili tüm uyuşmazlıkları, taraflarının başvurusu üzerine **münhasıran** görevli ve yetkili olarak inceleyerek ve karara bağlayacağı öngörülmüştür. Bu Talimata göre Türkiye Futbol Federasyonu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkları da zorunlu tahkim kapsamında çözmek istediği anlaşılmaktadır. Ancak Yargıtay'ın bu konuda nasıl karar vereceği spor hukukçuları tarafından merakla beklenmektedir.

Tahkim Kurulu bağımsız spor federasyonların düzenlendiği 3289 sayılı Kanunun Ek 9. maddesine göre kurulduğundan dolayı sadece bağımsız federasyonların iş ve işleyişi ile ilgili konularda yetkili olup, Genel Müdürlüğe bağlı federasyonlar Tahkim Kurulunun kapsamı dışındadır.

E. TFF TAHKİM KURULUNUN GÖREVLERİ

Anayasanın 59 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kurulan iki tahkim kurulundan birisi de Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kuruludur. Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun görevleri

Türkiye Hentbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından, yukarıda belirtildiği şekilde yeniden değerlendirme yapılarak, uyuşmazlıkla ilgili olarak tarafların yazılı beyanları da alındıktan sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğinden, dosyanın gereği için Türkiye Hentbol Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine, kararın ilgililere tebliğine, 04 Ocak 2012 tarihinde katılanların oybirliği ile karar verildi. (Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'nun 2008/073-2012/002 sayılı kararı)

14 KURULUN YARGI YETKİSİ:

Madde 2 – Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, a) Kulüpler, b) Kulüpler ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, antrenörler, futbol menajerleri, c) Futbol menajerleri ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, arasında sözleşmeden doğan futbolla ilgili tüm uyuşmazlıkları, taraflarının başvurusu üzerine münhasıran görevli ve yetkili olarak inceler ve karara bağlar.

5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 6/1 maddesinde çok genel biçimde düzenlenmiştir.¹⁵ 5894 sayılı Kanun, 3289 sayılı Kanunun aksine tahkim kurulunun görevlerini talimata bırakmıştır.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatının 2 nci maddesinde Tahkim Kurulunun görevleri şu şekilde sayılmıştır:

- a. Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, masörler ile diğer görevliler arasında çıkan ihtilaflar hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilecek kararlara karşı yapılan başvuruları,
- b. Amatör ve Profesyonel Futbol Disiplin Kurulları kararlarına karşı yapılan itirazları,
- c. Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları,
- d. Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından çıkartılmış Talimatların, Kanun, Ana Statü, FIFA ve UEFA Ana Statülerine aykırılığına ilişkin başvuruları,

ilgililerin talebi üzerine inceleyerek karara bağlayacağı öngörülmüştür.

15 Tahkim Kurulu

MADDE 6 – (1) Tahkim Kurulu, bu Kanun uyarınca bağımsız ve tarafsız bir zorunlu tahkim mercii olup TFF'nin en üst hukuk kurulu ve TFF Statüsü ve ilgili talimatlarda belirtilen nitelikteki uyuşmazlıklar ile ilgili nihai karar merciidir.

(2) Tahkim Kurulu, TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca karar verme yetkisine sahip kurul ve organlar tarafından verilecek kararları nihai olarak inceleyerek münhasıran karara bağlar. Tahkim Kuruluna başvuru süresi TFF talimatlarının yayımından veya itiraz edilen kararın tebliğinden itibaren yedi gündür.

(3) Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler TFF Statüsünde belirlenir. Tahkim Kurulunun işleyişi ve usul kuralları TFF tarafından çıkarılacak talimatta yer alır.

(4) Tahkim Kurulu kendisine yapılan başvuruları kesin ve nihai olarak karara bağlar (Bu fıkra da yer alan "... ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz" bölümü Anayasa Mahkemesi'nin 6/1/2011 tarihli ve E.: 2010/61 K.: 2011/7 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.)

(5) Tahkim Kurulu üyeleri de bu Kanunun 5 inci maddesinin altıncı fıkrası hükümlerine tabidir.

5894 sayılı Kanunda ve buna dayalı olarak çıkartılan Talimatta yer alan TFF Tahkim Kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesinin İptal kararı öncesinde yapılan düzenlemelerdir. Bu görev ve yetkileri Anayasanın 59 uncu maddesi kapsamında yapılan düzenlemelerden bağımsız bir şekilde düşünmek hukuken mümkün olamayacaktır.

F. TAHKİM KURULLARI İLE GENEL MAHKEMELER ARASINDAKİ GÖREV VE YETKİ UYUŞMAZLIKLARI

Anayasanın 59 uncu maddesinde, spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceği, tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu ve bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı düzenlenmiştir.

Anayasanın bu hükmüne göre federasyonların yönetimi ve denetimi dışında kalan konularda genel mahkemelere gidileceği açıktır. Ancak hangi konuların yönetim ve denetimin kapsamına dahil olduğu konusunda uygulamada tereddütler yaşanması da doğal karşılanmalıdır.

3289 sayılı Kanunun Ek 9 uncu maddesinde genel kurulun toplanması ile ilgili her türlü işlemlerin yönetim kurulunca yürütüleceği, Genel Müdürlüğün, genel kurul toplantılarında gözlemci bulunduracağı, gözlemcinin, genel kurul çalışmalarının bu Kanun ile ana statüye uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleyerek, raporunu Bakana sunulmak üzere onbeş gün içerisinde Genel Müdürlüğe vereceği, Genel Müdürlük, raporun verildiği, ilgililer ise genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebileceği, genel kurulun toplanması, üyelerin belirlenmesi, divanın oluşturulması, delege listesine yapılacak itirazlar ve oyların sayımı ile ilgili diğer esas ve usullerin ana statüde belirleneceği öngörülmüştür.

Bu hükümlere göre genel kurul ile ilgili her türlü işlem yönetim kurulunca yürütüldüğüne göre delege listelerinin hazırlanması ve bu

listelere yapılacak itirazların yönetim kurulunca değerlendirilerek sonuçlandırılması ve yönetim kurulunun itirazlar konusunda vereceği kararlara karşı da SGM Tahkim Kuruluna başvurulması ve Tahkim kurulunca verilecek olan kararların da kesin olduğu ve bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulmaması gerektiği konusunda da tereddüt bulunmaması gerekmektedir.

Ancak uygulamada delege listelerine veya genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki işlemlere karşı federasyon yönetim kuruluna yapılan itiraz üzerine yönetim kurulu tarafından verilen kararlarına karşı, Tahkim Kuruluna başvuru yapılarak ya da itiraz süresi içerisinde başvuru yapılmayarak hukuken kesinleşen işlemlere karşı da zaman zaman adli yargıda dava açıldığı ve bu davalardan bazılarının hatalı olarak görülerek karara bağlandığı gözlemlenmektedir.

Türkiye Eskrim Federasyonunun olağan mali genel kurulunun hükümsüzlüğü-yokluğu-iptali istemi ile Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan 2015/2 E. sayılı davada mahkeme, 28.1.2016 tarihli ve 2016/16 K. sayılı kararında “...davacının Genel Kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadar yani genel kurulun yapılmasına kadarki iddiaları hususunda, Anayasa’nın 59. maddesi ile 3289 sayılı Kanunun ek 9. maddesi ve Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü’nün 21. maddesi 2. fıkrasına göre, ancak Tahkim Kuruluna başvurulması mümkündür. Nitekim Tahkim Kurulu’na yapılan başvurular Tahkim Kurulu’nun 27/11/2014 tarih 2014/230 Esas ve 2014/308 sayılı kararı ile kesin olarak karara bağlanmış. Tahkim Kurulu’nun verdiği kararlar kesin olduğundan, davacının genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki işlemlere yönelik itirazları mahkememizce değerlendirilmemiştir.” Gerekçesi ile genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki işlemleri çok doğru bir şekilde adli yargının görev alanı dışında tutmuştur.¹⁶

16 İDDİA: Davacı dava dilekçesinde özetle; Türkiye Eskrim Federasyonunun 06/12/2014 tarihinde gerçekleşen Olağan Mali Genel Kurulunun, delege sayısının asgari yasal sayıya ulaşmadan (en az 150 delege olması gerekirken) 148 delegenin 109’unun katılımıyla gerçekleştiğini ve Federasyonun oy çokluğuyla ibra edildiğini, bu durumun Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek madde 9/f.3, c.7, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 8/f. 1, c.2, TEF Ana Statüsü’nün 7 /f. 1, c.2 fıkraları gereği TEF Genel Kurul’u

için aranan asgari 150 şartının yerine getirilmediğini, bu nedenle Genel Kurul'un yok hükmünde olduğunu, TEF Denetim Kurulu'nun kanunda öngörülen yeter sayıda toplanamadığını, bu nedenle Denetim Kurulu raporlarının yoklukla malul olduğunu, yok hükmündeki denetim kurulu raporlarına dayanılarak verilen ibra kararının da yok hükmünde olduğunu, yine üyelikleri düşen bazı kişilerin katılımıyla hazırlanan raporların da yok hükmünde olduğunu, bu raporlara dayanılarak ibra kararı verilemeyeceğini, usule aykırı toplanan ve usule aykırı raporlar temel alınarak ibra kararı verilen Genel Kurul'un yokluğuna karar verilmesi gerektiğini, denetim kurulunda çoğunluk sağlamadığını, alınan kararların ve yazılan raporların yok hükmünde olduğunu, açık olmayan, belgeye dayanmayan ve tartışılmayan denetim kurulu raporlarına dayalı verilen ibra kararlarının yok hükmünde olduğunu, delege olmayan şahısların Genel Kurul'a katıldıklarını, Divan Kurulu'nun hukuka aykırı belirlendiğini, Denetim Kurulu raporlarının hukuka aykırı olduğunu, delegelerin bilgi alma haklarının ölçsüz derecede sınırlandırıldığını, sorularına yanıt verilmediğini, bütün bu hususların genel kurulun hükümsüzlüğünü gerektirdiğini, yönetim kurulu üyesi'un Divan Başkanlığı'na seçildiğini, itirazlarına rağmen mevzuatta yasak bulunmadığı gerekçesiyle Genel Kurul toplantısını yürüttüğünü, Yönetim Kurulu üyelerinin Divan Kurulu'na getirilmesinin ahlaka ve temel hukuk ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini, Genel Kurul'un üzerinden bir ay geçmesine rağmen sorularına yazılı yanıtlar da verilmediğini, yönetim kurulu üyelerinin ve federasyon kurullarında çalışanların delege yapıldığını, delege belirlenmesinde usulsüzlük şüphesi bulunduğunu, kura çekimlerinde usulsüzlük yapıldığını, milli sporcu kontenjanındaki delegelerin kanuna aykırı belirlendiğini, toplantı tutanağının gereği gibi tutulmadığını ve taraflarına teslim edilmediğini, internet sitesinde de yayınlanmadığını, yönetim kurulu üyeleri M. B., M. U. ve H. B.'nin delege yapılarak genel kurula katılmaları ve oy kullanmalarının genel kurulun iptalini gerektirdiğini, ayrıca M. U.'un delegeliğinin de şüpheli olduğunu, TEF Yönetim Kurulunun meşruiyetini kaybettiğini, yönetim kurulunun kusuru nedeniyle genel kurulun 150'nin altına düştüğünü ve genel kurulun yapılamaz hale geldiğini, bu durumun yönetim kurulunun temsil yetkisinin kaldırılması nedeni olduğunu, yönetim kurulunun temsil yetkisinin kaldırılarak ihtiyati tedbir yoluyla bu yetkinin kayyuma verilmesinin gerektiğini, federasyonun bağımsız olmadığını, "özel hukuk hükümlerine tabi" ve "bağımsız" ifadelerinin Anayasa'nın 123.maddesine aykırı olduğunu ve iptalinin gerektiğini, SGM Tahkim Kurulu bünyesinde hakim ve savcılar görev yapmalarının (3289 SK'nun ek 9/1-7.fikrasının 4.cümlesinin) Anayasa'nın 2, 11, 138 ve 140. maddelerine aykırı olduğunu ve iptalinin gerektiğini belirterek Türkiye Eskrim Federasyonu olağan mali genel kurulunun yokluğunun tespitine, aksi takdirde hükümsüzlüğünün tespitine, bu da mümkün olmazsa iptaline, ihtiyati tedbir olarak temsil yetkisinin kaldırılarak kayyuma verilmesine, Anayasa'ya aykırılık iddialarının ciddi görülerek Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

SAVUNMA: Davalı vekil cevap dilekçesinde özetle; davacının iddialarından genel kurulun icrası dışındakilerin görülmekte olan davayla bir ilgisinin bulunmadığını, davacının genel kurulun hazırlık sürecine ilişkin iddialarının tahkim kurulu tarafından kesin surette reddedildiğini, Anayasanın 59.maddesine ve 3289 SK'nun ek-9.maddesine göre Tahkim Kurulu Kararlarının kesin olduğunu, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların kanunda şarta bağlandığını (gözlemci raporunun verilmesi üzerine Bakanlıkça açılacak davalar), davada bu şartın gerçekleşmediğini, uyuşmazlığın çözümünde spor hukukuna ilişkin kuralların uygulanması gerektiğini, delege listelerine ilişkin itirazların tahkim kurulunca kesin olarak reddedildiğini, denetim kurulunun mevzuata uygun olarak toplandığını ve karar aldığını, genel kurulun mevzuata uygun olarak toplandığını, divan kurulunun hukuka uygun olarak belirlendiğini,

yönetim kurulu üyeleri ile kurullarda göre alanların da delege olabileceklerini, divan oluşturulduktan sonra her türlü uyumsuzluğun divan tarafından çözümleneceğini, Anayasaya aykırılığı öne sürülen hususların görülmekte olan dava ile ilgisinin bulunmadığını, HMK'nun ihtiyati tedbir için aradığı şartların gerçekleşmediğini belirterek davanın ve ihtiyati tedbir talebinin reddine, Spor Genel Müdürlüğü'ne ihbarına karar verilmesini talep etmiştir.

Fer'i Müdahil (ihbar olunan) Spor Genel Müdürlüğü vekili cevap dilekçesinde özetle; genel kurul başkanlık divanının kurulmasından önceki aşamada gerçekleşen yönetim kurulunun, genel kurul işlemleriyle ilgili kararlarına ilişkin uyumsuzluklarda Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'nun görevli ve yetkili olduğunu, Anayasa'nın 59/2 maddesi uyarınca tahkim kurulu kararlarının kesin olduğunu ve bu kararlara karşı Adli Yargı'da dava açılmayacağını, bu nedenle davacının divan kurulu'nun oluşmasından önceki işlemlere yönelik talebinin yerinde olmadığını, faaliyet raporunun genel kurul tarihinden en az on beş gün önce hem federasyonunun, hem de genel müdürlüğün internet sitesinde genel kurul üyelerine duyurulduğunu ve genel kurulun girişinde tüm üyelere dağıtılarak tüm delegelerin faaliyet raporu hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlandığını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

YARGILAMA:

Dava; davalı Türkiye Eskrim Federasyonu'nun 06/12/2014 tarihli Olağan Mali Genel Kurulu'nun yokluğunun, olmazsa hükümsüzlüğünün tespiti, aksi halde iptaline ilişkindir.

Tarafılarca ibraz olunan delil ve belgeler dosyasına eklenmiş, dava konusu Genel Kurul'a ilişkin tüm bilgi ve belgeler Spor Genel Müdürlüğü ile davalı Federasyondan getirilmiş, re'sen araştırılması gerekli hususlar araştırılmış, bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Türkiye Eskrim Federasyonu Olağan Mali Genel Kurulu Başkanlık Divan Tutanağına göre; yönetim kurulu ve denetim kurulu raporlarının önceden web sitesinde yayınlandığı ve okumaları için genel kuruldan önce imzaları karşılığında delegelere dağıtıldığı, aleyhteki sorulara, "bu konunun teftiş intikal ettiği için yazılı cevap hakkımızı kullanmak istiyoruz" şeklinde cevap verildiği, Denetleme Kurulu Başkanının sorulara cevap verdiği, gözlemci olarak görevlendirilen müfettişin 10/12/2014 tarihli raporunda aleyhte konuşmalar için yazılı cevap vermek istediklerini belirterek söz almadıkları, denetim kurulu dönem raporlarının okunması, müzakeresi ve oylatılmasında Denetleme Kurulu Başkanı Hikmet Yılmaz'ın cevap verdiği, yönetim kurulu dönem faaliyet raporları, denetim kurulu dönem faaliyet raporları, 07/12/2014-07/12/2016 tahmini bütçe ve faaliyet raporlarının davacı ve aleyhte konuşanlara verilerek imzalarının alındığı dosyaya sunulan genel kurula ilişkin bilgi ve belgelerden anlaşılmıştır.

Bilirkişi A. A.'nın 15/08/2015 tarihli raporunda; Genel Kurul gündeminin 4.maddesinde yer alan; "yönetim kurulunun 16/09/2012-31/10/2014 dönem faaliyet raporunun okunması, müzakeresi ve oylanarak ibrası" maddesine aykırı olarak faaliyet raporunun fiilen okunmadığını, faaliyet raporu üzerindeki konuşmaların üç dakikayla sınırlandırılarak anlamsızlaştırıldığını, bu kısıtlı süreye rağmen getirilen tenkitlere de federasyon yönetiminin " daha sonra yazılı cevap verileceği" gerekçesiyle cevap verilmeyerek doğrudan oylamaya geçildiğini, buna göre anılan gündem maddesinin usule uygun ve gereği gibi icra edilmediğini, bu nedenle de iptalinin gerektiğinin söylenebileceğini, ancak davacının taleplerinde açıkça "belirli genel kurul kararlarının iptalinin talep edilmesi" yerine, genel kurulun iptalinin istendiğini, bu talebin bahse konu gündem maddelerine ilişkin alınan herhangi bir kararın iptalini de içerip içermediğinin mahkemenin takdirinde olduğunu, 3289 SK'nun ek-9.maddesinin 9. fıkrası ile Tahkim Kuruluna verilen görevlerin, Anayasanın 59/2 maddesinde yer alan düzenlemenin kapsamı dışında olmasına rağmen, kanunun ek-9 maddesinin

7.fıkrasında bu durumun istisna edilmeksizin Tahkim Kurulunca verilen bütün kararların kesin olduğunun belirtilmesinin, Anayasa'nın 59/2 maddesine açıkça aykırılık teşkil ettiğini bildirmiştir. Bilirkişinin hukuki nitelendirmeler dışındaki tespitleri mahkememizce uygun bulunmuş, hukuki nitelendirmeleri ve verilen görev dışındaki görüşleri mahkememizce yok sayılmıştır.

GEREKÇE:

6100 sayılı HMK'nun 389 vd. maddeleri, 4721 sayılı TMK'nun 72/2 maddesi, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nin 5/1-g maddeleri hükümleri göz önüne alınarak şartları oluşmadığından davacının ihtiyati tedbir niteliğinde yetkinin kayıma verilmesi talebinin, yine Anayasa'ya aykırı olduğu iddia olunan hususların doğrudan görülmekte olan bu davayla ilgisi bulunması ve mahkememizce ciddi görülmemesi nedeniyle 1982 Anayasasının 152/2 maddesi gereği davacının bu talebinin reddine karar verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 59.maddesinin ek fıkrasına göre; Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un ek 9.maddesinin 3.fıkrasında, Genel Kurul'un Federasyonun en üst organı olduğu belirtildikten sonra, 4. fıkrasında, genel kurulun toplanma şekli, 7.fıkrasında, Tahkim Kurulu ve verdiği kararların kesin olduğu, Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü'nün 21.maddesi 2.fıkrasına göre, ancak Tahkim Kurulu'na başvurulması mümkündür. Nitekim Tahkim Kurulu'na yapılan başvurular Tahkim Kurulu'nun 27/11/2014 tarih 2014/230 Esas ve 2014/308 sayılı kararı ile kesin olarak karara bağlanmıştır. Tahkim Kurulu'nun vermiş olduğu kararlar kesin olduğundan, davacının genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki işlemlere yönelik itirazları mahkememizce değerlendirilmemiştir.

Bu davada; davacının Genel Kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadar yani genel kurulun yapılmasına kadarki iddiaları hususunda, Anayasa'nın 59.maddesi ile 3289 SK'nun ek 9.maddesi ve Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü'nün 21.maddesi 2.fıkrasına göre, ancak Tahkim Kurulu'na başvurulması mümkündür. Nitekim Tahkim Kurulu'na yapılan başvurular Tahkim Kurulu'nun 27/11/2014 tarih 2014/230 Esas ve 2014/308 sayılı kararı ile kesin olarak karara bağlanmıştır. Tahkim Kurulu'nun vermiş olduğu kararlar kesin olduğundan, davacının genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki işlemlere yönelik itirazları mahkememizce değerlendirilmemiştir. Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü'nün 21/4.maddesine göre; delege listesi genel kurul tarihinden en az otuz gün önce federasyonun ve genel müdürlüğün internet sitesinde ilan edilir. Federasyon tarafından hazırlanacak genel kurul delege listesinde üyelerin adı ve soyadı ile temsil ettiği kurum ve kuruluş belirtilir. Buna göre genel kurula katılma hakkı olanların listesi federasyon tarafından hazırlanmaktadır. Ana Statü'nün 21/5.maddesinde; hazırlanan delege listelerine karşı, önce yönetim kuruluna itiraz edileceği, bu karara karşı da tahkim kuruluna başvurulacağı, Tahkim Kurulu'nun vereceği kararların kesin olacağı düzenlendiğinden delegelere yönelik itirazların mahkememizce değerlendirilmesi mümkün değildir.

Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statü'nün 23/1 maddesine göre, "Divan kurulu; bir başkan, bir başkan yardımcısı iki yazman üyeden oluşur. Ayrıca genel kurul üyeleri arasından seçim işlerinde görev yapacak iki sandık görevlisi seçilir. Divan kurulunun seçimi üyelerin açık oyu ile yapılır. Divan kurulu başkan ve üyelerinin genel kurul üyesi olması zorunludur." Davaya konu Olağan Mali Genel Kurul'daki divan başkan ve üyelerinin Ana Statü'nün 23/1 maddesine uygun olarak seçildiği, Türkiye Eskrim Federasyonu Olağan Mali Genel Kurulu Başkanlık Divan Tutanağından anlaşılmış olup, divan başkanlığının hukuka aykırı olduğu iddiası yerinde görülmemiştir.

Yukarıda izah edildiği üzere bağımsız spor federasyonlarının genel kurulları ile ilgili genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadarki iş ve işlemleri aleyhine SGM Tahkim Kuruluna başvurulması gerekmesine karşın zaman zaman doğrudan Ankara Asliye Hukuk Mahkemeleri nezdinde ihtiyati tedbir istemli dava açıldığına tanık olunmaktadır. Asliye hukuk mahkemelerince genel kurul öncesi açılan bu davalar reddedilmesine karşın bazı mahkemelerce hatalı olarak bu davalarda

Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü'nün 25/3.maddesine göre, "Konuşma süresi genel kurula katılan en az on üyenin yazılı isteği üzerine yapılacak açık oylama ile görüşme açılmaksızın sınırlandırılabilir." Davaya konu edilen genel kurulda bu usule uyularak konuşma süreleri genel kurulca belirlenmiştir. Sürelerin kısa tutulması mahkemenin denetimine tabi olan bir husus değildir. Bu itibarla davacının sürelerin kısa tutulduğuna ilişkin itirazları da yerinde görülmemiştir.

Türkiye Eskrim Federasyonunun Ana Statüsü'nün 25/4.maddesine göre, "Genel Kurulda üyelerin Federasyon iş ve işlemlerine ilişkin sorularını yönetim kurulu ve denetim kurulu sözcüleri yanıtlamakla yükümlüdür." Davaya konu Olağan Mali Genel Kurul'da; tutulan tutanak ve müfettiş raporlarından, aleyhteki konuşmalara "bu konunun teftişe intikal ettiği için yazılı cevap hakkımızı kullanmak istiyoruz" şeklinde cevap verildiği, ancak sorulara denetim kurulu başkanı H. Y.'ın cevap verdiği ve soruların cevaplandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle davacının sorulan sorulara cevap verilmediğine yönelik iddiaları da yerinde görülmemiştir.

Olağan Mali Genel Kurulu çağırısı ve gündeminin TEF İnternet sitesinde yayınlandığı, ayrıca okumak üzere genel kuruldan önce delegelere imzaları karşılığı dağıtıldığı dosya kapsamıyla sabittir. Olağan Mali Genel Kurul çağırısı ve gündeminin delegelere duyurulup, okutulmak üzere dağıtılması nedeniyle delegelerin gündemden haberdar oldukları açıktır. Diğer yandan delege olmayanların genel kurula alındığı ve delegelerle birlikte oturduğuna ilişkin iddia kanıtlanamamıştır. Yönetim kurulu üyesinin divan kurulu başkanlığına seçilmesine ve genel kurula katılmalarına engel bir düzenleme yoktur. M. U.'un aynı zamanda genel kurul üyesi olduğu, divan kurulu başkanlığına delegelerin oylarıyla seçildiği, bu durumun mevzuata uygun olduğu anlaşılmıştır. Divan kurulu başkanlığı oluşturulduktan sonraki dönemde ilişkin davacı iddiaları da yerinde değildir. O halde; davacının, dava konusu Olağan Mali Genel Kurul'un yokluğuna, hükümsüzlüğüne veya iptaline ilişkin davasının reddine karar verilmiştir.

KARAR: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Açılan davanın reddine,

Meri Avukatlık Aşgari Ücret Tarifesi uyarınca tayin ve takdir olunan 1.800,00 TL vekalet ücretinin davacıdan tahsili ile davalıya verilmesine,

Davacı tarafından yatırılan gider avansından sarf olunmayan kısım varsa karar kesinleştiğinde davacıya iadesine,

Davacı tarafından yapılan yargılama giderlerinin kendi üzerinde bırakılmasına, Harçlar Yasası gereği alınması gerekli 29,20 TL harçtan, peşin alınan 27,70 TL harcın mahsubu ile bakiye 1,50 TL harcın davacıdan tahsili ile Hazine'ye irad kaydına, Dair, taraf vekillerinin yüzünde kararın tebliğinden itibaren 15 günlük süre içerisinde Yargıtay'a karşı temyizi kabil olmak üzere verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı.

(Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesinin 28/01/2016 tarihli ve 2015/2 E. ve 2016/16 K. Sayılı kararı)

ihtiyati tedbir kararı verilmek suretiyle genel kurul sürecinin durdurulmasına karar verildiği de görülebilmektedir.

Ancak SGM Tahkim Kurulu Anayasanın 59. Maddesi ve 3289 sayılı Kanunun Ek 9 ve Ek 9/A maddelerine dayanarak genel kurul tarihinden önce asliye hukuk mahkemesince verilen, *genel kurulda alınacak kararların yok hükmünde sayılmasına ve genel kurulun mahkemelerince belirlenen listelerde yer alan delegelerle yapılması* yönündeki kararı görev ve yetki yönünden doğru bulmayarak Kurula yapılan itirazın kabulüne ve kendi kararları doğrultusunda yapılan genel kurul toplantısının geçerli olduğuna karar vermiştir.¹⁷

- 17 BAŞVURUDA BULUNAN: a) B. A.- Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu Başkanı.
b) Spor Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği.
BAŞVURU KONUSU: B. A. Tarafından 22.09.2014 kayıt tarihli dilekçe ve Spor Genel Müdürlüğünün 22.09.2014 tarih ve 10259 sayılı yazısı ile Kurulumuza başvuruda bulunularak, Türkiye Buz Hokeyi Federasyonunun 14.09.2014 günü yapılan 3. Olağan Genel Kurulu ile ilgili olarak Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin vermiş olduğu "3. Olağan Genel Kurul Kararının iptaline, genel kurulda alınacak olan kararların yok hükmünde sayılmasına, davalı Federasyonun 3. Olağan Genel Kurulunun 2011-2012 ve 2012-2013 sezonları dikkate alınarak belirlenen ve davalı Federasyonun cevap dilekçesinde gösterilen 154 kişiden oluşan delegelerle tekrar yapılmasına" ilişkin 11.09.2014 tarih ve 2014/429 Esas, 2014/312 Karar sayılı kararın Asliye Hukuk Mahkemesinin bu konuda yetkisinin bulunmaması, genel kurulun bu konuda yetkili olup kararları kesin bulunan Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu kararları doğrultusunda yapılması nedeniyle infaz ve uygulama kabiliyetinin bulunmadığı, belirtilerek Türkiye Buz Hokeyi Federasyonunun 13/14 Eylül 2014 tarihlerinde yapılan 3. Olağan Genel Kurul toplantısının geçerli olduğuna ve sonuçlarının uygulanması gerektiğine karar verilmesi talep edilmesi nedeniyle dosya ele alınıp incelendi.
GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:
Dosyada bulunan bilgi ve belgeler, ilgili mevzuat hükümleri birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde;
Türkiye Buz Hokeyi Federasyonunun 13/14 Eylül 2014 tarihlerinde yapılan 3. Olağan Genel Kurul delege listesinin, 6215 sayılı Yasa ile değişik 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ilgili maddeleri ve bu Kanunun uygulamasına yönelik olarak çıkartılan Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre düzenlendiği, T.C. Anayasasının 59.maddesinin 6214 Sayılı Yasa ile eklenen ek fıkrasının "Spor Federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu Tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." hükmü, 3289 Sayılı Kanunun Ek 9 uncu maddesinin Tahkim Kurulunun Görev ve Yetkilerine İlişkin Hükümleri ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Tahkim Kurulu Yönetmeliği ile Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri ve ilgili Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu Ana Statüsünün 23. maddesinin 2. fıkrasının "Listenin ilan edildiği tarihten itibaren on beş gün içerisinde listeye itiraz edilebilir. Üye listesine itiraz yönetim kurulunca değerlendirilir ve bir gün içerisinde karara bağlanır. Bu karara karşı

Keza, SGM Tahkim Kurulu, genel kurul öncesinde asliye hukuk mahkemelerince verilen genel kurul sürecinin ihtiyaten durdurulması kararlarını, kendi görev ve yetki alanında kaldığı gerekçesi ile bağlayıcı bulmayarak genel kurul süreçlerinin devamına karar vermektedir.¹⁸

iki gün içerisinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir. Tahkim Kurulu itirazın kendisine ulaştığı tarihten itibaren üç gün içerisinde kesin karar verir. Divan oluştuktan sonra genel kurul çalışmaları ile ilgili her türlü itiraz, Divan tarafından çözülür." hükmü uyarınca Genel Kurul Delege Listesine yapılan itirazları inceleme görev ve yetkisi Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kuruluna ait olup, Tahkim Kurulu tarafından bu konuda verilen kararların Anayasa hükmü uyarınca kesin olduğu, genel kurul toplantısı yapıldıktan sonra Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu Ana Statüsünün 9.maddesinin 6.fıkrası uyarınca ancak, genel kurulun mevzuata aykırı şekilde yapıldığının tespiti halinde adli yargıda genel kurulun iptalinin istenebileceği gözetildiğinde, Asliye Hukuk Mahkemesinin (adli yargı merciinin) Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun yetkisi kapsamında bulunan bir konuda karar vermesi söz konusu olmayacağından B. A. ve Spor Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin talebinin KABULÜ ile Tahkim Kurulunun 16.07.2014 tarih ve 2014/114-200 E. K., 21.08.2014 tarih ve 2014/149-225 E.K., 03.09.2014 tarih ve 2014/149-235 E.K. sayılı kararları doğrultusunda 3289 Sayılı Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun Ek-9 maddesinin değişik 4.fıkrası ve Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5.maddesinin 1. fıkrasının g bendi uyarınca oluşturulan 3 kişilik komisyon tarafından 13-14 Eylül 2014 tarihlerinde işlemleri gerçekleştirilen Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu 3.Olağan Genel Kurul toplantısının geçerli olduğuna, Federasyon faaliyetlerinin buna göre yürütülmesi gerektiğine, başvuru ücretinin iadesine, kararın ilgililere tebliği ile Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine, 23 Eylül 2014 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun 23/9/2014 tarihli, 2014/163 E. ve 2014/239 K. sayılı kararı)**

18 **İTİRAZ EDEN:** Z. G. - Türkiye Boks Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi.
İTİRAZ KONUSU: Türkiye Boks Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi Z. G. tarafından 17.10.2012 tarihli dilekçe ile; Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının 21 Ekim 2012 tarihinde yapılacak olan Olağan Genel Kurulunun delege listesinin taslak ana statüye göre hazırlandığı, ancak Ana Statünün sadece Genel Kurulda değiştirilebileceği, bu nedenle bahse konu Yönetim Kurulu kararının iptali ve eski Ana Statünün kullanılması talebi ile 20 Eylül 2012 tarihli dilekçe ile Türkiye Boks Federasyonuna başvuruda bulunulduğu, yapılan itirazlarla ilgili Türkiye Boks Federasyonunun herhangi bir cevap vermemesi üzerine, Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesine başvuruda bulunulduğu, Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı verdiği, Türkiye Boks Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi Z. G. tarafından Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararının da göz önüne alınarak genel kurulun iptali talebi ile Kurulumuza yapılan itiraz nedeniyle dosya ele alınıp incelendi;

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dosyada bulunan bilgi ve belgeler, Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının 17.10.2012 tarih ve 1889 sayılı yazısı, ilgili mevzuat hükümleri birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde;

Türkiye Boks Federasyonunun 21.10.2012 tarihinde yapılacak olan Genel Kurul delege listesinin, 6215 sayılı Yasa ile değişik 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ilgili maddeleri ve bu Kanunun uygulamasına yönelik olarak çıkarılan Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre düzenlendiği, T.C. Anayasasının 59.maddesinin 6214

SGM Tahkim Kurulu, Türkiye Boks Federasyonunun 17 Ekim 2015 tarihinde yapılacak olan olağanüstü genel kurulunun ihtiyati tedbir yoluyla durdurulmasına ilişkin Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 07/10/2015 tarihli, 2015/47 D. İş.- 2015/48 sayılı kararına karşı Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığı ile Spor Genel Müdürlüğünün yaptığı itiraz başvurusu üzerine verdiği 14/10/2015 tarihli ve 2015/176 E. ve 2015/222 K. sayılı kararı ile bu aşamada asliye hukuk mahkemelerinin herhangi bir görev ve yetkisinin bulunmadığından itirazlarının kabulüne, sürecin devamına ve olağanüstü genel kurulun belirlenen tarihte yapılmasına karar vermiştir.¹⁹

Sayıli Yasa ile eklenen ek fıkrasının "Spor Federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu Tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." hükmü, 3289 Sayılı 'Kanunun Ek 9 uncu maddesinin Tahkim Kurulunun Görev ve Yetkilerine İlişkin Hükümleri ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Tahkim Kurulu Yönetmeliği ile Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri ile ilgili Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının Ana Statüsünün 23. maddesinin 2. fıkrasının "Listenin ilan edildiği tarihten itibaren on beş gün içerisinde listeye itiraz edilebilir. Üye listesine itiraz yönetim kurulunca değerlendirilir ve bir gün içerisinde karara bağlanır. Bu karara karşı iki gün içerisinde Tahkim Kuruluna itiraz edilebilir. Tahkim Kurulu itirazın kendisine ulaştığı tarihten itibaren üç gün içerisinde kesin karar verir. Divan oluştuktan sonra genel kurul çalışmaları ile ilgili her türlü itiraz, Divan tarafından çözülür." hükmü uyarınca Genel Kurul Delege Listesine yapılan itirazları inceleme görev ve yetkisi Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kuruluna ait olup, **Tahkim Kurulu tarafından bu konuda verilen kararların Anayasa hükmü uyarınca kesin olduğu da gözetildiğinde, her ne kadar itiraz dilekçesi ekinde Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinin 12.10.2012 tarihli ihtiyati Tedbir Kararı ibraz edilmiş ise de; bu konuda Asliye Hukuk Mahkemesinin herhangi bir görev ve yetkisi bulunmadığından yerinde görülmeyen itirazın REDDİNE**, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 14. maddesi uyarınca başvuru ücretinin Genel Müdürlük bütçesine irat kaydına, kararın ilgiliye tebliği ile Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine, 18 Ekim 2012 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun 18/10/2012 tarihli, 2012/164 E. ve 2012/185 K. sayılı kararı)**

19) **İTİRAZ EDEN:**

1- Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığı

2- Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü

İTİRAZ KONUSU: Türkiye Boks Federasyonunun 17 Ekim 2015 tarihinde yapılacak olan Olağanüstü Genel Kurulunun ihtiyati tedbir yoluyla durdurulmasına ilişkin Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 07.10.2015 tarihli ve 2015/47 D. İş.-2015/48 sayılı kararına karşı Spor Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin 12.10.2015 tarih ve 1525 sayılı yazıları ve Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının 09.10.2015 tarih ve 1525 sayılı yazıları ile Kurulumuza başvuruda bulunularak Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesi kararının görev ve yetki yönünden hukuka aykırı olduğundan, Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin bu şekilde herhangi bir

yetkisinin bulunmadığının tespitine, Türkiye Boks Federasyonu Olağanüstü Genel Kurulunun 17.10.2015 tarihinde yapılmasına ve söz konusu Olağanüstü Genel Kurulu 01.10.2014 tarih ve 29136 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve halen yürürlükte bulunan Türkiye Boks Federasyonu Ana Statüsü hükümlerine göre yerine getirilmesi gerektiğinin tespitine karar verilmesi talepleriyle Kurulumuza başvuruda bulunulması üzerine dosya ele alınıp incelendi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dosyada bulunan bilgi ve belgeler, Spor Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin 12.10.2015 tarih ve 1525 sayılı yazısı, Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının 09.10.2015 tarih ve 1988 sayılı yazısı, ilgili mevzuat hükümleri birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde;

Türkiye Boks Federasyonunun '17 Ekim 2015 tarihinde yapılacak olan Genel Kurul delege listesinin, 6215 sayılı Yasa ile değişik 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ilgili maddeleri ve bu Kanunun uygulamasına yönelik olarak çıkartılan Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre düzenlendiği, T.C. Anayasasının 59.maddesinin 6214 Sayılı Yasa ile eklenen ek fıkrasının "Spor Federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu Tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." hükmü, 3289 Sayılı Kanunun Ek 9 uncu maddesinin Tahkim Kurulunun Görev ve Yetkilerine İlişkin Hükümleri ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Tahkim Kurulu Yönetmeliği ile Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri ile ilgili Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının Ana Statüsünün 21.maddesinin 1 ve 2. fıkrasının "Genel kurul toplantıları, Federasyonun merkezi olan Ankara'da yapılır. Genel kurul toplantıları ile ilgili her türlü işlem yönetim kurulunca yapılır. Genel kurul çağırısı ve gündemi, toplantı tarihinden en az otuz gün önce; faaliyet raporu, denetim kurulu raporu ile bütçe tasarısı ise en az on beş gün önce Federasyonun ve Genel Müdürlüğün internet sitesinde üyelere ilan edilir.

Genel kurul başkanlık divanı oluşuncaya kadar, yönetim kurulunun genel kurul işlemleriyle ilgili kararlarına karşı Tahkim Kuruluna başvurulabilir." hükmü uyarınca Genel Kurul Delege Listesine yapılan itirazları inceleme görev ve yetkisi Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kuruluna ait olup, Tahkim Kurulu tarafından bu konuda verilen kararların Anayasa hükmü uyarınca kesin olduğu da gözetildiğinde, genel kurulun süresi içerisinde yapılıp yapılmadığı, genel kurulun toplanması, delegelerin belirlenmesi, divanın oluşturulması, delege listesine yapılacak itirazlar gibi divan kurulunun kurulmasından önceki aşamada yönetim kurulunca gerçekleştirilen genel kurul işlemleriyle ilgili olarak yargı mercilerinde açılan davaya bakılmasına hukuki olanak bulunmamaktadır. **Divan kurulu oluşuktan sonraki aşamada divan kurulunca gerçekleştirilen, divan tutanağının mevzuata uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği, oylamaların mevzuata uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, toplantı ve karar yeter sayılarına uyulup uyulmadığı ve divan tarafından gerçekleştirilen diğer iş ve işlemlerin mevzuata uygun olarak yapılıp yapılmadığı hususlarına ilişkin olarak adli yargıda dava açılabilir.**

Yukarda açıklanan nedenlerle; Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 07.10.2015 tarihli İhtiyati Tedbir Kararı ibraz edilmiş ise de; bu konuda Asliye Hukuk Mahkemesinin herhangi bir görev ve yetkisi bulunmadığından Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığının başvurularının kabulüne, sürecin devamı ile olağanüstü genel kurulun önceden belirlendiği tarih olan 17.10.2015 tarihinde yapılmasına, kararın ilgililere tebliği ile Genel Müdürlük Makamına ve Türkiye Boks Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine,

Tahkim Kurulunun, Anayasadan aldığı güçle kendi görev ve yetki alanında kalan bir konuda bu şekilde kararlar vermesinde bir yanlışlık görülmemektedir.

Yine mali genel kurulda yönetim kurulunun ibra edilmemesi kararlarına karşı açılan davaların federasyon yönetim kurulunca veya başkan tarafından kabul edilmesi üzerine yargılama yapılmadan dosya üzerinden genel kurul kararlarının iptaline karar verildiği ve bu kararların karşılıklı olarak temyizinden vazgeçilerek birkaç gün içerisinde kesinleştirildiği durumlarıyla da karşılaşabilmektedir. Genel kurul iptal davaları, şahsın hukuku davaları olup, re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu davalar tüm genel kurul üyelerini ilgilendirdiğinden dolayı federasyon başkanının ya da yönetim kurulunun davayı kabul yetkisi bulunmamaktadır. Nitekim bu şekilde verilen bir karar yargılamanın yenilenmesi yoluyla ilgili mahkemesince kaldırılmıştır.

Bağımsız spor federasyonlarının, ana statüleri olağan ya da olağanüstü yapılan genel kurullarda kabul edilmesi nedeniyle, ana statülerin kabulüne yönelik genel kurul kararlarının iptaline yönelik açılacak olan davaların, asliye hukuk mahkemelerinde görülmesi gerekmektedir. Buna karşılık federasyonların talimat veya diğer düzenleyici işlemleri 3289 sayılı Kanunun ek 9. maddesi gereği yönetim kurulunca kabul edilerek Spor Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde yayınlanarak yürürlüğe girdiğinden dolayı bu işlemlere karşı ancak Tahkim Kuruluna başvurulabilecektir.

Bağımsız spor federasyonlarının en üst karar organı olan genel kurullarında, yönetim kurulunun faaliyet raporunun okunup görüşülmesi, denetim kurulunun raporunun görüşülmesi, ibra, başkan, yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyelerinin seçimi, ana statünün kabulü ve uluslararası kuruluşlara karşı mali taahhütlerde bulunulması gibi, hususlar görüşülüp karara bağlanmaktadır. Bu görevlerin hepsi Anayasanın 59. maddesinde yer alan spor federasyonlarının spor

14 Ekim 2015 tarihinde katılanların oybirliği ile karar verildi.

(Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun 14/10/2015 tarihli, 2015/176 E. ve 2015/222 K. sayılı kararı)

faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin görevlerdir. Her ne kadar 3289 sayılı Kanunun ek 9. maddesi ve Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre genel kurul başkanlık divanı oluştuktan sonraki işlemlere karşı asliye hukuk mahkemelerinde dava açılması gerekmekte ise de; Anayasa açısından asliye hukuk mahkemelerine başvurulmasına esas itibarıyla gerek bulunmamaktadır.

Kanaatimizce Anayasa ve sportif gereklikler, genel kurul başkanlık divanı oluştuktan sonraki işlemlere karşı da Tahkim Kuruluna başvurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle 3289 sayılı Kanunun ek 9. maddesinde yer alan *"Genel Müdürlük, raporun verildiği, ilgililer ise genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebilir."* hükmünün yasa metinden çıkarılmasında yarar görülmektedir.

G. SGM TAHKİM KURULUNUN ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI

Kurul, Başkanın veya mazereti halinde Başkan Vekilinin çağrısı üzerine en az beş üye ile toplanmaktadır. Başkanın ve Başkan Vekilinin mazereti halinde, Kurula en yaşlı üye başkanlık etmektedir. Özür beyan etmeksizin, aralıksız üç oturuma veya bir yıl içinde toplam beş oturuma katılmayan asıl üyeler çekilmiş sayılmaktadır. Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınmakta ve oyların eşitliği halinde Başkanın kullandığı oyun tarafı çoğunluk sayılmaktadır.

Kurul üyelerine bir ayda dört toplantıyı geçmemek üzere, görev yapılan her gün için uhdesinde kamu görevi bulunanlar bakımından (5000), bulunmayanlar bakımından (6000) gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarı geçmemek üzere huzur ücreti ödenmektedir. Bu gün için ayda yaklaşık olarak en fazla 1.500,00 TL'ye tekabül eden bu ücretin yapılan görevin önemi ile orantılandığında çok düşük olduğu açıktır. Ancak TFF Tahkim Kurulu için öngörülen huzur ücretinin daha gerçekçi olduğu söylenebilir.

Kurul tarafından görevlendirilen bilirkişi ve uzmanlar için tespit edilen ücretler Spor Genel Müdürlüğünce karşılanmaktadır. Kurul çok teknik hususlar hariç, bilirkişi incelemesine çok sık başvuramakta dosyaları esas itibarıyla üyelerine incelettirerek sonuca gitmektedir.

Ğ. SGM TAHKİM KURULUNA BAŞVURU

Başvurular, Tahkim Kurulu Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçe ile yapılmaktadır. Kurula başvuru ilgili kişiler ile kulüp başkanları veya yetkili kılınan idarecileri tarafından yapılmaktadır.

İlgili kişiler ibaresinden anlaşılması gereken, federasyonun yetkili kurulları tarafından yapılan işlem, karar veya eylem sonucu hakkı ihlal olan, yapılan işlemin kendisini ilgilendirdiği kimseler ile bu kimsenin eylemi sonucu mağdur olan kişilerdir. Örneğin bir basketbol maçında bir oyuncu diğerine hakaret etmiş ve hakaret eden oyuncuya ceza verilmiş ise hem ceza verilen kimsenin, hem de kendisine hakaret edilen kimsenin Tahkim Kuruluna başvurma hakkı vardır.²⁰

Federasyon başkanı, yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyeleri hakkında Merkez Ceza Kurulunca verilen kararlara karşı Spor Genel Müdürlüğünün de zaman zaman itiraz hakkını kullandığı görülmektedir. Merkez Ceza Kuruluna sevk işlemi Bakanlık Makamı tarafından yapılmaktadır. Merkez Ceza Kurulunca verilen disiplin cezası, sevk onayında belirlenen disiplin suçu için öngörülen cezanın altında kalması veya ceza tayin edilmemesi durumunda bu kararlara karşı Spor Genel Müdürlüğünün itiraz hakkının olduğunun kabul edilmesi de tabii görülmelidir.

Ayrıca, 3289 sayılı Kanunun ek 9. maddesinde Genel Müdürlüğün, genel kurul toplantılarında gözlemci bulunduracağı, gözlemci, genel kurul çalışmalarının 3289 sayılı Kanun ile ana statüye uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleyerek, raporunu Bakana sunulmak üzere onbeş gün içerisinde Genel Müdürlüğe vereceği, Genel Müdürlük, raporun verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde

asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebileceği hükmü göz önünde bulundurulduğunda, genel kurul öncesinde yapılan işlemlerle ilgili olarak Spor Genel Müdürlüğünün de Tahkim Kuruluna başvurma hakkının bulunduğu kabulü gerekir. Nitekim SGM Tahkim Kurulu doğru bir şekilde istikrar kazanmış kararları ile bu başvuruları inceleyerek sonuçlandırmaktadır.²¹

Dilekçeler, doğrudan Kurula verilebileceği gibi posta ile de iadeli taahhütlü gönderilebilir. Başvuruların Kurula teslimi veya postaya verilmiş tarihi, başvuru tarihi olarak kabul edilmektedir. Burada Kurula başvurmanın kolaylaştırıldığı ve hak kayıplarının önüne geçildiği görülmektedir.

H. BAŞVURU SÜRESİ

SGM Tahkim Kuruluna başvuru süresi, federasyon yönetim kurulu kararı ile disiplin veya ceza kurulu kararının yazılı bildiriminden itibaren on gün olarak belirlenmiştir. Bu on günlük süre federasyon yönetim kurulu kararı ile disiplin kurulu kararlarının yazılı bildirimini takip eden günden itibaren başlamaktadır. Buna göre sözlü bildirim ile süre başlaması söz konusu olmayacaktır.

Kurula başvuru süresinin geçip geçmediğini re'sen incelenmektedir. Süresinde yapılmayan başvurular SGM Tahkim Kurulu tarafından reddedilmektedir.²²

TFF Tahkim Kuruluna başvuru süresi 5894 sayılı Kanunun 6/2 maddesinde "*TFF talimatlarının yayımından veya itiraz edilen kararın*

21 Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulunun 14/10/2015 tarihli, 2015/176 E. ve 2015/222 K. sayılı kararı

22 İtiraza konu Merkez Ceza Kurulunun 29.09.2012 tarih ve 2011/010-010 sayılı kararının PTT Genel Müdürlüğü, Manisa PTT Merkez Müdürlüğünün 15.02.2012 tarihli yazısı ile 03.10.2011 tarihinde itiraz edenin çalışanı **Kerem imzasına teslim edilerek tebliğ işleminin yerine getirildiği bu tarih itibarı ile de karara itiraz** tarihi olan 04.02.2012 tarihinde Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 8/4. Maddesinde öngörülen 10 günlük başvuru süresinin geçmiş bulunduğu anlaşıldığından, süresinden sonra yapılan itirazın REDDİ ile, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 14. maddesi uyarınca başvuru ücretinin Genel Müdürlük bütçesine irat kaydına, Kararın ilgililere tebliği ile Türkiye Sutopu Federasyonu Başkanlığına gönderilmesine 22 Şubat 2012 tarihinde oybirliği ile karar verildi. (**Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'nun 2012/027-2012/045 sayılı kararı**)

tebliğinden itibaren yedi gündür". Bu hükme göre TFF tarafından yayımlanan bir talimata karşı itiraz yapılmak isteniyorsa ilgili talimatın yayım tarihinden itibaren, şayet yönetim kurulu ya da disiplin kurulu kararına itiraz edilmek isteniyor ise söz konusu kararın tebliğini takip eden günden itibaren yedi günlük süresi içerisinde TFF Tahkim Kuruluna yapılması gerekmektedir.

Kanaatimizce SGM Tahkim Kurulu ile TFF Tahkim Kuruluna yapılan başvuru süresinin her ikisi için de 10 gün olacak şekilde düzenlenmesinde yarar bulunmaktadır.

I. DİLEKÇENİN ŞEKLİ

Tahkim Kuruluna yapılacak başvuru dilekçesinde; tarafların ve varsa vekillerinin T.C. kimlik numarası, adı, soyadı, unvanları, adresleri, başvurunun konusu, maddi ve hukuki sebepleri ile dayanan deliller ve taleplerin yer alması gerekmektedir.

İlgili kararların ve belgelerin asılları veya örnekleri dilekçeye eklenmeli, dilekçe ve ekleri karşı taraf sayısından bir fazla olarak düzenlenmelidir. Başvuruların dava dilekçesi formatında yapılması uygulamada faydalı görülmektedir.

İ. BAŞVURU ÜCRETİ

Başvuru sahibi, başvuru ücretini yatırmak ve makbuzunu dilekçesine eklemek zorundadır. Aksi halde bu makbuz ibraz edilinceye kadar dilekçesi işleme konulmaz. Beş gün içerisinde başvuru ücreti ile diğer giderlerin yatırıldığına ilişkin makbuzun ibraz edilmemesi halinde itiraz yapılmamış sayılmaktadır. Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde, başvuru ücretinin başvuru ile eş zamanlı yapılması şart koşulmamıştır. Başvuru sahiplerine başvuru ücretini yatırmak için azami beş günlük bir süre tanınmaktadır. Başvurucu kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren 2. günü başvuruyu yapmış, ancak ücreti yatırmamış ise, bu durumda başvuru süresinin sonuna kadar ücreti yatırıp makbuzu

ibraz etmesi beklenmelidir. Çünkü bu durumda başvuru süresi henüz bitmeden makbuzu ibraz eder ise, başvurusu işleme konulacaktır.²³

Kurula başvuru ücreti; sporcular için 2000 gösterge, diğer başvurularda ise 4000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunan tutardır. Bu gün için başvuru ücreti sporcular için $(2000 \times 0,088817)$ **177.63 TL**, diğer başvurular için ise $(4000 \times 0,088817)$ **355.26 TL** olduğu görülmektedir.

Başvuru ücreti, Spor Genel Müdürlüğünün banka hesabına yatırılması gerekmektedir. Emanet hesabına alınan itiraz ücretleri, itirazın kabulü halinde ilgili kişiye iade edilmektedir.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kuruluna başvuru ücreti, uyuşmazlığın parasal değeri olup olmamasına göre değişmektedir. TFF Tahkim Kurulu Talimatının 21 inci maddesinde parasal uyuşmazlıklarda dava konusunun değerinin %2'si oranında nispi başvuru ücretinin yanı sıra maktu başvuru ücreti, uyuşmazlığın parasal değerinin bulunmaması durumunda ise sadece maktu başvuru ücreti ödenmektedir. Maktu başvuru ücretleri her sezon başında TFF Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir.

J. GÖRÜŞME

SGM Tahkim Kurulunda Başkanın uygun görmesi halinde bir üye dosyayı, görev, mercii atlaması, ehliyet, menfaat süre aşımı ve esastan inceleyerek görüşünü en geç beş gün içerisinde bildirmektedir. Tamamlanan dosya, varsa üyenin düşüncesi veya bilirkişi raporu ile birlikte Kurula sevk edilmektedir.

İlk incelemede mercii atlandığının tespiti halinde dilekçe gerekli işlem için ilgili mercie gönderilmektedir. Örneğin genel kurul delege listesine karşı Yönetim Kuruluna yapılması gereken bir itirazın doğrudan SGM Tahkim Kuruluna yapılması halinde, Kurul bu başvuruları reddetmemekte karar vermesi için ilgili mercie yani ilgili federasyonun yönetim kuruluna göndermektedir. Bu açıdan bakıldığında SGM

Tahkim Kurulu şekli eksiklikleri olabildiğince tolere etmektedir. SGM Tahkim Kurulunun bu uygulamaları yanlış merci nedeniyle hak kayıplarını önlemede çok yararlı olmuştur.

Kurul, incelemesini evrak üzerinde yapmaktadır. Kurul gerek görürse, bilgi ve belge istenmesine, başkaca inceleme işlemlerinin yapılmasına karar verebilir. Dosya kapsamı ile sınırlı kalmak koşuluyla, sözlü açıklamaların dinlenmesine de karar verebilir. SGM Tahkim Kurulu sözlü açıklama taleplerini geri çevirmemekte ve zaman elverdiği müddetçe tarafları dinlemeye çalışmaktadır. Kanaatimizce Tahkim Kurulunun bu uygulaması ülkemizde spor hukukunun gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Federasyon disiplin veya ceza kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazlarda taraf teşekkül ettirilmeyebilir. Yönetim kurulu kararlarına karşı ise taraf teşekkül ettirilmesi gerekmektedir.

Görüşmeleri Başkan yönetmektedir. Tartışmaların sonuçlanmasından sonra, soyadı sırasına göre oylamaya geçilmekte ve Başkan, oyunu en son vermektedir. Oy kullanmak zorunlu olup, çekimser kalınamaz. Oy kullanmayan üye toplantıya mazeretsiz olarak katılmamış sayılmaktadır.

K. UYGULAMANIN DURDURULMASI

Tahkim Kuruluna başvuru icra ve infazı durdurmamaktadır. Ancak; Kurul ivedi durumlarda ilgilinin talepte bulunması koşuluyla, başvuru veya itiraz konusu kararda hukuka açıkça aykırılık bulunması halinde ve yargılamanın seyrini dikkate alarak, icra veya infazın durdurulmasına karar verebilmektedir.

Kurul, haklı ve zorunlu nedenlerin bulunması halinde ihtilafla doğrudan ilgili konularda ihtiyati tedbir kararı verebilir.

Tahkim Kurulunun müstakar içtihat kararlarına göre; federasyon başkanı, yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyeleri hakkında Merkez Ceza Kurulu tarafından verilen ceza kararlarına karşı Tahkim Kuruluna itirazen başvuru, özellikle federasyon başkanları hakkında verilen

ceza kararlarına karşı yapılan itiraz, genel kurul sürecini başlatma yönünden infazı durdurmaktadır. Aksi takdirde başkan hakkında Merkez Ceza Kurulu kararında başkalıktan düşmesini gerektiren bir ceza verilmesi halinde, Kanunda öngörüldüğü şekilde 60 gün içerisinde genel kurul yapıldıktan sonra Tahkim Kurulunca verilebilecek olan itirazın kabulü yönündeki kararını uygulamak imkanı ortadan kalkacaktır. Bu nedenle Tahkim Kurulunun federasyon başkanlarının başkanlık görevinin düşmesine yol açan bir ceza alması halinde 3289 sayılı Kanunda öngörülen 60 gün içerisinde genel kurul yapılması yükümlülüğündeki süreyi Tahkim Kurulu kararının tebliği tarihinden başlatmasına ilişkin yorumu çok isabetli karşılanmaktadır.

L. KARARLARIN HUKUKSAL DAYANAĞI

584

SGM Tahkim Kurulu kararlarını; 3289 sayılı Kanun, ilgili diğer mevzuat, ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları, kanunların usule ilişkin hükümleri, dosya münderecatı, tanık beyanları, bilirkişi incelemesi ve her türlü delile göre, Adalet ve nasafet esasları dairesinde tesis eder.

Tahkim Kurulu doping vakalarında kararlarını WADA'nın mevzuatına göre Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Doping Mücadele Komisyonu tarafından çıkartılan Doping Mücadele Talimatına göre tesis etmektedir.

M. KARAR VERİLME SÜRESİ

SGM Tahkim Kurulu; zorunlu haller dışında, sportif faaliyetlere ilişkin iş ve işlemlerde en geç **on iş günü**, diğer hususlarda ise en geç **üç ay** içerisinde kararını vermesi gerekmektedir.

Bu sürele uyulmaması halinde ne gibi bir işlem yapılacağı mevzuatta öngörülmemiştir. Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde yer alan bu süreler düzenleyici olup, yaptırımı yoktur. Ancak SGM Tahkim Kurulu her olayın özelliğine göre ve herhangi bir hak kaybına yol açmayacak bir sürede kararını vermektedir.

N. KARARLARIN İÇERİĞİ

SGM Tahkim Kurulu kararları gerekçeli olmakta ve varsa muhalefet şerhleri eklenmektedir. Tahkim Kurulu genellikle oybirliği ile karar vermekte, çok az da olsa çoğunlukla da karar verebilmektedir.

Tahkim Kurulu kararında, başvuru ücreti ile yargılama giderleri ve vekâlet ücretinin kimin üzerinde ve ne miktarda kalacağına hükmetmektedir. Tahkim Kurulu vekâlet ücretlerini Avukatlık Asgari Ücret Tarifesini esas alarak yapmaktadır.

O. TAHKİM KURULU KARARLARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI:

Anayasanın 59 uncu maddesi hükmüne göre Tahkim Kurulu kararları kesin olup, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulamamaktadır.

Bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılması da hukuken mümkün görülmemektedir. Çünkü tazminata hükmedilebilmesi için haksız fiilin varlığı gereklidir. Tahkim Kurulu kararıyla hukuka uygun olduğu belirlenen bir işlemin hukuka aykırı olduğu gerekçesi ile tazminata konu edilmesi düşünülemez. Nitekim Anayasanın 59. maddesinin ikinci fıkrasının TBMM Anayasa Komisyonunda ilave edilen gerekçesinde *"bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılması mümkün olmadığı vurgulanarak yeniden yazılmıştır"* ibarelerine yer verilmek suretiyle Tahkim Kurulu kararlarına ya da tahkim kuruluna başvurulmadan kesinleşen federasyon yönetim kurulu kararlarına karşı *"tespit, iptal ve tazminat davası"* açılmasının önüne geçilmiştir. Anayasanın gerekçesinde bu konuya açıklık getirilmesi uygulamada tereddütleri gidermede yararlı olmuştur.

Ö. KARARLARIN HUKUKİ MAHİYETİ

Tahkim Kurulu kararları, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesi hükmü uyarınca ilam mahiyetinde sayılmaktadır.

Kararlar uygulanmadığı takdirde ilamlı icraya konulması hukuken mümkündür. Ancak bu güne kadar Tahkim Kurulu kararlarının icraya konulmasına tanık olmadık. Bu yola başvurulmamasında en büyük etkenin federasyonların Tahkim Kurulu kararlarını derhal uygulamaları olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

P. KARARLARIN SONUCU

Taraflar, kararın tebliğ tarihinden itibaren **on gün** içinde verilen karara karşı Kurula **karar düzeltme** yoluna gidebilirler.

Kurul, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi veya yargılamanın yenilenmesi halleri dışında aynı konuda tekrar karar veremez.

Kurul tarafından spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin olarak verilen kararlar kesin olup, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

Anayasa Mahkemesinin 12/02/2013 tarihli ve 2012/620 Başvuru Sayılı kararı uyarınca Anayasa ile yargı yolu kapatılan Tahkim Kurulunun verdiği disiplin cezalarına karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde **bireysel başvuru** yoluna da gidilememektedir.

R. TEBLİGAT

3289 sayılı Kanunun ek 9/A maddesine göre kısa karar, ilgiliye ve federasyon başkanlığına faks ve internet üzerinden derhal bildirilmekte ve federasyon ile ilgililer tarafından uygulanmaya başlanmaktadır. Gerekçeli karar daha sonra tebliğ olunmaktadır. Kurul tarafından yapılacak tüm tebligatlar tarafların başvuru dilekçelerinde belirttikleri adreslere yapılmaktadır. Kurul gerekli gördüğü takdirde tebligatları tarafların bildirdikleri faks numarasına ya da e-posta adresine de yapabilmektedir.

Görüldüğü üzere Kanun koyucu, tebligatı katı şekil şartına bağlamak yerine, neredeyse her türlü yolla federasyona ulaştırmak suretiyle

bir an önce uygulanmasını sağlama yoluna gitmiştir. Böyle bir düzenlemeye gidilmesinde en önemli etkenin spor faaliyetlerindeki hız ve buna bağlı olarak kararların belirli bir aşamadan sonra artık uygulanamaz olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Türkiye Geleneksel Spor Branşları Federasyonunun bir sporcu hakkında verdiği atlı cirit müsabakasına katılmamasına ilişkin kararına karşı yapılan itiraz üzerine, Tahkim Kurulunca itirazın kabulü yönünde verilen kararı, yarışmalar tamamlandıktan sonra ilgili federasyona ulaştığı için uygulanma imkânı olmamıştır. Kanaatimizce çok sık rastlanmasa da bu gibi durumlarda Federasyonun ilgiliyi başka bir yarışmaya katılmasını sağlaması veya katılmadığı yarışmaya katılmış ve derece elde etmiş varsayması ya da maddi olarak tazmin yoluna gitmesi en uygun çözüm yolu olacaktır.

S. CEZA KÜTÜĞÜ

Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin "Disiplin İşlemleri" başlıklı 18. Maddesinin üçüncü fıkrasında; Tahkim Kurulu, Genel Müdürlük ceza kurulları, federasyon disiplin/ceza kurulları ile il veya ilçe ceza kurullarınca verilecek cezaların, Genel Müdürlük Merkez Ceza Kurulunda oluşturulacak sportif ceza kütüğüne kaydedileceği öngörülmüştür.

Buna göre, Tahkim Kurulu, Merkez Ceza Kurulu, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, İl veya ilçe ceza kurulları, Federasyon disiplin /ceza kurullarınca verilecek cezalar, **Merkez Ceza Kurulunda** oluşturulacak sportif ceza kütüğüne kaydedilmesi gerekmektedir.

Bu düzenleme ile spor müsabakalarından men veya hak mahrumiyeti cezası alan sporcu, antrenör, hakem, idareci vs. hakkında verilen disiplin cezalarının takibi yapılarak bu kişilerin sportif faaliyetlerde yer almasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Kanaatimizce bir federasyondan alınan disiplin cezası diğer federasyonlar bakımından da bağlayıcı olacaktır. Örnek verecek olursak bir sporcu hem yüzme, hem de bisiklet spor dalında lisanslı sporcu ise Yüzme Federasyonu Disiplin Kurulunca verilecek disiplin cezası,

ilgili sporcunun bisiklet spor dalındaki yarışmalara katılmasına da engel olacaktır.

Bu gün için Spor Genel Müdürlüğü ceza kurulları, bağımsız spor federasyonları disiplin kurulları ile Tahkim Kurulunca verilen sportif disiplin cezaları, Merkez Ceza Kurulunda elektronik ortamda oluşturulan kütüğe kaydedilmekte, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlükleri ile tüm federasyonlar tarafından internet ortamında sportif disiplin cezası sorgulaması yapılabilmektedir.

Kanaatimizce bunun yeterli olmadığı ayrıca ülke genelindeki tüm yarışmaların ulusal ya da uluslararası bir bilgisayar yazılım programına yüklenerek, tüm sportif aktivitelerin istatistiki olarak takip edilmesi, periyodik olarak değerlendirmesi ve bu arada cezalı sporcu ve diğer teknik elemanların bu şekilde daha etkin olarak takibinin sağlanmasında büyük yarar görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1. Tahkim Kurulları Anayasanın 59. maddesi gereği spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı zorunlu başvuru yerleri olarak kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulmadığından, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarının aynı kanunda daha ayrıntılı olarak düzenlenmesi,
2. SGM Tahkim Kurulu ile TFF Tahkim Kurulu arasındaki çalışma usul ve esasları yönünden farklılıkların giderilmesi,
3. Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğindeki sportif suç ve cezaların günün koşullarına uygun olarak gözden geçirilmesi,
4. Spor federasyonu başkanı, yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyelerine yönelik disiplin suç ve cezalarının kanunla düzenlenmesi,

5. Sporcu, teknik adam ve idareciler için disiplin suç ve cezalarının, uluslararası spor federasyonlarının kurallarının elverdiği ölçüde ilgili federasyonların disiplin talimatlarında aynı fiil için aynı disiplin cezası verilecek şekilde düzenlenmesi,
6. Tahkim Kurullarının gelirlerinin kanunla düzenlenmesi ve mali bağımsızlıklarının sağlanması,
7. Bağımsız spor federasyonlarının genel kurul başkanlık divanı oluştuktan sonraki işlemleri için (Anayasanın 59. maddesi gereği zorunluluk arz etmemesi nedeniyle) asliye hukuk mahkemeleri yerine Tahkim Kuruluna başvurulması ve böylece sporun yönetimine ilişkin bütün uyuşmazlıkların Tahkim Kurulu marifetiyle çözümlenmesi,
8. Tahkim kurulları ile genel mahkemeler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını ortadan kaldırmak için Türkiye Adalet Akademisi tarafından hakimlere yönelik spor hukuku eğitim çalışmaları yapılması ve spor hukuku eğitim modülü oluşturulması,
9. Bağımsız spor federasyonları disiplin kurulu başkan ve üyelerine ceza adaletini sağlamaya yönelik zaman zaman ortak seminerler verilmesi,
10. Tahkim Kurulu kararlarının kendi internet sayfasından ve ayrıca; kararına konu olan bağımsız spor federasyonunun internet sayfasından yayınlanması,
11. Sportif disiplin işlemleri uzmanlaşmayı gerektirdiğinden dolayı, disiplin kurulu başkan ve üyelerine huzur hakkı ödenbilmesi için gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması,

Sportif disiplin hukukunun gelişimi ve kararların yeknesaklığı açısından yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Zübeyt AYDIN, Spor Genel Müdürlüğünün Kuruluşu ve Spor Örgütlenmesi, Ankara Barosu, Spor Hukuku Kurultayı, İsmail İnönü Armağanı, Editör Tacar Çağlar, Ankara 2013.
2. Mustafa ARTUÇ, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ankara Ekim 2014, sayı 19.
3. Levent BİÇAKÇI, Sporda Disiplin ve Siyaseti, Spor Hukuku, İstanbul Barosu Dergisi, Spor Hukuku Özel Sayısı, İstanbul 1996.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK EĞİLİMLERİ VE AHLAKÎ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Özbay GÜVEN*
Aynur YILMAZ**

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Bilim Dalı Başkanı.

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Araştırma Görevlisi.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK EĞİLİMLERİ VE AHLAKÎ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin sahip oldukları ahlaki olgunluk seviyeleri ile beden eğitimi dersinde göstermiş oldukları sportmenlik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma survey (tarama) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, Trabzon il merkezinde bulunan 2 farklı lisede öğrenim gören 140 (84 kız, 56 erkek) öğrenci katılmıştır. Çalışma grubunun % 60'ı kız, % 40'ı ise erkek öğrencidir. Verilerin toplanması amacıyla Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen ve 66 maddeden oluşan "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" ve Koç (2014) tarafından geliştirilen iki alt boyut ve 22 maddeden oluşan "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Ahlakî olgunluk ölçeğinin güvenirlik katsayısı 0.93 iken, Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranış Ölçeğinin güvenirlik katsayısı 0.85 dir. Mevcut çalışmada, "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" iç tutarlık güvenirliği 0.95 olarak hesaplanırken, "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" iç tutarlık güvenirliği için Cronbach Alpha katsayısı 0.92 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18.0 paket programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, frekans, yüzde analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız t-testi, tek yönlü varyans analizi ve bağımlı iki değişken arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı hesaplanmıştır; değişkenler arasındaki farkın anlamlılık düzeyi 0.05 ve 0.01 düzeyinde test edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin, ahlakî olgunluk seviyeleri ve beden eğitimi dersi sportmenlik eğilimleri cinsiyet, lisanslı sporcu

* Bu araştırma, 05-07 Kasım 2015 tarihleri arasında Kırıkkale'de düzenlenen "2. Uluslararası Katılımlı Değerler Eğitimi Kongresi"nde sözel bildirisi olarak sunulmuştur.

olma durumu ve spor branşına göre anlamlı farklılık tespit edilmişken ($p < 0.05$), sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir ($p > 0.05$). Araştırma sonucunda, genel olarak sınıf seviyesinin, öğrencilerin değer algılarını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu görülmüş, sınıf seviyesi arttıkça değer algısı düzeyinde azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lise öğrencilerinin spor yapma durumuna göre değer algılarının spor yapanlar lehine yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada beden eğitimi dersinde sportmenlik eğilimleri yüksek olan öğrencilerin, ahlakî olgunluk düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Giriş

594

Toplumsal bir varlık olan insanoğlu, hayatını sürdürebilmek için bir takım değerleri benimsemesi ve içselleştirmesi gerekmektedir. Bu değerler içinde bulunduğu toplumun bakış açısına göre şekillenen kişiye ya da gruba yararlı olan ve onlar tarafından beğenilen her şey olabilir. Bu değerlerin şekillenmesinde bireyin içerisinde yaşadığı toplumun kültürü ve gelenek-görenekleri etkilidir. Bu değerler insanların davranışlarıyla dışa yansıyabilir; eğitim yoluyla insanlara aktarılabilir ve kalıcılığı sağlanabilir. Çünkü eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istendik yönde davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir. Bu süreç içerisinde ahlakî duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranış bakımından yetkin ve zirvede olma durumu ve bu duruma en zengin, gerekli ve dolgun anlamına gelen ahlakî niteliklerin toplamı olarak ifade edilen ahlakî olgunluk, bireylerin güvenilir, sorumlu, saygılı, adil, kendini kontrol edebilen, empati yeteneği gelişmiş iyi bir insan, kanunlara ve kurallara uyan iyi bir vatandaş olmasına katkı sağlar (Lickona, 1991). Bir ahlak kavramı olan hoşgörü, centilmenlik, iyiyi ve güzeli takdir etme, dürüstlük ve eşitlik gibi insani değerleri içeren ve sporun özünü oluşturan (Pehlivan, 2004) sportmenlik kavramı; eğitimin ayrılmaz parçası olarak

nitelendirilen beden eğitimi aracılığıyla ortaya konulmaktadır. Ahlakî olgunluk ve sportmenlik kavramları ortak değer olarak içerisinde; adil olma, dürüst davranış sergileme, kurallara uyma ve saygılı olma gibi nitelikleri barındırmaktadır. İnsanın ahlakî gelişimi ve bunun beden eğitimi dersindeki yansıması olan sportmenlik eğilimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi beden eğitimi dersinin sportmenlik davranışı kazandırma seviyesi incelenmesi gereken konular arasındadır.

Birey ve toplumların ahlakî gelişimlerinin sağlanmasında en önemli faktör hiç şüphesiz eğitimidir (Çekin, 2013). Sınırlı bir alanı olmayan ve dinamik bir yapıya sahip olan eğitim; bireylerin tek yönlü eğitimden çok yönlü eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Bu noktada çok yönlü eğitimin gelişimini destekleyen beden eğitimine olan ilgiyi arttırmıştır. Bu ders bireylerin sadece fiziksel ve fizyolojik gelişimine katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda temeli ailede filizlenen ahlakî eğitimin benimsetilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Beden eğitimi dersindeki ahlakî gelişim, kendini sportmenlik veya fair play gibi kavramlarla göstermektedir. Sportmenlik sportif mücadelelerde erdemli davranışlar sergilemek değil, toplumun her kesimine kazılmış davranışları genelleştirebilmeyi hedeflemelidir.

Hakça, dürüstçe, kurallara bağlılık, rakibe saygı, haksız avantajdan kaçınma ve rakibin haksız dezavantajından yararlanmama; rakibi yenmekten değil, rakiple beraber olmaktan zevk alma, takımınızın attığı gol kadar, takımınıza atılan golün de güzelliğini takdir etmeyi ilke olarak benimseme anlamına gelen (Tel, 2014) sportmenlik; beden eğitimi derslerinin kazanımları arasında yer almaktadır. 19. yüzyıl İngiltere'si örneğinde olduğu gibi, beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuk ve gençlerin karakter eğitimleri için bir araç konumuna getirilmeli, öğrencilerin günlük hayata transfer edebilecekleri uygun davranış biçimleri olarak öğretmenler tarafından kasıtlı olarak uygulatılmalı ve pekiştirilmelidir (Yıldıran, 2004).

Beden eğitimi dersinde edinilen sportmenlik davranışlarının ve kişilerin ahlakî olgunluk seviyeleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, bu dersin öğrencinin ahlakî gelişimi üzerindeki yansımalarını

tespit etmek açısından fayda sağlayacaktır. Bu nedenle literatürdeki çalışmaları dikkate alarak mevcut araştırma problemi doğrultusunda ahlakî olgunluk (Çekin, 2013; Kabaday ve Aladağ, 2010; Şengün ve Kaya, 2007) ve beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ve sportmenlik eğilimleri (Esentürk, İlhan ve Çelik, 2015; Gürpınar ve Güven, 2012; Gürpınar, 2014; Koç, 2014; Sezen-Balçıklan ve Yıldırım, 2011) incelenmiş, her iki özelliğin ayrı ayrı ele alındığı tespit edilmiştir. Bu iki özelliğin birlikte ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen sonuçların alana önemli katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin ahlakî olgunluk seviyesi ve beden eğitimi dersi sportmenlik eğilimlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Lise öğrencilerinin “Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ölçeği” ve “Ahlakî olgunluk ölçeği”ne ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Lise öğrencilerinin “Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ölçeği” ve “Ahlakî olgunluk ölçeği”ne ilişkin puanları sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Lise öğrencilerinin “Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ölçeği” ve “Ahlakî olgunluk ölçeği”ne ilişkin puanları, lisanslı sporcu olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Lise öğrencilerinin “Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ölçeği” ve “Ahlakî olgunluk ölçeği”ne ilişkin puanları yaptıkları spor branşına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. Lise öğrencilerinin Ahlakî olgunluk seviyesi ve beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeği arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Lise öğrencilerinin sportmenlik eğilimleri ve ahlakî olgunluk seviyelerini tespit etme amacı taşıyan bu araştırmada, nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel (tarama) yöntem kullanılmıştır. Bu yöntem, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaç edinen bir araştırma yaklaşımıdır (Ekiz, 2009; Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı 2. döneminde yapılan bu araştırma; Trabzon il merkezinde farklı lise türlerinde (Spor Lisesi, Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi) öğrenim gören 9., 10. ve 12. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Trabzon il merkezindeki öğrencilerin tümüne ulaşılması mümkün olmadığından evreni temsil edecek örneklem yansız olarak seçilmiştir. Çalışma grubu seçiminde evrendeki her birimin örnekleme seçiminde eşit ve bağımsız olma olasılığı göz önüne alınarak yansız olarak seçimin yapıldığı (Balcı, 2007) basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin farklılıkları temsil edebilmesi amacıyla farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrenciler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmaya 84 (%60)'ü kız ve 56 (40)'sı erkek olmak üzere toplam 140 lise öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin katılımında gönüllük ilkesine dikkat edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama işlemi, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı 2. döneminde yapılmıştır. Araştırmada, farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin almış oldukları beden eğitimi dersinin öğrencilerin sportmenlik eğilimi ve ahlakî olgunluk seviyesine katkısını tespit etmek amacıyla Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen ve 66 maddeden oluşan "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" ve Koç (2014) tarafından geliştirilen, iki alt boyut ve 22 maddeden oluşan "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Aşağıda ölçme araçlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Lise öğrencilerinin ahlakî olgunluk seviyeleri ve beden eğitimi dersi sportmenlik eğilimlerine yönelik kişisel bilgi elde etmek amacıyla öğrencilerin cinsiyeti, sınıf düzeyi, lisanslı sporcu olma durumu, spor branşı, aile gelir durumunu içeren değişkenlere bilgi formunda yer almıştır.

Ahlakî Olgunluk Ölçeği: Tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçme aracı, 5'li Likert tipinde düzenlenmiş toplam 66 madde yer almaktadır. Bu maddeler ahlakî olgunluğun davranış boyutunu açıklamaktadır. Ölçekte maddeler "Evet, her zaman", "Çoğu zaman", "Ara sıra", "Çok nadir" ve "Hayır, hiçbir zaman" şeklinde derecelendirilmiştir. Olumlu maddelerde "Evet, her zaman" seçeneği 5 puan, "Çoğu zaman" seçeneği 4 puan, "Ara sıra" seçeneği 3 puan, "Çok nadir" seçeneği 2 puan ve "Hayır, hiçbir zaman seçeneği" 1 puan şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz maddeler ise ters yönde puanlanmıştır. Ölçekte 52'si olumlu, 14'ü olumsuz olmak üzere toplam 66 madde yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 330 iken, en düşük puan ise 66'dır. Ölçeğin geçerliğine yönelik olarak uzman görüşleri alınmış, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği sağlanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak ise Test-tekrar test, Test-yarılama ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı sırasıyla 0,88; 0,89 ve 0,93 olarak hesaplanmıştır.

Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ):
Ölçek, uygun davranışlar sergileme (11 madde) ve uygunsuz davranışlardan kaçınma (11 madde) olmak üzere iki faktör ve 22 maddeden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan olumlu maddeler “Her zaman” 5 puan, “Çok sık” 4 puan, “Ara sıra” 3 puan, “Nadiren” 2 puan ve “Hiçbir zaman” 1 puan şeklinde değerlendirilmiştir. Olumsuz maddeler ise ters puanlanmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin 11’i olumlu, 11’i ise olumsuzdur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 110 iken, en düşük puan ise 22’dir. Ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı 0,88’dir. Ölçeğin birinci alt boyutu (Uygun davranışlar sergileme) için bu değer 0,86 iken, ikinci alt boyutu (Uygunsuz davranışlardan kaçınma) için 0,84’tür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler bağımsız değişkenler olan cinsiyet, sınıf seviyesi, lisanslı sporcu olma durumu ve spor branşı gibi değişkenler ile “Beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeği” ve “Ahlakî olgunluk” ölçeğinden ayrı elde edilen ortalama puan arasında ilişki olup olmadığı Parametrik testlerden Bağımsız T-Testi, One-way Anova ve bağımlı iki değişken arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı hesaplanmıştır. Farkın anlamlı olduğu durumlarda Tukey çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) testinden faydalanılmıştır. Bu iki ölçek ile öğrencilerin cinsiyet, sınıf seviyesi, lisanslı sporcu olma durumu ve yapılan spor branşı ile aralarındaki farka bakılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma problemi ile ilgili alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında 5 alt problem ele alınmıştır. Bu alt problemlere ilişkin istatistiki veriler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kız	84	60
	Erkek	56	40
Sınıf seviyesi	9	104	74,5
	10	16	11,4
	12	20	14,3
Lisanslı sporcu olma durumu	Evet	100	71,4
	Hayır	40	28,6
Spor branşı	Atletizm	29	20,7
	Voleybol	39	27,9
	Futbol	37	26,4
	Savunma sporları	35	25,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan lise öğrencilerinin kişisel bilgilerine yer verilmiştir. Araştırmaya 84’ü (% 60) kız ve 56’sı (% 40) erkek olmak üzere toplamda 140 öğrenci katılmıştır. Bunların 104’ü (% 74,5) 9. sınıf, 16’sı (% 11,4) 10. sınıf ve 20’si (% 14,3) 12. sınıftır. Lisanslı sporcu olma durumlarına göre öğrencilerin 100’ü (% 71,4) lisanslı spor yaparken, 40’ı (% 28,6) lisanslı olarak spor yapmamaktadır. Lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin 29’u (% 20,7) atletizm, 39’u (% 27,9) voleybol, 37’si (% 26,4) futbol ve 35’i (% 25) ise savunma sporları ile ilgilenmektedir. Araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

1. Lise öğrencilerinin “Ahlakî Olgunluk Ölçeği” ve “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Ölçeği” ne ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 2. Ahlakî Olgunluk ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Art.		sd	t	p
			Ort.	Ss			
Ahlakî Olgunluk Ölçeği	Kız	84	272,04	42,71	138	3,76	,000**
	Erkek	56	246,32	34,31			
Beden Eğitimi Dersi sportmenlik Ölçeği	Kız	84	88,64	18,44	138	3,70	,000**
	Erkek	56	77,82	14,28			

**P<0.001

Tablo 2 incelendiğinde, lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeğinden aldıkları toplam puan cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($t_{(138)}=3,70$; $p=0,000 < 0,05$). Beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeğinden elde edilen puan kızların lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Kızların ortalaması ($88,64 \pm 18,44$) iken erkeklerin ortalaması ($77,82 \pm 14,28$) dır. Öğrencilerin Ahlakî olgunluk ölçeğinden aldıkları puan da kızların lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(138)}=3,76$; $p=0,000 < 0,05$). Kızların Ahlakî olgunluk düzeyleri erkeklerinkinden yüksek olduğu görülmektedir. Kızların ortalaması ($272,04 \pm 42,71$) iken, erkeklerin ortalama puanı ($246,32 \pm 34,31$) dır. İçerisinde ahlakî olgunluk ve sportmenlik davranışlarını ölçen maddeleri barındıran iki ayrı ölçme aracından kızların aldıkları puan anlamlı olarak erkeklerden farklılık göstermektedir. Kızlar erkeklere nispeten daha yüksek ahlakî olgunluk ve sportmenlik içeren değerlere sahip olduğu söylenebilir.

2. Lise öğrencilerinin “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Ölçeği” ne ilişkin toplam puanları sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 3. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği Puanlarının Sınıf Seviyesine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1550,487	2	775,243		
Gruplar içi	41867,685	137	305,604	2,537	,083
Toplam	43418,171	139			

Tablo 3'deki bilgiler doğrultusunda, öğrencilerin beden eğitimi dersinde gösterdikleri sportmenlik eğiliminin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F(2,137)=2,537$; $p=0,083>0,05$]. Öğrencilerin beden eğitimi dersinde gösterdikleri sportmenlik davranışında sınıf seviyesi değişkeninin etkili olmadığı söylenebilir.

3. Lise öğrencilerinin "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" ne ilişkin toplam puanları sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 4. Ahlakî Olgunluk Ölçeği Puanlarının Sınıf Seviyesine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	4642,427	2	2321,214		
Gruplar içi	233831,315	137	1706,798	1,360	,260
Toplam	238473,743	139	2321,214		

Tablo 4 öğrencilerin sahip oldukları ahlakî olgunluk seviyesi sınıf seviyesine göre farklılık oluşturmadığını ortaya koymaktadır [$F(2,137)=1,360$; $p=0,260>0,05$]. Mevcut bulgular araştırmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları ahlakî olgunluk seviyeleri sınıf seviyeleri arasında ilişki olmadığını göstermektedir.

4. Lise öğrencilerinin "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları ölçeği" ve "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" ne ilişkin puanları, lisanslı sporcu olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 5. Ahlakî Olgunluk ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği Puanlarının Lisanslı Sporcu Olma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

	Lisanslı Sporcu Olma	N	Art. Ort.	Ss	Sd	t	p
Ahlakî Olgunluk Ölçeği	Evet	100	267,68	43,40	138	2,73	,007**
	Hayır	40	246,95	31,89			
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği	Evet	100	87,06	18,18	138	2,98	,003**
	Hayır	40	77,45	14,37			

**P<0.001

Tablo 5 incelendiğinde, lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeğinden aldıkları toplam puan lisanslı sporcu olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($t_{(138)}=2,98$; $p=0,003 < 0,05$). Lisanslı spor yapanların ortalaması ($87,06 \pm 18,18$) iken erkeklerin ortalaması ($77,45 \pm 14,37$) dir. Öğrencilerin ahlakî olgunluklarına ilişkin ölçekten aldıkları puan lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(138)}=2,73$; $p=0,007 < 0,05$). Lisanslı spor yapan öğrencilerin ahlakî olgunluk düzeyleri lisanlı spor yapmayan öğrencilerinkinden yüksek olduğu görülmektedir. Lisanslı sporcuların ortalaması ($267,68 \pm 43,40$) iken, erkeklerin ortalama puanı ($246,32 \pm 34,89$) dir. İçerisinde ahlakî olgunluk ve sportmenlik davranışlarını ölçen maddeleri barındıran iki ayrı ölçme aracından lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin aldıkları puan anlamlı olarak lisanslı olarak spor yapmayan öğrencilerden farklılık göstermektedir. Buradan hareketle, lisanslı olarak yapılan sporun öğrencileri ahlakî olarak geliştirdiği ve sportmenlik değerini benimsemelerine katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

5. Lise öğrencilerinin “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Ölçeği” ne ilişkin puanları yaptıkları spor branşına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 6. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	3219,945	3	1073,315	3,631	,015*	*Savunma
Gruplar içi	40198,226	136	295,575			Sporları– Futbol
Toplam	43418,171	139				

*P<0,05

Tablo 6'daki bulgular, lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin yaptıkları spor branşına göre beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanın farklılık göstermediğini ifade etmektedir [F(3,136)=3,631; p=0,015<0,05]. Bu farklılık anlamlı olarak savunma sporları yapanların lehinedir. Bu çözümleme sonucunda gruplar arasında beliren anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla, post-hoc test istatistiği uygulanmıştır (Tukey HSD). Post-hoc istatistik sonuçlarına göre; savunma sporları ortalaması futbol ortalamasından daha yüksektir.

6. Lise öğrencilerinin "Ahlakî Olgunluk Ölçeği" ne ilişkin puanları yaptıkları spor branşına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 7. Ahlakî Olgunluk Ölçeği Puanlarının Spor Branşına Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar arası	18504,579	3	6168,193	3,814	,012*	*Savunma
Gruplar içi	219969,164	136	1617,420			Sporları – Futbol
Toplam	238473,743	139				

*P<0,05

Tablo 7'de, lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin yaptıkları spor branşına göre ahlakî olgunluk ölçeğinden aldıkları ortalama puanın farklılık gösterdiği görülmüştür [F(3,136)=3,631; p=0,015<0,05]. Bu farklılık anlamlı olarak savunma sporları yapanların lehinedir.

Savunma sporları (Taekwondo, judo, karate) yapan öğrencilerin futbol oynayan öğrencilerden daha sportmen davranışlar gösterdi söylenebilir. Bunun nedeni, savunma sporları kendi içerisinde “Do” ahlak felsefesini barındırması olarak gösterilebilir. Do sporları güzel ahlak ve disiplin kurallarını temel alan ruh ve beden eğitimi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü sporun insanın bazı değerlerini güzelleştirmek, vücudu ahlakî değerler çerçevesinde eğitmeyi özünde barındırmaktadır. Futbol ise sahip olduğu popülasyon gereği alt sosyo-kültürel değerlere sahip bireyler tarafından tercih edilmesi onun bazı değerleri yeterince geliştirmesinde engel olduğu şeklinde yorumlanabilir.

7. Lise öğrencilerinin ahlakî olgunluk seviyesi ve beden eğitimi dersi sportmenlik ölçeği arasında ilişki var mıdır?

Tablo 8. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği ve Ahlakî Olgunluk Ölçekleri Arasındaki Korelasyon

		Ahlakî Olgunluk Ölçeği	Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği
Ahlakî Olgunluk Ölçeği	Pearson	1	,796**
	Correlation		,000
	Sig.		140
	N		
Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği	Pearson		
	Correlation		
	Sig.		
	N		

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Tablo 8’de görüldüğü gibi, iki ölçek arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu hesaplanmıştır. Korelasyon kat sayısının 1 olması, tüm noktaların eğimi pozitif olan bir doğru üzerinde olduğunu yani mükemmel pozitif korelasyonu; -1 olması tüm noktaların eğimi negatif olan bir doğru üzerinde olduğu, mükemmel negatif korelasyonu gösterir. Eğer r , 0.30-0.70

arasında kalıyor ise, iki değişken arasında orta düzeyde bir ilişkinin olduğunu gösterir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2015). Mevcut çalışmada farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin ahlakî olgunluk seviyeleri ile Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0,796$, $p<,01$ 'dir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin sahip oldukları ahlakî olgunluk seviyeleri ile beden eğitimi dersinde göstermiş oldukları sportmenlik eğilimleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Nicel araştırma yaklaşımlarından tarama yöntemi ile desenlenen bu çalışmada; farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin "Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Ölçeği" ve "Ahlakî Olgunluk Ölçeği"nden aldıkları puan ortalamaları ve kişisel özellikleri (cinsiyet, sınıf seviyesi, lisanslı sporcu olma durumu, yaptıkları spor branşı) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma grubunun 84'ü kız ve 56'sının erkek olduğu ve bunların 100'ünün lisanslı olarak spor yaparken, 40'ının lisanslı olarak spor yapmadığı tespit edilmiştir. Araştırma grubunun büyük bölümünü kızların oluşturması, ahlakî olgunluk ve beden eğitimi dersi davranış ölçeğinden elde edilen puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırma grubunun alt problemleri arasında yer almıştır. Bağımsız iki değişken arasındaki ilişkinin durumunu tespit etmek için kullanılan analiz sonucunda kız öğrencilerin beden eğitimi dersinde göstermiş oldukları sportmenlik davranış puanlarının erkek öğrencilerden daha düşük olduğudur. Literatürde benzer bulgular yer almaktadır. Gürpınar (2014)'ın sporcu ilkökul ve lise öğrencilerinin spora ait değişkenler açısından ahlakî karar alma tutumlarını incelediği çalışmada; sporcu öğrencilerin ahlakî karar alma tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Kızların hileyi ve yarışma severliği erkeklerden daha az benimsedikleri adilce kazanmayı ise daha çok korudukları bulgusu elde edilmiştir. Benzer bulgular Kaye ve Ward (2010) ve Esentürk, İlhan ve Çelik, (2015)'in çalışmalarında görülmektedir. Koç (2014) da

çalışmasında kızlarda sportmenlik davranışı sergileyebilme düzeyinin erkeklerden yüksek olduğunu ifade etmiştir. Topan (2011)'ın yapmış olduğu çalışmada kazanma ve kaybetme durumunda kız öğrencilerin sportmen davranış gösterme konusunda erkek öğrencilerden daha hassas davrandıkları belirlenmiştir. Akandere ve diğerleri (2009)'nin spora katılımın çocuğun ahlakî gelişimi üzerine katkısı konulu çalışmasında spor yapan kız öğrencilerin erkeklere göre ahlakî yargı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin ahlakî olgunluk seviyeleri ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki yine kız öğrencilerin lehine anlamlı bulunmuştur. Literatürde ahlakî olgunluğu ele alan bazı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kaya ve Aydın (2011)'in üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada; kız öğrencilerin ahlakî olgunluk seviyelerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Lise öğrencilerinin ahlakî olgunluk seviyesini tepsi etmeyi amaçlayan Şengün (2008) de paralel sonuçlara ulaşmıştır. Kız öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranış eğilimleri ve ahlakî olgunluk seviyelerinin erkeklere göre daha yüksek olmasının kızların toplumdaki rolünden kaynaklı olduğu söylenebilir. Kız çocukları daha duyarlı, şiddete karşı ve ağırbaşı bir kimlik sergilemektedir. Bu durum onların ahlakî olmayan davranışlara eğilim göstermelerini önlediği şeklinde yorumlanabilir.

Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ve ahlakî olgunluk seviyesi okudukları sınıf seviyesine göre farklılık gösterme durumunun incelendiği bir diğer alt problem cümlesine göre; sınıf seviyesi öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ve ahlakî olgunluk sergileme seviyelerine göre farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Sadece mevcut çalışma için öğrencilerin beden eğitimi dersinde gösterdikleri sportmenlik davranışında sınıf seviyesi değişkenin etkili olmadığı söylenebilir. Literatür mevcut bulguyu destekler niteliktedir (Acuner, 2004; Şengün, 2008). Bu iki çalışmanın örneklemi çalışma ile benzerlik taşımaktadır. Literatürde bunun aksine ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Koç (2014) tarafından yapılan çalışmada ise sınıf arttıkça öğrencilerin sportmen

davranışlar sergileme düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Esentürk ve diğerleri (2015)'in lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını ele aldığı çalışma ile benzerlik taşımaktadır. Kaya ve Aydın (2011)'in üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında; üniversite 1. sınıftaki öğrencilerin ahlakî olgunluk seviyelerinin üst sınıftaki öğrencilere göre daha yüksek olduğudur. Çalışmalar farklı sınıf seviyesine sahip örneklem üzerinde gerçekleştirildiğinden farklı bulgulara ulaşıldığı söylenebilir.

Öğrencilerin lisanslı sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Bu farklılık spor yapanların lehinedir. Esentürk ve diğerleri (2015)'nin çalışmasında da benzer sonuç elde edilmiştir. Akandere ve diğerleri (2009)'nin yaptıkları çalışmada spor yapan öğrencilerin spor yapmayanlara göre daha yüksek ahlakî yargı düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Spor yapmanın öğrencilere sportmenlik davranışları sergilemede katkı sağladı söylenebilir. Öğrencilerin ahlakî olgunluk düzeyleri ile lisanslı sporcu olma durumları arasında lisans yapan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu durum göstermektedir ki; spor hem kişinin ahlakî olgunluğa erişmesinde hem de bunu beden eğitimi dersinin kazanımları olarak ortaya çıkarmada etkili bir araçtır. Ayrıca öğrencilerin yaptıkları sporun türü de onların sportmenlik davranışlarını ve ahlakî olgunluk seviyelerini şekillendirmede önemlidir. Literatürde futbol oynayanların sportmenlik davranışlarının düşük seviyede olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Balçıklan ve Yıldırım, 2011; Gürpınar; 2014). Mevcut çalışmada savunma sporları (Taekwon-do, Judo ve Karate) yapan öğrencilerin futbol oynayan öğrencilere göre beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ve ahlakî olgunluk seviyelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Savunma sporları her ne kadar temas gerektiren sporlar olsa da uzak doğu sporu olmaları ve içerisinde "Do" ahlakî felsefesini barındırması, öğrencilere etik kurallara uymayı ve bazı değerleri (sportmenlik, dürüstlük, adil olma vb.) içselleştirmeyi sağlamaktadır. Futbol ise sahip olduğu popülasyon gereği alt sosyo-kültürel değerlere

sahip bireyler tarafından tercih edilmesi onun bazı değerleri yeterince geliştirmesinde engel olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ve ahlakî olgunluk seviyesi arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı sonucunda; iki ölçek arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları arttıkça ahlakî olgunluk seviyeleri de buna paralel olarak artıp azalmaktadır. Bu yüzden bu iki özellik arasında yüksek ilişki olduğu söylenebilir. Sonuç olarak öğrencilerin sportmenlik davranışları ve ahlakî olgunluk seviyeleri cinsiyet, lisanslı sporcu olma durumu ve yapılan spor türüne göre farklılık göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- ✓ Bu çalışma farklı öğretim kademelerindeki (ilkokul, ortaokul ve üniversite vb.) öğrenciler üzerinde uygulanabilir.
- ✓ Araştırmada öğrencilerin sportmenlik eğilimlerini ayrıntılı olarak tespit edebilmek için gözlem ve görüşme gibi teknikler kullanılabilir.
- ✓ Bu çalışma farklı ahlakî gelişim kuramları açısından ele alınabilir.
- ✓ Belli durumlar karşısında, yaşamış oldukları veya yaşayabilecekleri ahlakî ikilemleri içeren örnek olaylar verilebilir.
- ✓ Çalışmaya katılacak katılımcı sayısı artırılabilir.

KAYNAKÇA

1. Acuner, H.Y. (2004). *14–18 Yaş Arası Gençlerde Ahlakî Yargı Gelişimi ve Ahlak Eğitimi*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
2. Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, D. (2009). *Orta Öğretim Kurumlarında Spora Katılımın Çocuğun Ahlakî Gelişimine Etkisi*. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(1).
3. Balcı, A. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Yayınları.
4. Balçıklı, S.G. ve Yıldırım, İ. (2011). *Profesyonel Futbolcular Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri*, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IX (2) 49-56.
5. Büyükoztürk Ş, Çokluk O, Köklü N., (2015). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (Geliştirilmiş 15. Baskı), Ankara: Pegem Yayıncılık.
6. Çekin, A. (2013). *Öğretmen Adaylarının Ahlakî Olgunluk Düzeyleri*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(3), 1035-1048.
7. Gürpınar, B. (2014). *Sporcu Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Spora Ait Değişkenler Açısından Ahlakî Karar Alma Tutumları*. Eğitim ve Bilim, 39(176), 413-424.
8. Gürpınar, B., ve Güven, Ö. (2012). *Unsportsmanlike behaviors in the turkish basketball and soccer leagues from the view of referees*. Pamukkale Journal of Sport Sciences, 3(3), 47-62.
9. Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Çalışma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
10. Esentürk, O.K., İlhan, E.L. ve Çelik, O.B. (2015, 22-23 Mayıs). *Examination of High School Students' Sportmanlike Conduct in Physical Education Lessons according to some variables*. International Scientific Conference "Perspectives in Physical Education and Sport". Constanta, Romania.
11. Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M. H., Hacıcaferoğlu, B., & Karataş, Ö. (2015). *Ortaokullarda İşlenen Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin, Sportmenlik Davranışlarına Katkısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 3(4), 557-566.
12. Kabaday, A., ve Aladağ, K.S. (2010). *Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlakî gelişimlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 878-898.
13. Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler ve İlkeler* (27. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
14. Kaya, M. ve Aydın, C. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç ile Ahlakî Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 30, 15-42.

15. Kaye, M. P. ve Ward, K. P. (2010). *Participant-related differences in high school athletes moral. Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology*, 12(1), 1-17.
16. Kayışoğlu, N. B., Altınkök, M., Temel, C., & Yüksel, Y. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği*.
17. Koç, Y. (2013). "Sportspersonship Behavior Scale in Physical Education Course: Validity Reliability Study", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96-114.
18. Lickona, T. E. (1991). *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*. New York: Bantam Books.
19. Pehlivan, Z. (2004). *Fair-play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11(2), 49-53.
20. Tel, M. (2014). *Türk Toplum Yaşantısında Fair Play*. *International Journal of Science Culture and Sport*, Special Issue 1, 694-704.
21. Topan, A. (2011). *Ortaöğretim Kurumlarında Okullar Arası Futbol Müسابakalarına Katılan Öğrencilerin Fair Play Anlayışlarının Kulüp Deneyimlerine Göre İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
22. Şengün, M. ve Kaya, M. (2007). *Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 24(24-25), 51-64.
23. Şengün, M. (2008). *Lise Öğrencilerinin Ahlakî Olgunluk Düzeylerinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
24. Yıldırım, İ. (2004). *Fair Play: kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri*: Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(4), 3-16.

MEHMET AKZAMBAK'IN TÜRK GÜREŞİNE HİZMETLERİ

Prof. Dr. Özbay GÜVEN*

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Bilim Dalı Başkanı.

Giriş

Mehmet Akzambak, 1 Mart 1927 tarihinde Konya'nın Seydişehir İlçesi'nde doğdu.¹ Çocukluğunda, Seydişehir Saman Pazarı denilen düz ve çimenlik yerde yapılan karakucak güreşlerini,² ortaokulda okurken okulun karşısında bulunan İdman Yurdu Sahası'nda yapılan güreş müsabakalarını ve Dinarlı Mehmet Pehlivan'ın yerli ve yabancı güreşçilerle yaptığı güreşleri seyrederdi. Dinarlı'nın Jim Londo'su ve Habeşli Tafari'yi yenişini görmüştü.³ 1948 yılı sonbaharında Ankara Hukuk Fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi iken, 1948 Londra Olimpiyat Oyunları'nda Türk güreşçilerinin müsabakalarını radyodan heyecandan nefesi kesilircesine dinlemiş, öğrendiği müsabaka sonuçlarının cetvelini tutmaya başlamıştı. Şampiyonların yurda dönüşünü Ankara Gar'ında karşılayan on binlerce halkın içerisinde, Akzambak'ta o heyecanı yaşayanlardandı.⁴

Mehmet Akzambak (d. 1 Mart 1927 Seydişehir – ö. 2 Ocak 2016 Alanya), güreşi ve güreşçileri çok severdi. Yaşar Doğu'ya hayran birisiydi ve Yaşar Doğu hakkındaki düşünceleri şöyle idi: *"Yaşar Doğu'yu ve şampiyon güreşçilerin antrenmanlarını seyretmek için sık sık Gölbaşı Sineması'nın altındaki güreş salonuna giderdim. Yaşar Hoca'yla bu güreş salonunda tanıştım. Karşılıklı kalbi, gönülden bir dostluğumuz vardı. Yaşar Hoca'nın güreş anılarını dinlemekten büyük zevk alırdım. Yaşar Hoca yoğun bir şekilde, güreşçileri yetiştirmek ve dünya standartlarındaki seviyeye getirmek için uğraşırdı. Hayatı boyunca güreşe hizmet etmek için çırpınıp durmuştu. Hürmete lâyık bir insandı. Hocanın hiçbir kusurlu tarafını ne gördüm ne de duydum. Yaşar Hoca'nın güreşe verdiği birtakım imkanları, onun verdiği didinme, onun verdiği koşuşturmayı diğer insanlarda görmedim. Türk'ün kuvveti Koca Yusuf'tan sonra Yaşar Doğu'da tecelli ettiği için, millet Yaşar Doğu'yu daha çok seviyordu. Kuvvet misali... Yani bir efsane kahramanı gibi. Ondaki maddî ve manevî kuvveti millet çok benimsedi. Her şeyiyle, hareketleriyle gördüğünüz zaman insana bir güven telkin ediyordu. Yanında olduğunuz zaman kendinizi kuvvetli hissediyorsunuz. Yaşar Doğu'nun güreş sporunun gelişmesi için gösterdiği*

çaba, hizmetler ve kendi şahsiyetinin yansıması güreşi insanlara sevdirdi. Yaşar Doğu güreşin kaynağını iyi teşhis etmiş ve bu kâbiliyetleri dünya şampiyonu yapabilmişti. Herkeste Yaşar Doğu'nun karakteri vardır. Hiç kimse Yaşar Doğu'nun daha aşağısında bir karaktere sahip değildir. Ancak, Yaşar Doğu bu örnek kişiliğinin, başarılı sporculuğunun yanında, bir hizmet meydana getirmişti. Türkiye'ye spor alanında bir şeyler kazandırmıştı. İşte bunları kazandırmasıyla onun şahsiyetinin ağırlığı ortaya çıkıyordu. Yaşar Doğu, yokluklar içerisinde birçok şeyi başarmıştı.”⁵

Görevleri

Ankara Polis Koleji'ni bitirdikten sonra, Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam etti. 1950 yılının şubat ayında mezun oldu. 1953 yılında Ordu Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Ankara Emniyet Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü Şube Müdürlükleri ve İstanbul Emniyet Müdür Muaviniği görevlerinden sonra, 1966 yılında Ankara Polis Enstitüsü ve Koleji Müdürlüğüne getirildi. 1967–1971 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğü Muaviniği, bir süre Kocaeli Emniyet Müdürlüğü yaptı. 1973 yılında İçişleri Bakanlığı Bakanlık Müşaviri iken Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne atandı. 6 ay bu görevde kaldı. 1975 yılı Aralık ayında Merkez Valiliği kadrosunda İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne vekalet etti. 25 Haziran 1976 tarihinde kendi isteğiyle emekli oldu.

5 Şubat 1970–10 Mayıs 1971 tarihleri arasında Türkiye Güreş Federasyonu Başkanlığı ve 22 Mayıs 1975–23 Aralık 1975 tarihleri arasında da Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Emeklilik sonrasında 1979 yılında **İstanbul Barosu'nda Avukatlık stajını tamamlayarak, Baroya kayıtlı avukat sıfatıyla serbest mesleğini icra etti.**

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi üyeliği görevinde de bulunan Akzambak, İngilizce ve Almanca bilmektedir. Sporun her türlüünü

seven Akzambak, yüzme sporu ile yakından ilgiliydi. İstanbul boğazını Kanlıca'dan Rumelihisarı'na 20 dakikada yüzmüştü.⁶

Akzambak evli olup, Özlem isminde bir kızı, Zeynep Burcu ve Ali Arda isimlerinde iki torunu vardı.

Ankara Polis Enstitüsü ve Polis Koleji Müdürlüğü

Akzambak, 1945 yılının haziran ayında Polis Koleji'nden 18 yaşında mezun olduktan sonra, aynı kurumun başına 1966 yılının ekim ayında 39 yaşında iken atandı. Mesleğinin yüksek tahsil veren kuruluşunun yapısını genişletmek, içinden yetişenlerin insan haklarına saygı duyarlığı içinde hizmete atılmalarını sağlamak, onları çağın istemi biçiminde atılıma kavuşturmak, Akzambak için öngörülen hizmetlerin başında gelmekteydi. Onlara bu atılımı vermek, okudukları kuruluşun da geliştirilmesi gerekliliği konusunda duyarlıydı. Ankara Polis Enstitüsü ve Polis Koleji'nde görev yaptığı 13 Ekim 1966–26 Haziran 1967 tarihleri arasında çok yararlı hizmetleri gerçekleştirdi.⁷

Polis Koleji ve Polis Enstitüsü'nün okuma çağında olan gençler 15–22 yaşları arasındaydı. Bu gençlerin, hem vücutlarının gelişmesi, hem de amatör sporculuğun kalkınması yönünden bir potansiyel olduğunu düşünerek, bu yönde bir girişimin gerekli olduğunu saptadı. Polis Koleji için, sporu tabana yaymak bakımından, atletizm, liseler arası diğer yarışmalar, Polis Enstitüsü için voleybol, boks, futbol gibi yüksek okullar arasında yarışmaların hazırlıklarını tamamladı.⁸

Emniyet Spor Kulübü, kurumun bünyesi içinde faaliyet göstermekte ancak cılız bir ilgi içindeydi. Bu kurumun güreş ve boks kadrolarını genişletti. Yeni elemanları emniyet teşkilatı içine katarak, sahipsiz boks yapan güreş tutan gençleri istikbale hazırladı. Celal Sandal, Seyfi Tatar grubunu oluşturan diğer değerli boksörlerle, kurumlar arasındaki karşılaşmalarda birincilikler alınmaya başlandı.⁹

Güreş takımı ise, Gıyasettin Yılmaz başta olmak üzere, kulüpler arası şampiyonluk getirmeyi başardı. Güreş ve boks takımları elle

tutulur olumlu çalışmaları ile Genel Müdürlük üst makamlarının bu kulübe ilgisini artırdı. Akzambak'ın isteklerini yerine getirmede engel çıkarmadılar.¹⁰

Güreş Federasyonu Başkanı Olması

Japonya'nın Osaka Şehri'nde 1970 yılının nisan ayı içerisinde yapılacak olan "*Expo Fuarı*" na, Türkiye'den dört kişinin Japonya'nın davetlisi olarak katılması, idarece uygun görülmüş, hazırlıklar ona göre yapılmıştı. Katılan dört kişi arasında, iki motosiklet sürücüsü de motosikletleriyle Japonya'da gösterilerde bulunacaktı. Akzambak'ın da bu etkinliğe katılması kesinleşmiş, bu katılma hazırlıklarına konsantre olmuştu. Bu sırada –1970 yılının şubat ayı içerisinde– makamına bir telefon geldi. Arayan Gençlik ve Spor Bakanı İsmet Sezgin'di. Telefonda Sezgin; "*Sayın Akzambak, Güreş Federasyonu Başkanlığını yapmanı istiyorum; beraber çalışacağız ne dersin?*" demesi üzerine Akzambak, "*Sayın Bakanım teveccühünüze teşekkür ederim. Ancak ben 1970 Osaka Expo Fuarı için Japonya'ya gitmek üzereyim. Ayrıca Trafik Planlaması için de karayollarında kontrol üniteleri kurma projemizi yürütmekteyiz. Benim olur demem, bakanlığın müsaadesine bağlıdır*" dedi. Akzambak, federasyonların nasıl işlediğini, Uluslararası Güreş Federasyonu'nun takviminde neler olduğunu, Avrupa ve Dünya Şampiyonaları'nın ne zaman yapılacağını bilmiyordu. İsmet Sezgin, Akzambak'a, "*Burada görev için bakanlıktan bakan iznini alırım. Genel Müdürlükteki görevini de yaparsın. Şimdiden Güreş Federasyonu Başkanlığını tebrik ederim. Japonya'dan dönüşünde görüşelim*" dedi.¹¹

Akzambak, Japonya'dan 1970 yılının nisan ayı içinde döndükten sonra, Gençlik ve Spor Bakanı İsmet Sezgin'e bilgi arz etti. İçişleri Bakanlığı'ndan gerekli izin alındı. Emniyet Genel Müdür Muaviniği görevi baki kalmak üzere fahri olarak Güreş Federasyonu Başkanlığı'na atanmış oldu. Akzambak, Gençlik ve Spor Bakanı İsmet Sezgin'e, "*Güreş Federasyonu'nun kurulmasında bir emri olup olmayacağını*" sorduğunda, Sezgin, "*Sen çalışanını iyi seçersin*" dedi. Akzambak, Güreş

Federasyonu'nda göreve başladığı zaman, kendisine güreş hakkında mesul bir kişiden bilgi verecek bir kimse ve yapılan işleri okuyabileceği bir belge ve hazırlık bulunmamaktaydı. 1970 yılı mayıs ayı içerisinde yapılacağını öğrendiği, Avrupa Güreş Şampiyonaları için herhangi bir güreşçi hazırlığının bulunmadığı ve elde bir kadronun mevcut olmaması üzerine Türkiye adına üzülmüyordu. Güreş ağacında tutunabileceği tek canlı dal olarak Ahmet Ayık vardı. Güreş millî takım antrenörlerinden Nuri Boytorun ise güreşten dışlanmıştı. Akzambak, Ahmet Ayık'ı her şeyin başında düşünerek, Ayık'ı buldurup konuştu. Ayık'tan güreşe hazırlanmasını rica etti. Ayık, "Yapamam" dedi. Akzambak, güreşten ayrı kalmış ve dert küpü olan Ayık'ı anlayarak, Ayık'a, "Ahmet, Federasyon Başkanlığını senin de içinde bulunacağın ümidi içinde aldım. O zaman ben de bırakayım çöksün, gitsin. İster misin?" deyince, Ahmet Ayık her zaman güreş için, minnet duyduğu duygular içinde işe sarıldı ve kendisini güreşe hazırlamaya başladı.¹²

Mehmet Akzambak'ın Güreş Federasyonu'nu Yapılandırması

Akzambak, yönetim tekniklerini bilen sevk ve idareci, güreşi bilen, güreş dışında kalmış güreş babası, güreş gruplarına hakim, sözü dinlenir hürmette kusur edilmeyen kimse ve teknik çalışmaları yürütecek bir koordinatör olacak şekilde Güreş Federasyonu'nu yapılandırdı.¹³ Kuracağı Güreş Federasyonu heyetinde öyle kimseler olmalıydı ki, Akzambak görevden ayrıldığı zaman bile, yeni Güreş Federasyonu onlardan birisi tarafından kurulmalıydı. Akzambak'tan ileri görüşlü olmalıydılar ki, Güreş Federasyonu kuvvetli olsun. Bu amaçla, Güreş Federasyonu'nun yönetim kurulunu; Zeki Avrallıoğlu, Turan Yavcan, Özkul Sanan ve Halim Uğurlu'dan oluşturdu. Halihazırda konulmuş bir plan yoktu. Her gün onlarca mektup imzalı imzasız ulaşmakta, her kafadan bir ses güreşin alimleri olduğunu anlatmaktaydı. Hepsi ütopya idi. Bir mektup Akzambak'a yol gösterici oldu karakucak güreşini¹⁴ anlatan bu mektubu, Türk spor tarihçisi ve araştırmacısı Mehmet Atıf Kahraman göndermişti. Kahraman, mektubunda; "Türklerin Orta

Asya'dan gelirken ve orada ata binerken vücutlarındaki gelişmenin güreşe yansıdığını, karakucak güreşin nice pehlivanları yetiştirdiğini, yerlerini ve bunun yanında aba ve şalvar güreşlerini değerlendiriyordu." Mektubunda böylesine kıymet atfedilebilecek güreş bilgisine sahip olan Mehmet Atıf Kahraman'ın dışarıda kalmasını Akzambak istememişti. Akzambak, federasyonun itici gücü olur düşüncesi ile Kahraman'la temas kurarak, teşekkür edip, gönderdiği mektubu okuduğunu ve aydınlandığını anlattı. Kendisi ile Güreş Federasyonu'nda ne gibi bir ilişki kurularak yazdıklarının gerçekleştirilebileceğini sordu. Kahraman, federasyona girmek diye bir niyet beslemediğini, Akzambak'ın kendisinin yazdıklarına kıymet vererek, ona göre federasyonda düzenleme yapabileceğini, federasyonda herhangi bir şekilde paralı ilişkide bulunmak istemediğini, yardımın bu çerçevede olabileceğini dikkatli ve resmi bir dille söyledi. Kahraman, Güreş Federasyonu'nun müşahiti olarak görev aldı ve Akzambak'a verdiği raporda bildirdiği güreşçilerin içinde Edmonton Dünya Şampiyonasına gönderilen bir güreşçi de vardı. Mehmet Atıf Kahraman, yazdığı eserlerle Türk güreşine büyük katkılar sağladı. Akzambak, Mehmet Atıf Kahraman için "*Eli öpülecek insan*" demektedir.¹⁵

Akzambak, Güreş Federasyonu'nda hazırladığı çalışma programında, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde güreşe de önem veriyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri'ni başlı başına güreşin itici gücü olarak, disiplin ve takipçiliği üst seviyede kuruluş olarak değerlendiriyordu. Askeri temel eğitim gösterilen birliklerde, askere alınmış olan yetenekli güreşçiler özel bir muameleye tabi tutacaktı. Temel eğitim sona ermeden, buralarda yapılacak seçmelerle ordu takımlarında şampiyonluk müsabakalarının yapılmasına, yapılan harcamaları da, gerektiğinde federasyonca karşılanacaktı. Buralarda temayüz etmiş güreşçiler millî takımların nüvesini oluşturacaktı.¹⁶

Akzambak, başkan olduğunda, sadece bölgelerin değil, Güreş Federasyonu'nun bile minder ihtiyacı had safhadaydı. Bunun ithal edilmek suretiyle teminine ise, bütçenin elverişsiz olması engel teşkil

ediyordu. Bu durum karşısında, Hava Kuvvetleri'nin Dikimevi'nde yaptırdığı kıtık kumaş parçalarından doldurulmuş güreş minderleri, ihtiyaca kâfi gelmemekte, talepler karşılanmamakta, alım satım işlemleri ise bıkkınlık getirmekteydi. Bu zor şartlar altında sorunları çözmeye çalıştı.¹⁷

Akzambak, antrenörlerin bir statüye bağlanmadığını ve açıkta kaldığını, bazılarının da geçinmekte sıkıntı çektiklerini gözlemledi. Kıyıda köşede kalmış bu değerlerin, değerlendirilmesi tesadüflere bırakılmış, bu muhterem insanlar ilgi beklemekte haklıydılar. Örneğin "Nurettin Zafer ve kardeşi Haydar Zafer" gibi¹⁸. Bu konuda, dünya şampiyonları Nurettin Zafer ve Haydar Zafer 9 Şubat 1970 tarihinde Güreş Federasyonu Başkanı Mehmet Akzambak'a yazdıkları mektupta şöyle diyorlardı: "...*Dileğimiz o ki; Minderlerde yine fırtınalar yaratalım, yine 'Türk gibi kuvvetli' sözünü söyletelim hep birlikte...*"¹⁹ Akzambak, yaptığı hizmetlerin ne kadar yerinde ve uygun olduğunu onları tanıdıktan ve onların ne yüce ruhlu insanlar olduğunu öğrendikten sonra anladı.

Karakucak Projesi

Akzambak, Güreş Federasyonu Başkanı olarak çalışmalarının odak noktasını güreşin kurumlaşması teşkil etmekteydi. Federasyon, geçici hizmet ederek, güreşin kalıcı spor dalı olmasının teminatını sağlayamazdı. Federasyon değişse bile kurumlaştırılan kalıcı unsurlar güreşin devamını sağlayacaktı.²⁰

Yağlı güreş, güreşin diğer dalı olmakla beraber, kendi yağı ile kavrulmakta, başlı başına bir varlık olarak yaşamını sürdürmekte ve federasyonla ilişkisi de pamuk ipliğine bağlı bir görünüşteydi.²¹

Akzambak, 1967 – 1968 yıllarında Almanya'da ihtisas yaparken, spordaki gözlemlerinde bazı şeylere şahit olmuştu. Almanlar, 1972 Münih Olimpiyat Oyunları'na hazırlık için küçük yaşlardaki gençleri, sporun çeşitli branşlarında yetiştirmek için plan ve proje içindeydiler.

Bu projenin esası ne idi? Sporu tabana yayacaksın ama kalitesini yükselteceksin. Akzambak'ın imdadına karakucak güreşi yetişti. Türkiye'de tabanı olan bir spor dalı ve güreşin kaynağı da karakucak güreşiydi. Karakucak güreşini geliştirmek değil, onu teşvik ederek, güreşin içinde kalitesini yükselterek, devletin politikası haline getirilmeliydi. Tabana yaygın bulunan karakucak güreşin kalitesini yükseltmek düşüncesi doğrultusunda, Devlet Üretme Çiftliklerinden faydalanma olanağını sağlayarak; Sivas'ta, Ulaş'da, Trakya Bölgesi'nde, Alpulu'da, İstanbul'da, Ziraat Mektebi'nde, Konya'da Şeker Fabrikası'nda ve Dalaman'da kamplar açılmıştı. Akzambak, karakucak güreş bölgelerinin bulunduğu illere ve ilçelere –İllere Bakan imzalı, İlçelere kendisinin imzası ile– yazdığı yazılarla, karakucak güreşten yetişmiş güreşçilerin bildirilen sisteme göre seçilerek, isimlerinin bildirilmesini istemişti. Belirlenen güreşçiler gruplara ayrılan yerlerde seçmelere katılmış, 4–5 Nisan 1971 tarihleri arasında seçmelerde dereceye girememiş, ancak gelecek vadeden diğer sıradaki güreşçiler de -Ali Rıza Alan ve Hüsamettin Kaban-, “İkincileri almayalım” itirazlarını dinlemeden, Konya Şeker Fabrikası ve Sarayönü Konuklar Çiftliği'nde teknik yönden gelişmelerinin sağlanması bakımından kampa almıştı. Koordinatör olarak Federasyon'da görev kabul etmiş bulunan Nuri Boytorun Hoca da, Sarayönü Konuklar Çiftliği'ndeki kampta eğitimi denetlemekteydi. İl ve ilçelerde yapılan seçmelerde kazanan adaylar, merkezden gönderilen kontrolörler tarafından açılan kamplardaki gelişmeler takip edilebilmişti.²²

Türkiye'de “*Karakucak Projesi*”nin ilk bilimsel uygulamaları, Mehmet Akzambak'ın, Güreş Federasyonu Başkanı olduğu yıllarda yapmış olduğu karakucak çalışmalarının verdiği olumlu başarının sonucuna dayanmaktaydı. Akzambak, Türkiye'de, karakucak, şalvar ve aba güreşi üzerinde bu güreşlerin folklorik yapısının halka inmiş, halk tarafından benimsenmiş, halka mal olmuş bir anane olarak kabul edilmesi karşısında, kalıcılığının ve artan bir biçimde yurt dışında gelişiminin sağlanmasının spor planlaması hedefleri içine alınmasını

düşünmüştü. Bunun bir projeye bağlanması, tatbikine geçilmesi için gerekliydi. Projeyi şekillendirmekle, hayali gerçeğe dönüştürme çabasında bulundu.²³

Akzambak, böylece yurt içi ve yurt dışında yapılacak turnuva ve karşılaşmalarda, federasyonun elindeki elemanları hazır tutulmaktaydı. Bulgarlarla karşılıklı olarak Edirne’de güreş karşılaşması yapılmış, Samsun’a davet ettiği Romanya, Macaristan ve Polonyalı güreşçilerle, Yaşar Doğu Kupası ilk defa Samsun’da yapılmıştı. Huskvarna’da 18–23 Ağustos 1970 tarihleri arasında tertip edilen Avrupa Gençler Şampiyonası’na grekoromen ve serbest olmak üzere iki takım hazırlanarak, antrenör Mahmut Atalay’a teslim etmiş ve göndermişti. Mehmet Güçlü, Dalaman yöresinden Dalaman Devlet Üretme Çiftliği’ndeki güreşçiler arasından seçilmiş, henüz 16 yaşında uzun boylu gelecek vadeden bir gençti. Grekoromen güreşi çok iyi bilmeyen bu genç güreşçiye ağır sıklette şampiyonaya götürerek, birinci oldu. Serbest güreşe sıra gelince, yine ağır sıklette güreştirdi ve ikinci oldu. Gençler Serbest Güreş Takımı Avrupa üçüncüsü oldu.²⁴

Akzambak, 25 Haziran 1976 tarihinde emekli olduktan sonra, 1979 yılından itibaren İstanbul’da Tünel Meydanı, Tünel Geçidi İş Hanı’nda Avukat yazıhanesinde serbest olarak mesleğini icra etmekte ve Doğu Holding’le ilgisini sürdürmekteydi. Bursa Tofaş yönetiminde üst düzey çalışanı Yalçın İpbüken, Vehbi Koç’un güreşi ve güreşçileri sevmesinden dolayı kurduğu güreş kulübü başarıları ile adını duyurmuştu. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra İpbüken, Akzambak’ı aradı. Akzambak, İpbüken’in Güreş Federasyonu Başkanlığı teklifini aldığını bilmiyordu. Daha önce birkaç isim ortaya atılmıştı. Telefon konuşmasında İpbüken, Akzambak’ın tebriklerini sunmaya fırsat vermeden, çabuk sonuca varır sistemi doğrultusunda Akzambak’a, “... Yok” dedi. “*Sen olmazsan ben Federasyon Başkanlığını almam, bana hayır demeyeceksin*” ısrarını sürdürdü. Akzambak, olur diyerek şu isteklerinin yerine getirilmesini istedi; “1. Hiçbir yurt dışı seyahatine beni katmayacaksın, 2. Güreş için bir yöneylem araştırması, 3.

Karakucak güreşi için bir projeyi uygulamaya geçireceksin. Bunları kabul ettiğiniz takdirde, ben sizin koordinatörünüz olurum” dedi. İpbüken Federasyonu, kuruluşu sonrası ilk toplantısını Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü toplantı salonunda Genel Müdür Kemal Kamiloğlu’nun katılımı ile yaptı. Akzambak, Yalçın İpbüken’e güreşi değil, Karakucak Projesi’ni hazırlanmış olan şeması ile anlatması gerekiyordu. İpbüken’in, Karakucak Projesi’nden gereği kadar bilgisi olsun ki, onun yürütülmesinde söz sahibi kişi olarak eksikliğini gediğini bilmeliydi. Dinleyenler, Akzambak’ın projesini özümsemiş oldular. Akzambak, ilk önce Bolu Aladağ’daki tesislerde yapılan toplantıda, Karakucak Projesi’ni Genel Müdür Kemal Kamiloğlu’na anlattı. Daha sonra Millî Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu’na makamlarında Karakucak Projesi’ni sundu. Emiroğlu, büyük bir dikkat içerisinde dinleyerek, Akzambak’ı takdir etti. Aradan bir zaman geçtikten sonra hükümetin kendi icraatı gereği, Millî Eğitim Bakanlığı’na Hasan Celal Güzel atandı. Bu bakan değişikliğinden önce de Yalçın İpbüken aniden Güreş Federasyonu Başkanlığı’ndan ayrılmıştı. Güreş Federasyonu Başkanlığı’na Esat Güçhan getirilmişti. Güçhan, Güreş Federasyonu Başkanı olur olmaz, Akzambak’la temasta bulunarak, yürütülmekte olan hizmetin içinde Akzambak’ın da bulunması ihtiyacını ısrarla dile getirdi. Akzambak, daha önce İpbüken’e belirttiği koşulları aynı şekilde Esat Güçhan’a ifade ederek, kabul edildiği takdirde hizmet edebileceğini, bu arada kurulacak federasyonda planlamacı elemanların da bulunmaları gereğine işaret etti. Federasyon, ilk toplantısını 1988 yılı mart ayının sonunda Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün toplantı salonunda yaptı. Akzambak, Karakucak Projesi’ni şeması ile federasyon üyelerine, özellikle planlamacı olanlarının dikkatlerine ayrıntılı bir şekilde sundu. Üyelerin görüşleri alındı. Federasyon Başkanı Esat Güçhan, Bakan Hasan Celal Güzel’e güreş faaliyetlerinden harfi harfine bilgi vermesi ve bakanın yeniliğe ve olumlu gelişmeye destek vermesi ile federasyonda görülmemiş şekilde birlik ruhunu oluşturmuştu.²⁵

Türkiye’de spor politikasında önce sporun yaygınlaştırılması, sonrasında kalitesinin yükseltilmesi, yaklaşımı, planlı döneme girildiğinden beri konu edilmişti. Ancak Türkiye’de, aslında yaygın ortam içinde yapılmakta olan güreş sporunda kalitenin yükseltilmesi çarelerinden, Türk güreşinin örgütlenilerek bir sisteme oturtulması, parasal kaynakların yaratılması, güreşin potansiyelinin artırılması, bilimsel araştırma ve çağdaş teknolojiyi yakalama gibi unsurlar bir master plan içinde ele alınarak, yıllık programlarda gerçekleştirilmesi göz ardı edilmişti. Türkiye’nin dışındaki ülkelerin güreş karşılaşmalarındaki başarısı, güreş oyunlarını Türk güreşçilerden daha iyi bildiklerinden değil, yukarıda özet olarak değinilen, kurumlaşmış sistem içinde güreşi ele almalarında toplanmıştı. Türkiye’de tek geniş tabanlı olarak karakucak güreşi vardı. Tarlalardaki kır çiçekleri gibi... Kültive edilmemişti. Türkiye’de Avrupa, Dünya ve Olimpiyat şampiyonlarının hemen hemen çoğu karakucak güreşi yapmışlardı. Türkiye’de karakucak güreşinin yapıldığı bölgeler vardı. Bu bölgelerdeki köylere kadar inilir, köylerden çok genç yaşta, henüz 11–12 yaşındaki gençler toplanır, müsabaka yaptırılarak tabana yerleştirilir, bu tabandan alınan güreşçiler yetiştirilerek altı yıl sonra da meyveleri toplanmaya başlanırdı. Türkiye’de karakucak güreşi, yağlı güreş, aba güreşi, şalvar güreşi ve kuşak güreşi vardı. Karakucak güreşi minder güreşine yatkındı. Oyunları, tutmaları, hemen hemen aynısıydı. Minder güreşinde ise bazı oyunlar, minder güreşindeki kuralların kısıtlaması nedeniyle yapılamıyordu. Bu kadar çok güreşçi potansiyeli bulunduğu zaman, taban ihmal edilirse, bazı elde edilen yıldız sporcular peşinde koşulacaktı. Yani bir tane 74 kilo eleman varsa, o elemanı güreş ömrü vefa ettikçe, en fazla 10–20 yıl değerlendirilebilirdi. İkinci bir güreşçi yetişmez. Ama bir 74 kilo veya diğer kilolarda 5–6 tane eleman bulunursa, bunlar turnuvalarda yetiştirilir, o zaman, ileride Avrupa, Dünya ve Olimpiyat şampiyonu adaylar elde hazır demektir. Bu da, güreşçiyi geniş tabandan seçmekle olacaktı. Bunun için de işe köylerden başlanılmalıydı. İşte Akzambak’ın Karakucak Projesi ile, ilçe ve illerde yapılan seçmelerden sonra düzenlenen Türkiye Karakucak Güreş

Şampiyonası'nda dereceye girenlerin hepsi ayrı ayrı ödüllendiriliyordu. Bunların hiçbirisi sanayi bölgelerinden değil, köyün bağrından çıkmış 11 – 12 yaşlarında, ilkokuldan yeni mezun olmuş köy çocuklarıydı. Amaç, oradaki karakucak güreş kaynağını yaşatmak, kaybetmemekti. Akzambak, Karakucak Projesi'nden başka daha sonra Güreş Eğitim Merkezlerinin açılması için Güreş Federasyonu başkanlarını teşvik ederek, bu merkezlerin uygulamaya geçmesini sağladı. Böylece, bu merkezlere seçilen güreşçi çocuklar yerleştirildi. Bu çocuklar, bulundukları bölgelerde hem liseyi bitirecekler, hem lisan öğrenecekler, hem de güreş yapacaklardı. Ayrıca derslerin dışında takviye imkanları verilerek, yaz kamplarına da alınacaklar ve buradan yetişmiş olanlar teşkilatın da aranır elemanları olarak bünye içinde yerlerini alacaklardı. Türkiye'de güreşte yapılan en büyük hizmetlerden biri olan bu projenin mimarı Akzambak'la millî takımlarda kondisyoner ve antrenör olarak görev yaptığım yıllarda bu Güreş Eğitim Merkezleri Projesi'nde de birlikte çalışma imkanı buldum. Akzambak'la birlikte görev yaptığım yıllarda ve diğer zamanlardaki görüşmelerimde kendisinden çok şeyler öğrendim. Böylece dostluğumuz her geçen gün daha da gelişerek, kendisi ile pek çok görüşmem, ziyaretlerim ve yazışmalarım oldu. Kitaplarını yazdığı sıralarda, istediği belge, dokümanları ve basında kendisi ile çıkan haberleri hazırlayarak–Posta Kutusu:10 Alanya–adresine gönderirdim. Akzambak, fikir ve görüşlerime hürmet ve saygı gösterir, ve özellikle kitap yazma dönemlerinde pek çok konuda bana danıştığı olurdu.

Akzambak'ın en büyük ideallerinden birisi de; bu Karakucak Projesi'nin gözden geçirilerek, Avrupa Birliğine bir proje olarak gönderilerek desteğinin alınmasıydı. Akzambak, güreş sporuna olan ilgisini açıklarken: *"Hiçbir dal güreş gibi değildir, iki kişi arasında aralarında üçüncü bir unsurun katılmadığı, suni hiçbir şeyin olmadığı, uğraşlarına usulüne göre vücudunu geliştirdiği, başarısına ancak inancını katarak yüceldiği bir dal olarak ulviyet kazanmıştır. İçinde safiyet, insaniyet, doğruluk, saygı harman edilmiş ruha yerleşmiştir. İnsanın güzelliği yüzüne*

vurmuştur, temizliği ruhunun ışımasıdır. Hiç çirkin güreşçi görmedim. Her insan gibi, sapmadığı sürece. Güreşe bu yüzden bağlandım. Güreş tutana saygı duydum. Bu sporun gelişmesi ve onunla iç içe olanların başarısına olanaklarım ölçüsünde yakın ilgimi esirgemedim. Onlar memleketin yüz akı olarak anılsınlar”²⁶ diyordu.

Akzambak, 1990 yılında Alanya’nın Çamyolu Köyü’ne yerleştikten sonra da, kendisini ziyaret etmeye devam ettim. 1991 yılında Alanya’da Doğu Holding’in Turistik Tesis’inde Hukuk Müşavirliği görevinin teklifini kabul ederek, serbest mesleğini bu kuruluş için avukat olarak görmeğe başlamıştı. Bir müddet sonra **İstanbul Barosu’ndan kaydını Antalya Barosu’na nakletmişti.** Buradaki hizmeti esnasında kalan serbest zamanını uzun yıllardan beri kendisini sarılı biçimde tutan, kitap yazmak ve yurt dışında doktora yapmak fikrinin tahakkukuna odaklanmıştı. Gece hayatı yoktu. Kumar diye bir mefhumu bilmezdi. İçkiye, işrete düşkünlüğü de yoktu. Kahve köşelerinde sigara dumanını içine çekerek oturup, gün geçirmek semtine uğranılacak bir yaşantı da değildi.²⁷ Akzambak, kitap yazmayı gerçekleştirmişti. 1997 yılında Hamburg Üniversitesi’nde doktora yapma hayalini ise gerek yaşının ilerlemiş olması ve gerekse istediği danışmanı bulamaması nedeniyle gerçekleştirememişti.²⁸

Emeklilik öncesinde uğraşlarından birisi Uluslararası Sözleşmelerin “İnsan Hakları” ile ilgili olanlarıydı. Bu, Akzambak’ın Emniyet Müdürlüğü’nde 4. Şube Müdürlüğü’nde 4. Şube Müdürü olduğu zaman “1951 Cenevre Mülteciler Statüsü Sözleşmesi” üzerindeki çalışması ve diğer sözleşmeler üzerindeki ilgi ve merakının üzerinde yoğunlaşıyordu. “İnsan Hakları: Lozan’dan Günümüze Taraf Olduğumuz Uluslararası Tüm Sözleşmeler Onaya İlişkin Kanun ve Bakanlar Kurulu Kararlarıyla” isimli dört ciltlik kaynak eseri²⁹ niteliğindeki kitabını bu düşünce sistemi içinde sekiz yıla yakın bir uğraşı sonunda yazdı. İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Prof. Dr. Hikmet Sami Türk, Meclis Başkanı Dr. Mustafa Kalemli ile görüşerek, dört ciltlik eser TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları arasında

1997 yılında yayımlandı. Eserin ikinci baskısı da 1998 yılında yapıldı. Kitap yazmanın ağırlığını Alanya'da avukat olarak çalıştığı yerde kaldıramayacağını anlayınca, iş yeri ile ilişkisini kesip Baro levhasından kaydını sildirmek suretiyle, avukatlık mesleğine son verdi.³⁰ Akzambak, "*Benden bu kadar, yapacak işim kalmadı, tam emekli olayım, yeter artık*" demeyerek, bu vatanda kendisinden sonra gelecekleri düşünerek, onların refah ve mutluluğu yolunda son nefesini verene kadar çalışıp didinenlere, aç susuz vatanın kurtuluşuna atılanlara, hizmet verenlerin duydukları saadet duygusuna kapılarak, "*işim daha çok*" diyerek kendisine geldi. Bir şeyler yapmasının, insani bir hizmet olduğunu, kendisi nasıl okumuş ise, başkalarının da okumaya hak sahibi olduğunu, bunun da yazmakla olası bulunduğunu düşündü.³¹ Mehmet Akzambak, 2005 yılının ağustos ayında iki ciltten oluşan "*Atatürk'ün Devrimci Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt*" isimli³² ve 2010 yılında da "*Geçmiş Zaman Olur ki*"³³ isimli eserlerini yayımladı ve bu eserin gelirini Türk Güreş Vakfına bağışladı.

Akzambak, yıllar sonra, Polis Enstitüsü, Polis Akademisi unvanına kavuşarak Polis Akademisi olduğu zaman Atatürk'le ilgili sahip olduğu bütün kitaplarını ve yazdığı "*İnsan Hakları: Lozan'dan Günümüze Taraf Olduğumuz Uluslararası Tüm Sözleşmeler Onaya İlişkin Kanun ve Bakanlar Kurulu Kararlarıyla*" isimli kitabın telif gelirinden 100 TL'sini bu yönde kitap alınması için Akademiye bağışta bulundu.³⁴

Akzambak, ayrıca Yaşar Doğu'nun annesinin muhtaç durumda olduğunun gazetelerde konu edilmesi üzerine, Güreş Federasyonu Başkanı olarak kendisine verilen aylık 172 TL'sini onun hesabına bankaya yatırmakla beraber, "*Avrupa ve Dünya Serbest Güreş Şampiyonaları*" üzerine 1970 yılında yayımladığı kitabın geliri olan 2314.10 TL'sini da aynı banka hesabına yatırdı.³⁵

Uluslararası Yaşar Doğu ve Tayyar Yalaz Turnuvaları'nı FILA Takvimine Aldırması

Güreşçilerin amatör olmaları ve o statü içinde güreşmekte olmaları nedeni ile kendilerine maddi bir yardım imkanı bulunmamakta, diğer spor dallarındaki kazançlar göz önüne alındığında, bir küskünlük hissedilir hale gelmekte ve güreşten kaçışlar görülmekteydi. Güreşten bu kopuşların önüne geçmek için çareler arıyordu. Şampiyon güreşçilere maaş bağlanması kanunla yerleşmiş hale getirilmeliydi. Türk Güreş Vakfı, güreşin kalkınması yolunda bir kurum olarak ele alınmalıydı. Güreş ligleri kurularak, sistemli bir şekilde uygulanmalıydı. Türkiye'nin FILA'nın takvimine girmiş herhangi bir turnuvası yoktu.³⁶

Yaşar Doğu adına yapılan turnuvayı uluslararası hale getiren Güreş Federasyonu Başkanlarından Mehmet Akzambak bu konuyu şöyle açıklıyor: *"Bizim takımlarımız, yurt dışında birtakım uluslararası yarışmalara gidiyorlardı. Bunların içerisinde mesela; 'Ayremer Kupası' ve 'Don Kolov' gibi turnuvalar vardı. Bizim o zamanlar FILA takviminde böyle uluslararası bir güreş turnuvamız yoktu. Biz madem Don Kolov'a, Ayremer'e gidiyoruz. Biz ne mecburiyetle oradaki yarışmaya gidiyoruz. O zaman bizde de böyle bir turnuva olsun, yabancılar da ülkemize gelsinler. Dolayısıyla güreşte bir müesseseseleşmenin adımını atmak istedim. O zamanlar Türkiye'nin güreşe büyük hizmetleri geçen iki insan vardı. Bunlardan birisi; Yaşar Doğu ve diğeri de grekoromende Tayyar Yalaz'dır. İşte FILA takvimine bu turnuvaların girmesini istiyordum. 1970 yılında Birinci Uluslararası Yaşar Doğu Turnuvasını Samsun'da düzenledik. 1970 yılında Yugoslavya Dubrovnik'te 1971 yılının takvimi için toplantıya Zeki Avrallıoğlu ve Özkul Sanan'la birlikte gittik. Yaşar Doğu ve Tayyar Yalaz Uluslararası Güreş Turnuvası için teklifte bulundum ve bu teklifim 1971 takvimine alınarak resmileşti. Yaşar Doğu'nun ve Tayyar Yalaz'ın adını ölümsüzleştirmek istiyorduk ve bunu başardık. FILA'nın kararı bir yıl sonra geçerli olduğu için 1970 yılında Samsun'da düzenlenen Uluslararası Yaşar Doğu Turnuvası'ndan sonra 1971 yılında İstanbul'da*

düzenlenen Uluslararası Yaşar Doğu Serbest Güreş Turnuvası'nı başlangıç olarak birincisi kabul etmek gerekmektedir.”³⁷

1971 yılından itibaren her yıl Türkiye’de düzenlenmekte olan “Uluslararası Yaşar Doğu Serbest Güreş Turnuvası” na dünyanın birçok yerinden çok sayıda ülke katılmaktadır. FILA takvimi içerisinde A kategorisinde yer alan bu turnuva, dünyanın sayılı turnuvalarındandır.

Akzambak, güreşin kurumlaşmasına bir adım daha atmıştı. Daha sonraki yıllarda Uluslararası Tayyar Yalaz Kupası’nın kaldırılmasına da oldukça üzülererek, “*Tayyar Yalaz adını sildirenlerin, acaba Yalaz’ın ruhunu sızlattıkları akıllarına gelmemiş mi?*” diyerek sitemlerini dile getirmekteydi.³⁸

1970 Edmonton Dünya Güreş Şampiyonası

Kanada’nın Alberta Eyaleti’nin Edmonton şehrinde 4–11 Temmuz 1970 tarihleri arasında yapılan Dünya Serbest Güreş Şampiyonası’nda 52 Kiloda Serbest Stilde Ali Rıza Alan dünya şampiyonu, 100 kiloda serbest stilde ise Gıyasettin Yılmaz dünya üçüncüsü olmuştu.³⁹ Akzambak, Ali Rıza Alan’ın seçmelerde başarı kazanmamış olmasına rağmen kampa alarak isabetini böylece görmüş oldu. Akzambak, şampiyona sonucunda takımla İstanbul Yeşilköy Hava Alanı’na indi. Mali sisteme göre, seyahat Yeşilköy’de bitmiş oluyordu. Ali Rıza Alan dünya şampiyonu olarak yalnız isim sahibiydi. Yeşilköy’den Ankara’ya gitmesinin uçak parasını devlet vermiyordu. Akzambak, Ali Rıza Alan’ı İstanbul’da bıraksa, Yeşilköy’den İstanbul’a incek parası dahi yoktu. Kaldı ki, bulsa dahi şampiyon onun bunun eline düşecek, uygunsuz bir yerde resminin çekilerek bir anda kepaze edilmiş olacaktı. Böylece, bir şampiyona sahip çıkılamaz mı? yorumlarına yol açılabilirdi. Akzambak, Ali Rıza Alan’ı yalnız bırakamazdı. Ama yanında 172 lira vererek, Ankara’ya uçak bileti almak için de parası yoktu. Kemal Deniz’den hava alanında 172 lirayı borç olarak aldı. Akzambak, o para ile Ankara için bilet aldı ve Ankara’ya birlikte uçtular. Ali Rıza Alan’ın bunlardan haberi yoktu. Ankara’ya geldiler ama Ali Rıza Alan’ın Ankara’da evi barkı

barınacak yeri yoktu. Hergele Meydanı'ndaki otellerden birinde ise kalması, bir dünya şampiyonu için hakirlik demekti. Şampiyon bu gibi yerlerde kalamazdı. Dünya şampiyonu olmuş bir kişinin, şampiyon olduğundan toplumda gösterilen ilginin kendisinden sonra gelenleri de şampiyonluğa özendireceği, gençlerin şampiyonları örnek aldığı dikkate alınarak, en azından bakan tarafından makamında kabul edileceği, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürü'nün başarısından ötürü kutlayacağı, böylece Ankara'da bulunması gerekli idi. Ankara'da Cihan Palas'a yerleştiler. Köyüne gidinceye kadar orada yatıp kalkacak, yiyip içecek idi. Kuşkusuz telefonla evini akrabasını –ödemeli değil– doğrudan arayacaktı. Çeşmenin suyunu devlet akıtmıyordu. Akzambak, Güreş Federasyon Başkanı olarak bunu düşünmüş ve her şeyi yerli yerine getirmişti. Akzambak, Ali Rıza Alan'a uçakta Edmonton'dan dönerken, henüz New York'a gelmeden önce kendisine Libya Güreş Federasyonu Başkanı'nın verdiği gümüş tepsiyi vererek, "*ne istersin?*" diye sordu. Ali Rıza Alan, Akzambak'ta olan küçük teyp cihazını çok istediğini söyledi. Şampiyonun arzusu kırılmazdı. Uçak New York Hava Alanı'nda durakladığı sırada, Akzambak kendi parası ile aynı teyp cihazından alarak, Ali Rıza Alan'a armağan olarak verdi. Ali Rıza Alan'a Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü'nden bir yardım imkanı çıkmadı ve Ali iki gün sonra köyüne gitti. Akzambak'ın Cihan Palas'a ödemeyi, tanıdığı Yapı Kredi Bankası Müdürü'nden rica ile bankadan aldığı kredi ile ödedi ve bu borçtan düzlüğe çıkması ise iki yılını aldı. Akzambak, Ali Rıza Alan'ı şampiyon olduktan sonra, Turan Yavçan'la birlikte bir heyetle ve candan eşlik eden Turhal'ın güreşsever gazetecilerin katılımı ile ziyaret ederek, yaşantısına şahit oldular. İçler acısı bu yerden bilinenin ötesinde çok zeki bir dünya şampiyonu çıkmıştı.⁴⁰

Akzambak'ın geçimi devletten aldığı maaşına bağlı idi. Güreş Federasyonu'nu maaşıyla taşıması son derece ağır gelmeye başlamıştı. Yerli ve yabancı misafirleri, gelen FILA üyelerini dışarıda yemeğe götürecek parası olmadığı için evinde misafir etmekle iktifa ediyordu.

Güreş Federasyonu'nun işlerini, trafik dairelerindeki bürolarda da yürütüyordu. Güreş Federasyonu Başkanlığı sırasında ve trafik hizmetlerindeki görevinde herhangi bir aksatmanın olmamasına özen göstermekteydi.⁴¹

İsmet Sezgin "10 Tane Akzambak Olsa Spor Yerini Bulur"

Gençlik ve Spor Bakanı İsmet Sezgin, Akzambak'ın bütün bu çırpınışlarının içinde sıkıldığını anlar, Akzambak'ı alarak makam arabası ile Gölbaşı'na kadar götürür, orada Beden Terbiyesi'nin bir tesisini görmek lüzumunu hissettiği sebebini Akzambak'a söyleyerek, olanı biteni sormadan nazikane ifadelerle Akzambak'ı överek söz ederdi. Akzambak, İsmet Sezgin'e Edmonton'dan döndüğünde "*paradan iktisat ettik*" dediği zaman, İsmet Sezgin "*Ya! Öyle mi*" diyerek etrafındakilere "*Bakın para iktisat etmişler*" diye övünülecek halde söylerdi. İsmet Sezgin, Akzambak'ın çalışmalarındaki görünüşü değil, sonucu gördükçe açık kalplilikle içinden geleni "*10 tane Akzambak olsa spor yerini bulur*" diyerek, Akzambak'ı mahcup eder ve daha çok bağlantılı çalışmaya Akzambak'ı yöneltirdi.⁴²

1971 Japonya Gençler Dünya Şampiyonası

Türkiye'nin Japonya'da yapılacak olan Dünya Gençler Serbest Güreş Şampiyonası'na katılması gerekiyordu. Salim Bak, Antalyalı Mehmet ve Nurettin isimli üç güreşçi seçilmişti. İsmet Sezgin, bakanlıktan ayrılmıştı. Akzambak, yeni bakandan bu üç güreşçinin Japonya seyahati için onay alması gerekiyordu. Bakan'ın yeni olması konulara hakimiyetinin azlığı, nerede ise—onay imzasını—almayı geciktirdi. Nihayet Akzambak Bakan'ın makamına girerek konuyu anlattı. Bakan, "*Hangileri şampiyon olacak?*" demez mi. Akzambak, bakana "*Seçtiğimiz güreşçiler örnek kişilerdir, olumlu sonuç bekliyoruz*" dedi ve uzun görüşmeden sonra bakana imzasını attırabildi. Bu şampiyonada Salim Bak dünya şampiyonu oldu.⁴³

Ahmet Ayık'la Dostluğu

Akzambak'ın Ahmet Ayık ile yakın ilgisi güreşçi olarak, Ankara Polis Enstitüsü ve Polis Koleji Müdürlüğü görevinde iken başlamıştı. O sıralarda Bulgaristan Emniyet Spor Kulübü ile spor dallarında karşılıklı müsabakalar yapılıyordu. Akzambak, bunlardan bir güreş müsabakasını İzmir'de yapmadan önce Emniyet Spor takımını takviye bakımından Ahmet Ayık'tan rica etti. Ayık, bu teklifi kırmayarak İzmir'de yapılan ağır sıklet müsabakasında rakibini tuşla yendi. Akzambak, Ahmet Ayık ile İzmir Kordon'da bir kanepede oturarak sohbet ederken güneşin batışının, emsali bulunmaz görüntüsü her ikisini birbirlerine daha da yakınlaştırmıştı. Akzambak, Ahmet Ayık'la güreşin gelişme yolları üzerinde görüş alışverişinde bulundu. Akzambak'ın hafızasında yer eden bu görüşme Ahmet Ayık'a yakın ilgi duymasının anahtarı olmuştu.⁴⁴ Akzambak, Ayık için; *"Ahmet Ayık'ın maddi varlığını güreş yolunda zorladığını bir tarafa bırakalım, minnetini insani duyguları içinde harmanlayarak, güreşi tribünde heyecanla seyreden bir güreş severden çok, güreşi ve meselelerini içinde duyan ve güreşi yüceltme çabasında kendi vicdanına karşı sorumluluğunu geri plana atmadan didinen Ahmet Ayık acizane ne desem—teşekkür babında—azdır. Hizmeti ile yücelsin..."* demişti.⁴⁵

Türkiye, 1969 Mayıs ayında yapılan Dünya Güreş Şampiyonası'na katılmamış, iştirak edilen 1969 Sofya Avrupa Şampiyonası'ndan sonra Akzambak'ın federasyon başkanlığını aldığı güne kadar, yabancılarla hiçbir temas yapılmamıştı. Türkiye, 9–11 Haziran 1970 tarihleri arasında Doğu Berlin'de yapılacak olan Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası'na katılmak zorunda idi. Daha önceden böylesine bir şampiyonaya gidebilecek aday güreşçi bulunmadığı için, bunu saptamak, hazırlamak zamanın darlığı içinde çözümü gerekli ilk problemdi.⁴⁶

Ahmet Ayık, belki ömründe Doğu Berlin'de yapılacak olan Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası'na hazırlandığı kadar stres içinde olmamıştı. Türkiye'nin yükünü her zamankinden daha ağır onu

omuzlarında taşımaktaydı. Ayık, dışarıya da renk vermemekte, kısa zamanda kendisini hazırlamanın ne derecede dünya minderlerinde başarı kazandıracağıнын endişesini taşımakta, ızdırıp çekmekteydi. Ayık'ın şimdiye kadar kazandığı başarı dolu zaferler artık onun için geride kalmış, dünya şampiyonasına gitmeme kararı vermiş, fakat bu güreşi ecelle pençeleyecek ve kazanacak inancını yitirmemişti. Azmi ve tecrübesi ile yaptığı idmanlardan, derisinin altında yağ kalmamıştı. Ahmet Ayık, bütün bu cefaya rağmen o efendi, gülümser bakışından eksiklik görülmemiş, başkalarına moral aşlamış, federasyon başkanı yerine sanki o imiş gibi arkadaşlarının önderi olduğunu kırmadan ve incitmeden hissettirmişti. Akzambak, kuşkusuz federasyon başkanı olarak değil, bir insan olarak, duygusu; Ayık'ın o yaşlarında onun insanlık kültürü yaydığı, karşılık beklenmeyen içtenlik hasletinin ayrı bir hayranlık uyandırmasıydı. Akzambak, bunu özellikle hissederdi. Akzambak, 1970 öncesinden ölünceye kadar geçen sürede Ayık'ın bu tebessümünü, insanlık duygusunun derinliğini aksatmadığını ona olan sevgi ve saygısının daima arttığını her zaman ifade etmişti. O, Ahmet Ayık ki, Doğu Berlin Güreş Arenası'nda karşısına çıkan güreşçileri alt etmiş, kendisinden çok genç Rusların "Altın güreşçisi" Ivan Jarygin'le yaptığı güreşi, Akzambak minderin kenarında kendinden geçerek seyretmiş, zaferini omuzlarda kutlamıştı. Ayık, bu şampiyonada altın madalya alarak şampiyon oldu.⁴⁷ 52 kiloda Ali Rıza Alan ve Ağır sıklette Gıyasettin Yılmaz ikinci olarak gümüş madalya, ve 57 kiloda Hasan Kahraman'da üçüncü olarak bronz madalya almıştı. Bu şampiyonada Türkiye 30 puanla takım halinde üçüncü olmuştu. Ahmet Ayık, 1970 yılında Edmonton'da yapılan Dünya Şampiyonası'na katılmadı. Akzambak da kendisini zorlamayarak hak vermişti. Ayık, en son katıldığı Avrupa Şampiyonası'nda da şampiyon olarak fiili güreş hayatını kapatmıştı. 1971 sonbaharında Ayık'ın jübilesini yapmak da Akzambak'a nasip olmuştu. Jübilesi için Aleksandr Medved'de Türkiye'ye getirilmişti.⁴⁸

Türk Güreş Vakfı Genel Başkanı Ahmet Ayık, Beden Terbiyesi Genel Müdürü ve Güreş Federasyonu Başkanı olarak Mehmet Akzambak'ın, Türk sporuna ve özellikle ata sporu güreşe yaptığı hizmetleri ve katkılarını unutmamış ve 9 Ağustos 2006 tarihinde Mehmet Akzambak'a yazdığı mektupta şöyle diyordu: “...Her canlı varlık gibi insanoğlu için ölüm kaçınılmaz bir gerçektir. Zamanı gelince Emri Hak vuku bulunca hepimiz ölümü tadacağız. Türk Güreş Vakfı Yönetim Kurulu 03.08.2006 tarihli toplantısında, Türk Güreşine verdiğiniz unutulmaz hizmetlerinizi göz önünde bulundurarak –daha uzun yıllar sağlıklı bir ömür sürmeniz dileklerimiz ile birlikte– Emri Hak vuku bulunduğu, uygun görmeniz halinde, naaşınızın Anıt Mezara defnedilmesi konusunda karar almıştır. Hayatta iken ‘ölüm’ den söz edilmesi son derece zordur. Ancak hoş görünüze sığınarak bu konudaki düşüncenizi öğrenmek istiyoruz. Daha nice sağlıklı uzun yıllar yaşamanızı Yüce Allah’tan diler, saygılar sunarız.”⁴⁹ Mehmet Akzambak, 21 Ağustos 2006 tarihinde Ahmet Ayık’a yazdığı mektupta ise; “Türk güreşine yaptığım hizmetlerin takdire lâyık görülerek, vefatım halinde, Türk Güreş Vakfı olarak Ankara Karşıyaka Mezarlığı içinde yaptırmış olduğunuz Anıt Mezar’a defnedilmem, 03.08.2006 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında kararlaştırıldığı bildirilmektedir. Şahsınızda Yönetim Kurulu’nun aldığı; Benim için, ulvi, insani yüksek değer taşıyan bu nazik karar; her yönü ile şükran duyguları ile dolu kabul ettiğim bir karardır. Bu hayatımın vazgeçilmez minnetine sebep olan kararınız dolayısıyla teşekkür ederim. Saygılarımla”⁵⁰ diyordu.

Devletin İtibarını, Milletin Onurunu ve Hakkını Korurdu

Akzambak, bir devlet adamı olarak bilgili, becerikli, girişimci ve örnek kişilik sahibi idi. Devletin maddi ve manevi varlığını, milletin içerde ve dışarıda itibarını ve onurunu daima korumuştur. Hayatının her devresinde israfı önleyip, tasarrufu yerleştirerek örnek olmuştur. Lükse, gösterişe düşkün değildi. Devletin malını israf etmeyen ve kul

hakkı yemeyendi. Bununla ilgili olarak Akzambak'ın yaşantısından bir örnek verilmesi yerinde olacaktır:

Akzambak, 9 – 11 Haziran 1970 tarihleri arasında Doğu Berlin'de yapılan Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası'ndaki güreş hakem stajına, uluslararası hakem olmaları için eleman göndermiş, stajı kazanamayanların Doğu Berlin'de kalıp devletin verdiği harcırahı kullanmalarına mani olmak için, aralarında yakın dostunun kardeşi de olduğu halde, Türkiye'ye dönmelerini istemişti. Akzambak, tüyü bitmemiş yetimin hakkını korumak değil, olması gerekeni yapmıştı. Bazılarının menfaati aleyhine olsa da bilenler tarafından yıllar yılı bu davranışı konuşulmuştu⁵¹.

Akzambak, Beden terbiyesi Genel Müdürü olarak 23 Ağustos–6 Eylül 1975 tarihleri arasında Cezayir'de yapılacak 7'nci Akdeniz Oyunları münasebetiyle, Beden Terbiyesi Genel Müdürü olarak, 20 Ağustos – 6 Eylül 1975 tarihleri arasında olmak üzere Cezayir'e Hükümetçe görevli olarak gönderildi. Devletten tam yevmiye harcırah da almıştı. Cezayir'in davetlisi olmamakla beraber, yattığı otelin ücretini ve yediği yemeğin parasını almadılar. Akzambak, seyahat sonu dönüşünde kendisine verilen harcırahın, iâşe ve ibadenin git-tiği Cezayir'de karşılanmış olduğundan, aldığı harcırahın tamamına hak sahibi olmadığını düşünerek, fazlaya ait kısmının iadesini yerine getirmişti.⁵²

Vefatı

Akzambak'ın son zamanlarda bazı sağlık sorunları vardı. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 16 Eylül 2005 tarihinde beyne giden soldaki damarında % 90 darlık tespiti üzerine, Anjiyografi ve stent ile anjiyoplasti uygulanmak suretiyle sağlığı düzene girdi. Son yıllarını kitap yazarak değerlendiren Akzambak, 2 Ocak 2016 tarihinde saat 9.30'da kalp krizinden vefat etti ve cenazesi, 3 Ocak 2016 tarihinde Ankara'da Karşıyaka Camii'nde ikindi namazını müteakip kılınan cenaze namazından ardından Karşıyaka Mezarlığı 1. Kapı "*Türk Güreş*

Vakfi Anıt Mezarı"na defnedildi. Mekanın cennet olsun Kıymetli Başkanım...

Sonuç

Mehmet Akzambak, devletine memur olarak hizmetine başladığı günden merkez valisi olarak, emekli olduğu 25 Haziran 1976 tarihine kadar geçen sürede hizmetin verdiği şereften daha büyük kazancın ve itibarın olamayacağı inancı ve sadakati ile faziletle görev yapmıştır. Akzambak, Türk güreşinde; yönetimde iz bırakmış, güreşi sahiplenerek büyük bir hamle ile kalkındırmış, güreşe ve güreşçiye bir saygınlık kazandırmış, güreşe bir heyecan getirmiş, kuralları yerleştirmiş, otoriteyi sağlamış, güreşi devlet politikası olarak kurumlaştırarak yaşayan bir sistem haline getirmiş ve başarının devamlı olması için Türk güreşinde teknik, taktik ve bilimsellik açısından köklü bir reforma gitmiştir. Türk sporuna ve güreşine büyük hizmetleri olan Akzambak, rol model olarak örnek bir kişiliktir. Böylesine örnek bir spor yöneticisinin yaptıklarını kavrayarak anlayabilmek, oldukça önemlidir. Mehmet Akzambak'ın adı spor ve güreş tesislerine, kurumlarına verilmeli ve ayrıca adına Türkiye Güreş Federasyonu bir güreş turnuvası düzenlemelidir.

KAYNAKLAR

1. Akzambak, Mehmet, *Geçmiş Zaman Olur ki*, Yetkin Basımevi, Ankara, 2010, s.49.
2. Aynı e., s. 58.
3. Aynı e., ss. 64–65.
4. Aynı e., ss. 94–95.
5. Mehmet Akzambak ile "Yaşar Doğu" konusunda Dr. Özbay Güven'in 4 Nisan 1998 tarihinde Ankara'da yaptığı görüşme.
6. Akzambak, a.g.e., 2010, ss.134–135.
7. Aynı e., ss. 152–153.
8. Aynı e., s. 156.
9. Aynı e., s. 156.
10. Aynı e., s. 156.
11. Aynı e., s. 172.
12. Aynı e., s. 173.
13. Aynı e., s. 173.
14. Aynı e., s. 175.
15. Aynı e., s. 177.
16. Aynı e., s. 187.
17. Aynı e., s. 188.
18. Aynı e., s. 190.
19. Nurettin Zafer ve Haydar Zafer'in Güreş Federasyonu Başkanı Mehmet Akzambak'a 9 Şubat 1970 tarihinde yazdıkları mektup.
20. Akzambak, a.g.e., 2010, s. 186.
21. Aynı e., s. 186.

22. Aynı e., ss. 178, 186.
23. Aynı e., s. 335.
24. Aynı e., s. 187.
25. Aynı e., ss. 335, 336, 337.
26. Aynı e., ss. 337, 338, 339, 340.
27. Aynı e., ss. 341, 342.
28. Aynı e., ss. 346–350.
29. Akzambak, Mehmet, *İnsan Hakları: Lozan'dan Günümüze Taraf Olduğumuz Uluslararası Tüm Sözleşmeler Onaya İlişkin Kanun ve Bakanlar Kurulu Kararlarıyla, Cilt: 1-4, İkinci Baskı, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, Ankara, 1998.*
30. Akzambak, a.g. e., 2010, ss. 342, 343, 345, 358, 366.
31. Aynı e., s. 358.
32. Akzambak, Mehmet, *Atatürk'ün Devrimci Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 2005,*
33. Akzambak, a.g.e., 2010.
34. Aynı e., s. 156.
35. Aynı e., ss. 194–195.
36. Aynı e., ss. 188, 189, 190.
37. Mehmet Akzambak ile 4 Nisan 1998 tarihinde yapılan a.g. görüşme.
38. Akzambak, a.g.e., 2010, ss. 188, 189, 190.
39. Aynı e., ss. 191, 192.
40. Aynı e., ss. 198, 199.
41. Aynı e., s. 202.
42. Aynı e., s. 201.
43. Aynı e., s. 200.

44. Aynı e., s. 156.
45. Aynı e., s. 334.
46. Aynı e., s. 178.
47. Aynı e., ss. 181–182.
48. Aynı e., s. 185.
49. Ahmet Ayık'ın 9 Ağustos 2006 tarihinde Mehmet Akzambak'a yazdığı mektup.
50. Mehmet Akzambak'ın 21 Ağustos 2006 tarihinde Ahmet Ayık'a yazdığı mektup.
51. Akzambak, *a.g.e.*, 2010, s. 180..
52. Aynı e., s. 34.

FUTBOL SEYİRCİSİNİN ELEKRONİK BİLET / PASSOLİG UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Oğuz ÖZBEK*

Arş. Gör. Sercan KURAL**

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

** Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi Spor
Yüksekokulu.

FUTBOL SEYİRCİSİNİN ELEKTRONİK BİLET / PASSOLİĞ UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

Giriş

İnsanı sosyalleştirmek, ruh ve beden sağlığını korumak amacıyla yapılan bir faaliyet olan sporda şiddet olayları sıklıkla görülmektedir. Sporda şiddet olaylarında saldırganlık dürtüsünü bastıramayan, kişilik sorunu olan bireyler yer almaktadır (Acet, 2006). Ülkemizde sporda şiddet olayları, son yıllarda istenmeyen boyutlara ulaşarak toplumun gündemini sürekli meşgul etmiştir. Sporda şiddet sorununu inceleyen çalışmalar yapılmıştır (Çepe, 1992; Çağlayan, 2003; Bayram, 2011). Ayrıca sporda şiddeti önlemek için TBMM’de araştırma komisyonları kurulmuş (TBMM, 2005; TBMM, 2011) ve resmi kurum raporları hazırlanmıştır.

Sporda şiddet olaylarını önlemek için, bu olaylara karışan kişilerin sosyo-kültürel nitelikleri ve şiddet olaylarının türleri incelenmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı sporda şiddete ilişkin rapora göre, 2011 – 2012 sezonunda Türkiye genelinde spor müsabakalarını izlemesi yasaklanan 1457 kişinin, %32’sini öğrenciler, %7’sini işçiler, %4’ünü ise işsizler oluşturmaktadır (Arıkanoglu, 2012). Bilir ve Sangün’ün (2014) araştırmasında da futbol taraftarının daha çok genç ve lise mezunu kişilerden oluştuğu saptanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı rapora göre, spor alanlarında işlenen suçların % 95’i futbol müsabakalarında meydana gelmektedir. Sporda şiddete neden olan faktörler arasında taraftarların tutum ve davranışları % 25.93 ile birinci sırada yer alırken, kulüp yöneticileri, sporcu ve teknik heyetin tutum ve davranışları % 16 ile ikinci sırada, medya %12.43 ile üçüncü sırada yer almaktadır (Arıkanoglu, 2012).

1 Bu makale, 13-16 Nisan 2016 tarihinde Türkistan / Kazakistan’da düzenlenen 5. Uluslararası Bilim Spor ve Kültür Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Artık sporda şiddet kaçınılmaz duruma gelmiştir. Sporun ruhuna aykırı bu durum, sporda şiddeti önlemek için yasama organını kanun koymaya, ya da mevcut kanunların eksik ve aksayan yönlerini gidermeye yöneltmiştir.

2004 yılında, 5149 Sayılı Kanun spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amacı ile çıkarılmıştır. Orhan'ın (2007) çalışmasında, 5149 Sayılı Kanun maddelerinin yaptırım gücünün yetersiz kaldığı ve kanunun uygulanmasında problem olduğu saptanmıştır (Orhan, 2007). "5149 sayılı Kanunun uygulanması döneminde ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi, uluslararası sözleşmelere ve gelişmelere paralellik sağlanması ve sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi amacıyla, 31/3/2011 tarihli ve 6222 sayılı "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe konulmuştur" (www.tbmm.gov.tr). 6222 Sayılı Kanun'un amacı; "müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir". 6222 Sayılı Kanun, 5146 Sayılı Kanun'dan farklı olarak elektronik bilet uygulamasını gündeme getirmiştir. Söz konusu kanunun 5. Maddesinde, 4. ve 11. fıkralarında elektronik bilet uygulaması;

"**MADDE 5** – (4) Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişi sağlayacak biletler, elektronik sistem üzerinden oluşturulur. Bilet satın almak isteyen kişilerle ilgili olarak, üzerinde adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve fotoğrafı olan bir elektronik kart oluşturulur. Kişinin yabancı olması halinde kart üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yerine uyruğu olduğu devletin adı ile Türkiye'ye giriş yaptığı pasaportun seri numarası kaydedilir. Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir.

(11) Dördüncü fıkroda belirtilen elektronik kart uygulaması ile ilgili olarak;

a) Bilet organizasyonu ve seyircilerin müsabaka alanlarına giriş ve çıkışına ilişkin kontrol ve denetim yetkisi federasyonlara ait olup federasyonlar bu amaçla bünyelerinde merkezi kontrol sistemi oluşturur. Elektronik kart oluşturulmak amacıyla alınacak kişisel bilgiler federasyon bünyesinde oluşturulan merkezi veri tabanında tutulur. Bu veri tabanı Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı erişimine açıktır.

b) Elektronik kart ile elektronik kart kapsamında satışı gerçekleştirilecek biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin yerel uygulamalar kulüpler tarafından, sistem üzerinden merkezi satışları ise ilgili federasyonlar tarafından gerçekleştirilir.

c) Elektronik kart bilgilerinin kulüpler adına reklam ve pazarlamasında ilgili federasyonlar yetkilidir. Merkezi pazarlama ve bilet satışından elde edilecek gelirler kulüplere ait olup federasyon ya da yetki verdiği üçüncü kişiler nezdinde oluşacak bu gelirler kamu kurum ve kuruluşlara ilişkin alacaklar hariç olmak üzere haczedilemez, devir ve temlik edilemez. Federasyonlar bu fıkra kapsamında belirtilen yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebilir."

şeklinde yer almıştır. Bu kanun maddesine uygun olarak elektronik bilet, 14 Nisan 2014'te passolig adıyla uygulamaya konmuştur. Passolig'in resmi web sayfası www.passolig.com.tr'ye göre; "elektronik bilet uygulaması ile kağıt bilet ortadan kalkacak, bilet alırken ve müsabakalara girerken, kuyruklarda beklenmeyecek, e-bilet sayesinde maçlarda kanunlara aykırı davranışların stadyumlara girmesi engellenecek, e-kart projesi ile tribünlerdeki istenmeyen olaylar önlenecek, spor müsabakalarına ailelerin de içinde olduğu daha geniş bir kitle kazandırılacak, bilet ve stada giriş kuyrukları sona erdirilecek, yasa dışı bilet satışı önlenecektir."

Elektronik bilet uygulaması basında tepkiyle karşılanmıştır (Kızılyalın, 2013; Çelik, 2013). Taraftarlar kişisel bilgilerinin kayıt altına alınarak fişleneceklerini düşündükleri için elektronik bilet uygulamasını protesto ederek maçlara gitmeme kararı almışlardır. Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor gibi büyük kulüplerin maçlarına giden seyirci sayısı bu protestolar nedeni ile azalmıştır. Fenerbahçe'nin seyirci doluluk oranı %84'ten %22'ye, Galatasaray'ın ise %79'dan %23'e düşmüştür (Akşar, 2014). Büyük kulüplerden sonra en fazla seyircisi olan Eskişehirspor'un seyirci sayısı %70 azalmıştır (İşte e-bilet,

2015). Bu verileri doğrulayan bir çalışmada "futbol maçlarında seyirci azalmasının nedeni "passolig uygulamasıdır" görüşüne katılımcıların % 66.6'sının tam katıldığı saptanmıştır (Özgen, 2015).

Sporda şiddet olaylarını önlemek amacıyla önce 2004 yılında çıkarılan 5149 Sayılı Kanun uygulanmış, daha sonra bu kanunun yerine 2011 yılında çıkarılan 6222 Sayılı Kanun uygulanmıştır. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü'nde 2004-2012 yılları arasında spor müsabakalarında yaşanan şiddet ile ilgili 891 olayın kaydı tutulmuştur (Gür, 2015). 5149 Sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu 2004-2010 yılları arasında 831 sporda şiddet olayı meydana gelmiştir. Şiddet olaylarının %65'ini (540 kişi) çirkin ve kötü tezahürat, %15.64'nü (130 kişi) spor alanlarına zarar vermek % 5.65'ini (47 kişi) müsabaka düzenini bozmak ve %5.53'ini (46 kişi) meşale yakmak oluşturmaktadır. 6222 Sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu 2010-2012 yılları arasında kaydı tutulan 60 olayın % 35'ini (21 kişi) müsabaka düzenini bozmak, %16.67'sini (10 kişi) yasaklanan madde ve cisim bulundurmamak, %16.67'sini (10 kişi) müsabaka alanına girmek, % 8.33'ünü (5 kişi) çirkin ve kötü tezahürat, %8,33'ünü (5 kişi) spor alanlarına zarar vermek oluşturmıştır (Gür, 2015). 5149 Sayılı Kanun'un kaldırılarak yerine 6222 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra çirkin ve kötü tezahürat olaylarında azalma olmuştur.

Futbol seyircisinin tepkisi nedeniyle, Taraftar Hakları Dayanışma Derneği tarafından elektronik bilet uygulaması, iptal istemi ile mahkemeye taşınmıştır. Taraftar Hakları Dayanışma Derneği'nin 6222 Sayılı Kanun'un 5. maddesinin iptali için açtığı davada mahkeme, 6222 Sayılı Sporda Şiddet Kanun'unda elektronik bilet hariç, elektronik bilet uygulaması ile ilgili 5. Maddesini Anayasaya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ne aykırı bularak, Anayasa Mahkemesi'ne göndermiştir. Anayasa Mahkemesi 12.11.2015 tarihli 2015/103 sayılı kararı ile Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un, e-bilet uygulamasına ilişkin hükümlerinin iptali istemiyle yapılan başvuruyu reddetmiştir (R.G.,11.12.2015/29559). Söz konusu karara göre, elektronik bilet

uygulaması devam edecektir. Ancak 6222 Sayılı Kanun'un federasyonların, elektronik kart bilgilerinin kulüpler adına reklam ve pazarlanmasındaki yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebileceğine ilişkin hükmünün iptaline karar verilmiştir. Kamuoyunda tartışmalara yol açan, mahkemelere taşınan e-bilet uygulamasının, futbol seyircisinin görüşlerini inceleyerek tartışmanın yararlı olacağı düşünülmüştür.

Amaç

Bu çalışma Futbol seyircisinin maçlarda e-bilet (Passolig) uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Bu araştırma ile futbol seyircisinin maçlarda e-bilet (Passolig) uygulamasına ilişkin görüşlerinden yararlanarak bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu maçla şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Maçlarda e-bilet (Passolig) uygulamasına ilişkin futbol seyircisinin görüşleri nelerdir?
2. Futbol seyircisinin maçlarda e-bilet (Passolig) uygulamasına ilişkin görüşleri; cinsiyet ve yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Futbol seyircisinin maçlarda e-bilet (Passolig) uygulamasına ilişkin görüşlerini çözümlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubu 291 kişiden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesi için ilgili literatür taranarak hazırlanan taslak anket, iki uzman görüşüne sunulmuştur. Taslak anket uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Ankette kişisel bilgilerin sorulduğu dört madde, katılımcıların e- bilete ilişkin görüşlerinin sorulduğu 22 madde yer almıştır. Anket maddelerinin değerlendirilmesinde, beşli Likert tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin seçenekleri ve bunların puan ve sınırları, "Hiç katılmıyorum" (1 puan; 1.00-1.79), "Az katılmıyorum" (2 puan;

1.80-2.59), "Orta düzeyde katılıyorum" (3 puan; 2.60-3.39), "Çok katılıyorum" (4 puan; 3.40-4.19), "Tam katılıyorum" (5 puan; 4.20-5.00) olarak belirlenmiştir.

Verilerin analiz aşamasında katılımcıların kişisel verileri ve anket maddelerine verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri hesaplanarak, katılımcıların görüşleri değerlendirilmiştir. Cinsiyet ve yaş değişkenlerine ilişkin görüşler Kikare testi ile analiz edilmiştir. Cevap seçenekleri değerlendirilirken, "Hiç Katılmıyorum" ve "Az Katılıyorum" seçenekleri olumsuz görüşler, "Çok Katılıyorum" ve "Tam Katılıyorum" seçenekleri ise olumlu görüşler olarak analiz edilmiştir. Katılımcıların %60.5'i (176) 18-23 yaş arasında, %39.5'i ise (115) 24 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında %17.5'inin (51) kadın, %82.5'inin ise (240) erkeklerden oluştuğu saptanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların Elektronik Bilet Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, katılımcılar anketin 12. maddesinde yer alan "TFF, Elektronik bilet uygulamasında başarılıdır" ifadesine hiç katılmadıklarını ($x=1.99$) belirtmişlerdir. Katılımcılar anketin 1. maddesinde yer alan "Elektronik bilet uygulaması ile maçlara daha kısa zamanda girilebilir" ifadesine ($x=2.43$), 7. Maddesinde yer alan "Elektronik bilet uygulaması ile futbol toplumunda daha çok kabul ve saygı görecektir" ($x=2.27$) ifadesine, 8. Maddesinde yer alan "Elektronik bilet, bütün spor branş maçlarında uygulanmalıdır" ($x=2.36$) ifadesine, 10. maddesinde yer alan "Elektronik bilet uygulaması ile daha uygar koşullarda maç izlenecektir" ($x=2.45$) ifadesine ve 11. maddesinde yer alan "Elektronik bilet uygulaması ile tribün kapatma cezalarının önüne geçilecektir" ($x=2.17$) ifadesine az katıldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar anketin 2. maddesinde yer alan "Elektronik bilet uygulaması ile bilet kuyrukları ortadan kalkacaktır" ($x=2.65$), anketin

3. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması bilet yırtılması kaybolması vb. olmayacaktır” ($x=3.38$), anketin 4. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile önceden bilet almak mümkün olacaktır” ($x=3.16$), anketin 5. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile kanunlara aykırı davrananların statlara girmesi önleneyecektir” ($x=2.78$), anketin 6. maddesinde yer alan “Elektronik bilet ile uygulaması aileler çocukları ile maç izleyebilecektir” ($x=2.60$), anketin 9. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile bilet alma ve stada giriş için kuyruklarda bekleme önleneyecektir” ($x=2.61$), anketin 13. maddesinde yer alan “Elektronik bilet, aynı zamanda kredi kartı, toplu taşıma kartı gibi kullanabilecek olması nedeni ile çok işlevsel bir karttır” ($x=2.76$) ve anketin 15. maddesinde yer alan “Elektronik bilet/Passolig almak zaman alıcıdır” ($x=2.99$) ifadelerine orta düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar anketin 14. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile kişisel bilgiler istenmeyen kişilerin eline geçebilir” ($x=3.45$), anketin 16. maddesinde yer alan “Elektronik bilet ile taraftarın sadece yaşadığı şehirdeki maçlara gidebilmesi, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması anlamına gelir” ($x=3.54$), anketin 17. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması kaldırılmalıdır” ($x=3.32$), anketin 18. maddesinde yer alan “Elektronik bilet alma işlemleri pratik değildir” ($x=3.11$), anketin 19. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması taraftarın maçlara ilgisini azaltır” ($x=3.55$), anketin 20. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması statlarda seyirci sayısının düşmesine neden olur” ($x=3.68$), anketin 21. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile stat dışındaki şiddet olayları önlenemez” ($x=3.84$) ve anketin 22. maddesinde yer alan “Elektronik bilet uygulaması ile stat içindeki şiddet olayları önlenemez” ($x=3.59$) ifadelerine çok katıldıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 1. Anket Maddelerine Verilen Cevapların Yüzdelik Ve Ortalamaları

Maddeler		1- Hiç Katılmıyorum	2- Az Katılmıyorum	3- Orta Düzeyde Katılmıyorum	4- Çok Katılmıyorum	5- Tam Katılmıyorum	X
1. Elektronik bilet uygulaması ile maçlara daha kısa zamanda girilebilir.	f	111	41	75	28	36	2,43
	%	38,1	14,1	25,8	9,6	12,4	
2. Elektronik bilet uygulaması ile bilet kuyrukları ortadan kalkacaktır.	f	93	43	67	47	41	2,65
	%	32,0	14,8	23,0	16,2	14,1	
3. Elektronik bilet uygulaması bilet yırtılması kaybolması vb. olmayacaktır.	f	47	41	49	62	92	3,38
	%	16,2	14,1	16,8	21,3	31,6	
4. Elektronik bilet uygulaması ile önceden bilet almak mümkün olacaktır.	f	55	43	58	68	67	3,16
	%	18,9	14,8	19,9	23,4	23,0	
5. Elektronik bilet uygulaması ile kanunlara aykırı davranışların statlara girmesi önlenecektir.	f	86	53	49	45	58	2,78
	%	29,6	18,2	16,8	15,5	19,9	
6. Elektronik bilet ile uygulaması aileler çocukları ile maç izleyebilecektir.	f	92	59	59	33	48	2,60
	%	31,6	20,3	20,3	11,3	16,5	
7. Elektronik bilet uygulaması ile futbol toplumda daha çok kabul ve saygı görecektir.	f	129	48	51	31	32	2,27
	%	44,3	16,5	17,5	10,7	11,0	

8. Elektronik bilet, bütün spor branş maçlarında uygulanmalıdır.	f	138	35	41	27	50	2,36
	%	47,4	12,0	14,1	9,3	17,2	
9. Elektronik bilet uygulaması ile bilet alma ve stada giriş için kuyruklarda bekleme önlenecektir.	f	102	45	61	30	53	2,61
	%	35,1	15,5	21,0	10,3	18,2	
10. Elektronik bilet uygulaması ile daha uygar koşullarda maç izlenecektir.	f	116	45	51	39	40	2,45
	%	39,9	15,5	17,5	13,4	13,7	
11. Elektronik bilet uygulaması ile tribün kapatma cezalarının önüne geçilecektir.	f	135	52	50	25	29	2,17
	%	46,4	17,9	17,2	8,6	10,0	
12. TFF, Elektronik bilet uygulamasında başarılıdır.	f	144	54	58	21	14	1,99
	%	49,5	18,6	19,9	7,2	4,8	
13. Elektronik bilet, aynı zamanda kredi kartı, toplu taşıma kartı gibi kullanabilecek olması nedeni ile çok işlevsel bir karttır.	f	81	50	65	46	49	2,76
	%	27,8	17,2	22,3	15,8	16,8	
14. Elektronik bilet uygulaması ile kişisel bilgiler istenmeyen kişilerin eline geçebilir.	f	23	50	78	51	89	3,45
	%	7,9	17,2	26,8	17,5	30,6	
15. Elektronik bilet/ Passolig almak zaman alıcıdır.	f	44	84	60	35	68	2,99
	%	15,1	28,9	20,6	12,0	23,4	

16. Elektronik bilet ile taraftarın sadece yaşadığı şehirdeki maçlara gidebilmesi, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması anlamına gelir.	f	42	40	51	32	126	3,54
	%	14,4	13,7	17,5	11,0	43,3	
17. Elektronik bilet uygulaması kaldırılmalıdır.	f	65	37	46	25	118	3,32
	%	22,3	12,7	15,8	8,6	40,5	
18. Elektronik bilet alma işlemleri pratik değildir.	f	53	58	65	32	83	3,11
	%	18,2	19,9	22,3	11,0	28,5	
19. Elektronik bilet uygulaması taraftarın maçlara ilgisini azaltır.	f	50	31	40	47	123	3,55
	%	17,2	10,7	13,7	16,2	42,3	
20. Elektronik bilet uygulaması statlarda seyirci sayısının düşmesine neden olur.	f	40	28	46	46	131	3,68
	%	13,7	9,6	15,8	15,8	45,0	
21. Elektronik bilet uygulaması ile stat dışındaki şiddet olayları önlenemez.	f	36	17	43	54	141	3,84
	%	12,4	5,8	14,8	18,6	48,5	
22. Elektronik bilet uygulaması ile stat içindeki şiddet olayları önlenemez.	f	38	29	67	37	120	3,59
	%	13,1	10,0	23,0	12,7	41,2	

Katılımcı Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Anketin 2. maddesine [$X^2(2)=10,378$; $p<0.05$], 7. maddesine [$X^2(2)=24,247$; $p<0.05$], 8. maddesine [$X^2(2)=28.809$; $p<0.05$], 9. maddesine [$X^2(2)=10,172$; $p<0.05$], 10. maddesine [$X^2(2)=10.700$; $p<0.05$], 11. maddesine [$X^2(2)=27.629$; $p<0.05$], 12. maddesine [$X^2(2)=18,998$; $p<0.05$], 13. maddesine [$X^2(2)=22,841$; $p<0.05$], 16. maddesine [$X^2(2)=14,043$; $p<0.05$], 17. maddesine [$X^2(2)=11,298$; $p<0.05$], 19. maddesine [$X^2(2)=13,893$; $p<0.05$], 20. maddesine

[$X^2(2)=18,995$; $p<0.05$] maddesine ve 21. maddesine [$X^2(2)=14,732$; $p<0.05$] ilişkin cinsiyetlerine göre verdiği yanıtların, anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Anketin diğer maddelerine verilen katılımcı cevaplarının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklı olmadığı saptanmıştır.

Anketin 2. maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile bilet kuyrukları ortadan kalkacaktır” erkek katılımcıların yarısının (%50) hiç katılmıyorum ve az katılıyorum şeklinde olumsuz görüş belirtirken, kadın katılımcıların %31,4’ünün hiç katılmıyorum ve az katılıyorum şeklinde olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 7. maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile futbol toplumda daha çok kabul ve saygı görecektir” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%65) hiç katılmıyorum ve az katılıyorum şeklinde olumsuz görüş belirtirken, kadın katılımcıların ise %41,1’inin hiç katılmıyorum ve az katılıyorum şeklinde olumsuz belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 8. maddesine “Elektronik bilet, bütün spor branş maçlarında uygulanmalıdır” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%64,1) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise %37,2’sinin olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 9. maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile bilet alma ve stada giriş için kuyruklarda bekleme önlenecektir” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%54,2) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise %33,3’ünün olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 10. maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile daha uygar koşullarda maç izlenecektir” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%60,6) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise %39,2’sinin olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 11. maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile tribün kapatma cezalarının önüne geçilecektir” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%67,1) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise %51’inin olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 12. maddesine “TFF, Elektronik bilet uygulamasında başarılıdır” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%72,9) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise %45,1’inin olumsuz görüş belirttiği anlaşılmıştır.

Anketin 13. maddesine “Elektronik bilet, aynı zamanda kredi kartı, toplu taşıma kartı gibi kullanılabilecek olması nedeni ile çok işlevsel bir karttır” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (%50) olumsuz görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise % 21,6’sının olumsuz görüş belirttiği saptanmıştır.

Anketin 16. maddesine “Elektronik bilet ile taraftarın sadece yaşadığı şehirdeki maçlara gidebilmesi, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması anlamına gelir” erkek katılımcılar yarıdan fazlasının (% 57.9) çok katılıyorum ve tam katılıyorum şeklinde olumlu görüş belirtirken, kadın katılımcılar ise %27.2’sinin çok katılıyorum ve tam katılıyorum şeklinde olumlu görüş belirttiği anlaşılmıştır. Anketin 17. maddesine “Elektronik bilet uygulaması kaldırılmalıdır” erkek katılımcılar yarıdan fazlasının (% 53.4) çok katılıyorum ve tam katılıyorum şeklinde olumlu görüş belirtirken, kadın katılımcılar ise % 28.4’ünün çok katılıyorum ve tam katılıyorum şeklinde olumlu görüş belirttiği saptanmıştır. Anketin 19. maddesine “Elektronik bilet uygulaması taraftarın maçlara ilgisini azaltır” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (% 63.4) olumlu görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise % 35.3’ünün olumlu görüş belirttiği görülmüştür. Anketin 20. maddesine “Elektronik bilet uygulaması statlarda seyirci sayısının düşmesine neden olur” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (% 66.3) olumlu görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise % 35.3’ünün olumlu görüş belirttiği görülmüştür. Anketin 21. Maddesine “Elektronik bilet uygulaması ile stat dışındaki şiddet olayları önlenemez” erkek katılımcıların yarıdan fazlasının (% 71,2) olumlu görüş belirttiği, buna karşın kadın katılımcıların ise % 47,1’inin olumlu görüş belirttiği görülmüştür

Katılımcı Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların anketin 13. maddesine ilişkin yaşlarına göre verdiği yanıtların, anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır [$X^2(4)=10,377$; $p<0.05$]. Anketin diğer maddelerine verilen katılımcı yanıtlarının

katılımcıların yaşlarına göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Anketin 13. maddesine “Elektronik bilet, aynı zamanda kredi kartı, toplu taşıma kartı gibi kullanabilecek olması nedeni ile çok işlevsel bir karttır” 24 yaş ve üzeri katılımcıların yarısından fazlası (%53) olumsuz görüş belirtirken, 18-23 yaş arasındaki katılımcıların %39,8’i olumsuz görüş belirtmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre, e-biletin hak ve özgürlükleri sınırlandığı, e-bilet uygulamasının kaldırılması gerektiği, e-biletin taraftarın maçlara ilgisini azalttığı, statlarda seyirci sayısının düşmesine neden olduğu ve stat dışındaki şiddet olaylarını önleyemeyeceği görüşüne daha çok katılmaktadır. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre, e-bilet uygulaması ile bilet kuyruklarının ortadan kalkmayacağı, bilet alma ve stada giriş için kuyruklarda beklemenin önlenemeyeceği görüşüne daha çok katılmaktadırlar. Ayrıca erkek katılımcılar, e-bilet uygulaması ile TFF’nin Elektronik bilet uygulamasında başarılı olamadığı, futbolun toplumda daha çok kabul ve saygı görmediği ve diğer spor branş maçlarında uygulanmaması gerektiği görüşüne daha çok katılmaktadırlar. Yaşlı katılımcılar, genç katılımcılara göre, elektronik biletin, kredi kartı, toplu taşıma kart gibi kullanabilecek çok işlevsel bir kart olduğu görüşüne daha çok katılmaktadırlar. Katılımcılar elektronik bilet uygulamasının olumsuz yönlerinin daha fazla olduğunu, seyirci sayısını azaltacağını, şiddet olaylarını önleyemeyeceğini ve kaldırılması gerektiğini düşünmektedirler.

6222 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile birlikte çirkin ve kötü tezahürat olaylarında azalma olmuştur (Gür, 2015). Bu durum 6222 Sayılı Kanun’un yaptırımlarının ağır olmasından kaynaklandığı gibi seyirci sayısının azalmasından da kaynaklanmış olabilir. Anket sorularına verilen cevaplara göre katılımcılar e-bilet uygulaması ile stat içindeki ve dışındaki şiddet olaylarının önlenemeyeceğini düşünmektedirler.

Galatasaray Kulübü'ne, UEFA tarafından finansal fair play kriterlerine uygun davranmadığı için Avrupa kupalarından iki yıl men edilme cezası verilmesi gündeme gelmiştir. Galatasaray Kulübü, UEFA'ya verdiği savunma raporunda, yaşadığı finansal durumun gişe hasılatının üçte bir oranında azalmasından kaynaklandığını, bu azalmanın nedenleri arasında ise e-bilet uygulamasını da göstermiştir (Arslan, 2016). E- bilet uygulaması ile seyirci sayısında düşme yaşanmıştır. Galatasaray Kulübünün UEFA'ya yaptığı savunma, çalışma sonuçlarını destekler yöndedir. Benzer şekilde, Özgen'nin (2015) araştırmasında, "futbol maçlarında seyirci azalmasının nedeni "passolig uygulamasıdır" görüşüne katılımcıların % 66.6'sının tam katıldığı saptanmıştır. Özgen'nin (2015) bulguları ile çalışmanın bulguları örtüşmektedir.

Sporda şiddeti önlemek amacıyla uygulamaya konulan elektronik bilet uygulaması, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iptal kararı da dikkate alınarak, seyircinin kolay ulaşabileceği, ucuz ve kişisel bilgilere en az düzeyde yer verecek biçimde yeniden düzenlenmelidir. Düzenleme TFF'nin, kulüplerin, spor basınının ve taraftar derneklerinin temsilcilerinin yer aldığı bir komisyon tarafından yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2006). Sporda Saldırganlık Ve Şiddet. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- Akşar, T. (2014). "Passo Lig, Passo Eziyet!" 28 Nisan 2014 <http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/122-tugrul-aksar/3060-passo-lig-passo-eziyetpassoligkart-e-bilet-ticketing-futbol-.html>
- Arslan, Ö. C. (2016). "İşte Galatasaray'ın UEFA Tutanakları", 22 Ocak, Cumhuriyet Gazetesi, 2016.
- Arıkanoglu, S. (2012). "Eğitimli Holiganlar", <http://www.aksam.com.tr/spor/egitimli-holiganlar-134022h/haber-134022>. Erişim tarihi 10.01.2016
- Bayram, A. (2011). Futbol Seyircilerinin Taraftarlık ve Şiddet İfadelerine Yaklaşımlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Bilir, P., L. Sangün (2014). Adana Demirsport Ve Adanaspor Futbol Taraftarlarının Şiddet Eğilimleri. Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi, 5(1) 56-65.
- Çağlayan, H., S. (2003). Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimindeki Rolü (Konyaspor Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çepe, K. (1992). Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları Ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çelik, T. (2013) "E-Bilet, futbolseverleri fişlemenin öteki adı mı olacak yoksa?" <http://www.milliyet.com.tr/turgut-celik-e-bilet-futbolseverleri-fisleminin-oteki-adi-mi-olacak-yoksa-1743579-skorer-yazar-yazisi/>
- Gür, B. (2015). Evrensel Bir Sorun: Sporda Şiddet. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İşte e-bilet gerçeği (2015). http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/futbol/414883/iste_e-bilet_gercegi.html# Yayınlanma tarihi: 11 Kasım 2015 Çarşamba
- Kızıyalın, A. (2013) "Taraftara da fişleme" 29 Temmuz 2013 Pazartesi http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/436552/Taraftara_da_fisleme.html#
- Orhan, Ü. (2007). 5149 Sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Çerçevesinde Spor Güvenliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgen, C. (2015) 2014-2015 Futbol Sezonunda Türkiye Futbol Ligindeki Seyirci Azalmasının Nedenlerinin Seyirci Görüşlerine göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

R. G. (2015). 11.12.2015 Tarihli ve 29559 Sayılı Resmi Gazete. Anayasa Mahkemesinin 12/11/2015 Tarihli ve E: 2015/26, K: 2015/100 Sayılı Kararı.

TBMM, (2005). Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/63, 113, 138, 179, 228) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara, S. Sayısı: 956.

TBMM, (2011). Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara, S. Sayısı: 733.

www.tbmm.gov.tr. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/138)

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss80.pdf>

**FEI MAHKEMESİ KARARI 2014
/ ATA KÖTÜ MUAMELE DAVASI
CEI2* Sakhir / Bahreyn
7-8 Şubat 2014
15 Eylül 2015**

**Çevirenler: F. Doğuş ÖZDEMİR*
Meriç ÇAĞLAR YAĞANOĞLU****

* Bilkent Üniversitesi Tarih Bölümü Doktora Öğrencisi.

** ODTÜ Medya ve Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi.

FEI¹ MAHKEMESİ KARARI
2014 / Ata Kötü Muamele Davası
CEI2*² Sakhir/Bahreyn³ 7-8 Şubat 2014
15 Eylül 2015

Protesto Çekenler
Bn. Pippa CUCKSON (Horse and Hound, Serbest Katılımcı)
ve
Bn. Lucy HIGGINSON (Horse and Hound, Editör)

FEI ("FEI")
Şeyh Muhammed Bin Mübarek El Halife ve Seyisi'ne karşı

I. JURİ ÜYELERİ

Bay Henrik Arle
Byn. Randi Haukebø
Bay Pierre Ketterer

II. Maddi Olayların Özeti

1. Davanın Muhtırası: Hukuk Departmanı tarafından

2. Dava Dosyası: FEI Mahkemesi, Taraflar'ın bugüne kadarki yazılı ibrazları gereğince bir değerlendirmede bulunmuştur.

- 1 *Fédération Équestre Internationale*, Uluslararası Binicilik Federasyonu.
- 2 *Concours de raid d'endurance*, Müsabakaların sadece Atlı Dayanıklılık Disiplininde olduğu Yarışmalar.
- 3 Arap Yarımadası; "atlara kötü muamele ve doping" iddialarıyla sıklıkla dünya kamuoyunun gündemine gelmiştir. Bahreyn örneğinin yanı sıra, bölgede dikkat çekici bir karar Birleşik Arap Emirlikleri için alınmıştır. Ülke sporcuları, atların refahına ilişkin kaygılar nedeniyle 2015 kış sezonu boyunca uluslararası atlı dayanıklılık müsabakalarından men edilmiştir. 2010- 2012 yılı arasında yapılan uluslararası Atlı Dayanıklılık müsabakalarında doping şüphesiyle 41 attan alınan örnekler pozitif çıkmıştır. Bu vakaların yüzde 80'ini de Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Bahreyn, Ürdün ve Katarlı sporcuların atları oluşturmaktadır.

III. Davanın Hukuki Açından Tanımlanması

1. İlgili Mevzuatın Davaya Uygulanabilecek Ya Da İhlal Edilmiş Olabilecek Hükümleri:

Ana Statü (Statutes), 23. Basım, 7 Kasım 2013 itibariyle yürürlükte Genel Yönetmelik (General Regulations, GRs), 23. Basım, 1 Ocak 2009 itibariyle yürürlükte, 16 Ocak 2014 itibariyle yürürlükte olan değişiklikler ile ("GY")

FEI Mahkemesi İç Yönetmeliği (Internal Regulations, IRs), 2. Basım, 1 Ocak 2012 itibariyle yürürlükte ("IT")

FEI Atlı Dayanıklılık Kuralları (FEI Endurance Rules, ERs), 9. Basım, 1 Ocak 2014 itibariyle yürürlükte ("DK")⁴

2. İlgili Yasal Hükümler

GY Madde 142.1: Kimse bir Ata bir yarışma esnasında veya herhangi başka bir anda kötü muamele yapamaz. Kötü muamele, aşağıdakiler dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, Ata acı veren veya gereksiz yere rahatsız olmasına yol açan veya acı vermesi ya da rahatsız olmasına yol açması muhtemel olan tüm eylemler veya ihmallere manasına gelir.

- Ata kamçıyla aşırı derecede vurulması veya Atın dövülmesi;
- Atın herhangi tipte bir elektrikli şok aletine maruz bırakılması;
- Mahmuzların aşırı veya ısrarlı şekilde kullanılması;
- Atın ağzına kantarma veya başka bir aletle vurulması;
- Yorgun, topallayan veya yaralı bir atın yarıştırılması;

4 Ülkemizde Binicilik Federasyonu 1923'te kurulmuştur. Türkiye Binicilik Federasyonu 1932 yılından bu yana FEI'ye bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. TBF'nin Ana Statüsü uyarınca Federasyon, FEI'nin mevcut yasa, kural ve talimatları ile ek ve değişikliklerini uygular. Talimatlar FEI'nin kurallarına aykırı olamaz. Federasyon, FEI'nin Anti-Doping kuralları, anlaşmazlıkların çözümü ve sporcu temsilcileri ile ilgili kural ve talimatlarını da aynen uygular. (TBF Ana Statüsü M.6/2)

- Ata sıırıkla baraj yapılması.⁵
- Atın vücudunun herhangi bir yerinin anormal derecede duyarlı veya duyarsız olmasına yol açılması;
- Bir Ata yeterince yem, içecek veya egzersiz sağlanmaması;
- Bir engeli devirdiğinde Atın aşırı derecede acı çekmesine yol açacak herhangi bir cihaz veya ekipman kullanılması.

GY Madde 142.2 Kötü muameleye tanık olan bir kimse durumu gecikmeksizin bir protesto şeklinde (Madde 163) rapor etmelidir. Eğer kötü muameleye bir yarışma esnasında veya bir yarışmayla doğrudan alakalı olarak tanık olunursa, bu durum bir yetkiliye bir protesto olarak (Madde 163) rapor edilmelidir. Eğer kötü muameleye herhangi başka bir zamanda tanık olunursa, bu durum FEI Mahkemesine bildirilmek üzere Genel Sekretere bir protesto olarak (Madde 163) rapor edilmelidir.

GY Madde 159.4 hakem heyeti yetkililere (at sahiplerine, sorumlu kişilere, yarışmacılara ve takım yetkililerine) aşağıdaki ceza ve yaptırımları uygulayabilir:

(...)

GY Madde 4.2. Sarı uyarı kartı;

GY Madde 4.3. Maksimum 5,000.- İsviçre Frangı tutarında para cezası;

GY Madde 4.4. Yarışmacı(lar) ve/veya at(lar)ın müsabaka(lar)dan elenmesi veya diskalifiye edilmesi;

5 "Baraj yapmak" terimi atın müsabakada daha yüksek veya daha dikkatli atlamasını teşvik etmeyi amaçlayan tüm yapay teknikleri içerir. Kullanılan her türlü baraj yapma yöntemini listelemek mümkün olmasa da, bunlar genel olarak Sporçunun – ve/veya Sporçunun kendilerinin davranışlarından sorumlu olduğu yerdeki yardımcıların – atın ayaklarına ellerinde tuttıkları bir şey ile (ki bunun ne olduğuna ve kimin vurduğuna bakılmaz) vurmasından veya engelleri çok yüksek ve/veya çok geniş yapmak, yanıltıcı apeller koymak, kavaletto veya bir kombine engelin ayaklarını hatalı mesafede yerleştirmek, bir atı engelle gelirken kasıtlı olarak çekmek veya itmek veya atın deneme engelini ayağını vurmaksızın geçmesini zorlaştıracak veya imkansız hale getirecek başka herhangi hareketlerde bulunmak suretiyle, atın bir şeye kendisinin vurmasını sağlamaktan oluşurlar. (FEI Uluslararası Engel Atlama Yönetmeliği)

GY Madde 163.2: (...) Kötü muameleye ilişkin protestolar herhangi bir şahıs veya kurum tarafından çekilebilir.

GY Madde 169.4: Tüzük, GY ve spor kurallarında belirtilmiş olması veya şartların derhal önlem alınmasını gerektirdiği durumlarda Diskalifiye cezasının uygulanması uygundur.

GY Madde 169.6.2: Atlara yapılan tüm kötü muameleler (sırıkla baraj yapma, bacakların aşırı derece duyarlı veya duyarsız hale getirilmesi, yasaklanmış eğitim yöntemleri vs.) 15,000.- İsviçre Frangı'na kadar olan para cezası ve/veya asgari 3 aydan ömür boyuna kadar men cezası ile cezalandırılacaktır.

GY Madde 169.7: Yukarıdaki 6.2 ve 6.3 numaralı paragraflarda belirtilmiş olan ve daha az ağır ihlaller ve/veya Spor Kuralları ve/veya Madde 140'ta belirtilen durumlarda;

GY Madde 7.1: Hakem Heyeti Başkanı, Temyiz Kurulu Başkanı, Baş Komiser veya Teknik Delege yarışma süresince Sorumlu Kişiyi Yarışma süresince Sarı Uyarı Kartının verileceği konusunda elle veya başka herhangi bir uygun yöntemle bilgilendirmelidirler.

GY Madde 169.9: Hukuk sistemi uyarınca verilen tüm cezalar FEİ'ye ödenecektir.

DK Madde Madde 811: Hakem heyeti tarafından kötü muamele veya eziyet olarak açıkça tanımlanabilecek herhangi bir eylem ya da eylemler dizisi diskalifiye veya GY uyarınca öngörülen başka bir ceza ile cezalandırılabilir ve ilgili kişi FEİ'ye rapor edilir.

IV. KARAR

Aşağıda, Taraflar'ın yazılı beyanlarına, iddia, savunma ve sunulan delillere dayalı olmak üzere, ilgili maddi olayların ve iddiaların bir özeti sunulmuştur. Bunlara ek olarak, Taraflar'ın yazılı beyanlarında, iddialarında ve delillerde tespit edilen ek maddi unsurlar ve iddialar, ilgili yerlerde, takip eden hukuki tartışma doğrultusunda yeniden düzenlenebilir. Jüri, mevcut yargılamada, bütün maddi unsurları, iddiaları, hukuki savları ve delilleri değerlendirmiş olmasına rağmen,

kararında yalnızca muhakemesini açıklayıcı nitelikte ve gereklilikte olduğunu düşündüğü beyanlara ve delillere değinmiştir.

1. Maddi Olaylara Dair Arka Plan

1.1 Binici Şeyh Muhammed Bin Mübarek El Halife ("Binici"), TARABIC CARL isimli atı ("At") ile, Bahreyn'in Sakhir bölgesinde, 7-8 Şubat 2014 tarihlerinde düzenlenmiş olan CEI2* 120 km müsabakasına katılmıştır⁶.

1.2 Müsabaka sırasında Binici, ata kötü muamele ve ilgili Spor Kurallarına aykırılık sebebiyle, Sarı Uyarı Kartı almıştır. Binici, Sarı Uyarı Kartını kabul etmiş ve imzalamıştır. Binici ayrıca, beş yüz İsviçre Frangı (500 CHF) para cezasına çarptırılmış olup, bu meblağı Müsabaka'yı takip eden günde ödemiştir. Ek olarak Binici ve seyisi "Seyis" bağlı oldukları Ulusal Federasyon olan Bahreyn Kraliyet Binicilik ve Atlı Dayanıklılık Federasyonu⁷ tarafından uzaklaştırılmışlardır. Her birine verilmiş olan uzaklaştırma, olay günü başlayıp, Bahreyn'in sezon sonuna, yani 25 Nisan 2014 tarihine kadardır.

2. Usuli Arka Plan

2.1 27 Şubat 2014 tarihinde, Protesto Çekenler, ata kötü muamele iddiasıyla, GY'nin 142.2 ve 163.2 maddeleri uyarınca FEI Genel Sekreteri'ne, FEI Mahkemesi'ne "Mahkeme" ileilmek üzere Protesto çekmişlerdir.

2.2 Protesto, bunlara ek olarak, çeşitli diğer FEI Kural ve Yönetmelikleri'nin (diğer başka maddelerin yanı sıra, DK'nin 810.2 ve 807 maddelerinin) ihlal edildiği iddiasını da içermektedir.

⁶ TBF Atlı Dayanıklılık Talimatı

2.2.1 Hiçbir etap 40 km'yi geçemez ve prensip olarak, uzunluğu 20 km'den az olmamalıdır.
2.2.2 Her etabın sonunda yarışmacı veteriner kontrolü için durmak zorundadır (...)

4 / 21 2.2.4 160 km'lik bir parkurda en azından beş Veteriner Kontrol Noktası artı son kontrol olmalıdır (...) 2.2.7 Üç yıldız, Dört yıldız ve Beş yıldız atlı dayanıklılık yarışmalarında minimum 40 dakika süren en azından bir adet zorunlu mola olmalıdır.

⁷ Bahrain Royal Equestrian and Endurance Federation "BRN-NF"

3. Protestocular Tarafından Çekilen Protesto

3.1 Protestocular, Protesto ile birlikte, (i) Binici'nin At'a kırbaçla vurduğunu, (ii) iki kişinin hareket etmekte olan bir taşıtı terk ettiğini ve içlerinden birinin At'a bir çok kez vurduğunu gösteren iki adet görüntü kaydı sunmuşlardır. Görüntü kaydından, kişilerden birinin elle tutulan bir gereç kullanıp kullanmadığı açık olarak görülememektedir. Videolar, bunlara ek olarak, bir çok taşıtın, korna çalarak, At'ı ve Atlı Dayanıklılık alanının her iki tarafındaki diğer atları takip ettiğini de göstermektedir.

3.2 Protestocular, çektikleri Protesto'da, iki videoya dayanarak, Binici ve Seyis'in, Müsabaka'nın bitiş aşamasına yaklaşıldığındaki son turunda At'a kötü muamelede bulunduklarını iddia etmişlerdir. Daha spesifik olarak, Protestocular, Binici'nin At'ını "şiddetli" bir şekilde tekmelediğini, ve dahası, At'ına kırbaçla vurduğunu iddia etmişlerdir. Ayrıca, Binici'nin davranışının DK'nin kırbaçlamaya ilişkin düzenlemelerini ihlal edecek şekilde olduğunu ve dahası, At'ın serbestçe ileri hareket ediyor olduğu ve ne teşvike ne de cezalandırılmaya gereksinim duyduğu göz önünde bulundurulduğunda, iki eylemin de "yersiz kötü muamele" teşkil ettiği iddia edilmiştir.

3.3 Protestocular ayrıca Seyis'in At'ın arkasından koşarak onu takip ettiğini, ve At'a, elle tutulan bir gereçle bir çok kez vurduğunu ve bu eylemin de ata kötü muamele teşkil ettiğini iddia etmişlerdir.

3.4 Buna ek olarak, Protestocular, çok sayıda motorlu taşıtın, pist boyunca kornalar çalarak At'ı takip etmiş olmalarının da ata kötü muamele olarak değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmişlerdir. Protestocular bu bağlamda söz konusu eylemin, atlara tehlikeden kaçmaya eğilimli hassas canlılar olarak bakan genel kabul görmüş at eğitimi ilkelerine ters düştüğünü iddia etmişlerdir. Dahası, taşıtların yol açtığı tozlanmanın, FEİ Atlı Dayanıklılık talimatlarına da aykırı bir durum teşkil ettiği iddia edilmiştir.

3.5 Bu nedenle sonuç olarak, DK'nin 811.1 Maddesi doğrultusunda, Binici'nin diskalifiye edilmesi gerektiği iddia edilmiştir.

3.6 Son olarak, Binici ve Seyis'in, DK'nin diğer maddelerinin yanında, 807.1 – 807.4, 807.6, 807.8 ve 810.2 Maddelerinin ihlal ettikleri iddia edilmiştir.

4. Yargılamanın İleri Aşamaları

4.1 4 Mart 2014 tarihinde FEI Genel Sekreteri, ata kötü muameleyle ilişkin Protesto'nun alındığını ve bu Protesto'yu FEI Mahkemesi'ne havale edeceğini tasdik etmiştir. FEI Genel Sekreteri buna ek olarak, Protestocuları, GY'nin 163.9 Maddesi bağlamında çekmiş oldukları ve DK'nin çeşitli hükümlerinin de ihlal edildiğini iddia ettikleri ek Protesyo'yu dikkate aldığı ve uygun bir zamanda Protestoculara bu konuda dönüş yapacağı konusunda bilgilendirmiştir.

4.2 4 Mart 2014 tarihinde Bn. Pamela Young (CAN⁸) ve Bn. Jennifer Anstey (CAN) ata kötü muamele ve DK'nin çeşitli hükümlerinin ihlali iddiasını içeren bir Protesto çekmişlerdir. Bn. Young ve Bn. Anstey tarafından çekilmiş olan Protesto, Protestocular tarafından daha önce çekilmiş olanla birebir aynıdır.

4.3 10 Mart 2014 tarihinde FEI Genel Sekreteri, Bn. Young ve Bn. Anstey tarafından çekilmiş olan Protesto'yu aldığını tasdik etmiş ve kendilerini, aynı konuda bir Protesto'nun daha önce de çekilmiş olduğu ve ilgili yargılamanın henüz karara bağlanmamış olduğu konularında bilgilendirmiştir. Buna ek olarak, IT'nin 18.12.4 Maddesi uyarınca henüz karara bağlanmamış olan yargılamaya müdahil olma ya da katılma talebiyle Yargılama Heyeti'ne başvuruda bulunma hakkına sahip olduklarını bildirmiştir.

4.4 14 Mart 2014 tarihinde, FEI, Protestocuları, Binici ve Seyis'e suçlamalara cevap verme imkanı sağlamak ve açıklama yapmalarına izin vermek adına, Binici ve Seyis'i Protesto'dan haberdar etmek niyetinde olduğu konusunda bilgilendirmiştir.

4.5 24 Mart 2014 tarihinde, FEI, Binici ve Seyis'i, kendilerine isnat olunan iddialara ilişkin açıklama yapmak ve uygun gördükleri ilgili bilgileri, delilleri vb. sağlamaları için ayrı ayrı davet etmiştir.

4.6 26 Mart 2014 tarihinde, Binici, kendi adına ve Seyis adına davete yanıt vermiştir. Özü itibariyle Binici, kendisinin ve Seyis'in hatalarını kabul etmekle beraber, eylemlerine ilişkin hakkaniyete uygun cezayı Müsabaka sırasında zaten aldıklarını iddia etmiştir. Zaten müsabaka sırasında Hakem Heyeti'nden bir Sarı Uyarı Kartı almış olduğundan ve kendisi ve Seyis zaten ulusal federasyon (BRN-NF) tarafından uzaklaştırılma cezası almış olduklarından, ek bir diskalifiye kararının, suç isnat olunan kişi hakkında beraat veya mahkumiyet kararını takiben aynı/benzer şekilde yeniden cezalandırılmasının kabul görmekte olan aynı suçtan dolayı ikinci kez yargılanmama prensibine aykırı olacağını savunmuştur.

4.7 5 Mayıs 2014 tarihinde, ve DK bağlamındaki ihlallere ilişkin iddialara cevaben, FEI, Protestocuları, iddia edilen ihlaller bir yarış alanı olayı ile ilgili olduğu sürece, herhangi bir yaptırımın, Müsabaka sırasında ilgili Görevliler tarafından ve kendi münhasır yargı yetkilerinin bulunduğu zaman zarfında uygulanması gerektiği konusunda bilgilendirmiştir. Bu sebeple, FEI Genel Sekreteri'nin bu şekilde, sadece görevlilerin yetki kapsamı içerisinde olan yarış alanında gerçekleşen olaylara müdahale etmesinin uygun olmayacağı konusunda bilgilendirmiştir. Buna ek olarak, iddia edilen ihlaller, GY'nin 163.9 Maddesi anlamında istisnai durumlar olarak nitelendirilebilecek türde olmadığından, Protesto'nun, DK'nin ihlaline ilişkin iddialar yönünden Mahkeme'ye havale edilmeyeceği konusunda bilgilendirmiştir.

4.8 7 Mayıs 2014 tarihinde, Bn. Young ve Bn. Anstey, Mahkeme'nin Protestocular'ın bildirmiş olduğu olaylara ilişkin delilleri hali hazırda değerlendirmekte olduğu gerekçesiyle, Protesto'larını geri çekme isteğinde olduklarını açıklamışlardır.

5. FEI'nin Cevabı

5.1 23 Mayıs 2014 tarihinde, FEI, Protesto'ya ilişkin Cevabını sunmuştur. ("Cevap"). FEI, Cevap'ı ile birlikte, Müsabaka'nın Hakem Heyeti Başkanı Bay Ghalib Al Alawi'nin tanık ifadesini ve FEI Atlı Dayanıklılık Komitesi Başkanı ve özel bir at veteriner kliniği sahibi Dr. Brian Sheehan'ın ifadesini de sunmuştur.

5.2 İfadesinde Bay Al Alawi, bizzat olaya şahitlik etmemiş olsa da, Protestocular'ın elinde mevcut olan görüntüleri olaydan hemen sonra izlediğini ve Hakem Heyeti Başkanı olarak, kendisinin de derhal ve doğrudan, Binici ve Seyis'in dâhil olduğu olay hakkındaki tetkikin devam ettirilmesini sağladığını açıklamıştır. Binici'nin birinci derecede Sorumlu Kişi olarak değerlendirildiğini, ancak şahsi fikrine göre, Binici'nin kendisinin kural ihlali yapmadığını ve Binici'nin Seyis'in eylemlerini tasvip etmediğini ifade etmiştir. Ancak yine de, onun da, binici ve Sorumlu Kişi olarak, Seyis'in eylemleriyle sorumlu olacağını ifade etmiştir.

Seyis ile ilgili olarak ise, At'ı ne aşırıya kaçan bir şekilde kırbaçladığı ne de GY'nin 142 ve 169.6.2 Maddelerinde ata kötü muamele olarak geçen diğer eylemlerde bulunduğu kanaatine vardığını ifade etmiştir. Ancak yine de, şahsi kanaatine göre, Seyis'in davranışının At'ı canlandırmak için olağandışı bir yöntem olduğunu ve bu davranışın GY'nin 169.7 Maddesinde tanımlanan daha hafif şiddetteki bir kötü muamele olarak değerlendirilebileceğini beyan etmiştir. Dolayısıyla Binici'ye Sarı Uyarı Kartı verdiğini açıklamıştır. Seyis'e ise, bölgenin yerlisi olan bir seyis olduğu ve FEI Kurallarının öngördüğü sorumluluklara dair bir algısının bulunmadığı gerekçesiyle, Sarı Uyarı Kartı vermeyi tercih etmediğini belirtmiştir. Ayrıca seyisin, binicinin hayranları arasında bulunan bir birey olarak olay sırasında coşku ile dolu olduğu için, biniciyi memnun etmek veya ona hizmet etmek adına her türlü yola başvurabileceğini ifade etmiştir. Videoda Binici'nin Seyis'in eylemleri karşısında tedirgin olduğu, ancak Seyis seçimini yapanın yine Binici olduğu ve dolayısıyla, Seyis'in eylemlerinden doğan tüm

sorumluluğu kabul etmek zorunda olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, Seyis'in, ulusal federasyon (BRN-NF) tarafından eylemleri neticesinde cezalandırıldığını beyan etmiştir. Seyis'in kural dışı davranışı öncesinde, Binici'ye ilişkin bütün faktörleri değerlendirdikten sonra, olayın DK'nin 811.1 maddesince eziyet sayılabilecek bir durum olarak nitelendirilemeyeceğini ifade etmiştir.

Protestocuların, çeşitli araçların yarış alanının yanında seyir halindeyken binici-at ikilisini takip etmek ve korna çalmak suretiyle yaptıkları korkutma eyleminin, ek bir kötü muamele teşkil ettiğine dair iddiası hakkında ise Bay Al Alawi, kanaatine göre araçların At'ın hemen yanından değil uzak bir mesafeden seyrettiklerini ve dolayısıyla araçlardan yükselmesi muhtemel olan egzoz dumanının herhangi bir yaralama riski teşkil edecek bir potansiyelinin olamayacağını belirtmiştir. Kendisinin ve Baş Komiser'in, özellikle final turunda hazır bulunacak Ulusal Delegelerin sayısının, At'a rahatsızlık vermeye yönelik herhangi bir ihlalin bildirilebilmesi açısından, artırılması konusunda mutabakata vardıklarını ifade etmiştir. Ancak, Müsabaka'daki hiçbir Ulusal Temsilci tarafından bu tip bir ihlalin rapor edilmediğini belirtmiştir.

5.3 Dr. Sheahan ifadesinde 2010 yılından beri FEI Atlı Dayanıklılık Komitesinde görev yapmakta olduğunu ve 2012 yılından beri de aynı Komitede Başkanlık yaptığını açıklamıştır. 1975 yılından beri atlı dayanıklılık alanında resmen görev yapmakta olduğunu, 2000 yılından beri FEI veterinerliği icra ettiğini ve Resmi Atlı Dayanıklılık Veterinerleri ve Resmi Olarak Hasta Bakan Veterinerler için hazırlanan eğitim ders kitaplarının yazarı olduğunu açıklamıştır. Dr. Sheahan bunlara ek olarak, Müsabaka'da bizzat bulunmamış olduğunu, ancak ilgili iki videoyu birkaç kez izlediğini ve Müsabaka'da At'ın Sağlık Kartı'nı da incelemiş olduğunu belirtmiştir.

Sağlık Kartı'nda, cilt travması ile ilişkilendirilebilecek, kamçı izi, şişkinlik veya akıntılı cilt yarası gibi herhangi bir zedelenme ibaresi bulunmadığını ifade etmiştir. Bunun, Binici ve Seyis'in At'a vurma eylemlerinin, At'ın performansını etkilemediğinin veya uzun süreli

strese neden olmadığının bir göstergesi olduğunu açıklamıştır. Buna ek olarak At'ın, Müsabaka'yı herhangi bir metabolik zayıflama, sakatlık, bel ağrısı, sıyrık emareleri görülmeksizin veya kırbaç kullanımı ile ilişkilendirilebilecek izler olmaksızın tamamladığına dair açıklamada bulunmuştur. Dr. Sheahan, ayrıca, Binici ve Seyis'in At'a vurduklarında, At'ın hızını sadece kısa bir süreliğine artırmasını sağlayabildiklerini belirtmiştir. Dr. Sheahan'ın şahsi kanaatine göre vardığı sonuç, hem Binici hem de Seyis'in ata kötü muamelede bulundukları, ancak eziyet etmedikleridir. Ayrıca, ata yapılan kötü muamelenin düzeyi yaralanma veya distres ile sonuçlanmadıkça, daha az ağır bir ihlal olarak değerlendirilebileceği sonucuna da varmıştır.

5.4 Mahkeme'nin yargılama yetkisi ve ata kötü muamele hakkındaki Protesto'nun kabul edilebilirliği ile ilgili olarak FEI, Mahkeme'nin yargılama yetkisinin IT'nin 17.1 Maddesinde tanımlandığı görüşündedir. Buna ek olarak, ata kötü muameleyle ilişkin Protesto'ların -genellikle sadece belirli kişiler tarafından çekilebilen diğer Protesto'ların aksine- GY'nin 163.2 Maddesi uyarınca, herhangi bir kişi tarafından çekilebileceği gerekçesiyle, Protesto'nun kabul edilebilir olduğu görüşüne varmıştır. Ayrıca, GY'nin 142.2 maddesi uyarınca ata kötü muamele hakkında bir Protesto çekilebilmesi için herhangi bir süre sınırlaması olmadığı, ancak böyle bir Protesto'nun "gecikmeksizin" çekilmesi gerektiği görüşündedir.

5.5 Ancak FEI, Protesto'nun esas yönünden reddedilmesini talep etmiştir. Bu bağlamda FEI, Hakem Heyeti Başkanının, ata kötü muamele ve/veya eziyet olarak nitelendirilmesi gerektiği durumların gerçekleşip gerçekleşmediği hususuna dair verdiği kararın, yarış alanında verilmesi gereken ve sadece, somut olayda gözlemlenemeyen, çok kısıtlı koşullarda tekrar değerlendirilebilecek olan bir karar olduğunu savunmuştur. Bunun yerine FEI, sadece Hakem Heyetince açık olarak eziyet veya kötü muamele olarak tanımlanabilecek bir ya da bir dizi eylemin, DK'nin 811.1 Maddesi uyarınca diskalifiye ile cezalandırılabilirliğini savunmuştur. Ancak ele alınan olayın DK'nin 811.1 Maddesinde tanımlanan şekilde bir kötü muamele ya da eziyet olarak

değil, “daha hafif şiddetteki“ bir ata kötü muamele olarak nitelendirilmiş olduğunu savunmuştur. Dr. Sheahan’ın ifadesine dayanarak FEI, bu nitelendirmenin doğru olduğu ve dolayısıyla Müsabaka sırasında görevlilerin uygulamış oldukları yaptırımların da yerinde ve uygun olduğu görüşündedir.

5.6 FEI özellikle DK’nin 811.1 Maddesi ve GY’nin 169 Maddesi uyarınca, ata eziyet edilip edilmediğine ve/veya ata kötü muamele edilip edilmediğine dair karar yetkisinin Hakem Heyetine ait olduğunu, ve madde lafzının da, bir davranışın ata kötü muamele ya da ata eziyet olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine dair karar verme yetkisinin Hakem Heyetine ait olduğunu açık bir dille ifade ettiğini savunmuştur. Bu doğrultuda, Hakem Heyetinin DK’nin 811.1 Maddesi ve GY’nin 169 Maddesi gereğince almış olduğu kararların, yarış alanı kararları niteliğinde olduğunu savunmuştur. Söz konusu yarış alanı kararlarının bir olayla ilgili karar vermek ile görevli kişiler tarafından ve yarışmanın gerçekleştiriliş şekline bağlı olarak yapılmış olan teknik tespitler olduğunu savunmuştur. Yarış alanı kararlarının, geçmişte Spor Tahkim Mahkemesi’nin (CAS)⁹ de hükme bağladığı gibi, sadece çok kısıtlı koşullarda tekrar değerlendirilebilecek olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla Mahkemenin (i) esasa ilişkin iddiaları (Hakem Heyetinin ata kötü muameleye ilişkin doğru karar verip vermediği vb.) ile ilişkili olan iddiaları değil, sadece Kararın verilmiş usulüne ilişkin olanları dinleyebileceğini ve (ii) değerlendirmenin, karar verme aşamasına müdahil olan uzmanlardan herhangi birinin ve Hakem Heyeti üyelerinin kötü niyetle ya da keyfi bir şekilde hareket edip etmediklerini veya kasıtlı olarak Sorumlu Kişi’nin temel haklarını ihmal edip etmediklerini tespit etme ile kısıtlı tutulmak zorunda olduğunu savunmuştur. Ancak tekrar değerlendirmeye ilişkin bu iki dayanaktan hiçbirinin Protestocular tarafından iddia edilmemiş

9 *Court of Arbitration for Sport*
CAS FEI Mahkemesi ile aynı ölçekte cezalar verme yetkisine sahiptir. CAS’a Temyiz başvurusunun yapılmış olduğu kurumun ceza yetkisi sınırları dahilinde olması kaydıyla, CAS, FEI yönetmeliğinde belirtilmiş olanlardan daha ağır cezalar verebilir.

olduğunu ve söz konusu olayda karar verme aşamasında usule ilişkin herhangi bir kusur ya da kötü niyet veya keyfilik göstergesi sayılabilecek hiçbir unsurun bulunmadığı kanısında olduğunu savunmuştur.

5.7 Buna ek olarak FEI, Binici'nin diskalifiye edilmesinin, daha önceden kendisine yöneltilmiş olan aynı suçlamalar sonucu uygulanmış olan yaptırımlara ek olarak bir yaptırım daha uygulanması anlamına geleceğini savunmuştur. Dolayısıyla Binici'ye ilişkin verilecek ek bir diskalifiye kararının, kabul görmekte olan aynı suçtan dolayı ikinci kez yargılanmama prensibine aykırı olacağını savunmuştur.

5.8 Çeşitli araçların yarış alanının yanında seyir halinde olmasının ata kötü muamele teşkil etme potansiyeline ilişkin olarak ise FEI, Mr. Al Alawi'nin ifadesine dayanarak, araçların Ar'ın hemen yanından değil uzak bir mesafeden seyrettiklerini ve buna ek olarak, Müsabaka'da bulunan hiç bir Ulusal Delege tarafından ek bir ata kötü muamele vakası rapor edilmemiş olduğunu ileri sürmüştür.

5.9 Sonuç olarak FEI, Mahkeme'den, Protesto'nun kabul edilebilir olduğunun tespitine, ancak IT'nin 20.14.1 Maddesi uyarınca Protesto'yu esas yönünden reddine karar verilmesini talep etmiştir. Buna ek olarak FEI, Mahkeme'den, Protestocular'ın Binici'nin diskalifiye edilmesine yönelik talebini geri çevirmesini, ve Protestocular tarafından ileri sürülen başkaca iddiaları reddetmesini talep etmiştir.

6. Protestocular Tarafından Sunulan Karşı Beyan Dilekçesi

6.1 19 Haziran 2014 tarihinde Protestocular karşı beyan dilekçelerini sunmuşlardır. Özü itibariyle Protestocular, ek olarak;

a) FEI'nin somut olayın koşullarının, FEI Mahkemesince alınmış olan oyun sonrası kararının tekrar değerlendirilmesi için gerekli olan şartları sağladığı yönündeki görüşüne katılmadıklarını,

b) Bn. Cuckson 9 Şubat 2014 tarihinde Lozan'da düzenlenmiş olan FEI Atlı Dayanıklılık konferansına katılmış olduğunu ve söz konusu iki videonun katılımcılar arasında derin bir sessizlikle karşılandığını;

FEI'nin Atlı Dayanıklılık Stratejik Planlama Grubu'nun¹⁰ defalarca kuralları icra etmenin gerekliliğini vurguladığını ve dolayısıyla başka hiçbir FEI disiplinde ihtiyaç duyulmayan şekilde öngörülen "çok acımasız" yeni yaptırımların 1 Ağustos 2014 tarihinden itibaren uygulanabileceğini;

c) Protestocuların her ikisinin de bütün atlı sporlarda en yüksek mercilere rapor verme konusunda kırk (40) yılı aşkın bir süredir tecrübeye sahip olduklarını, söz konusu olayın, şimdiye kadar görmüş oldukları en ciddi yarış alanı vakası olduğunu düşündüklerini; inceleme konusu olan davada, dünyanın değişik yerlerinden ek üç editörün de hemfikir olduğu gibi –Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, ve Yeni Zelanda– Sarı Uyarı Kartı'nın yeterli olmayacağını; son olarak da, 1 Ağustos 2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren FEI Atlı Dayanıklılık Kuralları uyarınca, mevcut davadaki Seyis gibi İlâveten Sorumlu Olan Kişiler de, ya diskalifiye ya da Sarı Uyarı Kartı şeklinde bir seçime gereksinim olmaksızın, hem Müsabakadan diskalifiye edilme ile cezalandırılabilip, hem de buna ek olarak Sarı Uyarı Kartı da alabileceklerini;

d) DK'nin 811.1 Maddesinin lafzının kötü muamelenin "şiddeti"ne ilişkin bir açıklamada bulunmadığını; örn. "daha hafif" veya başka şekilde; dahası, Dr. Sheahan ve Binici'nin "daha hafif şiddetteki" bir kötü muameleyi değil, "kötü muamele"yi kabul ettiklerini; son olarak da, DK'nin 811.1 Maddesinde öngörülmüş olan diskalifiyenin, aynı suçtan dolayı ikinci kez yargılanmama olarak nitelendirilemeyeceğini, DK'nin 811.1 Maddesi uyarınca, Sarı Uyarı Kartı'na ek olarak uygulamaya koyulmasının gerekli olduğunu; buna ek olarak, cezaların somut etkilerinin olması gerektiğini; ancak, Binici, BRN-NF tarafından uygulanan kısa süreli uzaklaştırma cezasının ardından sadece üç FEI müsabakasında yarışmaktan men edilmiş olduğundan ve Binici'ye verilen beşyüz İsviçre Frank'lık (500 CHF) para cezasının, zaten yüksek bir sosyal sınıfa tabi olduğu ve varlıklı bir aileden

gelmekte olduğu için ona herhangi bir güçlük arz etmediğinden, bu davada böyle bir durumdan söz edilemeyeceğini; Sakhir'de Binici'ye uygulanan yaptırımların yeterli caydırıcılıkta olmadığını ileri sürmüşler ve bu iddialarını desteklemek adına Protestocular, Binici'nin 23 Mayıs 2014 tarihindeki, Müsabaka'nın ardından yarıştığı ilk FEI yarışmasında, ata kötü muamele nedeniyle bir Sarı Uyarı Kartı daha almış olduğunu vurgulamışlardır.

e) DK bilhassa ve bütünüyle bir ata vurmayı yasakladığı ve vurma amacıyla kullanılabilecek gereçlerin taşınmasını da yasakladığı için, At'a yapılan kötü muamelenin gerçekten "aşırı" olduğunu; buna ek olarak, bazı kötü muamele şekilleri ölçülebilir olsa da, çoğu kötü muamele vakasının, At'ın kendi adına konuşma gibi bir şansı olmadığından, öznel olarak değerlendirilmesinin gerektiğini; dolayısıyla, kamçı izlerinin, yaraların veya benzer emarelerin olmayışının ve At'ın iyi sağlık koşullarının ve metabolik parametrelerin hepsini sağlar durumda olmasının; zaten bariz bir şekilde yorgunluk emareleri gösteren At'ın, Seyis'in vurmaları ve Binici'nin kırbaç darbeleri sebebiyle acı hissetmemiş ya da strese girmemiş olduğu veya At'ın Müsabakanın sonlarına doğru gereğinden fazla efor sarf ettirilmemiş ve Seyis'in bu duruma katkıda bulunmamış olduğu anlamına gelmediğini; ayrıca, FEI'nin aşırı duyarlılığı saptamak için termografi (ısı görüntüleme) kullanmış olduğu gerçeği doğrultusunda, genellikle ata acı veren kötü muamelenin nesnel olarak veya görünür izlerle ölçülebilecek bir durum olmadığını kabul ettiğini; bunlara ek olarak, Dresaj¹¹ gibi saha sporlarında, atta kanama olması durumunda, kanamanın binici sebebiyle olup olmadığı sorusu sorulmaksızın, binicinin otomatik olarak diskalifiye edildiğini; FEI'nin, Atlı Dayanıklılık disiplinde, mevcut davadaki gibi bir kasıtlı kötü muameleyi, Dresaj gibi bir saha sporunda

11 Dresaj: At Terbiyesi. At Terbiyesinin amacı atın uygun bir eğitim ile doğasında var olan üç yürüyüş kararının (adeta, süratli ve dörtmal) en parlak hale getirilmesi ve bunları yaparken atın motivasyonunun en yüksek düzeyde tutulmasıdır. Bunun sonucu olarak atı sakin, elastiki, yumuşak ve esnek ama aynı zamanda güvenli, dikkatli ve istekli yapmasını sağlayarak, binicisiyle mükemmel bir ahengi yakalamaktır (TBF At Terbiyesi Yarış Talimatı M2/1).

kazara gerçekleşen daha az bir öneme sahip bir laserasyona verilen cezadan daha hafif bir şekilde cezalandırılmasına izin veremeyeceğini;

f) FEI'nin, Seyis'in müdahalesinin Sorumlu Kişi tarafından istenmediğine dayanan hafifletici sebep iddiasının kanıtlanmamış olması nedeniyle, olayın daha hafif seviyede bir kötü muamele teşkil etmeyeceğini; görüntü kaydında görüldüğü gibi, Binici'nin, bir yandan Atı elleri ve topuklarıyla iterken, bir yandan da sol eliyle, Sorumlu Kişi'nin önünden seyreden kırmızı renkli taşıta bir takım el hareketlerinde bulunduğunu; bunu takiben, üç kişinin kırmızı renkli taşıtı terk ederek yarışma alanına katıldıklarını; içlerinden birinin At'a üç kez vurduğunu ve aynı zamanda Binici'nin de ona vurmaktaymış gibi görüldüğünü; bu kişinin – Seyis'in – Binici'den gelen bir yardım çağrısına yanıt veriyor olarak görüldüğünü ya da Seyis'in bu şekilde yorumlayarak hareket etmiş gibi görüldüğünü; sonrasında, elinde bir şişe taşıyan başka, ikinci bir kişinin Binici'nin arkasından koşarken görüldüğünü;

g) DK'nin ihlaline ilişkin Protesto ile ilgili olarak, Protestocular, Protesto'nun hukuki çerçevede kabul edilebilir olmadığını kabul ettiklerini; ancak yürürlükte olan – DK'nin ihlal edildiği iddia edilen herhangi bir durumun, müsabakanın final sonuçlarının ilan edilmesi üzerinden 30 dakika geçmeden rapor edilmesini gerektiren – kuralların, ESPG'nin amaçlarına ters düşeceğini ve Atlı Dayanıklılık disiplininin kendine özgü doğasına daha uyumlu hale gelmesi ve DK'nin uygulanabilirliğini sağlaması için iyileştirilmelerinin gerekli olduğunu; belirtmişlerdir.

7. Yargılama

7.1 GY, IT ve Tüzükler uyarınca Mahkeme'nin uyuşmazlık konusu hakkında yargılama yetkisi bulunmaktadır.

8. Protesto'nun Kabul Edilebilirliği

8.1 Mahkeme kendisine FEI Genel Sekreteri tarafından sunulan Protesto'nun, ata kötü muamele iddiasından kaynaklanması ve GY'nin 163.2 Maddesi uyarınca herhangi bir kişi tarafından böyle bir protestonun çekilebileceği gerekçesiyle kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

9. Karar

9.1 İkinci bir adım olarak Mahkeme; Protestocular'ın talebi doğrultusunda, Binici'nin Müsabaka'dan diskalifiye edilip edilmeyeceğine karar vermek durumundadır. Bu bağlamda, mevcut davada Mahkeme tarafından verilecek bir diskalifiye kararının dayandırılabilmesi hukuki temelin, ata kötü muamele ve eziyet halini gerekli gören DK'nin 811.1 Maddesi ve diskalifiyenin DK gibi Spor Kuralları'nda belirtildiği zaman uygun bulunacağını düzenleyen GY'nin 169.4 Maddesi olduğunun altı çizilmelidir. Bunun nedeni, Mahkeme'nin, FEI Genel Sekreteri'nin, Protesto'nun sadece GY'nin ikinci cümlesi olan 163.2 Maddesi uyarınca ve dolayısıyla sadece ata kötü muamele iddiası üzerinden kabul edilebilir olduğu şeklindeki görüşünü kabul ediyor olmasıdır. Buna ek olarak, Taraflar'ın, ata kötü muamele yönünden işaret ettikleri GY'nin 169.6.2 ve 169.7 Maddeleri ve DK'nin 811.1 Maddesi gibi kurallardan, yalnızca DK'nin 811.1 Maddesi diskalifiyeyi öngörmektedir.

9.2 Mahkeme, Hakem Heyeti'nin Sarı Uyarı Kartı üzerindeki uygun kutuyu işaretleyerek (ata kötü muamele) ve Hakem Heyeti Başkanı'nın da üzerine imzasını koyarak ortaya koymuş oldukları önceki tespitlere ve Dr. Sheahan'ın ifadesine de dayanarak; DK'nin 811.1 Maddesi ve GY'nin 169.6.2 Maddesi uyarınca, ata kötü muamenin gerçekleştiğine karar vermiştir.

9.3 Mahkeme, DK'nin 811.1 Maddesi uyarınca, bir ata kötü muamele durumu olup olmadığına dair kararın Hakem Heyeti'ne ait olduğuna karar vermiştir. Buna ek olarak Mahkeme, Hakem Heyeti'nin vereceği bu tip bir kararın yarış alanı kararı olarak nitelendirilmesine

karar vermiştir. Daha önceki CAS kararları doğrultusunda Mahkeme, FEI'nin, bu tip bir yarış alanı kararının sadece çok kısıtlı koşullarda ve Hakem Heyeti üyelerinin kötü niyetle ya da keyfi bir şekilde hareket etmeleri veya kasıtlı olarak Binici'nin temel haklarını ihmal etmeleri halinde tekrar değerlendirilebilecek olduğuna dair savunmasını kabul etmektedir. Ancak Mahkeme, mevcut davanın CAS'ın önceki kararlarında açıklanmış olan istisnai durumlardan birine girdiğine karar vermiştir. Hakem Heyeti'nin ata kötü muamelenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etme yetkisi bulunsa da, DK'nın 811.1 Maddesi otomatikman diskalifiye cezası verilmesini gerektirdiğinden, bu tip bir suça ilişkin doğru yaptırım uygulama konusunda herhangi bir yetkisi yoktur. Ek olarak, Mahkeme, DK'nın 811.1 Maddesinin lafzının açık olduğu ve ata kötü muamelenin "diskalifiye veya GY uyarınca öngörülen başka bir ceza ile cezalandırılması" gerekeceği kanaatine varmıştır. Buna ek olarak, Mahkeme, GY'nin 169.4 Maddesi uyarınca, DK'nın belirttiği şekilde (örn. Spor Kuralları) diskalifiye kararının uygun olduğuna karar vermiştir.

9.4 Bu açıdan, Mahkeme, kötü muamelenin "daha az ağır bir kötü muamele" teşkil ettiği yönündeki FEI'nin iddiası, Bay Al Alawi'nin ifadeleri, ve Dr. Sheahan'ın açıklamalarını da dikkate almıştır. Ancak Mahkeme, uygulanabilir Spor Kuralları'nın (DK'nın 811.1 Maddesi) bir kötü muamele durumu ile "daha hafif şiddetteki" bir kötü muamele durumu arasında bir ayrıma gitmemesi nedeniyle, kötü muamelenin derecesini tanımlamak durumunda olmadığına hükmetmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, Hakem Heyeti'nin, kötü muamelenin "daha hafif şiddette" gerçekleşip gerçekleşmediği sorusu önem arz etmeksizin, ata kötü muamelenin diskalifiye ile cezalandırılması gerektiği kanaatine varmıştır.

9.5 Sonuç olarak Mahkeme, Hakem Heyeti'nin, herhangi bir diskalifiye cezası vermemekle, keyfi hareket etmiş olduğuna hükmetmiştir.

9.6 Ancak buna ek olarak Mahkeme, DK'nın 811.1 ve GY'nin 159.4 Maddeleri uyarınca, Hakem Heyeti'nin, Sarı Uyarı Kartı veya para cezası gibi ek yaptırımlar uygulama yetkisinin olduğuna

hükmetmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, FEI ve Binici tarafından ileri sürülen aynı suçtan dolayı ikinci kez yargılanmama prensibinin ihlal edileceğine ilişkin savunmayı kabul etmemekte ve Protestocular'ın "önemi sonradan anlaşılan bir ihlal için doğru yaptırımların uygulanması"na ilişkin iddialarını uygun bulmaktadır.

9.7 Son olarak ve Hakem Heyeti Başkanı'nın ifadesine dayanarak, Mahkeme, taşıtların At'ın yaralanma potansiyeli açısından bir risk teşkil etmediği ve dolayısıyla bu taşıtlar aracılığıyla gerçekleşmiş herhangi bir At'a kötü muamelenin gerçekleşmemiş olduğu kanaatine varmıştır. Mahkeme aynı zamanda, bu bağlamda, DK'nın 807.7 Maddesi uyarınca, hiçbir taşıtın hiçbir atı, dolayısıyla aynı zamanda Müsabaka'daki At'ı, takip etmesine veya ona eşlik etmesine izin verilmediğine işaret etmiştir. Ancak Mahkeme, FEI Kural ve Yönetmelikleri doğrultusunda, ilgili Protesto'nun kendisine, FEI Genel Sekreteri tarafından GY'nin 169.9 Maddesi uyarınca iletildiği durumlar haricinde, Mahkemenin bu konularda müdahale etme yetkisinin olmadığına ve somut olayda da böyle bir durumun söz konusu olmadığına karar vermiştir.

9.8 Yukarıda açıklanan nedenlerle, Mahkeme'nin kararı şu şekildedir;

1) Protesto kabul edilebilirdir.

2) Binici Müsabaka'dan diskalifiye edilecektir. Kazanılan tüm madalya, derece ve para ödülü geri alınacaktır.

3) Taraflar, kendi masraflarını kendileri karşılayacaklardır.

9.9 GY'nin 168 Maddesi uyarınca, bu Karar, kararın ilgili taraf veya taraflarına sözlü veya yazılı bildirimin yapıldığı tarihte yürürlüğe girecektir.

9.10 İşbu karara karşı, GY'nin 165.1.3 ve 165.6.1 maddeleri uyarınca, tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde, Spor Tahkim Mahkemesi'nde (CAS) temyiz yolu açıktır.

KAYNAKÇA

FEI Mahkemesi Kararı (2014, Eylül 14)

[http://www.fei.org/system/files/Decision%20of%20the%20FEI%20Tribunal%20-%20Alleged%20Horse%20Abuse%20-%20Shakir%20\(BRN\)%20-%2015%20September%202014.pdf](http://www.fei.org/system/files/Decision%20of%20the%20FEI%20Tribunal%20-%20Alleged%20Horse%20Abuse%20-%20Shakir%20(BRN)%20-%2015%20September%202014.pdf)

TBF At Terbiyesi Yarışma Talimatı (2007, Ocak 1)

http://www.binicilik.org.tr/Dosya/IcerikDosya/6-2015/394-tbf_at_terbiyesi_yarisma_yonetmeligi.pdf

TBF Engel Atlama Yönetmeliği (2015, Ocak 1)

http://www.binicilik.org.tr/Dosya/IcerikDosya/6-2015/361-20150206_2015_engel_atlama_kurallari_son_2.pdf

TBF, FEI Talimatı Çevirisi (2009, Haziran 1)

http://www.binicilik.org.tr/Dosya/IcerikDosya/6-2015/18-tur_general_regulations_effective_01_january_2015_2.pdf

BAE Atlı Dayanıklık Haberi (2015, Mart 12)

<http://www.reuters.com/article/us-equestrian-uae-ban-idUSKBN0M818Q20150312>

ANTRENÖR VE SPOR ADAMI ALACAĞI DAVALARI

Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR*

* Ankara Barosu.

Bu çalışmamızda antrenör ve spor adamı alacağı davalarının iç hukukumuzdaki yeri ve özellikleri incelenecektir. Antrenör alacağı davalarının niteliği ve görevli mahkemelerin yasalardan dolayı farklı olması, bu konuda birbirinden farklı yargı kararlarının varlığı, konu ile ilgili olarak özellikle "görev" ve "yetki" yönünden, tartışmaların olması, konuyla ilgili sorulara cevap aranması makalemizin içeriğini oluşturacaktır.

Diğer taraftan, antrenör sözleşmelerinin iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olması açısından, haklı veya haksız fesihte, Borçlar Kanunundan kaynaklanan haklı veya haksız fesih tazminatı, belirli süreli sözleşmelere cezai şart eklenmesi ve bu cezai şartın haklı-haksız fesih tazminatına etkisi, zincirleme sözleşme yapılması durumunda , sözleşmenin belirsiz alacak davasına dönüşüp dönüşmeyeceği, dönüşmesi durumunda işçi alacağına konu olan kıdem tazminatı gibi konuların varlığı incelememiz kapsamı içinde irdelenecektir.

DAVALARIN NİTELİĞİ

Antrenörler, sezon için belirli süreli olarak sözleşmeler imzalarlar. Borçlar Kanununda tanımlanan hizmet sözleşmesinin özellikleri bu sözleşmelerde kendini bulur. İş Kanununun 4/g maddesine göre, sporcular, İş Kanunu kapsamı dışında yer almışlardır. Sporcuların neden İş Kanunu dışında yer aldığı konusu ayrı bir tartışma konusu olup; bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak İş Kanunundan istisna olanlar sadece sporculardır. Aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz üzere, İş Kanununun uygulanmasının istisna olduğu maddeler, Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararına göre dar yorumlanmalıdır. Bu kapsamda, sadece sporcuların İş Kanunu kapsamından istisna olduğunu, antrenör ve spor adamları alacakları için İş Kanununun uygulanması gerektiği açıktır.

Taraflar arasında imzalanan sporcu sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Antrenör sporcuyu aktif spor yapması için

hazırlamayı, takımı başarıya ulaştırmak için direktif vermek ve takımı ve sporcuların başarıya ulaşmasını sağlamak, diğer taraftan kulüp sporcunun ve antrenörün bu edimine karşılık, sporcunun veya antrenörün ücretini zamanında ödemek, sözleşme gereği başka edimleri varsa bunları yerine getirmek, örneğin başarılı bir performans sergilendiği zaman prim verilmesi öngörülmüş ise bunu vermek ile yükümlüdür. Bu edimlerin yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi durumunda, tarafların imzaladıkları sözleşmeler dolayısıyla yüklendikleri edimleri yerine getirmemeleri ve bunun karşısında diğer tarafın akdi tek taraflı feshetmesi, sözleşmelerin feshedilmesinden kaynaklı zararların tazmini ve alacakların alınması açısından bu çalışmanın konusunu oluşturan davaların açılması söz konusu olmaktadır.

Bu davalarda antrenörler sözkonusu olduğunda şartları varsa işçi alacaklarından kaynaklı, kıdem, ihbar, fazla mesai gibi kalemleri içeren davalar, şartları yoksa alacak davasının yanısıra belirli süreli sözleşmelerin haklı veya haksız feshinden kaynaklı tazminat davaları söz konusu olabilir. Belirli süreli sözleşmelerin zincirleme yapılması sonucunda , belirsiz süreli sözleşmeye dönüşmesi durumunda işçi alacağından kaynaklı davalar ile karşılaşilmektedir.

Bu davaları incelemeden önce, bu davalar ile ilgili “görev” ve “yetki” konularını incelemekte fayda vardır.

GÖREV

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23.05.1960 gün, 11-10 sayılı ve 10.05.1974 gün, 3-44 sayılı kararı uyarınca, İş Kanununun genişletici şekilde yorumlanamayacağını bu nedenle, sporcuların bu kanun kapsamı dışında kalmasının sadece sporcular için geçerli olduğunu, antrenörleri kapsamayacağını bu nedenle, sporcu alacaklarına ilişkin davaların hizmet akdinden kaynaklı davalar olması sebebiyle asliye hukuk mahkemelerinde , antrenörlere ilişkin davaların ise işçi –işveren

ilişkisinden kaynaklı iş sözleşmesi niteliğinde olmasından dolayı iş mahkemelerinde görülmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Nitekim, Yargıtay 9. Hukuk ve 22. Hukuk Dairelerinin verdiği kararlarda da, sporcu alacağı ve antrenör alacağı davalarında, görev ile ilgili emsal kararlar vermiştir. 22. Hukuk Dairesi 28.05.2013 tarihinde verdiği, 2012/23322 E, 2013/12675 K sayılı kararında¹, *"...Antrenör, sahip olduğu bilgiyi bilim ışığında sporcunun başarısı için kullanan, bu bilgileri spor becerileri ve stratejisi ile birleştiren kişidir. Teknik direktör ise eğitim sonucu aldığı teknik bilgileri sporcunun ve doğal olarak takımın başarısı için ortaya koyan, bu bilgileri strateji ve eğitici kimliğini kullanarak spor becerileri ile birleştiren ve bunları antrenör ve yardımcıları aracılığı ile uygulatan, eğiten, bu anlamda direktif veren kişidir."* şeklinde tanımlanmaktadır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 23.05.1960 gün, 11-10 sayılı ve 10.05.1974 gün, 3-44 sayılı kararı uyarınca , özellikle iş hukukunda istisnai hüküm genişletilerek değil, dar yorumlanması gerekir. İşçiler yararına düzenlenen hükümlerin, işçiler yararına yorumlanması asıldır.

Yukarıdaki tanımlar ve içtihadı birleştirme kararları ışığında, sporla uğraşan sporcunun İş Kanunu kapsamında kalmadığı açıktır. Ancak doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenör ile aktif görevi daha çok direktif vermek olan ve takımı başarıya ulaştırma görevi de bulunan teknik direktörün sporcu sayılmaması ve İş Kanunu kapsamında bir işçi olarak kabul edilmesi gerekir . Bu nedenle antrenör veya teknik direktör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların iş mahkemesinde görülmesi gerekir." Yargıtay kararı devam ederek, uyuşmazlığa uygulanacak hukuku da işaret etmektedir. *"...Ancak antrenör, teknik direktör, idareci, masör, ve benzeri elemanlar ile kulüpleri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, özel yasal düzenlemeler dışında İş Kanunu hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum bulunmamaktadır"*.

1 Y. 22. HD. 28.05.2013 günlü, E. 2012/23332, K. 2013/12675 sayılı kararı (yayınlanmamıştır)

Diğer taraftan Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 2006/702 E. 2006/1753 K ve 16.02.2006 tarihli kararında, tam tersi bir yorum yaparak, “..Antrenör davacının 4857 S.Y’nın 4/g maddesi kapsamında sporcu vasfı taşıdığına anlaşılmışa göre uyuşmazlığın çözümünde iş yasası uygulanmayacağı” yönünde tam tersi uygulamayı işaret eden bir kararı bulunmaktadır.² Bu kararda antrenöre İş Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki değerlendirme, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından hiçbir gerekçeyle dayandırılmamıştır. Oysa Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin ve 9. Hukuk Dairesinin kararlarında, “...antrenörün, İş Kanunundan faydalanacağı, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 23.05.1960 gün, 11-10 sayılı ve 10.05.1974 gün, 3-44 sayılı kararı uyarınca, özellikle iş hukukunda istisnai hüküm genişletilerek değil, dar yorumlanması gerekir...” şeklindeki kararı gerekçe gösterilerek, karara bağlanmıştır.

Sonuç olarak, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin³ ve 22. Hukuk Dairesinin son yıllarda verdiği kararlarda, sporcunun İş Kanunu 4/g

2 Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 2006/702 E. 2006/1753 K ve 16.02.2006 tarihli kararı. (yayınlanmıştır)

3 Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2003/19877 E. , 2003/20178 K. ve 08.12.2003 tarihli kararında, “1475 sayılı yasanın 5. Maddesine göre sporcular iş yasası kapsamı dışında bırakılmışlardır. Davacının durumunun değerlendirilmesi için”sporcu ve antrenör” tanımlarının açıklığa kavuşturulması gerekir.Yasada sporcu olarak belirtilen kişilerin yarışma ve müsabakalara katılan şahıslar olarak kabul edilmesi gerekir.Antrenörün asıl görevi spor yapmak değil, sporcuları yarışma veya karşılaşmalara hazırlamaktır. Yani bir diğer anlatımla antrenör , öğreten ve eğitim veren kişidir.Yasanın açık anlatımından da profesyonel sporcuların istisna kapsamına alındıkları anlaşılmaktadır.Davacı antrenör olarak hizmet akdi ile çalıştığına göre, işveren ile aralarında çıkan uyuşmazlıkta görevli mahkeme iş mahkemesi olduğundan, mahkemenin vermiş olduğu görevsizlik kararı hatalıdır.”

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2010/45651 E. , 2010/35814 K. , 02.12.2010 tarihli kararında, 4557 sayılı kanunun geçerli olduğu zaman verilmiştir. “Davacı ,kıdem ve ihbar tazminatı alacaklarının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir. İster özel hakem ister genel mahkemede görülsün sporcu ile kulüp arasında alacaklarla ilgili uyuşmazlıkta iş kanunu hükümlerinin uygulanması olanağı bulunmamaktadır.Ancak antrenör, teknik direktör, idareci , masör ve benzeri elemanlar ile kulüpleri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, bağlı bulundukları federasyonun özel hükümleri dışında iş kanunu hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum yoktur.Davacının voleybol antrenörü olarak çalıştığı anlaşılmaktadır.Doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenörün İş Kanunu kapsamında işçi olarak kabul edilmesi gerekmektedir.Dairenin son kararı bu yöndedir.Buna göre davacının iş sözleşmesi ile çalıştığı kabul edilerek uyuşmazlığın esası hakkında bir karar vermek gerekir.”

maddesi gereğince, İş Kanunu kapsamı dışında değerlendirilmesi ve uyuşmazlığa Borçlar Kanununun Hizmet Akdine ilişkin hükümlerinin uygulanması nedeniyle Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu, Antrenör için ise, İş Kanununun dar yorumlanması nedeniyle, İş Kanunu kapsamında değerlendirilmesi ve antrenör için görevli mahkemenin İş Mahkemeleri olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır.

Kanımca bu değerlendirme doğru bir değerlendirmedir. İş Kanunu 4/g maddesindeki açık istisnai hüküm nedeniyle sporcular İş Kanunu kapsamı dışında yer alırken , hakkında hiçbir istisnai hüküm bulunmayan antrenör İş Kanunu kapsamında değerlendirilmelidir.

Mahkemelerin "görevi" ile ilgili olan diğer bir husus, futbola özgüdür. Bu konunun da ayrıca açıklanması gerekir. 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun, Tahkim Kurulu ve görevlerini düzenleyen 13 ve 24. Maddesi, 04.12.2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 29.11.2007 tarih ve 5719 sayılı Kanunun 10. ve 11. Maddeleri ile değiştirilmiş, yine bu kanunun 9. Maddesi ile de kanunun 12. Maddesinden sonra gelmek üzere 12/A maddesi eklenmiştir. 3813 Sayılı Kanuna 5719 Sayılı Kanunla eklenen "Uyuşmazlık Çözüm Kurulu" başlıklı 12/A maddesinde, önce bu kurulun oluşumu, usulü ve çalışma usulleri açıklandıktan sonra, "Uyuşmazlık Çözüm Kurulu", kulüpler ile kulüpler, kulüpler ile futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, masörler ve müsabaka organizatörleri, oyuncu temsilcileri ile futbolcular, teknik direktörler, antrenörler arasındaki her türlü uyuşmazlıktan doğan veya futbolla ilgili olan uyuşmazlıkları, tarafların başvurusu üzerine münhasıran yetkili olarak inceler ve karara bağlar hükmüne yer verilmiştir.

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere TFF uyuşmazlık Çözüm Kurulu, futbolcuların ve diğer süjelerin alacaklarına ve sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıklarda görevlidir. Bu dönemde, TFF'ye tabi teknik direktörler ile futbolcular, kulüpler, adli mahkemelere başvuramamaktadırlar. Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun, kararlarını temyizen inceleme görevi de Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kuruluna verilmiştir.

Ancak 5719 sayılı kanunla değişik 3813 sayılı Kanun, 16.05.2009 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5894 sayılı TFF Kurulu ve Görevleri hakkında Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. 5897 sayılı Kanun ile uyuşmazlıkların çözüm yeri olarak ilk derece hukuk kurulları, bunların arasında Uyuşmazlık Çözüm Kurulu da yer almaktadır. Üst derece olarak da Tahkim Kurulu gösterilmiştir. Ancak, bu kurulların görevine girecek uyuşmazlıkların nelerden ibaret olduğu konusunda açık bir düzenleme getirilmemiştir. Bu düzenleme TFF Ana Statüsüne bırakılmıştır. Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun görev ve yetkileri Futbol Federasyonu Ana Statüsünde belirlenmiştir.

TFF Ana Statüsünde, TFF Genel Kurulunca yapılan değişiklik 21.07.2011 tarih ve 280001 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ana Statünün 21.07.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanıp yürürlüğe giren değişik 56. Maddesinde, "1. Fıkra, kulüpler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, sağlık personelleri ve müsabaka organizatörleri aralarındaki, futbolla ilgili her türlü sözleşmeden doğan ihtilafların çözümü için uyuşmazlık çözüm kurulunun yetkisini kabul edip etmemekte serbesttirler. Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun yetkili olabilmesi için , tarafların ihtilafların ortaya çıkmasından sonra Kurulun yetkisini yazılı olarak kabul etmeleri şarttır. Bununla birlikte sportif cezalara, yetiştirme tazminatlarına ilişkin ihtilaflar münhasıran uyuşmazlık çözüm kurulunun önünde çözülür. Bu kararlara karşı ancak Tahkim Kuruluna itiraz edilir." Şeklinde bir düzenleme getirmiştir.

Sonuç olarak bu düzenleme ile Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun ihtiyari Tahkim ve Mecburi Tahkim olmak üzere iki ayrı görevi olduğu, sadece sportif cezalara ve yetiştirme tazminatlarına ilişkin uyuşmazlıkların mecburi tahkim olarak Uyuşmazlık Çözüm Kuruluna gideceği, buna karşılık diğer uyuşmazlıkların ise genel hükümlere ve tarafların anlaşmalarına bağlı olarak, tarafların ihtilafların doğmasından sonra yazılı olarak Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun görevini kabul etmeleri durumunda ancak ihtiyari tahkim olarak uyuşmazlığa bakıp sonuçlandırabileceği anlaşılmaktadır.

Geçici 1. Madde uyarınca, ayrıca henüz karara bağlanmamış ihtilaflarda taraflar Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun ihtiyari yetkisini kabul edip etmediklerini 10 günlük kesin süre içinde bildirmeleri gerekmektedir. Taraflar uyuşmazlık çözüm kurulunun yetkisinin yazılı olarak kabul etmeleri halinde yeni oluşturulacak hakem heyeti tarafından ihtilaf çözümlenecek ve karara bağlanacaktır. Görev konusu kamu düzenine ilişkindir, ve mahkemelerce davanın her aşamasında gözetilir. Dolayısıyla genel mahkemelerde açılan davalarda dosya , taraflar arasında uyuşmazlık çözüm kurulunun görevini kabul ettiklerine dair yazılı bir anlaşma olmaması durumunda, davanın niteliği itibariyle davaya bakmakla görevli mahkeme, Asliye Hukuk Mahkemeleridir . Nitekim Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2012/13242 E, 2012/21525 K sayılı ve 12.03.2012 tarihli kararı da aynı yöndedir.⁴

Sonuç itibariyle, sporcuların İş Kanunun 4/g maddesindeki istisnai hükümlerden dolayı, İş hukuku kapsamı dışında oldukları ve alacaklarına ilişkin olarak Borçlar Kanununun Hizmet Akdine ilişkin düzenlemelerin geçerli olduğu bu nedenle Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu, antrenörler, masörler, sağlık personeli ve diğeryardımcı personel için, yerleşik Yargıtay Kararlarından da anlaşılacağı üzere, İş Kanununun dar yorumlanması nedeniyle, İş Kanunu kapsamında değerlendirilmesi ve görevli mahkemelerin *İş Mahkemeleri* olduğu sabit olmuştur.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, tarafımdan yazılan “antrenör alacağı davaları” isimli makale, 2015 yılında kaleme alınmıştır. Ancak geçen süre zarfında, Türkiye Futbol Federasyonu, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatında değişiklik yapılmış ve, Kulüpler , kulüpler ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, antrenörler, futbol menajerleri, futbol menajerleri ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar arasında sözleşmeden doğan futbolla ilgili tüm uyuşmazlıkların, tarafların başvurusu üzerine münhasıran görevli ve yetkili

4 Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2012/13242 E, 2012/21525 K sayılı ve 12.03.2012 tarihli kararı (yayımlanmamıştır)

olarak inceler ve karar bağlar şeklinde değiştirilmiştir.⁵ Bu talimatın yürürlüğe girmesi ile yukarıda bahsettiğimiz 24.08.2011 tarihinde yürürlüğe giren Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı yürürlükten kalkmıştır.⁶

TFF tarafından hazırlanan bu talimat Yönetim Kurulu'nun 28.07.2015 tarih ve 3 sayılı toplantısında kabul edilmiş ve TFF'nin resmi internet sitesinde (www.tff.org) 01.08.2015 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TFF Yönetim Kurulu, 29.09.2015 tarih ve 6 sayılı toplantısında bu talimata Geçici Madde 1'in eklenmesine karar vermiş ve bu ekleme 30.09.2015 tarihinde TFF'nin resmi internet sitesi olan www.tff.org adresinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TFF Yönetim Kurulu, 27.10.2015 tarih ve 7 sayılı toplantısında bu talimatın 6. maddesinin b ve c bentlerinde, 7. ve 15. maddelerinde değişiklik yapılmasına karar verilmiş ve bu değişiklikler 02.11.2015 tarihinde TFF'nin resmi internet sitesi olan www.tff.org adresinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁷

TFF Statüsü'nün 55. ve 56. maddelerinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun yargı yetkisine ilişkin olarak getirilen değişiklikler yürürlük tarihi olan 11.07.2015 tarihinden önce adli yargıda açılmış ve görülmekte olan davalar Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun münhasır görevi kapsamında değildir. Statü değişikliğinin yürürlük tarihi olan 11.07.2015 tarihinden önce adli yargıda açılmış ve devam eden davalar yönünden mahkemeler görevli olmaya devam edecektir.⁸

Bu durumda, adli yargıda görülmekte olan davalar, talimatın yürürlük tarihi olan 11.07.2015 tarihinden önce açılmış olmaları kaydıyla, adli yargıda, diğer bir deyimle Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülmeye devam edeceklerdir. Ancak talimatın yürürlük tarihi olan 11.07.2015 tarihinden itibaren, futbolcu alacağı davaları uyuşmazlık

5 TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı, madde 2, "Kurulun Yargı Yetkisi."

6 TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı, madde 22, "Yürürlükten Kaldırılan Hükümler."

7 TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı, madde 23, "Yürürlük."

8 TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı, Geçici Madde 1.

Çözüm Kurulunun münhasır görev ve yetkisi kapsamında, Uyuşmazlık Çözüm Kurulunda incelenecek ve karara bağlanacaktır.

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Hakem Heyetinin kararlarına karşı Tahkim Kuruluna itiraz süresi, kararın tebliğinden itibaren 7 gündür.

Yukarıda sözü geçen yeni UÇK Talimatı ile 11.07.2015 tarihinden itibaren futbolcu alacağı davaları tekrar, Türkiye Futbol Federasyonu bünyesi içinde incelenip karar bağlanmaya başlayacaktır. 11.07.2015 tarihinden itibaren futbolcu alacağı davalarında görevli yer, TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu olmuştur.

YETKİ

Sporcular ile Kulüpler arasındaki sözleşmeler tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Burada yapılan sözleşmeler, federasyonlara gönderilen tip sözleşmeler ise yetkili mahkeme maddesi bulunmaz ancak özel sözleşmelerde yetkili mahkeme maddesi bulunmaktadır. Yetkili mahkemenin bulunmadığı tip sözleşmelerde, taraflar arasında alacağa ilişkin bir anlaşmazlık çıktığı takdirde davanın nerede açılacağı veya diğer bir deyimle Yetkili Mahkeme konusu gündeme gelmektedir.

HMK 5 ve devamı maddelerinde yetki konusu, düzenlenmiştir. HMK madde 6'da genel yetkili mahkeme, davalının, davanın açıldığı tarihte yerleşim yeri mahkemesidir. HMK madde 10'da sözleşmeden doğan davalarda sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi yetkilidir. İfa yerinin açıkça belli olması veya belirlenmiş olması halinde, eski BK m. 73, yeni TBK m. 89 hükmü uygulanmaz ve buna dayalı olarak alacaklının yerleşim yeri mahkemesinde dava açılmaz. Ancak sporcu ile kulüp arasında imzalanan sözleşmelerde ifa yeri belirli değildir. Çünkü sporcu deplasmana gitmekte ve maçların bir kısmını başka şehirlerde oynamaktadır. Bu durumda belirli bir ifa yerinden bahsetmek son derece güçtür.

TBK m. 89'a göre *Borcun ifa yeri*, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

"Para borçları alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,

Para borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,

Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde, ifa edilir." düzenlemesi bulunmaktadır.

Sporcu ve kulüp arasındaki veya antrenör ile kulüp arasındaki sözleşmeler, hizmet sözleşmesi veya iş sözleşmesi olarak kendini göstermektedir. Hizmet sözleşmesi iş görme amacını güden, yani konusu insan emeği olan sözleşmelerdir. Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zaman veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir (TBK.m.393/1).

Hizmet sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Zira hem işverenin, hem de işçinin edimleri karşılıklı olarak değişilmektedir.

Hizmet sözleşmesini düzenleyen hükümler sadece Borçlar Kanunundakilerden ibaret değildir. Nitekim 4557 sayılı İş Kanunu ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev Lokavt Kanununda hizmet sözleşmesi ile ilgili birtakım özel hükümler yer almaktadır. Ancak İş Kanunu hizmet sözleşmesinden "iş sözleşmesi" olarak söz etmektedir (İş Kanunu m. 1).

Sporcu ve antrenör ile kulüpleri arasında imzalanan sözleşmelerde, sporcunun ve antrenörün edimini ifa yeri belli değildir. Esasen ifa yerinin belli olması da mümkün değildir ve değişkenlik gösterir. Çünkü sporcunun ve antrenörün kulüp için maça çıkacağı yerler ve dolayısıyla hizmet edeceği yerler değişkenlik gösterir. Genelde iki haftada bir deplasmana, başka şehirlere gidildiği düşünüldüğünde, bu sözleşmelerde sporcu ve antrenör açısından, belirli bir ifa yerinden söz edilemez. Bu durumda sporcu ve antrenör sözleşmelerinde, sporcu ve antrenör açısından ifa yeri belirli değildir. Kulüpler bakımından

ise, edimini ifa yeri belirli değilse ki, Federasyonlara gönderilen “Tip Sözleşmelerde” genelde belirli değildir, sporcunun veya antrenörün alacağına ilişkin davalar, TBK madde 89 kapsamında “para borcu” dur ve alacaklının ikametgahında ödenir. Bu durumda bu tip davaların, davacı konumunda bulunan sporcunun ve antrenörün dava sırasındaki yerleşim yerinde açılması mümkündür.

Sonuç olarak, sporcu ve, antrenör alacağı davalarında HMK madde 6’ya göre genel yetkili mahkeme olan, davalının ikametgahında açılacağı gibi, ifa yerinin sözleşmede açıkça belirli olmadığı durumlarda HMK madde 10 ve TBK Madde 89 uyarınca, para borcuna dönüşmüş olan alacağa ilişkin davanın davacı alacaklının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir.

BELİRLİ SÜRELİ İŞ SÖZLEŞMESİ

693

Antrenör sözleşmeleri belirli süreli sözleşmelerdir. Ancak bunların zincirleme yapılması durumunda, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşmeleri mümkün olacak mıdır?

Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde, antrenörün belirsiz süreli sözleşme sahiplerinin haklarından faydalanmaları durumu söz konusu olacaktır. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde belirsiz süreli iş sözleşmeleri ve objektiflik kriteri üzerinde durulacaktır.

İş Kanunu 11. Maddesi belirli ve belirsiz iş sözleşmelerini tanımlamıştır. Buna göre;

...“iş ilişkilerinin belirli bir süreye bağlı olarak yapılmadığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmeleri belirli süreli iş sözleşmesidir.

Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça , birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir.

Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri , belirli süreli olma özelliğini korurlar.” şeklinde tanımlanmıştır.

Belirli süreli iş sözleşmesinin tanımı verilirken, sadece tarafların açıkça süresini belirledikleri değil, sürenin objektif olarak belirlenebilir olduğu hallerde de, sözleşmenin belirli süreli olacağı kabul edilmiştir.

Maddenin gerekçesine bakıldığı zaman, “AB direktifinde, iş ilişkilerinde belirsiz süreli yani süresi belirli olmayan ilişkilerin esas olduğu belirtilmiştir. Belirli süreli iş sözleşmesinin tanımı yapılırken, sadece tarafların açıkça süresini belirledikleri değil sürenin objektif olarak belirlenebilir olduğu hallerde de, sözleşmenin belirli süreli olacağı kabul edilmiştir. Burada amaç uygulamada ortaya çıkabilecek olası sorunların önüne geçebilmektir. Bu nedenle aşağıdaki biçimde değişiklik yapılmıştır.

“İş sözleşmesinin belirli bir süreye bağlı olarak yapılmadığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir.”

Belirli süreli iş sözleşmesi esaslı bir neden olmadıkça , birden fazla üst üste yapılamaz. Aksi halde sözleşme başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir. Ancak işçinin niteliği ve yaptığı iş göz önüne alınarak iş sözleşmesinin belirli süreli yapılması haklı kabul edilebilir.

Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri, belirli süreli olma özelliğini korurlar.” şeklindedir. Burada “*belli, bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı*” olma şartı vurgulanmıştır. Objektif neden olmadıkça yapılan belirli süreli iş sözleşmesi bir kez yapılmış olsa da belirsiz süreli sayılacaktır.⁹

Belirli süreli iş sözleşmelerinin ilk kez yapılması ya da yenilenmesi sırasında aranan objektif nedenler özdeştir. 99/70 sayılı AB Konseyi Yönergesinde bu nedenlerin bir listesine yer verilmemiştir. Aslında böyle bir listenin yapılması da beklenemez. Ancak Almanya ,Fransa

gibi ülkelerde , belirli süreli iş sözleşmesi yapmayı haklı kılan objektif nedenlerin, sınırlı sayıda olmak üzere yasa ile düzenlendiği görülmektedir. 4857 sayılı İş Kanununda ise, belirli süreli iş sözleşmesi tanımlanırken objektif haklı neden oluşturan durumları belirlemeye yarayan genel ölçütler sıralanmakla yetinilmiştir.¹⁰

Genel olarak belirli iş sözleşmesinin haklılığından söz edebilmek için, sözleşme taraflarından en az birinin ekonomik ya da sosyal durumunun sözleşmenin süreye bağlanmasını haklı kılması gerekir. Belirli süreli iş sözleşmesini haklı kıldığı ileri sürülen objektif nedenin haklılığı tarafların iş sözleşmesinin yapıldığı tarihteki bakış açılarına ve durumlarına göre değerlendirilmelidir.¹¹

Aynı işveren tarafından ardı ardına belirli süreli iş sözleşmeleri bağitlanması durumunda değişiklik gereksiniminin objektif haklı neden oluşturma özelliğini yitirmesi söz konusu olabilir. Bu konuda her olayın özelliğine bakılması gerekir. Örneğin bir sahne sanatçısı ile işverenin ardı ardına yaptığı belirli süreli iş sözleşmesine bakılarak sanatçının işyerinin ya da işletmenin kök kadrosunda yer aldığı sonucuna varılabiliyorsa, genel olarak değişiklik gereksinimi bu kişiye belirli iş sözleşmesi yapmak için haklı neden oluşturmaz.¹²

Türkiye’de belirli süreli sözleşmeler için herhangi bir sayı ve süre sınırlaması bulunmamaktadır. Buna karşılık belirli süreli sözleşmelerin yapılması her durumda objektif haklı nedenin bulunması koşuluna tabidir. Türk mevzuatı yukarıda örneği verilen AB üyesi ülke mevzuatlarından daha katıdır.

10 Yrd. Doç. Süleyman BAŞTERZİ, Avrupa Birliği Konseyinin 99/70 Sayılı Yönergesi Işığında Belirli Süreli İş Sözleşmesi Yapma Koşulları ve 4857 Sayılı İş Y Yasasının Öngördüğü Sistem, Prof. Dr. Sarper SÜZEK’e Armağan, sh. 119.

11 Yrd. Doç. Süleyman BAŞTERZİ, Avrupa Birliği Konseyinin 99/70 Sayılı Yönergesi Işığında Belirli Süreli İş Sözleşmesi Yapma Koşulları ve 4857 Sayılı İş Y Yasasının Öngördüğü Sistem, Prof. Dr. Sarper SÜZEK’e Armağan, sh. 135.

12 Yrd. Doç. Süleyman BAŞTERZİ, Avrupa Birliği Konseyinin 99/70 Sayılı Yönergesi Işığında Belirli Süreli İş Sözleşmesi Yapma Koşulları ve 4857 Sayılı İş Y Yasasının Öngördüğü Sistem, Prof. Dr. Sarper SÜZEK’e Armağan, sh. 169

ANTRENÖR SÖZLEŞMELERİNİN NİTELİĞİ

Türkiye Futbol Federasyonu Teknik Adamların Statüsü ve Çalışma Esasları "Talimatı Teknik Adam Sözleşmeleri" başlıklı 9/1-2-3 maddelerine göre;

"MADDE 9 – GENEL ESASLAR (1) Teknik adam sözleşmesi taraflarınca imzalanmış olmalı ve sözleşmenin süresi ile profesyonel teknik adama ödenecek ücreti içermelidir. (2) Her halükarda sözleşmelerin bitiş tarihinin 31 Mayıs olarak tespit edilmesi zorunludur. Sözleşme bitiş tarihinden sonra resmi müsabakaların devam etmesi halinde, sözleşmenin süresi müsabakaların bitimine kadar uzamış sayılır. (3) Teknik adamların amatör kulüplerle yapmış oldukları sözleşmelerinin bitiş tarihlerinin lig kategorilerine göre 31 Mayıs olarak tespit edilmesi zorunludur."

Diğer bir deyimle teknik adamlık sözleşmelerinde , sözleşmenin süresi ve teknik adama ödenecek ücretin belirtilmesi, sözleşme bitim tarihinin her halükarda 31 Mayıs olarak belirtilmesinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir.

Türkiye Basketbol Federasyonu, "Antrenör Yönergesi" "Sözleşmenin Süresi" başlıklı, 29. Maddesinde;

29. Sözleşmenin süresi,

29.1. Bütün tek tip sözleşmeler en fazla beş yıl süreli olabilir. Sözleşme şartlarının yeniden değerlendirilmesi amacıyla sözleşme bitmeden yeni bir sözleşme yapılması halinde, yeni sözleşmenin bitiş tarihi ilk sözleşmenin bitiş tarihinden farklı olabilir. Yeni bir sözleşmenin imzalanması durumunda eski sözleşme geçerliliğini yitirir. Sözleşme bitiş tarihinin sezon ortasına gelmesi durumunda süre 30 Haziran tarihine uzar. Antrenör Yönergesi-15-Y/K: 27.07.2015

29.2. Sözleşmelerin sona eriş tarihlerinin 30 Haziran olarak tespit edilmesi zorunludur

Basketbolda antrenör sözleşmelerinin süresinin azami ne kadar olacağı ve bitiş tarihlerinin, 30 Haziran olarak tespit edilmesinin zorunlu olması gerektiği düzenlenmiştir.

Sonuç olarak, talimat ve yönergelerde de belirtildiği üzere, antrenör sözleşmeleri belirli süreli sözleşmelerdir.

Burada tartışılması gereken konu, antrenör sözleşmelerinin , ard arda yapılması durumunda, belirsiz sözleşmelere dönüşüp dönüşmeyeceğidir. Diğer bir anlatımla, 4857 Sayılı İş Kanununun 11. Maddesi

kapsamında zincirleme belirli süreli iş düzenlenmesi için objektif unsurun varlığının kabulü gerekeceğinden, futbol kulübüne antrenörlük-teknik adamlık görevinin çalışma esasının belirlenmesinde işin nitelik ve özelliklerinin değil de, çalıştırılacak antrenör-teknik adamın mesleki bilgi ve deneyiminin daha önemli olduğu ve futbol kulüplerince antrenörlük sözleşmelerinin futbol sezonlarına özgü olarak belirlenip düzenlendiği, çalışma döneminin de antrenörün sezondaki başarısı ve performansına göre uzatıldığı kabul edilirse, sözleşmenin belirli süreli özelliğini koruyacağını kabul etmek gerekecektir.

Nitekim Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2013/25882 E., 2014/35076 K. sayılı kararında, özetle, "...Somut olayda davacı davalı kulüple sezonluk olarak anlaşmıştır. Antrenörlerin yaptığı iş itibarıyla sezonluk çalışma bizihi objektif nedendir. Şu halde davacının belirli süreli sözleşmesiyle çalıştığının kabul edilerek ihbar tazminatı talebinin , yine sürenin sona ermesi nedeni ile iş sözleşmesi kendiliğinden sona ermesi sebebiyle de kıdem tazminatı talebinin reddi gerekirken kabulüne karar verilmesi yerinde değildir."¹³

Aynı şekilde, Ankara 9. İş Mahkemesi 2012/136 E., 2013/806 K. sayılı ve 12.09.2013 tarihli kararında, "...davacının 22.08.2007 tarihinden itibaren davalı kulüp işyerinde çalıştığı , taraflar arasında 22.08.2007-31.05.2008, 18.12.2007-31.05.2008, 05.09.2008-31.05.2009, 04.09.2009-31.05.2010 ve 24.08.2010-31.05.2011 yürürlük süreli 5 adet sözleşme imzalandığı, 4857 sayılı İş Kanunun 11. Maddesinde belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesi olarak tanımlandığı , belirli süreli iş sözleşmesinin esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamayacağı, aksi halde iş sözleşmesinin başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edileceğinin düzenlendiği, futbol kulübünde antrenörlük-teknik adamlık görevlerinin süreklilik arz eden görevlerden olduğu,

13 Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2013/25882 E., 2014/35076 K. sayılı 10.12.2014 tarihli kararı (yayınlanmamıştır)

bununla birlikte çalışma ilişkisinin belirlenmesinde işin nitelik ve özelliğinden ziyade, çalıştırılacak antrenör-teknik adamın mesleki bilgi ve deneyiminin daha önemli olduğu, futbol kulüplerince teknik direktörlük sözleşmelerinin futbol sezonlarına özgü olmak üzere belirlenip düzenlendiği, çalışma döneminin teknik adamın sezondaki başarısı ve performansına göre uzatıldığı veya sona erdirildiğinin bilinen bir yönü olduğu, nitekim TFF Teknik Adamları Statüsü ve Çalışma Esasları'nın 9/1-3 maddelerine göre teknik adamlık sözleşmelerinde, sözleşmenin süresi ve teknik adama ödenecek ücretin belirtilmesi ve sözleşme bitim tarihinin her halükarda 31 Mayıs olarak belirlenmesinin zorunlu olduğunun düzenlendiği, 4857 Sayılı İş Kanunun 11. Maddesi kapsamında zincirleme belirli süreli iş sözleşmesi düzenlenmesi için objektif unsurun varlığının kabulü gerekeceğinden , tüm bu bilgilere göre taraflar arasındaki sözleşmenin belirli süreli iş sözleşmesi olma özelliğini koruduğu dosya kapsamında sabit sabit olmakla..."¹⁴

Diyerek antrenör sözleşmelerinin zincirleme yapılsa dahi belirli süreli sözleşme özelliğini koruyacağını kabul etmiştir.

Yukarıda söz konusu edilen Ankara 9. İş Mahkemesi 2012/136 E., 2013/806K. sayılı ve 12.09.2013 tarihli kararı, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2014/883 E., 2014/1831 K sayılı ve 10.02.2014 tarihli kararı onanmıştır.¹⁵

Yargıtay kararlarından da anlaşılacağı üzere, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi "Antrenör Sözleşmelerinin" zincirleme yapılması durumunda dahi belirli süreli sözleşme özelliğini kaybetmeyeceğini, bu nedenle antrenörlerin belirsiz süreli iş sözleşmelerinde, işçilerin yararlandıkları haklardan (kıdem tazminatı, ihbar tazminatı vs. gibi haklardan) yararlanamayacağını ortaya koymuşlardır.

Sonuç itibarıyla, **antrenör alacağı davalarında mahkemenin görevi**, sporcuların İş Kanunun 4/g maddesindeki istisnai hükümlerden

14 Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2013/25882 E., 2014/35076 K. sayılı 10.12.2014 tarihli kararı (yayınlanmamıştır)

15 Bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2014/883 E., 2014/1831 K sayılı ve 10.02.2014 tarihli kararı. (Yayınlanmamıştır)

dolayı, İş Hukuku kapsamı dışında oldukları ve alacaklarına ilişkin olarak Borçlar Kanunun Hizmet Akdine ilişkin düzenlemelerin geçerli olduğu bu nedenle Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu, antrenörler, masörler, sağlık personeli ve diğer yardımcı personel için, yerleşik Yargıtay Kararlarından da anlaşılacağı üzere, İş Kanunun dar yorumlanması nedeniyle, İş Kanunu kapsamında değerlendirilmesi ve görevli mahkemelerin İş Mahkemeleri olduğu sabit olmuştur.¹⁶

Antrenör alacağı davalarında, yetkili mahkeme, HMK madde 6'ya göre genel yetkili mahkeme olan, davalının ikametgahında açılacağı gibi, ifa yerinin sözleşmede açıkça belirli olmadığı durumlarda HMK madde 10 ve TBK madde 89 uyarınca, para borcuna dönüşmüş olan alacağa ilişkin davanın, davacı alacaklının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir.

Antrenör sözleşmelerinin niteliği itibariyle, 4857 sayılı İş Kanununun 11. maddesinde belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesi olarak tanımlandığı, belirli süreli iş sözleşmesinin esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamayacağı, aksi halde iş sözleşmesinin başlangıçtan itibaren belirsiz süreli olarak kabul edileceğinin düzenlendiği, futbol kulübünde antrenörlük-teknik adamlık görevlerinin süreklilik arz eden görevlerden olduğu, bununla birlikte çalışma ilişkisinin belirlenmesinde işin nitelik ve özelliğinden ziyade, çalıştırılacak antrenör-teknik adamın mesleki bilgi ve deneyiminin daha önemli olduğu, futbol kulüplerince teknik direktörlük sözleşmelerinin futbol sezonlarına özgü olmak üzere belirlenip düzenlendiği, çalışma döneminin teknik adamın sezondaki başarısı ve performansına göre uzatıldığı veya sona erdirildiğinin bilinen bir yönü olduğu, nitekim TFF Teknik Adamları Statüsü ve Çalışma Esasları'nın 9/1-3 maddelerine göre teknik adamlık sözleşmelerinde, sözleşmenin süresi ve teknik adama

16 Bkz. 22. Hukuk Dairesi 28.05.2013 tarihinde verdiği, 2012/23322 E, 2013/12675 K sayılı kararı.

ödenecek ücretin belirtilmesi ve sözleşme bitim tarihinin her halükarda 31 Mayıs olarak belirlenmesinin zorunlu olarak düzenlendiği, 4857 Sayılı İş Kanunun 11. Maddesi kapsamında zincirleme belirli süreli iş sözleşmesi düzenlenmesi için objektif unsurun varlığının kabulü gerekeceğinden, tüm bu bilgilere göre taraflar arasındaki sözleşmenin belirli süreli iş sözleşmesi olma özelliğini koruduğu anlaşılmaktadır.

SPORTİF UYUŞMAZLIKLARDA “GÖREV” KONUSUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR*

* Ankara Barosu.

Bu çalışmamızda (Türkiye Futbol Federasyonu hariç), kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili diğer kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklardan kaynaklı uyuşmazlıkların çözümünde görevli yargı yeri, konusu tartışılacaktır.

Federasyonlar, sporculara, sezon başlamadan önce, belli bir tarihe kadar teslim etmek üzere, “tip sözleşme” adı verilen bir sözleşme imzalatmaktadırlar. Diğer bir deyimle, sporcu bu tip sözleşmeyi imzalamaz ise, ilgili federasyon tarafından sözleşmesi tescil edilmemektedir . Sonuç olarak ligde oynayacak sporcular tip sözleşme imzalamak zorundadırlar. İmzalattıkları bu sözleşmede, sporcuya, yapılacak ödemenin şekli, net veya brüt olup olmadığı, ödemelerin hangi tarihlerde ve ne şekilde yapılacağı gibi unsurlar yazılmakta, bir de matbu olarak, tarafların tip sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlıkların çözümü konusunda, Federasyonun yetkili organlarına başvurmayı kabul ettiğine dair bir maddeyi de yazmaktadırlar. Bu makalenin konusu, tarafların bu sözleşmeyi imzalamak ile, genel mahkemelerin yargı görevi yerine federasyon kurullarının görevini kabul edip etmedikleri veya hangi konularda federasyon hukuk kurullarına başvurmaları gerektiği ve hangi konuların bu sporcunun genel mahkemelere başvurabileceklerinin tartışılmasıdır.

Türkiye Voleybol Federasyonunda, taraflar arasında imzalanan “Tip Sözleşme”nin, imzaların üst bölümünde, “*uyuşmazlıkların... Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek Yönetim Kurulunca çözülmesi ve bu kurulun kararlarına aynen uyacağımızı beyan ve taahhüt ederiz...*” denilmektedir. Türkiye Basketbol Federasyonu Tip Sözleşmesinin 8. Maddesinde ise, “*Her türlü mali ve idari ihtilaflar ile kulüplerin sporculara verdikleri para cezaları, ilgili mevzuat ve ana statü çerçevesinde Federasyonca incelenir karara bağlanır.*” denmektedir.

Bu durumda tarafların aralarındaki, sözleşmeden kaynaklı parasal ve mali uyuşmazlıkları, Federasyon Kurullarına götürmek zorunluluğu var mıdır?

GENEL OLARAK

Ulusal ve uluslararası federasyonlar, kendi bünyelerinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların kendi oluşturdıkları kurullar tarafından çözülmesini istemektedirler. Bu yüzden devlet tarafından yapılan müdahaleleri bertaraf etmektedirler. Hatta federasyonlar sporcuların mahkemelere başvurmasını önlemek üzere onlara baskı yapmaktadırlar.

Federasyon bünyesinde çıkacak uyuşmazlıkların münhasıran federasyon yetkili kurulları tarafından çözülmesine, dolayısıyla devlet yargısının bu uyuşmazlıklar açısından bertaraf edilmesine yönelik düzenlemeler farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Federasyonun Statüsüne hüküm konulmak suretiyle, tarafların arasında ortaya çıkacak uyuşmazlıkların çözümü için, genel mahkemelere (devlet yargısına) başvurması yasaklanabilir.

Bir başka yol da sporculardan devlet yargısına başvurmayacakları yolunda taahhütler almak veya taraflara, içinde "anlaşmazlık halinde federasyon kurullarına başvurulacağı" ibaresi olan tip sözleşmeleri imzalatarak, sporcuların devlet yargısına başvuramalarını sağlamaya çalışmak gibi önlemler almışlardır.

Bu şekilde kulüpler veya sporcular, federasyonun statüsünde veya kendilerinden alınan taahhütlerde öngörülen uyuşmazlıklar için devlet yargısına başvurmaktan feragat etmiş olmakta, bir anlamda, kulübü ile uyuşmazlık çıkması durumunda sadece federasyonların yargı kurullarına başvurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir anlamda federasyonun yargı kurulları tarafından kendilerine verilecek

her türlü karara uymayı, uyuşmazlık çıkmadan önce taahhüt etmiş olmaktadırlar.¹

Sportif yargı kurulları tarafsız ve bağımsız yargı kurulları değildir, adil yargılamanın gereklerine uyulması, sporcuların hak arama hürriyetinin ihlal edilmemesi için, bu kurullar tarafından verilecek kararlar aleyhine bağımsız ve tarafsız bir yargı merciine (mahkeme) başvuru imkanının tanınması gerekmektedir. Devlet yargısının bertaraf edilmesi ve onun alternatifi olacak bir tahkim mahkemesinin yetkili kılınmaması halinde, söz konusu yasaklayıcı hükümler, bir çok hukuk sistemi tarafından geçersiz sayılacaktır. Diğer taraftan spor yargı kurullarının verdikleri kararlar, ilam niteliğinde olmadığı gibi, İcra İflas Kanunu 68. Maddesinde sayılan belgelerden de değildir. Federasyon kurulları tarafından verilen kararlar ancak ilamsız icraya konu olabilecektir. Bu durumda, federasyon kurulları tarafından alacaklı lehine verilen karar, karşı tarafın itirazı ile duracak ve tekrar genel mahkemelerde muhakeme konusu yapılacaktır. Bu süreç yargılamanın gereksiz yere uzamasına neden olacak ve usul ekonomisine aykırı bir durum oluşturacaktır.

Türkiye Futbol Federasyonu dışında kalan ve 3289 Sayılı Kanun çerçevesinde bağımsız (özerk) spor federasyonları olarak adlandırılan federasyonlar açısından da yine iki dereceli yargı sistemi söz konusudur. İlk derece yargı kurulları (ceza ve disiplin kurulları), her federasyonun kendi içinde oluşturulurken, bu kurullar tarafından verilen kararlara ve federasyon yönetim kurulu tarafından alınan kararlara karşı yapılacak başvuruları incelemek üzere (ikinci derece yargı kurulu) Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde Tahkim Kurulu oluşturulmuştur.²

1 Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), Doç.Dr. Hatice Özdemir KOCASAKAL, sf.113, 2013, İSTANBUL

2 Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), Doç.Dr. Hatice Özdemir KOCASAKAL, sf.117, 2013, İSTANBUL

3289 sayılı kanunun ek 9. Maddesinde “..Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir” (8 f.7, son cümle) ifadesi ile Tahkim Kurulu’nun, federasyonların yönetim kurulları tarafından verilecek kararlar ile disiplin ve ceza kurulları kararları aleyhine yapılan başvurular üzerine verdiği “..kesin...” olacağına dair ibare (f.8), Anayasa’nın hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. Maddesinde, güvence altına alınan, dava yoluyla hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği ve Anayasa’nın 125. Maddesinde öngörülen idarenin her türlü eylemine karşı yargı yolunun açık olması ilkesine aykırı olması nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (Anayasa Mahkemesi, 2006/118 E., 2009/107 K., 2.7.2009 Tarihli kararı, 19.03.2010 tarihli ve 27526 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır). Söz konusu karar, görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce aralarındaki uyuşmazlığı kısa sürede çözmek üzere idari bir kurula başvurma zorunluluğu getirebileceği, ancak bu kurulun verdiği kararların kesin olmasının, Anayasa’nın 125. Maddesine ve 36. maddesine aykırı olacağı belirtilmiştir.³

ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARINDAN SONRA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Anayasa Değişikliği

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra, teoride farklı seçenekler gündeme gelmiştir. Nitekim 30.01.2010 tarihinde TMOK tarafından düzenlenen “*Spor Hukukunda Güncel Sorunlar II*” Sempozyumunda, sayın Prof. Dr. İlhan HELVACI tarafından da, Anayasa’ya aykırılık sorununun giderilmesi için ihtiyari tahkim usulünün benimsenmesi gerektiği, yargılamanın hızlandırılmasına yönelik özel hükümler getirilmek kaydıyla spor mahkemeleri seçeneğinin de düşünülebileceği belirtilmiştir.⁴ Diğer bir yol olarak ise Tahkim

3 Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), Doç.Dr. Hatice Özdemir KOCASAKAL, sf.117, 2013, İSTANBUL

4 AYANOĞLU, “İptal Kararlarının Sonuçları”, s.29

Kurulu kararlarına karşı yargı yolunun açılması ve bu bağlamda spor mahkemelerinin kurulmasıdır.⁵ Son seçenek olarak da, gerek TFF gerekse GSGM tahkimlerinin mecburi olmaktan çıkarılıp ihtiyari tahkim usulüne dönüştürülmesidir.

Yasa koyucu Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararlarının gereğini yerine getirmek üzere, bu önerilerden birincisini seçmiş ve Anayasa'da değişiklik yapmıştır. 17.03.2011 tarih ve 6414 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Anayasa'nın 59. Maddesinin kenar başlığı, "B. Sporun Geliştirilmesi ve Tahkim" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye, "***Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz***" şeklinde bir fıkra eklenmiştir.

Kanun teklifinde bu hüküm, "*Spor faaliyetinin yönetilmesine ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıkların yargı denetimine tabi olmaksızın kesin olarak zorunlu tahkim yoluyla çözülmesi kanunla ön görülebilir. Ancak alacak haklarına ilişkin hükümler saklıdır.*" şeklinde idi. Sporun kendine özgü yapısının, gerek yönetim gerekse disiplin yargılamasının ve denetiminin süratli bir şekilde yapılmasını gerektirdiği, spor faaliyetlerinin kendine özgü ihtiyaçlarının uzun zamana yayılan bir denetime müsaade etmediği, Anayasa'da yapılan **değişiklik ile sportif faaliyetlerin yönetilmesine ve disiplinine** ilişkin uyuşmazlıkların süratle ve yargı denetimine tabi olmaksızın kesin olarak çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Burada belirtilmesi gereken nokta **alacak haklarına ilişkin hükümler bu kapsamın dışında tutulmuştur.**

Dolayısıyla, sadece **sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin** olarak alınan kararlar veya yapılan işlemler açısından **zorunlu tahkim yolunun öngörülebileceği** ve bu kararlar aleyhine sadece yargı yolunun kapatılabileceği belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak;

5 AYANOĞLU, "İptal Kararlarının Sonuçları", s.29

Federasyon organ ve kurullarının, sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlar,

Federasyon yetkili kurulları tarafından gerçekleştirilen sporun yönetimine ilişkin (statü, talimat ve benzeri) hukuki düzenlemeler,

Federasyon organ ve kurulları tarafından alınan sporun yönetimine ilişkin olarak müsabakaların ertelenmesine ilişkin vb. kararlara karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir. Burada tahkim kurulunun yukarıda sayılan konularla ilgili olarak verdiği kararlara ilgili olarak verdiği kararlara karşı, istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yollara başvurulamayacağı, bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiası ile iptal vs. davaların açılmayacağı vurgulanmıştır.

Burada vurgulanması ve açıklanması gereken en önemli konu, Kanunun Gerekçesinde ve Adalet Komisyonu Raporunda, ***kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik hizmeti vs. gibi sözleşmeden kaynaklanan (ifa, ifa etmeme, fesih, tazminat gibi uyuşmazlıklar, alacak iddia ve talepleri ile mali haklar) uyuşmazlıklar, sporun yönetimine ve disiplinine ilişkin olmadıkları, bu nedenle zorunlu tahkim dışında kaldığı belirtilmiştir.*** Metinlerde bu gibi uyuşmazlıkların tarafların tercihine göre, yetki ve göreve ilişkin genel hükümler çerçevesinde adli yargı mercileri nezdinde çözümlenebileceği belirtilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak, gerek TFF Kanununda gerekse SGM Kanununda değişiklik yapılması gerekmiştir. Bu çalışmanın konusu itibarıyla sadece SGM Kodifikasyon değişikliği değerlendirilecektir.

SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklik

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında, Anayasa'da yapılan değişiklik sonrasında, Anayasa değişikliğine uyum, SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği ile gerçekleştirilmiştir. SGM Tahkim Kurulu yönetmeliğinin 5. Maddesinin 1. Fıkrasında önceki yönetmeliğe benzer hükümlere yer verilmiştir. Bu fıkranın sınırları ise 2 ve 3. Fıkralarda sayılmıştır.

SGM Tahkim Kurulu yönetmeliğinin 5. Maddesinin, 2. Fıkrası,

*"Spor federasyonlarının organ ve kurullarının, **sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve **sporun yönetilmesine yönelik** statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir. Kurulun kararları kesin olup, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulamaz. Bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılmaz."** demiştir.*

Bu şekilde Anayasa'nın 59. Maddesinde yer alan hükme paralel olarak, spor federasyonlarının yetkili organlarının, sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin olarak verdikleri kararlara karşı sadece SGM Tahkim Kurulu'nun görevli olduğunu ve bu kurul tarafından verilecek kararların kesin olduğunu belirtmiştir.

SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin son fıkrasında ise,

*"Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan **alacak iddia ve talepleri ile mali haklar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.**"*

Hükmüne yer verilmiş böylece maddede sayılan ve sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ve taleplerin Tahkim Kurulu'nun görevi dışında kaldığı açıkça belirtilmiştir.

Bu şekilde SGM Tahkim Kurulunun görevi dışında bırakılan sözleşmeden kaynaklı ve parasal ve mali niteliteki uyuşmazlıklar, tarafların tercihinə göre, genel mahkemelerde açılacak davalar ile çözüme kavuşturulması mümkün hale gelmiştir. SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliğine yapılan (5. Maddenin 3. Fıkrası) ekleme ile, SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği Anayasa Değişikliğine uygun hale getirilmiştir. Ancak aşağıda göreceğimiz üzere, Federasyonlar Talimatlarında ve Tip Sözleşmelerinde ilgili düzeltmeleri yapmayarak, Anayasa Değişikliğinden önceki durumu halen devam ettirmektedirler. Bu durumda Federasyon Talimatları ve Tip Sözleşmeleri Anayasaya aykırı bir durumda kalmıştır. Ne yazık ki, Federasyon talimatlarının ve Tip Sözleşmelerinin Anayasaya aykırı durumu, Yargıtay'ın kararlarına esas alındığı için, kısmen hatalı kararların verilmesine yol açmıştır. Federasyonların en kısa zamanda, talimatlarını ve Tip Sözleşmelerini Anayasaya uygun hale getirmeleri ve SGM Tahkim Yönetmeliğinin 5/3. Maddesi ile paralel hale getirmeleri gerekmektedir.

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU VE YARGITAY KARARLARI YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRME

HMK 1. Maddesi "Görev" konusunu düzenlemiştir. Bu maddeye göre,

"Mahkemenin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar kamu düzenindendir" demektir.

HMK madde 1'in gerekçesinde şöyle demektir. Anayasanın 142. Maddesine göre, mahkemelerin görevleri ancak kanunla düzenlenir. İdare düzenleyici idari işlemleri aracılığı ile göreve yönelik

herhangi bir belirleme yapamaz.⁶ Maddenin birinci cümlesinde yer alan düzenlemede, anılan Anayasa kuralı yasal planda bir kez daha ifade edilmiştir. Anayasanın 37. Maddesinde güvence altına alınmış tabii hakim ilkesine de uygunluk arz etmesi gerekir.⁷

Mahkemelerin görevinin kamu düzeninden olması ve tarafların görev üzerinde tasarrufta bulunmamaları sebebiyle, taraflar görevli bir mahkemeyi görevsiz veya görevsiz bir mahkemeyi görevli olduğu yönünde yazılı veya sözlü, açık veya üstü kapalı (zımnî) bir görev anlaşması (görev sözleşmesi yapamazlar).⁸

HMK 11. Kısımda 407. Madde ve devamında tarif edilen "Tahkim", Spor Genel Müdürlüğü tahkiminden farklı bir uygulamayı anlatmaktadır. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu ile HMK Tahkim maddesi sadece isim benzerliğinden ibarettir. Arada çok ciddi farklar vardır. Öncelikle, Spor Genel Müdürlüğü tahkimi iradi değildir, hakem seçilmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla, "Tip Sözleşme"de yazan cümleyi, HMK anlamında "Tahkim Anlaşması" şeklinde yorumlamamız mümkün değildir. İkisi de çok farklı müesseseleri anlatmaktadır. Konu ile ilgili ayrıntılı değerlendirmemiz aşağıdadır.

Görev kamu düzenine ilişkindir ve dava şartlarından olduğundan, taraflar ileri sürmeseler dahi, mahkemece kendiliğinden dikkate alınır (m. 114,1/c).

Diğer taraftan, Federasyon Tip Sözleşmelerinde yer alan, ve uyuşmazlıkların Fedrasyon Hukuk Kurulunun görüşü alınarak, yönetim kurulunca karar bağlanır cümlesi ve Federasyon talimatında belirtilen, "Federasyonla kulüp, federasyonla hakem, sporcu, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları ve kulüpler arasında çıkan ihtilafları inceleyip

6 HMK Madde 1 Hükümet Gerekçesi.

7 Madde 37- Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir mercii önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

8 Bkz. HMK m.1'e ilişkin Hükümet Gerekçesi.

görüş bildirir" cümlesinden hareketle, taraflar arasında ihtiyari tahkim usulünün belirlendiği anlamının çıkarılması, durumunda. Sporcu veya antrenörün, genel mahkemelerde dava açmayı tercih edebileceği ve seçimini bu şekilde kullandığı kabul edilmelidir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2013/11345 E., 2013/17745 K sayılı kararında

"Davacı, davalıyla imzaladığı federasyonca da onaylı sözleşmedeki transfer ücretiyle özel şartlar kısmındaki pirim alacağının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Taraflar arasında imzalanan sözleşmede uyuşmazlıkların Voleybol Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek yönetim kurulunca çözülmesini kabul ettikleri yazılıdır. Davalı tarafça tahkim itirazında bulunulmamıştır. Türkiye Voleybol Federasyonunun ana statüsünün incelenmesinde; Yönetim Kurulunun yetkileri arasından bendinde, kulüplerin, sporcuların, teknik yönetici ve antrenörler, hakemler, müsbaka görevlileriyle voleybol alanında görevli diğer ilgililerin başvurularını, gerekli durumlarda bağlı oldukları kuruluşların görüşlerini de alarak karara bağlamak olarak belirtilmiş, açıkça sporcu ve kulüpler arasındaki hukuki ihtilaflara bakılacağı hususu belirtilmemiştir. Yine Hukuk Kurulu Talimatı Çalışma ve Usul Esaslarına dair düzenlemenin 7.1.2. maddesinde, Federasyonla kulüp, federasyonla hakem, sporcu, teknik direktör, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları, kulüplerle sporcu, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları ve kulüpler arasında çıkan ihtilafları inceleyip federasyona görüş bildirmek görevi olduğu belirtilmiş, 6. madde hükmüne göre hukuk kurulu kararlarının tavsiye niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Bu yasal düzenlemeler karşısında taraflar arasındaki ihtilafların çözümünde tarafların ihtiyari hakem usulünü benimsedikleri ancak davacının genel mahkemelerde dava açmayı tercih ettiği davalı tarafça da tahkim yolu itirazında bulunulmaması sebebiyle artık ihtilafların çözümünde genel mahkemelerin yetkili ve görevli olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece işin esasına girilerek taraf delilleri toplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir."

Yukarıdaki kararda, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi tarafından, tarafların ihtiyari tahkim usulünü benimsedikleri saptaması yapılmıştır. Çok yerinde bir değerlendirmedir. Talimattan yola çıkarak yapılmıştır. Anayasa Değişikliğinden sonra, çok açık bir şekilde, sözleşmeden kaynaklı sporcu ve antrenör alacağı davalarının, tahkim yargılaması dışında tutulduğu ve tarafların tercihinin bırakıldığı belirtilmiştir. Burada Yüksek Mahkemenin ihtiyari hakem usulü olarak tespitinden sonra, diğer tarafın tahkim itirazında bulunmamasını tartışması, isabetli olmamıştır. Çünkü, sporcu veya antrenör genel mahkemede dava açarak, tercih hakkını kullanmış ve seçimini genel mahkemelerden yana kullanmıştır. Bu durumda, diğer tarafın tahkim itirazında bulunmasının artık yargılamayı ve genel mahkemenin görevini etkilememesi gerekmektedir. Ancak burada sorunun kaynağı, 17.03.2011 tarihindeki Anayasa değişikliğine uygun düzenlemeleri yapmayan Voleybol Federasyonudur. Nitekim Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2013/11345 E., 2013/17745 K sayılı kararını oluştururken, Türkiye Voleybol Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatını referans almıştır. Oysa Türkiye Voleybol Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatı Anayasa değişikliğinin yapıldığı 17.03.2011 tarihinden itibaren, Anayasa'ya uygun hale getirilmediği için, Anayasa'ya ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu yönetmeliğine aykırıdır. Anayasa'ya açık bir şekilde aykırı olan Türkiye Voleybol Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatı madde 7.1.2, Yargıtay kararına referans olduğu için, Yargıtay tahkim itirazını kararında değerlendirmek durumunda kalmıştır.

Diğer taraftan, HMK anlamında, davalı konumda olan tarafın tahkim itirazında bulunulacağı kabul edilse dahi, bunun bir ilk itiraz olduğunun da ayrıca belirtilmesi gerekmektedir. Zira HMK 116/b. Maddesine göre, "*İlk itirazlar aşağıdakilerden ibarettir:... b) Uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiği itirazı...*" Ancak yukarıda ayrıntılı olarak anlattığım üzere, taraflar açısından tahkime veya Federasyon yetkili kurullarına gitme zorunluluğu bulunmadığı

için, böyle bir itirazın yapılması durumunda dahi, genel mahkeme işin esasına girerek yargılamaya devam etmesi gerekmektedir.

Sporcu alacağı davaları, borçlar hukukuna tabi hizmet sözleşmesine dayanmaktadır. Nitekim Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2013/19276 E. Ve 2013/23382 K. Sayılı kararında özetle,

*"Taraflar arasındaki alacak davasının yapılan yargılamasında sonunda... Davacı, davalı kulüpte profesyonel futbolcu olarak hizmet verdiğini... Taraflar arasında Borçlar Hukukuna tabi hizmet sözleşmesi imzalanmıştır. Davalı tacir olmadığı gibi dava mutlak ticari davalardan değildir. Mahkemece işin esası incelenerek sonucunda uygun bir karar verilmesi gerekirken, aksine düşünceler ile yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir." diyerek, sporcu ile kulüp arasındaki ilişkinin, **hizmet ilişkisi** olduğu ticari bir ilişki olmadığı ve Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu şeklinde karar verilmiştir."*

Görev konusu yukarıda belirtildiği gibi kamu düzenine ilişkin olduğundan, taraflar ileri sürmeseler dahi, mahkemece kendiliğinden dikkate alınır. Ayrıca Türkiye Voleybol Federasyonu ve diğer benzer Federasyonların tümünde (Basketbol, Futbol, Hentbol vs.) "Tip Sözleşme" imzalanması zorunludur. Nitekim Türkiye Voleybol Federasyonu Sporcu, Tescil, Lisans ve Transfer Talimatı 5. Maddesine göre Kulüpler ve sporcular federasyon tarafından hazırlanan "Tek Tip" sözleşmeyi imzalamak zorundadırlar. Aksi takdirde sözleşmeler Federasyon tarafından tescil edilmezler. Sözleşmesi tescil edilmeyen sporcu maçlara çıkamaz. Benzer düzenlemeler Türkiye Basketbol Federasyonu ve Türkiye Hentbol Federasyonunda da vardır.

Yargıtay 22. Hukuk Dairesi ve 7. Hukuk Dairelerinin konu ile ilgili kararları bulunmaktadır.

Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2012/23322 E., 2013/12675 K sayılı kararında, "*Federasyon ile kulüp, federasyon ile hakem, sporcu,*

teknik direktör, antrenör idareci ve benzeri spor elemanları ile kulüpler arasında çıkan uyuşmazlıklar için federasyon kendi özel yasalarında veya hukuk talimatlarında özel kurullar ve tahkim şartı benimsenmiştir. Bu nedenle sporcu, antrenör gibi kimselerin işverenleri olan kulüpler ile ilgili uyuşmazlıklarda öncelikle bağlı bulunduğu federasyonların kurullarına başvurması gerekir...” dedikten sonra “...Davacı voleybolcu ile kulüp arasında alacak davasından kaynaklanan uyuşmazlığın, Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmesi gerektiğini, antrenör davalarının ise iş mahkemelerinin görevine girdiğini, ayrıca İş güvencesine yönelik hükümler dışında, İş Kanununda işçilik alacakları ile ilgili olarak tahkim yoluna gidilmesine yönelik bir düzenleme olmadığından antrenör veya teknik direktör ile işveren arasında ki uyuşmazlıkların çözümü için bu **kişilerin bağlı bulundukları federasyonun yönetmelik veya genelgelerinde özel hukuk veya tahkim kurulunun öngörülmesi iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmaz...**”⁹ demektedir. Bu kararda, antrenörün

9 Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 2012/23322 E., 2013/12675 K sayılı kararı, “Spor, kişisel ve tolu oyunlar biçiminde yapılan genellikle yarışmaya yol açan bir takım kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü olarak tanımlanabilir. Buna göre sporcu, sporla uğraşan aktif olarak içinde yer alan yarışan maç yapan kişidir.

Antrenör sahip olduğu bilgiyi bilim ışığında sporcunun başarısı için kullanan bu bilgileri spor becerileri ve stratejileri ile birleştiren kişidir.

Teknik direktör ise eğitim sonucu aldığı teknik bilgileri sporcunun ve doğal olarak çalıştırdığı takımın başarısı için ortaya koyan, bu bilgileri strateji ve eğitim kimliğini kullanarak spor becerileriyle birleştiren ve bunları antrenör ve yardımcıları aracılığı ile uygulatan, eğiten bu anlamda direktif veren kişidir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 23.05.1960 gün 11-10 sayılı ve 10.05.1974 gün, 3-44 sayılı kararları uyarınca özellikle iş hukukunda istisnai hükmün genişletilerek değil dar yorumlanması gerekir. İşçiler yararına düzenlenen hükümlerin işçiler yararına yorumlanması asıldır.

Yukarıda tanımlar ve içtihadı birleştirme kararları ışığında, sporla doğrudan uğraşan sporcunun İş Kanunu kapsamı dışında kaldığı açıktır. Ancak doğrudan aktif spor yapmayan sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenör ile aktif görevi daha çok direktif vermek olan ve takımı başarıya ulaştırma görevi da bulunan teknik direktörün sporcu sayılmaması ve İş Kanunu kapsamında bir işçi olarak kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle antrenör veya teknik direktör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların iş mahkemesinde görülmesi gerekir.

İş güvencesine yönelik hükümler dışında, İş Kanununda işçilik alacakları ile ilgili olarak tahkim yoluna gidilmesine yönelik bir düzenleme olmadığından antrenör

iş mahkemesinde yargılanması gerektiği ve federasyon yönetmelik veya genelgelerinde özel hukuk veya tahkim kurulunun öngörülmesi iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmayacağı belirtilmiş ise de, 22. Hukuk Dairesi bu saptamadan önce sporcu, antrenör gibi kim-selerin işverenleri olan kulüpler ile ilgili uyuşmazlıklarda öncelikle bağlı bulunduğu federasyonların kurullarına başvurusu gerekir, diyerek, görev ile ilgili olarak kafaları biraz karıştırmıştır. Ancak kararın tümü değerlendirildiği zaman, tahkim şartının iş mahkeme-sinin görevini ortadan kaldırmayacağı şeklinde bir yargıya varmak mümkün olmaktadır.

Oysa Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 2014/9899 E., 2014/20785 K . sayılı kararında, antrenör alacağı davalarında iş mahkemesinin görevi ile ilgili olarak **şüpheyi yer bırakmayacak şekilde kesin ve isabetli bir karar vermiştir.**

“Dava işçilik alacakları istemine ilişkindir. Sporcunun başarısı için bilimsel bilgileri, spor becerileri ve stratejisi ile birleştirip onu aktif spora hazırlayan spor kulübü antrenörünün, İş Kanunu kapsa-mında işçi olarak kabulü gerekir. Bu nedenle antrenör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının İş Mahkemesinde görülmesi gerekir. Açık bir yasal düzenleme dışında iş sözleşmesinde öngörülen “tahkim şartı” iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmaz. İş sözleşmesinin kuruluş ve devamında işverene karşı ekonomik açıdan zayıf durumda olan ve ona karşı hukuken bağımlı bulunan serbest iradesiyle hareket edemeyen işçinin iş sözleş-mesinin içeriğinde “tahkim” şartının bulunması, fazla mesai ve yıllık izin ücretlerinin ödenmediğine ilişkin alacakları konusunda tahkime başvurma zorunluluğu doğurmaz. Buna göre, işçi bizzat sözleşme içe-riğinde öngörülen tahkim şartı ile bağlı değildir. Şu halde işin esasına

veya teknik direktör ile işveren arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için bu kişilerin bağlı bulundukları federasyonun yönetmelik veya genelgesinde özel hukuk veya tahkim kurullarının öngörülmesi iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmaz...”

girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın usulden reddine karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir.

DAVA: Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen hükmün, Yargıtayca incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmekle, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dosya incelendi, gereği görüldü:

KARAR: Davacı vekili, davacının davalı kulüpte antrenör olarak görev yaptığını, davacıya hak etmiş olduğu fazla mesai ve yıllık izin ücretlerinin ödenmediğini belirterek söz konusu alacakların hüküm altına alınmasını talep etmiştir.

Davalı vekili, taraflar arasındaki iş sözleşmesinde yer alan tahkim şartı sebebiyle görev itirazında bulunmuştur.

Mahkemece, taraflar arasında imzalanan antrenör tip sözleşmesindeki tahkim şartının usul ve yasaya uygun olduğundan bahisle davanın HMK 413/1. maddesine göre usul yönünden reddine karar verilmiştir.

İşçi ve işverenler arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yeri 5521 sayılı Kanunun 1. maddesine göre İş Mahkemeleridir.

Antrenör olarak davacının görevi, gerekli bilgiyi bilim ışığında sporcunun başarısı için kullanmak daha sonra bu bilgileri spor becerileri ve strateji ile birleştirmektir.

Doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenörün sporcu sayılmaması ve İş Kanunu kapsamında bir işçi olarak kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle antrenör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının İş Mahkemesinde görülmesi gerekir. İş Kanunu'nda işçilik alacakları ile ilgili tahkim şartı öngörülmediğinden, antrenör ile işveren arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için, açık yasa düzenlemesi dışında bağlı bulunduğu federasyonun yönetmelik veya genelge ile özel hukuk kurulu ve tahkim kurulu öngörmesi, İş Mahkemesinin görevini ortadan kaldırmayacaktır.

Ayrıca işçinin işveren karşısında ekonomik açıdan zayıf olduğu iş sözleşmesinin kuruluşunda ve devamında işverene hukuken bağımlı olduğu tartışmasızdır. İşçi işveren otoritesi altında ve onun emir ve talimatları ile iş görür. Denetim altındadır. İrade serbestliği yoktur. Ancak fesihle bağımlılık ortadan kalkar. Bu nedenle somut olayda da olduğu gibi sözleşmenin kuruluşunda bizzat sözleşme içeriğinde tahkim şartı öngörülmesi halinde işçi, işverene bağımlı durumda bulunmakla tahkim şartının işçiyi bağladığından bahsedilemez. Şu halde işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın usulden reddine karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir."

Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 2014/9899 E., 2014/20785 K sayılı kararında, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 2012/23322 E., 2013/12675 K sayılı kararında belirttiği üzere, "...kişilerin bağlı bulundukları federasyonun yönetmelik veya genelgelerinde özel hukuk veya tahkim kurulunun öngörülmesi iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmaz..." dedikten sonra, "...sözleşmenin kuruluşunda bizzat sözleşme içeriğinde tahkim şartı öngörülmesi halinde işçi, işverene bağımlı durumda bulunmakla tahkim şartının işçiyi bağladığından bahsedilemez. Şu halde işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın usulden reddine karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir". Yargıtay 7. Hukuk Dairesi tarafından yapılan bu tespit çok yerinde ve önemli bir tespit olmuştur. Bu tespitin aynı zamanda sporcular için de uygulanması gerektiği tarafımızdan düşünülmektedir. Çünkü aynı tahkim şartı, sporcu "Tip Sözleşmelerinde" de bulunmaktadır.

Sonuç itibarıyla yorum yoluyla yapılan bu tespit Anayasa değişikliğine de paralel olmuştur. Nitekim bu konu aşağıda "Tip Sözleşme" başlığı altında ayrıntılı olarak incelenmiş ve Anayasa değişikliğinden sonra, artık sözleşmelerde bulunan tahkim şartının veya bu şarta benzer ibarenin, sözleşmelerden kaynaklı uyuşmazlıklarda, sporcuyu ve antrenörü bağlamayacağı ve tarafların ihtiyarında olduğu anlatılmıştır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 23.05.1960 gün, 11-10 sayılı ve 10.05.1974 gün, 3-44 sayılı kararı uyarınca, özellikle iş hukukunda istisnai hüküm genişletilerek değil, dar yorumlanması gerekir" şeklindeki kararı gerekçe gösterilerek, karara bağlanmıştır.

Aynı şekilde Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin¹⁰ son yıllarda verdiği kararlarda, sporcunun İş Kanunu 4/g maddesi gereğince, İş Kanunu kapsamı dışında değerlendirilmesi ve uyuşmazlığa Borçlar Hizmet Akdine ilişkin hükümlerinin uygulanması nedeniyle Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu, Antrenör için ise, İş Kanunun dar yorumlanması nedeniyle, İş Kanunu kapsamında değerlendirilmesi ve antrenör için görevli mahkemenin İş Mahkemeleri olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır.

Kanımca bu değerlendirme doğru bir değerlendirmedir. İş Kanunu 4/g maddesindeki açık istisnai hüküm nedeniyle sporcular İş Kanunu kapsamı dışında yer alırken, hakkında hiçbir istisnai

10 Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2003/19877 E., 2003/20178 K. ve 08.12.2003 tarihli kararında, "1475 sayılı yasanın 5. Maddesine göre sporcular iş yasası kapsamı dışında bırakılmışlardır. Davacının durumunun değerlendirilmesi için"sporcusu ve antrenör" tanımlarının açıklığa kavuşturulması gerekir.Yasada sporcusu olarak belirtilen kişilerin yarışma ve müsabakalara katılan şahıslar olarak kabul edilmesi gerekir.Antrenörün asıl görevi spor yapmak değil, sporcuları yarışma veya karşılaşmalara hazırlamaktır. Yani bir diğer anlamla antrenör, öğreten ve eğitim veren kişidir.Yasanın açık anlatımından da profesyonel sporcuların istisna kapsamına alındıkları anlaşılmaktadır.Davacı antrenör olarak hizmet akdi ile çalıştığına göre, işveren ile aralarında çıkan uyuşmazlıkta görevli mahkeme iş mahkemesi olduğundan, mahkemenin vermiş olduğu görevsizlik kararı hatalıdır."

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2010/45651 E., 2010/35814 K., 02.12.2010 tarihli kararında, 4557 sayılı kanunun geçerli olduğu zaman verilmiştir. "Davacı, kıdem ve ihbar tazminatı alacaklarının ödenilmesine karar verilmesini istemiştir. İster özel hakem ister genel mahkemede görülsün sporcusu ile kulüp arasında alacaklarla ilgili uyuşmazlıkta iş kanunu hükümlerinin uygulanması olanağı bulunmamaktadır.Ancak antrenör, teknik direktör, idareci, masör ve benzeri elemanlar ile kulüpleri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, bağlı bulundukları federasyonun özel hükümleri dışında iş kanunu hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum yoktur.Davacının voleybol antrenörü olarak çalıştığı anlaşılmaktadır. Doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenörün İş Kanunu kapsamında işçi olarak kabul edilmesi gerekmektedir.Dairenin son kararı bu yöndedir.Buna göre davacının iş sözleşmesi ile çalıştığı kabul edilerek uyuşmazlığın esası hakkında bir karar vermek gerekir."

hüküm bulunmayan antrenör iş kanunu kapsamında değerlendirilmelidir. Diğer taraftan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 2010/45651 E., 2010/35814 K., 02.12.2010 tarihli kararında belirttiği;

"...antrenör, teknik direktör, idareci, masör ve benzeri elemanlar ile kulüpleri arasında çıkan uyuşmazlıklarda, bağlı bulundukları federasyonun özel hükümleri dışında İş Kanunu hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum yoktur..."

Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 2010/45651 E., 2010/35814 K., 02.12.2010 tarihli kararında *"bağlı bulundukları özel hükümler dışında"* bölümü Anayasa Mahkemesinin 19.03.2010 tarihli ve 27526 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan kararından ve bu karardan sonra Anayasanın 56. maddesinin 17.03.2011 tarih ve 6414 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değiştirilmesinden önce verilmiş bir karar olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından ve Anayasa değişikliğinin yapıldığı 17.03.2011 tarihinden sonra verilen Yargıtay kararlarında görevli, yargı yerinin, genel mahkemeler olduğu ve sporcuların Asliye Hukuk Mahkemelerinde, antrenör ve spor adamlarının İş Mahkemelerinde sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlıklarını için dava açabileceği belirtilmiştir.¹¹ Nitekim Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin yukarıda verdiğimiz 2012/23322 E., 2013/12675 K sayılı kararında ve Yargıtay 7. Hukuk dairesi, ***"kişilerin bağlı bulundukları federasyonun yönetmelik veya genelgelerinde özel hukuk veya tahkim kurulunun öngörülmesi iş mahkemesinin görevini ortadan kaldırmaz..."*** şeklinde hüküm kurulmuştur.

Aynı şekilde, voleybol oyuncusu ile kulüp arasında hizmet sözleşmesinden kaynaklı alacak davasında, Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi 2013/4 E., 2013/142 K. sayılı kararda hüküm kurulmuş ve karar Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2014/784 E., 2014/15791 K

sayılı karar¹² ile, Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/5 E., 2014/287 K. Sayılı kararı, Ankara 13. Hukuk Dairesi 2014/41138 E., 2016/3005 K. Sayılı karar¹³ ile ve Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesi 2013/6 E., 2014/312 K., sayılı ve 14.07.2014 tarihli kararı, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2014/41137 E., 2016/3004 K. Sayılı kararı ile onanmıştır¹⁴. Bu kararların tümünde, voleybol oyuncusu ile kulüp arasında imzalanan "tip sözleşmede", "*uyuşmazlıkların... Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek Yönetim Kurlunca çözülmesi*" cümlesi bulunmasına rağmen, genel mahkemeler tarafından görevsizlik kararı verilmeden esastan karara bağlanmıştır.

Bu noktada, yukarıdaki Yargıtay Kararlarından da anlaşılacağı üzere, Yargıtay Anayasa değişikliğinin yapıldığı 17.03.2011, tarihinden sonra verdiği kararlarında, sözleşmeden kaynaklı parasal uyuşmazlıklarda davalara bakarak, esastan karara bağlamıştır. Bir anlamda Anayasa değişikliğine uygun olarak kararlar vermiştir. Ancak federasyonların, talimatlarında ve tip sözleşmelerinde Anayasa değişikliğinden sonra,

12 "...davacının davalılardan Çankaya Belediyesi Gençlik ve Spor Kulübü Derneğinde sözleşme gereğince voleybol sporcusu olarak çalıştığı... Davacının davasının kısmen kabulü ile TL 'nın ödeme tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davacıya verilmesine....", Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 2014/784 E., 2014/15791 K sayılı kararında, Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/4-2013/142 sayılı kararının Onanmasına ilişkin kararı.

13 "...davacının Çankaya Belediyesi tarafından kurulan Çankaya Belediyesi Gençlik Spor Kulübü Derneğinde 2008-2009 sezonunda voleybol oyuncusu olarak 01.09.2008 tarihli sözleşme ile oynadığı, sözleşme bedelinin 8.491,20 TL olup 700 TL'lik kısmının ödendiği, geri kalan ücretin ödenmediği, fazlaya ilişkin hakların saklı tutularak 7.791,20 TL ücret alacağı talep ve dava edilmiştir... HÜKÜM: Davacının davasının kısmen kabulü ile 7.183,14 TL alacağın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan tahsiline...", Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2014/41138 E., 2016/3005 K sayılı kararında, Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/5-2014/287 sayılı kararın Onanmasına ilişkin kararı.

14 "...davacının Çankaya Belediyesi tarafından kurulan Çankaya Belediyesi Gençlik Spor Kulübü Derneğinde 2008-2009 sezonunda voleybol oyuncusu olarak 01.09.2008 tarihli sözleşme ile oynadığı, sözleşme bedelinin 9.679,60 TL olup 700 TL'lik kısmının ödendiği, geri kalan ücretin ödenmediği, fazlaya ilişkin hakların saklı tutularak 8.979,60 TL ücret alacağı talep ve dava edilmiştir... HÜKÜM: Davacının davasının kısmen kabulü ile 8.278,34 TL alacağın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan tahsiline...", 13. Hukuk Dairesi 2014/41138 E., 2016/3005 K sayılı kararında, Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/6-2014/312 sayılı kararın Onanmasına ilişkin kararı.

Anayasa değişikliğine uygun düzenleme yapmamış olmaları bazı Yargıtay kararlarını etkilemiştir. Federasyonların, talimatlarında ve tip sözleşmelerinde en kısa zamanda, Anayasa değişikliğine uygun düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.

Şimdi bir de **Federasyon "Tip Sözleşmesi"nde yazan "...uyuşmazlıkların... Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek Yönetim Kurlunca çözülmesi"** cümlesini, **Spor Genel Müdürlüğü talimatları yönünden inceleyelim.**

Federasyon "Tip Sözleşmesinde" yer alan, "*uyuşmazlıkların ... Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek Yönetim Kurlunca çözülmesi ve bu kurulun kararlarına aynen uyacağımızı beyan ve taahhüt ederiz.*" veya "*Her türlü mali ve idari ihtilaflar ile kulüplerin sporculara verdikleri para cezaları, ilgili mevzuat ve ana statü çerçevesinde federasyon'ca incelenir ve karara bağlanır.*" cümlesi "Görev" yönünden neyi ifade etmektedir. Diğer bir deyimle bu cümle "Görev" yönünden bir zorunluluğu mu ifade etmektedir?

Federasyonu Talimatlarında, yukarıda Tip Sözleşmede yazan ve sözleşmenin tarafları arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yerinin zorunlu olarak Federasyon olduğuna ilişkin bir talimat bulunmamaktadır. Kaldı ki Anayasa Değişikliğinden önce bu konuda sporcuları zorunlu kılan bir talimat olması, bu talimatın Anayasa'ya aykırı olarak kaldığından, yok hükmünde olmasını getirir. Kaldı ki, yukarıda bahsettiğimiz ve "Görev" konusunu düzenleyen, HMK Madde 1'in hükümet gerekçesine göre, "*İdare düzenleyici idari işlemleri aracılığı ile göreve yönelik herhangi bir belirleme yapamaz.*"¹⁵ şeklindeki maddenin hükümet gerekçesi nedeniyle böyle bir düzenlemenin yapılması, HMK'na aykırılık teşkil edeceğinden yok hükmünde olacaktır.

Türkiye Voleybol Federasyonu Hukuk Kurulu Talimatında,

15 HMK Madde 1 Hükümet Gerekçesi.

Madde 6'da, "*Hukuk Kurulu Kararları tavsiye niteliğindedir.*" Dedikten sonra, Görev ve Yetkileri belirten, 7.1.2. Maddede "*Federasyon ile kulüp, Federasyon ile hakem, sporcu, teknik direktör, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları, kulüpler ile sporcu, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları ve kulüpler arasında çıkan ihtilaflar,*" şeklinde bir görevlendirme yapılmıştır.

Aynı şekilde Türkiye Basketbol Federasyonu Tip Sözleşmesinde, 8. Madde de,

"Her türlü mali ve idari ihtilaflar ile kulüplerin sporculara verdikleri para cezaları, ilgili mevzuat ve ana statü çerçevesinde federasyonca incelenir karara bağlanır" demektedir.

Ancak bu talimatın, tip sözleşmelerin, Anayasa değişikliğinden önce yapıldığı ve Anayasa değişikliğinden sonra değiştirilmediği gözden kaçmamalıdır. Nitekim 2011 yılında yapılan Anayasa değişikliğinden sonra, talimatların veya tip sözleşmelerdeki münhasır yargılamaya ilişkin maddelerin değişmemesi, ilgili maddelerin hala uygulanabilir olduğunu göstermemektedir. Nitekim Anayasa değişikliğinden sonra SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği, değiştirilerek, Anayasa'nın değişik 56. Maddesine uygun hale gelmiştir. Burada parantez açıp "**Tip Sözleşme**" kavramına değinmekte yarar vardır.

TİP SÖZLEŞMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Tip Sözleşmede, taraflar, sadece anlaştıkları, ücreti kendileri belirlerler, diğer şartlar federasyon tarafından hazırlanmıştır ve taraflar bu şartları içeren sözleşmeyi imzalamak zorunda bırakılmaktadır. Aksi takdirde, tarafların bu sözleşmeyi imzalayıp federasyona sunmadıkları takdirde, kulübün, anlaştığı sporcuyu ligde oynatması mümkün olmamaktadır. Federasyonların Tip Sözleşme dedikleri kavramın, Borçlar Kanununda tam karşılığı bulunmamaktadır. Tip Sözleşmeler,

"Katılmalı Borç Sözleşmelerini" veya "Genel İşlem Koşullarını İçeren Sözleşmeleri" anımsatmaktadır.

Katılmalı Borç Sözleşmelerinde, taraflar, sözleşmenin içeriği veya şartları üzerinde görüşüp tartışamazlar. Bu tür borç sözleşmelerde sözleşmenin içeriğinin ya tamamı ya da belirli bir kısmı, daha önce taraflardan biri veya üçüncü bir kişi tarafından belirlenmiş ve düzenlenmiştir. Katılmalı sözleşmelerde görüşme olmadığından, sözleşmenin bir tarafı için tek alternatif (tek seçim) vardır. Gerçekten ya sözleşmeyi kendisine teklif edilen şartlarda kabul edecek ya da böyle bir sözleşmeyi yapmaktan vaz geçecektir. Bu sözleşmeler genelde kamu hizmeti içeren sözleşmelerdir. Örneğin, Doğalgaz, su, elektrik veya tren, vapur, uçak, seyahat şirketleri ile yapılan sözleşmelerdir.¹⁶ Tip Sözleşmede, sözleşmeyi önceden hazırlayan ve şartları koyan 3. Kişi konumunda federasyon bulunmaktadır. Federasyon bu sözleşmeyi, yani "Tip Sözleşmeyi" imzalamayı taraflara zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde, sporcu ligde oynayamayacaktır. Kulüp de sporcuyu takımında oynatamayacaktır. Ancak burada Karma Borç Sözleşmeleri, tanımından ayrılan tek nokta, tarafların, kulüp ve sporcunun, ücret konusunda, karşılıklı olarak anlaşmış olmalarıdır. Federasyon, sözleşmenin diğer şartlarını kendisi koymakta ve tarafları bu şartlara uymaya zorlamaktadır. Bunlar, sözleşmede yazan miktarın brüt veya net olduğu veya tarafların aralarındaki anlaşmazlıkları, federasyon yetkili organları aracılığı ile çözmek zorunda oldukları, ücretlerin en geç ödeme vadesi gibi maddelerdir.

Genel İşlem Koşulu içeren sözleşmeler de ise, sözleşmenin içeriğini oluşturan koşulların tamamı veya birçoğu bir tarafça önceden hazırlanmakta, bunlar genellikle görüşülmeden, tartışılmadan diğer tarafça da kabul edilmektedir. Tarafların birinin ileride çok sayıda benzer sözleşme de kullanılmak üzere önceden tek başına hazırlayıp

düzenleyerek sözleşmenin yapılmasının sırasında diğer tarafa sunduğu standartlaşmış sözleşme hükümlerine, genel işlem koşulları denir.¹⁷

Genel İşlem koşulları sözleşmenin her iki tarafının yaptığı görüşmeler sonunda belirlenip kabul edilen koşullar değil, aksine düzenleyen tarafın sözleşmenin kurulmasından önce tek başına hazırlayıp karşı tarafa sunduğu koşullardır. Bunlar genellikle daha önce bir makine ile basılmak suretiyle yazılı bir şekilde hazır hale getirilmektedir. Bu koşulları düzenleyen taraf, bunları müzakere etmek, tartışmak amacıyla değil, konuşulmadan kabul edilmek amacıyla karşı tarafa sunmaktadır.¹⁸ Nitekim 'Tip Sözleşmede' bulunan ve tarafların üzerinde anlaşma yaptığı "ödemelerin miktarı" dışında kalan maddeler, federasyonlar tarafından hazırlanan ve değiştirilemeyen maddelerden oluştuğu için bir çeşit "Genel İşlem Koşulu" niteliğinde kabul edilebilir.

Genel işlem koşullarını içeren sözleşme metninde veya ayrı bir sözleşmede, bu koşulların her birinin tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar bulunsa bile, bu kayıtlar tek başına o koşulları özel koşullar haline getirip genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz (TBK. M. 20/III) bu noktada, Tip Sözleşmede yer alan, tarafların serbest bir şekilde anlaştığı ücret dışındaki maddelerin "Genel İşlem Koşulu" olduğunu yasa kabul etmiştir.

Sundukları hizmeti kanunun veya yetkili makam tarafından verilen bir izne dayanarak yürüten kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de bunların niteliklerine bakılmaksızın genel işlem koşuluyla ilgili hükümler uygulanır (TBK M. 20 IV). Bu durumda, federasyon tarafından hazırlanan ve kulüp ve sporcuya imzalamaları mecbur edilen, "Tip Sözleşmedeki", şartların Genel İşlem Şartı olduğu anlamı çıkmaktadır.

Kanun koyucu, genel işlem koşulunu içeren sözleşmede zayıf durumda bulunan tarafı, özellikle tüketiciyi bu koşulları empoze

17 Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler sf. 215, 16. Baskı, Ankara 2014.

18 Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler sf. 215, 16. Baskı, Ankara 2014.

den tarafa karşı korumak için yasalarda özel hükümler koymuşlardır. Makalenin konusu itibariyle, "tüketici" konumunda "sporcu" bulunmaktadır. Dolayısıyla, genel işlem koşullarını düzenleyen kurallar, hukuki nitelikleri itibariyle emredici kurallar olup amaçları, sözleşmeyi imzalamak zorunda bırakılanları korumaktır. Bu nedenle genel işlem koşulları emredici hukuk kurallarına aykırı olamaz. Buna karşılık taraflar, düzenleyici hukuk kurallarına aykırı genel işlem koşulları kararlaştırabilirler. Ancak bunun için, sözleşmeyi imzalamak zorunda bırakılan tarafın düzenleyici norm ile çelişen, kendi menfaatine aykırı olan genel işlem koşulunu açıkça bilerek isteyip kabul etmiş olması gerekir. Aksi halde bu durumda genel işlem şartı değil, düzenleyici kural uygulanır.¹⁹ Diğer bir deyimle, genel işlem koşullarını düzenleyen taraf, sözleşmenin yapılması sırasında karşı tarafa bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi vermelidir. Düzenleyici taraf bu suretle karşı tarafa bu koşulların içeriğini öğrenme imkanı sağlamalıdır. Nihayet sözleşmeyi imzalayan taraf, yukarıda sayılan iki şart altında bu koşulları genel işlem koşulu olarak kabul etmiş olmalıdır. Bu kurallara uyulmadığı takdirde genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.²⁰

Tip Sözleşmelerde yer alan ve taraflar arasındaki uyuşmazlıkların Federasyon kurulları veya yönetimi tarafından çözümlenmesine ilişkin, hüküm, Genel İşlem Koşuludur. Federasyon tarafından kaleme alınmış ve tarafların kabulüne sunulmuştur. Hatta taraflar bu hükmün yer aldığı tip sözleşmeyi imzalamak zorunda bırakılmışlardır.

Şu halde Tip Sözleşmede bulunan ve "uyuşmazlıkların... Federasyonu Hukuk Kurulunca incelenerek Yönetim Kurulunca çözülmesi ve bu kurulun kararlarına aynen uyacağımızı beyan ve taahhüt ederiz."²¹ veya "Her türlü mali ve idari ihtilaflar ile kulüplerin sporculara verdikleri

19 Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler sf. 220, 16. Baskı, Ankara 2014

20 Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler sf. 221, 16. Baskı, Ankara 2014

21 Voleybol Federasyonu Tip Sözleşmesinde bulunan Genel İşlem Şartı.

para cezaları, ilgili mevzuat ve ana statü çerçevesinde Federasyonca incelenir karara bağlanır.”²² Şeklindeki düzenlemelerin geçerliliği nedir?

3289 sayılı kanunun ek 9. Maddesinde “...Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir” (8, f.7, son cümle) ifadesi ile Tahkim Kurulu’nun, federasyonların yönetim kurulları tarafından verilecek kararlar ile disiplin ve ceza kurulları kararları aleyhine yapılan başvurular üzerine verdiği “...kesin...” olacağına dair ibare (f.8), Anayasa’nın hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. Maddesinde, güvence altına alınan, dava yoluyla hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği ve Anayasa’nın 125. Maddesinde öngörülen idarenin her türlü eylemine karşı yargı yolunun açık olması ilkesine aykırı olması nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (Anayasa Mahkemesi, 2006/118 E., 2009/107 K., 2.7.2009 Tarihli kararı, 19.03.2010 tarihli ve 27526 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır). Söz konusu karar, görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce aralarındaki uyuşmazlığı kısa sürede çözmek üzere idari bir kurula başvurma zorunluluğu getirebileceği, ancak bu kurulun verdiği kararların kesin olmasının, Anayasa’nın 125. Maddesine ve 36. maddesine aykırı olacağı belirtilmiştir.

Kanun koyucu Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararlarının gereğini yerine getirmek üzere, Anayasa’da değişiklik yapmıştır. 17.03.2011 tarih ve 6414 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Anayasa’nın 59. Maddesinin kenar başlığı, “B. Sporun Geliştirilmesi ve Tahkim” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye, “*Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim Kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.*” şeklinde bir fıkra eklenmiştir.

Anayasa’da yapılan değişiklik sonrasında, Anayasa değişikliğine uyum, SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği ile gerçekleştirilmiştir. SGM

22 Basketbol Federasyonu Tip Sözleşmesinde bulunan Genel İşlem Şartı.

Tahkim Kurulu yönetmeliğinin 5. Maddesinin 1. Fıkrasında önceki yönetmeliğe benzer hükümlere yer verilmiştir. Bu fıkranın sınırları ise 2. ve 3. fıkralarda sayılmıştır.

Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin, "Kurulun görev ve yetkileri" başlıklı, aynı 5. Maddesinin 3. bendinde şöyle demektedir.

"Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan **alacak iddia ve talepleri ile mali haklar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.**" Hükmü getirilmiştir.

Bu durumda, sporcuların, kulüplerin, teknik adamların, menajerlerin ve sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri, bu konular ile ilgili olarak Federasyon kurullarının zorunlu olarak görevli olduklarını belirten ve tip sözleşmelerde yer alan, geçerlik şartı, Anayasaya aykırı hale gelmiştir. Çünkü *Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir.* Hükmü getirilmiştir. Böylece sporcuların ve sporla ilgili diğer kişilerin, sözleşmeden kaynaklı parasal ve mali haklarına karşı genel mahkemelere gidebilmelerinin önünde hiçbir engel kalmamıştır. Diğer bir deyimle sporcu veya sporla ilgili kişiler, antrenörler vs. istedikleri takdirde genel mahkemelerde, alacaklarına ilişkin olarak dava açabileceklerdir. Mahkemeler de, tip sözleşmede bulunan ve uyuşmazlık durumunda Federasyon Kurulları veya SGM Tahkim Kuruluna gidilmesini öngören, geçerli işlem koşulunu öne sürerek, "Görevsizlik Kararı" veremeyeceklerdir.

Yukarıda sayılan bu ibarelerin 17.03.2011 tarih ve 6414 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanundan önce Tip Sözleşmelerde yer alıp henüz Federasyonlar

tarafından değiştirilmemiştir. Bu şekliyle Federasyonlar tarafından tescil edilmesi Anayasa'ya ve SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliğine aykırılık teşkil etmektedir.

SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHKİM KURULUNUN GÖREVİ

Türkiye Futbol Federasyonu dışında kalan ve 3289 sayılı kanun çerçevesinde bağımsız spor federasyonları olarak adlandırılan federasyonlar açısından iki dereceli yargı sistemi mevcuttur. İlk derece yargı kurulları ceza ve disiplin kurulu, her federasyonun kendi içinde oluşturulur.

Ancak bu maddede, hangi ihtilafları kapsadığına ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Bu nedenle, Federasyon Yönetim Kurulu, disiplin Kurulu ve Ceza Kurulu, kararlarını itiraz üzerine inceleyip kesin karar bağlamak üzere oluşturulan, **Spor Tahkim kurulu Yönetmeliğine bakmak gerekecektir.**²³ Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'nun, 28.01.2012 tarihli ve 28187 Resmi Gazetede yayımlanan, Tahkim Kurulu Yönetmeliği, Kurulun Amaç ve yetkileri başlıklı, 5. Maddesi 2. Bendine göre,

"Spor federasyonlarının organ ve kurullarının, **sporun disiplinine** ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve **sporun yönetilmesine yönelik** statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir. Kurulun kararları kesin olup, bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulamaz. Bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılmaz" demektedir.

23 Spor Genel Müdürlüğü tahkim kurulu Yönetmeliği Madde 1.

Yukarıda, Spor Tahkim Kurulunun zorunlu olarak baktığı konular, tahdidi olarak sayılmıştır. Buna göre, Spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına, zorunlu olarak bakmaktadır. Bu durumda, yukarıda sayılan ihtilaflar zorunlu olarak, federasyon kurullarının görevine girmektedir. Sonuç itibarıyla, Tip Sözleşmede yazan, tarafların anlaşmazlıklarını götürmek üzere anlaştıkları, uyuşmazlıkların yukarıda sayılanları zorunlu olarak Federasyon Kurulları ve Tahkim Kurulu önünde incelenir. Aslında "Tip Sözleşmede" anlatılmak istenen de budur. Yoksa, taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklı para alacağına ilişkin konularda görevli olduğunu anlatmak istememektedir. Zaten bu mümkün de değildir.

Nitekim, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin, "Kurulun görev ve yetkileri" başlıklı, aynı 5. Maddesinin 3. Bendinde şöyle demektedir.

"Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan **alacak iddia ve talepleri ile mali haklar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.**"

Taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklanan tüm mali anlaşmazlıklar, Tahkim Kurulunun görevleri dışındadır. Aslında bu durum gerek Anayasanın yukarıda belirttiğimiz, 142. Maddesine gerekse HMK 1. Maddesinin hükümet gerekçesine ve Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi ve Yargıtay 7. Hukuk Dairesi kararları ile de paralel ve aynı doğrultudadır. Başka bir deyişle, Federasyon veya tahkim kurulu, muhakemeyi gerektiren ve genel mahkemelerin görevli olduğu bir konuyu, yaptığı talimat

veya yönetmelik düzenlemesi ile mahkemelerin görev alanından çıkartıp, kendi görev alanına alamaz. Nitekim Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 2014/9899 E., 2014/20785 K. sayılı kararında, bu konuya açıklık getirmiştir.

Sonuç olarak, Federasyon Tip Sözleşmesinde yer alan ve *sözleşmeyi imzalayan taraflar arasındaki uyuşmazlıkların, Federasyon kurulları ve tahkim kurulu tarafından çözüleceğine dair* ibare, TBK 20. Madde ve devamında tarif edilen, geçerli işlem koşuludur ve geçerli işlem koşulları için geçerli olan hükümlere tabidir. Tip Sözleşmeler taraflara arasındaki sözleşmeden kaynaklanan, alacak iddia ve talepleri, federasyon talimatlarında tersi bir ibarenin bulunmasına veya tip sözleşmede bu yönde bir ibare olmasına bakılmaksızın, federasyon kurullarının görevleri dışındadır. Genel Mahkemeler, sporcular ile ilgili olarak Asliye Hukuk Mahkemeleri, antrenörler ile ilgili olarak İş Mahkemeleri, "...öncelikle Federasyonun ilgili kurullarına başvurulması..." gerekçesi ile görevsizlik kararı veremezler. Genel mahkemeler bu uyuşmazlıklarda görevlidir. Taraflar arasındaki, sözleşmeden kaynaklanan alacak uyuşmazlıklar aynı zamanda muhakemeyi gerektirir, Spor Tahkim Kurulunun görevi dışında sayılmış olması bu nedenle de doğrudur. Bu konuda sadece mahkemelerin verdiği kararlar ilam niteliği taşımaktadır.

Nitekim Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 2014/9899 E., 2014/20785 K. sayılı kararında, "...işveren karşısında ekonomik açıdan zayıf olduğu iş sözleşmesinin kuruluşunda ve devamında işverene hukukken bağımlı olduğu tartışmasızdır. İşçi işveren otoritesi altında ve onun emir ve talimatları ile iş görür. Denetim altındadır. İrade serbestliği yoktur. Ancak fesihle bağımlılık ortadan kalkar. Bu nedenle somut olayda da olduğu gibi sözleşmenin kuruluşunda bizzat sözleşme içeriğinde tahkim şartı öngörülmesi halinde işçi, işverene bağımlı durumda bulunmakla tahkim şartının işçiyi bağladığından bahsedilemez. Şu halde işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle davanın usulden reddine

karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir." diyerek, konuya son noktayı koymuştur. Yargıtayın diğer dairelerinin, 13. Hukuk, 22. Hukuk ve 9. Hukuk dairelerinin kararları daha dolaylı yoldan mahkemelerin görevli olduğunu belirten kararlardır. Ancak burada Yargıtay dairelerini, bu şekilde dolaylı kararlar vermelerinden dolayı suçlamak haksızlık olacaktır. Burada asıl eleştirilmesi gereken kurumlar federasyonlardır. Federasyonlar Anayasa değişikliğini yapıldığı 2011 tarihinde sonra, talimatlarını ve tip sözleşmelerindeki ibareleri, Anayasa değişikliğine göre revize etmemişlerdir. Bu durumda, talimatlatda ve tip sözleşmelerde belirtilen ve sporcu, antrenör ve kulüpler arasındaki sözleşmelerden kaynaklı alacaklarda federasyon kurullarının görevli olduğu yolundaki, ibareler anayasa aykırı olmuştur.

Yukarıda yazılanların ışığında gerek Yargıtay ve mahkeme kararları gerekse, birbirleriyle örtüşen yasal düzenlemeler talimatlar ve yönetmelikler ışığında, **sporcu alacağı davalarında Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevli olduğu, antrenör alacağı davalarında ise İş Mahkemelerinin görevli olduğunu,** tip sözleşmede yazılan anlaşmazlık ibaresinin, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ve sonrasında yapılan Anayasa değişikliği sonucunda, sporcu ve kulüp arasındaki sözleşmeden kaynaklı alacak ve mali hakları kapsamadığı sonucuna varılmaktadır. Başka bir anlatımla genel mahkemelerin görevini ortadan kaldırmamaktadır.

Tüm bu anlatılanlar ışığında, Türkiye Voleybol Federasyonu ve Türkiye Basketbol Federasyonu, Tip Sözleşmelerinde ve talimatlarında yer alan ve özetle taraflar arasındaki, sözleşmeden kaynaklı mali ve parasal uyuşmazlıkların zorunlu olarak Federasyon Kurullarında çözümlenmesine ilişkin, "Geçerli İşlem Koşulu" Anayasaya ve SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliğine aykırılık teşkil etmektedir. Sporcuların antrenörlerin ve sporla ilgili kişilerin, mali ve parasal uyuşmazlıklarda, Federasyon Kurullarına başvurmadan, genel mahkemelere başvurusunun önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Genel mahkemelerin de önlerine gelen bu tip uyuşmazlıklarda, görevsizlik kararı yerine

uyuşmazlığın esasına girerek karar vermeleri gerekmektedir. Nitekim bir çok yerel mahkeme ve Yargıtay bu konuda önlerine gelen uyuşmazlıklarda esastan karar vererek, Anayasanın ilgili değişikliğine uygun hareket etmişlerdir.

Bu çalışmamızda, tip sözleşme adı verilen ve içerisinde, federasyonlar tarafından genel işlem şartları barındıran sözleşmelerde bulunan göreve ilişkin bir maddenin dayanağı olan düzenlemenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinin ardından yapılan Anayasa değişikliği sonucu, mahkemelerin ve Federasyon Kurullarının, uyuşmazlıkların çözülmesi aşamasındaki görevi incelenmiştir. Sonuçta yapılan Anayasa değişikliği ile, sözleşmeden kaynaklı mali uyuşmazlıklarda sporcular, antrenörler ve diğer spor adamları, uyuşmazlığın çözümü için doğrudan genel mahkemelere başvurabileceklerdir. Sporcu, antrenör ve spor adamlarının sözleşmeden kaynaklı parasal uyuşmazlıklarının çözümü için federasyon organlarına başvuru zorunluluğu, Anayasa değişikliğinin yapıldığı 17.03.2011 tarihinden itibaren ortadan kalkmıştır. *Sporcu ve antrenörün, parasal uyuşmazlıklar ile ilgili olarak doğrudan genel mahkemeler başvurmalarının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.*

KAYNAKÇA

AYANOĞLU Taner, Anayasa Mahkemesi'nin 02.07.2009 Tarih ve 2006/118 E Sayılı, 3289 Sayılı Kanunun Ek 9. Maddesinin Bazı Hükümlerinin İptaline Dair Kararın Sonuçları ve Türk Spor Yarışmasına Olası Etkileri, Türk Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu, "Spor Hukukunda Güncel Sorunlar II Sempozyumu, 30 Ocak 2010 Cumartesi, Olimpiyat Evi-Ataköy, s.13-29 (İptal Kararlarının Sonuçları).

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2014.

KOCASAKAL Özdemir Hatice, Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), İstanbul, 2013.

ÖZDEMİR Mehmet Serhan, Antrenör Alacağı Davaları, Ankara, 2015.

FİZİKSEL AKTİVİTE VE DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜNÜN BAKIŞ AÇISI

Gamze ÖZDİL*
Samet AKTAŞ**

* Araştırma Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, GAZİANTEP.

** Araştırma Görevlisi, Selçuk Üniversitesi, Spor
Bilimleri Fakültesi, KONYA.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSO), kurulduğu ilk yıllardan bu yana hastalıkların sınıflandırılması alanında çalışmalar yapmaktadır (Erişim1). Günümüzde sağlık sistemleri, dünya ekonomisindeki en büyük sektörlerden birisidir. Sağlık sektörü için 1997’de yapılan toplam harcama, yaklaşık 2.985 milyar dolardır. Bu da dünya brüt milli hasılasının neredeyse %8’ne denk düşmektedir. Bu rakamsal boyut, binlerce yıl öncesinde, aile üyeleri, dini örgütler ya da bazen profesyonel bir şifa verici tarafından tedavi sunulan bir kişiyle, bir hastalık arasındaki basit ve özel bir ilişkinin, geçmiş iki yüzyıl içinde nasıl genişlediğini ve bir sağlık sistemi tarafından kapsanan kompleks bir ağa nasıl girdiğini yansıtmaktadır (WHO 2000).

Teknolojik ilerlemeler, iş yaşamı, kentleşme ve diğer faktörler insan sağlığını olumsuz etkilerken, düzenli fiziksel aktivitenin obezite, kardiovasküler hastalıklar, diyabet ve kanser gibi hastalıklar sonucu meydana gelen ölüm riskini azaltması, yaşam kalitesinde ve süresinde artış sağlaması fiziksel aktivitenin önemini daha da artırmaktadır. Modern sağlık sistemlerinin yaratılması, yeteneklerin ve aktivitelerin farklılaşmasını ve uzmanlaşmasını içermekte, aynı zamanda, hastalıkların ekonomik yükü konusunda çok büyük değişiklikleri de kapsamaktadır (WHO 2007, Donnelly ve ark 2009, Thompson ve ark 2009). Bu önemle fiziksel aktivitenin “Günlük yaşamımızda kas ve eklemlerimizi kullanarak enerji harcanmasını içeren, kalp ve solunum hızını artıran, farklı şiddetlerde yapılabilen ve yorgunlukla sonuçlanan aktiviteler” olarak tanımlanmaktadır (Thompson ve ark 2009, Baltacı 2008). Son zamanlara kadar, böyle yüklerin çoğu, verimlilik kaybının bir biçimi olarak ele alınmaktaydı çünkü insanlar genç ölmekte, hasta olmakta ve çalışmalarına engel olacak bir şekilde sakat kalmaktaydılar. Sağlık bakımının maliyeti, ekonomik kaybın yalnızca küçük bir parçası olarak hesaplanmaktaydı. Verimlilik kayıpları özellikle fakir ülkelerde hala önemli olmasına rağmen, yaşamın uzatılması ve sakatlıkların azaltılması, sağlık sistemleri için daha fazla sorumluluğun

doğması anlamına gelmektedir. Sağlık sistemleri tarafından kullanılan kaynaklardaki artış nedeniyle ortaya çıkan ilave yük, hastalık ve erken ölümden dolayı karşılaşılan ekonomik zararların engellenmesiyle telafi edilmektedir (WHO 2000).

DSÖ'nün 2008 yılı Raporu'nda, dünya genelinde 15 yaş ve üzeri yetişkinlerin %31'inin yeterince hareketli olmadığı belirtilmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından 2011'de yapılan "Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri Araştırmasına göre de Türkiye genelinde kadınların %87'si, erkeklerin %77'sinin yeterli ölçüde fiziksel aktivite yapmadığını belirlenmiştir. Bu oranlar, hareketsiz yaşam tarzının ülkemiz için ciddi boyutlarda olduğunu ortaya koymaktadır (Sb.2014).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

1945 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin San Francisco şehrinde toplanan birleşmiş milletler konferansı, bu dönemde bütün halkların sağlığının, dünyada sulh ve güvenliğin sağlanması açısından temel ehemmiyet arz ettiğini kabul ederek Çin ve Brezilya'lı delegelerin bir "uluslararası sıhhat örgütü" kurulması emeliyle toplantı tertip etmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Birleşmiş milletler (Birleşmiş Milletler) ekonomik ve sosyal konseyi, mevzubahis toplantının hazırlanması için Belçikalı Prof. Dr. Rene Sard başkanlığında 15 kişilik bir teknik komite oluşturmuştur. Teknik komite kısa bir müddet içinde toplantının gündemini tespit etmiş, kurulacak uluslararası sağlık örgütü için anayasa krokinini hazırlamış ve alınması şart olan kararları belirlemiştir.

19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde Newyork'da tertip eden uluslararası Sağlık Konferansı'nda Birleşmiş Milletlere 51 ülkenin temsilcisi ile gıda ve tarım örgütü (FAO), uluslararası çalışma örgütü (ILO), birleşmiş milletler eğitim bilim ve kültür örgütü (UNESCO), OIHP (merkezi Paris'te bulunan uluslararası halk sağlığı bürosu), PAHO, Kızılhaç, Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu ve Rockefeller vakfi temsilcileri dünya sağlık örgütü anayasasını oluşturmuşlardır.

DSÖ anayasası 22 Temmuz 1946 tarihinde 61 ülkenin temsilcisi tarafından imza atmıştır. DSÖ anayasası en az 26 aza ülke tarafından resmen kabulü ile yürürlüğe girecektir. Bu müddet içerisinde DSÖ işlevlerini yerine getirecek bir ara komisyon seçilmiştir ve bu ara komisyon iki sene müddetle DSÖ' nün görevlerini yürütmüştür. Yugoslav Prof. Dr. Andrija Stampar başkanlığındaki ara komisyon tüm çalışmalarını bitirmiş ve 26 aza ülkenin onayı 7 Nisan 1948'de gerçekleşmiştir.

DSÖ Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan her sene "dünya sıhhat günü" olarak kutlanmaya başlanmıştır (Erişim 2).

Dünya Sağlık Örgütü Türkiye İlişkileri

Türkiye ile Dünya Sağlık Örgütü 15 Şubat 2008 tarihinde Kopenhag'da imzalanan ve 9/11/2010 tarihli ve 6059 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesel Ofisi ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye'de Bir DSÖ Ülke Ofisi Kurulması üzerine anlaşılmıştır.

Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesi'nde yer almaktadır. Suriye'ye sağlanan insani yardım faaliyetleri kapsamında sağlık grubunun liderliğini üstlenen DSÖ tarafından verilen hizmetlerin daha da etkinleştirilmesi amacıyla, Avrupa Bölge Ofisi tarafından 2013 yılı Ekim ayında Gaziantep'te bir büro açılmıştır.

Türkiye'nin düzenli olarak iştirak ettiği yıllık DSÖ Avrupa Bölge Komite Toplantılarının 2013 oturumu, Eylül ayında İzmir/Çeşme'de gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de son on yılda gerçekleştirilen sağlıkta reform çalışmaları kapsamında uygulamaya konan modern ve insan odaklı düzenlemeler, DSÖ tarafından uluslararası platformlarda övgüyle vurgulanmaktadır. DSÖ, Türkiye'de kısa sayılabilecek bir zamanda evrensel sağlık koruması başta olmak üzere, bulaşıcı olmayan hastalıklar, anne ve çocuk sağlığı, ilk adım sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, e-sağlık hizmeti

gibi “önce insan” yaklaşımıyla hayata geçirilen düzenlemeleri örnek göstermektedir (Erişim 3).

Fiziksel Aktivite ve Dünya Sağlık Örgütü

Sağlığı geliştirme girişimleri ile hastalıkların azalması, yaşamın uzaması, yaşam kalitesinin artması sağlanır ve sonuçta “sağlıklı bir toplum” oluşmasına katkıda bulunmuşlardır.

Sürecin ara çıktıları ise kısa erimde sağlığa ilişkin risk etmenlerinin azaltılması, orta erimde olumlu sağlık davranışlarının geliştirilmesi, yaşam biçimlerinin düzeltilmesi sağlıklı çevre değişikliklerinin sağlanmasıdır. Sağlığı geliştirme kapsamında belirlenen giriş alanları arasında eğitim, yönetim, yasal ve yapısal düzenlemeler bulunur (Özvarış 2011).

Fiziksel aktivite, çocuklarda ve yetişkinlerde hareketsiz yaşam ve obeziteye bağlı olarak görülen sorunlarla ciddiyle ilgilenmeyi amaçlayan herhangi bir stratejinin olmazsa olmazlarından biridir. Aktif yaşam, bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığını geliştirirken aynı zamanda sosyal bağlılık ve toplumun refahına da katkı sağlamaktadır. Fiziksel aktivite sadece spor aktiviteleri ve planlı eğlencelerle sınırlı değildir. Fiziksel aktivite olanakları, insanların yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerde, mahallelerde, eğitim ve sağlık kuruluşlarında, kısacası her yerdedir (Edwards ve Thouros, 2006).

Dünya Sağlık Örgütü 2012 yılı sağlık verilerine göre mortaliteye neden olan hastalıklar; %48 kardiovasküler hastalıklar, %21 kanser, %3.5 Tip 2 diyabet olarak belirtilirken, yapılan araştırmalar Fiziksel aktivitenin birçok hastalıktan koruyucu (kalpdamar hastalıkları, hipertansiyon, meme ve kolon kanseri, obezite, Tip 2 diyabet gibi) ve birçok hastalıkta tedavi edici (Tip 2 diyabet, hipertansiyon, obezite gibi) etki gösterdiğini belirtmektedir (Daniel ve ark 2009, ACSM 2009).

İlk olarak 1995 yılında yayınlanan Dünya sağlık raporunda, belirli bir konu üzerinde odaklanarak, tüm ülkelere ilişkin istatistikler dahil olmak üzere küresel sağlık, bir uzman değerlendirmesi birleştirmektedir. Raporun temel amacı yardımcı olmak için gereken bilgiyi ülkeleri,

donör ajansları, uluslararası örgütler ve diğerleri sağlamaktır onları politika ve finansman kararları olarak Uluslararası sağlık konularında profesyonel veya kişisel ilgi ile aslında, herkes raporda ayrıca geniş hastaneler ve okullar, gazeteciler ve kamuoyunu öğretim, üniversite-lerden, daha geniş bir kitleye sunulmaktadır (Erişim 1).

Dünya Sağlık Örgütü tahminleri Avrupa'da yetişkinlerin birden fazla üçüncü ve ergenlerin üçte ikisi yeterince aktif olduğunu göstermektedir. Dünya çapında, fiziksel hareketsizlik, koroner kalp hastalığı, diyabet ve meme ve kolon kanseri ve erken mortalite % 9 vakalarının % 6-10 neden olmaktadır (Marmot ve ark 2012).

DSÖ Avrupa fiziksel aktivite stratejisi 2016-2025

"Biz büyük ölçüde fiziksel aktivite düzeyleri artan ve sedanter davranışları azaltarak bulaşıcı olmayan hastalıkların muzdarip insanların sayısını azaltabilir," Dr. Zsuzsanna Jakab, DSÖ Avrupa Bölge Direktörü, DSÖ Avrupa Bölge Komitesi'nin 65 oturumunda bunu savunmaktadır.

"Bölge risk karşısında Sağlık sistemleri, fiziksel hareketsizlik ve sedanter davranışlarının etkilerini yaşayan insanlar tarafından kabul edilir. Bu adres için, DSÖ Avrupa Bölgesi 2016-2025 için ilk fiziksel aktivite bir strateji geliştirmiş.

"Biz stratejiyi uygulamak için sektörler arasında çalışmak ve ulusal düzeyde çevirmek için güçlerini birleştirmeleri için hükümetlerin teşvik ediyoruz. Bu onların günlük yaşamlarının bir parçası olarak fiziksel aktivitenin teşvik ederek daha iyi, daha uzun ömre sahip vatandaşların sağlayacak bizim beklentimiz budur." diyerek çalışmayı başlatmışlar ve fiziksel aktivitenin 150 dakika yapılarak önemli ölçüde kalp hastalığı riskini azaltacağını tahmin etmektedirler (Marmot ve ark 2012).

Dünya Sağlık Örgütünün Hukuka Bakış Açısı

Dünya sağlık örgütü hukuk ile bağlantısı eskiye dayanmakla birlikte toplumların huzuru ve sağlıklı bir yaşam sürmesi açısından

önemlidir, bu bağlamda hukukun yaptırım gücünü toplumlarda etkin bir şekilde rol alması için kuralların ortaya koyulması gerekmektedir.

Dünya sağlık örgütü küresel diyet, fiziksel aktivite ve sağlık stratejisi (WHA57.17) çocuklara yönelik gıda vealkolsüz içecek pazarlanmasına ilişkin öneriler (WHA63.14) DSÖ diyet için tuz vepotasyum rehberi olarak 2014 yılında faaliyetler önermişlerdir. Okul öncesinde, sırasında ve sonrasında fiziksel aktivite imkanları da sunacak biçimde eğitim ortamlarında kaliteli beden eğitimi olanaklarının sağlanmasını önermişlerdir. Her yaş grubunda “herkes için fiziksel aktivite” eylemlerinin desteklenmesi ve teşvik edilmesini sağlamışlardır. Okullarda, üniversitelerde, işyerlerinde, klinik ve hastanelerde vetoplumun genelinde fiziksel aktiviteyi destekleyici yapı ve doğal çevrelerin oluşturulması ve korunması; bu bağlamda, yürüme ve bisiklet sürme gibi aktif ulaşımı, oyunu ve spor aktivitelerine katılımı destekleyici altyapı sağlanmasına özel önem verilmesini sağlamışlardır. Toplumun fiziksel aktiviteyi artırmaya yönelik yerel eylemlerinuygulanmasına katılımının teşvik çalışmaları yapmışlardır (Erişim 5).

DSÖ Avrupa Bölgesi 53 Üye Devletler Vilnius, Litvanya, DSÖ Avrupa Bölge Komitesi’nin 65 oturumunda DSÖ Avrupa Bölgesi 2016-2025 için yeni fiziksel aktivite stratejisi onaylayarak eylem ihtiyacını kabul etmiştir. Stratejinin amacı ile fiziksel aktivite düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışma hükümetleri ve paydaşların ilham etmektedir.

Fiziksel aktiviteyi teşvik edici ve sedanter davranışların azaltılması; güvenli çevrelerin, ulaşılabilir kamusal alanlarda ve altyapı fiziksel aktivite için kullanılabilir olmasının sağlanması; cinsiyet, yaş, gelir, eğitim, etnik köken ya da engellilik fiziksel aktivite için eşit fırsatlar sağlayarak önündeki engellerin kaldırılmasını ve fiziksel aktivitenin kolaylaştırılmasını sağlamışlardır (Marmot ve ark 2012).

2004 Mayıs ayında, Dünya Sağlık Asamblesi Diyet, Fiziksel Aktivite ve Sağlık, Küresel Stratejisini kabul etti. Dünya çapında çerçeve fiziksel aktivite ve sağlıklı beslenme teşvik Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sağlandı. Ayrıca halk sağlığı eylemi için

temel alanlarından biri olarak obeziteyi tespit etti. Kasım 2006, DSÖ Avrupa bölgesinde Obeziteye mücadele konferansı düzenlemiştir.

Bu koferans ile sağlıklı adımlar atılmasında etkili olmuş ve sağlık için fiziksel aktiviteye teşvik edici Avrupa bölgesi bünyesinde önemli bir hareket olmakla birlikte rehberlik sağlamıştır.

Mayıs ayında Ljubljana'da düzenlenen sağlık için fiziksel aktivite teşvik Üye Devletlerin arasında danışmanlık yapmakla birlikte 2006 yılında son taslak için değerli veriler sağlamışlardır.İstanbul, kasım 2006 yılında ve daha sonra alınan girdi ve önerileri dikkate alınarak düzenlenmiş ve belge, Üye Devletler, uzmanlar ve politika yapıcılarına yol gösterici olacağını belirtmişlerdir (Who 2007).

Sonuç

Yeterli fiziksel aktiviteye sahip bireylerle karşılaştırıldığında yetersiz fiziksel aktiviteye sahip bireylerin ölüm riski %20-30 artmıştır. Yetersiz fiziksel aktivite düzeyleri, 2010 yılında küresel düzeyde 18 yaş ve üstü yetişkinlerin yaklaşık %23'ü (erkeklerin %20'si, kadınların %27'si) yeterli düzeyde aktif değildir. Yüksek gelirli ülkelerde erkeklerin %26'sı, kadınların %35'i ve düşük gelirli ülkelerdeki erkeklerin %12'si ve kadınların %24'ü yetersiz fiziksel aktiviteye sahiptir. Düşük veya azalan fiziksel aktivite düzeyi genellikle yüksek ya da yükselen gayrisafi milli hasıla ile bağlantılıdır. Fiziksel aktivitedeki düşüş kısmen boş zamanlardaki hareketsizlik ve iş ve evdeki sedanter davranışlardan kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde ulaşımda pasif modların kullanımındaki artış da yetersiz fiziksel aktiviteye katkıda bulunmaktadır.2010 yılında küresel düzeyde 11-17 yaş adölesanların %81'i yetersiz fiziksel aktiviteye sahiptir. Adölesan kızlar (%84) adölesan erkeklerden (%78) daha az aktiftir.

Sonuç olarak fiziksel aktivitenin artırılması için hem bireyler hem de toplumun geneli fiziksel aktiviteyi artırmaya yönelik tavır alabilirler (Erişim5). Unutulmamalıdır ki dünya sağlık örgütünün tüm

milletlerin sağlığını geliştirmek ve korumak için kendi aralarında ve diğerleri ile işbirliğini sürdürecektir şekilde anlaşmışlardır, bu bağlamda fiziksel aktivitenin artırılmasının yanında dünya sağlık örgütünün de yediden yetmişe her yaş grubunun hukuki yollarla desteklenmesi gerekliliği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

ACSM. 2009. American College of Sports Medicine. In: Thompson, W.R., Gordon, N.F., Pescatello, L.S., eds. Guidelines for Exercise Testing and Prescription. 8th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, pp.232-250.

Baltacı G. 2008. Obezite ve Egzersiz, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Yayın No:730, Klasmat Matbaacılık, s.3, Ankara.

Donnelly JE, Blair SN, Jakicic JM, Manore MM, Rankin JW, Smith, B.K., American College of Sports Medicine. American College of Sports Medicine Position Stand. Appropriate physical activity intervention strategies for weight loss and prevention of weight regain for adults, MedSciSportsExerc, 41(2): pp. 459-71, 2009.

Edwards P, Tsouros A. 2006. Kentsel Çevrede Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşamın Desteklenmesi, Bilimsel Kanıtlar, Dünya Sağlık Örgütü.

Erişim 2. www.hakkindabilginedir2016.com/dunya-saglik-orgutu-who-nedir-kisaca-gorevleri-nelerdir-14197.aspx#ixzz40Pj2h4dW Erişim T:10.02.2016

Erişim 3. <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203417> Erişim T: 05.02.2016.

Erişim 5. <http://www.saglikvebeslenmebienali.com/> Erişim T: 18.02.2016

Erişim. 4. <http://kose-kosehukuk.com> Erişim T: 07.02.2016

Erişim1. <http://www.who.int/whr/en> Erişim T:16.02.2016

History of the Development of the ICD. Erisim <http://www.who.int/classifications/icd/en/HistoryOfICD.pdf> Erişim T:12.02.2016.

Marmot M, Allen J, Bell R, Bloomer, E, Goldblatt P. 2012. WHO Europeanreview of socialdeterminants of healthandthehealthdivide. TheLancet, 380 (9846), 1011-1029.

Özvarış ŞB. 2014. Sağlığı geliştirme ve sağlık eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, Sayfa 30.

SB (Sağlık Bakanlığı). Türkiye Fiziksel Aktivite Rehberi, 2. Baskı: Kuban Matbaacılık Yayıncılık 2014:6..

WHO Europe. 2007. Thedeterminants of obesity. In: Branca, F.,Nikogosian, H., Lobstein, T., eds. The Challenge of Obesity in the WHO European Region and The Strategies For Response. 1st ed. Copenhagen: WHO, pp.13-23.

World Health Organization. (WHO). 2007. Steps to health: a European framework to promote physical activity for health.

ÖRGÜTLERDE REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMIN HUKUKİ BOYUTU

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SANIOĞLU*
Arş. Gör. Zehranur SANIOĞLU**

* Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi,
Antrenörlük Eğitimi Bölümü.

** Selçuk Üniversitesi, Akşehir İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.

1. Giriş

Hızla globalleşen ve gelişen dünyada sürekli değişen rekabet şartları karşısında işletmeler belirledikleri hedefe ulaşabilmek, varlıklarını sürdürebilmekve farklılıklarını ortaya koymak için en önemli kaynağın insan kaynakları olduğunu kabul etmişlerdir (Bilecen, 2008: 1). Günümüzde işletmelerde, çalışanların boş geçirdiği serbest zamanın kendileri üzerinde ne kadar olumsuz etki bıraktığı ve nasıl sonuçlar doğurduğu anlaşılmaya başlanmıştır (Kömürcü, 2007: 1). Değerlendirilen boş zamanların çalışanlar üzerindeki olumlu etkisi ve verim artışının önemi fark edilmiştir (İç, 2004: 1). Çalışanların kendilerini yenilemek,geliştirmek, birtakım faydalar elde etmek için diledikleri aktivitelerle değerlendirdikleri ve çalışma saatleri içinde sahip oldukları serbest zamanlar kıymetli hale gelmiştir (Özdağ vd., 2010: 3).

Serbest zaman ve rekreasyon faaliyetleri yapısı özelliğiyle siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerle uyum içerisinde hareket etmekte olup, örgütlerin hem bu gelişmeleri hem de yasal düzenlemeleri takip ederek kurum içinde gerekli düzeni kurmaları gerekmektedir (Ağaoğlu, 2013: 27).Çalışanlar içiniş yerindeki boş zamanların etkili bir şekilde aktivitelerle değerlendirmesi bir gereksinimse bu faaliyetlerin yerine getirilmesini sağlayacak olan yasal düzenlemeler ve hukuki yaptırımlar da bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır (Çolakoğlu, 2009: 325). Örgütlerin ise en değerli varlıkları olan insan kaynağının gereksinim duyduğu; boş zamanlarını etkin bir şekilde değerlendirmelerini sağlayacak rekreasyon faaliyetlerini onlarla uyumlu ve yasal düzenlemelere uygun bir şekilde organize etmesi gerekmektedir (Başoğlu, 2011: 58).

2. Serbest Zaman ve Rekreasyon

Kapsamında farklı birçok aktiviteyi barındıran ve çeşitli anlamların yüklendiği rekreasyon kavramının değişikaçıldanaçıklamaları yapılmıştır (Başoğlu, 2011: 32). Kavram, toplumsal ve kültürel değerlere göre farklılık gösterse de sosyolojik anlamda insanların kendileri için

ayırdıkları, dinlenme, kendini geliştirme, eğlenme, herhangi bir sosyal deneyime katılma gibi özgürce kullanabilecekleri zaman olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2009: 5; Kömürcü, 2007). Serbest zaman, bireylerin yeme, işe gitme, uyku, okula gitme, ödev yapma ve ev işleri gibi zorunlu bireysel aktivitelerinin öncesinde veya sonrasında kendi gelişimlerini sağlamak adına geçirdikleri keyfi zamanlardır (Yılmaz, 2011: 11). Bir diğer ifadeyle serbest zaman, kişinin hem kendisi hem de başkaları için tüm zorunluluklardan kurtulduğu ve kendi tercih ettiği bir faaliyetle uğraştığı, tümüyle bağımsız ve özgür olduğu zamandır (Arslan, 2010: 28).

Yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen ve Latince kökeni *creo, creare* kelimelerine dayanan rekreasyonun, Türkçe karşılığı yaygın bir şekilde “ serbest zamanı değerlendirmek” olarak kullanılmaktadır. Yani rekreasyon, insanların serbest zamanlarında kendi istekleriyle katıldıkları dinlendirici, eğitici, eğlendirici ve geliştirici etkinlikler anlamına gelmektedir (Arslan, 2010; Eren, 2009: 13; Eryaşar, 2007; Yılmaz, 2011). Kurumlu’ya (2014: 8) göre bireylerin katıldığı rekreasyon faaliyetleri, ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar oluşturarak bireyleri yabancılaşmaktan uzaklaştırmakla birlikte hoşgörü, sosyal ilişkiler ve sosyal uyum meydana getirmektedir.

Rekreasyon faaliyetlerinin seçimi gönüllülük esasına dayanmakta, bireye faaliyet süresince özgürlük hissi vermekte, monotonluktan uzaklaştırmakta, bireye haz ve neşe vermekte, zorunlu yapılması gerekenlerden arta kalan serbest zamanda yapılmakta olup bireysel ve toplumsal yararlar sağlamaktadır (Eren, 2009: 19). Bununla birlikte, rekreasyon faaliyetleri, öncelikle serbest zamanın süresine, şekline; bireyin yaşadığı yerin, iklim, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne, kişilerin sosyo-ekonomik durumuna, içinde yaşadığı gelenek ve göreneklere, yaş ve cinsiyet gibi kişilik özelliklerine göre farklılıklar gösterebilmektedir (Kurumlu, 2014: 9).

3. Türkiye’ de Sporun Hukuki Boyutu

Hukuk, toplum düzenini oluşturmak, kişilerin ve toplumun ortak iyiliğini, genel yararını sağlamak amacıyla kamu gücünün desteğini de alarak konulan kuralların bütünü şeklinde ifade edilmektedir. Belirli bir yerde ve belirli bir zamanda kural olarak yürürlükte bulunan hukuka “pozitif hukuk” ya da “dogmatik hukuk” denilmektedir. Hukuk kuralları, yasa, yasa gücündeki kararname, tüzük ve yönetmeliklerde yer alan kurallar ve bunlara ilaveten henüz yazılı biçime bürünmemiş olmasına karşın uyulması zorunlu olan örf ve adet kuralları da pozitif hukuku (dogmatik hukuku) oluşturmaktadır (Gözübüyük, 1983: 5). Ancak hukuk düzeni kapsamı içinde yer alan ve devletin iradesi dışında oluşan genel hukuk ilkeleri ile örf ve adet kurallarının bağlayıcılık niteliği kazanmaları için pozitif hukuk tarafından tanınmış, olmaları gerekmektedir (Yüksel, 2002: 180).

Spor hukuku ise, Türkiye’de yeni yeni gelişmeye başlayan bir disiplindir ve spor branşlarında oluşacak problemlerin çözümünü sağlamak için bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır (Çolakoğlu, 2009; 325). Başka bir ifadeyle spor hukuku, sporcular ile kulüpler, kulüpler ile kulüpler, kulüpler ile federasyonlar veya sporun diğer özneleri arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların, çatışmaların çözümüne hukukun genel ilkeleriyle bağdaşır şekilde çözümler bulan bir disiplin şeklinde tanımlanmaktadır (Genç, 1997: 47).

1938 yılında resmi gazetede yayınlanan Beden Terbiyesi Kanun’unun 1. ve 21. maddelerine göre (Resmi Gazete, 1938);

Madde 1: “Yurttaşın fizik ve moral kabiliyetlerinin ulusal ve inkılabı amaçlara göre gelişimini bağlayan oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek maksadı ile Başvekâlete bağlı ve hükmi şahsiyeti haiz bir Beden terbiyesi genel direktörlüğü kurulmuştur.”

Madde 21: “Memur ve işçi sayısı beş yüzden fazla olan müesseseler, fabrikalar, ticaret evleri ve sair kurumlar kendi memur ve işçilerine beden terbiyesi yaptırmak için genel direktörlüğü teklifi ve istişare heyetinin kararı üzerine İcra Vekilleri Heyeti tarafından verilecek

karara göre jimnastik salonu, spor alanı, yüzme havuzu vs. gibi tesisleri yapmaya ve uzman beden terbiyesi öğretmeni veya antrenörü tutmaya mecburdurlar.”

Sporla ilgili yasal düzenlemelerin başında gelen 1982 Anayasa’sının sporla ilgili olan 58. ve 59. maddelerine göre ise (Resmi Gazete, 1982);

Madde 58.: “Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı, yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.”

“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

Madde 59.: “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder, Devlet başarılı sporcuyu korur.”

Sporla ilgili diğer bir düzenleme olan 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanun’a göre (Resmi Gazete, 1986);

- “*Spor hizmet ve faaliyetleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.*”,

- “*Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı, merkezde katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip Spor Genel Müdürlüğünün, taşrada ise özel bütçeli Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinin kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.*”,

- “*Vatandaşın ve okuldışı gençlerin fizik, moral, güç ve yeteneklerini sağlayan beden eğitimi, oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek.*”

Sporla ilgili tüm bu yasal düzenlemelerin varlığı sosyal devlet anlayışına uygun olmakla birlikte, devlet organlarınca kamu kurumlarını, özel sektörü ve gönüllü kuruluşları teşvik edici bir yapılanmayı ve idareyi gerekli kılmaktadır (Ekenci ve Serarslan, 1997: 77).

4. Sonuç

Rekreasyon faaliyetleri çalışanlar açısından eğlenceli ve güzel vakit geçirme aracı olmakla birlikte, çalışanların kişisel gelişimlerine, yeteneklerine ve davranışlarına katkıda bulunmaktadır (Başoğlu, 2011: 58). Böylelikle işletmeler çalışanların örgütsel bağlılığını, verimliliğini ve iş tatminlerini artırarak hızla değişen rekabet koşullarına çalışanlarının adapte olmasını daha kolay bir şekilde sağlayabilmektedir. Fakat işletme yöneticileri bu tür faaliyetleri ek maliyet ve zaman kaybı olarak görebilmekte ve örgüt içerisinde gerekli düzenlemeleri yapmaktan kaçınabilmektedirler. Bu nedenle, çalışanların fiziksel ve psikolojik olarak rahatlamalarını sağlayacak rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için devlet tarafınca gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Böylelikle örgüt yönetiminin hukuki yaptırımlardan dolayı kurum içinde gerekli değişiklikleri yapması hem çalışanlar açısından hem de ileriye dönük olarak işletmenin üretkenliği açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

KAYNAKLAR

AĞAOĞLU, Yavuz Selim (2013). "Belediye Başkanlarının Serbest Zaman Yaklaşımları". Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 4(2), 20-28.

ARSLAN, Sibel (2010). "Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı Yetişkin Kent Halkının Belediyelerin Serbest Zaman Eğitimi İle Rekreatyon Etkinliklerinin Sunumuna ve Yaşam Kalitesine Etkisine İlişkin Görüşleri (Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği)". Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

BAŞOĞLU, Umut (2011). "İstanbul İli, Bahçelievler Belediyesi Sorumluluğundaki Spor Salonlarının Rekreatyon Sporları ve Rekreatyon Liderleri Açısından Geliştirilmesi ve Faydalılık Durumu". Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

BİLECEN, Fatma (2008). "İşletmelerde Motivasyon ve Çalışanların Motivasyonunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

ÇOLAKOĞLU, Tekin ve ERTURAN, Esra (2009). "Spor Federasyonlarının Özerkleşmeleri ve Hukuksal Boyutunda Spor Hukuku Gereksinimleri". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8(27), 323-335.

EKENCİ, Güner ve SERARSLAN, Zahit (1997). "Gelişim Aşamaları Bakımından Türk Spor Teşkilatı ve Değerlendirilmesi". Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(3), 72-81.

EREN, Hande (2009). "İstanbul İlindeki İş Yerlerinde Yöneticilerin Rekreatyon Kavramı ve Uygulamalarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

ERYAŞAR, Mehmet Saltuk (2007). "Bireylerin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Faaliyetlerinin Aile Ekonomisine Katkısı". Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

GENÇ, Durmuş Ali (1998). "Spor Hukuku". Alfa Yayınları, Bursa.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref (1983). "Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları". (4.Baskı), "S" Yayınları, Ankara.

İÇ, Osman. (2004). "Kamu Görevlilerinin Sportif Rekreatyon Alışkanlıkları İle Rekreatyon Hakkında Görüş ve Beklentilerinin Araştırılması". Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

KÖMÜRCÜ, Betül. (2007). "Değişen Tüketim Kültürü ve Serbest Zaman Etkinliklerinin Yeni Kamusal Mekanı: Ankara Atakule ve Ankamall Alışveriş Merkezleri Örneği". Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

KURUMLU, Yılmaz. (2014). "Ankara İle 11.sınıf Lise Öğrencilerinin Serbest Zaman ve Sportif Açından Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

LAPA , Tennur, AĞYAR , Evren ve BAHADIR , Ziya. (2012). "Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir İnceleme (Kayseri İli Örneği)". SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(2), 53-59.

RESMİ GAZETE. (1938). "Beden Terbiyesi Kanunu", (29.06.1938).

RESMİ GAZETE. (1982). "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası", (07.11.19382).

RESMİ GAZETE. (1986). "Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun", (28.05.1986).

ÖZDAĞ, Selçuk, ERTEKİN, Uğur ve AYKORA, Emrah (2010). "Yerel Yöneticilerin Rekreatif Etkinlik Anlayışları ve Uygulamaları ". Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi, 2, 42-50.

YILMAZ, Sedat (2011). "Üniversitelerin Atletizm Takımlarında Yer Alan Sporcu Öğrencilerin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Araştırılması". Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

YÜKSEL, Mehmet (2002). "Modernleşme Bağlamında Hukuk ve Etik İlişisine Sosyolojik Bir Bakış". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57(1), 177-195.

TÜRK SPOR YÖNETİMİNDE GÜNCEL SORUNLAR

Doç. Dr. Hakan SUNAY*
Arş. Gör. Arif YÜCE**

- * Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Öğretim Üyesi.
- ** Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi.

ÖZET

Bu çalışma, spor yönetiminde mevcut veya meydana gelebilecek güncel sorunlara ilişkin çeşitli faktörleri değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda, ülkemizde spor yönetiminin en önemli sorunu olarak kabul edilebilecek sporun yaygınlaşması unsuruna ve bu unsura birinci dereceden bağlı olarak devlet spor politikaları ve bu politikaların altında şekillenebilecek diğer faktörlere değinilmiştir.

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde en önemli eğitim araçlarından biri olan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin amacı, insanların fiziki, sosyal, psikolojik, kültürel ve zihni gelişimlerine katkıda bulunarak toplumun sağlıklı nesiller kazanmasını sağlamak ve sporun uluslararası bir özellik kazanması nedeniyle de toplum kültürünün tanıtılabileceği yaygın bir propaganda ve reklam aracı olmaktır. Sporun bu özelliklerinin bir ülkede yoğun olarak yerleşmesi, sporun o ülkedeki yaygınlaşma oranı ile ilişkilidir (Sunay, 2003).

İnsanların kişisel gelişimi ve ülkelerin tanıtımında önemli bir yeri olan sporun yaygınlaştırılması ve istenilen başarıların kazanılması ise büyük ölçüde güçlü ve dirençli bir teşkilatlanma ve yönetime bağlıdır (Sunay, 2009). Bu çerçevede ülkelerdeki spor teşkilatlanma ve yönetimlerinin, işleyiş ve yapılarının günden güne önem kazandığı ve sporun gelişimi açısından hayati bir öneme sahip olduğu söylenebilmektedir.

Spor yönetiminin, kısaca; spor örgütü ve organizasyonlarının amaçları doğrultusunda insan ve madde kaynaklarının sevk ve idare edilmesi şeklindeki tanımından yola çıkarak (Ekmekçi, 2013), spor yönetiminde görülebilecek olası veya var olan sorunları çeşitli faktörler dahilinde incelemek mümkündür.

Devlet Politikaları

Bu faktörlerin ilki ve belki de en önemlisi spor konusunda belirlenen Devlet Politikalarının yetersizliği olarak kabul edilebilmektedir. Bunun sebebi olarak; devletin elinde bulunan güç ve yetkileri sporu yaygınlaştırmaya yönelik etkili bir şekilde kullanmaması / kullanamaması, devlet organlarını bu amaç doğrultusunda verimli bir şekilde yapılandıramaması veya mevcut yapıların yeterli bir şekilde organize edilememesi gibi etkenlerden söz edilebilmektedir. Devlet politikaları ve belirlenen stratejilerin spor yönetimindeki sorunlar içerisinde en önemli faktör olarak görülmesinin başlıca nedeni; bu kapsamda sayılabilecek tüm faktörleri kendi bünyesinde barındırıyor olması ve bu sorunların giderilmesi hususunda en belirleyici rolü üstlenmesidir.

Türk sporunun milli ve uluslararası alandaki spor politikasının amaç ve hedeflerini belirleyen, ana hatlarıyla ortaya koyan 1982 Anayasası ile kanun, kalkınma planları ve hükümet programları Türkiye’de gençlik ve spor politikalarının temelini oluşturmaktadır. 1982 Anayasanın 59. maddesine göre, **“Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur”**. Bu hükmün gerekçesinde; sağlık hizmetlerinin bir parçasını beden sağlığının spor yaptırarak korunmasının teşkil ettiği, sporun kitlelere yayılmasının bu amacın teminine yarayacak araçlardan en etkin olduğu, sporun sadece fiilen spor yapanları değil, seyirciler için de eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici etkileri sebebiyle sporun geliştirilmesinin devletçe ele alınmasının öngörüldüğü belirtilmektedir (Özen ve ark., 2012).

Türk spor politikasının ana hatlarını oluşturmada iki temel ilke vardır. Birincisi; **“vatandaşın fizik ve moral kabiliyetlerini yükseltecek ve geliştirecek beden eğitimi ve spor faaliyetlerini yürütmek”**. İkincisi; **“her yaştaki Türk gencine spor yaptırmak ve onların beden ve ruh sağlıklarını korumaktır”**. Bu politikaları gerçekleştirmek

amacıyla devlet yasa, program, bütçe, kararname ve planlarla somutlaşan “spor” anlayış ve uygulamalarına yön vermeye çalışmaktadır.

Spor yönetiminde ve sporun yayılması konusunda güncel sorunlara örnek olarak verilebilecek diğer konuları; spor tesisleri, spor hizmetleri, kulüpler, uluslararası ilişkiler, zaman, aile yapısı, spor eğitimi, sporcu sağlığı ve spor malzemesi gibi başlıklar altında incelemek mümkün olabilmektedir. Buna göre sözü edilen bazı maddelere kısaca değinilecektir.

Spor Tesisleri

Tesisleşme, daha fazla amatör sporcunun modern imkânlarda spor yapmasına imkan sağlayarak, amatör branşlarda dünya çapındaki başarılarının önünü açar. Halktan daha fazla kişinin sporla ilgilenmesine ve spor yapmasına katkı sağlayarak önemli sosyal ve toplumsal faydalar ortaya çıkarır (Yurtsever, 2014). Son yıllarda ülkemizde spor tesislerine yönelik ciddi çalışmalar yapılmıştır. Bu doğrultta Gençlik ve Spor Bakanlığı verilerine göre 2004-2013 yılları arasında ülkemizde 987 adet yeni tesis inşası yapılmıştır (GSB, 2014a). Bu tesislerin sayısının artmasında son yıllarda Türkiye’de gerçekleştirilen spor organizasyonlarının etkisinin büyük olduğunu söylemek mümkündür. Ne var ki, yapılan tesislerin sayısından ziyade bu tesislerin ne kadar etkili, verimli ve amaca yönelik kullanıldığı önem kazanmaktadır. Ülkemizde yapılan tesisler konusunda bu tarz sorunlar ortaya çıkmaktadır. Düzenlenen organizasyonların ardından, yapılan tesislerin kullanımı için ticari kaygılar taşınması, gelir beklentisinin yüksek olması, bu tesislerin dışarıdaki kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılması adına olumsuz durumlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu durum sporun yaygınlaştırılması ve spor yönetiminde oluşabilecek bir sorun olarak görülebilmektedir.

Spor Hizmetleri

Dünyadaki örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de spor hizmetlerinin hayata geçirilmesinde, spor hizmetlerinin, gönüllü kuruluşlar (vakıflar vb.), merkezi idareden bağımsız olarak oluşturulacak spor federasyonları ve onları oluşturacak spor kulüpleri tarafından idare edilmesi spor hizmetleri adına önem kazanmaktadır. Sözü edilen tüm kuruluşlar sayesinde oluşturulacak yerel yönetimler ile spor hizmetlerinin hem daha yaygın hem de daha etkili bir hale gelmesi düşünülebilir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (2014b); "*Ortak bir amaca inanan çalışanlarla modern çalışma yöntemlerini kullanarak spor alanındaki hizmet ve faaliyetlerin toplumsallaşması ve kurumsallaşmasını sağlamak*" şeklinde belirttiği misyonu da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Ancak önemli olan husus, ilgili misyona yönelik gerekli strateji ve yapılanmaların oluşturulması olarak ifade edilebilir.

Zaman

Spor yönetiminde bir sorun olarak zaman kavramı incelendiğinde, bu faktörün boş veya serbest zaman ile ilişkilendirilebileceği yorumu yapılabilir. Buna göre sanayileşmiş ve gelişmiş toplumlarda, teknolojinin de gelişmesiyle beraber bireylere daha fazla serbest zaman olanağı sunulmaktadır. Bu kapsamda da bireylerin serbest zamanlarında spor aktivitelerine yönelmelerini teşvik etmek üzere çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar daha çok bireye ulaşmak ve etkili sonuç almak adına kitle iletişim araçları yoluyla da yapılmaktadır. Aynı zamanda farklı spor dalları, farklı aktiviteler (Oryantiring, paintball vb.) de bireylere tanıtılarak katılımın ve aktivitenin önemi vurgulanabilir ve sporun yaygınlaşması artırılabilir. Tüm bu hususların aksi yönde veya yetersiz olması bireylerin potansiyel aktif olma sürelerini kısıtlayarak, sporun yaygınlaşmasına ket vurabileceği ihtimalini ortaya çıkarabilmektedir.

Spor Kulüpleri

Spor kulüpleri bireylerin spora yönelmelerini sağlayan, onlara belirli bir çatı altında spor imkânı sunan, sporla ilgili belirli bir noktaya geldiklerini ifade eden (lisans vb.) nitelikleri sağlayan, spor yapmak için var olan aracı kurumlar olarak tanımlanabilir. Ülkemizdeki spor kulübü sayılarının azlığı, lisanslı sporcu sayılarının azlığı ile bağlantılı düşünülebilecek bir durumdur. Bu sebepten ötürü devlet tarafından finanse edilebilecek kulüp sayıları artırılmalıdır. Aynı zamanda farklı branşlarda **açılacak kulüpler ile farklı kesimlerden bireylerin de spora aktif/ lisanslı katılımı** sağlanabilmektedir. Bu unsurda spor yönetiminin en büyük sorunlarından biri olan bireyleri spora yönlendirmede önem arz etmektedir.

Aile Yapısı

Aile yapısı spor bilincinin artması, sporun tabana yayılması ve bir alışkanlık haline gelmesi adına oldukça önemli bir unsur olarak kabul edilebilir. Öyle ki spor alışkanlığı olan bir ailede ebeveynlerin spora yönelmesi çocukları için birer rol model oluşturacak, ailece spora katılım belli bir oranda sağlanmış olacaktır. Bir diğer açıdan yaklaşacak olursak spor ve aktivite bilincine sahip aileler, çocuklarını spor aktivitelerine yönlendirilecek böylece spora katılımın daha genç yaşlara düşme ihtimalini artatabilecektir.

Spor Eğitimi

Spor yönetimi bakımından bir sorun olarak spor eğitimi, **çok yönlü düşünülebilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.** Spor eğitimini; sporcuların eğitimi, spor eğitimi veren bireylerin yani antrenörlerin eğitimi, spor eğitimi veren kuruluşların değerlendirilmesi, verilen eğitimlerin niteliği vb. faktörler eşliğinde değerlendirmek mümkündür. Kısaca değinmek gerekirse, spor eğitimde birincil beklenti içerisinde olunan bireyler antrenörlerdir. Antrenörlerin yeterli düzeyde ve nitelikte eğitilmesi sporun yayılması ve bireylerin

bilinçlendirilmesi adına oldukça önemlidir. Bu durumda nitelikli antrenörlerin eğitilmesi gerekliliği düşünülebilmektedir. Bu konuda da Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Üniversitelerin spor eğitimi veren birimlerine önemli görevler düşmektedir. Hem kalite hem de sayı açısından nitelikle antrenörlerin sayısındaki artış, toplumdaki bireylerin spora ilişkin doğru bir şekilde eğitilebilmelerine ve yönlendirilmelerine olanak sağlayacaktır.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında spor yönetiminde meydana gelen veya gelebilecek sorunlara ilişkin bazı değerlendirmeler yapılmış ve belirli faktörler ışığında açıklamalar getirilmiştir. Belirtilen faktörler daha detaylı incelenebilmekte, her bir faktör kendi içinde çok çeşitli alanlara ayrılarak uzmanlık isteyen bir hal alabilmektedir. Bu noktada gerekli problemlerin belirlenmesi, bu problemlerin giderilmesine ilişkin yapılabilecek çalışmaları belirlemek de Türkiye'deki spor yöneticilerinin uzmanlık alanına girmektedir.

Sonuç olarak, çalışma genelinde değinildiği üzere ülkemizdeki en önemli güncel sorun, sporun yeteri kadar yaygınlaştırılamamış olmasıdır. Belirlenen devlet politikalarının daha uygulanabilir olması veya belirlenen politikaların düzenli bir şekilde hayata geçirilmesi hem belirtilen sorunları azaltmada önemli rol oynayacak hem de ülkemiz mevcut genç nüfusunun potansiyeline uygun olarak spora katılımını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ekmekçi, R.**, Basım, N., H., Tabak, A., Sığı, Ü., Argan, T., M. (2013), Editör: Metin Argan, "Spor Yönetimi" T.C Anadolu Üniversitesi Yayını: 2883 Eskişehir, s.7
- Özen, G.**, Koçak, F., Boran, F., Sunay H., Gedikli, N. (2012) "Türk Spor Yönetiminde Mevcut Sorunlara İlişkin Akademisyen Görüşlerinin Değerlendirilmesi" Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:10, Sayı:4, s.107-116, Ankara
- Sunay, H.**, "Spor Yönetimi" (2009) Gazi Kitabevi, Ankara, s. 191, 192,
- Sunay, H.** (2003) "Türk Spor Politikasına Analitik Bir Bakış", Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, s.39-42, Eylül 2003, Ankara
- T.C. Gençlik Spor Bakanlığı (2014b), Faaliyet Raporu, s.1
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, "Verilerle Gençlik ve Spor" (2014a), Strateji Dairesi Geliştirme Başkanlığı, Ankara. s.180
- Yurtsever, G.** (2014). "Tesisleşme neden önemlidir?" <http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/290-gurdogayurtsever/3205-tesisleme.html> E.T : 30.03.2015

TÜRK SPOR YÖNETİMİNDEKİ SORUNLARA ANALİTİK BAKIŞ

Doç. Dr. Hakan SUNAY*
Seçkin DOĞANER**

* Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor
Yöneticiliği Bölümü Öğretim Üyesi.

** Gençlik ve Spor Bakanlığı Uzman – Doktora
Öğrencisi.

GİRİŞ

Türkiye’de spor politikalarının amacı; ulusal sporun örgütlenmesi, güçlendirilmesi ve sporcu gelişiminin yönlendirilmesidir. Türk sporunun milli ve uluslararası alandaki spor politikasının amaç ve hedeflerini belirleyen, ana hatlarıyla ortaya koyan 1982 Anayasası ile kanun, kalkınma planları ve hükümet programları Türkiye’de gençlik ve spor politikalarının temelini oluşturmaktadır. 1982 Anayasanın 59. maddesine göre, Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almalı ve sporun kitlelere yayılmasını teşvik etmelidir. Aynı zamanda devlet başarılı sporcuyu korumalıdır. Yayımlanan bu hükmün gerekçesinde; sağlık hizmetlerinin bir parçasını beden sağlığının spor yaptırarak korunmasının teşkil ettiği, sporun kitlelere yayılmasının bu amacın teminine yarayacak araçlardan en etkin olduğu, sporun sadece fiilen spor yapanları değil, seyirciler için de eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici etkileri sebebiyle sporun geliştirilmesinin devletçe ele alınmasının öngörüldüğü belirtilmektedir. Bu bakış açısıyla, çalışmada, Türk Spor Yönetimindeki Sorunlar; yedi başlık altında analiz edilmiştir;

1. SPOR BAKANLIĞI VE BAĞLI ÖRGÜTLER AÇISINDAN SORUNLAR

Spor Genel Müdürlüğü ve ona bağlı merkez ve taşra teşkilatlarından oluşan Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkan sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmekle yükümlüdür⁽¹⁾. Ayrıca, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak görevi bulunmaktadır. Gençliğin ihtiyaçları

1 Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, (2011).

ile gençliğe sunulan hizmet ve imkanlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirerek yine gençlik alanlarında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak gibi hizmetlerde öncü olması beklenen Gençlik ve Spor Bakanlığı, teşkilat yapısı gereği bazı yönetsel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır ⁽²⁾.

Özellikle alanında uzman kişilerin yönetim kademelerinde yer almakta sorunlarla karşılaşmaları sonucu, gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesinde, yine gençlik ile ilgili çalışma ve projeler oluşturulmasında ve bu çalışma ve projeleri desteklemekte yetersiz kalınması ve bunun sonucunda bu tip projelerin uygulama ve denetleme aşamalarında sorunlarla karşılaşılmasına yol açmaktadır ⁽³⁾.

Spor faaliyetlerinin plan ve program dahilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almakla yükümlü olan bakanlık örgütlenmesi, yine spor alanında uygulanacak politikaları tespit etmek ve uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını tespit etmek zorundadır. Özellikle yönetim ve liderlik alanlarında bilgili ve deneyimli uzman personelden oluşan örgüt yöneticilerinin, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve spor yönetimi adına daha başarılı ve uyumlu çalışmalar yapabileceği açıktır.

2. SPOR KULÜBÜ SAYISININ AZLIĞI

Türkiye’de futbol dışındaki branşlarda lisanslı olarak spor yapan sporcuları, ailesi ve yakın çevresindeki ilgili antrenör ve arkadaş grubu spora yönlendirmektedir. Ancak televizyon ve basın yayın organları gibi geniş halk kitlelerine ulaşabilen kitle iletişim araçlarının spora yöneltmekteki etkisi son derece az olmaktadır. Buna göre, Türkiye’de televizyon ve basın yayın organlarının spora yöneltmekteki etkisi

2 SUNAY H. (2003), Türk Spor Politikasına Analitik Bir Bakış, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1.1: 39-42.

3 ŞENTUNA M. ÇELEBİ M. (2010), Türkiye’deki Gençlik ve Spor İle İlgili Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gençlik Politikalarının Değerlendirilmesi ve Bir Model Örneği, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, VIII (3) 109-117.

artırılmalı futbol dışındaki spor branşlarını da tanıtıcı ve eğitici yayınlar yapılmalıdır. Ailelerin bilinen kulüplerin dışında faaliyet gösteren spor kulüplerinin varlığından haberdar olması, onların çocukları için daha fazla spor branşı seçmelerine olanak tanıyacaktır. Bu şekilde sadece futbol kulüplerinin değil, diğer spor kulüplerinin de lisanslı sporcu sayısında artış baş gösterecektir. Aile ve yakın çevrenin etkisiyle spora yönelen kişilerin spora yönelmede esas teşkil eden duyuşsal özelliklerinin artırılması sağlanmalıdır⁽⁴⁾.

Bununla ilgili olarak da Türkiye’de sporla ilgili tüm kamu ve özel spor kurum ve kuruluşlarına büyük görev düşmektedir. Çocuğun sevdiği branşı yapması elbette onu daha başarılı hale getirecektir. Bu nedenle, çocuklara tüm spor branşları özellikle okullarda tanıtılmalı, gerekirse kulüpler ile bağlantıya geçilmeli ve seçilen branşla ilgili çocukların gelecek beklentileri karşılanmaya çalışılmalıdır.

3. MEDYA VE REKLAM FAKTÖRÜ

Kitle iletişim araçları içerisinde, sporun güncel olarak takip edilmesinde, etkin bir yere sahip olan televizyon yayınları sayesinde günümüzde çeşitli spor organizasyonları milyarlarca insan tarafından takip edilmektedir⁽⁵⁾. Medya, günün her saatinde izleyicilerine spor programları ve yayınları vererek izleyicilerin dikkatini sürekli canlı tutmaktadır. Televizyonların dünyanın her yerindeki spor karşılaşmalarından haber vermesi de sporu bölgesel nitelikten çıkarıp evrensel özellik kazanmasını sağlamakta ve bir popülerlik sağlamaktadır⁽⁶⁾. Medyanın bir çok fonksiyonunun yanında, sporcuların ve kulüplerin reklamını yapması taraftarların maddi ve manevi desteğini artırarak

- 4 SUNAY H., SARACALOĞLU S.A. (2003), “Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelen unsurlar.” Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1.1: 43-48.
- 5 ATASOY, B., KUTER, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve Spor. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XVIII (1), 11-22.
- 6 EKMEKÇİ, A. Y., EKMEKÇİ, R., ve İRMİŞ, A. (2013). Küreselleşme ve spor endüstrisi. Pamukkale Journal of SportSciences, 4(1), 91-117.

kulübün devam etmesine ve yeni taraftarlar kazandırmasına olumlu bir etki yapmaktadır.

Günümüz modern teknolojinin en büyük ürünlerinden biri olan, kişisel bilgisayarlar, tabletler ve akıllı telefonlar sosyal yaşamın bir parçası haline gelmiştir. İnsanlar, gelişen teknolojinin bir parçası olan internet üzerinden, sosyal yaşamlarını bu araçlar sayesinde geliştirmiş, daha çok sosyal rol edinmiş ve birbirleri ile iletişimi güçlendirmiştir. Gelişmiş ülkelerdeki bu sosyal ağ, hem toplumların gelişimine hem de iş gücünün planlı ve düzenli işleyebilmesine olanak sağlamıştır.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Başkanlık Konseyi, resmi bir devlet kuruluşu olarak çalışmakta ve tüm yaştaki insanlara düzgün beslenme, fitness ve diğer spor dallarında bilgi vermektedir. Konsey ayrıca, insanlara hem serbest zamanları içerisinde yapabilecek birçok ulusal ve yerel organizasyonlar hazırlamakta, hem de serbest zaman içerisinde yapılan egzersizin yararları anlatılmaktadır (7).

Yine İngiltere'de her yıl belirli günlerde "Colchester Bike Week", "Cobequid Trail Run" ve "Step into Spring" gibi aktiviteler düzenlenmektedir. Bu aktiviteler ile, halkın tamamının ilgisini serbest zamanlarında yapabilecekleri egzersizlere yöneltmişlerdir (8). Özellikle medya araçları kullanılarak insanlara ulaşan bu organizasyonlar sayesinde halkın bu tip sportif etkinliklere katılımı artış göstermiştir. Yapılan TV ve radyo yayınları ile o haftaya özel sportif etkinlik halka duyurulmuş hatta koşu, bisiklet ya da yürüyüş parkurları insanlara akıllı telefonlar aracılığı ile bildirilmiş ve yol krokileri gönderilmiştir.

4. BELEDİYELER VE SPOR

Belediyeler, halka serbest zaman faaliyetleri içerisinde daha çok spor yapmalarını teşvik etmiştir. Serbest zamanın artmasıyla spora

7 <http://www.fitness.gov>, Erişim Tarihi: 05/01/2016.

8 BALCI V, DOĞANER S. (2012), ThePosition Of ExerciseInToday'sLeisure Time Activities. TOJRAS : The Online Journal of RecreationandSport–January 2012, Volume 1, Issue 1.

katılımda ve kendi kendine yapılan spor faaliyetlerinde artış olmuştur⁽⁹⁾. ABD’de devlet ve eyaletler, kendilerine ait geniş alan, arsa ve arazileri kapsayan, görüntüsü, güzelliği ve tarihsel değerleri yüksek, doğal çevre ile bütünleşen açık mekânları halkın hizmetine açma yoluna gitmişlerdir. ABD’de, ilk zamanlar, park birimleri ile rekreasyon birimleri ayrı ayrı yapılmışlardı. Bu verimsiz kullanım tarzı, yüksek maliyetler ve benzeri bir çok sorunu da beraberinde getirdi. Bugün bu programları yürüten kurum ve kuruluşlar hizmetlerini birleştirmiş ve daha iyi sonuçlar almışlardır. Çoğu ülkede rekreasyon alanları ve parklar, bütçelerini ücret ve aidatlardan karşılamaktadır. Halka yönelik bir çok programın tesislere giriş ve aktivite katılım ücreti yoktur. Ancak yoğun organizasyon gerektiren, farklı ekipman ve özel tesislere ihtiyaç duyulan program ve hizmetlere ücret alınmaktadır⁽¹⁰⁾.

Ülkemizde de yerel yönetimler, vatandaşlarına serbest zamanlarında egzersiz yapabilecekleri rekreasyon merkezleri yapmışlardır. Bugünlerde park yerlerine yapılmış spor aletleri benzeri uygulamalar sıklıkla göze çarpmaktadır. Son zamanlarda ise, belediyeler tarafından yıllık aidatları olan, yaşam merkezi adı altında egzersiz ve rekreasyon merkezleri açılmıştır. Her yaştan insanın katılabileceği aktivitelerin olduğu bu merkezlerde halktan temsili bir para toplanmaktadır⁽¹¹⁾.

5. ÖZEL KURULUŞLAR

İnsanın teknolojik imkânları kullanıp modern hayata geçmesiyle beraber hareket etme ihtiyacının da azaldığı görülmektedir. Günümüz teknoloji çağında, taşıtlar yaygınlaşmış ve haberleşme imkânları

- 9 ARDAHAN, F. ve LAPA, T. Y. (2011). Açık alan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 1327-1341.
- 10 BALCI V, DOĞANER S. (2012), ThePosition Of ExerciseInToday’sLeisure Time Activities. TOJRAS : The Online Journal of RecreationandSport–January 2012, Volume 1, Issue 1.
- 11 AY O. (2013), Parklarda Bulunan Egzersiz Alanlarını Kullanmanın Yararları ve Zararları, Burdur İl Merkezi Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.

artmıştır. Ev ve bürolarda kullanılan araç ve gereçlerin insanın daha önce yoğun bir tempo içinde yaptığı birçok şeyi otomatik olarak ve çok az bir hareketle yapabilmesi olanağı doğmuştur. İnsanların, egzersize kısıtlı zaman ayırması, dolayısıyla günlük yaşamda vakitlerini çoğunlukla bilgisayar başında geçirmeleri ve buna bağlı olarak "fastfood" tabir edilen hızlı ve hazır beslenmeye yönelmesi sonucu, organizmada çeşitli sağlık sorunları baş göstermiştir. Özellikle yoğun çalışma temposuna sahip özel ve kamu alanlarında çalışan kişilerin de mutlaka hareket etmeye ihtiyacı vardır ⁽¹²⁾.

Ağır çalışma koşulları altında yorulan ve bitkin düşen insanın iş yerinde verimli olması beklenemez. İş yaşamımızın, yaşantımız açısından önemli bir yer tuttuğu düşünüldüğünde, işimizdeki istekliliğimiz, iletişim kurma becerilerimiz, kendimizi ifade özelliklerimiz ve bazı olumsuzluklara karşı direncimiz iş performansımızı yakından etkiler. Kolay yorulan, alıngan, sinirli, huzursuz ve dikkati yoğunlaştıramayan bir yapıdaysak başarılarımız sürekli olamaz veya gölgelenir ⁽¹³⁾.

Birçok ülkede büyük firmaların çalışanlarını rahat ettirmek ve egzersiz ihtiyacını karşılayabilmek için işyerlerine birtakım rekreasyonel faaliyet odaları yada imkanları sağladığı görülmektedir. Ülkemizde de büyük firmaların içerilerinde bilardo masası, masa tenisi, satranç, yüzme havuzu ve fitness salonu gibi rekreasyonel faaliyetlerin yapılabildiği yerler bulunan çalışma şartları sağladığı görülmektedir.

6. AİLE VE SOSYAL YAPI

Aile ve ebeveynlerin çocuktaki sosyalleşme süreci içerisinde çocuğun, gözlem yaparak ve katılım sağlayarak, ona finansal davranış geliştirme rolü de eklediği görülmektedir. Aile olgusunun bireyde ilk sosyalleşme aşamasına geçiş olduğu düşünüldüğüne göre, bireyin çevresindeki rekreasyonel aktivitelere de yine ebeveynleri aracılığı ile

12 ZORBA E. (2009), Herkes İçin Yaşam Boyu Spor, Neyir Matbaacılık, Ankara.

13 TAMMELİN T., NAYHA S., LAITINEN J., RINTAMAKI H., JARVELIN R.M., (2003), Physical activity and social status in adolescence as predictors of physical inactivity in adulthood, Preventive Medicine 37 (2003) 375–381.

katılım sağladığı düşünülebilir. Dolayısıyla aile, çocuktaki sosyalleşme sürecinde, çevresinde yer alan ve kendisinin seçeceği bir spor branşına katılım sağlayarak ilk sosyalleşme becerisini farklı rekreatif etkinliklerle geliştirebilir⁽¹⁴⁾. Ailenin çocuğu ile birlikte spor faaliyetlerine katılması, branşları öğrenmesi ve uygulamaya çalışması, ülkemizde spora katılımı olumlu yönden etkileyecektir. Özellikle ailelerin spor faaliyetlerine katılımda istekli olması, çocukların onları birer model olarak almasına neden olacaktır. Çünkü aileler ebeveynlik görevlerini kendileri oluşturmaz, aksine yaşadıkları kültürde sosyalleşme süreci içinde deneyimle kazanmış oldukları ve bir dereceye kadar da kültürleri gereği kendilerinden beklenen anne-baba rollerini oynamaya çalışırlar. Ayrıca ailede sosyalleşmekten bahsederken, sadece anne-baba değil, aynı zamanda ailenin diğer üyeleri, özellikle kardeşler ve büyük anne ve büyük baba da göz önünde bulundurulmalıdır⁽¹⁵⁾. Sportif faaliyetlere katılım, bireysel tercihlere bağlı olduğundan cinsiyet, yaş grupları, gelir durumu, uğraşı biçimleri ile kırsal ve kentsel niteliklere göre farklılaşır⁽¹⁶⁾.

Özellikle çocuklar eğitim hayatları içerisinde, üniversite içerisinde ya da dışarısında beraber aynı spor dalına ilgi gösterebilir ya da aynı tip serbest zaman aktivitesini tercih edebilirler. Bu sayede, sosyal rollerini güçlendirir ve kendilerini belki de başka sosyal gruplara adapte edebilir ve onlarla daha farklı rekreasyon aktivitelerine de katılım gösterebilirler⁽¹⁷⁾.

Arkadaş gruplarında genellikle benzer özelliklere sahip olan bireyler bir araya gelirler. Bu yapı, çocukluk ve gençlik dönemlerinde tolere edilebilir, çünkü bu dönemlerde ne kadar aykırı olursanız ve

- 14 ÖZDİNÇ Ö., (2005), Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri, SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.
- 15 SHIM S., BARBER L. B., CARD A. N., XIAO J. J., SERIDO J., (2010), Financial Socialization of First-Year College Students: The Roles of Parents, Work, and Education, J Youth Adolescence 39;1457-1470
- 16 SÜZER, M. (2000). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(8), 123-133.
- 17 MODELL, J. (1989), Into one's own: From youth to adulthood in the United States, 1920-1975. Berkeley: University of California Press.

yetişkinlerden farklı olursanız daha fazla hayranlık uyandırabilir ve çeşitli arkadaş guruplarına, farklılıklarınıza rağmen kabul edilebilirsiniz. Fakat yetişkinlerden oluşan arkadaş gurupları, daha seçici olmalarından dolayı daha dar kapsamlıdır. Hatta uyum oluşturmaları bakımından arkadaş gurupları içinde baskı dahi oluşturulabilir⁽¹⁸⁾.

7. MADDİ SORUNLAR

Çoğu ülkede rekreasyon alanları ve parklar, bütçelerini ücret ve aidatlardan karşılamaktadır. Halka yönelik bir çok programın tesislere giriş ve aktivite katılım ücreti yoktur. Ancak yoğun organizasyon gerektiren, farklı ekipman ve özel tesislere ihtiyaç duyulan program ve hizmetlere ücret alınmaktadır. Özellikle belediyeler tarafından küçük bir aidat ücreti ile üyelik hizmeti verilen bu tip yerler, halkın rahatça girip çıkabilmesine, sportif ihtiyaçlarını karşılayabilmesine ve serbest zamanlarını aktif olarak değerlendirebilmelerine örnek olarak gösterilebilir⁽¹⁹⁾.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın geniş imkanları sayesinde birçok federasyon ve spor kulübü ihtiyaçları olan maddi desteği sağlayabilmektedir. Yine Bakanlık tarafından sponsorluk konusunda federasyonlara bilgi ve hizmet aktararak, federasyonların kendi bütçelerini oluşturmaları da sağlanmıştır. Gerek lisans vize işlemleri, gerek güçlü sponsorları, gerekse antrenör kursları ve yetki belgeleri ile bugün birçok federasyon kendi bütçesini kendisi karşılayabilecek durumdadır⁽²⁰⁾. Elbette, federasyon sayısının fazla olması ve bilinen branşların dışında kalan spor branşlarının yeteri kadar tanıtımının yapılamamış olmasından dolayı, birçok kulüp ve federasyon maddi sıkıntılar yaşamaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, yeterli reklam

18 ARNETT, J.J. (1995). BroadandNarrowSocialization: TheFamily in theContext of a CulturalTheory. Journal of MarriageandFamily. 57(3): 617-628

19 ZENGİN, E., ÖZTAŞ, C. (2008). Yerel yönetimler ve spor. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 55, 66-67.

20 GÖK, Y., SUNAY, H. (2010). Türkiye ve Fransa'da Uygulanan Spor Yönetiminin Kamu Yönetimi Açısından Karşılaştırılması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 8(1), 7-16.

ögesinin olmayışı ve bu branşların tanıtılmasındaki güçlükler, onların maddi açıdan darboğazda kalmasına neden olmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından alanlarında uzman personel belirlenerek, gerek yurt içi, gerekse yurt dışı eğitim ve seminerlerle desteklenerek, spor yönetimi ve yöneticilik konusunda bilgilendirilmeleri ve uygun görülen yönetim kademelerinde değerlendirilmeleri, söz konusu örgütün işleyiş ve performansında olumlu etkiler sağlayabilir. Örgüt, içerisinde yer alan başarılı yöneticiler liderliğinde, Bakanlık adına başarılı projelere imza atılabilir ve sporcuların desteklenmesi sağlanabilir. Var olan tesislerin halka açılması ve bu tesislerde çeşitli spor branşları tanıtımının yapılması sağlanabilir. İlgili branşların uzman spor eğitimcileri ile, halk spor yapmaya teşvik edilebilir. Bu sayede bilinen branşlar dışında da spor branşı tanıtımı yapılabilir. Belediyelerin yaşam merkezleri ve spor tesisleri genişletilebilir ve ailelerin çocukları ile birlikte bu tesislere katılımı sağlanabilir. Yüksek katılım ve branş zenginliği, genç yaştaki bireylerin spora katılımını olumlu yönde etkileyebilir.

Devlet, iletişim araçları ile, halkın ilgisini serbest zaman içerisinde yapılabilecek spor aktiviteleri üzerine çekilebilir. Bu konuda GSM şirketleri ve belediyeler ile anlaşılıp, Avrupa ve Amerika'da yapılan sistem gibi, insanların cep telefonlarına haberler, yenilikler, yol güzergahları gibi tanıtıcı ve teşvik edici reklamlar gönderilebilir. Radyo, TV ve internet üzerinden, o hafta yapılacak olan serbest zaman aktivitelerinin tanıtımı yapılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredata rekreasyon dersleri konulabilir ve bu dersler sayesinde, gençler küçük yaştan itibaren, beden eğitimi öğretmenleri tarafından, serbest zamanlarını hangi tip egzersizler ile değerlendirilebilecekleri konusunda bilgi sahibi olabilirler. Sağlık Bakanlığı tarafından, insanlara, egzersiz ile nasıl daha sağlıklı bir yaşam sürebilecekleri konusunda örnekler verilerek, sağlıklı yaşam üzerine eğitimler verilebilir. Uzman sağlık

personeli tarafından Spor Bakanlığı ve Belediyelerin hizmet verdiği spor alanlarında denetlemeler, bilgilendirme toplantıları, sağlık hizmetleri ve obezite konusunda çalışmalar hızlandırılabilir. Özel Kurum ve Kuruluşlar da, serbest zaman faaliyetlerine önem vererek, personel arasında çeşitli aktiviteler düzenleyebilir. Hafta sonu gezileri, kamplar, yürüyüşler, bisiklet turları gibi organizasyonlar düzenleyebilir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde yapılacak çeşitli projeler ile, federasyonların tanıtımı ve maddi olarak desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Özellikle antrenörlere ve sporculara sağlanan teknik destek, onların, müsabakalarda daha iyi sonuçlar almasını sağlayacağı gibi, antrenör ve sporcu arasındaki ilişkiyi güçlendirerek, motivasyon kazanımı sağlayabilecektir. Yine Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından sporculara sağlanacak antrenör, kondisyoner, fizyoterapist ve tesis gibi temel ihtiyaçlar, sporcunun başarısını etkileyecek ve en verimli çağında onun tükenmişlik duygusu yaşamasına engel olacaktır. Antrenörün üst yönetimle doğrudan ilişkisinin bulunması ve sporcusu için gerekli olan ihtiyaçları bürokratik engellere takılmadan rahatça karşılayabilmesini de sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. **ARDAHAN, F., ve LAPA, T. Y. (2011).** Açık Alan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1327-1341.
2. **ARNETT, J.J. (1995).** Broad and Narrow Socialization: The Family in the Context of a Cultural Theory. *Journal of Marriage and Family*. 57(3): 617-628
3. **ATASOY, B., KUTER, F. Ö. (2005).** Küreselleşme ve Spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XVIII (1)*, 11-22.
4. **AY O. (2013),** Parklarda Bulunan Egzersiz Alanlarını Kullanmanın Yararları ve Zararları, Burdur İl Merkezi Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.
5. **BALCI V, DOĞANER S. (2012),** The Position Of Exercise In Today's Leisure Time Activities. *TOJRAS: The Online Journal of Recreation and Sport—January 2012, Volume 1, Issue 1*.
6. **EKMEKÇİ, A. Y., EKMEKÇİ, R., ve İRMİŞ, A. (2013).** Küreselleşme ve spor endüstrisi. *Pamukkale Journal of SportSciences*, 4(1), 91-117.
7. Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, (2011).
8. **GÖK, Y., SUNAY, H. (2010).** Türkiye ve Fransa'da Uygulanan Spor Yönetiminin Kamu Yönetimi Açısından Karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 7-16.
9. <http://www.fitness.gov>, Erişim Tarihi: 05/01/2016.
10. **MODELL, J. (1989),** Intoone'sown: From youth to adulthood in the United States, 1920-1975. Berkeley: University of California Press.
11. **ÖZDİNÇ Ö., (2005),** Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.
12. **SHIM S., BARBER L. B., CARD A. N., XIAO J. J., SERIDO J., (2010),** Financial Socialization of First-Year College Students: The Roles of Parents, Work, and Education, *J Youth Adolescence* 39;1457-1470
13. **SUNAY H. (2003),** Türk Spor Politikasına Analitik Bir Bakış, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 1.1: 39-42.
14. **SUNAY H., SARACALOĞLU S.A. (2003),** "Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelten unsurlar." *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 1.1: 43-48.
15. **SÜZER, M. (2000).** Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 123-133.

16. **ŞENTUNA M. ÇELEBİ M. (2010)**, Türkiye'deki Gençlik ve Spor İle İlgili Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gençlik Politikalarının Değerlendirilmesi ve Bir Model Örneği, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, VIII (3) 109-117.
17. **TAMMELİN T., NAYHA S., LAITINEN J., RINTAMAKI H., JARVELIN R.M., (2003)**, Physical activity and social status in adolescence as predictors of physical inactivity in a adulthood, Preventive Medicine 37 (2003) 375–381.
18. **ZENGİN, E., ÖZTAŞ, C. (2008)**. Yerel yönetimler ve spor. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 55, 66-67.
19. **ZORBA E. (2009)**, Herkes İçin Yaşam Boyu Spor, Neyir Matbaacılık, Ankara.

FEI MAHKEMESİ KARARI

16 EYLÜL 2015

POZİTİF KONTROLLÜ İLAÇ DAVASI

No: 2013/FT28

Çev: Av. Yağmur TOPALOĞLU*

* Ankara Barosu.

FEI¹ MAHKEMESİ KARARI

16 EYLÜL 2015

Pozitif Kontrollü İlaç Davası No: 2013/FT28

At: OPIUM DE BREUIL **FEI Pasaport No:** 103AK12

Sorumlu Kişi/NF/ID: Muriel Judic/FRA²/10014428

Müsabaka: CEI2*³ 120 – Argentan (FRA) /
2013_CI_0368_E_S_02_01

Tarih: 20 – 21 Temmuz 2013

Kontrollü İlaç Maddesi: Morfin⁴

I. JURİ ÜYELERİ

Bayan. Randi Haukebø

II. Maddi Olayların Özeti

1. Davanın muhtırası: Hukuk Departmanı tarafından

2. Dava dosyası: FEI Mahkemesi, Sorumlu Kişi tarafından veya Sorumlu Kişi'ye karşı bugüne kadar dava dosyasına sunulmuş olan tüm deliller, beyanlar ve belgeler gereğince bir değerlendirmede bulunmuştur.

1 *Fédération Équestre Internationale*, Uluslararası Binicilik Federasyonu.

2 Fransa.

3 *Concours de raid d'endurance*, Müsabakaların sadece Atlı Dayanıklılık Disiplininde olduğu Yarışmalar.

4 TDK'ye göre;

Morfin: *kimya* Afyonda % 10 oranında bulunan, uyuşturucu özelliği olan önemli bir alkaloid.

III. Davanın Hukuki Açından Tanımlanması

1. İlgili Mevzuatın Davaya Uygulanabilecek Ya Da İhlal Edilmiş Olabilecek Hükümleri:

Ana Statü⁵ (Statutes), 23. Basım, 8 Kasım 2012 itibariyle yürürlükte, Madde 1.4, 38 ve 39

Genel Yönetmelik (General Regulations, GRs), 23. Basım, 1 Ocak 2009 itibariyle yürürlükte, 1 Ocak 2013 itibariyle yürürlükte olan değişiklikler ile, Madde 118, 143.1, 161, 168 ve 169 ("**GY**")

FEI Mahkemesi İç Yönetmeliği (Internal Regulations, IRs), 2. Basım, 1 Ocak 2012 itibariyle yürürlükte ("**IT**")

FEI Atlar İçin Dopingle Mücadele ve Kontrollü İlaç Yönetmeliği (FEI Anti-Doping and Controlled Medication Regulations, EADCMRs), 1. Basım, 5 Nisan 2010 itibariyle yürürlükte, 1 Ocak 2013 itibariyle yürürlükte olan değişiklikler ile ("**ADMKİY**")

FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları (FEI Equine Controlled Medication Rules, ECM Rules) 1. Basım, 5 Nisan 2010 itibariyle yürürlükte, 1 Ocak 2013 itibariyle yürürlükte olan değişiklikler ile ("**AKİK**")

Veteriner Yönetmeliği (Veterinary Regulations, VRs) 13. Basım, 1 Ocak 2013 itibariyle yürürlükte, Madde 1055 ve devamı

FEI Atların İyiliği İçin Davranış Kuralları (FEI Code of Conduct for The Welfare of the Horse)⁶

2. Sorumlu Kişi: Bayan Muriel Judic

5 Ülkemizde Biniciliğe ilişkin tün düzenlemeler 1923'te kurulan Türkiye Binicilik Federasyonu tarafından yapılmaktadır.

TBF 1932 yılında FEI'ye bağlanmıştır. TBF'nin Ana Statüsü uyarınca Federasyon, FEI'nin Anti-Doping kuralları, anlaşmazlıkların çözümü ve sporcu temsilcileri ile ilgili kural ve talimatlarını aynen uygular. (TBF Ana Statüsü M.6/2)

6 Söz konusu davranış kuralları FEI Genel İlkeleri uyarınca belirlenmekte olup, binici ve atın sağlık ve iyiliğini ön planda tutmaktadır;

1-FEI, binicilik sporu ile ilgilenenlerden FEI'nin yönetmeliğine bağlı kalmalarını, at sağlığının her zaman birinci unsur olarak ele alınmasını ve bunun asla ticari ya da rekabete dayanan etkilerle ikinci plana atılmamasını öngörür. (...)

3- Atlar ve biniciler, yarışmaya katılmak için sağlıklı, bilinçli ve formda olmalıdırlar. Bu şartlar, ilaç kullanımı, sağlığı ya da güvenliği tehdit eden cerrahi uygulamalar, kısırakların gebeliği ve yardımların yanlış kullanılmasını da kapsar.

3. Yaptırımların Dayanağı:

GY Madde 143.1: "İlaç Kontrolü ve Dopingle Mücadele hükümleri, Dünya Dopingle Mücadele Kuralları uyarınca İnsan Sporcular için Dopingle Mücadele Kurallarında (İSDMK) ve Atlar İçin Dopingle Mücadele ve Kontrollü İlaç Yönetmeliğinde (ADM-KİY) belirtilmiştir."

FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları Madde 2.1.1: "Geçerli bir Veteriner Formu bulunmadıkça, bir Müsabaka esnasında atın vücudunda Kontrollü İlaç Maddesi bulunmaması hususu Sorumlu Kişi'nin yükümlülüğüdür. Destek Personelin FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 2.2-2.5 maddeleri uyarınca ayrıca sorumlu olarak kabul edilmesi koşullarının bulunduğu durumlarda dahi, Sorumlu Kişiler, atlarından alınan numunelerinde Kontrollü İlaç Maddeleri bulunmasından sorumludur. FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 2.1 maddesi uyarınca ihlalden söz edilebilmesi için kasıt, kusur, ihmal ve bilinçli kullanmanın ispatı gerekli değildir."

785

IV. KARAR

Aşağıda, tarafların yazılı beyanlarına, iddia, savunma ve sunulan delillere dayalı olmak üzere, ilgili maddi olayların ve iddiaların bir özeti sunulmuştur. Bunlara ek olarak, tarafların yazılı beyanlarında, iddialarında ve delillerde tespit edilen ek maddi unsurlar ve iddialar, ilgili yerlerde, takip eden hukuki tartışma doğrultusunda yeniden düzenlenebilir. Jüri, mevcut yargılamada, bütün maddi unsurları, iddiaları, hukuki savları ve delilleri değerlendirmiş olmasına rağmen, kararında yalnızca muhakemesini açıklayıcı nitelikte ve gereklilikte olduğunu düşündüğü beyanlara ve delillere değinmiştir.

1. Maddi Olaylara Dair Arka Plan

1.1 OPIUM DE BREUIL ("At"), Fransa'nın Argentan bölgesinde, 20-21 Temmuz 2013 tarihlerinde düzenlenmiş olan CEI2*

120 KM7 atlı dayanıklılık müsabakasına katılmıştır. ("Müsabaka") Ata, Genel Yönetmeliğin 118. Maddesi uyarınca Sorumlu Kişi olan Bayan Muriel Judic binmiştir ("Sorumlu Kişi").

1.2 At, 20 Temmuz 2013 tarihinde numune alınacak at olarak seçilmiştir.⁸

1.3 Müsabaka sırasında attan alınan 5523142 numaralı idrar ve kan örneği Birleşik Krallık'ta bulunan FEI onaylı bir laboratuvar olan Spor Bilimi At Yarışı Adli Laboratuvarı'nda Direktör Bay Steve Maynard denetiminde Uzman Bilim İnsanı R. Schiller tarafından incelenmiştir. İdrar örneğine ilişkin analiz At'ın idrarında Morfin bulunduğunu ortaya koymuştur.

1.4 Yasaklı Madde olarak Morfin saptanmıştır. Morfin, kuvvetli ağrı durumlarında güçlü bir ağrı kesici özellik taşır. Morfin, Atlar İçin Yasaklı Maddeler Listesinde Kontrollü İlaç Maddesi olarak sınıflandırılmaktadır.

1.5 Sorumlu Kişi tarafından, At'a Morfin enjekte edilmesi için talepte bulunulmamış ve At üzerinde maddenin kullanılmasına ilişkin herhangi bir Veteriner Formu sunulmamıştır. Bu nedenle, Müsabaka esnasında At'a ait numunede Morfin bulunması, Atlar İçin Dopingle Mücadele ve Kontrollü İlaç Yönetmeliği'nin (ADMKİY) Kontrollü İlaç Kuralları yönünden ihlali sonucunu doğurmuştur.

7 TBF Atlı Dayanıklılık Talimatı Madde 2.1.1 Atlı Dayanıklılık Yarışması yarışmacıların ize, mesafeye, iklime, zemine ve kronometreye karşı koştuğu, atın dayanıklılık ve formunu idare edebilme yeteneğini test eden bir yarışmadır.

2.1.2 Teknik Delege, Hakem Heyeti, Komiserler, Veteriner Kurulu, Ekip Şefi, Takım Veterineri, Seyisler ve son olarak binicinin en önemli sorumluluğu, atın sağlığının ve refahının sağlanmasıdır.

2.1.3 Yarışmacının başarılı olabilmesi için, atın kararları ile atın arazide etkili ve güvenli kullanımı konusunda bilgi olması gereklidir

2.2.1 Hiçbir etap 40 km'yi geçemez ve prensip olarak, uzunluğu 20 km'den az olmamalıdır.(Minimum 16 km. olmalıdır.)

2.2.2 Her etabın sonunda yarışmacı veteriner kontrolü için durmak zorundadır. Veteriner Kurulu Başkanı her etabın mesafesi ve her veteriner kapısındaki zorunlu molalar konusunda danışılmalıdır.

8 TBF Atlı Dayanıklılık Talimatı Madde 5.2.6.2 Yarışmanın başlangıcından bitişine kadar herhangi bir anda veteriner komisyonu ve hakem heyetine tarafından belirlenen atlara yetkili veterinerler tarafından tıbbi kontrol uygulanarak doping numunesi alınabilir.

2. Yargılama

2.1 Laboratuvar analizinde Yasaklı Madde saptanması nedeniyle, olası kural ihlali ve doğabilecek sonuçlar hakkında, Sorumlu Kişi'ye, Fransa Binicilik Federasyonu⁹ aracılığıyla FEI Hukuk Departmanı tarafından 19 Eylül 2013 tarihinde resmi olarak bildirimde bulunmuştur.

2.2 Yargılama, Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 8.3 maddesi uyarınca ilgili ön koşulların sağlanması adına İdari Yargılama Usulü (ayrıca Hızlandırılmış Prosedür olarak adlandırılmaktadır) uyarınca başlatılmıştır. Sorumlu kişiye, aşağıdaki idari yaptırımların uygulanmasını kabul etme imkanı sunulmuştur: (i) Kendisinin ve At'ının kazanmış oldukları para ve sair ödüllerin kaybedilmesi de dahil olmak üzere Müsabaka'nın tamamından diskalifiye edilmesi, (ii) bin beş yüz İsviçre Frangı (1500 CHF) para cezası, ve (iii) bin İsviçre Frangı (1000 CHF) tutarındaki masrafların ödenmesi. Sorumlu Kişi, ayrıca, kendisine önerilen idari yaptırımları kabul etmemesi halinde, yargılamanın FEI Mahkemesi'ne taşınacağı ve Mahkeme'nin teklif edilen idari yaptırımlardan daha az veya ağır yaptırımların uygulanmasına karar verebileceği konusunda bilgilendirilmiştir.

2.3 Sorumlu Kişi, olası riskler ve idari yaptırımların kabul edilmemesi halinde ortaya çıkabilecek sonuçlar hakkında tamamen bilgilendirildikten sonra, kendisine teklif edilen idari yaptırımları kabul etmemiştir ve somut dava FEI Mahkemesi'ne taşınmıştır.

3. B-Numunesi (Örnek) Analizi

3.1 19 Eylül 2013 tarihli bildirim yazısı ile, Sorumlu Kişi ayrıca aşağıda belirtilen haklara sahip olduğu konusunda bilgilendirilmiştir: (i) Pozitif örnek üzerinde, B-numune doğrulayıcı analizinin yapılması; (ii) B-numune analizinde temsil edilme veya analize katılma hakkı; ve/veya (iii) B-numune analizinin, A-numune analizinden başka bir laboratuvar da yapılmasını isteme hakkı.

3.2. Sorumlu Kişi B-numunesinin analiz edilmesini istememiş ve A-numunesi analizinin sonuçlarını kabul etmiştir.

4. Yargılama

4.1. 4 Ekim 2013 tarihli yazı ile, Sorumlu Kişi pozitif sonuca ilişkin açıklamalarını Fransızca olarak sunmuştur. Sorumlu Kişi ilk olarak, Müsabaka'da alınan numunenin sonuçlarının Müsabaka'dan sonra üç hafta içinde açıklanacağı konusunda bilgilendirilmiş olduğunu belirtmiş ve bu nedenle Müsabaka'dan sekiz hafta sonra pozitif sonuç konusunda bilgilendirilmiş olmasına anlam veremediğini ifade etmiştir. Sorumlu Kişi buna ek olarak, amatör bir binicilik merkezi ile çalıştığından, B-analizi talep etmek için finansal olanaklarının olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, sezonun başından itibaren, atın çeşitli tedaviler gördüğünü ancak hem veterinerin hem de ek bir uzmanın bu tedavilerde morfin kullanılmadığını doğruladığını belirtmiş, genel olarak da hiçbir zaman ne kendi için ne de atı için morfin kullanmadığını ifade etmiştir. Sorumlu Kişi, ayrıca, çeşitli örnekler vererek pozitif sonucun morfin etkileşiminden kaynaklanmış olabileceğini öne sürmüştür. Özellikle, Müsabaka alanına varıldığında, at için ayrılan ahırın daha önce başka bir at tarafından kullanılmış olduğunu ve Müsabaka alanındaki ahırların sürekli olarak açık olduğunu belirtmiştir. Sorumlu Kişi, kendisinin 2013 yılı Haziran ayı ortasında, köpeklerinin ise 19 Mayıs'ta morfin ile tedavi edildiğini ve bu tedavilerin morfin bulaşmasına yol açmış olabileceğini ifade etmiştir. Sorumlu Kişi, morfinin atın vücuduna nasıl girmiş olduğuna dair mantıklı bir açıklama getiremediğini dile getirmiştir.

4.2 16 Aralık 2013'te, FEI, Sorumlu Kişi tarafından bu zamana kadar yapılmış olan açıklamaların yasaklı maddenin kaynağı konusunda net bir cevap içermediği ve bu açıklamaların suçlama ve varsayım olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatinde olduğunu belirtmiştir.

4.3 FEI tarafından yapılan çeşitli uyarılara rağmen, Sorumlu Kişi pozitif sonuç konusunda başka bir açıklamada bulunulmamıştır.

4.4 23 Şubat 2015'te, FRA-NF10, 7 Ocak 2015 tarihli yazısı ile Sorumlu Kişi'nin 16 Şubat 2015 tarihine kadar ek savunmalarını sunması gerektiği ve bu tarih sonrasında dava dosyasının hüküm ve karar için FEI Mahkemesine gönderileceği konusunda bilgilendirildiğine ilişkin delillerini sunmuştur.

4.5 Sorumlu Kişi herhangi bir ek savunma sunmamıştır.

5. Yargılama Yetkisi

5.1 GY ve ADMKİY ve Tüzükler uyarınca Mahkeme'nin uyuşmazlık konusu hakkında yargılama yetkisi bulunmaktadır.

6. Sorumlu Kişi

6.1 GY'nin 118.3 maddesi uyarınca Sorumlu Kişi, Müsabaka'yı At ile birlikte tamamlaması nedeniyle At'tan sorumlu olan kişidir.

7. Karar

7.1 Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 2.1.2 maddesinde belirtildiği gibi, Sorumlu Kişi'nin B-numune analizinden feragat ettiği ve B-numune analizinin yapılmadığı durumlarda, atın A-numune analizinde geçerli bir veteriner formu bulunmaksızın Kontrollü İlaç Maddesi bulunması Atlar İçin Kontrollü İlaç Kurallarının ihlali için yeterli delil oluşturmaktadır. Mahkeme, A-numune analizinin laboratuvar raporunun, analitik testlerin makul bir şekilde yapıldığını gösterdiğine ve At Yarışı Adli Laboratuvarı'nın bulgularının doğru olduğuna kanaat getirmiştir. Mahkeme, A-numune laboratuvar raporunun Müsabaka'da attan alınan numunede morfinin varlığına kanıt oluşturduğu kanaatindedir. Sorumlu Kişi, test sonuçlarının veya pozitif bulgunun doğruluğu konusunda bir itiraz ileri sürmemiştir. Morfin, Atlar İçin Yasaklı Maddeler Listesinde Kontrollü İlaç Maddesi olarak sınıflandırılmaktadır.

7.2 Bu nedenle, FEİ, Olumsuz Analitik Bulgu kurarak Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 3. maddesine uygun olarak, ihlalin nesnel unsurlarını kanıtlamıştır.

7.3 Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 2.1.1 maddesinde belirtildiği gibi; FEİ Atlar İçin Dopingle Mücadele ve Kontrollü İlaç Yönetmeliğinin ihlaline ilişkin davalarda, kusursuz sorumluluk ilkesi geçerlidir. FEİ tarafından Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın ihlali tespit edildiğinde, Sorumlu Kişi kural ihlali için Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10.4.1 maddesi gereğince "Kusur veya İhmal Olmadığını" veya Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10.4.2 maddesi gereğince "Önemli Kusur veya İhmal Olmadığını" kanıtlamak zorundadır.

7.4 Ancak, Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10.4 maddesi gereğince uygulanabilir yaptırımlar yönünden indirim uygulanması veya yaptırımın kaldırılması için, Sorumlu Kişi'nin Kontrollü İlaç Maddesinin atın vücuduna nasıl girdiğini açıklamaları gerekmektedir. Bu koşul, Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10.4 maddesinin uygulanması için bir ön koşuldur.

7.5 Mahkeme, Sorumlu Kişi'nin açıklamalarını göz önünde bulundurarak, Sorumlu Kişi'nin Morfinin atın vücuduna nasıl girdiğini—gerekli olasılık dengesi ile— açıklamadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, Sorumlu Kişi'nin sadece iddia ve varsayımlar sunduğuna ve bu iddia ve varsayımların yasaklı maddenin kaynağını açıklamaya elverişli olmadığına kanaat getirmiştir. Sorumlu Kişi'nin kendisi bile morfinin atın vücuduna nasıl girdiğine dair mantıklı bir neden bulamadığını belirtmiştir.

7.6 Dolayısıyla, Mahkemenin kural ihlaline ilişkin olarak, Sorumlu Kişi'nin "Kusur veya İhmal" inin olup olmadığı hususuna değinmesi gerekmemektedir. Bunun yanı sıra, Mahkeme, Sorumlu Kişi'nin yeterli bilgi vermemesi nedeniyle, Sorumlu Kişi'nin kusur veya ihmal derecesinin incelenmesinin imkânsız olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle Mahkeme, Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10.4

maddesi uyarınca yaptırımlar yönünden indirim uygulanması veya yaptırımın kaldırılmasının söz konusu olmadığı kanaatindedir.

8. Diskalifiye

8.1 Yukarıda belirtilen nedenlerle, Mahkeme, At ve Sorumlu Kişi'nin Müsabaka'dan diskalifiye edilmesine ve kazanılan tüm madalya, puan ve para ödüllерinin Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 9. maddesi gereğince geri alınmasına karar vermiştir.

9. Yaptırımlar

9.1 FEI Mahkemesi, GY'nin 169. Maddesi ve FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 10. Maddesi uyarınca Sorumlu Kişi'ye aşağıdaki yaptırımların uygulanmasını öngörmüştür:

- 1) Sorumlu Kişi, işbu kararın verildiği tarihten itibaren başlamak üzere **altı (6) ay** süreyle uzaklaştırılacaktır. Bu nedenle, Sorumlu Kişi, **15 Mart 2016** tarihine kadar müsabakalara katılamayacaktır.
- 2) Sorumlu Kişi, bin beş yüz İsviçre Frangı (1500 CHF) para cezası ile cezalandırılmıştır.
- 3) Sorumlu Kişi, yargılama masraflarına ilişkin olmak üzere beş yüz İsviçre Frangı (500 CHF) ödeyecektir.

9.2 Müsabakalardan men edilen Sorumlu Kişi, bu süre boyunca, FEI veya herhangi bir Ulusal Federasyon tarafından düzenlenen Müsabaka veya etkinliğe katılamayacak veya izleyici olmak haricinde FEI veya herhangi bir Ulusal Federasyon tarafından düzenlenen Müsabaka veya etkinlikte bulunamayacak veya hiçbir ulusal veya uluslararası müsabaka organizasyonuna katılamayacaktır (FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları madde 10.9.1). FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları madde 10.9.2 uyarınca müsabakalardan men süresi boyunca gerçekleşecek ihlaller için başkaca özel yaptırımlar öngörülmüştür.

9.3 GY'nin 168.4 maddesi uyarınca, işbu karar ilgili kişi veya kurumlara yazılı olarak tebliğ tarihinde yürürlüğe girecektir.

9.4 FEI Atlar İçin Kontrollü İlaç Kuralları'nın 12. Maddesi uyarınca işbu karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Spor Tahkim Mahkemesi'nde (CAS¹¹) temyiz yolu açıktır.

11 Spor Tahkim Mahkemesi; *Court of Arbitration for Sport*.

KAYNAKÇA

FEİ Mahkemesi Kararı (2015, Eylül 16)

http://www.fei.org/system/files/Case%202013%20-%20FT28%20-%20OPIUM%20DE%20BREUIL%20-%20Final%20Tribunal%20Decision%20-%202016%20September%202015_0.pdf

TBF Atılı Dayanıklılık Talimatı (2015, Mart 13)

http://www.binicilik.org.tr/Dosya/IcerikDosya/6-2015/394-tbf_atli_dayaniklilik_yarisma_talimati_20150325.pdf

TBF FEİ Talimatı Çevirisi (2009, 1 Haziran)

http://www.binicilik.org.tr/Dosya/IcerikDosya/6-2015/18-tur_general_regulations_effective_01_january_2015_2.pdf

TBF Ana Statüsü

<http://www.binicilik.org.tr/Detay/19/Dosya/IcerikDosya/6-2015/TBF-ANA-STATU.pdf>

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük

<http://www.tdk.gov.tr/>

SPORDA ETKİLİ İLETİŞİM VE ETİK

Doç. Dr. Turhan TOROS*

Yrd. Doç. Dr. Recep CENGİZ**

* Mersin Üniversitesi BESYO / Mersin.

** Bartın Üniversitesi BESYO / Bartın.

İLETİŞİM

İletişim kavramı çok geniş olmakla beraber değişik şekillerde ifade edilmektedir. İletişim olması için en az bir gönderenin ve en az bir alıcının olması gerekir. Gönderenin, alıcıya bir konu hakkında sözlü ya da yazılı olarak mesajı iletmesi ve bu mesajın alıcı tarafından anlamlandırılmasıdır.

Sözlü iletişimde gönderen kişi konuşarak kendini ifade ederken alıcı dinleyerek mesajı alır. Gönderenin iletişimini yazarak ifade etmesi ve alıcının okuyarak mesajı çözümlemesi durumundaki iletişimde yazılı iletişim şeklidir. Sözlü ve yazılı iletişim kurmanın en önemli unsuru gönderenin ve alıcının aynı dili konuşuyor olmalarıdır. Bir diğer ifadeyle birbirlerinin dilini bilmeleri gerekmektedir¹.

İletişimin insan hayatının vazgeçilmez bir unsur olmakla beraber insan yaşamının tüm döneminde sürdürülmektedir. İnsanlar yaradılış gereği kendi duygu, düşünce, fikir ve ihtiyaçlarını anlatma ve diğer insanları anlamaya çalışan bir canlılardır. Bununla beraber kendini ifade edebilmek insani bir gereksinimdir².

Düşünme yeteneğine sahip olan insan hangi koşullarda olursa olsun kendini bir başkasına ifade etmenin çeşitli yollarını denemiş ve başarıya ulaşmışlardır. İletişimin etkinliğiyle birlikte toplumsal bir yaşam tarzını oluşturan insan, kurmuş olduğu iletişim içerisinde yaşadığı toplumun bir ferdi olmuştur. Yaradılış olarak tek başına yaşaması mümkün olmayan insan; toplumsal yaşamda kimlik bulabilmek, aynı ortamı paylaşabilmek, etkilemek ve etkilenmek kısacası toplumsallaşmak için iletişim kurmaya gereksinimlerini hiç eksiltmemekle beraber gün geçtikçe artıran yollar aramaktadır³.

Toplumsallaşma sürecinde bir arada yaşamını devam insan, iletişim vasıtasıyla zamanla oluşan, kalıcı alışkanlık ve davranışların oluşturduğu, gelenek ve kültürel kimliklerini muhafaza etme, düşünceleri, değerleri koruma ve aktarma imkânı bulmuştur. Toplumun üyeleri arasında amaç bütünlüğü, değer ve davranış benzerlikleri, uzlaşma ve anlaşma vasıtası olan iletişim toplum içerisinde hayati bir rol oynar^{4,5}.

Cüceoğlu⁶'na göre, iletişim; özünde iki insanın birbirini fark etmesiyle başlamaktadır. Gönderilen mesaj farklı iki kişi tarafından, değişik anlamlarda algılanabilir. Tam manasıyla algılanması ve anlaşılması mümkün olmayabilir. Böylesi durumlarda İletişimin sürdürülmesi için gönderilen mesajı doğru olarak yorumladığından emin olmak ve olası yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak için gönderen ile sözlü olarak iletişim kurulması gerekmektedir. İnsanlar içinde yaşadığı çevrenin toplumsal ve kültürel özelliklerini iyi öğrenmesi iletişimde önemlidir. Kişinin mesajı anlatma biçimi, kelimelerinin seçimi, kullandığı dilin özellikleri, bununla beraber iletmek istediği mesaj, mesajın amacı ve karşısındaki kişinin kişilik özellikleri bakımından farklılıklar oluşmaktadır. Kurulan iletişim şekli amaç ve yöntem açısından birbirinin aynısı olmamaktadır. Kişinin ailesiyle kurduğu ilişki ile iş hayatında kurduğu ilişki birbirinden farklıdır. İletişimde anlaşmak esas amaçtır. Gönderilen mesajı anlayabilmek; sesi duyma, sözcükleri ayırt etme gibi dilin teknik özelliklerinin yanı sıra alıcının mesajı algılama biçimi, mesaja yüklenilen duygu durumu, içinde yaşanan çevrenin kültür özellikleri, mesajı gönderenin duygu durumu gibi farklıları göz önünde bulundurmakla kolaylaşır.

ETKİLİ İLETİŞİM

Etkili iletişim her bireyin hayatı boyunca farklı sosyal kimliklerde kurduğu ilişkilerde fikir, duygu ve düşünceleriyle diğer insanlara ifade etmek ve diğer insanları anlayabilmek için **önemli** bir beceridir. Ayrıca insanlar arasında doğacak olan çatışmaları ve anlaşmazlıkları önleyebilmek, meydana gelen problemleri çözebilmek için kullanılan **özel** bir beceridir. Etkili iletişim kaliteli bir yaşam için olmazsa olmazlardandır. Etkili iletişim becerisine sahip bireyler toplumsal bütünlükte kurdukları iletişimden etkili sonuçlar almak için, diğer insanlar arasında iletişim kanallarını doğru kurar, iletişim sürecini başarıyla yönetirler. Kısacası kişinin kendi kendisi ve bulunduğu çevresiyle uyum içerisinde anlaşması için sahip olduğu beceridir¹.

Etkili İletişimin önemi şu işlevlerinden ileri gelir;

1. Aktarma taşıma özelliği: iletişim bir kişinin, görüşlerinin, önerilerinin, sorunlarının, isteklerinin duygu ve düşüncelerinin (sözlü, sözsüz veya yazılı olarak) alıcıya aktarılmasını sağlayan bir taşıyıcıdır. Bu aktarılan mesaj hedefte gönderici hakkında bir intiba ve etki yaratır.

2. Organizasyonun başarısı: her organizasyonun başarısı kurum içi ve kurum dışı iletişiminin başarılı olmasıyla doğrudan alakalıdır. Etkili iletişim sayesinde, organizasyonlar çalışanlarına, müşterilerine, tedarikçilerine ve rakiplerine kendilerini doğru ve istedikleri gibi anlatma şansına kavuşurlar.

3. İlişkilerin gelişmesi: bireyler, toplumlar ve kurumlar arası ilişkilerin kurulması, samimi ve yakın bir şekilde yürütülmesi ancak devamlı ve doğru şekilde yürüten etkili iletişimle sağlanabilir.

4. Ekonomik gereklilikler: insanoğlu doğası gereği insanlarla ve çevresiyle iletişim kurma ihtiyacı duyar. Ancak iletişim kurmak ihtiyacı duyduğumuz kişilerle, buluşarak, yanlarına giderek yüz yüze iletişim kurmak her zaman mümkün olmadığı gibi mümkün olduğu durumların çoğunda da zaman ve para kaybına neden olur. Günümüz dünyasında, özellikle iş dünyasında zaman ve para kaybına tahammül yoktur. Bu yüzden, televizyon, internet, telefon, sms, e-posta gibi gelişmiş iletişim teknolojileri insanlık için çok önemli hatta vaz geçilemez hale gelmiştir.

5. Belirsizlikleri önlemek: insanlar, toplumlar ve örgütler arasında çıkan uyuşmazlıkların önemli bir çoğunluğu, iletişim eksikliklerinden ve yanlış veya yetersiz iletişim tekniklerinin doğurduğu belirsizliklerden ortaya çıkmaktadır. Bu sorunları ortadan kaldırma ve ortaya çıkmasını önlemek belirsizliklere ve yanlış anlaşılmalara neden olamayacak doğru ve etkili bir iletişim kurmakla mümkün olabilir⁷.

Etkili iletişim bir yetenek gibi algılanmasına rağmen, aslında üzerinde çalışarak başarıyla ulaşılabilen bir beceridir.

İletişim sırasında yapılması gereken en doğru adımları atmak, "etkili iletişim kurmak" olarak ifade edilir. İletişimde ne söylediğinden çok karşıdakinin ne anladığı bilgisi çok önemlidir.

Etkili iletişim kurabilmek için aşağıdaki dört unsur çok önemlidir.

1. Saygı duymak; karşıdaki kişilere saygı duymak onların varlığını kabul etmek, önemli ve değerli olduklarını hissetmek ve olduğu gibi benimsemek gerekmektedir.

2. Doğal davranabilmek; kişi karşısındakine abartıdan uzak ve olduğu gibi davranması gerekir.

3. Empati; iletişimde belki de en önemli unsurdur. Bir anlamda dış dünyayı karşıdaki kişinin penceresinden görmeye çalışmaktır. Yani kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara bakışıdır. Kurulan bu duygu ortaklığı iletişimi güçlendirir etkili ve nitelikli hale getirir.

4. Etkin dinleme; iyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin yalnız söylediklerini değil yüzü, beden diline de dikkat eder, çünkü beden dili anlatılanı yalnız duyduğunu değil aynı zamanda doğru olarak anladığının da göstergesidir⁸.

Hangi Durumda Etkin Dinleriz?

- İhtiyacımız varsa
- Konuşan bizim için önemliyse
- Yanlış anlama riski varsa
- Konuşmacı sesine duygusal ton kattığında

Genel anlamda dinleme bir ilişki kurmak, sosyal kabul görmek, bilgilenmek, öğrenmek, anlamak, bir başkasının öyküsüne kapılmak, diğer insanların deneyimlerinden ve paylaşımlarından yararlanmak, başkalarının tutum, değer, görüş, inanç ve davranışlarını etkilemek, öneri ve tavsiyelerle insanların sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak, saygı göstermek, eleştirmek ya da eleştiri almak ile gerçekleştirilen bir eylemdir⁹.

İletişimde kritik noktalardan bir diğeri ise etkili dinlemektir. İletişim kuran kişiyi etkili bir şekilde dinlemek, etkili iletişimde önemlidir. Çünkü iletişim kurduğumuz muhatabı dinledikçe mesaj içerisinde, konu hakkında önemli bilgileri tam olarak alır, alınan

verileri de değerlendirerek konu hakkında net bilgilere ulaşırız, bu sayede doğru soruları sorma imkânımız oluşur. **Dinleme;** seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkat etmeyle başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanması ile süren, anlamlandırılmasıyla son bulan bir süreçtir¹⁰.

Dinleme becerisi gelişimi dört aşamada oluşur;

- Mesajın alınması
- Mesajın yorumlanması
- Mesajın değerlendirilmesi
- Mesaja karşılık verilmesi.

Etkili dinleme, iletişim konusu üzerinde sadece doğru ve tam anlamının yanında muhatabın, dinleyene karşı olumlu izlenimler bırakmasını sağlamaktadır. Etkili dinlemek, etkili iletişimde kişiler arası engellerin kalkması için önemli bir adımdır. Dinlerken bilinçli ve bilinçsiz bir şekilde yapılan bazı davranışlar dinlemenin etkisiz olmasına neden olabilir. Bu dinleme davranışları arasında görünüşte dinleme, savunmacı dinleme, seçici dinleme, tuzakçı dinleme, denetletici dinleme, nezaketen dinleme, aktif dinleyici, yüzeysel dinleyici ve ürkek dinleme gibi türler sıralanabilir¹¹.

Etkili iletişim içerisinde etkili dinlemeyle de erişilebilecek birçok nokta vardır. İletişim kurarken veya muhatabı dinlemek demek yalnızca ses ve sözler değil, beden dilini de görmek demektir. Çünkü beden dilinde muhatabın mesajı hakkında sözel olmayan mesajlarda alınmaktadır. Etkili iletişimde mesajı alan kişi beden dilini görmezden gelemey ve söylenenlerle, yansıtılan beden dilini bir bütün olarak ele alır¹.

Etkili iletişimin önündeki temel engeller;

Etkili iletişim sürecini olumsuz etkileyen bu noktalara dikkat edildiği sürece iletişim daha sağlıklı ve nitelikli olacaktır¹¹.

- **Kaba davranmak:** kaba davranışlı insanlara, toplum içinde hoş görülmesi bakılmayacağı gibi bu insanlarla hemen hiç kimsede

iletişime geçmek istemez. Bu nedenle etkili iletişim sürecinde kaba davranışlardan uzak durulmalıdır.

- **Alay etmek:** insanlarla dalga geçmek ve onları hafife almak anlamına gelen alay etme etkili iletişimi olumsuz etkileyen temel faktörlerdendir. Etkili ve nitelikli bir iletişimde insanlara değer verdiğinizi hissettirmeli ve alay etmekten kaçınılmalıdır.
- **Ön yargılı olmak:** iletişimde ön yargılı bir bakış açısı, karşıdan gelen mesajları kendi zihninizde yanlış algılamaya neden olacağı gibi insanlara çeşitli ön yargılı cümlelerle imalarda bulunduğunuz da onların kendilerini iletişime kapatmalarına neden olabilirsiniz.
- **Suçlamak, yargılamak:** insanlar suçlanmak yargılanmak veya eleştirilmekten hoşlanmaz. Etkili iletişim sürecinde, problemleri bir konu ile ilgili bir konuşma içerisindeyken bile, suçlayıcı ya da yargılayıcı cümlelerden uzak durmak gerekir. Onun yerine empati yapıp, kendimizi karşımızdaki kişinin yerine koyarak onu anlamaya çalışmalı, onla etkili iletişim kanallarını işler hale getirmeye çalışmalıyız.
- **Aşırı şakacı davranmak:** espri ve gülümseme insanların hoşuna giden bir davranıştır. Ancak dozu kaçan ve yere zamana uygun olmayan espriler rahatsız edici olabilir. Bu yüzden etkili iletişimde espriyi yeri ve zaman gelince kullanmalıyız.
- **Küçümseyici davranmak:** insanları küçük gören, onları aşağılayıcı tavırlarla yaklaşmak her zaman için iletişime darbe vurur. Etkili bir iletişim için her zaman alçak gönüllü olmak gerekir.

İLETİŞİM VE ETİK

Etik konusu son zamanlarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de üzerinde çokça tartışılan konular arasında yer almaktadır. İnsan yaşamının tamamında yer alan etik, iletişimde ayrı bir öneme sahiptir.

Etik Nedir?

Etik, insanın kişisel düşüncesine kattığı; diğerleriyle beraber iyi bir yaşamın sağlanabileceği görüşüdür.¹⁰ Genel olarak iyi ile kötünün, doğru ile yanlışın ayrımını yapmak, topluma karşı sorumluluk ve yükümlülük kavramı üzerinde durur. Etik, ahlak ve davranış üzerine sistemli bir şekilde düşünerek yargılamak, davranışları anlamlandırmaktır¹².

Etik kelimesi felsefi bir disiplin içerisinde yer alan, kökeni Latince olan 'ethos' sözcüğünden türemiştir. İki ayrı kullanımı olan etik ilk olarak; töre, alışkanlık, görenek anlamında kullanılır. İkinci olarak da, eylemleri ve değer ölçülerini sorgulayıp düşünmek, beklenen iyiyi oluşturmak için gerekli alışkanlıkları kazandırma biçimi olmuştur¹³.

Etik, insanların sadece öznel değer yargılarına göre inandığı kurallar bütünü değildir. Etik, içinde yaşanılan kültür tarafından zaman içinde oluşturulmuş ve yaygın biçimde benimsenen değer yargılarıdır. Dolayısıyla, etik sorumluluğun bireysel ve toplumsal olmak üzere iki boyutu vardır. Bireysel boyut kişinin vicdanıyla ilgiliyken toplumsal boyut kültürel ve sosyal yaşam süreçleriyle ilgilidir¹⁴.

Türkçede etik kavramı yerine ahlâk kavramı daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır¹⁵.

Etik, toplum tarafından kabul edilmiş, kural ve ilkeleri olan, davranış ve ahlaki prensipler olarak ta tanımlanır. Yapılan tanımlara ek olarak etik öz itibarıyla insanın tutum ve davranışlarında; nelerin yapıp nelerin yapılmamasını belirleyen, nelerin istenilip nelerin istenemeyeceğini sınırlayan, nelere sahip olunması ve nelere olunamayacağının bilinmesini sağlayan, nelerin doğru nelerin yanlış davranış olduğunu anlamlandıran kendine özgü davranışların kaynağıdır¹⁶.

Etik, davranışların tanımları ve açıklamalarıyla ile ilgilenmez, yapılan davranışların değerlendirmesini ele alır. Değerlendirmedeki gaye, gerçekleşen eylemin ne şekilde sonuçlandığını anlamaktır. Etik için ahlak ve akıl ilişkisi önemlidir. Bir diğer söylemle etik; ahlak kurallarını düşünme ve yorumlama üzerine kuruludur¹⁷.

Etik ve ahlak başlıkları hakkında hassas bir ayrıntı yer alır; ahlak, toplumun davranışlarının kurallarını oluşturur ama etik, ahlaki davranışın nedenleri ve gerekçeleriyle ilgili değerlendirmeler yapar¹⁵.

Ahlak ve etik birbiriyle karışıyor olsa bile bu yanlış anlaşılmalarda etik ve ahlaki eş anlamlı yapmamaktadır. Şöyle ki; Ahlak, tarihsel ve olgusal bir yolculukla şekil bulan davranışlar olarak adlandırılırken etik ise bu tarihsel olgulara yönelen felsefi disiplini oluşturur. Yapılan bir davranış ahlak olarak adlandırılırken, davranışın yapılmasının nedenini irdelemek etiğin sorumluluğundadır. Etik, ahlak oluşturmak veya ahlaki davranışları yapmaya yönelik bir görevi üstlenmemekle birlikte, ahlaksal davranışlara ve niteliklerine yönelik görüşler elde etmeyle ilgilenir¹⁸.

Etik Türleri ve Dayandığı Temeller

Temelde Etik kavramını oluşturan belli başlı yaklaşımlar vardır bunlar; yararcı yaklaşım, hak yaklaşımı, iyilik ve adalet yaklaşımı, herkesin iyiliği yaklaşımı ve değer yaklaşımıdır. Etik kavramının temelini oluşturan bu yaklaşımların hedefleri şu şekildedir;

Etik davranışlardan etkilenenler için en çok yararın elde edilmesini sağlamak,

Bireyin nasıl bir yaşam sürecine yönelik moral haklarına dikkat çekilmesi,

Hukuk, eğitim, sağlık gibi toplumun tümünü ilgilendiren konularda herkesin iyiliğinin göz önüne alınması,

Bütün insanlara eşit davranılması ve insanlığın gelişmesinde katkısı olan dürüstlük, cesaret, hoşgörü değerleriyle uyumlu olmasının önemini vurgulamak¹³.

İLETİŞİM ETİĞİ

İletişim etiği, İnsanların yaşadıkları çevreye karşı sorumlulukların bilincinde olması ve ona göre bir hayat sürdürmesi üzerinde durur. İnsan ait olduğu çevresine karşı sorumluluk duygusuyla hayata bakmalı

aynı düşünceyle hayatını devam ettirmelidir. Yaşamının her anını iletişim kurarak geçiren insan, girmiş olduğu sınırsız iletişiminde, etik prensipler üzerine sergilediği davranışlarıyla bir adım önde olur.

İnsan iletişim kurarak hem karşı tarafı tanıma fırsatı hem de kendisini tanıma fırsatı bulur. İletişim aracılığıyla insan yaşadığı çevrenin davranış biçimlerini, ahlak kurallarını ve bunların etkisini keşfeder. İnsan çevresiyle olan iletişiminde, çevrenin istek veya baskısından ziyade kendi istek, davranış ve düşüncesini tercih etmelidir. Yani kendi kendisi ile olan iletişimi göz önünde bulundurmalıdır¹³.

Kişilik ahlakı; İnsanın kendisine olan saygısını çevresiyle kurduğu iletişimler ve onların geri bildirimleriyle şekillendirir. İletişimin etiğinde ilişkilerin menfaatlara dayandırılmaksızın, muhatapları arasında saygıya dayalı bir bağ kurulması önemli bir rol oynamaktadır. Etik, kişilerin kurmak istediği iletişim şekillerinde kişiyi hata, yanlışlık ve aşırılıklardan koruyan başlıca unsurdur.

Kişi, çevresinin oluşturduğu tüm iletişim alanlarında kullandığı dil, duygu ve düşüncelerle, karşısındaki muhataplarına bir takım olumlu veya olumsuz etkiler içeren mesajlar iletir, bu mesaj muhatabı tarafından değişik zaman ve şekillerde tekrar cevap olarak kendisine geri döner. Bu cevap kişinin aktardığı mesaj içeriğine yönelik olumlu veya olumsuz olabilir. Bundan dolayı kişinin muhatabına göndereceği mesajların ödev ve yükümlülükleri kişi tarafından net bir şekilde anlaşılmalı ona göre mesaj doğru haliyle iletilmelidir. Bu noktada gönderilecek olan mesajın ödev ve yükümlülükleri açısından sağlıklı olması için iletişim etiğinin kavranması gereklidir¹³.

Kişin iletişimini doğru ve etkili kurulabilmesi için çevresinde bulunduğu insan gruplarının, toplulukların yapısını, sosyal hayatın kurallarını, ahengini iyi bilmeli ve bunu iletişimine yansıtabilmelidir. Çünkü iletişimde etik ve ahlaksal olarak kişiler ve gruplar arasında belli düzen sistemi işlemektedir.

Yaşanılan çevrenin olumsuzluklarına takılmadan, olumlu yönde ilişkiler kurmaya çabalamak etik iletişim için önemlidir. Kişiler arasında karşılıklı bağların kurulması için iletişim etiğinin öngördüğü

şekilde davranmak ve toplum kültürünü, geleneği, göreneği ve âdetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak gerekmektedir.

Etkin bir iletişim kurmak için muhatap ile hem fiziki hem de duygusal bir ortam kurmak gerekir. Fiziksel veya duygusal bir uyumsuzluğun baskın olduğu iletişimlerde olumlu bir sonuç almak güçleşecektir. Fiziksel olarak uygun bir ortam, duygusal olarak uzlaşan bir iletişim süreci daha etkili, hızlı ve olumlu sonuçlar almak için uygun bir ortam oluşturur.

"Duygusal bir yakınlığa erişmek için; karşımıza çıkan bütün insanları; kendilerine ait özellikleri olan bir birey olarak görmek, düşünceleri ne olursa olsun saygı göstermek, tercih ve kararlarına müdahale etmemek, anlamaya gönüllü olarak katılımını beklemek gerekmektedir."⁶

Kişiler Arası İletişimin Etiği;

İletişim, kaçınılmaz olarak çevreyle sürekli bir diyalog kurma sürecidir. İletişim İnsanların duygu ve düşüncelerini, bilgi ve birikimlerini yakın çevresinden başlayarak, çeşitli vasıtalar aracılığıyla uzaklara ulaştırılan mesaj ve tepkiler bütünüdür. Kısacası insanın çevresiyle etkileşim kurması ve mesaj değiş tokuşu yapmasıdır. İletişim etiği, iletişim araçlarının tamamında kendine has şekliyle yer almaktadır. Yüz yüze veya uzaktan iletişimde, Kişiler arasında, grup ortamında, görsel, yazılı ve kitle iletişim araçlarında, sözlü ve yazılı iletişim araçlarıyla kurulacak bütün iletişimlerde davranışlara özgü etik değerler mevcuttur.

İletişim gerçekleştirilmesinde ortam, muhatap ve araç bir bütündür. İletişim kurulacak ortamın özelliklerine göre psikolojik ve sosyolojik olarak farklılıklar gösterir, bu doğrultuda iletişimin sosyal ve psikolojik yönü de iletişimde kendini göstermektedir¹⁹.

İletişimde Etik ilişkiler

İnsanlar iletişimi yaşanacak olumsuzlukları gidermek, süreci yönlendirmek, dışarıdan gelen baskılara hedef olmadan etkili bir şekilde

başla çıkmayı sağlayan yeterliliğe erişmektir. Bundan dolayı birey iletişimi, kendi yaşamına ve çevresine karşı, gösterdiği tutumuyla olaylara yön veren eylemlerini sergilemek için kullanır²⁰.

İletişim kendini ifade etmenin yanı sıra çevre üzerinde etki oluşturmak, çevrede değişiklikler sağlamak, insanların davranışlarını, tutumlarını değiştirmeye ve geliştirmeye yönelik etkisi vardır. Etik açıdan iletişimin sağlıklı olması için temel düşünce, izlenecek olan yöntemin mesaja uygunluğudur. Genel olarak iletişimde, mesaj iletmeye yöntemi etkili bir şekilde kullanmak olası hataların önüne geçtiği gibi amaca ulaşmada hız kazandırır.

Etik olarak iletişim kuracağımız kişiye ismi ile hitap etmek önemli bir unsurdur. Çünkü kişiye adı ile seslenmek onu bulunduğu ortamda başkalarından ayırır, farkındalığı artır ve kendisine değer verildiğini hissederek. Bu basit ama etkili başlangıç sayesinde kişiyle arada sıcak bir bağ ve yakınlık meydana gelir. İletişim kurmaya başlarken içtenlikle yaklaşmak, karşı tarafa değer verme ve onu önemli hissettirme oldukça önemlidir. Kişinin muhatabıyla ilişkilerinde gerçek duygularını yaşaması samimiyetin belirtisidir.

İletişimde muhataplar arasındaki uyum, ilgi, amaç ve bağlantılar kurulacak olan iletişimin süresi ve şeklini belirlemektedir. Kurulacak bir iletişim de saygı, sevgi ve güven ilişkileri olumlu yönde şekillendiren unsurlardır. Bununla birlikte muhatabını hakkında bilgi toplamak, iletişim konusu üzerine hazırlık yapmak, bilgileri güncellemek, dikkat çekecek yöntem ve yeterliliği gösterebilmek karşı tarafa verilen önemi göstermektedir.

Muhatabına güvendiğini hissettirmek, onun yeteneklerine inandığını ve seçeceği kararda uygun olan tercihleri yapacağına inandığını hissettirmek, kişinin karşı tarafa saygı duyduğunu daha da önemlisi değer verdiğini belirtir¹⁹.

Bir takım özellikleri doğuştan gelen ve bir takım özelliklerini de sonradan kazanarak bir bütün oluşturan, insanın değerlerini ve akıbetini belirleyen fikirlere, davranış ve kararlara yön veren, özelliklerin birleşimidir²¹. İnsan kişiliğiyle vardır, iletişim kurulan insanlara karşı

hem kendi kişiliğimizi hem de karşımızdakinin kişiliğine yakışan davranışlarla iletişim kurmak gerekir. Kişinin şahsi karar ve tercihlerinde kendi serbest iradesini kullanması gerekir. Kişiye iletilmek istenen bilgiyi kendisine ulaştırıp, yapması gereken bir seçimi kendisine bırakmak, onun kararlarına itibar etmek iletişim etiğinin önemli bir unsurudur. İletişimde taraflardan sadece bir tanesinin istemesiyle sonuca ulaşmak mümkün değildir. Alınacak sonuçta iki tarafında rızası ve etkisi vardır. Bu bağlamda taraflar karşısındaki kişilerin iradeleri dışındaki bir seçime zorlanamayacağı gibi iletişimi de bitirebilir. İletişim etiği uygun olması için, tarafların seçimlerinde kendi irade ve kararlarıyla seçim yapmasını gerektirmektedir¹⁹.

İletişim etiği ve amaç:

İnsanlar iletişimi öncelikli olarak ihtiyaçlarını gidermek için kullanırlar. Amacı olmayan bir iletişim kimseye fayda sağlamaz, amacı olan bütün iletişimlerinse kişiler üzerinde belli başlı ödev ve yükümlülöklere sahiptir.

İletişim etiğinde dikkat edilmesi gereken önemli bir hususta kurulan iletişimin amacı içerisinde bulunduğu toplumun özelliğine uygun amaçlara sahip olmasıdır. Kültürün ve sosyal yapının özelliklerini bilerek bir amaç belirlemek ve uygun bir yol izlemek gerekir.

Amacın etiğe uygun olması için karşımızdakilerin haklarına tecavüz etmeden ahlak ve edep değerleriyle hareket etmek gerekir. Amaca ulaşmada çıkarlar uğruna bencillik yaparak karşı tarafın haklarına dikkat etmemek ahlaki değerlerin temelini oluşturan etik davranışa aykırıdır. İletişimde amaca ilerlemek her zaman kolay olmayabilir. Örneğin; öfkeli davranışları olan sert tavırlı insanlarla kurulacak iletişimde amaca yönelik bir anlaşma oldukça zordur ama etik çerçevenin dışına çıkılmaması için kişi herhangi bir kontrolsüz eylemde bulunmamalıdır. Etik amaca ulaşmak için davranış ve konuşmalarda kişisel çıkarlar ön planda olmamalıdır.

İnsanlar amaçları doğrultusunda kurulan iletişimlerin kendi lehine yönelik sonuçlanmasını isterler. Bu davranış öz itibarıyla etik dışı bir davranıştır. Kişi şahsi çıkarlar doğrultusunda oluşan yüksek egolu

düşünceni etkili bir şekilde yönetip, muhatabı olumsuz duruma sokmayan bir hale getirilmesi etik iletişim becerisi kazanmak için şarttır. Yaşam boyu iletişim kuracak olan insan, kültürel ve evrensel değerleri öğrenmeli, iletişim etiğini iç dünyasında benimseyerek davranışlarında şekillendirmelidir¹⁹.

İletişim etiği, bilgi ve iletişim hukuku:

İletişim çevreden bilgi toplamak ve çevreye bilgi aktarımı için vardır. Çevre yani içinde bulunduğumuz toplumun değerler açısından yapılması ve yapılmaması beklenen davranışlara ilişkin bilgi sahibi olmak etik açısından oldukça önemlidir. Sosyal iletişimde etik kurallar, hukuk ve din kurallarına benzer şekilde insanların hareket ve davranışlarını şekillendirir.

Toplumsal yaşamda hukuk kuralları gözlemlenen davranışlara yönelik olmakla beraber adli yargılamalarla sürdürülür ama etik için durum farklıdır. Etik kurallar; din kurallarına benzer şekilde niyetin yönü ve eylemin düşüncesi göz önünde bulundurulur. Etik kuralların dışında olan hareketlerin cezası hâkim önüne çıkmak değil, toplumun kınamasıyla, ayıplamalarla verilir. Öyle ki kişi etik olmayan bir davranışın dışına çıktığında, duygusal olarak düşünüp kendisini dahi cezalandırabilir.

Gelişen teknoloji ile bilginin yaygınlaşması buna bağlı olarak bazı mağduriyetlerinde arttığı dünyamızda bir takım hukuksal süreçler yaşanmaktadır. Dolayısıyla iletişim, etiğin yanında hukuksal süreçlerden geçmektedir.

Bilginin kaynağından yazılı, sesli, hareketli (görüntülü) olarak çıkması ve elektronik ortama aktararak yayılması, iletişimde bir hukuksal alt yapı boşluğuna neden olmuş ve "iletişim hukuku" kavramı doğmuştur. Etik ve hukuk farklılıklar içerir. Hukuk toplum düzeni üzerinde durur, insanların ticari, şahsi eylemleriyle ilgilenir. Hukukta ceza mahkemelerde hâkim tarafından verilir. Etik ise cezayı gerek toplum verir gerekse de insan manen kendisine verir¹⁹.

Sporda İletişim ve Etik

Sporda iletişim ve etik ilişkisi, kamuoyunun fazlaca ilgisini çeken ve tartıştığı konuların başında gelmektedir. Kulüp yöneticilerinin sert demeçleri, spor medyasının özelde de olsa (özellikle futbol) gündem belirleyen veya gündem yaratan yayıncılık anlayışı rahatsızlık yaratmaktadır.

Bu derece belirleyici duruma gelen kulüp yöneticileri ve spor medyasının, belirli etik kurallara uyması taraftar, okuyucu ve izleyici kitlesinin doğrudan bilgilendirmesi, sahip olduğu gücü çıkarları doğrultusunda kullanmaması; ancak bu alanda çalışanların belirli mesleki etik kuralları benimsemesi ve bu kurallara uyması ile mümkün olacaktır²².

KULÜPLERDE İLETİŞİMİN İYİLEŞTİRİLMESİ

Yöneticinin etkinliği üzerinde iletişim süreci önemli bir faktördür. Belirli bir organizasyon yapısı içerisinde faaliyet gösteren yöneticiler, çeşitli teknik ve taktikler yardımı ile iletişim süreci daha iyi ve etkin hale getirmeye çalışmaktadır. Bu çabalarda en çok kullanılan teknikleri şöyle özetlemek mümkündür²³.

1. Sonucu izleme; Bu temel iletişim sürecindeki geri besleme ile ilgilidir. Alıcıdan, mesajın ilgili olduğu işle ilgili istemek iletişimin etkinliğini artıracaktır.

2. Haber akışının yönetimi; Çağın yöneticilerinin bir nevi “ mesaj bombardımanı” altında olduğu göz önüne alınırsa, organizasyonla aşağı yukarı doğru iletişimde bir ayıklamaya giderek sadece “standarttan sapan” işlerle ilgili mesajların yukarı gönderilmesi yöneticinin yükünü azaltacaktır.

3. Empati; Bilindiği gibi empati, olaylara başkalarının açısından bakabilme yeteneğini ifade etmektedir. İletişim ilişkisi içine giren bir yönetici de göndereceği mesajı formüle etmeden önce, olayları mesajı alacak olan açısından inceleyebilmelidir.

4. Tekrar: Tekrarın rolü eğitimde bilinmektedir. İletişimde de mesajın tekrarı, iletişimin başarısına katkıda bulunacaktır.

5. Kullanılan dilin sadeleştirilmesi; Mesajı oluşturan sembollerin ilgililer tarafından anlaşılır olması gerekmektedir.

6. Haberleşme kanallarının sadeleştirilmesi; Ast- üst arasındaki yazılı veya sözlü haberleşmeye ek olarak ilan tahtaları, grup içi bültenler, toplantılar, tavsiye kutuları kullanmak, dedikodu olarak adlandırılan informal nitelikteki mesaj gönderme kanallarını kullanmak iletişim sürecinin etkinliğini artırmada rol oynayacaktır.

7. Haberleşme teknolojinin ve bilgisayar kullanımının artırılması; bilgisayarların ve bilgisayara dayalı yönetim bilgi iletim sistemlerinin (MIS) gelişmesi organizasyon içindeki bilgi akışının son derece hızlı hale getirmiştir. Bu sayede her an güncel bilgiyi alma olanağı bulan yöneticinin hem sıhhatli karar verme imkânı artmış, hem de organizasyondaki kontrol fonksiyonunu daha etkin yapma olanağı doğmuştur.

Spor alanlarında etik değerlere uyulması, insanları özgür spor yapma ve izleme haklarının kesintiye uğramaması; oyunlarda şike, teşvik veya doping gibi haksız avantaj elde edilmesinin önüne geçilmesi denetim ve özdenetim gibi engelleyici mekanizmaların kurulması ve işletilmesi spor adamlarının öncelikli görevleri arasındadır. Bu anlamda, sporda etik kurallara uymak ve etik davranış biçimlerini benimsemek sadece kişisel boyutta ele alınabilecek bir şey değildir. Herhangi bir kulübünün başkan, yönetici, teknik adamları, sporcuları, idari ve teknik personele kadar çalışanların ve kulüp kültürünün oluşturduğu ortam; kulübün içinde bulunduğu toplumsal çevre, ekonomik ve sosyal ilişkiler, taraftarla yapısı gibi pek çok unsur spor adamlarının etik davranışları üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkilidir.

KAYNAKÇA

1. Uzuntaş, Aysel (2013). "Etkili İletişim: Anlatabilmek ve Anlayabilmek", Kastamonu Eğitim Dergisi, No: 1. s.14-15
2. Arden E. (1999). "Interpersonal Relationships", W. B. Saunders Company, Philadelphia.
3. Doğan İ. (1998). "İletişim ve Yabancılaşma—Yazılı Kültürümüzde İlkler", Sistem Yayıncılık, İstanbul. s.44-53
4. Dökmen Ü. (2003). *Var olmak Gelişmek Uzlaşmak*, Sistem Yayıncılık, İstanbul. s.268-270
5. Üstün, B. (2005) "Çünkü İletişim Çok Şeyi Değiştirir!", Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 8 (2). s. 88-89.
6. Cüceloğlu D. (2002). *İletişim Donanımları*, Remzi Kitabevi, İstanbul. s.44-50
7. Agarwal, O.P. *Effective Communication-I*. Mumbai, IND: Himalaya Publishing House, 2010. ProQuest ebrary. Web. Himalaya Publishing House. 26 January 2015. 2010.
8. SCU (2014). *A framework for thinking ethically*, <http://www.scu.edu/ethics/practicing/decision/framework.html>, (Erişim tarihi 11.11.2014)
9. Lewis, C. W. (1991), "The Ethics Challenge in Public Service: A Problem Solving Guide, Bass Publishers", Jossey, USA
10. Küçükaslan, N. *Etkili İletişim Teknikleri*, Ekin Yayınevi, Bursa 2014.
11. Güven, B. *Etkili İletişim*, Pegem Akademi, Ankara, 2013.
12. CNFPT, (2009), *Ethique et Service Public*, Delegation Premiere Couronne Centre de Ressources Documentaires.
13. Pieper, Annemarie (1999), *Etîğe Giriş*, (Çev. Veyssel Atayman, Gönül Sezer), Ayrıntı Yayınları, İstanbul. s.17
14. Acar N.V. (2008). *İnsan İlişkilerinde İletişim*, Nobel Yayınları, Ankara.
15. Cevizci, A. (2002). *Etîğe Giriş*, Engin Yayıncılık, İstanbul. s:3
16. Aypay, A. (2009). *Bilimsel Etik*. In A. Tanrıöğen (Ed), "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", Anı Yayıncılık, Ankara. s. 280
17. Usta, Aydın (2011), "Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk", İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. s.41
18. Takış, Taşkın (2004), "Etik", Doğu Batı Dergisi, (4) s. 7-8.
19. Altıntaş, H. (2014). "İletişim Etiği", ww3.ticaret.edu.tr/bgur/files/2013/05/İLETİŞİM-ETİĞİ.docx (Erişim tarihi: 11.10.2014)

20. Lahninger, Paul (1999). "*Lebendig und kreativ leiten präsentieren moderieren*", Arbeits- und Methodenbuch für Teamentwicklung und qualifizierte Aus- & Weiterbildung. Münster Ökoptia Verlag.
21. Megep (2006), *Sosyal Hayatta İletişim*, Mesleki ve Teknik Eğitim Modülü, s.7
22. Eroğlu, E. Atabek, N. (2006). *İletişim Fakültesi Öğrencilerinin "Etik Eğitimi"ne ve "İletişim Etiği"ne İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Küresel İletişim Dergisi 2, 1-11.
23. Koçel, T. (2010). *İşletme Yöneticiliği*, 12. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s.540.

SPORDA ŞİDDET VE ÇÖZÜM YOLLARI

Mehmet Ali YURTSEVER*

* 4. Sınıf Emniyet Müdürü.

Spor; toplumsal bir kurumdur. Bir yandan diğer toplumsal kurumlardan etkilenirken bir yandan da diğer toplumsal kurumları etkilemektedir. İnsanın doğasında bulunan saldırganlık için sağlıklı ve barışçı bir emniyet subabı, dostça rekabet ortamı, savaşın barışçı ikamesidir. Kişinin ruh ve beden sağlığını güvence altına alan, günlük hayatın gerginlik ve sürtüşmelerini gideren bir araçtır. Sporu günümüzde dil, din, cins, ırk ayrımı gözetmeden insanları bir araya getiren barışçıl bir olgudur.

Spor, bir çok devlet tarafından toplumsal yapıyı koruyup güçlendirdiği, genç jenerasyonlara olumlu davranışlar kazandırdığı, idol sunduğu savından hareket ile ciddi fonlar ile desteklenmektedir. Olimpiyat Oyunları, Dünya Kupaları, Avrupa Şampiyonaları gibi büyük spor organizasyonları, dünya genelinde küresel ilgi uyandırmaktadır. Spor branşları içinde futbolun özel bir ayrıcalığı vardır. Dünya genelinde kitleleri peşinden sürükleyen bu oyun etrafında dev bir sektör oluşmuştur. Gerek popülaritesi ve gerekse kitlelerin yoğun ilgisi sayesinde futbol, dünya arenasında azınlık grupların ülke düzeyinde veya kulüp düzeyinde kendilerini ifade edebilmelerinde ciddi bir platform oluşturmuştur. Kitleler, "tarafdar derneklerini" sınır ve ülke gözetmeksizin kurabilmekte ve özgürce örgütlenebilmektedir.

Spor karşılaşmaları, insan ruhunda var olan savaş hissinin ikamesidir. Toplumsal hayatımızda önemli bir yer tutan spor karşılaşmaları gençlerin başta kötü alışkanlıklara yönelmesini azaltmakta, insanlar arasında dostluk, kardeşlik olgusunu arttırmaktadır.

Ülkeler arasında yapılan müsabakaların farklı kültürler arasında ki etkilerini hızlandırdığı açık olarak görülmektedir.

Spor denilince ilk akla gelen spor dallarından birisi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de futboldur. Dünyada ve ülkemizde futbol bir spor organizasyonu olmak yanında artık ekonomik bir faaliyet olduğu açıktır.

Futbol sporunun dünyadaki bütçesi yıllık yaklaşık 200 milyar doları bulan spor ekonomisi, Türkiye ekonomisinde de 1 milyar dolar civarı bir yer tutmaktadır. Futbol endüstrisi olarak görülen bu pasta

devamlı artış göstermekte, bu ekonomik büyüklük beraberinde de bu gücü elinde tutmak isteyen iş adamlarının da bu sektöre ilgi duymasını bu sektörde yer almasını ortaya çıkarmıştır. Pek çok ülke gerek Dünya gerek ise Avrupa kupa programlarının kendi ülkelerinde yapılması için çok kapsamlı büyük altyapı yatırımlarını taahhüt etmektedir. Böyle bir etkinliğin o ülkenin tanıtıma katkısının yanında ekonomik olarak çok büyük katkısı bulunmaktadır. Böyle bir etkinlik için dünyanın pek çok yerinden spor izleyicisi, basın kuruluşları gibi pek çok kişi o ülkeye akın etmekte o ülkede sportif faaliyetlerin yanı sıra büyük bir turist kitlesi ve basın kuruluşları yoluyla tanıtım ve ekonomik bir canlılık yaratmaktadır.

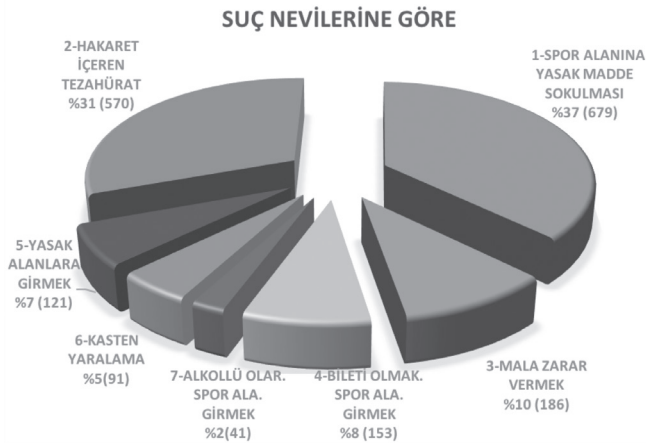
Günümüzde, tüm dünyada 240 milyon insan düzenli olarak futbol oynuyor. Yani dünyadaki 25 insandan biri kendisini futbol oyuncusu olarak tanımlıyor. Dünyada 1 buçuk milyon takım ve 300 bin de futbol kulübü var. 2010 Güney Afrika FIFA Dünya Kupası yayın süresi 71.867 saate ulaşmışken -bu bir TV kanalının kesintisiz 8 yıldan uzun yayın yapması demek- maç başı izlenme rakamları 188.4 milyon kişiye dayanmış bulunmaktadır. 2010'da son şampiyon İspanya ve Hollanda arasında yapılan final mücadelesi yaklaşık 620 milyon kişi tarafından izlendi. Şaşırtıcı olansa bu sayıların sadece ev içi izlenme ile gerçekleşmiş olması. Yine 20 dakikalık kesintisiz maç izlenmesi kaydıyla, futbolun bir numaralı spor olduğu Almanya'da 65 milyon kişi Dünya Kupası maçı izlerken maç başı izleyici sayısı 8.8 milyonu bulmuştur.

Gerek sporcu olarak gerekse de seyirci olarak spora olan talebin fazlalığı; insanlar arasındaki iletişimin artmasını, toplu faaliyetler yapılmasını, seyirci ve sporcu organizasyonlarını, fanatizmi ve şiddet olaylarını beraberinde getirmektedir. Bu sebeple spor medyanın ilgi odağı haline gelmiş olup yaşanan herhangi bir spor olayı eşzamanlı olarak tüm yazılı ve görsel medyada genişçe yer almaktadır. Kamuoyu, olayların faillerinin hemen belirlenebilmesi ve yaşanacak muhtemel olayların önüne geçilmesi için baskı unsuru olmaktadır.

FUTBOL SEYİRCİSİNİN ÖZELLİKLERİ VE DAVRANIŞLARI

- Gruplar arasında kuvvetli bir ilişki ve iletişim vardır.
- Gruplar belirlenen bir organizasyonu anında yapmaya elverişlidirler.
- Kolay provake edilebilir, mantık ortadan kalkar.
- Kanuni Kuralların caydırıcılığı sebebiyle temkinli davranışa da yatkındırlar.
- Ortaya atılan bir fikir etkileşim yoluyla hızla hedefe kilitlenir ve hemen uygulamaya isteklidirler.
- Tahmin edilebilen hareketleri her zaman vardır. Çirkin tezahürat yaparlar, hakaret ederler, müsabakayı boykot ederek spor alanını terk ederler, yönetime, sporcuya, antrenörlere kızabilirler.
- Grupla bütünleşen kişi, tek başına iken yapamadığı davranışları, grup içerisinde daha rahat yapmaya imkân bulur. Aile ve toplumsal çevresinden çok ılımlı ve insancıl olarak bilinen bir taraftar tanınmayacak şekilde değişebilir.
- Futbol seyircilerinin muhakeme etme özelliği azalır, fiil ve hareket kabiliyetleri artar.

Spor alanlarında işlenen suçlar incelendiğinde;

Müşabakalara yasaklı madde sokulması, hakaret içeren tezahürat, müsabaka alanına zarar vermek ve yasak alanlara girme suçunun en fazla işlenen suçlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Taraftar davranışları, eğitim, kültür ve sosyal yapıları ayrı ayrı bir önem kazanmaktadır.

I. Demografik Faktörler

Yaş : 15-30 yaş grubuna sahip genç ve dinamik bir seyirci kitlesi.

Cinsiyet : Erkek seyircilerin yoğunlukta olduğu bir seyirci kitlesi.

Ceza alan şahıslar incelendiğinde, 15-30 yaş grubunda bulunan öğrencilerin şiddet olaylarına fazlasıyla karıştığı görülmektedir.

II. Sosyo-Kültürel Faktörler

- **Aile:** Ekonomik düzeyi düşük ve problemlili aile tipleri.
- **Eğitim:** Eğitim düzeyi düşük olan bir seyirci kitlesi.
- **Özenti:** Kendine örnek alınmak istenen kişilerin yaşantı biçimleri.
- **Sosyal sınıflar:** Ekonomik düzeyleri düşük olan ve zor şartlarda hayat ile mücadele eden varoş kesim.
- **Kültür:** Kültürel miras olan geleneklerini hiçe sayarak geleneklerinden uzaklaşan ve Gelenek ve göreneklerinden farklı bir yaşam sürmek isteyen kişiler.

Ceza alan şahıslar incelendiğinde, eğitim durumu yüksek olan kişilerin şiddet olaylarına fazlasıyla karıştığı görülmektedir.

III. Diğer Faktörler

- **Medya:** Reyting ve Tiraja yönelik yanlış yayın politikaları.
- **Sporcular:** Kişilikleri ve sporculukları gelişmemiş, sadece başarıyı düşünen sporcular.
- **Yöneticiler:** Eğitimsiz ve sorumsuzca davranan yöneticiler.
- **Amigolar:** Seyircileri duygusal davranarak yanlış yönlendirenler.
- **Aşırı Milliyetçilik ve Irkçılık Faaliyetleri:** Daha çok milli müsabakalarda görülen ve rakip takımın varlığını kabullenmeyen kişiler.

SEYİRCİLERİ ŞİDDETE YÖNELTEN YETERSİZLİKLER

- Spor kültürü eksikliği,
- Oyun kuralları hakkında bilgi eksikliği,
- İlk öğretimden başlayarak okullarda spor kültürünün verilmeyişi,
- Gerginliğinin giderilmeyişi, oyun dışı zamanların doğru kullanılmayışı (müzik yayını, gösteri vs.),
- Amigoların psikolojik ve hukuksal eğitimden geçirilmemesi,

- Kulüplerin yetersizliği.
- Aşırı rekabetin bulunması.
- Müsabaka yerinde disiplinin temin edilmemiş olması.
- Sportif açıdan İyi olmadıkları halde, kazanmaları konusunda idarecilerle şartlandırılmaları(vur kır parçala bu maçı kazan kültürü)
- Taraftarların çirkin ve kötü tezahüratta bulunması ve bunun devam etmemesi için yöneticilerinin taraftar ile diyaloga girmemesi.
- Sporcuların hırsın sportif mücadeleye değil kavgaya yansıtmaya yakın olması,
- Sporcunun sportif olgunluğa erişmemesi, mağlubiyetin her şeyin sonu olarak görmeleri.

MÜSABAKA ESNASINDA SEYİRCİLERİN SAĞLIĞINI ETKİLEYEN SEBEPLER

Çevresel Etkenler

- Tribün koltuklarının temiz olmayışı, tuvaletlerin bakımsız ve hijyenik koşullara uymaması,
- Stada giriş ve çıkış yerlerinin yetersizliği , turnikelerin yavaş çalışması durumu,
- Aşırı yüksek ses düzeni,
- Misafir ve ev sahibi arasındaki kantin hizmetlerinin birbirinden farklı donanımda ve kalitede olması,
- Gerekli acil sağlık hizmetlerinin yetersizliği.
- Tribünlerdeki oturakların kırık çatlak ve soğuk yada sıcak olması ve seyircilerin müsabakayı ayakta izlemeleri.

Diğer Sebepler

- Ekonomik Sebepler: Ekonomik sıkıntısı olan insanların, stresten kurtulmak ve rahatlamak için şiddete başvurması,
- Şehirlerarası Rekabet: Müsabakaların, şehrin bir onur mücadelesi haline getirilmesi,
- Galibiyet veya şampiyonluk halinde verilecek primin yüksek olması, bunun sporcu açısından psikolojik etki yaratması ve kazanma hırısı.
- Kulüplerin müsabakaya ekonomik açıdan bakmaları.
- Her iki taraf seyircilerinin birbirlerine üstünlük kurma hevesleri.
- Alkol veya madde alarak müsabakaya gelen kişilerin bilinçsizce davranışları.
- Maçın nerede yapıldığı(deplasman ev sahibi veya tarafsız saha)
- Güvenlik kuvvetlerinin kalabalığı kontrol stratejisi.

Sporda şiddet olayları branş bazında incelendiğinde;

BRANŞ	İŞLEM SAYISI	ORANI
FUTBOL	2064	% 95
BASKETBOL	104	% 5
VOLEYBOL	9	% 0

Futbol taraftarlarının futbol dışındaki branşların müsabakalarına gittiği ve bu müsabakalarda da futbol müsabakası gibi aynı davranışı gösterdiği görülmektedir. Bu ise beraberinde pek çok sıkıntıyı da beraberinde getirmektedir.

SPORDA SALDIRGANLIK VE ŞİDDETE TAHRİK OLMA NEDENLERİ

- Karşı takımın taraftarlarında aleyhte bir pankart veya aleyhte küçük düşürücü alaycı bir tavırla yapılan görsel şov,
- Çirkin ve kötü tezahürat ve uygunsuz hareketler,
- Kendi takım amigosunun yanlış yönlendirmesi.
- Rakip futbolcuların gol sonrası yaptığı uygunsuz hareketler,
- Maç kaybetmek ve yenilmek,
- Rakip taraftarlarda kesici, delici, sopa ve benzeri aletlerin bulunması,
- Maçın sonucuyla ilgili bir beklentinin olması,
- Medyanın kışkırtması,
- Rakip taraftarların sahaya zarar vermesi,
- Maça beraber gelinen gruplar arasındaki sahiplenme duygusu,
- Fanatik bir taraftar olmak,
- Yöneticilerin gereksiz el kol hareketleri ve söylemleri,,
- Ve en önemlisi MEDYA

Medya kuruluşları reytinglerini arttırmak için her türlü sporda şiddet haberini defalarca vererek şiddet olaylarını tırmanmasına sebep olmaktadır. 6222 sayılı kanunda açıkça belirtilmesine rağmen sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın yoluyla yapılan açıklamalar defalarca yayınlanmaktadır. Bunun yaptırımları olmasına rağmen bugüne kadar herhangi bir işlem söz konusu değildir.

Son yıllarda oynanan müsabaka sonrasında TV programları yapılmakta bazen sabahlara kadar sürmektedir. 90 dakika oynanan bir futbol müsabakası saatlerce incelenmekte, ileri al geri al taktiğiyle orada bulunan kişilerce bir pozisyon defalarca tekrar tekrar incelenerek hakem tarafından oyun içinde anında verilen bir karar değerlendirilmekte

bazen ise orada bulunan yorumcular tarafından bile görüş birliğine varılamazken hakemler yerden yere vurulmakta bu ise taraftarlar arasında polemige sebep olmakta, o hakemin kendi müsabakalarında görev alması halinde spor ahlakıyla bağdaşmayacak küfürler, sataşmalar hatta tehdide varan söylemler olmaktadır. Bu yayıncılık ilkesi kesinlikle yanlıştır. Buda şiddetin artmasını körüklemektedir.

SPORDA ŞİDDETI AZALTMAK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Saldırganlık ve şiddeti doğuran sebeplerinin ortadan kaldırılması gerekir,
- Spurun hangi şartlarda ve hangi kurallarla yapılacağı evrensel kriterle belirlenmiştir. Spor kendi kural ve ilkeleriyle yapılır. Spor-cudan, seyirciye kadar herkese bu ilke ve kurallar öğretilmelidir.
- Statlarda hakeme ve rakip taraftara yönelik çirkin ve kötü tezahürat kesinlikle önlenmelidir.
- Cezaların caydırıcılığı olmalı ve muhakkak uygulanmalıdır. Sporu çirkinleştiren ve kitleleri yanlış yönlendiren her kim olursa olsun hak ettiği cezaya çarptırılmalı ve takip edilmelidir.
- Bayan seyirci sayısının artışı teşvik edilmelidir.
- Toplumun eğitiminin arttırılması, dolayısıyla ahlaki eğitimini de ihmal etmeden, kişilere sevgi-saygı duyguları aşılanmalıdır,
- Spor eğitimi ilköğretimden başlamak üzere zamanında ve yete-rince verilmelidir,
- Kişilerin, izleyicilikle birlikte uygulayıcı olarak da sportif ortamın içine girmeleri sağlanmalıdır.
- Kaliteli ve kalıcı bir eğitim sistemi geliştirilmelidir.

- Stadyumda kavga-dövüş ve ısrarla çirkin ve kötü tezahürat yapan seyircinin tespit edilerek hukuksal olarak cezalandırılmalı ve müsabakalara alınmaması sağlanmalıdır.
- Medya yoluyla gerek oyun kuralları gerekse diğer eğitici konuları içeren programlar hazırlanarak, seyircilerin eğitilmesi sağlanmalıdır.
- Güvenlik görevlileri küfür, kavga ve dövüş anında müdahale ederek, problemin büyümesine izin vermeden çözüme kavuşturmalıdır.
- Hakemliğin nitelik ve nicelik olarak üst düzeye çıkartılarak, profesyonelleştirilmesi sağlanmalıdır. Kitle psikolojisi, sporcu psikolojisi ve spor sosyolojisi alanında eğitilmeleri sağlanmalıdır.
- Teknik adamlar, sporcularının olumlu ve olumsuz davranışlarını belirlemeli, ihlali durumunda başarılı olursa da, o sporcuyu cezalandırmalıdır. Kazanmanın ve kaybetmenin her şey olmadığını bünyesinde bulunan sporcularına bildirmelidir.
- Amigo olarak tabir edilen kişilerin spor kuralları, spor hukuku ve sporun centilmenlik olduğunu bilmesi yönünden eğitilmeli ve taraftarına bunları uygun ortamda anlatması sağlanmalıdır.
- Toplumun ekonomik refah düzeyi geliştirilmelidir. Küfür-kavga ve dövüş, sosyal yaşamın her alanında görülmektedir. Bunların sebeplerine inerek çözüm yolları üretilmelidir.
- Örnek davranış sergileyen en centilmen taraftar derneği aylık olarak tespit edilip ödüllendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Gerek girişlerde ve turnikelerde gerekse stadyum içerisinde sağlıklı fiziksel koşullar oluşturulmalıdır.
- Acil bir olayda stadyumun çok çabuk boşaltılacak şekilde donatılması temin edilmelidir.
- Stadyumlara girişler 3 kuşak olarak belirlenmeli birimci kuşaktan itibaren seyirciler yasak maddeler konusunda detaylı aranmalıdır.

- Stadyumlara, kapasite üzerinde seyirci alınmamalı ve tüm stadyumun numaralandırılmış kaliteli koltuklarla sağlanarak ayakta müsabaka seyretmenin önüne geçilmelidir.
- Müsabakalarda gerekli tüm güvenlik tedbirleri alınmalı ve hiçbir çirkinliğe müsaade edilmemelidir
- Sporcular seyirciyi tahrik edici unsurlardan davranışlardan kaçınmalıdırlar.
- Kulüplerin hazırlayacağı, sporun dostluk ve kardeşlik olduğu, seyircileri fair-play'a davet edici ifadelerin bulunduğu bir kaset, müsabakalardan önce veya devre arası seyircilere dinletilerek bilinçlendirilmeye çalışılmalıdır.
- Spor köşe yazarları, gerek olayların çıkmasında, gerekse olayların önlenmesinde kendilerine düşen görevin bilincinde olarak üsluplarına dikkat etmelidirler.
- Spor yayınları kışkırtıcılıktan uzak, doğru, objektif, yanlış anlamalara izin vermeyecek, taraftarı, izleyiciyi, sporcuyu, halkı eğitici tarzda olmalıdır.
- Yöneticilerin, kulüp bünyesindeki fanatik seyircileri desteklemeleri gerekir. Unutulmaması gereken bir uyarı yöneticilerin, gerçekten bu problemin ortadan kalkmasını istemeleri durumunda, problem büyük oranda ortadan kalkacaktır. Yöneticilerin sorumsuz tutum ve söylemlerden kaçınmaları, kucaklayıcı, hoşgörülü ve sağduyulu davranmaları gerekir.
- Kulüp yöneticileri, güvenlik güçleri ve diğer paydaşlarla iyi bir iletişim ve işbirliği içerisinde olmalıdırlar.
- Bayanların ,çocukların ve ailelerin müsabakalara katılımında kolaylıklar sağlanması (ucuz bilet ücreti),
- Kulüp etkinliklerinde gönüllülerin katılımının sağlanması (Örneğin ülkemizde yapılan dünya basketbol şampiyonası gibi),

- Suç işleyenlerin yargılaması adli makamlar tarafından süratli bir şekilde yapılmalıdır.
- Kulüpler, güvenlik kuvvetleri ile risk analizi yapmalı riskli deplasman müsabakalarında şehir giriş ve çıkış noktalarında güvenlik kuvvetleri taraftara refakat etmelidir. Şehir girişinden itibaren spordan men edilen şahıslar, alkollü şahıslar ve üzerinde yasak madde olan şahısların takibi yapılarak müsabakaya girmemeleri yönünde tedbir alınmalıdır.
- Şiddete yönelik davranışların medyada sadece haber olarak sınırlı şekilde yer almalıdır. Bakanlıklar, RTÜK ve basın konseyi gibi kurumlar kitle iletişim araçlarını etkin şekilde denetlemeli ve gerekirse 6222 sayılı kanun kapsamında cezalandırılmalıdır.
- Spor Kulübü yöneticilerinin şiddeti arttırıcı, taraftarı galeyana getirici açıklamalardan özenle kaçınması gerekmektedir. Spor Kulübü yöneticilerinin yapacağı en güzel hizmet spor alanlarının seyir güvenliğine ve zevkine en güzel şekilde hazırlanması olmalıdır. Spor kulübü yöneticileri deplasmana gelen sporcu kafilesine ve seyircisine misafirperver davranmalıdır. Müsabakada görevli tüm paydaşların yöneticiler, görevliler, güvenlik birimleri, taraftardan sorumlu kulüp temsilcileri, basın yayın organları, taraftarlar ve amigolar ile işbirliği içinde davranarak çözüm odaklı ve sorumluluk bilincinde hareket etmelidirler.
- Spor kulüpleri ve taraftarlar şu bilinci ilke edinmelidir. "ŞİDDET SON BULSUN TARAFTAR KARDEŞ OLSUN DEPLASMANLAR EVİMİZ OLSUN"

Sporda ortaya çıkan şiddet olaylarının hangi sebeplerden ortaya çıktığını tespit edip bunları bakanlıklar, federasyonlar, spor kulüpleri, medya kuruluşları ve güvenlik birimleri gibi paydaşların proaktif bir yaklaşımla çözmesi gerekmektedir.

Türk toplumu ve sporsever olarak hedefimiz sosyo kültürel, ekonomik alanda olduğu gibi sporda da ileri seviyelere ulaşmak,

müşabakaların centilmenlik, kardeşlik, dostluk duygusu içerisinde tüm taraftar, yönetici, hakem, temsilci, güvenlik kuvvetleri gibi paydaşlarla birlikte olaysız bir şekilde gerçekleşmesini görebilmektir. Son yıllarda 6222 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi, e-bilet sistemi, federasyonların şiddete pirim vermemesi, spor alanların daha elverişli hale gelmesi, taraftarların bilinçlenmesi, güvenlik kuvvetlerinin müşabakalarda ki diğer görevlilerle etkin bir şekilde çalışması sporda şiddeti azaltma yolunda büyük bir ivme kazandırmıştır..

Sonuç olarak; Sporun bir kavga değil, barış, kardeşlik, dostluk ve centilmenlik duygusu içinde yapılan bir yarışma olduğu bilinci ile hiçbir spor dalında şiddet olmaması arzu edilmektedir. Bunun için "spor kültürünün" geliştirilip, içselleştirilmesi, eğitimin önplana çıkarılmasının yanısıra, uluslararası düzenlemeleri de dikkate alarak çalışmalar yapılmalıdır.

